SCHINDLER'İN LİSTESİ

THOMAS KENEALLY

EPHESUS

SCHINDLER'İN LİSTESİ

THOMAS KENEALLY

SCHINDLER'İN LİSTESİ

Orijinal Adı: Schindler's List
Yazarı: Thomas Keneally

Genel Yayın Yönetmeni: Mustafa Güneş
Editör: Şafak Tahmaz
Çevirmen: Gökçe Çiçek
Son Okuma: Necdet Akkan
Kapak Düzenleme: Selim Büyükgüner

Basım: 2016
ISBN: 978-605-9232-23-4
Yayınevi Sertifika No: 20610

© 1982, Serpentine Publishing Company Co. Pty. Ltd
Türkçe Yayım Hakkı: Akçalı Telif Hakları Ajansı aracılığıyla
© Mürekkep Divit Bas. Yay. San. Dış. Tic. Lt. Şti.

Ephesus Yayınları, Mürekkep&Divit Yayın Grubu'nun tescilli markasıdır.

Baskı: Gülmat Matbaacılık-2
Matbaacılar Sitesi E-Blok No: 4/3
Topkapı/İstanbul
Tel: 0 (212) 577 79 77

Kapak Baskı: Bio Ofset Matbaacılık San ve Dış Tic. Ltd. Şti.
www.bioofset.com / info@bioofset.com
Tel: 0212 244 0 244

Cilt: Erdoğanlar Mücellit Matbaacılık San. Ltd. Şti.
Fazılpaşa Cad. No.8 Kat:3 Z.Burnu Topkapı / İSTANBUL
Tel.: +90 212 612 07 39 Faks: +90 212 612 07 94
www.erdoganlarmucellit.com

Yayımlayan
Mürekkep Divit Bas. Yay. San. Dış. Tic. Lt. Şti.
Maltepe Mah. Fazıl Paşa Cad. No:8 Kat:4
Topkapı – Zeytinburnu – İSTANBUL
Tel: 0 212 415 00 00
www.ephesusyayinlari.com / info@ephesusyayinlari.com

SCHINDLER'İN LİSTESİ

THOMAS KENEALLY

EPHESUS®
YAYINLARI

Oskar Schindler'in anısına,
gayret ve sebatıyla bu kitabı yazmama neden olan
Leopold Pfefferberg'e.

YAZARIN NOTU

1980 yılında, evrak çantalarının fiyatlarını incelemek üzere Beverly Hills, Kaliforniya'da bulunan bir çanta dükkânına gittim. Dükkân, Schindler sayesinde hayatta kalan Leopold Pfefferberg'e aitti. İyi yaşamayı seven, vurguncu, baştan çıkarıcı, tezatlık timsali bu Alman'ın hikâyesini ve onun, kitlelerce Nazi Soykırımı olarak bilinen, hükümlü bir ırktan geriye kalanları kurtarma çabalarını ilk kez, ithal İtalyan derisinden yapılmış eşyaların durduğu bir rafın altında öğrendim.

Oskar'ın hayret verici öyküsünün elinize ulaşan bu hali, Schindler sayesinde hayatta kalan ve bugün yedi farklı ülkede yaşamakta olan elli kişinin verdiği bilgilerden derlendi. Bu yedi ülke sırasıyla Avustralya, İsrail, Batı Almanya, Avusturya, Amerika Birleşik Devletleri, Arjantin ve Brezilya'dır. Edindiğim bu bilgiler Oskar'ın evi gibi gördüğü Kraków, Amon Goeth'ün kötü şöhretli çalışma kampının bulunduğu Płaszów, Lipówa Sokağı, Oskar'ın fabrikasının halen sapasağlam durduğu Zabłocie, Oskar'ın kadın tutsaklarını çıkardığı Auschwitz-Birkenau gibi kitapta önemli birer figür haline gelen yerlere, Leopold Pfefferberg eşliğinde yaptığım ziyaretlerle pekiştirilmiştir. Bu anlatı aynı zamanda Oskar'ın savaş zamanından tanıdığı, hâlâ ulaşılabilir durumda olan

birkaç kişi ve savaştan sonra edindiği birçok dostundan derlenen bilgi ve belgelere dayandırılmıştır. Oskar hakkındaki sayısız beyanatın çoğu Şehitleri ve Kahramanları Anma Vakfı *Yad Vashem* bünyesindeki *Schindler Yahudileri* tarafından verilmiş; Schindler'in bir kısmı *Yad Vashem*, bir kısmı ise arkadaşlarından sağlanan şahsi mektuplarıyla ve bazı özel kaynaklarla desteklenmiştir.

Gerçek bir hikâyeyi anlatmak için roman yapısı ve araçlarının kullanılması modern yazında sıkça başvurulan bir yöntemdir. Ben de bu eserde, hem yalnızca bir romancının işinden anladığım için, hem de böylesine anlaşılması güç ve mühim bir karakteri ancak roman teknikleriyle aktarabileceğim için bu araçları kullanmayı seçtim. Ancak yine de tam bir kurgu sunmaktan kaçındım çünkü tamamı kurmaca olan bir eserin resmi kayıtların itibarını zedelemesini engellemek ve Oskar kadar nüfuzlu bir adamın üzerine yapışması muhtemel söylentilerle gerçeklerin arasına bir çizgi çizmek istedim. Bazı bölümlerde Oskar ile diğer insanlar arasında geçen ve hakkında pek az kayıt bulabildiğim konuşmaların üzerinde ufak düzenlemeler yapmak durumunda kaldım. Fakat konuşmaların birçoğu ve olayların tamamı *Schindlerjuden*'den (Schindler Yahudileri), Schindler'in kendisinden ve Oskar'ın bu akıllara durgunluk veren kurtarma eylemine tanıklık edenlerden derlenen detaylı anlatılara dayandırıldı.

Öncelikle Schindler sayesinde hayatta kalan şu üç kişiye teşekkür etmek isterim: Leopold Pfefferberg, İsrail Yargıtayı'ndan Yargıç Moshe Bejski ve yazara Oskar hakkındaki hatıralarını anlatmak ve bu anlatının doğruluk payına katkıda bulunan bazı belgeleri sağlamakla kalmayıp, kitabın ilk taslağını okuyarak düzeltme önerilerinde bulunan Mieczyslaw Pemper. Schindler sayesinde hayatta kalan ya da Oskar'la savaştan sonra arkadaşlık etmiş birçok kişi bu eser için röportaj vermeyi kabul etmiş ve ellerindeki

mektuplarla belgeler sayesinde esere cömert katkılarda bulunmuşlardır. Bu kişilerin arasında Frau[1] Emilie Schindler, Bayan Ludmila Pfefferberg, Dr. Sophia Stern, Bayan Helen Horowitz, Dr. Jonas Dresner, Bay ve Bayan Henry ve Mariana Rosner, Leopold Rosner, Dr. Alex Rosner, Dr. Idek Schindel, Dr. Danuta Schindel, Bayan Regina Horowitz, Bayan Bronislawa Karakulska, Bay Richard Horowitz, Bay Shmuel Springmann, rahmetli Bay Jakob Sternberg, Bay Jerzy Sternberg, Bay ve Bayan Lewis Fagen, Bay Henry Kinstlinger, Bayan Rebecca Bau, Bay Edward Heuberger, Bay ve Bayan M. Hirschfeld, Bay ve Bayan Irving Glovin ve daha birçokları vardır. Aynı şehirde yaşadığımız Bay ve Bayan E. Korn yalnızca Oskar'a dair anılarını benimle paylaşmakla yetinmemiş, aynı zamanda bana yazım ve araştırma sürecimde de destek olmuşlardır. *Yad Vashem*'den Dr. Josef Kermisz, Dr. Shmuel Krakówski, Vera Prausnitz, Chana Abells ve Hadassah Modlinger bana oldukça bonkör davranarak, Schindler sayesinde hayatta kalan kişilerin verdiği ifadelere ve o dönem hakkındaki video ve fotoğraflara erişmemi sağlamışlardır.

Son olarak merhum Bay Martin Gosch'un, Oskar Schindler'in adını dünyaya duyurmak için verdiği uğraşları onurlandırmak ve bu projeye yaptığı katkılar dolayısıyla Gosch'un dul eşi Bayan Lucille Gaynes'e teşekkürlerimi sunmak isterim. Oskar Schindler'in hayret verici hikâyesinin ilk defa bu kadar ayrıntılı bir şekilde dünyaya sunulmuş olması, bütün bu insanların destekleri sayesinde gerçekleşmiştir.

TOM KENEALLY

1 *Alm.* Evli kadınlar için "Bayan". (Çev.)

GİRİŞ

Sonbahar, 1943

Polonya'nın en soğuk sonbaharında, üzerinde pahalı paltosu ve paltosunun altındaki çift düğmeli smokiniyle; yakasında siyah üzerine altın bir *Hakenkreuz* [2] bulunan uzun boylu genç bir adam, Kraków'un eski merkezinin kenarında bulunan Straszewskiego Sokağı'ndaki son moda bir apartmandan çıktı ve bu karanlık dünyaya rağmen parıldayan Adler marka devasa bir limuzinin açık kapısının yanında, ağzından buharlar çıkararak onu bekleyen şoförünü gördü.

Şoför, "Kaldırıma dikkat edin, Herr[3] Schindler," dedi. "Dul bir kadının kalbi gibi buz tutmuş."

Bu kısa kış sahnesini incelerken güvende olduğumuzu söyleyebiliriz. Bu uzun boylu genç adam, yaşamının son günlerine kadar çift düğmeli takımlar giyecek, bir mühendis sayıldığı için büyük ve baş döndürücü araçlar ilgisini her zaman cezbedecek, bir Alman olmasına rağmen, hatta orta ölçekte nüfuzlu bir Alman olmasına rağmen, Polonyalı bir şoförün hiç çekinmeden uyduruk fakat dostane şakalar yapabileceği bir adam olarak kalacaktı.

2 *Alm.* Gamalı haç, svastika (Çev.)

3 *Alm.* Bay. (Çev.)

Ancak böylesine kısa bir karakter tanımına bakarak hikâyenin bütününü görmemiz mümkün değil, çünkü bu hikâye iyiliğin kötülüğe karşı kazandığı öğretici, ölçülebilir, istatistiksel ve gözle görülür zaferine dairdir. Oysa kötülüğün genellikle elde ettiği öngörülebilir ve ölçülebilir başarıları kaydettiğinizde, sıradanlıktan kaçınmak için bilge, iğneleyici ve keskin olmak kolaydır. İyilik, her ne kadar bu savaşı haysiyet ve kendini tanımak gibi değeri ölçülemeyen birkaç erdemle bitirebilecek olsa da, kötülüğün hikâyenin *gayrimenkulü* olarak adlandırabileceğiniz şeyleri elde edeceğinin kaçınılmazlığını göstermek de kolaydır. İnsan denen varlığın ölümcül kötülüğü, anlatıcıların ham maddesi; doğmuş olmaktan ileri gelen ilk günahı ise tarihçilerin beslendiği ana sütüdür. Erdemleri anlatan bir hikâye yazmak işte bu yüzden riskli bir teşebbüstür.

Aslında "erdem" o kadar tehlikeli bir sözcüktür ki, açıklamak için elimi biraz çabuk tutmam gerekiyor. Parlak ayakkabılarını Kraków'un bu eski ve nezih kesiminin buzlu kaldırımında eskiten Herr Oskar Schindler, geleneksel anlamda erdemli bir adam değildi. Kendisi bu şehirde, onun için tuttuğu bir evde Alman metresiyle buluşuyor ve uzun süredir Polonyalı sekreteriyle kırıştırıyordu. Karısı Emilie zamanının çoğunu Moravya'daki evinde geçirmeyi seçmişti, ama zaman zaman kocasını ziyaret etmek için Polonya'ya gelirdi. Oskar'ın kibar ve cömert bir âşık olduğu su götürmezdi. Ama bu özelliğinin "erdem" kelimesinin genel tanımı altında hiçbir değeri yoktu.

Aynı şekilde içki içmeyi de severdi. Bazen sadece kendi zevki için, bazen de daha somut başarılar elde etmesini sağlayacak iş arkadaşları, bürokratlar ve SS mensuplarıyla birlikte içerdi. İçki içerken kendine hâkim olup uyanık davranabilmek gibi, pek az kişinin sahip olduğu bir becerisi vardı. Fakat aynı şekilde, âlem yapmanın da ahlak kurallarının genel tanımı altında bir yeri yoktu. Herr Schindler'in

erdemleri her ne kadar kayıtlarca ispatlanmış olsa da, bütün bunlar onun kendi imkânları dâhilinde ya da en azından Avrupa'yı gaddarlıkla doldurup, yerin dibine batırılmış, bahsi dahi lanetlenmiş, tutsak bir millet yaratan, yozlaşmış ve acımasız bir yönetimin güç sınırları içinde beceriyle kullandığı özellikleriydi. Bu nedenle yapılacak en iyi şey, hikâyemize Herr Schindler'in bu tuhaf erdemliliğine ve bu durumun kendisini sürüklediği yerlere ve karşılaştığı insanlara dair bir örnekle başlamak olacaktır.

Araba, Nasyonal Sosyalist Parti'nin pek sevilen avukatı Hans Frank'in Polonya Genel Hükümeti'ni yönetirken ikamet ettiği, Straszewskiego Sokağı'nın sonundaki kapkaranlık Wawel Kalesi'nin önünden geçiyordu. Kötü devlerin yaşadığı bütün saraylar gibi buradan da dışarıya bir parça bile ışık sızmıyordu. Araba nehrin güneydoğusuna doğru dönerken ne Herr Schindler ne de şoförü kafasını kaldırıp kale duvarına baktı. Partizanların ve yasağa karşı gelen diğer insanların Podgórze ve Kraków arasında yolculuk yapmalarını engellemek üzere, dondurucu Vistula Nehri'nin üzerindeki Podgórze Köprüsü'nde konuşlanmış nöbetçi muhafızlar, Herr Schindler'in arabasına, simasına ve şoförü tarafından kendilerine gösterilen *Passierchein*'a[4] aşinaydılar. Herr Schindler iş için fabrikasından (fabrikada bir de dairesi vardı) şehir merkezine ve Straszewskiego Sokağı'ndaki dairesinden Zabłocie'nin taşra kısmında bulunan fabrikasına giderken bu denetim noktasından sıklıkla geçerdi. Muhafızlar onu hava kararıktan sonra da görmeye alışmışlardı. Herr Schindler'in resmi ya da yarı resmi bir kıyafetle iki yakadan birinde bulunan bir akşam yemeğine, bir partiye, bir yatak odasına veya bu akşam olduğu gibi kıdemli âlemci SS *Hauptsturmführer* [5] Amon Goeth'le birlikte akşam yemeği yemek üzere Płaszów'a giderken görülmesi olağan

4 *Alm.* Geçiş izni. (Çev.)

5 *Alm.* Yüzbaşı (Çev.)

bir durumdu. Herr Schindler'in genellikle içkiden oluşan Noel hediyeleri konusunda ne kadar cömert olduğu herkes tarafından bilinirdi, bu yüzden arabanın Podgórze'ye geçme izni vardı.

Herr Schindler'in şarap ve yiyeceğe olan düşkünlüğüne rağmen, bu akşam Kumandan Goeth'le birlikte yiyeceği yemeğe heyecanlı bir beklentiden çok tiksintiyle yaklaşıyordu. Aslına bakılırsa, Amon'la oturup içki içmenin itici bir durum olmadığı şimdiye kadar hiç görülmemişti. Yine de Herr Schindler'in duyduğu bu tiksinti, tıpkı Orta Çağ'dan kalma tablolarda günahkâr kimselere gösterilen aşkın nefret gösterileri gibi cezbedici türdendi. Bu duygu Oskar'ın cesaretini kırmak yerine onu daha da kışkırtıyordu.

Herr Schindler, kısa süre önce bir getto olarak kullanılan yerdeki rayların üzerinde hareket eden Adler'in siyah deri döşemelerinde otururken, her zamanki gibi sigara üzerine sigara yakıyordu. Fakat bunu yaparken soğukkanlılığından asla ödün vermiyordu. Herr Schindler hiçbir zaman zarafetini kaybetmez, elleri gerginlikten titremezdi. Davranışlarına bakılırsa, bir sonraki sigarayı ve konyak şişesini nereden bulacağını gayet iyi biliyordu. Prokocim adlı sessiz ve karanlık köyden geçerken Lwow yolunda rastladığı, içinde muhtemelen piyade erleri, tutsaklar veya her ne kadar böyle bir ihtimal olmasa da sığır bulunan hayvan vagonlarını gördüğünde, elindeki cep şişesinin yardımına koşup koşmadığını bize ancak kendisi söyleyebilir.

Adler, şehir merkezinden yaklaşık on kilometre uzaktaki kırsal kesime vardığında, ironik bir şekilde *Jerozolimska*[6] olarak adlandırılan bir sokağa saptı. Her yerin sivri buzlarla kaplı olduğu bu gece Herr Schindler tepenin eteklerinde ilk olarak yıkık bir sinagog, ardından da yirmi bin huzursuz Yahudi için bir kışla görevi gören ve son zamanlarda Kudüs olarak addedilen Płaszów Zorunlu Çalışma Kampı'nı

6 *Leh.* Kudüs. (Çev.)

gördü. Kapıda bulunan Ukraynalı muhafızlar ile *Waffen*-SS [7] mensupları Herr Schindler'i saygıyla selamladılar, çünkü kendisi burada da en az Podgórze Köprüsü'nde olduğu kadar iyi tanınıyordu.

Adler, Yönetim Binası'yla aynı seviyeye çıktığında, cezaevinin Yahudi mezar taşlarıyla döşenmiş yoluna saptı. Bu kamp alanı iki yıl öncesine kadar bir Yahudi mezarlığıydı. Kendisinin bir şair olduğunu iddia eden Kumandan Goeth kampın inşasında elinden gelen her türlü mecaz yöntemini kullanmıştı. Kırık mezar taşlarından oluşan bu mecaz kamp boyunca uzanarak ikiye ayrılıyor, fakat Kumandan Goeth tarafından kullanılan, doğu yönündeki villaya ulaşmıyordu.

Sağ taraftaki muhafız kışlasının ilerisinde eski bir Yahudi morgu vardı. Bu yapı sanki kamptaki tüm ölümlerin doğal yollarla gerçekleştiğini ve ölülerin uygun bir şekilde hazırlanarak gömüldüğünü ilan eder gibiydi. Fakat burası gerçekte Kumandan'ın ahırı olarak kullanılıyordu. Herr Schindler, bu manzaraya alışık olmasına rağmen, kendini hafifçe öksürmekten alamadı. İtiraf edilmelidir ki Yeni Avrupa'nın her ironisine tepki gösterir ve içinize işlemesine izin verirseniz, bu manzaralar omuzlarınızın üzerinde sağlam bir yer ediniverirlerdi. Neyse ki Herr Schindler'in kapasitesi omuzlarında böylesine bir yük taşıyabilecek kadar genişti.

O akşam Poldek Pfefferberg adlı bir tutsak da Kumandan'ın villasına gitmekteydi. Kumandanın on dokuz yaşındaki emir eri Lisiek, elinde bir SS astsubayı tarafından imzalanmış geçiş izinleriyle birlikte Pfefferberg'in kışlasına gelmişti. Oğlan, villanın küvetindeki çıkmayan lekeler yüzünden endişeleniyor ve Kumandan'ın sabah banyosunu yaparken bu lekeleri görüp onu dövmesinden korkuyordu. Lisiek'in Podgórze'deki lise öğretmeni olan Pfefferberg kamp garajında çalıştığı için çözücü maddelere ulaşma imkânı vardı.

7 Waffen-SS, Nazi Almanyası'nda SS'in sonradan kurulmuş iki askeri kolundan biridir. (Çev.)

Pfefferberg, Lisiek eşliğinde garaja gitti ve ucuna bez takılmış bir çubukla, bir kutu temizleyici sıvı aldı. Kumandan'ın villasına yaklaşmak sonuçları öngörülemeyen bir işti ama Pfefferberg, Goeth'ün epey kötü davrandığı Yahudi hizmetçisi Helen Hirsch'in ona yiyecek bir şeyler verme ihtimalini görmezden gelemedi. Oldukça cömert bir kız olan Helen da tıpkı Lisiek gibi bir zamanlar Pfefferberg'in öğrencisiydi.

Adler henüz villanın yüz metre uzağındayken, Amon'un evin arkasındaki kulübelerde beslediği Danualar, kurt köpekleri ve diğer köpekler havlamaya başladı. Villa kare şeklindeydi ve bir çatı katı vardı. Üst pencerenin önünde bir balkon bulunuyordu. Evin etrafı tırabzanlı bir veranda ile çevriliydi. Amon Goeth yaz aylarında dışarıda oturmayı severdi. Płaszów'a geldiğinden beri kilo almıştı. Bir sonraki yaz mevsiminde güneşe tapan bir şişko olacağı kesindi. Ama bu Kudüs'te onunla alay edecek kimse yoktu.

Bu gece kapıda beyaz eldivenli bir SS *Unterscharführer*'i (çavuş) nöbet tutuyordu. Çavuş, Herr Schindler'i selamlayarak onu içeri kabul etti. Koridordaki Ukraynalı emir eri Ivan ise Schindler'in paltosunu ve fötr şapkasını teslim aldı. Schindler ev sahibi için aldığı hediyeyi unutmadığından emin olmak için ceketinin üst cebini yokladı: Karaborsadan alınmış, altın kaplama bir sigara tabakası. Amon karaborsada yaptığı ek işten, özellikle de el konulmuş mücevherattan iyi gelir elde ediyordu ve altın kaplama bir tabakadan daha değersiz bir hediye karşısında kendisini hakarete uğramış hissederdi.

Rosner kardeşler, yemek odasına açılan çift kanatlı kapının yanında müzik icra ediyorlardı. Henry keman, Leo ise akordeon çalıyordu. Goeth'ün emri üzerine, gündüzleri kampın boyahanesinde çalışırken giydikleri hırpani kıyafetlerini çıkarmışlar ve bu tür geceler için kışlada sakladıkları gece kıyafetlerini giymişlerdi. Oskar Schindler Kumandanın, yaptıkları müziğe hayran olsa da Rosner kardeşlerin

villada asla rahatça çalamadıklarını biliyordu. Amon'un karanlık yüzünü çok kez görmüşlerdi. Onun değişken bir ruh haline sahip olduğunu ve insanları hiç düşünmeden idam edebildiğini biliyorlardı. Burada çalarken oldukça titiz davranıyorlar ve müziklerinin birdenbire, açıklanamayacak bir şekilde Amon'un sinirlerine dokunmamasını umuyorlardı.

O gece Goeth'ün masasında yedi kişi olacaktı. Konuklar arasında Kraków bölgesi Koruma Timi lideri Julian Schemer ve merhum Heydrich'in kurduğu Güvenlik Servisi'nin (SD) Kraków şubesi amiri Rolf Czurda bulunuyordu. Schemer, Koruma Timi'nde bir *Oberführer*'di (orduda rütbece bir karşılığı olmayan, albay ve tuğgeneral arasında bir SS rütbesi). Czurda ise ordu yarbayına eşdeğerde bir *Obersturmbannführer*'di. Goeth'ün kendisi bir *Hauptsturmführer*, yani yüzbaşıydı. Schemer ve Czurda bu gecenin onur konuklarıydı çünkü bu kamp onların komutası altındaydı. İkisi de Kumandan Goeth'den yaşça büyüktü. SS şefi Schemer gözlükleri, kel kafası ve obezite başlangıcı sayılabilecek kilosuyla daha çok orta yaşlı bir adam gibi görünüyordu. Ancak savurgan yaşam tarzı yüzünden Amon'un da ondan geri kalır yanı yoktu.

Konukların en yaşlısı Płaszów'da yasal ve yasa dışı birçok fabrikanın yöneticisi olan, ilk savaşa katılmış Herr Franz Bosch'tu. Bosch ayrıca Julian Schemer için "ekonomi danışmanlığı" yapıyordu ve şehir merkezinde de iş bağlantıları vardı.

Oskar ne polis şefleri Schemer ile Czurda'dan ne de Bosch'tan hoşlanırdı. Ancak Zabłocie'deki tesisinin bekası için onlarla iş birliği yapması şarttı, bu yüzden onlara sıkça hediyeler gönderirdi. Bu geceki konuklar arasında yalnızca, kampta yer alan Madritsch adlı üniforma fabrikasının sahibi Julius Madritsch ve bu fabrikanın müdürü Raimund Titsch'e karşı dostane duygular besliyordu. Madritsch, Oskar ile Kumandan Goeth'den bir veya iki yaş küçüktü.

Girişimci fakat insancıl bir adamdı ve kamptaki kârı yüksek fabrikasını, neredeyse dört bin işçi çalıştırdığı ve bu sayede onları ölümden koruduğu gerekçesiyle yürütmeye devam ederdi. Raimund Titsch ise kırklı yaşların başında, ince yapılı ve işlerini gizli kapaklı yürüten bir adamdı. Bir keresinde tutsakları için kampa gizlice kamyonlar dolusu yiyecek sokmuştu (bu girişimi açığa çıksaydı, bütün hayatını Montelupich Hapishanesi'nde, SS nezaretinde ya da Auschwitz'de geçirebilirdi) ve Madritsch'le aynı fikirleri paylaşıyordu.

Kumandan Goeth'ün villasında bu tür konuklara oldukça sık rastlanırdı.

Konukların arasında saçları titizlikle yapılmış, pahalı elbiseler giymiş kadınlar da vardı ve hepsi erkek konuklardan daha gençti. Bu kadınlar Kraków'dan gelen, Alman ve Polonya uyruklu üst sınıf fahişelerdi. İçlerinden bazıları buradaki akşam yemeklerine sıklıkla davet edilirdi. Sayıca fazla olmaları, masadaki iki üstsubaya oldukça cömert bir seçim şansı sunuyordu. Goeth'ün Alman metresi Majola bu ziyafetler sırasında genellikle şehir merkezindeki dairesinde olurdu. Amon'un davetlerini her zaman erkek toplantıları olarak görür ve bu tür toplantılarda bulunmak ona ters gelirdi.

Polis şefleri ve Kumandan'ın Oskar'dan kendilerince hoşlandıklarına şüphe yoktu. Onda tuhaf bir şeyler olduğunu seziyorlardı fakat Oskar'ın bu tuhaflığını kökenine bağlayarak görmezden gelebiliyorlardı. Oskar, Südet kökenli bir Alman'dı—onlar Manhattan'da yaşıyorlarsa Oskar Arkansas'dan, onlar Cambridge'de yaşıyorlarsa Oskar Liverpool'dandı. Pek de sağ görüşlü olmadığına dair bazı göstergeler olsa da iyi para ödüyor, zor bulunan ticari malları için iyi bir kaynak görevi görüyor, içmeyi iyi biliyordu. Ağır, bazen de kaba bir espri anlayışı vardı. Bir yerlerde rastlayınca karşıdan gülümseyip selam vereceğiniz türden

bir adamdı, ama onu görünce yerinizden fırlayarak üzerine titremenizi gerektirecek hiçbir özelliği yoktu.

SS mensupları Oskar'ın odaya girdiğini büyük olasılıkla, dört kadının onu görünce heyecanlanıp ürpermesi üzerine fark ettiler. Oskar'ı o yıllarda tanımış olan herkes onun özellikle kadınlar üzerinde yarattığı çekim kuvvetinden ve bu sayede mütemadiyen elde ettiği edepsiz başarılardan bahseder. Polis şefleri Czurda ve Schemer muhtemelen kadınların ilgilerini canlı tutmak için Oskar'a ilgi gösterdiler. Goeth de ayağa kalkıp Oskar'ın elini sıktı. Kumandan, Schindler'le aynı boydaydı ve otuzlu yaşlarındaki bir adam için fazlasıyla şişman olduğu gerçeği, uzun boyuyla daha da ortaya çıkıyordu. Şişmanlık o atletik ve uzun bedenine sonradan eklenmiş gibiydi. Yüzü gözlerindeki esrik parıltı dışında neredeyse kusursuzdu. Komutan her gün aşırı miktarda yerel brendi içerdi.

Fakat Amon'un durumu, Płaszów ve SS teşkilatının ekonomi dâhisi Bosch kadar kötü değildi. Herr Bosch'un burnu mosmordu ve yüzündeki damarlara ait olan oksijen, yıllardır tüketmekte olduğu alkolün mavi alevlerini besliyordu. Ona başıyla selam veren Schindler, Bosch'un kendine bu gece de çeşitli siparişler vereceğini adı gibi biliyordu.

Goeth, "Sanayicimize hoş geldiniz diyorum," diye kükredi ve konuklarını resmi bir tavırla odadaki kadınlara tanıttı. Rosner kardeşler bu sırada Strauss besteleri çalıyorlardı. Henry'nin gözleri sadece çalgısının telleri ile odanın ücra bir köşesi arasında gidip geliyor, Leo ise akordeonunun tuşlarına bakarak gülümsüyordu.

Herr Schindler odadaki kadınlara tanıtıldı. Oskar Krakówlu kadınların kendine uzanan ellerini öperken onlara biraz da acıdı, çünkü ilerleyen saatlerde vuku bulacak okşama ve tokatlamaların tenlerini yakacağını, gıdıklamaların vücutlarında izler bırakacağını biliyordu. Fakat içkiliyken korkunç bir sadiste dönüşen *Haumptsturmführer* Amon

Goeth şu anda nezaket timsali olan Viyanalı bir beyefendi gibi davranıyordu.

Yemek öncesi yaptıkları konuşmada dikkat çeken hiçbir konu yoktu. Savaştan bahsedilirken SD amiri Czurda masadaki uzun boylu bir Alman kızına, Kırım'ın tamamen denetim altına alındığını söylüyordu. SS şefi Schemer ise diğer kadınlardan birine, Hamburg günlerinden tanıdığı şerefli bir SS *Oberscharführer*'inin (uzman çavuş), partizanlar tarafından Czestochowa'daki bir restorana yapılan bombalı saldırıda bacaklarını kaybettiğini anlatıyordu. Schindler, Madritsch ve müdür Titsch'le fabrika işlerini konuşuyordu. Bu üç girişimci arasında samimi, dostane bir ilişki vardı. Herr Schindler, Titsch denen ufak tefek adamın Madritsch üniforma fabrikasında çalışan mahkûmlar için karaborsadan büyük miktarda ekmek aldığını, ekmeklerin parasını ise büyük oranda Madritsch'in ödediğini biliyordu. Herr Schindler'e kalırsa bu sadece ufacık bir insanlık göstergesiydi çünkü Polonya'dan elde edilen gelir o kadar fazlaydı ki, en müzmin kapitalisti bile tatmin edebilir ve fazladan alınan birkaç kamyon yasadışı ekmeği kolaylıkla meşrulaştırabilirdi. Oskar Schindler ise Alman güçlerinin ihtiyaç duyduğu malların üretimi için ihaleler düzenleyen *Rustungsinspektion*'un (Teçhizat Denetim Kurulu) kontratlarından kazandığı paralar sayesinde babasının gözünde başarılı bir adam olma arzusunun sınırlarını çoktan aşmıştı. Fakat ne yazık ki bildiği kadarıyla Madritdsch, Titsch ve kendisinden başka hiç kimse, karaborsada ekmek için para harcamıyordu.

Herr Bosch, konuklar yemek masasına çağırılmadan önce Schindler'e yaklaştı ve onu dirseğinden tutarak, konuşmalarının duyulmaması için kapının yanındaki müzisyenlere doğru çekti. "Gördüğüm kadarıyla işleriniz gayet iyi gidiyor."

Schindler gülümsedi. "Gördüğünüze şüphem yok, Herr Bosch."

"Elbette görüyorum." Bosch, Ana Teçhizat İdaresi'nin resmi bültenlerini okumuş ve Schindler fabrikasıyla yapılan kontratları görmüş olmalıydı. Başını eğerek, "Merak ediyorum da," dedi, "bu yakınlarda cephelerin birkaçında edindiğimiz başarılar sayesinde piyasada oluşan canlılığı da göz önüne alarak... Cömert bir jest yapmak ister miydiniz acaba? Büyük bir şey olması gerekmez. Sadece ufak bir jest."

Schindler, "Elbette," dedi. Kullanılıyor olmak midesini bulandırıyor ama aynı zamanda da bundan neredeyse keyif alıyordu. Polis şefi Schemer'in rütbesi, Schindler'in tam iki kez nezarethaneden kurtulmasını sağlamıştı. Görünüşe göre şefin çalışanları, kendilerini bunu bir kez daha yapmak zorunda bırakacak koşulları yaratmaya can atıyorlardı.

Bosch, "Bremen'deki teyzemin evi bombalandı. Zavallı yaşlı teyzem," dedi. "Her şeyini kaybetti. Yatağını, mobilyalarını, hatta Meissen porselenlerini ve çanak çömleğini bile! Ben de, onun için biraz mutfak eşyası ayarlayabileceğinizi düşündüm. Belki birkaç tane de çanak çömlek; hani DEF'te üretilen şu çorba kâselerinden."

Deutsche Emailwaren Fabrik (Alman Emaye Fabrikası), Herr Schindler'in gün geçtikçe büyüyen yatırımlarından biriydi. Almanlar onu kısaca DEF olarak adlandırıyorlardı ama Polonyalılar ve Yahudiler farklı türden bir kısaltma kullanarak, buraya Emalia adını takmışlardı.

Herr Schindler, "Sanırım bir şeyler ayarlayabiliriz," dedi. "Malların doğrudan ona mı gönderilmesini istersiniz, yoksa siz mi halledersiniz?"

Bosch gülümsemedi bile. "Ben hallederim, Oskar. Aralarına teyzem için ufak bir mektup sıkıştırmak istiyorum."

"Elbette."

"O halde anlaştık. Çorba kâseleri, tabaklar, kahve fincanları gibi eşyaların tümünden altışar düzine, güveç tencerelerinden de yarım düzine diyelim."

Herr Schindler çenesini kaldırarak içten fakat bezgin bir şekilde güldü. Yine de hoşgörülü bir sesle konuşmaya devam etti. Aslında, gerçekten de öyleydi; hediyeler konusunda her zaman savurgan davranırdı. Ama her nedense Bosch'un akrabaları sürekli bombalanıyordu.

Oskar, "Teyzen yetimhane falan mı işletiyor?" diye mırıldandı.

Bosch bir kez daha doğrudan Oskar'ın gözlerine baktı. Bu sarhoş adamın kaçamak bakışlarla hiç işi olmazdı. "Teyzem hiç birikimi olmayan, yaşlı bir kadın. İhtiyaç duymadığı eşyaları başkalarıyla takas edebilir."

"Sekreterime bununla ilgilenmesini söyleyeceğim."

Bosch, "Şu Polonyalı kız mı?" diye sordu. "Güzel olan?"

Schindler, "Güzel olan," diyerek onayladı.

Bosch ıslık çalmaya çalıştı ama fazlasıyla yüksek alkollü brendi yüzünden dudakları gergin değildi. Bu yüzden ıslığı alçak perdeden bir yuhalama gibi çıktı. Birden erkek muhabbetine başlayarak, "Karın tam bir azize olmalı," dedi.

Herr Schindler aksi bir sesle, "Öyledir," dedi. Bosch ondan istediği kadar mutfak eşyası alabilirdi, ama Schindler onun ağzından karısıyla ilgili tek bir kelime bile duymak istemiyordu.

Bosch, "Söylesene," dedi. "Onu başından savmayı nasıl başarıyorsun? Senin yaptıklarını *biliyor* olmalı... Ama sen onu gayet iyi kontrol ediyorsun."

Schindler'in yüzündeki keyifli ifade birden yok oldu ve yerini herkes tarafından görülebilecek, içten bir tiksintiye bıraktı. Fakat ağzından çıkan alçak hırıltı, normal sesinden pek de farklı değildi.

"Özel meselelerimi asla başkalarıyla konuşmam."

Bosch aceleyle, "Affedersin. Ben ..." diyerek söze başladı ve anlaşılmaz bir şeyler mırıldanarak özür diledi. Herr Schindler ondan yeterince hoşlanmıyordu. Kimseyi kontrol

etmeye gerek duymadığını, Schindler evlilik denen felaketin aslında Herr Oskar Schindler'in keyif düşkünlüğü ile Frau Emilie Schindler'in münzevi mizacının, aksi yöndeki tüm öğütlere rağmen, gönüllü olarak birleşmesinin bir sonucu olduğunu ona kesinlikle açıklamayacaktı. Fakat yine de, itiraf etmek istemeyeceği kadar öfkelenmişti. Emilie, Oskar'ın rahmetli annesi Frau Louisa Schindler'e fazlasıyla benziyordu. Baba Herr Schindler, 1935 yılında Louisa'yı terk etmişti. Bu nedenle Oskar, Bosch'un onun Emilie ile olan evliliğini hafife alarak Baba Herr Schindler'in evliliğini de küçük düşürdüğüne dair içgüdüsel bir hisse kapılmıştı.

Bosch bu sırada hâlâ özür dilemekle meşguldü. Kraków'daki kasaların tümüne el uzatabilen Bosch şimdi Schindler'in karşısına geçmiş, sırf altı düzine mutfak eşyası için panik dolu terler döküyordu.

Konuklar masaya çağrıldı. Goeth'ün hizmetçisi elinde soğan çorbasıyla odaya gelerek servis yaptı. Konuklar yemeklerini yiyip muhabbet ederken enstrümanlarıyla ilgilenen Rosner kardeşler, Ivan ve Petr adındaki Ukraynalı emir erlerinin veya hizmetçinin hareket alanını kısıtlamamaya dikkat ederek, yemek yiyenlere biraz daha yaklaştılar. Schemer'e tahsis edilmiş uzun boylu kızla; Almanca konuşan, güzel yüzlü, ince kemikli Polonyalı kızın arasında oturan Herr Schindler, yanındaki iki kızın da hizmetçiyi süzdüğünü fark etti. Hizmetçinin üzerinde siyah bir elbise ve beyaz önlükten oluşan geleneksel bir ev üniforması vardı. Diğer Yahudilerden hiçbir farkı yoktu. Fakat asıl dikkat çeken şey yüzünün haliydi. Kızın çenesinde öyle morluklar vardı ki, Goeth'ün onu Krakówlu konukların karşısına çıkarmaktan utanması gerekirdi. Herr Schindler ile masadaki kızlar, hizmetçinin ince boynuyla omzunun bitiştiği ve kıyafetinin pek güzel örtemediği bölgedeki korkutucu morluğu da görebiliyorlardı.

Amon Goeth kızın durumunu izah etmekten kaçınmak bir yana, sandalyesini çevirip onu eliyle işaret ederek konuklarına takdim etti. Herr Schindler altı haftadan beri Amon'un evine uğramıyordu, ama muhbirleri ona Goeth'le kız arasındaki ilişkinin sapkın bir hal aldığını bildirmişlerdi. Amon arkadaş ortamındayken kızı bir muhabbet konusu olarak kullanıyor, onu yalnızca Kraków dışından kıdemli subayları ağırladığı zaman saklıyordu.

Goeth, sarhoş taklidi yapan bir sunucu edasıyla, "Bayanlar baylar," dedi, "size Lena'yı takdim edeyim. Benimle geçirdiği beş ayın sonunda itaatkârlık ve aşçılıkta üstün bir başarı gösteriyor."

Uzun boylu kız, "Yüzünden anlaşılıyor," dedi. "Mutfak eşyalarına âdeta vurulmuş."

Goeth neşeli bir kahkaha eşliğinde, "Doymak bilmiyor. Eminim biraz daha ister," dedi. "İstersin, öyle değil mi Lena?"

SS şefi böbürlenerek, "Amon kadınlara sert davranır," dedi ve yanındaki uzun boylu kıza göz kırptı. Schemer'in kötü bir niyeti yok gibi görünüyordu, çünkü özellikle *Yahudi* kadınlarını değil, tüm kadınları kastetmişti. Ancak Goeth, Lena'nın Yahudiliğini hatırladığı zamanlarda ona normalden daha fazla eziyet ediyor ve konukların önünde olmalarını bile umursamıyordu. Ondan daha kıdemli olan Schemer, Kumandan'ın kıza kötü davranmayı bırakmasını emredebilirdi. Ama bu uygunsuz bir davranış olur ve Amon'un villasında gerçekleşen dostane partilerin tadını kaçırabilirdi. Schemer buraya kıdemli biri olarak değil; bir arkadaş, bir yoldaş, kadınlardan hoşlanan bir âlemci olarak geliyordu. Amon tuhaf biriydi, ama kimse onun verdiği gibi partiler veremiyordu.

Çorbadan sonra masaya, Lena'nın muhteşem bir şekilde pişirip süslediği soslu ringa balığı ve domuzayağı geldi. Konuklar etin yanında sert bir Macar şarabı içiyor, Rosner kardeşler ise ateşli bir Macar dansıyla onlara eşlik ediyorlardı.

Odadaki hava iyice ısındığında subaylar üniformalarının ceketlerini çıkardılar. Savaş kontratları hakkında epey dedikodu yapıldı. Üniforma üreticisi Madritsch'e, Tarnow'daki fabrikası hakkında sorular yöneltildi. Bu fabrika Teçhizat Denetim Kurulu'yla, Płaszów'daki fabrika kadar iyi kontratlar yapabiliyor muydu? Madritsch soruları uzun boylu, zayıf, münzevi görünümlü Titsch'e yönlendirdi. Goeth ise dalgın bir ifadeye büründü. Sanki akşam yemeğinin tam ortasındayken, birkaç saat önce tamamlanmış olması gereken ve şu anda ofisin karanlıklarından onu çağıran acil bir işini hatırlamış gibiydi.

Krakówlu kızların canları sıkılmıştı. İnce kemikli, parlak dudaklı, yirmi yaşında görünmesine rağmen muhtemelen on sekizindeki Polonyalı kız elini Herr Schindler'in sağ bileğine koydu. "Demek asker değilsiniz? Oysa üniformayla harika görünürdünüz." Madritsch dâhil herkes kıkırdadı. Schindler 1940 yılında bir süreliğine askerlik yapmış, daha sonra da üstün yönetici nitelikleri savaş gayreti için hayati önem taşıdığından terhis edilmişti. Oldukça nüfuzlu biri olduğu içinde o günden beri asla *Wehrmacht*'a (Alman Silahlı Kuvvetleri) alınmakla tehdit edilmemişti. Madritsch bilmişçe gülümsedi.

Oberführer Schemer masadakilere, "Bunu duydunuz mu?" diye sordu. "Küçük hanım sevgili sanayicimizi bir asker olarak hayal ediyor. Bir düşünsenize, omzuna bir battaniye sarılmış Er Schindler, Harkov'da sefertasından yemek yiyor!"

Herr Schindler'in zarafeti göz önüne alındığında zihinlerde gerçekten de tuhaf bir görüntü canlanıyordu. Schindler buna gülmeden edemedi. Bosch, parmaklarını şaklatmaya çalışarak, "Tıpkı şey..." dedi, "tıpkı şey gibi... Şu Varşovalı adamın adı neydi?"

Goeth birden dalgınlığından sıyrılarak, "Toebbens," dedi. "Toebbens'ın başına böyle bir şey gelmişti. Neredeyse."

Güvenlik Servisi şefi Czurda, "Ah, evet. Toebbens ucuz kurtuldu," dedi. Toebbens Varşovalı bir sanayiciydi. Schindler ve Madritsch'ten daha büyük bir sermayesi vardı. Oldukça başarılıydı. Czurda, "Heini," dedi (Heinrich Himmler'e kısaca Heini derdi), "Heini Varşova'ya gitmiş ve oradaki silahlı kuvvetlere, 'Lanet olası Yahudileri Toebbens'ın fabrikasından çıkarın ve onu orduya alarak cepheye gönderin,' demiş. Tanrı aşkına, *cepheye*! Sonra da oradaki ortağıma, Toebbens'ın defterlerini mikroskopla incelemesini söylemiş!"

Toebbens, Teçhizat Denetim Kurulu'nun gözdelerinden biriydi. Kurul ona savaş kontratları düzenliyor, Toebbens da karşılık olarak onları hediyeye boğuyordu. Schemer ağırbaşlı bir tavırla, "Neyse ki Teçhizat Denetim Kurulu'nun itirazları Toebbens'ı kurtarmayı başardı," dedi ve ardından tabağının üzerinden eğilerek Schindler'e abartılı bir şekilde göz kırptı. "Kraków'da asla böyle şeyler olmaz, Oskar. Hepimiz seni çok seviyoruz."

Goeth masada oturanların sanayici Herr Schindler'e besledikleri sıcak duyguların bir göstergesi olarak ansızın ayağa fırladı. Ardından masadaki diğer konuklarla birlikte Rosner kardeşlerin, kaderi pamuk ipliğine bağlı bir fabrikanın işçileri kadar temkin ve titizlikle çaldıkları, *Madam Butterfly* operasına mırıldanarak eşlik etmeye başladı.

*

Bu sırada Pfefferberg ile emri eri Lisiek, Goeth'ün üst kattaki banyosunda yere çömelmiş, küvetin içindeki lekeleri ovuyor, Rosner kardeşlerin müziğini, aşağıdan gelen kahkahaları ve konuşmaları duyabiliyorlardı. Alt kattaki yemek sona ermiş, sıra kahve içmeye gelmişti. Hırpalanmış haldeki Lena kahve tepsisini konukların yanına götürerek, taciz edilmeden mutfağa geri dönmeyi başarmıştı.

Madritsch ve Titsch kahvelerini çabucak içtikten sonra, evden ayrılmak için izin istediler. Schindler de aynısını yapmaya hazırlandı. Küçük Polonyalı kız itiraz edecek gibi oldu,

ama bu ev Schindler'e göre uygunsuz bir yerdi. Bu evde her şey serbestti, fakat Oskar SS teşkilatının Polonya'da ne kadar sıkı örgütlenmiş olduğunu ve bu durumun Goeth'ün evinde konuştuğun her sözcüğe, içtiğin her kadehe ve pek tabii bulunduğun cinsel münasebetlere mide bulandırıcı bir ışık tuttuğunu biliyordu. Kızlardan birini yukarı çıkarsan bile Bosch, Schemer ve Goeth'ün seninle aynı zevklere sahip olduklarını ve merdivenlerde, banyoda ya da yatak odasında seninle aynı şeyleri yapmakta olduklarını asla unutmaman gerekirdi. Herr Schindler bir rahip değildi ancak Goeth'ün evindeki bir kadınla birlikte olmaktansa bir rahip olmayı *yeğlerdi.*

Schindler, Polonyalı kızın karşısında oturan Schemer'le savaş haberleri, Polonyalı haydutlar ve kışın sert geçme ihtimalinden konuşmaya başladı. Böylece Schemer'i bir kardeş gibi gördüğünü ve kardeşine eşlik eden birine asla yan gözle bakamayacağını genç kıza ima etmiş oldu. Ancak iyi geceler dilerken kızın elini öpmeyi ihmal etmedi. Göz ucuyla, Goeth'ün yemekteki kızlardan birine dayanmış bir halde kapıdan çıkarak, merdivenlere yöneldiğini gördü. Oskar masadakilerden izin isteyerek Kumandan'ın arkasından yetişti ve elini onun omzuna koydu. Goeth ona doğru dönerek odaklanmaya çabaladı. "Ah," diye geveledi. "Gidiyor musun, Oskar?"

Oskar, "Eve dönmem gerekiyor," dedi. Alman metresi Ingrid evde onu bekliyordu.

Goeth, "Tam bir aygırsın," dedi.

Schindler, "Senin kadar olmasa da," diye yanıtladı.

"Evet, haklısın. Çünkü ben yarı tanrıyım. Biz gidip biraz... Biz nereye gidiyorduk?" Kafasını yanındaki kıza çevirdi ama sorduğu soruyu kendi yanıtladı. "Mutfağa gidip Lena'nın temizliği iyi yapıp yapmadığına bakacağız."

Kız gülerek, "Hayır," dedi. "Öyle yapmayacağız." Onu merdivenlere yönlendirdi. Kızın mutfaktaki zayıf, yaralı hizmetçi kızı korumak için yaptığı bu hareket takdire şayandı.

Schindler hantal subayın, ona destek olan ince yapılı kızla birlikte merdivenlerde sendeleyerek ilerlemesini izledi. Goeth en az öğlene kadar uyuyabilirmiş gibi görünüyordu, ama Oskar Kumandan'ın muazzam bünyesini ve içinde durmadan işleyen biyolojik saati iyi biliyordu. Goeth sabahın üçünde yataktan kalkıp Viyana'daki babasına bir mektup yazmak isteyebilirdi. Saat yedi olduğunda ise, bir saatlik uykusundan uyanıp elindeki piyade tüfeğiyle savsak tutuklulardan birkaçını vurmak üzere balkonuna çıkardı.

Kız ve Kumandan yukarı çıkarlarken Schindler koridordan geçerek evin arka tarafına yöneldi. Pfefferberg ile Lisiek, yatak odasına tahmin ettiklerinden çok daha erken vakitte gelen ve yanındaki kıza bir şeyler geveleyen Kumandan'ın sesini duydular. Sessizce temizlik malzemelerini topladılar, yatak odasına geçtiler ve yan kapıdan sessizce sıvışmaya çalıştılar. Hâlâ ayakta olan Goeth onların kaçma çabalarını ve ellerindeki temizlik sopalarını görünce irkildi. İlk önce karşısındaki adamların suikastçı olabileceklerinden şüphelendi fakat Lisiek bir adım öne çıkarak ürkekçe rapor vermeye başladığında, sadece iki tutuklu olduklarını fark etti.

Lisiek haklı bir korku içinde, "Kumandanım," dedi, "küvetinizde bir leke olduğunu rapor etmek istemiştim de..."

Amon, "Ah," dedi. "Sen de gidip bir leke uzmanı çağırdın, öyle mi?" Oğlanı yanına çağırdı. "Gel buraya, canım."

Lisiek yavaşça öne doğru ilerledi. Birdenbire o kadar vahşice bir tokatla karşılaştı ki, olduğu gibi yere serildi ve bedeninin bir kısmı yatağın altına girdi. Amon çocuğa tekrar nazik bir davette bulundu; tutuklulara güzel sözler söyleyerek yanındaki kızı güldürebileceğini düşünüyor gibiydi. Genç Lisiek ayağa kalkarak bir sonraki tur için Kumandan'a doğru topalladı. Oğlan kendisini ikinci kez yerden kaldırırken,

deneyimli bir tutsak olan Pfefferberg başlarına her an her şeyin gelebileceğini düşünüyordu. Aşağıdaki bahçeye sürüklenerek Ivan tarafından vurulmak da buna dâhildi. Fakat Kumandan onlara bağırıp çağırarak gitmelerini emredince derhâl harekete geçtiler.

Pfefferberg birkaç gün sonra Lisiek'in Amon tarafından vurulup öldürüldüğünü duydu ve bundan banyo olayını sorumlu tuttu. Fakat aslında sebep bambaşkaydı. Lisiek'i ölüme götüren şey, Kumandan'a danışmadan bir atı Herr Bosch için koşumlayıp arabaya bağlamasıydı.

*

Villanın mutfağında, gerçek adı Helen Hirsch olan hizmetçi (Helen'in söylediğine göre Goeth sırf üşengeçliğinden ona Lena diye sesleniyordu) kafasını kaldırdığında konuklardan birinin kapıda durduğunu gördü. İçinde et yemeğinden arta kalanların bulunduğu tabağı bir kenara koydu ve irkilmiş bir halde kapıdaki yabancıya baktı. "*Herr...*" Adamın smokinini süzerek ona nasıl hitap etmesi gerektiğini anlamaya çalıştı. "*Herr Direktor*, ben sadece Kumandan'ın köpeklerine verilecek kemikleri ayırıyordum."

Herr Schindler, "Lütfen, lütfen," dedi. "Bana rapor vermene gerek yok, Fräulein[8] Hirsch."

Oskar masanın etrafından dolandı. Görünüşe göre adamın onu takip ettiği falan yoktu, ama Helen yine de onun kötü niyetli biri olmasından korkuyordu. Amon'dan dayak yediği doğruydu fakat Yahudi olması onu şimdiye dek aleni bir cinsel saldırıdan korumuştu. Irksal konularda Amon kadar titiz olmayan Almanlar da vardı elbette. Ancak bu adam, Helen'in alışık olmadığı bir ses tonuna sahipti. Amon'u şikâyet etmek için mutfağa gelen SS subayları ve astsubaylarının bile bu tonda konuştuğunu duymamıştı.

8 *Alm.* Bekâr kadınlar için "Bayan". (Çev.)

Oskar, tanınmadığı için egosu zedelenmiş ünlü bir futbolcu ya da kemancı edasıyla, "Beni tanımıyor musun?" diye sordu. "Benim adım Schindler."

Helen başını öne eğdi. "*Herr Direktor*," dedi. "Adınızı duydum elbette... Ve daha önce de buraya geldiğinizden eminim. Hatırlıyorum..." Oskar birden kollarını kızın bedenine sardı. Dudaklarıyla kızın yanaklarına dokunurken, ellerinin altındaki bedeninin gerildiğini hissetti. "Bu o anlamda bir öpücük değil. Seni merhameten öpüyorum," diye mırıldandı.

Helen gözyaşlarına engel olamadı. *Herr Direktor* Schindler onu, Polonyalıların tren istasyonlarında birbirlerine veda ederken yaptıkları gibi, Doğu Avrupa öpücüğüyle alnından sertçe öptü. Adam da ağlamaya başlamıştı. "Bu öpücüğü onlardan sana getirdim..." Oskar, kamptaki sıralı ranzalarda uyuyan veya ormanlarda saklanan dürüst Yahudileri ima ederek elini salladı. Helen, *Hauptsturmführer* Goeth'ün cezalarına göğüs gererek, onlar için bir tampon görevi görüyordu.

Herr Schindler kızı bıraktı ve cebine uzanarak büyük bir çubuk şeker çıkardı. Paketine bakılırsa şeker savaş öncesi dönemden kalmaydı.

Oskar, "Bunu sakla," diye önerdi.

Helen, sanki adamın onun aç olduğunu düşünmesi bir gurur meselesiymiş gibi, "Burada fazladan yemek yiyebiliyorum," dedi. Aslında yiyecek konusu Helen'i pek kaygılandırmıyordu. Amon'un evinde çok uzun süre hayatta kalamayacağını biliyordu, ama ölümünün yiyecekle pek bir ilgisi olmayacaktı.

Herr Schindler, "Eğer yemek istemezsen takas edebilirsin," dedi. "Neden biraz kilo almıyorsun?" Bir adım geri çekilerek kızı inceledi. "Itzhak Stern bana senden bahsetti."

Kız, "Herr Schindler," diye mırıldandı ve başını öne eğerek birkaç saniye sessizce ağladı. "Herr Schindler, Kumandan

beni o kadınların önünde dövmekten hoşlanıyor. Buradaki ilk günümde beni yemekten arta kalan kemikleri attığım için dövdü. Gece yarısı bodruma geldi ve kemiklerin nerede olduğunu sordu. Köpekler içinmiş. Bu ilk dayağımdı. Ona... Bunu neden söylediğimi bilmiyorum. Şimdiki aklım olsa asla söylemezdim... Ona 'Beni niçin dövüyorsunuz?' dedim. O da bana 'Bana seni neden dövdüğümü sorduğun için dövüyorum,' dedi."

Bu kadar çok konuştuğu için kendine kızmış gibi başını iki yana sallayarak omuz silkti. Daha fazlasını söylemek istemiyordu; yediği dayakların ve *Hauptsturmführer*'in yumruklarıyla yaşadığı deneyimlerin tümünü anlatamazdı.

Herr Schindler güven verici bir biçimde başını eğdi. "Yaşam şartların ürkütücü, Helen."

Helen, "Önemi yok," dedi. "Bunu kendim kabul ettim."

"Kabul mü ettin?"

"Bir gün beni vuracak."

Schindler başını iki yana salladı, fakat Helen bunun ümitlenmeye değmeyecek kadar üstünkörü bir vaat olduğunu düşündü. Herr Schindler'in zarif kıyafetleri ve aşınmamış cildi onu birdenbire öfkelendirmeye başladı. "Tanrı aşkına *Herr Direktor*, ben nelere tanık oluyorum bilseniz. Pazartesi günü Lisiek'le birlikte çatıdaki buzları temizliyorduk. Kumandan'ın tam altımızdaki ön kapıdan çıkarak basamaklardan avluya indiğini gördük. Daha basamakları bitirmeden silahını çekti ve evin önünden geçen bir kadını vurdu. Elinde kundağı olan bir kadını! Tam gırtlağından. Sadece bir yerlere gitmeye çalışan bir kadın. Diğerlerinden daha zayıf, daha şişman, daha hızlı ya da yavaş değildi. Suçunun ne olduğunu bilmiyorum. Kumandanı ne kadar yakından tanırsanız, sizi hiçbir şeyin hayatta tutamayacağına daha fazla inanıyorsunuz. *Şu kurallara* uyarsam hayatta kalırım diyemiyorsunuz..."

Schindler sözlerini vurgulamak için onun elini tutarak yana çevirdi. "Dinle, sevgili Fräulein Helen Hirsch. Her şeye rağmen burada kalmak Majdanek veya Auschwitz'e gitmekten daha iyidir. Eğer sağlığını korumayı başarırsan..."

Helen, "Kumandan'ın mutfağını idare etmenin kolay olacağını sanmıştım. Kamp mutfağından alınarak buraya gönderildiğimde diğer kızlar beni çok kıskanmıştı," dedi. Dudaklarına acınası bir gülümseme yayıldı.

Schindler sesini biraz daha yükseltti. Bu haliyle, karşısındakine fizik kurallarını öğretmeye çalışan birine benziyordu. "Seni öldürmeyecek, çünkü senden çok hoşlanıyor, sevgili Helen. Senden o kadar çok hoşlanıyor ki, Yahudi olduğunu belli edecek bir Yahudi Yıldızı takmana bile izin vermiyor. Hoşlandığı kızın bir Yahudi olduğunu kimsenin bilmesini istemiyor. O kadını vurdu, çünkü onun hayatı Amon için hiçbir anlam ifade etmiyordu. Kadın onu kızdırmamıştı, ama memnun da etmemişti. Bir güruhun parçasıydı sadece. Bunu sen de biliyorsun. Ama *sen*... Bu saygın bir yaşam değil, Helen. Ama hayat böyle."

Başka biri daha Helen'e aynı şeyleri söylemişti. Kumandan'ın vekili Leo John. John bir SS *Untersturmführer*'iydi, yani bir ordudaki asteğmene eşdeğerdi. John, "Seni öldürmeyecek," demişti, "hiçbir zaman, Lena, çünkü seninle çok eğleniyor." Helen bu sözleri John'ın ağzından duyarken bu kadar etkilenmemişti, fakat Herr Schindler'in söyledikleri onu acılı bir yaşama mahkûm etmiş gibiydi.

Oskar genç kızın kaskatı kesildiğini fark etti. Yüreklendirici sözcükler mırıldanmaya başladı. Onu yine görmeye gelecekti. Onu buradan çıkarmaya çalışacaktı. Helen, "Dışarıya mı?" diye sordu. Oskar, 'Villanın dışına," diye açıkladı. "Fabrikama. Eminim duymuşsundur; benim bir emaye fabrikam var."

Helen sanki Riviera kıyılarından bahseden yoksul bir çocuk gibi, "Ah, evet," dedi. "Schindler'in *Emalia*'sı. Duydum, elbette duydum."

Oskar bir kez daha, "Sağlığını koru," dedi. Bunun çok önemli bir nokta olduğunu biliyordu. Sanki Himmler ve Frank'in gizli niyetlerini biliyor ve bunlara dayanarak konuşuyor gibiydi.

Helen, "Tamam," diyerek teslim oldu. Sonra arkasını dönerek duvara dayalı bir porselen dolabını kendine doğru çekti. Zayıf düşmüş bir kızın böylesine bir güç gösterisinde bulunması Herr Schindler'i epey etkiledi. Helen duvarın tuğlalarından birini söktü ve oradan bir tomar Polonya parası çıkardı.

"Kamp mutfağında çalışan bir kız kardeşim var," dedi. "Benden küçük. Eğer bir gün hayvan vagonlarına götürülürse, bu parayla onu satın almanızı istiyorum. Eminim bu tür şeylerden haberiniz oluyordur."

Schindler, "Bana güvenebilirsin," dedi. Ciddi bir söz verir gibi değil, rahat bir sesle konuşmuştu. "Orada ne kadar var?"

"Dört bin zloti."

Oskar, Helen'in folluktaki yumurtalar gibi özenle sakladığı parayı gelişigüzel bir şekilde alarak cebine koydu. Para onun yanındayken, Amon Goeth'ün porselen dolabının arkasındaki bir oyukta olduğundan daha güvende olacaktı.

*

Oskar Schindler'in hikâyesi işte böyle tehlikeli bir biçimde; Alman Nazileri, SS müsrifliği, şiddet gören sıska bir kız ve her nedense "altın kalpli fahişe[9]" figürü kadar popüler olan "iyi kalpli Alman" tutumuyla başladı.

9 Hooker with a heart of gold: Altın kalpli fahişe figürü literatürde standart bir tipleme olup, kişilikleri dikkate değer ölçüde çelişki ve ironi içeren kimseleri betimlemek için kullanılır. (Çev.)

Oskar sistemin bürokratik ahlak maskesinin ardındaki kudurmuş yüzünü bütün yönleriyle öğrenmeyi kendine görev edinmişti. Bu sayede *Sonderbehandlung* kelimesinin ne anlama geldiğini, bunu kabullenecek cesareti gösteremeyen birçok kişiden daha önce öğrenmişti. Kelime anlamı "Özel Muamele" olsa da bu terim gerçekte Kraków civarındaki Polonyalılar tarafından Oswiecim-Brzezinka olarak bilinen fakat çok sonraları Batı dünyasının Almanca Auschwitz-Birkenau olarak anacağı yerde, Bełżec'te, Sobibor'da ve Treblinka'da biriken morarmış ceset piramitlerini belirtmek için kullanılıyordu.

Öte yandan, Oskar doğuştan bir iş adamı ve tüccar olduğu için sistemin gözüne aleni bir yumruk atamazdı. Bir şekilde ceset piramitlerinin sayısını azaltmayı başarmıştı. Zamanla büyüyüp Matterhorn Dağı'na erişip erişmeyeceklerinden emin değildi ama yine de o yöne gittiklerini seziyordu. Bu piramidin inşası sırasında bürokraside ne tür değişimlerin olacağını kestiremiyordu fakat Yahudi işgücüne her zaman ihtiyaç duyulacağını tahmin edebiliyordu. Bu yüzden Helen Hirsch'le konuşurken ona "sağlığını koruması gerektiği" söyleyip durmuştu. Płaszów *Arbeitslager*'indeki (çalışma kampı) Yahudiler de hiçbir rejimin böylesine büyük ve masrafsız bir işgücünü gözden çıkaramayacağını biliyorlardı. Yalnızca hastalıktan kırılan, kan tüküren ve dizanteriye yakalanan tutuklular Auschwitz'e giden trenlere bindiriliyorlardı. Herr Schindler sabah yoklaması için *Appellplatz*'a (yoklama sahası) çağırılan bazı tutukluların kendi kendilerine, normalde sadece yaşlıların kullanacağı bir ses tonuyla, "En azından sağlığım yerinde," diye mırıldandıklarını bizzat duymuştu.

Dolayısıyla bu kış gecesi, Herr Schindler'in kurtarma çabalarının hem başlangıcı, hem de sonlarıydı. Bundan kaçışı yoktu; onu birden fazla kez ipe, giyotine, Auschwitz veya Gross-Rosen'in soğuk mahzenlerine götürebilecek birçok

Reich[10] yasasını çiğnemişti. Şimdiye kadar neredeyse bir servet harcamıştı, ama bu çabaların ona toplamda ne kadara patlayacağından emin değildi.

Beklentilerimizi bu kadar erkenden arttırmamak adına, hikâyemize sıradan bir iyi niyet gösterisiyle başladık; bir öpücük, nazik bir ses tonu ve bir parça şeker. Helen Hirsch, Oskar'a verdiği 4.000 zlotiyi bir daha, en azından elde tutulup sayılabilecek bir halde göremedi. Ama kendisi bugün bile, Oskar'ın para konusundaki titizlikten yoksun davranışlarının pek de önemli olmadığını düşünüyor.

10 Reich: *Alm.* İmparatorluk. Almanya'nın 962–1806 ve 1871–1918 tarihlerindeki Reich dönemlerinden sonra, 1933–1945 arasındaki Nazi Almanya'sına resmi olarak III. Reich ismi verilmiştir. (Çev.)

1. BÖLÜM

General Sigmund List'in Südet'ten kuzeye doğru ilerleyen zırhlı birlikleri, Polonya'nın mücevheri olarak anılan Kraków'u 6 Eylül 1939'da iki taraftan işgal etmişti. Oskar Schindler, sonraki birkaç yıl boyunca bir barınak olarak kullanacağı Kraków'a işte bu birliklerin ardından geldi. Nasyonal Sosyalizm fikirlerinden pek etkilenmediğini ilk bir ay içinde açıkça belli etmiş olsa da, gelişmiş tren yolları ve henüz mütevazı bir durumda olan endüstrisi sayesinde Kraków'un, yeni rejimin en hızlı gelişen şehirlerinden biri olacağını öngörüyordu. Artık sade bir tüccar değil, zengin bir iş adamı olacaktı.

Oskar'ın kapıldığı bu kurtarma dürtüsünün kaynağını ailesinin geçmişinde aramak pek kolay değildi. Oskar 1908 yılında, Franz Josef tarafından yönetilen Avusturya İmparatorluğunda, eskiden beri Avusturya sınırları içinde yer alan Moravya tepelerinde doğmuştu. Memleketi endüstriyel Zwittau şehriydi. On altıncı yüzyılın başlarında Zwittau'da oluşan ticari açıklık, Schindler'in atalarını Viyana'dan bu şehre getirmişti.

Oskar'ın babası Herr Hans Schindler, imparatorluk düzenini kabul ederek hayatı boyunca kendini bir Avusturyalı olarak görmüş; yemek masasında, telefonda, iş yaparken, hatta sevecen anlarında bile Almanca konuşmuştu. Buna

rağmen kendini 1918 yılında, Masaryk ve Benes liderliğindeki bir Çekoslovakya vatandaşı olarak bulması onu pek etkilememiş, on yaşındaki oğlunun ise bu olanları ruhu bile duymamıştı. Hitler çocukken Avusturya ve Almanya arasındaki politik ayrılıklar karşısında büyük acılar çektiğini söylüyordu, ancak Oskar Schindler'in çocukluğu böyle bir sinir harbiyle tatsızlaşmamıştı. Çekoslovakya öylesine yeşil ve kirlenmemiş bir doğaya sahipti ki, devletin yaptığı bazı aptalca işler ve baş gösteren Ekonomik Buhran iki ülke arasında gerginlik yaratsa da, burada Almanca konuşan insanlar azınlık oldukları gerçeğini gururla taşıyorlardı.

Oskar'ın memleketi olan Zwittau, Jeseník Dağları olarak bilinen sıradağın güney eteklerindeki küçük, kömür tozuna bulanmış bir yerdi. Kentin etrafını saran tepelerin yarısı endüstri tarafından yağmalanmıştı. Diğer yarısı ise karaçam, ladin ve köknar ağaçlarından oluşan yeşilliklerini korumaya devam ediyordu. Almanca konuşan *Sudetendeutschen* topluluğu sayesinde bu bölgede, Oskar'ın da gittiği bir Alman okulu vardı. Oskar bölgenin endüstri ihtiyaçlarını karşılayacak maden, makine ve inşaat mühendisleri yetiştirmek üzere açılmış *Realgymnasium*'da ders almıştı. Baba Schindler'in ziraat makineleri üreten bir tesisi vardı ve Oskar'ın eğitimi bu tesisi devralacağı düşünülerek planlanmıştı.

Schindler'in ailesi Katolikti. O yıllarda bilim dersleri alan ve Viyana'daki *Matura*[11] sınavına hazırlanan genç Amon Goeth'ün ailesi de aynı şekilde Katolik'ti.

Oskar'ın annesi Louisa bütün varlığını inançlarına adamıştı ve giysileri her pazar günü St. Maurice Kilisesi'nde yapılan seremonilerde yakılan tütsüler nedeniyle baştan

11 Matura ya da (Matur, Maturita, Maturità, Maturität, Matypa) birçok ülkede lise bitirme sınavı olarak uygulanan sınav. Lise eğitimini tamamlayan, genellikle 19-20 yaşlarında olan gençlerin üniversite ya da benzeri yüksek öğretim kurumlarına devam edebilmeleri için geçmeleri gereken bir sınavdır.

aşağı tütsü kokardı. Hans Schindler bir kadının kendini dine vermesine neden olacak türden bir kocaydı. Konyak içmeyi ve kahvehanelere gitmeyi severdi. Bu itaatkâr monarşistin nefesinden yayılan brendi ve kaliteli tütün kokuları onun dünya işlerine ne kadar bağlı olduğunu gösterirdi.

Bu aile şehrin endüstriyel kısmının dışındaki modern bir villada yaşıyor ve bahçesinde kendi sebzelerini yetiştiriyordu. İki çocukları vardı: Oskar ve kız kardeşi Elfriede. Yüzeysel gözlemlerin dışında, bu ailenin fertleri arasında ne tür bir ilişki olduğuna tanıklık eden hiç kimse yoktu. Ancak Frau Schindler'in, oğlu Oskar'ın tıpkı babasının yaptığı gibi dini vecibelerini aksatmasından hiç memnun olmadığını herkes görebiliyordu.

Yine de sevimsiz bir aile oldukları söylenemezdi. Oskar'ın çocukluğuna dair söylediklerine bakılırsa, karanlık bu eve pek uğramıyordu. Güneş ışınları bahçedeki köknar ağaçlarının arasından evin içine süzülüyordu. Bahçenin köşelerindeki erik ağaçları yaz aylarının başlangıcında meyve veriyordu. Oskar kilisedeki törende geçirdiği sabahların ardından villaya günahlarından tamamen arındığını hissederek dönüyordu. Babasının arabasını garajın güneşli kapısının önüne çekiyor ve motoru kurcalamaya başlıyordu. Ya da evin yan taraftaki merdiveninde oturuyor ve yapmakta olduğu motosikletin karbüratörüyle ilgileniyordu.

Oskar'ın orta tabakadan birkaç tane Yahudi arkadaşı vardı. Bu arkadaşları da Alman okuluna gidiyorlardı. Bu çocuklar Avrupa'daki diğer Aşkenazi Yahudilerine yakıştırılan nitelikleri taşımıyorlardı: Kurnazca davranmıyor, Yidce konuşmuyorlardı. Yobaz da değillerdi. Sadece Yahudi iş adamlarının Almanca konuşan ve dinlerine pek de bağlı olmayan oğullarıydılar. Sigmund Freud da bu bölgede, Hana Ovası'nın karşısındaki Beskidy Tepeleri'nde, böyle bir Yahudi aileye doğmuştu. Hans Schindler ise Freud'dan birkaç yıl önce Zwittau'daki köklü bir Alman ailesinde dünyaya gelmişti.

Oskar'ın yetişkinliğine baktığımızda, çocukluğunda önemli birkaç ayrıntı aramamız gerektiğini anlıyoruz. Örneğin genç Oskar okuldan eve dönerken, yolda tartaklanan bir Yahudi çocuğunu savunmuş olabilir. Böyle bir şeyin gerçek olup olmadığını bilemeyiz; ayrıca bilmememiz daha yerinde olur, çünkü aksi takdirde olay fazlasıyla basmakalıp bir hal alır. Ayrıca, burnu kanayan bir çocuğun kurtarılması hiçbir şeyin kanıtı değildir. Tıpkı Himmler'in, *Einsatzgruppen* (Harekât Birlikleri) için yaptığı konuşmada söylediği gibi, her Almanın hayatı boyunca Yahudi bir arkadaşı olmuştur. O dönemde bütün parti üyeleri, "Yahudiler yok edilecek," demekte bir sakınca görmezlerdi. "Yahudilerin kökünü kurutacağız. Bunun üstesinden geleceğiz." Fakat kendileri de dâhil, seksen milyon Alman'dan her birinin en az bir tane değerli Yahudi dostu olduğunu göz ardı ederlerdi. "Elbette Yahudiler domuzdur, ama benimki birinci sınıf bir Yahudi'dir."

Oskar'ın yetişkinlikte kapıldığı heveslere dair Himmler'in gölgesinde ufak ipuçları ararken, Schindler ailesinin kapı komşusu olan liberal haham Dr. Felix Kantor'a rastlıyoruz. Haham Kantor, hem bir Alman, hem de bir Yahudi olmanın suç değil, övünç kaynağı olduğunu savunarak Museviliğin Almanya'da özgürleşmesini sağlayan Abraham Geiger'in izinden gidiyordu. Kantor sabit fikirli bir köy âlimi değildi. Modern kıyafetler giyerdi ve evinde Almanca konuşurdu. Çalıştığı yeri eski zamanlardaki gibi Sinagog olarak değil, "tapınak" olarak adlandırırdı. Onun tapınağına doktorlar, mühendisler ve Zwittau'daki tekstil işletmelerinin sahipleri gelirdi. Bu insanlar başka yerlere seyahat ettiklerinde karşılarındaki iş adamlarına, "Bizim hahamımız Dr. Kantor'dur. Dr. Kantor sadece Prag ve Brno'daki Yahudi gazetelerine değil, günlük gazetelere de yazılar yazar," diye anlatırlardı.

Haham Kantor'un iki oğlu, Alman komşusu Schindler'in oğluyla aynı okula gitmişti. İki çocuk da Prag'daki Alman

Üniversitesi'nde birer profesör olacak kadar zeki olduklarını kanıtlamışlardı. Bu Almanca konuşan, asker tıraşlı iki mucize çocuk yaz aylarını bahçelerde kısa pantolonlarıyla koşuşturarak geçirirler, Schindler'lerin çocuklarıyla kovalamaca oynarlardı. Kantor onların porsuk ağacından yapılmış çitler arasında koşuşturmalarını izlerken Geiger, Graetz, Lazarus ve on dokuzuncu yüzyılda yaşamış bütün diğer Yahudi liberallerin öngörülerinin gerçekleştiğini düşünmüş olmalıydı. "Aydın hayatlar sürüyoruz, Alman komşularımız tarafından seviliyoruz—hatta Bay Schindler Çekoslovakyalı devlet adamlarının Yahudiler hakkında yaptığı açıklamalarla dalga bile geçiyor. Bizler Talmud'a mantıklı yorumlar getiren laik âlimleriz. Hem yirminci yüzyıla, hem de köklü bir halka mensubuz. Ne kimseye hakaret ediyor, ne de kimse tarafından hakarete uğruyoruz."

Haham daha sonra, 1930'ların ortalarında, eskiden çizdiği bu mutlu tabloyu tekrar gözden geçirecek ve oğullarının Nasyonal Sosyalistler'i Alman dili üzerine bir doktorayla hiçbir zaman satın alamayacağına, yirminci yüzyıl teknolojisinin ya da laik bilim dünyasının içinde bir Yahudi'nin sığınabileceği hiçbir yerin bulunmadığına, ne tür bir haham olursa olsun yeni Alman yasa koyucuları tarafından asla kabul görmeyeceğine karar verecekti. Kantor'lar 1936 yılında Belçika'ya taşındılar. Schindler ailesi onlardan bir daha asla haber alamadı.

*

Irk, kan ve toprak, ergenlik çağındaki Oskar'ın asla anlayamadığı şeylerdi. Evrendeki en ilginç şeyin bir motosiklet olduğunu düşünen diğer çocuklardan bir farkı yoktu. Doğuştan bir tamirci olan babası, oğlunun yepyeni makinelere olan tutkusunun temellerini atmıştı. Oskar lise son sınıfa giderken 500CC model kırmızı bir Galloni'yle Zwittau'yu turluyordu. Oskar kentin sokaklarında gürültüyle dolaşıp kent merkezinde gezinenlerin dikkatini çekerken, okul

arkadaşı Erwin Tragatsch sözle anlatılmaz bir arzuyla motosikleti izlerdi. Oskar'ın Galloni'si de tıpkı Kantor'un oğulları gibi, bir mucizeyi andırıyordu. Bu motosiklet, Zwittau'daki tek Galloni, hatta Moravya'daki tek İtalyan yapımı 500CC model Galloni olmasının yanı sıra, belki de bütün Çekoslovakya'daki en sıra dışı makineydi.

Oskar ergenliğinin son aylarını yaşadığı 1928 baharında, bir kıza âşık olup evlenmeye karar vereceği yaz mevsiminden hemen önce, kent merkezini 250CC model bir Moto-Guzzi ile turlamaya başladı. Bu motosikletlerden İtalya dışında bütün kıtada sadece dört tane vardı ve bu dört araç Giessler, Hans Winkler, Macar Joo ve Polonyalı Kolaczkowski adındaki milli yarışçılara aitti. Kentte yaşayanlar başlarını sallayıp Herr Schindler'in oğlunu fazla şımarttığını mırıldanıyorlardı.

Ancak bu yaz mevsimi, Oskar'ın en tatlı ve masum yazı olacaktı. Oskar o yaz mevsiminde, süregelen politik karmaşa yüzünden Franz Josef'in ardından yas tutmak zorunda kalacak bir ailenin oğlu olan ve kafasına tam gelen deri bir kasketle Moto-Guzzi'sini çalıştırıp Moravya dağlarında yerel takımlarla yarışan apolitik bir çocuktu. O zamanlar çam ağaçlarıyla kaplı kavşaklarda motosiklet yarışları yapmaktan başka bir şey düşünmeyen genç Oskar'ı gelecekte sallantılı bir evlilik, ekonomik çöküntü ve on yedi yıllık ölümcül bir politik yaşam bekliyordu. Ancak gelecekte yaşanacaklardan tamamen bihaber olan bu motosikletli oğlanın yüzü sadece rüzgârdan ötürü buruşuyordu. Dahası henüz bir yeni yetme olmasına, profesyonel biri olarak görülmemesine, kıracağı rekorların hiçbirini henüz kıramamasına rağmen kendinden daha yaşlı, daha profesyonel yarışçıların kullandıklarından çok daha pahalı bir motosiklet kullanıyordu.

Oskar mayıs ayında Brno ve Sobeslav arasında yapılan ilk yarışına katıldı. Bu üst sınıfların katıldığı bir yarıştı ve

bu sayede Herr Hans Schindler'in oğluna verdiği gösterişli hediye garajda çürümek zorunda kalmamıştı. Oskar kırmızı Moto-Guzzi'siyle yarışta üçüncü geldi. İngiliz Blackburne motorlarıyla güçlendirilmiş iki Terrot'un gerisinde kalmıştı.

Oskar bir sonraki yarış için evinden biraz daha uzaklaşarak Sakson sınırında bulunan Altvater yoluna gitti. Bir 250CC kullanan Alman şampiyon Walfried Winkler ve su soğutmalı bir DKW kullanan eski rakibi Kurt Henkelmann da bu yarışa katılacaktı. Bütün büyük Sakson yarışmacıları—Horowitz, Kocher ve Kliwar—yarışmaya girmişlerdi; her birinin altında birer Terrot-Blackburne ya da Coventry Eagle vardı. Yarışta Oskar Schindler'inki de dâhil üç Moto-Guzzi, birkaç tane 350CC sınıfından ağır top ve bir tane de BMW 500CC vardı.

Bu Oskar'ın neredeyse en güzel, en özgür günüydü. İlk turda liderlerin hemen arkasından gitti ve neler olabileceğini gözlemledi. Bir saat sonra Winkler, Henkelmann ve Oskar Saksonları geride bırakmışlar, diğer Moto-Guzzi'ler ise bazı motor aksaklıkları yüzünden yarıştan çekilmişlerdi. Oskar sondan bir önceki olacağını düşündüğü turda Winkler'i geçti ve o anda, yoldaki zift ve etrafını saran çam ağaçları kadar somut bir şekilde, gelecekte bir takım yarışçısı olacağını ve bu sayede seyahatlerle geçen bir yaşam süreceğini hissetti.

Oskar sonuncu zannettiği turda hem Henkelmann'ı hem de iki DKW'yi birden geçti, bitiş çizgisine ulaştı ve yavaşladı. Yetkililer yanıltıcı bir şeyler yapmış olmalılardı çünkü seyirciler de yarışın sona erdiğini düşünüyorlardı. Oskar amatörce bir hataya düştüğünü ve yarışın henüz bitmediğini fark ettiğinde Walfried Winkler ile Mita Vychodil onu çoktan geçmişlerdi. Yorgun düşen Henkelmann bile Oskar'ın üçüncülüğünü onun elinden almayı başardı.

Oskar'ı evde bir bayram havasıyla karşıladılar. Teknik detayları saymazsak, Avrupa'nın en iyi yarışçılarını geçmeyi başarmıştı.

Tragatsch, Oskar'ın yarışçılık kariyerinin ekonomik nedenler yüzünden bittiğini tahmin ediyor. Bu olası bir durumdu, çünkü Oskar o yaz, sadece altı hafta çıktığı bir çiftçi kızıyla kaçarak evlendi ve aynı zamanda işvereni olan babasının gözünden düştü.

Oskar'ın evlendiği kız Zwittau'nun doğusundaki Hana Ovası'nda yer alan bir köyde yaşıyordu. Rahibe okuluna gitmişti ve Oskar'ın kendi annesinde görerek hayranlık duyduğu türden ihtiyatlı bir kişiliği vardı. Dul babası köylü bir cahil değil, oldukça beyefendi bir çiftçiydi. Adamın Avusturyalı ataları, bu verimli ovayı silip süpüren Otuz Yıl Savaşları'ndaki mücadele ve kıtlıklar sırasında hayatta kalmayı başarmışlardı. Kızı ise üç asır sonraki bu tehlikeli çağda, henüz tam olarak gelişmemiş, Zwittaulu bir oğlanla apar topar bir evlilik yapmıştı. Kızın babası da bu evliliğe en az Oskar'ın babası kadar karşıydı.

Hans bu durumdan hiç hoşlanmamıştı çünkü Oskar'ın kendisi gibi huzursuz geçecek bir evliliğe imza attığını görebiliyordu. Çılgın bir yönü olan, bedensel zevklere düşkün bu oğlan henüz hayatının başlarında olmasına rağmen, bir rahibeyi andıran inayetli, saf ve tecrübesiz bir kızda huzur aramaya başlamıştı.

Oskar, Emilie'yle Zwittau'daki bir partide tanışmıştı. Emilie, doğduğu Alt-Molstein köyünden arkadaşlarını ziyarete gelmişti. Oskar bu köyü iyi biliyordu çünkü o bölgede traktör satıyordu.

Evlilik ilanı Zwittau kiliselerinde duyurulduğunda bazı kişiler bu çiftin birbirleriyle ne kadar uyumsuz olduklarını görüp, evliliğin ardında farklı sebepler aramaya başlamışlardı. Schindler fabrikası ekonomik olarak kötü durumda bile olabilirdi çünkü artık çiftçilerin pek rağbet göstermediği

buharlı traktörler üretiyordu. Oskar aldığı maaşın büyük bölümünü tekrar fabrikaya yatırıyordu ve Emilie evlenirken yanında, kime sorsanız büyük bir meblağ olduğunu duyacağınız yarım milyon Reichsmarklık[12] bir drahoma [13]getirmişti. Fakat bu dedikodular doğru değildi çünkü Oskar yaz aylarını delicesine âşık bir halde geçirmişti. Emilie'nin babası ise bu oğlanın iyi bir koca olacağına inanmadığı için, yarım milyonun sadece küçücük bir kısmını ödemeyi kabul etmişti.

Emilie, yakışıklı Oskar Schindler ile evlenerek boğucu Alt-Molstein'den kurtulmuş olmaktan memnundu. Babasının en yakın arkadaşı sıkıcı bir papazdı ve Emilie iki adama çay doldurarak ve onların politika ile din hakkındaki safça düşüncelerini dinleyerek büyümüştü. Eğer hâlâ Oskar ile Yahudiler arasında belirgin bir bağ arıyorsak, Emilie'nin genç kızlığına bakabiliriz. Emilie'nin büyükannesini ve esnaf Reif'in torununu iyileştiren köy doktoru bir Yahudi'ydi. Emilie, papazın çiftliğe yaptığı ziyaretlerden birinde babasına Katolik bir çocuğun, bir Yahudi'yle arkadaşlık etmesinin uygun olmadığını söylerken duymuştu. Gençliğin getirdiği hastalık derecesindeki inatçılığından dolayı Emilie papazın bu fermanına karşı çıkmıştı.

Emilie ile Rita Reif arasındaki dostluk, Nazi subaylarının Rita'yı büyükbabasının dükkânı önünde idam ettikleri 1942 yılına kadar sürdü.

*

Oskar ve Emilie evlendikten sonra Zwittau'da bir daireye yerleştiler. Otuzlu yıllar Oskar'ın beynine, 1928 yazında Altvater'de yaptığı dehşet hatanın âdeta sonsözü olarak kazınmıştı. Askerlik görevini tamamlamak üzere Çekoslovak Ordusu'na katıldığında, bu sayede traktör sürme şansı elde

12 Reichsmark: *Alm.* İmparatorluk markı; Reich döneminde Almanya'da kullanılan para birimi. (Çev.)

13 Yahudililkte gelin tarafının damada götürdüğü mal veya para.

etmiş olmasına rağmen, askeriyeden nefret ettiğini fark etti. Bu nefreti barış yanlısı olmasından çok, askeriyenin konforsuzluğuna katlanamamasıyla ilgili bir durumdu. Tekrar Zwittau'daki evine döndüğünde bekâr bir adam gibi geç saatlere kadar kafelerde oturup, hiç rahibeye benzemeyen ve düzgün birer kişilikleri olmayan kızlarla konuşarak Emilie'yi ihmal etmeye başladı. Aile şirketi 1935'te batmıştı ve aynı yıl içinde babası, Frau Louisa Schindler'i terk ederek kendi başına başka bir daireye taşınmıştı. Oskar bu yüzden babasından nefret etti ve halalarıyla çay içmeye giderek babasını onlara şikâyet etmekten, gittiği kafelerde babasının iyi bir kadına yaptığı hainlikten bahsetmekten geri durmadı. Anne babasının sona eren evliliğiyle kendisinin sarsıntılı evliliği arasındaki benzerliği göremiyordu.

Oskar iş sahasındaki sağlam tanıdıkları, eğlenceli kişiliği, tüccarlıktaki yetenekleri ve fazlaca içki içebilmesi sayesinde Ekonomik Buhran sırasında bile Moravian Electrotechnic isimli bir şirkette satış sorumlusu olarak iş bulmayı başardı. Şirketin ana ofisi kasvetli il merkezi Brno'daydı ve Oskar, Brno ile Zwittau arasında mekik dokuyup duruyordu. Seyahat etmeyi seviyordu. Altvater'de Winkler'ı geçtiği zaman kendi kendine söz verdiği yaşamı ucundan da olsa yakalamış sayılırdı.

Oskar annesi ölünce aceleyle Zwittau'ya döndü ve teyzeleri, halaları, kız kardeşi Elfriede ve karısı Emilie ile birlikte annesinin başında dua etti. Bu sırada hain Hans tabutun baş kısmında, yanındaki papaz haricinde tek başına duruyordu. Louisa'nın ölümü Oskar ve Hans arasındaki düşmanlığı büsbütün arttırmıştı. Oskar, kendisi ile Hans'ın yanlışlıkla baba oğul olarak dünyaya gelmiş iki erkek kardeş olduklarını göremiyor, bu gerçeği yalnızca ailenin kadınları biliyordu.

Oskar cenazenin yapıldığı tarihte Konrad Henlein'in Südet Alman Partisi'ne ait *Hakenkreuz* amblemli rozetini

taşımaktaydı. Emilie ile Oskar'ın halaları bunu onaylamıyor, ama yine de çok üstelemiyorlardı çünkü Çekoslovakyalı genç Almanlar o yıl bu rozetleri moda uğruna takmaya başlamıştı. Yalnızca Henlein'in partisini desteklemeyen sosyal demokratlar ve komünistler bu rozeti taşımıyorlardı. Ve Tanrı biliyordu ki, Oskar ne bir komünistti, ne de sosyal demokratlarla bir ilgisi vardı. Oskar bir tüccardı. Bütün tüccarlar eşitti ama bir Alman şirketinin müdürüyle görüşmeye bu rozetle gittiğinde, rütbesi otomatik olarak yükseliyordu.

Sipariş defteri önünde açık durur ve kalemi uçarcasına sayfaların üzerinde hareket ederken Oskar, Alman birliklerinin 1938 yılında Südet'e girmesinden birkaç ay önce, tarihte muazzam bir şeylerin değişmek üzere olduğunu seziyordu ve bunun bir parçası olmak adına hissettiği dürtüler onu baştan çıkarıyordu.

Oskar, Henlein taraftarı olmasının ardında ne gibi sebepler olursa olsun, Alman birlikleri Moravya'ya girdiği anda tıpkı evliliğinin hemen ardından yaşadığına benzer bir hayal kırıklığı yaşadı. Topraklar işgal edildikten sonra burada kardeş bir Südet Cumhuriyeti kurulacağını ummuştu. Daha sonraları yaptığı bir açıklamada, yeni rejimin Çek vatandaşlara uyguladığı zorbalık ve onların mülklerine el koyması karşısında dehşete kapıldığını söyleyecekti. Oskar'ın düzene ilk başkaldırısı, bu işgalin ardından yaşanacak karmaşada ortaya çıkacaktı. Hitler'in 1939 yılının Mart ayında Hradschin Kalesi'nden yaptığı açıklamayla Bohemya ve Moravya'nın birer manda haline gelmesi, gelecekteki zorbalığın erken bir göstergesiydi ve bu durum Oskar'ı derin bir şaşkınlığa sürüklemişti.

Ayrıca Oskar'ın hayatta fikirlerine en fazla saygı gösterdiği kişiler, yani Emilie ile ona sırt çevirmiş babası bu büyük Cermen gösterisinden etkilenmemişlerdi ve Hitler'in uzun süre dayanamayacağını düşünüyorlardı.

Bu tecrübesiz insanların fikirleri pek de ileri görüşlü değildi fakat Oskar'ın fikirleri de öyle sayılmazdı. Emilie, Tanrıcılık oynadığı için Hitler'in cezalandırılacağına inanıyordu. Halasının Oskar'a anlattığına göre Baba Herr Schindler, eski tarihsel olaylara güveniyordu. Brno'nun hemen dışında, Napolyon'un Austerlitz savaşını kazandığı nehrin bir kolu uzanıyordu. Peki bu muzaffer Napolyon'un başına neler gelmişti? Hayatının sonlarını kimsenin umursamadığı, Atlantik'in ortasındaki bir adada patates yetiştirerek geçirmişti. Şu Hitler denen arkadaşın başına da şüphesiz aynı şeyler gelecekti. Baba Herr Schindler'in dediğine göre kader, sonu olmayan bir halat değildi. Kader bir parça elastikten ibaretti. Ne kadar büyük bir hızla ilerlersen, o kadar şiddetle geri teperdin. Hayat, başarısız bir evlilik ve ekonomik çöküntü, Herr Hans Schindler'e işte bunları öğretmişti.

Ama belki de oğlu Oskar, henüz yeni sistemin aleni bir düşmanı haline gelmemişti. Genç Herr Schindler o yılın güz mevsiminde bir gece Ostrava dışındaki tepelerde, Polonya sınırının yakınındaki bir sağlık ocağında yapılan partiye katıldı. Sağlık ocağının müdiresi, Oskar'ın müşterisi ve aynı zamanda da dostuydu. Kadın Oskar'ı Eberhard Gebauer adında cana yakın bir Almanla tanıştırdı. İşlerin durumundan ve Fransa, Britanya ve Rusya'nın bir sonraki hamlelerinin neler olabileceğinden bahsettiler. Daha sonra Gebauer'in önerisi üzerine daha samimi bir şekilde konuşabilmek için yanlarına bir şişe içki alarak boş bir odaya geçtiler. Gebauer orada kendisini Amiral Canaris'in yönetimindeki *Abwehr* İstihbaratı'nda çalışan bir subay olarak tanıttı ve yeni içki arkadaşına, *Abwehr*'in Dışişleri Bölümü'nde çalışmasını önerdi. Oskar'ın Polonya sınırı, Galiçya ve Yukarı Silezya'da birçok tanıdığı vardı. *Abwehr* için bu bölgelerden istihbarat taşımayı kabul eder miydi? Gebauer, ev sahibesinden Oskar'ın zeki ve sokulgan biri olduğunu öğrenmişti. Oskar bu yetenekleri sayesinde bölgedeki endüstriyel ve

askeri gelişmeleri gözlemlemenin yanı sıra restoranlarda, barlarda ya da iş toplantılarında bulabildiği bütün Polonyalı Almanları istihbarat bünyesinde toplayabilirdi.

Genç Oskar'ı savunacak olursak, onun *Abwehr* ajanı olduğu takdirde ordu görevinden muaf tutulacağını düşünerek Canaris için çalışmayı kabul ettiğini söyleyebiliriz. Muhtemelen muafiyet düşüncesi bu teklifi cazip kılan en büyük etmendi. Fakat Oskar, Almanların Polonya içlerine ilerlemesini de destekliyor olmalıydı. Tıpkı yatağın ucunda oturup onunla birlikte içki içen zayıf subay gibi yönetim şeklini sevmese de ulusallık açısından bu durumu onaylıyor olmalıydı. Oskar'ın gözünde Gebauer'in fazladan bir cazibesi olmalıydı, çünkü *Abwehr* mensupları kendilerini Hristiyan dünyasının seçkin sınıfı olarak görüyordu. Bu düşünceleri Polonya'ya askeri olarak müdahale etme planlarının önüne geçemese de, onların Almanya'nın ruhuna yön vermek konusunda bir yarışta olduklarına inandıkları SS ve Himmler'e karşı bir tür aşağılama içinde olmalarına sebepti.

Daha sonraları başka bir istihbarat birimi, Oskar'ın raporlarını doğru ve takdire şayan buldu. Oskar, *Abwehr* adına yaptığı Polonya seyahatlerinde, özellikle de yemek veya kokteyller gibi sosyal alanlarda, tatlı dili sayesinde insanlardan bilgi almada müthiş bir yeteneği olduğunu gösterdi. Oskar'ın Gebauer ve Canaris'e ne kadar önemli bilgiler taşıdığını bilmiyoruz. Fakat bildiğimiz bir şey var ki, Oskar Kraków kentini zaman içinde çok sevdi ve büyük bir endüstriyel metropol olmamasına rağmen metal, tekstil ve kimya tesisleriyle çevrili nadide bir Orta Çağ şehri olduğunu keşfetti.

Henüz motorlu taşıt kullanmaya başlamamış Polonya Ordusu hakkında keşfettiği şey ise askeri sırlarının fazlasıyla aşikâr olduğuydu.

2. BÖLÜM

1939 Ekim'inin sonlarında iki genç Alman astsubayı, Kraków'daki Stradom Sokağı'nda bulunan J. C. Buchheister & Company'e girerek, evlerine göndermek üzere birkaç top kumaş almak istediklerini söylediler. Ceketinin göğüs kısmına sarı bir yıldız dikilmiş olan Yahudi tezgâhtar, Buchheister'in doğrudan halka satış yapmadığını, yalnızca fabrikalara ve perakende satış yapan dükkânlara ürün verdiğini açıkladı. Fakat askerler ikna olmuyordu. Ücret ödeme aşamasına geldiklerinde, tuhaf bir şekilde 1858'den kalma bir Bavyera banknotu ve 1914 tarihli bir Alman Ordu Mensubu senediyle ödeme yapmak istediler. Bir tanesi yine orada görevli olan Yahudi defterdara, "Bunlar çok değerli paralardır," dedi. Oldukça sağlıklı görünen bu genç askerler bütün yaz ve bahar aylarını manevralarla geçirmişlerdi. Daha sonra gelen güz ayları ise onlara kolay bir zafer ve ele geçirdikleri bu sevimli şehirde tam bir özgürlük sağlamıştı. Defterdar, alışverişi onayladı ve işlemi yazarkasaya geçirmeden önce onları dükkândan çıkardı.

Aynı günün akşamına doğru, Yahudilere ait işyerlerine el koyarak onları işletmekle yükümlü Doğu Tröst Ajansı tarafından görevlendirilen genç, Alman bir muhasebeci aynı yere uğradı. Bu muhasebeci Buchheister'a atanmış iki

Alman memurundan biriydi. Memurlardan biri Sepp Aue adındaki orta yaşlı, pek de hırsı olmayan bir müfettişti. Diğer ise bu becerikli, iş bitirici genç adamdı. Genç Alman kayıtları ve kasayı inceledi. Değersiz banknotları kasadan çıkardı. Komik operalardan fırlamışa benzeyen bu paralar da neyin nesiydi?

Yahudi defterdar olanları anlattı fakat muhasebeci onu değersiz, eski kâğıt parçalarını değerli zlotilerle eşdeğer tutmakla suçladı. Genç adam yukarıdaki toptan satış ambarında bulunan Sepp Aue'nin yanına gidip rapor verdi ve *Schutpolizei*'yi aramaları gerektiğini söyledi.

Herr Aue ile genç muhasebeci, defterdarın bu davranışı yüzünden Montelupich Sokağı'ndaki SS nezaretine gönderileceğini biliyorlardı. Muhasebeci bu olayın Buchheister'deki diğer Yahudi çalışanlar için iyi bir örnek teşkil edeceğini düşünüyordu. Ama bu durum omuzlarında gizli bir mesuliyet taşıyan Aue'yi huzursuz etmişti, çünkü henüz ortaya çıkmamış olmasına rağmen büyükannesi bir Yahudi'ydi.

Aue büro elemanlarından biriyle, şirketin gripten dolayı evinde yatmakta olan asıl muhasebecisi Yahudi Itzhak Stern'e haber gönderdi. Buraya politik sebeplerle atanan Aue, muhasebe konusunda tecrübesizdi. Stern'in büroya gelmesini ve askerlere satılan keten kumaşlar konusundaki anlaşmazlığı halletmesini istiyordu. Sekreteri içeri gelip, önceden randevusu olduğunu iddia eden Herr Oskar Schindler'in dışarıda beklediğini söylediğinde, büro elemanını Stern'in Podgórze'deki evine henüz göndermişti. Aue dış odaya çıktığında, büyük bir köpek kadar uysal bir şekilde sigara içmekte olan uzun boylu genç adamı gördü. İkisi bir gece önceki partide tanışmışlardı. Tıpkı Aue'nin Buchheister şirketinde bir *Treuhänder* (kayyum) olması gibi, Oskar'ın yanındaki Südetli Alman kız arkadaşı Ingrid de Yahudi bir hırdavat şirketinin kayyumuydu. Oskar ile Ingrid birbirlerine

delicesine âşık, şık giyimli, *Abwehr*'de birçok dostu olan büyüleyici bir çifte benziyordu.

Herr Schindler, Kraków'da bir iş sahası istiyordu. Aue ona, "Tekstile ne dersiniz?" diye öneride bulunmuştu. "Tekstil sektörü sadece üniforma üretiminden ibaret değildir. Polonya'nın iç pazarı oldukça geniş ve son zamanlarda hepimizde yetecek kadar büyümüş durumda. Gelip Buchheister'a bir göz atın." Fakat Aue ertesi gün saat 14.00'de bu çakırkeyif dostluk gösterisinden pişmanlık duyacağını aklına bile getirmemişti.

Schindler Herr Aue'nin yaptığı davetten pişmanlık duyduğunu görebiliyordu. "Eğer uygun bir zamanda değilseniz, *Herr Treuhänder...*" diye söze başladı.

Herr Aue "Olur mu hiç öyle şey," dedi ve Schindler'i depoyla avludan geçirdi ve makinelerden altın renkli uzun kumaşların süzüldüğü iplik eğirme bölümüne getirdi. Schindler, *Treuhänder*'in Polonyalılarla bir sorunu olup olmadığı sordu. Sepp, "Hayır," dedi. "Bizimle iş birliği yapıyorlar. Ama bir parça şaşkın olduklarını söyleyebilirim. Sonuçta burası tam olarak bir mühimmat fabrikası sayılmaz."

Schindler çevresi geniş bir adama benziyordu ve Aue onu deneme isteğine karşı koyamadı. Oskar Ana Teçhizat İdaresi'nden birilerini tanıyor olabilir miydi? Mesela General Julius Schindler'i tanıyor muydu? Belki de General Schindler onun bir akrabasıydı?

Herr Schindler rahatlatıcı bir sesle, "Fark etmez," diye yanıtladı. (Aslında General Schindler'le aralarında hiçbir kan bağı yoktu.) "General diğerlerine kıyasla pek de kötü bir adam değildir."

Aue ona katıldığını belirtti. Ama kendisi General Schindler'le istediği zaman yemek yiyemez ya da onunla içki içemezdi; işte Oskar'la aralarındaki fark buydu.

Büroya geri dönerken Aue'nin sekreterinin ona gösterdiği sandalyede oturmuş burnunu silen ve kötü bir şekilde

öksüren, Buchhesiter'in Yahudi muhasebecisi Itzhak Stern'le karşılaştılar. Stern ayağa kalktı ve bir elini, göğsünde duran diğer elinin üzerine koyarak, kocaman açılmış gözlerle iki işgalcinin kendisine yaklaşmalarını, onun yanından geçmelerini ve büroya girmelerini izledi. Aue ofise girince Schindler'e bir içki ikram etti, ardından ondan özür diledi ve Oskar'ı ateşin yanında bırakarak Stern'le konuşmak üzere dışarı çıktı.

Stern çok zayıf bir adamdı ve yüzünde bir münzevi sakinliği vardı. Hem bir Talmud âlimi gibi, hem de Avrupalı bir aydın gibi davranıyordu. Aue ona defterdar ve astsubayların hikâyesini ve genç Alman muhasebecinin varsayımlarını anlattı. Kasadan astsubayların verdikleri 1858 basımı Bavyera banknotuyla 1914 tarihli Mensup senedini çıkardı. "Sizin bu durumu çözebilecek bir yöntem geliştirmiş olabileceğinizi düşündüm," dedi. "Şu sıralarda Kraków'da bu tür olaylar sıkça yaşanıyor olmalı."

Itzhak Stern banknotları alarak inceledi. *Herr Treuhänder*'e bakarak, "Evet, bir yöntemim var," dedi. Yüzünde en ufak bir gülümseme ya da ifade olmaksızın ayağa kalkarak odanın diğer ucundaki ateşin yanına gitti ve kâğıtları alevlerin içine attı.

"Bu tür alışverişleri kâr zarar hesabı yaparken 'ücretsiz numune' olarak işlerim," dedi. Her nedense eylül ayından beri sürekli numune verip duruyorlardı.

Stern'in yasal kanıtlara böylesine etkili ve sakin bir tutumla yaklaşması Aue'nin hoşuna gitmişti. Muhasebecinin ince yapılı yüzünde Kraków'un karmaşasını ve küçük şehirlerin kendine has kurnazlığını görerek gülmeye başladı. Yalnızca yerliler bu tür işlerin yolunu yordamını bilirdi. İçeride oturan Herr Schindler ise tam da bu türden yerel bilgiler edinmeyi umuyordu.

Aue, Stern'i müdürün ofisinden geçirdi ve o sırada ayakta durarak yanan ateşi izleyen, bir yandan da kapağı açılmış

cep şişesini dalgın bir şekilde elinde tutan Schindler'le tanıştırmak üzere kendi bürosuna götürdü. Itzhak Stern'in aklından geçen ilk düşünce, "Bu hiç de uysal bir Alman'a benzemiyor," oldu. Aue'nin yakasında *Führer*'e ait bir *Hakenkreuz* rozeti vardı, ancak gelişigüzel bir bisiklet kulübünün rozetinden farksızdı. Ama Schindler'in madeni para büyüklüğündeki rozetinin siyah emaye kaplaması, yanan alevlerin ışığında parıldıyordu. Rozet ile genç adamın genel anlamda varlıklı görüntüsü, Stern'i gribe yakalanmış Polonyalı bir Yahudi olmanın dışında endişelendiren her şeyin birer sembolüydü.

Aue ikisini tanıştırdı. Stern, Vali Frank'in bildirisi uyarınca üzerine düşen açıklamayı yaptı: "Size söylemem gereken şu ki, efendim, ben bir Yahudi'yim."

Herr Schindler, "Pekâlâ," diye gürledi. "Ben de Almanım. Memnun oldum!"

Stern sırılsıklam olmuş mendilinin ardından kendi kendine "Pekâlâ," diye mırıldandı. Madem öyle, bildirinin bu odada bir hükmü kalmamıştı.

Itzhak Stern henüz Polonya'daki genel reformun on yedinci haftasında olmalarına rağmen bir değil, birçok bildiriye uymak zorunda olan bir adamdı. Polonya'nın genel valisi Hans Frank, altı tane kısıtlayıcı bildiri yayınlamış, geri kalanını ise bir SS *Gruppenführer*'i (tümgeneral) olan kaymakam Dr. Otto Wachter'a bırakmıştı. Stern hangi ırka ait olduğunu açıklamak zorunda olmasının dışında bir de sarı şeritle işaretlenmiş bir kart taşımak zorundaydı. Stern'in öksürerek Schindler'in karşısında durmasından üç hafta önce, Yahudi inançlarına uygun etlerin hazırlanmasını yasaklayan ve bütün Yahudilerin zorunlu olarak çalıştırılacaklarını belirten bildiriler yayınlanmıştı. Bir *Untermensch* (alt insan) olarak Stern'e verilen tayın, yine *Untermensch* sınıfına giren Polonya yerlilerine verilen tayının yarısından biraz fazlaydı.

Sonunda, 8 Kasım tarihinde yayınlanan bildiriyle birlikte, Krakówlu Yahudilerin kayıt altına alınma işlemi başlamış ve ayın 24'üne kadar tamamlanması şartı koşulmuştu.

Stern sakin ve soyut düşünce tarzı sayesinde, bildirilerin yayınlanmaya devam edeceğini ve yaşamasını, nefes almasını gittikçe daha da zorlaştıracağını biliyordu. Krakówlu Yahudilerin birçoğu bir bildiri yaylımına tabi tutulacaklarını öngörmüşlerdi. Yaşamlarının aksayacağını, köylerdeki Yahudilerin şehre getirilerek kömür madenlerinde çalışmaya zorlanacağını, aydınların pancar eşelemek için köylere gönderileceğini biliyorlardı. Bir süre için, tıpkı Tursk'taki bir SS topçu birliğinin insanları bütün gün köprü yapımında çalışmaya zorlaması ve günün sonunda onları köy sinagoguna götürerek öldürmesi gibi, aralıklı bir şekilde devam edecek katliamların yaşanacağını da biliyorlardı. Bu tür aralıklı katliamların ardı arkası kesilmeyecekti. Ama sonunda ortam sakinleşecek, Yahudi halkı dilekçeler ve otoriteye verilen rüşvetler sayesinde hayatta kalmayı başaracaktı. Bu çok eski bir yöntemdi, ancak Roma İmparatorluğu'ndan beri işe yaramıştı ve yine yarayacaktı. Sonuçta sivil makamların Yahudilere ihtiyacı vardı; özellikle de on birde biri Yahudilerden oluşan bir toplumda.

Fakat Stern pek de umutlu değildi. Yürürlükteki kanunların, üzerinde pazarlık yapılabilecek kadar gevşeyeceğine inanmıyordu. İnsanlığın en karanlık çağını yaşıyorlardı. Yaklaşmakta olan alev topunun sıcaklığı ve şiddetinin şimdikinden ne kadar farklı olduğunu bilmiyordu ama, *Eşitlik gösterileri yapmak sizin için kolay tabii, Herr Schindler* diye düşünebilecek kadar geleceğe küskündü.

Aue, Stern'i tanıtarak, "Bu adam," dedi, "Buchhesiter şirketinin sağ koludur. Kraków'daki iş dünyasında epey geniş bir çevresi vardır."

Bu konuda Aue'ye karşı çıkmak Stern'in harcı değildi. Öyle olsaydı bile *Treuhänder*'in bu seçkin konuğu karşısında kendisini neden allayıp pulladığını anlayamazdı.

Aue izin isteyerek odadan ayrıldı.

Stern'le baş başa kalan Schindler, muhasebecinin ona yerel iş sahası hakkında bildiklerini anlatmasından memnuniyet duyacağını mırıldandı. Stern, Oskar'ı deneyerek, Tröst Ajansı'yla konuşmasının daha uygun olacağını söyledi.

Herr Schindler samimi bir şekilde, "Onlar hem hırsız," dedi, "hem de bürokratlar. Ben biraz daha geniş bir alanımın olmasını isterim." Omuz silkti. "Ben doğuştan kapitalistim ve bir düzene tabi olmaktan hoşlanmam."

Böylece Stern ile kendi kendini kapitalist ilan eden Schindler konuşmaya başladılar. Stern oldukça iyi bir kaynaktı, Kraków'daki neredeyse bütün fabrikalarda birkaç arkadaşı ya da akrabası vardı—tekstil ürünleri, kumaş, şekerleme, mobilya, metal eşya fabrikaları. Herr Schindler etkilenmişti. Ceketinin iç cebinden bir zarf çıkardı. "Rekord adında bir şirket duydun mu?" diye sordu.

Itzhak Stern bu ismi duymuştu. Herr Schindler'e, şirketin batmakta olduğunu söyledi. Emaye eşya üretiyordu. İflas ettikten sonra metal kalıp makinelerinin bazıları haczedilmişti ve şimdi eski sahibinin akrabalarından birinin yönetiminde, asıl kapasitesinin sadece ufak bir kısmını kullanarak üretim yapan göstermelik bir şirketten ibaretti. Stern'in erkek kardeşi, Rekord'un alacaklısı olan bir İsviçre şirketinin vekiliydi. Stern, bir Yahudi'nin kardeşiyle gururlanmasının ve hemen ardından bu gururu yerden yere vurmasının serbest olduğunu biliyordu. "Gerçi kardeşimin şirketi de çok kötü yönetiliyor."

Schindler elindeki zarfı Stern'in kucağına bıraktı. "Bu, Rekord şirketinin bilançosu. Bana ne düşündüğünü söyle."

Itzhak, Herr Schindler'e kendisinden başka birilerinin de fikrini almasını tavsiye etti. Oskar, "Elbette," dedi. "Ama ben senin görüşlerine değer veriyorum."

Stern bilançoyu çabucak okudu ve üç dakikalık bir incelemeden sonra, birdenbire büroya çöken sessizlikten huzursuz olarak kafasını kaldırdı. Herr Schindler'in gözleri onun üzerindeydi.

Stern gibi adamların, diğerlerinin acımasızlığına karşı bir tampon ya da sığınak olarak kullanılabilecek erdemli kimselerin kokusunu almak gibi atadan kalma bir yetenekleri olurdu. Bu güvenli bir yuvanın, olası bir barınağın kokusunu almak gibi bir histi. Bu andan itibaren Herr Schindler'in bir sığınak olabilme ihtimali, ikilinin arasındaki konuşmaya asıl rengini veren nokta olacaktı. Tıpkı partide tanışan bir erkekle bir kadının arasındaki muhabbetin gidişatını, kaçamak göz süzmeler ve belli belirsiz cinsel imaların belirlemesi gibi. Stern bu ihtimalin farkına Schindler'den daha önce varmıştı ve bu hassas bağlantıyı koparmamak adına açık ifadeler kullanmaktan kaçınacaktı.

Stern, "Bu oldukça iyi bir işletme," dedi. "İsterseniz kardeşimle de konuşabilirsiniz. Tabii bir de askeri kontratlar var..."

Herr Schindler, "Kesinlikle," diye mırıldandı.

Kraków Almanların eline geçer geçmez, henüz Varşova kuşatması bile sona ermemişken, Polonya Genel Hükümeti'nde bir Teçhizat Denetim Kurulu oluşturulmuş ve orduya eşya tedarik edebilecek üreticilerin, kurulla kontrat yapmaları şart koşulmuştu. Rekord gibi bir tesiste sefertasları ve sahada kullanılacak mutfak gereçleri kolaylıkla üretilebilirdi. Stern, Teçhizat Denetim Kurulu'nun Julius Schindler isminde bir *Wehrmacht* tümgenerali tarafından yürütüldüğünü biliyordu. Yoksa Tümgeneral, Oskar Schindler'in akrabası mıydı? Oskar, sanki Stern'den bu durumu gizli tutmasını istermiş gibi, "Korkarım ki hayır," dedi.

Stern, "Her iki durumda da, Rekord'un iskelet üretimi bile yılda yarım milyon zlotiyi aşıyor. Yeni bir metal kalıp tesisi kurmak için birkaç ocak bulmak kolay olacaktır," dedi. Bu Herr Schindler'in kredi bulabilme yeteneğine bağlıydı.

Schindler, "Emaye yapımı," dedi, "tekstile nazaran, benim alanıma daha yakın." Oskar geçmişte tarım makineleri yapmıştı ve buharlı presler gibi şeylerden anlardı.

Şık giyimli bir Alman girişimcinin neden iş olanakları konusunda kendisine danıştığını sorgulamak Stern'in aklına gelmemişti. Milletinin geçmişi incelendiğinde bu tür görüşmelere sıkça rastlanırdı, ancak bu seferki konuşma iş konusunda yapılan normal bir fikir alışverişi sayılmazdı. Stern durumu uzun uzadıya anlatarak, Ticaret Mahkemesi'nin iflas etmiş bir şirketi kiralamak için ne kadar ücret çıkaracağını açıkladı. Satın alınma olanağı olan kiralık bir şirket sahibi olmak, bir *Treuhänder* olmaktan daha iyiydi. Bir *Treuhänder* olarak yetki alanınız, tamamen Ekonomi Bakanlığı'yla sınırlıydı.

Stern sesini alçaltarak, bir açıklama daha yapmayı göze aldı. "Fakat hangi işçileri çalıştırabileceğiniz konusunda tam anlamıyla özgür davranamayacaksınız..." Schindler eğleniyormuş gibi değildi. "Bütün bunları nereden biliyorsun? Yönetimin asıl niyetini nasıl anladın?"

"*Berliner Tageblatt*'ta okudum. Yahudilerin Alman gazetelerini okumaları hâlâ yasaklanmadı."

Schindler gülmeye devam ederken elini uzattı ve Stern'in omzuna koydu. "Öyle mi?"

Aslında Stern bunları ekonomi bakanı Eberhard von Jagwitz'in yayımladığı, Aue'ye de gönderilen bir yönergede okumuştu. Bu yönerge, işletmelerin Aryanlaştırılmasında[14] izlenecek tedbir ve ilkeleri içeriyordu. Aue, memorandumu özümseme işini Stern'e bırakmıştı. Von Jagwitz öfkeden çok

14 Aryanizing: *İng.* Nazi doktrininde, Aryan kökenli olmayan herkesin iş ve devlet dünyasından çıkarılma süreci için kullanılan tabir. (Çev.)

hüzün dolu bir ifadeyle, Heydrich'in yönettiği RSHA (Reichssicherheitshauptamt), yani Reich Güvenlik Servisi Yönetim Merkezi gibi diğer devlet ve Parti oluşumlarının, işletmelerin sadece sahiplerinin değil, yönetim ve işgücünün de Aryanlaştırılması konusunda baskı yapacağını belirtmişti. *Treuhänder*ler kalifiye Yahudi çalışanları ne kadar erken ayıklarlarsa, o kadar iyiydi. Elbette bu sırada üretimin kabul edilebilir bir düzeyde tutulması gerektiğini de akıllarından çıkarmamaları gerekiyordu.

Herr Schindler sonunda Rekord'un bilançosunu yeniden cebine koyarak ayağa kalktı ve Itzhak Stern'i ana ofise yönlendirdi. Bir süre için sekreter ve yazmanların arasında dikilerek, Oskar'ın yapmayı çok sevdiği şekilde, felsefi konuşmalara daldılar. Oskar, Hristiyanlığın temellerinin Museviliğe dayandığından bahsetti. Bu konu, belki de Zwittau'daki Kantor'larla kurduğu dostluk yüzünden, çocukluğundan beri ilgisini çekiyordu. Stern düşüncelerini eğitimli birine yakışır şekilde, yumuşak bir sesle enine boyuna anlattı. Daha önce, karşılaştırmalı din bültenleri için yazılar yazmıştı. Kendini sehven bir filozof olarak gören Oskar, sonunda bu alanda konuşabileceği bir uzman bulmuştu. Bazıları tarafından ukala olarak nitelendirilen Stern, Oskar'ın kavrayış yeteneğini oldukça sığ buldu. Oskar, tabiatı gereği tamamen samimi bir düşünce tarzına sahipti, ancak kavramsal yetenekleri pek geniş sayılmazdı. Stern'in şikâyet edeceği falan yoktu elbette. Aralarında yakışıksız da olsa bir dostluğun temelleri atılmıştı. Stern konuşmanın ilerleyişinde kendini, tıpkı Oskar'ın babasının yaptığı gibi, eski imparatorluklarla yeni imparatorluk arasında benzetmeler yaparak, Hitler'in neden başarısız olacağına dair düşüncelerini sıralarken buldu.

Stern diline hâkim olmayı akıl edemeden, kelimeler ağzından çıkıvermişti. Bürodaki diğer Yahudiler başlarını öne

eğerek sabit gözlerle önlerindeki kâğıtlara baktılar. Ancak Schindler rahatsız olmuşa benzemiyordu.

Konuşmanın sonlarına doğru Oskar tuhaf ve ilginç bir şey söyledi. "Kilisenin bu gibi zamanlarda insanlara," dedi, "cennetteki babamızın ufacık bir serçenin ölümünü bile önemsediğini söylemeleri epey zor olmalı." Herr Schindler, insan yaşamının bir paket sigaradan daha değersiz olduğu böyle bir dönemde, papazlık yapmanın korkunç bir şey olacağını düşünüyordu. Stern de ona katıldığını belirtti, fakat konuşmanın gidişatına uygun bir biçimde, Herr Schindler'in biraz önce İncil'den alıntıladığı bölümün Talmud'daki karşılığını nakletmekten geri kalmadı. "Her kim bir hayat kurtarırsa, bütün dünyayı kurtarmış sayılır."

Oskar Schindler, "Elbette, elbette," dedi.

Itzhak Stern yaşamının sonuna dek, tohumu toprağa tam bu anda attığına inanacaktı.

3. BÖLÜM

O güz mevsiminde Schindler'le görüştüğünü ve onu neredeyse öldürdüğünü belirten Krakówlu bir Yahudi daha var. Bu adamın adı Leopold (Poldek) Pfefferberg'tir. Pfefferberg o sene, yakın zamanda yapılan trajik kampanya boyunca, Polonya Ordusu'nda bir bölük komutanıydı. San nehrini savunmak için savaşırken bacağından yaralanınca Przemysl'deki hastaneye götürülmüş ve etrafta topallayarak yaralılara yardım etmeye başlamıştı. Pfefferberg bir doktor değildi, ama Kraków Jagiellonian Üniversitesi'nden mezun olan, lise düzeyinde bir beden eğitimi öğretmeniydi ve bu sayede biraz anatomi bilginse sahipti. Metanetli, kendine güvenen, yirmi yedi yaşında bir askerdi ve bir çivi kadar sağlam bir bedeni vardı.

Pfefferberg o sene, Przemysl'de esir düşen diğer Polonyalı askerlerle birlikte Almanya'ya götürülmek üzere trene bindirildi. Tren genç adamın memleketi Kraków'dan geçerken durakladı ve askerler bir sonraki araca bindirilmek üzere birinci sınıf bir bekleme salonuna alındı. Pfefferberg'in evi sadece on bina ötedeydi. Onun gibi becerikli, genç bir adamın Pawia Sokağı'na giderek kendisini eve götürecek bir tramvaya binemeyecek bir durumda olması, Pfefferberg'e korkunç görünüyordu. Kapıdaki çoban görünümlü *Wehrmacht*

muhafızı, genç adamı oradan çıkıp evine gitmesi için daha da kışkırtıyor gibiydi.

Pfefferberg'in göğüs cebinde, Przemysl'deki Alman hastanesinin yetkilisi tarafından imzalanmış bir belge vardı. Bu belgede Pfefferberg'in, iki ordunun da yaralılarını tedavi edebilme amacıyla, yanında cankurtaran müfrezesiyle birlikte şehirde özgürce dolaşmaya izinli olduğu yazıyordu. Belge göz alıcı derecede resmi görünümlü, damgalı ve imzalıydı. Pfefferberg kâğıdı cebinden çıkararak muhafıza yanaştı ve elindekini gösterdi. "Almanca okuyabiliyor musun?"

Bu tür numaralar çevirebilmen için rolünü iyi oynaman gerekirdi. Genç ve ikna edici olman; bir Polonyalıya yaraşır şekilde kendine güvenen ve seferdeki yenilgiden yara almamış bir kişilik sergilemen gerekirdi. Bunlar Polonyalı subay birliklerinin tümünde, hatta aralarında bulunan birçok aristokrat veya birkaç Yahudi'de bile kendini gösteren özelliklerdi.

Adam gözlerini kırpıştırdı. "Elbette Almanca okuyabiliyorum," dedi. Fakat belgeyi eline alıp, hiç okuma yazma bilmeyen bir adam gibi, sanki elinde bir dilim ekmek tutuyormuş gibi yüzüne tuttu. Pfefferberg Almanca konuşarak, bu belgenin ona dışarı çıkıp hastalarla ilgilenme yetkisi verdiğini anlattı. Muhafızın görebildiği tek şey, üst üste binmiş bir yığın resmi damgaydı. Ne belge ama. Kafasını sallayarak kapıyı işaret etti.

Pfefferberg o sabah tramvaydaki tek yolcuydu. Saat henüz sabahın altısı bile olmamıştı. Kondüktör sesini çıkarmadan onu araca aldı çünkü şehirde *Wehrmacht* tarafından işlenmemiş birçok Polonyalı asker olduğunu biliyordu. Şehirdeki subayların, Polonya askeri olduklarına dair kayıt yaptırmaları gerekiyordu.

Tramvay sarsılarak Barbakan'dan, eski duvarın üzerindeki kapıdan, Floriariska'daki St. Mary Kilisesi'nden, merkezdeki meydandan geçti ve beş dakika içinde Grodzka

Sokağı'na vardı. Pfefferberg, ailesinin yaşadığı 48 No.lu apartmana yaklaşırken, küçük bir çocukken yaptığı gibi, tramvay henüz fren yapmadan önce zıpladı ve havalandığı anda fren yapan tramvayın momentumu sayesinde kapının kasasına hafifçe çarptı.

Pfefferberg, kaçtıktan sonra arkadaşlarının pek de konforlu olmayan dairelerinde kalarak, Grodzka 48'e ara sıra uğramakla yetindi. Yahudi okulları kısa süreliğine açılınca—altı hafta içinde tekrar kapanmıştı—öğretmenlik mesleğine bile geri döndü. Gestapo'nun[15] onu bulmasının biraz zaman alacağını biliyordu. Bu nedenle bir tayın edinebilmek için başvuruda bulundu. Bağımsız bir simsar olarak Kraków Meydanı'nda, Sukiennice kemerinin ve St. Mary Kilisesi'nin birbiriyle uyumsuz iki çan kulesinin altında karaborsada mücevher satmaya başladı. Polonyalılar arasındaki ticaret canlıydı, ancak Yahudilerinki daha da canlıydı. Önceden iptal edilmiş bir sürü kuponla dolu olan tayın karneleri, Aryan vatandaşlara verilen etin yalnızca üçte ikisini, tereyağının ise ancak yarısını almalarına yetiyordu. Kakao ve pirinç kuponları ise tamamen iptal edilmişti. Bu nedenle işgal altında geçen yüzyıllar ve birkaç yıldır devam eden Polonya özerkliği sırasında süregelen karaborsa pazarı, özellikle de şehirde ayakta kalmaya çalışan Leopold Pfefferberg gibi saygın burjuvazi mensupları için bir yiyecek ve gelir kaynağı, ayrıca zamanın koşullarına direnç göstermenin en kolay yolu haline gelmişti.

Pfefferberg, çok yakında Zakopane ve Tatra Dağları civarındaki kayak güzergâhından ilerleyerek Slovakya'nın ince boynundan geçip, Macaristan veya Romanya'ya varmayı düşlüyordu. Seyahat için hazırlıklıydı: Bir zamanlar Polonya'nın ulusal kayak takımında yer almıştı. Annesinin evindeki porselen dolabının üst raflarından birinde, hem

15 Geheime Staatspolizei: *Alm.* Gizli devlet polisi; Alman Gizli Servisi'nin resmi kısaltması. (Çev.)

kaçma planlarında kullanabilmek için, hem de Gestapo tarafından evde kapana kısılma ihtimaline karşı, 22 kalibrelik zarif bir tabanca saklıyordu.

Pfefferberg kasım ayının soğuk bir gününde, sapı incilerle süslenmiş bu yarı-oyuncakla Oskar Schindler'i öldürmenin eşiğine geldi. Klapasına bir Parti rozeti iliştirilmiş kruvaze ceket giyen Schindler, Poldek'in annesi Bayan Mina Pfefferberg'e giderek ona bir iş teklifinde bulunmuştu. Kendisine, Reich konut yetkilileri tarafından Straszewskiego Sokağı'nda modern bir daire verilmişti. Bu daire daha önce Nussbaum isminde bir Yahudi ailesine aitti. Bu tür alıkoyma ve tahsis işlemleri sırasında dairelerin eski sahiplerine hiçbir tazminat ödenmiyordu. Bayan Mina Pfefferberg, Oskar'ın kendisini aradığı gün, Grodzka'daki dairesinin başına da aynı şeylerin geleceğinden endişe etmekteydi.

Her ne kadar bunu ispatlamak mümkün olmasa da, Schindler'in yakın dostları onun tahliye edilmiş Nussbaum ailesinin izini bularak, Podgórze'de bulunan lojmanlarına gittiğini ve onlara 50.000 zlotiye yakın bir tazminat ödediğini söylüyorlar. Bu meblağ sayesinde Nussbaum'ların Yugoslavya'ya kaçmayı başardıkları söylenir. Bu elli bin zloti, Oskar'ın içinde yaşattığı azımsanamayacak ölçüdeki muhalifliği simgeliyordu ve kendisinin Noel'den önce buna benzer daha birçok muhalif davranışları olmuştu. Bazı arkadaşları Oskar'ın cömertliğinin hastalık derecesinde, çılgınca bir tutku olduğunu belirtiyorlar. Söylenenlere göre Oskar taksicilere, taksimetredeki tutarın iki katı kadar bahşiş verirdi. Ancak şunu da söylemeliyiz ki Oskar, Reich'ın yalnızca düşüş döneminde değil, en tatlı sonbaharında bile, konut yetkililerinin adaletsiz davrandığını Stern'e belirtmekten çekinmiyordu.

Uzun boylu ve şık giyimli bu Alman'ın, evinin kapısında ne aradığına dair Bayan Pfefferberg'in hiçbir fikri yoktu. O sırada mutfakta saklanmakta olan oğlunu aramaya gelmiş

olabilirdi. Hatta dairesine, dekorasyon dükkânına, antikalarına ve Fransız yapımı duvar halılarına el koymak üzere bile gelmiş olabilirdi.

Aslında aralık ayındaki Hanuka bayramında Alman polisleri, konut yetkililerinden aldıkları emirle Pfefferberg'lerin kapısına dayanıp onları buz gibi havada dışarı çıkararak, Grodzka kaldırımlarında sıraya dizeceklerdi. Bayan Pfefferberg üzerine bir palto alabilmek için içeri girmek istediğinde bu isteği reddedilecek; Bay Pfefferberg atadan kalma altın saatini almak üzere bürosunun yolunu tuttuğunda çenesine bir yumruk yiyecekti. Hermann Göring bir keresinde, "Geçmişte korkunç şeylere tanık oldum," demişti. "Küçük şoförler ve *Gauleiter*'ler[16] bu işlemlerden o kadar fazla gelir elde ettiler ki, şimdilerde her birinin yarım milyonu var." Bay Pfefferberg'in altın saati gibi kolay lokmaların, Parti'nin ahlaki yapısında yarattığı etkiler Göring'i kahrediyor olabilirdi. Ancak o yıl Polonya'da görev alan Gestapo'nun el konulan dairelerin içindeki eşyalar konusunda kimseye hesap vermemesi yaygın bir gelenekti.

Schindler, Pfefferberg'lerin iki katlı dairesine ilk kez geldiğinde, ailenin geçim kaynağı hâlâ ellerinde gibiydi. Herr Schindler kapıya vurduğunda Bayan Pfefferberg ve oğlu kumaş ve duvar kâğıdı numunelerinin arasında iş konuşuyorlardı. Leopold pek endişeli değildi. Dairenin iki tane girişi vardı—sahanlıkta biri iş yerine, diğeri ise mutfağa açılan iki kapı bulunuyordu. Leopold mutfağa çekildi ve kapıdaki aralıktan, eve gelen kişiye baktı. Modaya uygun bir takım elbise giymiş heybetli bir adam gördü. Oturma odasındaki annesinin yanına gitti. Annesine, içinde adamın bir Gestapo olabileceğine dair bir his olduğunu söyledi.

16 Gauleiter: *Alm.* Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi'nin yerel şube başkanlarının makamlarına verilen isim. Bu bölge yöneticileri doğrudan Adolf Hitler'e bağlıydı ve sadece Hitler tarafından göreve atanır veya görevden alınırlardı. (Çev.)

"Sen onu büro kapısından içeri aldığında, mutfak kapısından çıkıp giderim."

Bayan Mina Pfefferberg titriyordu. Büro kapısını açtı. Bu sırada koridordaki sesleri dinliyordu. Pfefferberg tabancasını alarak kemerine takmıştı ve evden kaçarken çıkacak olan sesin, Herr Schindler'in eve girişiyle eşzamanlı olmasını planlıyordu. Ancak son anda, bu Alman yetkilisinin ne için geldiğini duymadan sıvışmak ona ahmakça gelmişti. Adamı öldürmek zorunda kalabilir ve ailesinin Romanya'ya kaçışını ayarlaması gerekebilirdi.

Eğer olayın manyetik etkisi Pfefferberg'in tabancasını çıkararak tetiği çekmesine, Oskar'ın ölmesine ve ailenin Romanya'ya uçmak zorunda kalmasına sebep olsaydı, genç adam zamanın koşullarında olağan ve uygun bir misillemeye maruz kalacaktı. Bir süreliğine Herr Schindler için gözyaşı dökülecek ve hemen ardından kısa ve öz bir şekilde intikamı alınacaktı. Ve bu olay, Oskar'ın muhtemel geleceğine hızlı ve sert bir şekilde son verecekti. Zwittau'da ise Oskar hakkında, "Âşıklarından birinin kocası mı vurmuş yoksa?" denecekti.

Adamın sesi Pfefferberg'leri şaşırtmıştı. Genç Alman'ın bir iş adamına, hatta iyilik isteyen birine yaraşacak sakin, alçak bir ses tonu vardı. Geçen haftalarda, el koyma ve gasp niyetiyle konuşan buyurgan sesler duymaya alışmışlardı. Bu adam dostane bir şekilde konuşuyordu. Her nedense bu daha da korkutucuydu. Aynı zamanda da merak uyandırıcıydı elbette.

Pfefferberg mutfaktan yavaşça çıktı ve kendisi yemek odasının çift kanatlı kapısının ardında gizledi. Gelen Alman'ın ufak bir kısmını görebiliyordu. Alman, "Siz Bayan Pfefferberg misiniz?" diye sordu. "Herr Nussbaum bana sizi tavsiye etti. Bir süre önce Straszewskiego Sokağı'nda bir daireye yerleştirildim ve evi yeniden dekore ettirmek istiyorum."

Mina Pfefferberg adamı kapıda bekletti. Kapıldığı telaş yüzünden o kadar anlaşılmaz bir şekilde konuşuyordu ki, oğlu ona acıdı ve ceketini silahının üzerinden ilikleyerek kapı eşiğine çıktı. Leopold ziyaretçiye içeri girmesini söylerken bir yandan da annesiyle Lehçe konuşarak onu telkin etti.

Oskar Schindler içeri girdiğinde kendini tanıttı. Ölçülü davranıyordu çünkü Pfefferberg'in içgüdüsel olarak annesini korumak için kapıya çıktığını anlamıştı. Schindler karşısındaki genç adamla sanki annesinin tercümanıymış gibi konuşarak, kadına bir saygı gösterisinde bulundu.

"Çekoslovakya'daki karım buraya geliyor," dedi, "ve dairenin onun hoşlanacağı şekilde dekore edilmesini istiyorum." Oskar, Nussbaum'ların daireyi mükemmel bir durumda bıraktıklarını, ama ağır mobilyalar ve karamsar renkler kullandıklarını söyledi. Bayan Schindler daha canlı renkler ve hafif mobilyalardan hoşlanırdı—biraz Fransız, biraz İsveç tarzında.

Bayan Pfefferberg, bundan emin olamadığını, Noel yaklaştığı için oldukça yoğun bir döneme girdiklerini söyleyebilecek kadar kendine gelmişti. Leopold, annesinin Alman bir müşteri edinmekten içgüdüsel olarak çekindiğini anlayabiliyordu, ancak ne yazık ki böyle bir zamanda ev dekorasyonuyla ilgilenebilecek kadar geleceğinden emin başka bir millet yoktu. Ayrıca, Bayan Pfefferberg'in iyi bir müşteriye ihtiyacı vardı. Kocası işinden çıkarılmıştı ve şimdi Yahudiler için kurulan Gemeinde Sosyal Yardımlaşma Derneği'nin konut ve yerleştirme ofisinde üç kuruşa çalışmak zorundaydı.

İki adam, dakikalar içinde eski birer dost gibi muhabbet etmeye başlamışlardı. Pfefferberg'in kemerindeki tabanca artık uzak gelecekteki acil durumlarda kullanılacak bir cephane statüsüne düşmüştü. Bayan Pfefferberg'in, hiçbir masraftan kaçınmayan Schindler'in dairesini dekore edeceğine şüphe yoktu. Bu konuda anlaştıktan sonra Schindler, Leopold Pfefferberg'e onun dairesine gelmesini

önerdi ve kendisiyle başka işler hakkında konuşmak istediğini söyledi. Herr Schindler, "Yerel ticaret hakkında bana tavsiyelerde bulunabilirsin," dedi. "Mesela, üzerindeki bu şık, mavi gömlek... Kendim için böyle şeyleri nerede bulacağıma dair hiçbir fikrim yok." Oskar'ın açık sözlülüğü bir taktikten ibaretti, ancak Pfefferberg'ler buna minnettar kalmışlardı. Oskar bir ipucu verircesine, "Bildiğiniz üzere dükkânların hepsi boşaltıldı," diye mırıldandı.

Leopold Pfefferberg, konuştuğu her iş meselesinde fiyatı kendince arttırarak hayatta kalan türden bir adamdı. "Herr Schindler, bu gömlekler oldukça pahalıdır, umarım durumu anlıyorsunuzdur. Bir gömlek tam yirmi beş zlotiye patlıyor."

Gömleğin fiyatını beşe katlayarak söylemişti. Herr Schindler'in yüzünde eğlendiğini belirten bir bilmişlik ifadesi belirdi. Yine de bu ifade, aralarında oluşan bu hassas dostluğu tehlikeye atacak ya da Pfefferberg'e kemerinde bir tabanca olduğunu hatırlatacak kadar belirgin değildi.

Pfefferberg, "Eğer bana kaç beden giydiğinizi söylerseniz," dedi, "size birkaç gömlek ayarlayabilirim. Ama korkarım ki temas kuracağım kişiler belli bir ön ödeme talep edeceklerdir."

Pfefferberg'e hâlâ aynı bilmişlik ifadesiyle bakan Herr Schindler, cüzdanını çıkardı ve genç adama 200 Reichsmark verdi. Bu gösterişli miktar oldukça fazlaydı ve Pfefferberg'in verdiği abartılı fiyatla bir düzine kodamanı giydirebilirdi. Ancak Pfefferberg bu oyunu biliyordu ve gözünü bile kırpmadı. "Bana ölçülerinizi vermeniz gerekiyor," dedi.

Pfefferberg bir hafta sonra bir düzine ipek gömlek alarak Schindler'in Straszewskiego Sokağı'ndaki dairesinin yolunu tuttu. Dairede, Pfefferberg'e Kraków'daki hırdavat endüstrisinin *Treuhänder*'i olarak tanıtılan alımlı bir Alman kadını vardı. Pfefferberg, bir sonraki sefer Oskar'ı yanında sarışın, büyük gözlü, Polonyalı bir güzelle gördü.

Eğer ortada gerçekten de bir Frau Schindler varsa bile, Bayan Pfefferberg'in daireyi dekore etmesinden sonra bir kez olsun Oskar'ın yanında görülmemişti. Leopold Pfefferberg bu alışverişin sonunda Schindler'in antik Kraków kentinde bolca bulunan ipek kumaş, mobilya, mücevher gibi lüks mallar almak için kullandığı düzenli bir kalemi haline geldi.

4. BÖLÜM

Itzhak Stern'in Oskar Schindler'le ikinci buluşması, aralık ayının başlarında bir sabah vakti gerçekleşti. Schindler'in Kraków Ticaret Mahkemesi'ne yaptığı başvuru çoktan kabul edilmiş fakat Oskar, Buchheister bürosunu ziyaret edecek kadar boş vakti henüz bulabilmiş ve Aue'yle görüştükten sonra Stern'in dış bürosundaki masasının başında durarak ellerini çırpmış, daha bu saatte çakırkeyif olduğunu belli eden bir sesle, "Harekât yarın başlıyor. Bunu Jozefa ve Izaaka sokaklarında yaşayan herkes duyacak!" demişti.

Gerçekten de Kazimierz'de birer Josefa Sokağı ve Izaaka Sokağı vardı. Bu sokak isimlerine bütün gettolarda rastlanırdı ve Kazimierz, Kraków'un eskiden Büyük Kazimierz (III. Kazimierz) tarafından Yahudilere tahsis edilmiş bir ada olan, ancak şu anda Vistula Nehri'nin bir kolunda yer alan bir varoş mahallesi haline gelmiş eski gettolarından biriydi.

Herr Schindler Stern'in üzerine eğildiğinde, Stern onun brendi kokan sıcak nefesini hissetti ve *Herr Schindler gerçekten Jozefa ve Izaaka sokaklarında bir şeyler olacağını mı söylemeye çalışıyor, yoksa kafasından öylesine isimler mi sallıyor?* diye düşündü. Her iki olasılık da, Stern'i mide bulandırıcı bir hayal kırıklığı hissiyle doldurdu. Herr Schindler bir katliamı

destekliyor ve sanki Stern'e ait olduğu yeri bildirirmiş gibi, hatalı bir şekilde bununla övünüyordu.

Tarih 3 Aralık'ı gösteriyordu. Oskar "yarın" dediğinde Stern bu kelimeyi 4 Aralık olarak değil, sarhoşlar ve kâhinlerin kullandığı anlamda, bir ihtimal gerçekleşebilecek ya da kesinlikle gerçekleşecek bir olayı belirten bir mecaz olarak algılamıştı. Herr Schindler'in ayyaşça uyarısını duyanlardan sadece birkaç tanesi bunu kelimesi kelimesine ciddiye almıştı. Bazıları valizlerini hazırlayıp ailelerini nehrin karşı kıyısındaki Podgórze'ye bile götürmüştü.

Oskar'a gelince; insanlara bu kabullenilmesi güç haberi vererek kendisini tehlikeye attığını hissediyordu. Yeni edindiği iki farklı kaynaktan da aynı şeyi duymuştu. Bir tanesi SS şefine bağlı polis güçlerine[17] mensup olan *Wachtmeister* (çavuş) Herman Toffel'di. Dieter Reeder adındaki diğer kaynak ise SD amiri Czurda'ya bağlıydı. Bu kaynakların ikisi de, Oskar'ın bulmakta hiç zorlanmadığı sıcakkanlı tiplerdi.

Fakat Oskar, o aralık ayında Stern'le konuşmasının ardındaki gerekçeyi hiçbir zaman tam anlamıyla açıklayamadı. Daha sonraları, o dönemde Almanya'nın Bohemya ve Moravya'yı işgal etmesi sırasında, Yahudi ve Çeklerin mülklerine el konulmasının ve Alman toprağı sayılan Südet'te yaşamakta olan bu milletlerin zorla yerlerinden edilmesinin, kendisinin Yeni Düzen'e karşı olan bütün hevesini kırdığını söylemiştir. Bu haberi Stern'e sızdırmış olması, Oskar'ın bu ifadesi konusunda, doğruluğu kanıtlanamayan Nussbaum hikâyesinden çok daha üstün bir kanıttır.

Ayrıca tıpkı Kraków Yahudileri gibi Oskar da yeni rejimin, öfke dolu ilk harekâttan sonra biraz daha gevşeyeceğini ve insanları rahat bırakacağını ummuş olmalıydı. Eğer gelecekteki birkaç ay içinde gerçekleşeceği söylenen SS baskınları ve istilaları bu konudaki haberlerin dışarıya

17 Ordnungspolizei (Orpo): *Alm.* Asayiş polisi. Koruma Timi'nden farklı bir rütbe sistemine sahiptir. (Çev.)

sızması sayesinde biraz olsun hafiflerse, bahar aylarında insanlar yeniden sağduyulu bir şekilde davranmaya başlayabilirlerdi. Sonuçta hem Oskar hem de Yahudiler kendi kendilerine Almanların medeni bir millet olduğunu söylemekten hâlâ vazgeçmemişlerdi.

Ancak SS birliklerinin Kazimierz'i işgal etmeleri Oskar'ın içinde esaslı bir tiksinti hissi yarattı. Bu his; Oskar'ın para kazanma yollarını, kadınlarla gününü gün etme veya arkadaşlarıyla akşam yemeklerine çıkma alışkanlıklarını doğrudan etkileyecek bir düzeyde değildi, fakat ülkeye egemen olan güç gitgide gerçek yüzünü belli ederken onun davranışlarına yön verecek, aklından çıkmayı reddedecek, onu tehlikeye düşürecek ve güçlendirecek türdendi.

Bu operasyon bir bakıma, mücevher ve kürk avına çıkmak için yapılmıştı. Kraków ve Kazimierz arasındaki sınır bölgesinde bulunan varlıklı ailelerden bazıları evlerinden ve dairelerinden tahliye edilmişlerdi. Fakat bu ilk *Aktion*[18], ortaya çıkan belirgin sonuçların yanı sıra, eski Yahudi bölgelerindeki korkmuş insanlara dramatik bir ihtar niteliği de taşıyordu. İşte Reeder küçük bir *Einsatzgruppen* müfrezesinin, yerel SS mensupları ve Düzen Polisleri ile aynı kamyonlara binerek, Stradom'dan geçip Kazimierz'e ineceğini Oskar'a bu nedenle söylemişti.

Altı *Einsatzgruppen* işgalci orduyla birlikte Polonya'ya gelmişti. Bu birliklere verilen ismin üstü kapalı bir anlamı vardır. Yapılabilecek en iyi tercüme, "özel-görev birlikleri"dir. Ancak düzensiz *Einsatz* kelimesi aynı zamanda meydan okuma, meydan okuyanın çağrısını kabul etme ya da şövalyelik gibi birçok farklı anlama da gelebilmektedir. Bu mangalar Heydirch'in *Sicherheitsdienst* (SD; Güvenlik Servisi)'inin mensuplarından oluşturulmuşlardı. Bu adamlar geniş yetki alanlarına sahip olduklarını zaten biliyorlardı. Birlik lideri altı hafta önce General Wilhelm Keitel'e, "Polonya Genel

18 *Alm.* Eylem, operasyon anlamına gelen bir sözcük

Hükümeti sınırları içerisinde, hiçbir yasal kısıtlamaya izin vermeyecek türden, zorlu bir ulusal varlık mücadelesi verilmesi gerekeceğini" söylemişti. *Einsatz* askerleri, liderlerinin ulusal varlıktan bahsettiği bu belagat ile aslında ırklar arası bir savaşı kastettiğini biliyordu; bu tıpkı Özel Şövalyelik Görevi'nin, yani *Einsatz*'ın sıcak silah namlusu anlamına gelmesi gibiydi.

O akşam Kazimierz'de harekete geçecek olan *Einsatz* mangası seçkin askerlerden oluşuyordu. Konutların elmas yüzükler ve kürk kenarlı paltolar için aranması görevini, Kraków SS'lerine bağlı taşeronlara bırakacaklardı. Kendileri ise Kraków şehrinin, Yahudi kültürünün ana sembolleri olan antik Sinagoglarını ilgilendiren, tamamıyla sembolik bir harekâta katılacaklardı.

Tıpkı onlar gibi ilk Kraków *Aktion*'u için görevlendirilmiş yerel SS *Sonderkommando* teşkilatı (Özel Manga) ve SD şefi Czurda'ya bağlı Güvenlik Polisi gibi, bu askerler de birkaç haftadır *Einsatz* görevini yerine getirmek için bekliyorlardı. Ordu, Polonya askeri yönetimden sivil yönetime geçene dek operasyonları durdurmaları için Heydirch ve üst düzey polis şefleriyle pazarlık etmişti. Şimdi bu yetki intikali tamamlanmış, *Einsatz* Şövalyeleri ve *Sonderkommando* münasip bir ırklar tarihi görüşü ve profesyonel bir müfreze eşliğinde eski Yahudi gettolarında ilerlemek üzere salıverilmişlerdi.

Hans Frank'in hüküm sürdüğü Wawel Kalesi'nin kayalarla takviye edilmiş uzantıları, Oskar'ın dairesinin bulunduğu sokağın sonuna doğru uzanıyordu. Eğer Oskar'ın Polonya'da şekillenecek olan geleceğini anlamak istiyorsak, Frank ile SS ve SD birliklerinden oluşan genç saha ajanları ve yine Frank ile Kraków Yahudileri arasındaki ilintiyi anlamamız gerekiyor.

Evvela, Hans Frank'in Kazimierz'e giren bu özel mangalar üzerinde doğrudan bir hâkimiyeti bulunmadığını

söyleyebiliriz. Heinrich Himmler'in polis güçleri, her nerede görev almış olurlarsa olsunlar, daima kendi yasalarını koyarlardı. Frank bu güçlerin bağımsızlıklarına içerlemenin yanı sıra, operasyon ilkeleri konusunda da onlarla görüş ayrılığındaydı. Frank de Parti'deki herkes kadar saf bir Yahudi nefreti taşıyor ve geniş Yahudi nüfusu yüzünden sevimli Kraków kentini katlanılmaz buluyordu. Geçen haftalarda yetkililerin Wartheland, Łódź ve Poznan'dan getirilen Yahudileri yığma bölgesi olarak Genel Hükümet'i, özellikle de demiryolu kavşağında bulunduğu için Kraków kentini kullanmak istemelerinden dert yanmıştı. Ancak *Einsatzgruppen* ya da *Sonderkommando*'nun şimdiki yöntemlerini kullanarak, hâlihazırda süregelmekte olan bu sorunu çözebileceklerine inanmıyordu. Frank'in "Heini" lakaplı Himmler ile zihinsel sapkınlıklar konusunda paylaştığı ortak nokta, Yahudiler için tek bir devasa toplama kampı oluşturulması gerektiği ve bu kampın Lublin kenti ve civarını ya da daha iyisi, bütün Madagaskar Adası'nı kapsaması gerektiğini düşünüyor olmasıydı.

Polonyalıların Madagaskar Adası'na olan inançları tamdı. 1937 yılında Polonya Hükümeti, Avrupalı anlayış kapasitelerinin kıyılarından epeyce uzaktaki bu yüksek sırtlı adaya, bölgeyi incelemek üzere bir heyet göndermişti. Madagaskar'ın yönetimini eline tutan Fransız Sömürgeler Bakanlığı, adanın Avrupalı Yahudilerle doldurulması durumunda muazzam bir ihraç pazarı haline geleceğine inanarak, Yahudi nüfusunun adaya yerleştirilmesi hususunda hükümetler arası bir antlaşma yapmayı arzuluyordu. Güney Afrika Savunma Bakanı Oswald Pirow bir süreliğine Hitler ve Fransa arasında, adanın durumu konusunda aracılık etmişti. Bu nedenle Madagaskar'ın, bir çözüm yolu olmak konusunda itibarlı bir şeceresi vardı. Hans Frank asıl çözümü *Einsatzgruppen* olarak değil, Madagaskar olarak görüyordu. Çünkü birliklerin aralıklı baskınları ve katliamlarının Doğu

Avrupa'daki "alt insan" nüfusunu kontrol altına alamayacağını düşünüyordu. *Einsatzgruppen* birlikleri Varşova civarındaki seferberlik sırasında karşılarına çıkan Yahudileri Silezya'nın Sinagoglarına asarak idam etmiş, su işkenceleriyle sağlıklarını bozmuş, Sebt akşamları ya da dini bayram günlerinde evlerine baskınlar düzenlemiş, kutsal ayinlerini bölmüş, ibadet şallarını ateşe vermiş ve onları çaresiz bırakmışlardı. Ancak bunların Yahudi nüfusu üzerinde pek bir etkisi olmamıştı. Frank'in öngörüsüne göre, tarihte tehdit altında kalmış olan milletler genellikle başlarından geçen katliamlardan önceki nüfuslarını katlayarak yeniden çoğalmışlardı ve Yahudiler için de aynı durum geçerli olacaktı. Erkeklik organları silahlardan daha hızlı hareket ederdi.

Fakat ne bu konuda görüş ayrılığında olan partilerin, ne bir kamyonun arkasına doluşmuş iyi eğitimli *Einsatzgruppen* mensuplarının, ne diğer bir kamyonun arkasına doluşmuş, pek de seviyeli olmayan SS mensuplarının, ne sinagoglarda akşam ibadetlerini gerçekleştiren Yahudilerin, ne de katılacağı akşam yemeği daveti için üzerini değiştirmek üzere Straszewskiego Sokağı'ndaki dairesine gitmekte olan Herr Oskar Schindler'in bildiği bir şey vardı ki, bu konuya teknolojik bir çözüm bulunacağını zor da olsa ummaya devam eden birçok Parti üyesinin ümitleri boşa çıkmayacak ve Zyklon B isimli bir kimyasal dezenfektan, çözüm yöntemi olarak Madagaskar Adası'nın pabucunu dama atacaktı.

Yakın zamanda, Hitler'in evcil hayvanı olan aktris ve yönetmen Leni Riefenstahl ile ilgili bir olay meydana gelmişti. Riefenstahl, şehir işgal edildikten kısa bir süre sonra gezici bir film ekibi eşliğinde Łódź'a gelmiş ve sıraya dizilmiş Yahudilerin—hangi milletten olduklarını ilk görüşte belli eden, devamlı ibadet halinde olan türden Yahudilerin—otomatik silahlarla idam edildiğini görmüştü. Doğruca Güney Ordu Karargâhı'nda bulunan *Führer*'e giderek rezalet çıkarmıştı. Buraya kadardı. Lojistik, sayıca üstünlük

ve halkla ilişkiler konusunda dikkate alınması gereken hususlar *Einsatz* birliklerinin bir grup ahmak gibi görünmesine neden oluyordu. Ancak Orta Avrupa'daki alt insan nüfusunun, üzerinde hiçbir ünlü film yapımcısının şans eseri rastlayamayacağı türden imha tesisleri bulunan belirli bölgelere doğru gerçekleşecek olan azımsanamayacak ölçüdeki akınlarının hangi araç ve yöntemlerle gerçekleştirildiği ortaya çıktığında, Madagaskar da son derece ahmakça bir çözüm yolu gibi görünecekti.

*

SS birlikleri, tıpkı Oskar'ın Buchheister ofisinin önünde Stern'i uyardığı şekilde Jakoba, Izaaka ve Jozefa'da kapı kapı dolaşarak ekonomik bir savaş başlattı. Birlikler zorla evlere girerek gardıropların içindeki eşyaları sürükleyerek dışarı çıkardılar ve masalar ile şifonyerlerin çekmecelerinde bulunan kilitleri kırdılar. İnsanların parmaklarında, boyunlarında ve saat ceplerinde bulunan değerli eşyalarını zorla gasp ettiler. Kürk paltosunu vermek istemeyen bir kızın kolu kırıldı; kayak takımından vazgeçmeyen, Ciemna Sokağı'nda oturan bir oğlan ise vuruldu.

Eşyaları gasp edilen ve SS birliklerinin yasal kısıtlamalara tabi tutulmadıklarından haberdar olmayan bazı kişiler ertesi gün yerel karakolda suç duyurusunda bulundular. Tarihin onlara öğrettiği üzere, bu karakolda yaşananlardan utanan ve bu azılı gaspçılara bir ders vermek isteyen, biraz da olsa namuslu bir memura rastlayacaklarını zannettiler. Ciemna'daki oğlanın ve bir copla burnu kırılan kadının başından geçenlerin soruşturulması gerektiğini düşündüler.

SS birlikleri evlere girerken, *Einsatzgruppen* mensupları ise Stara Boznica'daki on dördüncü yüzyıldan kalma sinagoga doğru ilerliyordu. Ayinde tıpkı tahmin ettikleri gibi sakallı, zülüflü, ibadet şalı giymiş muhafazakâr Yahudilerden oluşan bir cemaatle karşılaştılar. Civardaki dairelerden, bu insanlar kadar muhafazakâr olmayan birkaç Yahudi

daha topladılar ve sanki iki grubun birbirlerine gösterecekleri tepkiyi ölçmek istercesine onları da sinagoga soktular.

Stara Boznica'nın eşiğinden içeri itilen insanların arasında, başka türlü kesinlikle antik bir tapınağa girmeyecek veya böyle bir davetle karşılaşmayacak olan Max Redlicht isimli bir gangster vardı. Aynı soydan gelen ve başka bir zaman olsa bir arada bulunmaktan rahatsızlık duyacak bu iki Polonya halkı, sinagogdaki kutsal sandığın önünde durdular. Bir *Einsatz* astsubayı, kutsal sandığı açarak içindeki Tevrat tomarını çıkardı. Sinagogdaki, birbirine kesinlikle benzemeyen iki farklı cemaat, bu tomarın yanından geçecek ve kutsal yazıtların üzerine tükürecekti. Hile yapmak yasaktı; tükürüğün görünür bir şekilde yazıların üzerine gelmesi gerekiyordu.

Muhafazakâr Yahudiler agnostik, liberal veya sözde Avrupalı olan diğerlerinden çok daha makul davrandılar. *Einsatz* mensupları açıkça görmüşlerdi ki, modern Yahudiler tomarın önüne gelince duraklayarak, sanki "Haydi ama, biz böyle saçmalıklar için biraz fazla kültürlüyüz," der gibi askerlerin bakışlarını yakalamaya çalışıyorlardı. Eğitim sırasında SS mensuplarına, liberal Yahudilerin bu Avrupai davranışlarının aslında zar kadar ince birer maskeden ibaret olduğu söylenirdi ve Stara Boznica'daki kısa saçlı ve modern giyimli bu dininden dönmüş kişilerin görünür isteksizlikleri, modern Yahudiler hakkında söylenenleri kanıtlar nitelikteydi.

Sonunda, Max Redlicht dışında herkes tomarın üzerine tükürmüştü. *Einsatzgruppen* mensupları bu testin onca zahmete değdiğini anlamış olmalıydı. Görünüşlerine göre dine inanmayan insanların, zihinsel olarak eski bir saçmalık olarak gördükleri, ancak kendilerine damarlarında akan kanın hâlâ kutsal olduğunu söyleyen bir kitaba tükürmelerini sağlamaktan oluşan bir testti bu. Bir Yahudi, gülünç soyunun kendisini inandırdığı ilkelerden vazgeçebilir miydi?

Immanuel Kant kadar sağduyulu bir şekilde düşünebilir miydi? İşte testin amacı bunu anlamaktı.

Redlicht bu testi geçememişti. Ufak bir konuşma yaptı. "Birçok günah işledim. Ama bu kadar ileriye gitmeyeceğim." Birlikler işe önce onu vurarak başladılar ve sonra diğerlerine geçtiler. Sonunda mekânı ateşe vererek, Polonya'nın en eski sinagogunu yerle bir ettiler.

5. BÖLÜM

Oskar'ın bürosunu Polonyalı bir sekreter olan Victoria Klonowska süslüyordu. Oskar vakit kaybetmeden onunla uzun soluklu bir ilişkiye başladı. Alman metresi Ingrid de bundan haberdar olmalıydı; tıpkı Emilie Schindler'in Ingrid'den haberdar olması gibi. Oskar asla kaçamak ilişkiler yaşayan bir adam olmamıştı. Cinsel hususta çocukça bir açık sözlülüğe sahipti. Bununla övünüyor değildi. Ancak yalan söylemek, otellere arka merdivenlerden sıvışarak girmek ve gece yarısından sonraki saatlerde kızların kapılarını gizlice çalmak için hiçbir sebebi yoktu. Oskar kadınlara asla gerçek anlamda yalan söyleyebilecek biri olmadığından, hayatındaki kadınların seçenekleri de oldukça azdı; bu kadınlar için Oskar'la geleneksel sevgili kavgalarına girişmek pek yararlı ve kolay olmuyordu.

Sarı saçları, sevimli, canlı renklere boyanmış yüzünün üzerinde topuz yapılmış Victoria Klonowska, tarihin olumsuzluklarını yaşamın gerçek seyrine yapılan geçici bir müdahale olarak gören gamsız kızlara benziyordu. Basit kıyafetlerin moda olduğu bu sonbahar mevsiminde Klonowska üzerindeki ceketi, fırfırlı bluzu ve dar eteği içinde uçarı bir görüntüye sahipti. Ancak buna rağmen becerikli, eli çabuk ve hünerli biriydi. Aynı zamanda, tıpkı Polonyalı erkekler

gibi bir milletçiydi de. Daha sonraları, Südetli âşığının SS hapishanesinden salıverilmesi için mevkii sahibi Almanlarla pazarlık bile edecekti. Ancak şu anda Oskar'ın aklında onun için çok daha tehlikesiz bir görev vardı.

Oskar genç kadına, Kraków'da arkadaşlarını götürebileceği güzel bir bar ya da kabare arayışında olduğunu söyledi. İş bağlantılarını ya da Teçhizat Denetim Kurulu'ndaki rütbeli kimseleri değil; samimi dostlarını götürebileceği bir yer. Bunun için orta yaşlı memurların uğramayacağı, canlı bir mekâna ihtiyacı vardı.

Klonowska böyle bir yer biliyor muydu?

Genç kadın, şehir meydanı Rynek'in kuzeyinde mükemmel bir caz mekânı buldu. Burası öğrenciler ve üniversitenin genç çalışanları arasında oldukça popüler bir mekândı, ama Victoria burada daha önce hiç bulunmamıştı. Barış döneminde peşinden koşan orta yaşlı erkekler asla gençlerin takıldığı yerlere gitmek istememişlerdi. Burada canlı müzik yapan grubun kendine özgün ritimleri eşliğinde özel partiler düzenlemek isterseniz, perdelerin ardında gizli bir hücre kiralamanız mümkündü. Oskar bu kulübü ararken kullanması için Klonowska'ya "Columbus" kod adını takmıştı. Parti'nin caz müzik hakkındaki düşünceleri, bu müziğin sadece çürümüş olduğu değil, aynı zamanda da Afrika'ya ait, aşağılık bir hayvani güdüyü temsil ettiğiydi. SS teşkilatı ve Parti'nin tercih ettiği müzik türü genellikle ump-pa-pa diye ilerleyen Viyana valslarıydı ve caz kulüplerinden ısrarla sakınıyorlardı.

1939 yılı Noel'ine yaklaşırken Oskar bu kulüpte birkaç arkadaşıyla bir parti düzenledi. Bütün içgüdüsel bağlantı simsarları gibi Oskar da hoşlanmadığı kişilerle oturup içki içmekte asla zorlanmazdı. Ancak o geceki konuklar Oskar'ın sevdiği adamlardan oluşuyordu. Ayrıca, elbette her biri Oskar için faydalı kimselerdi. İşgal birliklerine bağlı muhtelif ajansların ufak, fakat yine de etkili mensupları olan bu

adamlar çifte sürgündeydiler; yalnızca evlerinden veya ülkelerinden uzak olmakla kalmayıp, farklı nedenlerden dolayı yeni rejimin yönetiminden rahatsız durumdaydılar.

Örneğin, aralarında Genel Hükümet'in İçişleri Bakanlığı'nda çalışan genç bir Alman müfettiş vardı. Bu adam Oskar'ın Zabłocie'deki emaye fabrikasının sınırlarını çizen kişiydi. Oskar'ın Deutsche Email Fabrik (DEF) adlı tesisinin arka tarafında, terk edilmiş ve birbirine bitişik iki tane daha fabrika bulunuyordu. Bunlardan biri bir kutu fabrikası, diğeri ise bir radyatör tesisiydi. Schindler bu terk edilmiş bölgenin büyük kısmının, müfettişin söylediklerine bakılırsa, DEF'e ait olduğunu öğrenince keyfi ikiye katlanmış, ekonomik büyüme planları kafasının içinde dans etmeye başlamıştı. Elbette ki müfettiş bu partiye, Oskar'ın gelecekte ihtiyaç duyacağı inşaat ruhsatları için yararlı olabilecek, saygın bir dost olduğu için davet edilmişti.

Herman Toffel isimli polis, SD mensubu Reeder ve Teçhizat Denetim Kurulu müfettişi olarak görev yapan Steinhauser adlı genç müfettiş de oradaydı. Oskar bu adamlarla, tesisinin açılışını yapmak için ihtiyaç duyduğu izinlerin peşinden koşarken tanışmıştı. Onlarla içki yarışına girmekten şimdiden hoşlanıyordu. Oskar en başından beri, bürokrasi çıkmazının üstesinden gelmenin en iyi yolunun nüfuzlu kişilerle kafayı çekmek olduğuna inanıyordu. Rüşvet vermenin dışında elbette.

Son olarak aralarında iki tane de *Abwehr* mensubu katılmıştı. Bunlardan ilki, geçen sene Oskar'ı *Abwehr* bünyesine katan teğmen Eberhard Gebauer'di. İkincisi ise Canaris'in Breslau'daki karargâhında görev yapan Teğmen Martin Plathe'ydi. Herr Oskar Schindler, Kraków'un tam bir fırsatlar şehri olduğunu arkadaşı Gebauer'in ona *Abwehr* görevini sağlaması sonucunda öğrenmişti.

Gebauer ile Plathe'nin partide bulunmalarının bir yan etkisi de olacaktı elbette. Oskar, *Abwehr* kayıtlarında hâlâ

bir ajan olarak geçiyordu ve Kraków'da geçireceği yıllar boyunca, SS içerisindeki rakiplerinin neler yaptığıyla ilgili Canaris'in Breslau bürosunda çalışanlara düzenli olarak rapor vererek onları tatmin etmesi gerekecekti. Gebauer ve Plathe, Oskar'ın partiye Toffel gibi neredeyse muhalif tarafta olan bir jandarmayı ve Reeder gibi bir SD mensubunu davet etmesini cömert bir istihbarat hamlesi, hoş sohbet ve içkinin yanında verilen fazladan bir hediye olarak göreceklerdi.

Partiye katılanların o gece neler konuştuklarını bütünüyle bilmek mümkün olmasa da, Oskar'ın daha sonraları bu kişiler hakkında söylediklerinden yola çıkarak makul bir çıkarımda bulunmamız mümkündür.

Partide bulunan kişilere hükümetlerin, orduların veya yetki sahibi kimselerin dostluklarının değil, sadık dostları Oskar Schindler'in emaye fabrikasının şerefine içtiklerini söyleyerek kadeh kaldıran kişi Gebauer'di. Çünkü fabrika büyüyüp geliştiği takdirde Schindler tarzındaki, hayal edebileceğiniz en eğlenceli partilerin devamı geleceği kesindi.

Ancak kadehler kaldırıldıktan sonra sohbet doğal olarak, sivil bürokrasinin tüm katmanlarının birer takıntı haline getirdiği ya da hakkında yaşanan gelişmeler karşısında şaşkınlığa uğradığı konuya kaydı: Yahudiler.

Toffel ile Reeder bütün günlerini, doğuya giden trenlerden indirilen Polonyalılar ve Yahudileri teftiş etmek üzere Mogilska İstasyonu'nda geçirmişlerdi. Bu insanlar, geçmişte Almanlara ait olan ve kısa süre önce yeniden işgal edilmiş Birleşik Bölgeler'den getirilmişlerdi. Toffel, yolcuların *Ostbahn* sığır vagonlarındaki rahatlarını pek umursamıyordu, ancak yine de havanın oldukça soğuk olduğunu itiraf etti. İnsanların hayvan vagonlarında taşınmaları herkes için yeni bir uygulamaydı ve vagonlar henüz zalimce kalabalık bir durumda değildi. Toffel'in aklını asıl karıştıran şey, bütün bu uygulamaların ardındaki siyasi nedenlerdi.

Toffel'in söylediğine göre, etrafta ülkenin savaşta olduğuna dair süregelen bir dedikodu vardı. Ve bütün bunların yanında Birleşik Bölgeler birkaç Polonyalı ve yarım milyon Yahudi'yle başa çıkamayacak kadar safkan ve nezihti. Toffel, "Bu insanların bize teslim edilebilmeleri için," dedi, "Bütün bu *Ostbahn* sisteminin alaşağı edilmesi gerekiyor."

Abwehr mensupları bu konuşmayı yüzlerinde belli belirsiz birer gülümsemeyle dinliyorlardı. SS mensuplarına göre içlerindeki düşman Yahudiler olabilirdi, ancak Canaris'e göre asıl düşmanlar SS teşkilatının içinde barınıyordu.

Toffel, SS'in 15 Kasım'dan itibaren bütün tren yollarını devralacağını söyledi. Pomorska Sokağı'ndaki bürosunda Ordu mensuplarına yöneltilmiş, Ordu'nun anlaşmayı ihlal ettiğinden ve *Ostbahn* kullanımını iki hafta daha uzattığından şikâyet eden öfkeli SS muhtıraları dolaşıyordu. Tanrı aşkına, Ordu'nun tren yolları üzerinde süresiz kullanım hakkına sahip olması gerekmez miydi? Başka türlü doğu ve batıda nasıl konuşlanabilirdi ki? Toffel heyecanla içkisini yudumlayarak sordu: "Bisikletlerle mi?"

Oskar, *Abwehr* mensuplarının bu konuyla ilgili tek kelime bile etmemeleri karşısında epeyce eğlenmişti. Toffel'in sıradan bir sarhoştan ziyade, bir istihbaratçı olmasından şüpheleniyor olmalıydılar.

Müfettiş ile Teçhizat Denetim Kurulu'ndan gelen adam, Mogliska'ya gelen trenler arasında dikkate değer olanlar hakkında Toffel'e sorular sordular. Pek yakında bu tür nakliyatlar konuşulmaya değmez hale gelecekti: İnsan taşımacılığı, yerleştirme politikasının sıradan uygulamalarından biri olacaktı. Ancak Oskar'ın Noel partisinin gerçekleştiği sıralarda bu tür uygulamalar hâlâ ilginç birer değişiklik olarak görülüyordu.

Toffel, "Bunu *toplama* olarak adlandırıyorlar. Belgelerde geçen tabir bu. *Toplama.* Bense buna lanet bir saplantı diyorum."

Caz kulübünün sahibi masaya ringa balığı ve soslarla dolu tabaklar getirdi. Balıklar sert içkilerin yanında güzel gidiyordu. Adamlar tabaklardakileri yalayıp yutarken Gebauer, Vali Frank'in önderliğinde bütün topluluklarda kurulan *Judenrat* adlı Yahudi konseylerinden bahsetti. Varşova ve Kraków gibi şehirlerde bulunan *Judenrat*'larda rejimin emirlerini yerine getirmekten şahsen sorumlu, oy birliğiyle seçilmiş yirmi dört üye vardı. Kraków'daki *Judenrat* bir aydan az bir süre önce kurulmuştu ve kurulun başkanlığına belediyede saygın bir yetkili olan Marek Biberstein atanmıştı. Gebauer, kurulun daha şimdiden Yahudi iş gücüyle ilgili bir görev listesi hazırlayarak bunu Wawel Kalesi'ne götürmüş olduğunun altını çizdi. *Judenrat* hendek kazılması, tuvalet çukuru açılması ve karların temizlenmesi gibi görevler için kullanılacak Yahudi işgücünü sağlayacaktı. Bu ziyadesiyle işbirlikçi bir davranış değil miydi?

Teçhizat Denetim Kurulu'nda çalışan mühendis Steinhauser, "Hiç de değil," dedi. Yahudiler işgücü sağladıkları takdirde gelişigüzel zorbalıklara maruz kalmayacaklarını umuyorlardı. Bu zorbalıklar çoğunlukla dayak, zaman zaman da kafalarına yedikleri kurşunlarla sonuçlanıyordu.

Martin Plathe bu düşünceye katıldığını belirti. Yahudiler başlarına gelebilecek olan çok daha kötü şeylerden korunabilmek için Almanlarla iş birliği yapacaklardı. Bu Yahudilerin sıkça kullandıkları bir yöntemdi; bunu herkesin anlaması gerekiyordu. Bu millet sivil makamlarla daima önce iş birliği, sonra da pazarlık yaparak onlardan kurtulmuştu.

Gebauer konuyu sürdürüp, Yahudiler hakkında gerçekte olduğundan çok daha analitik düşüncelere sahipmiş gibi görünerek Toffel ile Reeder'ı yanıltmayı amaçlıyordu. "Size iş birliği derken ne demek istediğimi anlatayım," dedi. "Frank, Genel Hükümet sınırları içerisinde yaşayan bütün Yahudilerin üzerlerine birer yıldız takmalarını emreden bir bildiri yayınladı. Yayınlanalı henüz birkaç hafta

oluyor. Varşova'da bu yıldızları üç zloti karşılığında yıkanabilir plastik yüzeye işleyen Yahudi bir imalatçı var. Yahudiler sanki bunun ne tür bir yasa olduğunu anlamıyorlarmış gibi, sanki o yıldızlar bir bisiklet kulübünün amblemiymiş gibi rahat davranıyorlar."

Schindler'in emaye işi yapmakta olduğundan, tesisinde emayeden yapılmış gösterişli rozetler üretilip kız arkadaşı Ingrid'in müfettişlik yaptığı hırdavat şirketi üzerinden de perakende satışa sunulabileceği konuşuldu. Masadakilerden biri altı köşeli yıldızın Yahudiler için ulusal bir amblem niteliği taşıdığından, bir zamanlar Romalılar tarafından yok edilen ve günümüzde sadece Siyonistlerin hayallerinde yaşayan devletin amblemi olduğundan bahsetti. Bu yüzden belki de yıldızı takmaktan gurur duyuyor olabilirlerdi.

Gebauer, "Sorun şu ki," dedi, "kendilerini kurtarabilecekleri bir örgütleri yok. Şimdiye kadar kurdukları örgütlerinin hepsi krizleri atlatmak niyetiyle kuruldu. Ama bu sefer ki farklı olmak zorunda. Çünkü artık kriz SS tarafından yönetilecek." Gebauer bir kez daha, pek gösteriş yapmıyor olmasına rağmen SS'in bütünlüğünü onaylıyormuş gibi konuşmuştu.

Plathe, "Yapma," dedi. "Yahudilerin başına gelebilecek en kötü şey, hava şartları Kraków'dan çok daha kötü olan Madagaskar'a gönderilmeleri."

Gebauer, "Ben Yahudilerin Madagaskar'ı görebileceklerini düşünmüyorum," dedi.

Oskar konunun değişmesini talep etti. Sonuçta bu onun partisiydi, öyle değil mi?

Aslında Oskar, Gebauer'in Cracovia Oteli'nin barında Yahudi bir iş adamına Macaristan'a kaçabilmesi için sahte evraklar verdiğine şahit olmuştu. Belki de adamdan para almıştı fakat ahlaki yönden, resmi kâğıtlarla oynamayı, para karşılığında imza veya resmi mühür satmayı düşünemeyecek kadar hassas bir adamdı. Ancak Toffel'in karşısında

oynadığı oyuna rağmen Yahudilerden tiksinmediği aşikârdı. Aslında, masadaki hiç kimse Yahudilerden nefret etmiyordu. 1939 yılı Noel'inde Oskar bu adamların kendisi için, bütün o tantanalı resmiyetten kurtuluş yolu olduklarını düşündü. Partiye katılanlardan her biri, ileride Oskar için daha faydalı işler yapacaklardı.

6. BÖLÜM

4 Aralık gecesi gerçekleşen *Aktion*, Stern'i Oskar Schindler'in ender bulunan hakkaniyetli gayri-Musevi biri olduğuna inandırdı. Talmud'da, tarihin herhangi bir döneminde dünya üzerinde otuz altı tane bulunduğu söylenen Chassidey Umot Haolam, yani Uluslararası Dürüstler efsanesi vardı. Stern bu gizemli sayıya tam olarak inanmasa da, efsanenin geneli psikolojik açıdan inandığı bir şeydi; Schindler'i bir yaşam ve kurtuluş sığınağı haline getirmenin akıllıca bir uğraş olduğuna ise inancı tamdı. Bu genç Almanın bir sermayeye ihtiyacı vardı; Rekord tesisindeki ufak metal presleri, emaye hazneleri, torna tezgâhları ve ocaklar dışında çoğu makine sökülüp çıkarılmıştı.

Stern onun üzerinde azımsanamayacak bir etki yaratmış olsa da, Oskar'ı ihtiyaç duyduğu sermayeyle, dostane bir şekilde buluşturan asıl kişi, dostluğunu kazandığı, Rekord'un büro müdürü Abraham Bankier oldu. İri yapılı ve şehvani görünümlü Oskar ile cin bakışlı, bodur Bankier bir araya gelerek olası yatırımcıları ziyaret etmeye başladılar. 23 Kasım günü çıkan bir yasaya göre, Yahudilere ait bütün nakit ve banka birikimleri Almanlar tarafından yönetiliyor ve sahiplerinin bu paralara erişmeleri veya faiz almaları engelleniyordu. Diğerlerinden daha varlıklı ve tarih hakkında

biraz olsun bilgi sahibi olan bazı Yahudi işadamları, tedavüldeki para birimi cinsinden gizli sermayelere sahipti. Ancak Vali Hans Frank'in yönetimi altında geçecek olan birkaç yıl içinde bu para biriminin de tehlikeye gireceğini ve elmas, altın ve çeşitli ticaret malları gibi taşınabilir sermayelere ihtiyaç duyacaklarını biliyorlardı.

Bankier, Kraków civarında sağlam bir miktarda ürün karşılığında sermaye yatırımı yapmaya istekli olan birkaç adam tanıyordu. Bu adamlarla 1940 yılının Temmuz ayında başlayıp bir yıl boyunca devam edecek olan, 50.000 zloti karşılığında her ay belirli bir miktarda çanak çömlek teslim etmek üzerine anlaşma yapabilirlerdi. Krakówlu bir Yahudi için, Wawel Kalesi'ndeki Hans Frank göz önüne alındığında, çanak çömlek yatırımı yapmak zloti biriktirmekten daha güvenilirdi.

Bu kontratların taraflarının—Oskar, yatırımcılar ve aracı Bankier— eline, anlaşmaların kanıtı olarak yazılı birer muhtıra bile geçmeyecekti. Tam teşekküllü kontratlar bugünlerde hiçbir işe yaramıyordu ve zorunlu değillerdi. Hiçbir şey zorunlu değildi. Her şey, Bankier'in bu Südetli emaye üreticisine olan güvenine bağlıydı.

Görüşmeler belki de yatırımcıların Kraków'un eski merkezindeki dairelerinde gerçekleşecekti. Yatırımcının karısının hayranlık duyduğu Polonyalı peyzajcılar, zeki ve narin kızlarının okumaktan hoşlandıkları Fransız romanları bu anlaşmanın ışığında parıldayacaktı. Ya da yatırımcı beyefendi çoktan dairesinden atılmış ve Podgórze'nin daha yoksul kesimlerinden birine yerleştirilmiş olabilirdi. Öyle olduğu takdirde, birkaç aylık kısa bir zaman içinde dairesi elinden alınmış ve bir zamanlar sahibi olduğu şirkette bir çalışan konumuna düşmüş olduğu için hâlihazırda şokta olan bir adamla karşılaşacaklardı.

İlk bakışta, Oskar'ın bu gayri resmi kontratlar yüzünden asla dolandırıcılıkla suçlanmadığı gerçeğinin, hikâyemiz

açısından muhteşem ve kahramanca bir süsleme unsuru olduğu görülüyor. Ancak Oskar yeni yılda, DEF'in Lipówa Sokağı'ndaki yükleme alanından alınması kararlaştırılan malın miktarı konusunda Yahudi bir perakendeciyle kavga edecekti. Ve bu beyefendi yaşamının sonuna kadar bu konuda Oskar'a şüpheci bir gözle bakacaktı. Ancak Oskar'ın anlaşmalarının gereklerini yerine getirmediğine dair hiç kimsenin söyleyecek bir sözü yoktur.

Çünkü Oskar tabiatı gereği ödeme yapmaktan kaçınmayan, dışarıdan bakıldığında sonsuz kaynakları olan ve sonsuz ödemeler yapabilen biri gibi görünüyordu. Durum her ne olursa olsun, Oskar ve Alman fırsatçılar sonraki dört yıl boyunca o kadar fazla para kazanacaklardı ki, yalnızca bütün benliği kâr sağlama güdüsü tarafından ele geçirilmiş bir adam, Oskar'ın babasının "şeref borcu" olarak tanımladığı bu paraları geri ödemeyi ihmal edebilirdi.

*

Emilie Schindler ilk defa kocasını ziyaret etmek üzere yılbaşından sonra Kraków'a geldi. Bu şehrin daha önce bulunduğu yerler içerisinde en güzeli olduğunu, endüstriyle dumanlarla kaplı Brno'dan çok daha iç açıcı ve tarihi göründüğünü düşündü.

Kocasının yeni dairesi onu çok etkiledi. Ön taraftaki pencereler, çoktan yerle bir olmuş eski surlar boyunca bütün şehri dolanan şık bir park bölgesi olan Planty'e bakıyordu. Sokağın sonunda büyük Wawel Kalesi vardı ve Oskar'ın dairesi bütün bu tarihi yapıların arasında en modern görünümlü olanıydı. Bayan Pfefferberg'in döşediği kumaşlara ve duvar süslemelerine baktı. Oskar'ın yeni başarısı bütün bu lüks eşyalar sayesinde elle tutulur bir biçimde görülüyordu.

"Polonya'da epey başarılı olmuşsun," dedi.

Oskar, Emilie'nin aslında babasının on iki yıl önce Zwittau'dan gelen yolcuların Alt-Molstein köyüne giderek ona damadının bekâr bir erkek gibi yaşadığını söylemeleri

üzerine vermeyi reddettiği drahomadan bahsettiğini biliyordu. Kızının evliliği olmasından korktuğu bir hale gelmişti ve bu evlilik için bir kuruş bile ödemeyecekti.

400.000 RM'den[19] mahrum kalması Oskar'ın ümitlerini biraz kırmış olsa da, bu Alt-Molsteinlı soylu çiftçi, ne kızının drahomasız bir durumdayken epey acı çekeceğini ve daha da savunmacı bir hale geleceğini düşünmüş, ne de kızının on iki yıl sonra Oskar tarafından bir eş olarak görülmediği zamanlarda bile bu olayı aklından çıkaramayacağını kestirebilmişti.

Oskar her zamanki gibi gürleyerek, "Tatlım," dedi, "O lanet olası paraya hiçbir zaman ihtiyacım olmadı."

Emilie'nin Oskar'la arasındaki kesintili ilişki, kocasının ona sadık olmadığını ve asla olmayacağını bilen, ancak yine de bu yasak ilişkilerin kanıtlarının gözüne sokulmamasını isteyen bir kadının yürüteceği türdendi. Kraków'da zaman geçirir ve Oskar'ın, *gerçeği* ve diğer kadınların Emilie'nin asla öğrenmek istemediği isimleri bal gibi bilen arkadaşlarının bulunduğu partilere giderken tedbirli davrandığı söylenebilir.

Günlerden bir gün genç bir Polonyalı—bu adam birkaç ay önce neredeyse Oskar'ı vurmak üzere olan Poldek Pfefferberg'di, ancak Emilie'nin bunu bilmesine imkân yoktu—omzuna attığı katlanmış bir halıyla dairenin kapısını çaldı. Bu Macaristan üzerinden geçirilerek İstanbul'dan getirilen bir karaborsa halısıydı ve Pfefferberg'e bu halıyı bulma görevini, Emilie'nin ziyareti süresince ikamet etmek üzere başka bir yere taşınan Ingrid vermişti.

Pfefferberg, "Frau Schindler evde mi?" diye sordu. Ingrid'e her zaman *Frau Schindler* olarak hitap ederdi çünkü bu ismin daha az aşağılayıcı olduğunu düşünüyordu.

19 *kıs.* Reichsmark. (Çev.)

Emilie bu sorunun ne anlama geldiğini anlayarak, "Frau Schindler benim," dedi.

Pfefferberg durumu örtbas etmek konusunda epey hassas davrandı. Aslında, Herr Schindler'den onun hakkında birçok şey duymuş olsa da, Frau Schindler'i görmesi gerekmiyordu. Birkaç iş meselesi için Herr Schindler'i görmek istiyordu.

Emilie ona Herr Schindler'in evde olmadığını söyledi. Pfefferberg'e bir içecek ikram etmek istedi, ancak Poldek bu öneriyi alelacele reddetti. Emilie bunun da ne anlama geldiğini biliyordu. Genç adam Oskar'ın şahsi yaşamı karşısında bir parça afallamış ve kurbanın karşısında oturup bir şeyler içme fikrini uygunsuz bulmuştu.

*

Oskar'ın kiraladığı fabrika Zabłocie'de nehrin karşısında, Lipówa Sokağı'ndaki 4 numaralı yapıydı. Sokağa bakan bürolar modern bir şekilde tasarlanmıştı ve Oskar, çevrenin Straszewskiego Sokağı kadar canlı olmamasına ve tamamen endüstriyel yapılardan oluşuyor olmasına rağmen, bir süre sonra taşınmanın ve üçüncü kata yerleşmenin kendisi için mümkün ve çok daha uygun olacağını düşünüyordu.

Oskar Rekord'un başına geçerek fabrikanın adını Deutsche Emailwaren Fabrik olarak değiştirirken fabrika bünyesinde az bir miktarda mutfak eşyası üreten kırk beş işçi vardı. Oskar yılın başlarında orduyla ilk mutabakatlarını gerçekleştirdi. Bu bir sürpriz sayılmadı. General Schindler'in yönettiği Teçhizat Denetim Kurulu'nun Ana Teçhizat İdaresi'nde bulunan nüfuzlu birkaç *Wehrmacht* mühendisiyle iyi ilişkiler geliştirmişti. Onlarla aynı partilere gitmiş ve birçoğunu Cracovia Oteli'nde yemek yemeğe götürmüştü. Oskar'ın bu adamlarla, herkesin kibarca gülümsediği, masaların güzel yemekler ve bolca içkiyle dolu olduğu ve subayların şık üniformalar giydikleri pahalı masalarda otururken görüldüğü fotoğrafları vardır. Bu adamlardan bazıları Oskar'ın

dostluğundan hoşlandıkları ve onun tesisi büyüterek kârlı işler yapacağına inandıkları için fiyat tekliflerine doğru damgaları vurmuşlar ve General Schindler'e bazı mühim tavsiye mektupları yazmışlardı. Diğerleri ise Oskar'ın subaylara sunmaktan hoşlandığı türden; konyak, halı, mücevher, mobilya ve sepetler dolusu pahalı yiyecek gibi hediyelerle ona yardım etmişlerdi. Bunun dışında, General Schindler'in bu kap kacak üreten adaşıyla bir tanışıklığı olduğu ve onu pek sevdiği de etrafta konuşulur olmuştu tabii.

Artık Teçhizat Denetim Kurulu'nun kazançlı mutabakatlarına sahip olduğuna göre, Oskar'ın tesisini büyütmeye izni vardı. Yeterince alana sahipti. DEF'in büroları ve lobisinin ardında iki tane büyük endüstriyel çatı katı bulunuyordu. Lobiden fabrikanın içine yönelirken solda kalan alanda fabrikanın şimdiki üretimi yapılıyordu. Binanın geri kalanı ise tamamen boştu.

Oskar bir kısmı yerel üreticilerden, bir kısmı ise anavatandan gelen yeni makineler aldı. Askeri talebin yanı sıra, her şeyi yiyip bitiren karaborsa için de üretim yapması gerekiyordu. Oskar artık kendisinin de büyük adam olabileceğini biliyordu. 1940 yılının yaz aylarına gelindiğinde fabrikasında iki yüz elli Polonyalı işçi çalıştırıyor ve bazılarını gece vardiyasına atamakla ilgileniyordu. Herr Hans Schindler'in Zwittau'daki tarım makineleri tesisi en işlek zamanlarında bile en fazla elli işçi çalıştırmıştı. Henüz affedemediğin bir babadan üstün bir konuma gelmek hoş bir duyguydu. Itzhak Stern yıl içinde bazen genç bir Yahudi'yi işe almasını sağlamak için Schindler'i arardı—özel bir durum, Łódź'dan gelen bir yetim, *Judenrat* (Yahudi Konseyi) bölümlerinden bir yazmanın kızı vs. Birkaç ay içinde Oskar'ın yüz elli Yahudi çalışanı vardı ve fabrikası Yahudiler arasında bir sığınak olarak nam salmıştı.

Bu yılda da, tıpkı savaşla geçen yılların tamamında olduğu gibi, Yahudilerin iş arayışında olmalarının savaş için

hayati önem taşıdığı düşünülüyordu. Nisan ayında Genel Vali Frank, Yahudilerin Kraków'dan tahliye edilmeleri emrini verdi. Bu tuhaf bir karardı çünkü Reich yetkilileri günde on bin Yahudi ve Polonyalıyı hâlâ Genel Hükümet'e göndermeye devam ediyorlardı. Ancak Kraków'daki şartlar, Frank'in kabinesine söylediği üzere, utanılacak durumdaydı. Yahudi kiracılarla aynı apartmanlarda oturan Alman bölge kumandanları tanıyordu. Daha üst düzey subaylar da aynı utanç verici, aşağılık koşullarda yaşıyorlardı. Gelecek altı ay içinde Kraków'u *judenfrei* (Yahudilerden arınmış) bir hale getireceğine söz vermişti. Kalifiye Yahudi işçilerden beş-altı bin kadarı şehirde kalabilecekti. Geri kalan hepsi Genel Hükümet sınırları içindeki Varşova, Radom, Lublin ya da Czestochowa gibi diğer şehirlere gönderilecekti. Yahudilerin 15 Ağustos'tan önce davranmak koşuluyla, istedikleri şehre gönüllü olarak göç etmelerine izin vardı. Bu tarihten sonra hâlâ şehirde bulunanlar, ufak bir bavulla birlikte yük vagonlarıyla uygun görülen herhangi bir yere yerleştirileceklerdi. Hans Frank'in dediğine göre 1 Kasım'dan itibaren, Kraków'daki Alman nüfusunun "temiz Alman havası" solumaları mümkün olacak, dışarıda "Yahudi kaynayan" sokakları görmeden dolaşabileceklerdi.

Frank şehirdeki Yahudi nüfusunu o kadar düşük bir seviyeye çekmeyi başaramadı, ancak planlarını ilk açıkladığında, özellikle genç yaştaki Kraków Yahudileri arasında, nitelikli birer işçi olduklarını gösteren belgeler almak için bir telaş başladı. Itzhak Stern gibi adamlar ve *Judenrat*'ın resmi veya gayri resmi üyeleri, başvurabilecekleri sempatizan Almanların isimlerinden oluşan listeleri çoktan hazırlamışlardı. O listede Schindler de yer alıyordu; kendini *Wehrmacht*'tan kurtarıp askeri üniforma üreten bir tesiste *Treuhänder* konumuna gelmeyi başaran Julius Madritsch adlı Viyanalı da öyle. Madritsch Teçhizat Denetim Kurulu mutabakatlarının getirilerinden haberdardı ve şimdilerde Podgórze

taşrasında kendine ait bir üniforma fabrikası açmayı planlıyordu. Sonunda Schindler'den çok daha büyük bir servet elde edecekti, ama mucizeler yılı 1940'ta hâlâ maaşlı olarak çalışmaktaydı. İnsancıl biri olduğu biliniyordu—hepsi bu.

Frank 1 Kasım 1940 tarihine dek yirmi üç bin gönüllü Yahudi'yi Kraków'dan çıkarmayı başarmıştı. Bazıları Varşova ve Łódź'daki yeni gettolara yerleştiler. Masalardaki boşlukları, tren istasyonlarındaki matemli vedaları tahmin edebilirsiniz, ama insanlar bu durumu uysalca kabullenerek, *Bunu başaracağız ve bu bizden son istekleri olacak* diye düşündüler. Oskar neler olup bittiğinin farkındaydı, ancak Yahudiler gibi o da bunun geçici bir aşırılık olduğunu ummaktaydı.

O yıl, muhtemelen Oskar'ın en çalışkan yılıydı. Bütün senesini, iflas etmiş bir tesisi devlet dairelerinin ciddiye alacağı bir şirkete dönüştürmekle harcamıştı. Yılın ilk karları yere düştüğü sırada Schindler, her gün altmış veya daha fazla Yahudi çalışanının işe gelmediğini fark ederek öfkeye kapıldı. Bu insanlar işe gelirken SS mangaları tarafından alıkonuyor ve kar küremeye zorlanıyorlardı. Herr Schindler şikâyette bulunmak üzere Pomorska Sokağı'ndaki SS karargâhında görev yapan arkadaşı Toffel'in yanına gitti. Ona bir keresinde tam yüz yirmi beş işçisinin alıkonulduğunu söyledi.

Toffel ona bir sır verdi. "Buradaki bazı kimselerin üretimin sürekliliğini pek de iplemediklerini anlamalısın. Onlar için Yahudilerin kar küremeleri ulusal bir öncelik meselesi. Şahsen ben bunu pek anlamıyorum... Onlar için Yahudileri kar küremeye zorlamak bir ayinden farksız. Bu sadece senin değil, herkesin başına geliyor."

Oskar diğerlerinin de şikâyet edip etmediklerini sordu. Toffel, "Evet," dedi. "Fakat, SS Bütçe ve İnşa İdaresi'nden bir kodaman, öğle yemeği için Pomorska'ya geldiğinde, nitelikli Yahudilerin Reich ekonomisinde bir yeri olduğunu düşünmenin vatana ihanet olduğunu söyledi. Sanırım bu

sıralar birçok kar temizleme görevine katlanmak zorunda kalacaksın, Oskar."

Oskar o anda çileden çıkmış bir vatansever ya da belki de, çileden çıkmış bir fırsatçı rolüne büründü. "Eğer savaşı kazanmak istiyorlarsa, bu tür SS mensuplarından kurtulmaları gerekiyor."

Toffel, "Kurtulmak mı?" diye sordu. "Tanrı aşkına, o piç kuruları en üst rütbedeler."

Bu tür konuşmaların sonucunda Oskar, bir fabrika sahibinin kendi çalışanları üzerinde koşulsuz ve engelsiz söz hakkına sahip olması ve bu çalışanların tesise ulaşabilmeleri gerekliliği, fabrikaya gelir ya da evlerine giderken alıkonulup zulüm görmemeleri gerektiği fikrinin savunucusu haline geldi. Bu Oskar'ın gözünde sınaî olmasının yanında ahlaki de bir önermeydi. Sonunda bu fikrini Deutsche Email Fabrik'te en uç sınırlarına dek uygulayacaktı.

7. BÖLÜM

Varşova ve Łódź'un gettolarından ve Frank'in *judenfrei* haline getirmeye kararlı olduğu Kraków'dan kaçan bazı Yahudiler, köylülerin arasına gizlenmek üzere taşraya taşındılar. Gelecekte Oskar'ı yakından tanıyacak olan Kraköwlu, müzisyen Rosner kardeşler Tyniev adlı eski bir köye yerleştiler. Bu köy Vistula nehrinin sevimli bir kıvrımında yer alıyordu ve yukarısında kireç taşından oluşan bir uçurumun kenarına iliştirilmiş bir Benedikt manastırı vardı. Yine de burası Rosner'lar için yeterince gizli bir yerdi. Köyde bu gece kulübü müzisyenlerinin konuşacak çok az şey bulabildikleri birkaç Yahudi esnaf ve Ortodoks zanaatkâr vardı. Ancak hasat telaşıyla uğraşan köylüler, bu insanların arasında birkaç müzisyen bulmayı uman Rosner'lar kadar heyecanlılardı. Rosner'lar buraya Kraków'dan; SS mensuplarının insanları vagonlara iterek, uygun bir biçimde etiketlenmiş bavullarının onlara teslim edileceği konusunda asılsız ve yavan sözler verdikleri, Mogilska Sokağı'nda bulunan botanik bahçelerinin hemen dışındaki ayırma noktasından gelmemişlerdi. Aslında Basilisk restoranında müzik yapma fırsatı buldukları Varşova'dan geliyorlardı. Henry, Leopold, Henry'nin karısı Manci ve beş yaşındaki oğlu Olek, Almanların Varşova gettosunu kapatmalarından bir gün önce yola çıkmışlardı.

Tyniec gibi güneyde, ait oldukları Kraków kentinden pek de uzakta olmayan bir Polonyalı köyüne gitme fikri kardeşlerin aklına yatmıştı. Burası, koşullar düzeldiği takdirde, Kraków'a giden bir otobüse atlayıp iş bulmalarına imkân tanıyacaktı. Bir Avusturyalı olan Manci Rosner yanında dikiş makinesini getirmiş ve Rosner kardeşler Tyniec'de ufak çaplı bir terzi işine girişmişlerdi. Akşamları tavernalarda çalıyor ve bu ufak yerde adlarından söz ettiriyorlardı. İnsanlar köylerine arada bir uğrayan bu tür eğlencelerden hoşlanır ve onları desteklerlerdi; hatta kendilerini eğlendirenler Yahudi olsa bile. Ayrıca, Polonya'da en fazla saygı gören müzik aleti kemandı.

Bir akşam, seyahat etmekte olan Poznanlı bir *Volksdeutscher* (Almanca konuşan bir Polonyalı), kardeşlerin meyhanenin önünde müzik yapmakta olduklarını duydu. Bu *Volksdeutscher*, Hitler'in ülkeyi işgal etmesinin ana nedeni olan Polonyalı Almanlardan biriydi ve Kraków'da belediye memurluğu yapıyordu. *Volksdeutscher*, Henry'nin yanına gelerek ona Kraków belediye başkanı *Obersturmbannführer* Pavlu ve yardımcısı, ünlü kayakçı Sepp Rohre'nin hasat zamanında taşrayı ziyaret edeceklerini ve kendisinin, onlar için Rosner'lar gibi yetenekli müzisyenleri ayarlamaktan mutluluk duyacağını söyledi.

Bağlanmış makaralar bir öğle vakti oldukları yerde sessiz ve terk edilmiş bir halde dururken bir limuzin konvoyu Tyniec'in içine dalarak, o sıralarda evde olmayan Polonyalı bir aristokratın villasına doğru ilerledi. İki dirhem bir çekirdek giyinmiş Rosner kardeşler taraçada bekliyorlardı ve konvoydaki bütün hanım ve beyler bir zamanlar balo salonu olarak kullanılan odada yerlerini aldıktan sonra, müzik yapmak üzere içeriye davet edildiler. Henry ve Leopold hem iftihar ediyor, hem de *Obersturmbannführer* Pavlu'nun davetlilerinin onları dinlemek üzere takındıkları ciddi tavır karşısında korku duyuyorlardı. Kadınların üzerinde beyaz

elbiseler ile eldivenler, subayların üzerinde resmi giysiler, bürokratların üzerinde ise kanatlı yakalıklar vardı. İnsanlar bunca zahmete katlandıkları zaman onları hayal kırıklığına uğratmak daha kolaydı. Bir Yahudi için, yeni rejime kültürel bir hayal kırıklığı yaşatmak bile ciddi bir suç sayılıyordu.

Fakat dinleyiciler, Rosner kardeşleri çok beğendi. Bu kalabalık karakteristik olarak *gemütlich*[20] bir kalabalıktı; Strauss dinlemekten hoşlanıyor, Offenbach ve Lehar'ın, Andre Messager ve Leo Fall'un bestelerine bayılıyorlardı. İstek parça bölümüne gelindiğinde aşırı duygusallaşmaları da cabasıydı.

Henry ve Leopold müziklerini icra ederken salondaki hanımlar ve beyler içeri getirilen uzun boyunlu flüt kadehlerden şampanyalarını yudumluyordu. Resmi resital sona erdiğinde kardeşler tepenin eteklerine, maiyette bulunan asker ve köylülerin toplandığı yere götürüldüler. Eğer bugün nezaketsiz bir ırksal gösteri yapılacaksa, bu gösteri tam burada gerçekleşecekti. Ancak yine de Henry bir vagona binip kalabalığın gözlerine baktığında, güvende olduklarını anladı. Köylülerin bir kısmının ulusal kimliklerine dayanan gururlu tavırları ve Rosner'ların o gece Polonya kültürüne yaptıkları katkı onları koruyacaktı. Bu durum geçmiş zamanları o kadar çok andırıyordu ki, Henry kendini Manci ve Olek'e gülümseyerek onlar için bir şeyler çalar ve diğer insanları görmezden gelmeyi başarırken buldu. O saniyeler içinde dünya sanki müziğin etkisiyle huzura kavuşmuş gibiydi.

Müzik bittiğinde orta yaşlı bir SS astsubayı—muhtemelen bir *Rottenführer*'di (kıdemsiz bir SS astsubay rütbesi), Henry ilerleyen zamanda çok yakından tanıyacağı SS rütbelerini henüz tam olarak bilmiyordu—vagonda durmuş insanların tebriklerini kabul eden Rosner'lara yaklaştı. Adam kardeşlere belli belirsiz gülümseyerek başını salladı. "Umarım

20 *Alm.* Sakin, rahat, ferah.

güzel bir hasat bayramı geçirirsiniz," dedi, eğilerek selam verdi ve uzaklaştı.

Kardeşler birbirlerine baktılar. SS mensubu onları işitemeyecek kadar uzaklaştığında, adamın ne demek istediğini anlamak için tartışma dürtüsüne karşı koyamadılar. Leopold ikna olmuştu. "Bu bir tehditti," dedi. *Volksdeutsche* onlarla konuşmaya geldiğinde ikisinin de iliklerine kadar korkmalarının haklı bir tepki olduğu ve bu günlerde kalabalıklar içinde sivrilmenin, tanınan bir yüze sahip olmanın hiç de güvenli olmadığı konusunda uzlaştılar.

1940 yılında ülkedeki yaşam işte böyle geçiyordu. Bir mesleğin engellenmesi, taşra bezginliği, ticaretin birçok kolunun üzerinin çizilmesi, aralıklı terör gösterileri, Kraków denen merkezin cazibesi... Rosnerlar oraya elbet geri döneceklerini biliyorlardı.

*

Emilie sonbaharda evine dönmüştü ve Stern, Schindler'in evine bir kez daha geldiğinde ona kahve getiren kişi Emilie yerine Ingrid oldu. Oskar zaaflarını kimseden gizlemiyordu ve sofu Itzhak Stern'in, Ingrid'in varlığı konusunda ondan bir özür beklediğini aklına bile getirmiyordu. Benzer şekilde kahveler bittiğinde Oskar içki dolabına giderek açılmamış bir brendi şişesi getirdi ve onu, gerçekten içmesini bekliyormuş gibi Stern'in önünde duran masaya koydu.

Stern o akşam Oskar'a, bu noktadan sonra C ailesi[21] olarak adlandıracağımız bir ailenin onun hakkında hikâyeler uydurduğunu, yaşlı David ve genç Leon C'nin şahsi konuşmalar bir yana, Kazimierz sokaklarında bile Oskar'ın Alman

21 Yazarın Notu: Burada kurgusal bir isim yerine baş harfin kullanılmasının nedeni, Polonya'daki Yahudilere verilen isimlerin tamamının, Kraków bölgesinde mevcut olması ve C'lerin gerçek adı yerine başka bir ad kullandığım takdirde, birilerinin ölmüş aile mensubuna ya da Oskar'ın hâlâ hayatta olan arkadaşlarından birine istemeden de olsa hakaret etmiş olmaktan çekinmemdir.

bir gangster, bir eşkıya olduğunu anlattıklarını söylemek için gelmişti. Ancak elbette Stern bu suçlamaları Oskar'a iletirken bu kadar güçlü sıfatlar kullanmadı.

Oskar, Stern'in bir cevap beklemediğini, sadece aldığı istihbaratları ona ilettiğini biliyordu. Ama yine de cevaplama ihtiyacı hissetti.

Oskar, "Ben de onlar hakkında hikâyeler yayabilirim," dedi. "Beni göz göre göre kazıkladılar. İnanmazsan Ingrid'e sor."

Ingrid, C ailesinin müfettişiydi. Kendisi iyi huylu bir *Treuhänder*'di ve henüz yirmili yaşlarında olduğundan, ticari yönden deneyimsizdi. Dedikodulara göre kıza bu işi elinin altında mutfak eşyalarını satabileceği bir perakendeci bulundurabilmek amacıyla Schindler bulmuştu. Ancak C ailesi şirketlerinde ne isterlerse onu yapabiliyorlardı. Eğer şirket hisselerinin işgalci güçler tarafından yönetilmesinden hoşnut değillerse, bu konuda kimse onları suçlayamazdı.

Stern, Oskar'ın önerisini eliyle savuşturdu. O kimdi de Ingrid'i sorgulayacaktı ki? Ayrıca, kendi duyduklarını kızın bildikleriyle mukayese etmek hiçbir işine yaramayacaktı.

Oskar, "Ingrid'i gölgede bırakıyorlar," dedi. Siparişlerinin teslimatı içim Lipówa Sokağı'na gelmişler ve faturaların üzerinde oynama yaparak karşılığını ödediklerinden daha fazla mal almışlardı. Schindler'in çalışanlarına, "Müfettiş hiçbir sorun olmadığını söylüyor," demişlerdi, "Schindler bu konuyu Ingrid'le halletti."

David'in oğlu Leon insanları bir araya toplayarak onlara, Schindler'in onu SS mensuplarına dövdürdüğünü söylüyor, ancak hikâyesi günden güne değişiyordu. Genç C bir gün bu olayın Schindler'in fabrikasında, kendisinin mor bir göz ve kırık dişlerle ayrıldığı bir depoda yaşandığını anlatırken, bir sonraki gün Limanowskiego'da, görgü tanıklarının önünde olduğunu aktarıyordu. Oskar'ın çalışanı ve C'lerin arkadaşı olan F adlı bir adam, Oskar'ın Lipówa Sokağı'ndaki

ofisinde volta atarak, yaşlı David C'yi öldüreceğine dair tehditler savurduğunu gördüğünü iddia ediyordu. Oskar söylenenlere göre daha sonra Stradom civarında turlayarak C şirketinin veznesini basmış, ceplerini parayla doldurmuş ve onlara Avrupa'da bir Yeni Düzen'in olduğunu söyleyerek yaşlı David'i ofisinde pataklamıştı.

Oskar'ın yaşlı David C'ye saldırmış ve onu aldığı yaralar yüzünden yataklara düşürmüş olması olası mıydı? Gerçekten de Leon'u tartaklamaları için polis teşkilatındaki arkadaşlarını aramış olabilir miydi? Bir açıdan Oskar ve C ailesi tonlarca mutfak gerecini yasadışı yollardan satan, satış kayıtlarını *Transferstelle*'ye göndermeyen, *Bezugschein* adlı ticari satış koçanları kullanmayan gangsterlerdi. Karaborsadaki diyaloglar ilkel ve sinirler hassastı. Oskar'ın C ailesinin teşhir salonuna dalarak, baba ve oğlu hırsızlıkla suçladığı ve para çekmecesine uzanarak C'lerin usulsüz olarak fabrikadan aldıkları mutfak gereçleri yüzünden uğradığı zararı kendi kendine tazmin ettiği doğruydu. Oskar genç Leon'u yumrukladığını da itiraf etti. Ancak itirafları bunlarla sınırlıydı.

Ayrıca, Stern'in çocukluğundan beri tanıdığı C ailesinin gerçekten de böyle bir şöhreti vardı. Tam anlamıyla sabıkalı değillerdi, ancak pazarlık konusunda hileciydiler ve bu olayda da görüldüğü üzere, suçüstü yakalandıklarında ciyaklamayı kendilerine adet edinmişlerdi.

Stern, Leon C'nin yaralarının gerçek olduğunu biliyordu. Leon sokağa çıkarken bunları göstermekten çekinmiyor ve nasıl oluştuklarını ayrıntılarıyla anlatmaktan büyük keyif alıyordu. Bahsedilen SS dayağı gerçekten de bir yerlerde yaşanmıştı, ancak bunun düzinelerce farklı sebebi olabilirdi. Stern, Oskar'ın böylesine bir iyilik yapmaları için SS mensuplarıyla konuştuğuna inanamamakla kalmıyor, aynı zamanda gerçekleştiği iddia edilen olaylara inanmasının ya da inanmamasının, daha geniş anlamdaki emelleri açısından

hiçbir önem teşkil etmediğini düşünüyordu. Bu olanlar, ancak Herr Schindler gaddar bir davranış modeli geliştirdiği takdirde önem kazanırdı. Stern'in emelleri açısından, arada bir gerçekleşen bu tür kaçamaklar pek önemli sayılmazdı. Eğer Oskar günahsız biri olsaydı, ne dairesi şimdiki halinde olur, ne de Ingrid onu yatak odasında bekliyor olurdu.

Fakat söylenmesi gereken şeylerden biri de Oskar'ın gelecekte bu kimseleri kurtaracağıdır. Bay ve Bayan C, Leon C, Bay H, Bayan M ve yaşlı C'nin sekreteri daha sonraları Schindler tarafından kurtarıldıklarını itiraf edecek ancak yaşamlarının sonuna kadar, hikâyelerinin doğru olduğunu söylemekten vazgeçmeyeceklerdi.

O akşam Itzhak Stern bu haberin yanında Oskar'a bir de Marek Biberstein'in hapse atıldığını, cezasının iki yıl olduğunu iletti. Montelupich Sokağı'ndaki cezaevine götürülen bu Marek Biberstein, *Judenrat*'ın başkanıydı veya tutuklanana dek öyleydi. Diğer şehirlerdeki *Judenrat*'lar çoktan genel Yahudi popülasyonu tarafından lanetlenmişti, çünkü artık bu kurulların asıl görevi, zorunlu çalıştırılacak ve kamplara transfer edilecek olan Yahudilerin listesini çıkarmak olmuştu. *Judenrat*, Alman yöneticiler tarafından kendi iradesi olan hür birer organ olarak görülüyordu, ancak Kraków'da görev yapan Marek Biberstein ve kabinesi kendilerini hâlâ Kraków'un askeri belediye başkanı Schmid ve sonradan onun yerini alan Pavlu ile şehrin Yahudi sakinleri arasında bir aracı olarak görmeye devam ediyordu. 13 Mart 1940 tarihinde Kraków'da yayımlanan Alman gazetesinde, Dr. Dietrcih Redecker adlı biri, bir *Judenrat* bürosuna yaptığı ziyarette büronun lüks halısı ve pelüş koltukları ile Kazimierz'deki Yahudi mahallelerinin sefaleti arasındaki tezatlık karşısında afalladığını söylüyordu. Ancak sağ kalmayı başaran Yahudiler, Kraków'daki *Judenrat*'ı kendilerini halktan ayrı tutan kişilerden oluşan bir kurul olarak hatırlamıyorlar. Fakat gelir elde etmek konusunda

hırsları, Varşova ve Łódź'daki *Judenrat*'ların onlardan çok daha önce düştüğü hataya düşmelerine sebebiyet vermiş, varlıklı kimselerin oldukça yanlış ve haksız bir biçimde hazırlanmış zorunlu çalışma listelerini satın almalarına göz yummuşlar, ekmek ve çorba karşılığında fakir Yahudileri usulsüz bir biçimde listelere yazmışlardı. Ancak 1941 yılına gelindiğinde bile, Biberstein ve kabinesi Kraków Yahudileri tarafından hâlâ saygı görmekteydi.

Judenrat'ın ilk üyeleri, birçoğu aydınlardan oluşan yirmi dört kişiden ibaretti. Oskar Zabłocie'ye giderken her gün Podgórze'nin köşesinde bulunan ve biraz fazla sayıda sekreterliğe sahip olan *Judenrat* bürosunun önünden geçiyordu. Konseyin her bir üyesi, bir kabineye yaraşır şekilde, devletin farklı bir bölümüyle ilgileniyordu. Bay Schenker vergileri takip ediyor, Bay Steinberg konutları denetliyordu. Konutları denetleme görevi, insanların sürekli bir yerlere yerleştirilip tekrar yerlerinden edildikleri, bir hafta küçük bir köyde sürgün hayatı yaşama seçeneğini değerlendirirken, bir sonraki hafta köylülerin dar kafalarından fazlasıyla bıkarak kente geri döndükleri bir toplumda asli bir görevdi. Asıl mesleği eczacılık olan Leon Salpeter, sosyal yardım kuruluşlarından sorumluydu. Kurulda yiyecek, mezarlıklar, sağlık, seyahat belgeleri, ekonomik ilişkiler, idari hizmetler, kültür ve okulların kapatılmış olmalarına rağmen, eğitim alanlarıyla ilgilenen sekreterlikler bulunuyordu.

Biberstein ve konseyi, Kraków'dan sürgün edilen Yahudilerin kendilerini çok daha kötü yerlerde bulacaklarına inanıyorlardı ve bu nedenle uluslarının eski taktiğine geri dönmeye karar verdiler: Rüşvet. Beş parasız durumdaki *Judenrat* hazinesi bu amaç uğruna 200.000 zloti tahsis etti. Biberstein ile İskân Sekreteri Chaim Goldfluss bu iş için kendilerine bir aracı buldular: SS teşkilatı ve şehir yönetiminde bağlantıları olan, Reichert adlı bir *Volksdeutscher*. Reichert'in görevi, aldığı parayı *Judenrat* ile kent hükümeti arasında

irtibat subaylığı yapan *Obersturmbannführer* (üsteğmene eşdeğer bir SS rütbesi) Seibert ile başlayan bir dizi memura iletmekti. Memurlardan bu paranın karşılığında, Frank'in emrine rağmen, Kraków'daki 10.000 Yahudi'nin daha evlerinde kalmalarına izin vermesi istenecekti. Reichert'in bu paralardan kendisine biraz fazlaca bir yüzde ayırıp memurlara ziyadesiyle düşük bir ücret mi önerdiği, yoksa söz konusu beyefendilerin Vali Frank'in, bu kenti *judenfrei* hale getirme arzusunun fazlasıyla el üstünde tutulmasından ötürü Yahudilerden rüşvet almanın çok riskli bir davranış olduğunu mu düşündükleri, yasal kovuşturmalardan anlaşılmamaktadır. Ancak Biberstein bu hamle yüzünden Montelupich'te iki yıla, Goldfluss ise Auschwitz'de altı aya mahkûm edilmişti. Reichert ise sekiz yıl istemiyle yargılanmış ve ardından o da mahkûm edilmişti. Ancak herkes onun mahkûmiyet süresini diğer ikisinden çok daha hafif bir biçimde geçireceğini biliyordu.

Schindler bu kadar kırılgan bir umut için 200.000 zlotinin feda edilmesi fikrine başını iki yana sallayarak karşılık verdi. "Reichert tam bir düzenbazdır," diye mırıldandı. Sadece on dakika önce, C ailesinin mi, yoksa kendisinin mi bir düzenbaz olduğunu tartışmışlar ve bu soruyu cevaplanmadan havada asılı bir halde bırakmışlardı. Ancak Reichert konusunda şüpheye yer yoktu. "Onlara Reichert'in ne kadar aşağılık bir dolandırıcı olduğunu söyleyebilirdim," diyerek ısrar etti.

Stern, felsefi bir ilke olarak, bu gibi zamanlarda iş dünyasının yalnızca düzenbazlara kaldığı konusunda bir yorumda bulundu. Schindler bu sözlere genişçe, otuz iki dişini göstererek, hatta neredeyse kaba bir köylü gibi güldü. "Çok teşekkür ederim, dostum."

8. BÖLÜM

O yılki Noel pek de kötü geçmedi. Fakat havada hasret vardı ve Schindler'in dairesinin karşısındaki park alanı, Wawel'in çatısı ve Kanonicza Sokağı'nın antik döşemeleri temkinli ve ebedi bir düşman gibi pusuya yatan karla kaplıydı. Artık ne Polonyalılar, ne de nehrin civarındaki Yahudiler kolay bir çözüm sürecine inanıyordu.

Schindler o Noel'de Polonyalı sekreteri Klonowska'ya, Pfefferberg aracılığıyla elde ettiği ufak bir kaniş verdi. Ingrid için mücevherler satın aldı ve bir kısmını Zwittau'daki nazik Emilie'ye gönderdi. Leopold Pfefferberg'in söylediğine göre kanişler bulunması zor hayvanlardı. Ancak mücevherler kolayca bulunabiliyordu. Böyle zamanlarda değerli taşlar, taşınabilir sermayelerin başını çekiyordu.

Oskar üç kadınla eş zamanlı olarak yürüttüğü ilişkilerini ve bazı kadınlarla olan geçici dostluklarını, normal zamparaların çektikleri ceremelerden etkilenmeksizin bu yıl da sürdürüyordu. Dairesine gelen ziyaretçiler Ingrid'in hiçbir zaman surat astığını görmüyorlardı. Ingrid cömert, hoşgörülü ve Oskar'ın aslında sonuna kadar hak ettiği sahnelere sebep olmayacak kadar asil bir kıza benziyordu. Klonowska'nın bu durum hakkında herhangi bir şikâyeti olduysa bile, bu ne DEF'in ön ofisindeki hareket ve tavırlarını, ne de *Herr*

Direktor'a olan sadakatini etkiliyordu. Oskar gibi birinin hayatında, öfkeli kadınların insan içinde birbirlerine girmelerinin alışılagelmiş bir manzara olduğunu düşünebilirsiniz. Ancak Oskar'ın tensel günahlarına tanık olduklarını itiraf eden, hatta gördüklerini anlatırken kıkırdayan dostları ve çalışanları arasından tek bir kişi bile Oskar'ın hayatında ondan çok daha ölçülü davranan çapkınların bile kaçamadıkları bu tür sancılı yüzleşmelerin yaşandığını hatırlamıyordu.

Her kadının Oskar'a kısmen de olsa sahip olmaktan hoşnut olacağını söylemek, onun hayatındaki kadınları aşağılamak olur. Belki de asıl sorun, Oskar'la sadakat hakkında konuşmak istediğiniz takdirde gözlerinde sanki tam anlamıyla idrak edebilmesi için beş saatlik bir konsantrasyon gerektiren İzafiyet Teorisi'ni dinlemesi istenmiş gibi, çocuksu ve sahici bir şaşkınlık ifadesinin belirmesiydi. Oskar'ın asla odaklanarak geçireceği beş saati olmamış ve bu nedenle sadakati hiçbir zaman anlayamamıştı.

Annesinin dışında, elbette. O Noel sabahında Oskar rahmetli annesinin hatırına, St. Mary Kilisesi'ndeki ayine katıldı. Yukarıdaki sunağın üzerinde, Wit Stwosz'un üç parçalı tahta oymasının bulunduğu yerde bir boşluk vardı. Üç parçalı oymanın ardında bıraktığı boşluk ve taş duvarın solgun rengi Herr Schindler'in dikkatini dağıtarak gururunu incitti. Birileri oymayı çalmıştı. Tahta oyma, Nuremberg'e gönderilmişti. Dünya ne kadar da inanılmaz bir hale gelmişti böyle!

İş dünyasının da o sene aynı ölçüde muhteşem bir seyri vardı. Bir sonraki yıl Teçhizat Denetim Kurulu'ndaki dostları Oskar'a, fabrikasına tanksavar mermisi üretecek bir mühimmat bölümü eklemesi gerektiğinden bahsetmeye başladılar. Oskar tanksavar mermilerine çanak çömleklere duyduğu kadar büyük bir ilgi duymuyordu. Çanak çömleklerin mühendisliği kolaydı. Metali kesip presliyor, su dolu küvetlere batırıyor ve doğru ısıda fırınlıyordunuz. Aletleri

kalibre etmeniz gerekmiyordu; yapılan iş mühimmat üretiminin gerektireceği kadar büyük bir titizlik gerektirmiyordu. Mermi kovanlarını el altından satmanız mümkün değildi ve Oskar el altından satışların getirdiği deneyimi, kötü şöhreti, hızlı getirileri ve evrak işleri konusundaki özgürlüğü seviyordu.

Ancak politik açıdan iyi bir hamle olacağını düşündüğü için yine de 2 numaralı işliğindeki koridorlardan birine, mermi kovanlarının hassas bir şekilde preslenip şekillendirilebilmesi için birkaç devasa kaldıraç bulunan bir mühimmat bölümü ekledi. Mühimmat bölümü henüz gelişme aşamasındaydı; herhangi bir kovan üretilmesi birkaç aylık bir planlama, ölçüm ve test üretimini gerektirecekti. Ancak büyük kaldıraçlar Schindler fabrikasına, belirsiz gelecekle arasında bulunan bir çit misali, zorunlu bir işletme görünümü kazandırdı.

*

Kaldıraçlar henüz adam akıllı kalibre edilmeden önce Oskar, Pomorska Sokağı'ndaki SS bağlantılarından Yahudiler için bir getto oluşturulacağı yönünde bazı ipuçları almaya başladı. Etrafta bir panik dalgası yaratmak istemediğinden, bunu yalnızca Stern'le paylaştı. Stern, "Ah, evet," dedi, "böyle bir haber duyuldu. Hatta bazı insanlar bunu dört gözle bekliyorlar. 'Biz içeride olacağız, düşman ise dışarıda. Kendi işlerimizi yürütebileceğiz. Kimse bizi kıskanmayacak, kimse bize sokakta taş atmayacak. Gettonun sınırlarına duvar örülecek. Bu duvarlar felaketin alacağı son şekil olacak.' "

"Gen. Gub. 44/91" adlı bildiri 3 Mart tarihinde Kraków gazetelerinde yayımlandı ve Kazimierz sokaklarındaki kamyonetlerin büyük hoparlörleriyle yüksek sesle okundu. Oskar yeni mühimmat bölümünde yürürken Alman teknisyenlerinden birinin haberler üzerine yaptığı yorumu duydu.

"Gerçekten de orada kalmaları daha iyi olmaz mı? Polonyalılar onlardan nefret ediyor, biliyorsunuz."

Bildiri aynı bahaneyi kullanmaya devam ediyordu. Genel Hükümet içerisindeki ırkçı çatışmaları azaltma amacıyla, kapalı bir Yahudi mahallesi oluşturulacaktı. Gettoya tıkılmak bütün Yahudiler için zorunluydu, ancak usulünce hazırlanmış bir çalışma kartına sahip olanlar akşamları geri dönmek şartıyla gettodan iş yerine gidebileceklerdi. Getto nehrin karşı yakasında, Podgórze'nin taşra kısmında oluşturulacaktı. Gettoya taşınmak için son tarih 20 Mart'tı. İnsanlar içeri girdiklerinde, onlara *Judenrat* tarafından tahsis edilen eve yerleştirileceklerdi, ama o bölgede yaşayan ve bu durum nedeniyle taşınmak zorunda kalan Polonyalıların yerleştirme bürolarına giderek kendilerine şehrin diğer taraflarında bir daire verilmesini talep etmeleri gerekecekti.

Bildiriye yeni gettonun bir haritası iliştirilmişti. Bölgenin kuzey tarafı nehre, doğu tarafı Lwow'a giden demiryoluna, güney tarafı Rekawka'nın ardındaki tepelere, batı tarafı ise Podgórze Meydanı'na kadar uzanıyordu. Anlaşılan burası epeyce kalabalık olacaktı.

Ama Yahudilerin, kendilerine uygulanan baskının bundan öteye gitmeyeceğine ve bu yeni koşulların, kısıtlanmış geleceklerini yeniden planlamaları için bir dayanak noktası oluşturacağına dair umutları vardı. Hayat, Stradom Sokağı'nda tekstil toptancılığı yapan ve sonraları Oskar'ı çok yakından tanıyacak olan Juda Dresner gibi bir adama önceki bir buçuk yıl boyunca hayret verici bir istikrarla gerçekleşen kararnameler, haneye tecavüzler ve el koymalar sunmuştu. Şirketini ortak fona kaptırmış, ardından evi ve arabasından edilmişti. Banka hesabı dondurulmuştu. Çocuklarının okulları kapanmış, kapanmayan okullar ise onları örgün eğitimden atmıştı. Aileye ait mücevherlere ve radyoya el konulmuştu. Dresner ve ailesinin Kraków'un merkezine girmeleri veya tren vasıtasıyla herhangi bir yere

gitmeleri yasaktı. Yalnızca Yahudilere ayrılan tramvaylarla seyahat edebiliyorlardı. Dresner'in karısı, kızları ve oğulları kar küremeleri veya diğer mecburi işlerde çalışmaları için aralıklı olarak tutuklanıyorlardı. Ne zaman zorla bir kamyonete bindirileceğinizi, bu gidişin uzun mu yoksa kısa mı süreceğini, yapmaya zorlandığınız görevi hangi aklını kaçırmış sapığın denetleyeceğini bilemezdiniz. Bu tür bir rejimin yönetimi altında hayatın size basabileceğiniz hiçbir sağlam zemin sunmadığını, dipsiz, karanlık bir kuyuya doğru ilerlemeye zorlandığınızı hissetmekten başka yapacağınız hiçbir şey yoktu. Ama belki de getto o kuyunun görünmeyen dibi olabilir, sağduyulu bir şekilde yaşamayı düşünebileceğiniz bir yer haline gelebilirdi.

Ayrıca Kraków Yahudileri, en iyi biçimde "doğuştan" olarak tanımlanabilecek bir şekilde, getto fikrine alışıklardı. Artık gettoya yerleşeceklerine karar verildiğine göre kendilerini bu sözcüğün atadan kalma, yatıştırıcı etkisine bırakabilirlerdi. Dedeleri, Franz Josef'in Yahudilerin şehirde diledikleri yerde yaşayabileceklerine dair bir bildiri yayımladığı 1867 yılına dek Kazimierz'deki gettodan çıkmaya izinli değillerdi. Kinikler, Polonyalı işçilerin çalıştıkları yerin yakınında ev bulabilmeleri için Avusturyalıların Kraków'un yakınında, nehrin dirseğinde bulunan Kazimierz'i açmaları gerektiğini savunmuşlardı. Yine de Franz Josef her halükârda Kazimierz'in yaşlı insanları tarafından, en az Schindler'in çocukluğunu geçirdiği evde olduğu kadar saygı görüyordu.

Özgürlüklerini bu kadar geç elde etmiş olmalarına rağmen yaşlı Kraków Yahudileri arasında Kazimierz'in eski gettosuna karşı duyulan bir özlem vardı. Bir gettoda yaşamak beraberinde sefaleti, sayıca artan konutları, ortak banyolu tesisleri, çamaşır iplerinin kullanımı konusundaki kavgaları beraberinde getiriyordu. Ancak yine de Yahudi milletinin, kendilerine özgü özellikler, paylaşılan engin bilgiler, şarkılar ve kahvehanelerde dirsek dirseğe paylaşılan Siyonist

fikirlerle kutsanmasını sağlıyordu. Łódź ve Varşova'daki gettolar hakkında kötü dedikodular yayılıyordu, ancak planlanan Podgórze gettosunun alanı daha genişti. Gettonun haritasını Kraków merkezinin haritası üzerine koyduğunuzda, şehrin tarihi kısmının neredeyse yarısını kapladığını görürdünüz. Yahudiler için kesinlikle yeterli bir alan değildi, ancak insanları boğacak kadar ufak da değildi.

Yayımlanan bildiride ayrıca Yahudileri Polonyalı yurttaşlardan korumayı taahhüt eden, teskin edici bir ibare de yer alıyordu. 1930'lu yılların başında Polonya'da, kasten planlanmış olan ırksal bir yarışma baş göstermiş; ekonomik bunalımla birlikte tarla fiyatları düşünce, Polonya hükümeti Yahudileri bütün ekonomik sıkıntıların kaynağı olarak gösteren birkaç Yahudi aleyhtarı örgütün kuruluşuna onay vermişti. Mareşal Piłsudski'nin Ahlaki Temizlik Partisi Sanacja, yaşlı mareşalin ölümünden sonra Yahudilerin canını sıkan sağcı örgüt Ulusal Birlik Grubu'yla bir ittifak yapmış, Başbakan Skladkowski, Varşova parlamentosu binasında, "Yahudilere karşı bir ekonomik savaş mı? Elbette!" açıklamasında bulunmuştu. Sanacja çiftçilere bir toprak reformu uygulamaktansa, onlara pazardaki Yahudi tezgâhlarını Polonya'nın taşralarındaki yoksulluğun sembolü ve tek açıklaması olarak görmeleri fikrini aşılamıştı. 1935 yılında Grodno'nun başını çektiği birçok kasabada Yahudi toplumuna karşı katliamlar yaşanmaya başladı. Polonyalı meclis üyeleri de bu mücadeleye destek verdi ve böylece Yahudi şirketleri banka kredilerine dair çıkarılan yeni yasalar sayesinde yoksulluğa mahkûm edildi. Meslek loncaları Yahudi zanaatçılara kapılarını kapattılar ve üniversiteler Yahudi öğrencilere *numerus clausus aut nullus* (sınırlı sayı veya sıfır) adını verdikleri bir kota uygulamaya başladılar. Fakülteler Ulusal Birlik'in diretmelerine boyun eğerek, Yahudi öğrenciler için avluda ayrı banklar tahsis ettiler ve ders esnasında sadece amfinin sol tarafında oturmalarına

izin verdiler. Zeki ve güzel Yahudi kızlarının yüzlerinin, ders çıkışlarında Ulusak Birlik Grubu'na mensup uzun, ince yapılı ve ciddi suratlı gençler tarafından keskin jiletlerle parçalanması Polonya üniversitelerinde sıkça rastlanan bir durum haline geldi.

Alman işgalinin ilk günlerinde askerler Polonyalıların onlara Yahudilerin evlerini göstermeleri, dua eden bir Yahudi'nin sakalını kesebilmeleri veya bir piyade süngüsüyle yüzündeki deriyi parçalayabilmeleri için onu omuzlarından tutarak kaçmasını engellemek konusunda ne kadar istekli olduğuna şaşırmışlardı. Bu nedenle 1941 yılının Mart ayında, hükümetin getto sakinlerini Polonyalılardan koruma sözü kulaklara bir nebze de olsa inanılır geliyordu.

Podgórze'ye taşınmak üzere eşyalarını hazırlayan Kraków Yahudileri arasında pek de içten bir sevinç yaşanmıyor olmasına rağmen bu olanlarda tuhaf bir yuvaya dönüş hissi; daha fazla zorbalığa ve oradan oraya sürüklenmeye maruz kalmamayı umdukları bir sınıra yaklaştıkları duygusu vardı. Bu duygu Kraków çevresindeki köylerde, Wieliczka'da, Niepołomice'de, Lipnica'da, Murowana'da ve Tyniec'de yaşayan bazı Yahudilerin 20 Mart'a kalma ve bu yüzden son derece rahatsız bir yerde yaşamaya mahkûm olma korkusuyla alelacele Podgórze'ye doğru yola çıkmalarına yetecek düzeydeydi. Getto konumu ve doğal yapısı gereği, kesintili saldırılara maruz kalması durumunda bile yaşanılabilir bir yerdi. Getto sürekli bir akış halini değil, durgunluğu temsil ediyordu.

Ancak bu getto Oskar Schindler'in hayat seyrinde ufak bir aksaklığa yol açacaktı. Oskar Straszewskiego Sokağı'ndaki lüks dairesinden çıkarak, şehrin ağzını bir şişenin ağzındaki mantar tıpa misali tıkayan kireç taşı yığını Wawel'in önünden geçmeye, Kazimierz'in içinden ilerleyerek Kościuszko köprüsünün üzerinden Zabłocie'deki fabrikasına gitmeye alışıktı. Artık bu rota gettonun duvarlarıyla tıkanacaktı.

Bu oldukça ufak bir sorundu, ancak Oskar için Lipówa Sokağı'ndaki tesisinin üst katındaki daireye taşınma fikrini daha makul bir hale getiriyordu. Bahsi geçen daire o kadar da kötü bir yer değildi. Walter Gropius tarzında inşa edilmişti, birçok penceresi olduğu için aydınlıktı ve giriş yolu küp şeklindeki dekoratif tuğlalarla döşeliydi.

Oskar sürenin bitiminden önceki günlerde ne zaman şehir ile Zabłocie arasında gidip gelse, Kazimierzli Yahudilerin toparlanmakta olduklarını görür ve Stradom Sokağı'nda henüz kanuni mühletin bitimine haftalar varken sandalyeler, döşekler ve saatlerle dolu el arabalarını gettoya doğru itmekte olan ailelerin yanından geçerdi. Bu aileler, kent merkezinden Stara Wisfa adlı nehir ile ayrılan bir adacık olduğu zamanlardan beri Kazimierz'de yaşayan ailelerdi. Daha doğru bir şekilde ifade etmek gerekirse, Büyük Kazimeirz onları Kara Ölüm'den sorumlu tutuldukları yerden ayrılıp Kraków'a yerleşmeleri için davet ettiğinden beri burada yaşıyorlardı. Oskar'ın tahminine göre bu ailelerin büyükleri de neredeyse beş yüz yıl önce, şimdi torunlarının ittiklerine benzeyen, döşekler ve diğer eşyalarla dolu el arabalarını iterek Kraków'a gelmiş olmalıydılar. İnsanlar aynı eşyaları, getirdikleri şekilde geri götürüyorlardı. Kazimierz'in daveti iptal edilmişti.

Oskar şehirde yaptığı bu sabah yolculukları sırasında tramvay hattının, gettonun tam ortasında bulunan Lwowska Sokağı'ndan geçirileceğini fark etti. Tramvay hattına bakan bütün duvarların araları Polonyalı işçiler tarafından örülen tuğlalarla kapatılıyordu. Geriye kalan diğer boşluklara ise beton duvarlar dikilmişti. Tramvayların gettodan geçerken kapılarını açmaları ve Lwowska ile Sw Kingi sokaklarının arasından tekrar Aryan dünyasına, yani Umwelt'e çıkana dek durmaları yasaktı. Oskar, insanların yine de tramvaya binmeyi başaracaklarını biliyordu. Kapılar kapalıydı, durak yoktu, duvarlarda makineli tüfekler bekliyordu; ama

bunlar önemsizdi. İnsanları bu şekilde durduramazdınız. Birilerinin, elinde bir koli sosis taşıyan sadık Polonyalı hizmetçisi gettoya geldiğinde tramvaydan inmeye çalışacaktı. Leopold Pfefferberg gibi hızlı koşan, atletik bir genç adam ise cebinde taşıdığı elmaslar, bir tomar zloti ya da partizanlar için yazılmış şifreli mesaj ile birlikte gettonun dışına çıkacak ve tramvaydan inecekti. İnsanlar en ufak ihtimallere bile karşılık verirlerdi; bu ihtimal uzakta, kilitli kapılar ardında duruyor ya da dilsiz duvarların arasından hızla geçiyor olsa bile.

*

20 Mart tarihinden itibaren Oskar'ın Yahudi çalışanları hiç maaş almamaya başlamışlardı ve geçimlerini sadece karneleriyle sürdürmek zorundaydılar. Oskar çalışanlarına maaş ödemek yerine Kraków'daki SS karargâhına harç ödüyordu. Hem Oskar hem de Madritsch bu durumdan rahatsızdı, çünkü savaşın önünde sonunda biteceğini ve köle sahiplerinin, tıpkı Amerika'da olduğu gibi, toplum içinde çırılçıplak soyularak aşağılanacaklarını biliyorlardı. Oskar'ın polis şeflerine ödemesi gereken miktar, SS Ana İdare ve İktisat Amirliği'nin belirlediği standart harç kadardı; kalifiye bir işçi için günlük 7.50 RM, kadınlar ve vasıfsız olanlar içinse günlük 5 RM. Bu ücretler açık iş gücü pazarındaki ücretlere oranla oldukça az miktardaydı. Ancak Oskar ve Julius Madritsch'in duydukları ahlaki huzursuzluk, ekonomik avantajdan daha ağır basıyordu. O sene giderlerinin bütçeye uygun olması Oskar'ın endişe ettiği en son meseleydi. Bunun yanında, kendisi asla ideal bir kapitalist olmamıştı. Hatta babası Oskar'ın gençliğinde onu para konusunda pervasız davranmakla suçlardı. Eskiden sadece bir satış müdürü olmasına rağmen tam iki tane araba satın almış ve Hans'ın bunu duyarak bir şok geçirmesini ummuştu. Şimdi Kraków'da bir ahır dolusu arabaya sahip olabilecek güçteydi ve bu arabaların arasında Belçika yapımı

bir Minerva, bir Maybach, üstü açılabilen bir Adler ve bir BMW vardı.

Hem müsrif bir mirasyedi olmak, hem de para konusunda ondan çok daha ihtiyatlı olan babasından daha varlıklı olmak, Schindler'in hayata karşı kazanmayı umduğu tek zaferdi. Böyle zamanlarda işçi maaşları söz konusu edilemezdi.

Durum Madritsch için de aynıydı. Julius Madritsch'in üniforma tesisi gettonun batı yakasında, Oskar'ın emaye fabrikasının bir kilometre kadar uzağında bulunuyordu. İşleri çok iyi gidiyor ve bu nedenle Tarnów'da buna benzer bir tesis daha açmayı düşünüyordu. Madritsch de Teçhizat Denetim Kurulu'nun el üstünde tuttuğu girişimcilerden biriydi ve kredi notu o kadar iyiydi ki, Bank Emisyjny'den (Merkez Bankası) bir milyon zlotilik kredi almıştı.

Hissettikleri tiksintinin nedeni her ne olursa olsun, bu iki girişimci daha fazla Yahudi işçi alımı yapmaktan kaçınmak için hiçbir ahlaki sebep göremiyorlardı. Bu bir bakış açısı gerektirirdi ve ikisi de birer pragmatist olduklarından, bakış açılarıyla pek işleri olmazdı. Ancak *Judenrat*'ın Bağış ve Yardım Sekreterliği temsilcisi ve aynı zamanda da bir işadamı olan Roman Ginter ile Itzhak Stern bu duruma aldırmaksızın Oskar ve Julius'a başvurarak, olabildiğince fazla Yahudi'yi işe almaları için onlara yalvardılar. Asıl amaçları gettoya ekonomik bir devamlılık sağlamaktı. Stern ve Ginter ekonomik değeri olan bir Yahudi'nin, kalifiye eleman açlığı çeken erken gelişmiş bu imparatorlukta, çok daha kötü şeylerden muaf olduğunu düşünüyorlardı. Bu fikre Oskar ile Madritsch de katılıyorlardı.

*

Böylece Yahudiler iki hafta boyunca el arabalarını Kazimierz'in içinden ve köprünün üzerinden geçirerek Podgórze'ye taşıdılar. Orta tabakadan ailelerin Polonyalı hizmetkârları arabaları itmeye yardım etmek üzere onlarla

birlikte gettoya gidiyorlardı. El arabalarının içindeki döşekler, çaydanlıklar ve tavaların altında, ailelerin askerlerden kaçırabildikleri broşlar ve kürklü paltolar da yer alıyordu. Stradom ve Starowiślna sokaklarındaki Polonyalılar, Yahudileri yuhalıyor ve onlara çamur fırlatıyorlardı. "Yahudiler gidiyor, Yahudiler gidiyor. Güle güle, Yahudiler."

Köprüyü geçtikten sonra gettonun yeni sakinlerini tahtadan yapılmış şatafatlı bir geçit karşılıyordu. İki yanında ona arabesk bir hava veren oymalı surlar bulunan beyaz geçit, Kraków'a gelip giden tramvayların geçebilmesi için iki geniş kemerden oluşuyordu. Yan tarafta ise bir nöbetçi kulübesi vardı. Kemerlerin üzerinde, Yahudilere güven vermesi için yapılmış İbranice bir tabela bulunuyordu. Tabelada YAHUDİ KASABASI yazıyordu. Gettonun nehre bakan ön tarafı yüksek, dikenli çitlerle çevrilmiş ve açıkta kalan bölümler yaklaşık üç metre yüksekliğindeki, kimliği belirsiz kişilerin başlarına dikilen mezar taşlarını andıran, yuvarlak tepeli beton levhalarla kapatılmıştı.

El arabalı Yahudiler getto geçidinde *Judenrat* İskân Sekreterliği'nden bir temsilci tarafından karşılandılar. Evli ve geniş aileli erkekler iki odalı yerlere yerleştirildi ve mutfaktan faydalanmaları sağlandı. Ancak yine de yirmili ve otuzlu yıllar boyunca refah içinde yaşamış kişilerin özel yaşamlarını, farklı ritüelleri ve alışkanlıkları olan, berbat kokular kullanan ailelerle paylaşmaları son derece acı verici bir durumdu. Anneler çığlık atıyor, babalar ise onlara durumlarının bundan daha kötü olabileceğini hatırlatarak, kafalarını sallayıp dillerini şaklatıyorlardı. Muhafazakâr Yahudiler ise liberalleri iğrenilmesi gereken kişiler olarak görüyordu. 20 Mart gününde taşınma işlemleri sona erdi. Gettonun dışında kalan herkes cezalı ve tehlike altındaydı. İçeride ise şimdilik güvenli bir yaşam vardı.

Yirmi üç yaşındaki Edith Liebgold'a annesi ve bebeğiyle birlikte yaşaması için zemin katta bir oda verilmişti.

Kraków'un on sekiz ay önceki işgali yüzünden Liebgold'un kocası çaresiz bir ruh haline bürünmüştü. Uygun bir yol aramak üzere evden ayrılmıştı. Ormanlarda güvenli bir yer bulmayı umuyordu, ama o günden sonra bir daha geri dönmemişti.

Edith Liebgold penceresinden bakınca dikenli tellerin arasından Vistula nehrini görüyordu, ama gettonun diğer bölümlerine, özellikle de Węgierska Sokağı'ndaki hastaneye gidebilmek için gettonun tek meydanı olan Plac Zgody'den, yani Huzur Meydanı'ndan geçmesi gerekiyordu. Bu duvarların arasındaki hayatının ikinci gününde SS kamyonetleri tarafından alıkonularak şehirde kömür toplamak veya kar küremek zorunda bırakılmaktan yirmi saniyelik bir farkla kurtulmuştu. Söylentilere göre işçi kamyonetleri gettoya döndüklerinde, yanlarında giderken topladıklarından daha az sayıda insan bulunuyordu. Edith yarım dakika önce bebeğine mama almak üzere Pankiewicz Eczanesi'ne giderken, kendini aniden zorla bindirildiği bir kamyonette bulmaktan çekiniyordu. Bu nedenle yanına arkadaşlarını da alıp Yahudi İş Bulma Kurumu'na gitmeye karar verdi. Eğer kendine vardiyalı bir iş bulabilirse, annesi geceleri bebeğiyle ilgilenebilirdi.

Gettonun ilk günlerinde İş Bulma Kurumu tıklım tıklımdı. *Judenrat*'ın artık kendine ait polis güçleri vardı; gettodaki düzeni sağlamak üzere *Ordnungsdienst* (veya kısaca OD) adlı bir teşkilat kurulmuştu. Bu teşkilata mensup olan şapkalı ve kolluklu genç bir oğlan, kurumun kapısındaki insanları sıraya diziyordu.

Edith Liebgold ve arkadaş grubu içeride, kapının dibinde zaman geçirmek için muhabbet eder ve fazlaca gürültü çıkarırken, üzerinde kahverengi bir kravatla takım elbise bulunan kısa boylu ve orta yaşlı bir adam yanlarına yaklaştı. Kızlar, eğlenceli patırtılarıyla adamın dikkatini çektiklerini anladılar. İlk başta Edith'i alıp götürmek istediğini sandılar.

Adam, "Bakın," dedi, "burada beklemek yerine... Neden Zabłocie'deki emaye fabrikasına gitmiyorsunuz?"

Adam, kadınların bu sözleri iyice anlamalarını bekledi. Sonra onlara Zabłocie'nin gettonun dışında olduğunu, ama oradaki Polonyalı işçilerle pazarlık edebileceklerini söyledi. Adamın, gece vardiyasında çalıştırmak üzere on tane sağlıklı kadın işçiye ihtiyacı vardı.

Kızlar sanki iş seçme veya kendilerine önerilen işleri geri çevirme gibi bir seçenekleri varmış gibi yüzlerini buruşturdular. Adam işin ağır olmadığı konusunda onlara güvence verdi. Ayrıca onlara işin nasıl yapılacağını da öğreteceklerdi. Adamın adı Abraham Bankier'di ve fabrikanın müdürüydü. Fabrikanın sahibi elbette bir Alman'dı. Kızlar, "Ne tür bir Alman?" diye sordular. Bankier sanki birdenbire kızların bütün umutlarını yerine getirme isteğiyle dolmuş gibi gülümsedi. "Kötü olanlardan değil."

O gece Edith Liebgold emaye fabrikasının diğer gececileriyle tanıştı ve Yahudi OD mensupları eşliğinde gettodan Zabłocie'ye doğru yola çıktı. Kuyrukta onunla birlikte yürüyenlere Deutsche Email Fabrik ile ilgili sorular sordu. Fabrikadaki işçilere, içinde birçok katı malzeme olan bir çorba verildiğini öğrendi. "Peki, dayak var mı?" diye sordu. Diğer işçiler emaye fabrikasının öyle bir yer olmadığını söylediler. DEF, Beckmann'ın jilet fabrikası gibi değildi; daha çok Madritsch'in fabrikasına benziyordu. Madritsch güvenilir bir Alman'dı; tıpkı Schindler gibi.

Fabrikanın girişine geldiklerinde, kuyruktaki yeni gececiler Bankier tarafından çağırılarak üst kata çıkarıldılar ve boş ofis masalarının yanından geçirilerek, kapısında HERR DIREKTOR yazan bir odaya götürüldüler. İçeri girdiklerinde *Herr Direktor*'un masasının köşesine oturmuş, sigara içmekte olduğunu gördüler. Sarıyla açık kahverengi arasındaki saçları yeni fırçalanmış gibiydi; üzerindeyse kruvaze bir takım elbise ve ipek bir kravat vardı. Biraz sonra yemekli

bir davete katılacak olan, fakat yeni işçilerle biraz laflamak için gidiş saatini özellikle ertelemiş birine benziyordu. İri yarı bir adamdı, ama hâlâ çok gençti. Edith, tam bir Hitler taraftarına benzeyen bu adamdan savaş gayretleri ve artan üretim kotaları hakkında bir şeyler duymayı bekliyordu.

Herr Direktor Lehçe konuşarak, "Sizlere hoş geldiniz demek istedim," dedi. "Artık bu büyüyen fabrikanın birer parçasısınız." Birden bakışlarını başka yöne çevirdi. Neredeyse, "Onlara böyle söyleme; nihayetinde fabrikada pay sahibi falan değiller," diye düşündüğünü yüzünden okuyabilirdiniz.

Sonra gözünü bir kez bile kırpmadan, kendini tanıtmadan, omuzlarını imalı bir biçimde kaldırmadan, "Burada çalışırken güvende olacaksınız. Burada çalışıyor olmanız, savaşın sonunu göreceğiniz anlamına geliyor," dedi. Sonra herkese iyi akşamlar dileyerek onlarla birlikte bürodan çıktı. *Herr Direktor* olarak merdivenlerden herkesten önce inebilmesi ve yeni işçiler aşağı ulaşamadan, otomobilinin direksiyonuna geçebilmesi için işçileri bir süre daha orada tutacak olan Bankier'i arkada bıraktı ve merdivenlere yöneldi.

Bu sözler herkesi sersemletmişti. Bu tanrısal bir vaatti. Normal, aciz bir ölümlü nasıl böyle vaatlerde bulunabilirdi ki? Ancak Edith Liebgold ilk duyduğu anda bu vaade inanmıştı. Buna inanmak istediğinden veya bunun pervasız, lakayıt bir teşvik konuşması olduğundan değildi. İnanmasının sebebi, Herr Schindler'in bu sözleri mırıldandığını duyduğunuz anda, ona inanmaktan başka bir seçeneğinizin kalmamasıydı.

DEF'in yeni kadınları hoş bir şaşkınlık içinde yeni işleriyle ilgili yönergeleri dinlediler. Sanki hiçbir çıkarı olmayan çılgın, yaşlı bir Çingene onlara birer kontla evleneceklerini söylemiş gibiydi. Az önce duyduğu sözler Edith Liebgold'un yaşamdan beklentisini tamamen değiştirmişti. Neredeyse, onu gerçekten de vurmaya kalkışsalar, "Ama

Herr Direktor bana bunun imkânsız olduğunu söylemişti!" diyerek karşı çıkacaktı.

Yapacakları iş zihinsel yönden yorucu değildi. Edith emayeye batırılmış ve uzun çubukların ucuna asılmış çanakları ocaklara götürüyordu. Ve bunları yaparken Herr Schindler'in sözlerini bir saniye olsun aklından çıkarmıyordu. Yalnızca aklını kaçıranlar böyle kesin sözler verebilirdi. Hem de gözünü bile kırpmadan. Fakat Herr Schindler'in aklı tamamen yerindeydi, çünkü kendisi akşam yemeklerine davet edilen bir iş adamıydı. Bu yüzden, neden bahsettiğini biliyor olmalıydı. Ayrıca bu durum onun kuvvetli bir önsezi yeteneğine ve tanrı, şeytan veya olayların işleyiş tarzını yönetenlerle derinden bir ilişkiye sahip olduğu anlamına geliyordu. Yine de görüntüsü ve altın mühür yüzüğü taşıyan parmakları, ileri görüşlü bir adamınkilere benzemiyordu. Mühür yüzüğü taşıyan o parmaklar şarap kadehlerine uzanan, yakın gelecekte gerçekleştireceği gizli kaçamakları bir şekilde sezinleyebilen parmaklardı. Edith'in düşünceleri bu noktada *Herr Direktor*'un deliliğine, ayyaşlığına, mistik açıklamalara ve işçilerine bu mutlak emniyet fikrini aşılama yöntemine geri döndü.

Yıl boyunca, Oskar Schindler'in bu çarpıcı sözlerini duyan tüm işçilerin aklında bunlara benzer düşünceler dönüp durdu. Bazıları kendilerine açıkça söylenmeyen gerekçe ve sonuçların farkına varıyorlardı. Eğer Schindler yanılıyorsa, eğer onların üzerinde biraz da olsa ikna yeteneğini kullandıysa, o halde bu dünyada ne Tanrı, ne insanlık, ne ekmek, ne de yardım eli vardı. Var olan tek şey olasılıklardı ve olasılıklar hiç de iyi değildi.

9. BÖLÜM

O yılın bahar aylarında Schindler, Kraków'daki fabrikasından ayrılarak BMW'siyle birlikte batıdaki sınıra ve Zwittau'nun yavaş yavaş canlanmakta olan ormanlarına doğru yola çıktı. Emilie'yi, halalarını ve kız kardeşini görmesi gerekiyordu. Oskar babasına karşı geldiğinde her biri onun yanındaydı. Her biri, Oskar'ın annesinin çektiği eziyetlere tanıktı. Eğer rahmetli annesinin yaşadıklarıyla Emilie'nin hayatı arasında bir paralellik varsa bile; kürk yakalı paltosu içinde oturup, nazik elleriyle özel yapım arabasının direksiyonunu çeviren ve Jeseník Dağları'nın çözülmekte olan buzlu düzlüklerine geldiğinde yanındaki Türk sigaralarına uzanan Oskar Schindler, bundan haberdar değildi. Böyle şeylerin farkına varmak bir çocuğun üzerine vazife olmazdı. Babası o zamanlar onun gözünde bir tanrıydı ve çok daha çetin kurallara tabiydi.

Oskar halalarını ziyaret etmekten, üzerindeki takım elbisenin kesimini beğendiklerini belli edercesine avuçlarını yukarı kaldırmalarından hoşlanırdı. Kız kardeşi bir demiryolu memuruyla evlenmişti ve demiryolu yetkilileri tarafından kendilerine tahsis edilen bir apartman dairesinde yaşıyordu. Kardeşinin kocası Zwittau'da önemli bir adamdı çünkü bu kentte ray bağlantılarıyla geniş navlun alanları

bulunuyordu. Oskar, kız kardeşi ve onun kocasıyla bir fincan çay ve bir kadeh *schnaps*[22] içti. Aralarında müşterek bir tebrik havası var gibiydi: Schindler ailesinin çocukları hayatlarında gayet iyi yerlere gelmişlerdi.

Oskar'ın kız kardeşi, son hastalığı sırasında Frau Schindler'e bakıcılık etmişti ve şimdilerde de babasını gizlice ziyaret edip, onunla konuşuyordu. Fakat Oskar'la babası arasında olası bir uzlaşma fikrine belli belirsiz değinmekten başka elinden bir şey gelmiyordu. Çay içerken de aynısını yapmış, ancak Oskar buna homurdanarak karşılık vermişti.

Oskar daha sonra Emilie'yle birlikte akşam yemeği yedi. Emilie, onun tatil için Zwittau'ya gelmesi karşısında çok heyecanlanmıştı. Diğer muhafazakâr çiftler gibi, birlikte Paskalya törenine katılabileceklerdi. Tören kelimesi bunun için doğru bir ifadeydi, çünkü ikili bütün gece boyunca gayet resmi bir şekilde dans etmişler ve masada birbirlerine iki yabancı gibi nezaketle davranmışlardı. İkisi de bu evliliğin tuhaf sakatlığı karşısında Oskar'ın fabrikada çalıştırdığı yabancılara Emilie'ye olduğundan daha fazla yakınlık gösterebilmesi karşısında içten içe hayrete düşüyorlardı.

İkisinin arasında oluşan soru işaretlerinden biri, Emilie'nin Kraków'a gelerek Oskar'la birlikte yaşayıp yaşayamayacağıydı. Zwittau'daki daireyi boşalttığı ve içine kiracı koyduğu takdirde, Kraków'dan bir daha asla ayrılamazdı. Oskar'la birlikte olmanın onun için bir görev olduğuna inanıyordu. Katolik ahlak kurallarına göre Oskar'ın onunla aynı evde yaşamaması "günaha davetiye çıkarıyordu". Yine de Emilie'nin Oskar'la yabancı bir şehirde yaşaması ancak onun dikkatli, ihtiyatlı ve karısının hislerine duyarlı davranmasıyla katlanılır bir hale gelebilirdi. Oskar konusundaki en büyük sorun, günahlarını yalnızca gizlice yaşayamayacak biri olmasıydı. Pervasız, zamanının yarısını çakırkeyif bir halde geçiren, dudaklarının kenarında sürekli yarım bir gülümsemeyle

22 Schnaps: Damıtık ve yüksek alkollü bir Alman içkisi. (Çev.)

dolaşan bu adam, bazen sizin de onun hoşlandığı kızdan hoşlanmanız gerektiğini düşündürtebiliyordu.

Emilie'nin Kraków'a gitmesi konusundaki çözülmemiş sorun aralarında öyle kasvetli ve baskıcı bir şekilde duruyordu ki, Oskar yemek bittiğinde izin isteyerek meydandaki kafelerden birine gitmeye karar verdi. Burası maden mühendisleri, küçük çaplı iş adamları ve esnaflıktan ordu subaylığına geçiş yapmış olanların sıklıkla uğradıkları bir yerdi. Oskar içeride, çoğu *Wehrmacht* üniforması içindeki motosikletçi dostlarından birkaç tanesini görünce şansına minnet duydu. Onlarla oturup konyak içmeye başladı. Oskar gibi gürbüz bir adamın üniforma giymiyor oluşu eski dostları arasında büyük bir şaşkınlık yaratmıştı.

"Temel endüstri," diye gürledi. "Temel endüstri."

Birlikte eski motosiklet günlerini yâd ettiler. Oskar'ın lisedeyken yedek parçalardan yaptığı motosiklet ve o motosikletin çocuklarda yarattığı etkiyle ilgili birkaç espri yapıldı. Oskar'ın büyük 500CC Galloni'sinin etkisi. Daha fazla konyak isteyen sesler yükseldikçe, kafedeki gürültü seviyesi de yavaşça artmaya başladı. Oskar'ın eski okul arkadaşları kafenin restoran bölümünden bar bölümüne sökün etmeye başlarken, yüzlerinde uzun zaman önce unuttukları bir kahkahanın nasıl atılacağını hatırlamış gibi birer ifade de beliriyordu. Ve işin aslı, bunu gerçekten hatırlamışlardı.

Sonra aralarından biri ciddileşti. "Oskar, dinle. Baban şurada tek başına yemek yiyor." Oskar Schindler elindeki konyağa baktı. Yüzü yanmaya başlamıştı, fakat omuzlarını silkti.

İçlerinden biri, "Onunla konuşman gerek," dedi. "Zavallı, yaşlı piç kurusu son zamanlarda iyice çöktü."

Oskar "Artık eve gitsem iyi olacak," dedi. Ayağa kalkmaya yeltendi, ancak arkadaşları onu omuzlarından tutarak tekrar yerine oturmaya zorladılar. "Burada olduğunu biliyor," dediler. İki kişi çoktan restoran bölümüne gitmişti

ve yemeğini bitirmek üzere olan yaşlı Hans Schindler'i bar bölümüne gelmesi için ikna etmeye çalışıyordu. Paniğe kapılan Oskar ayağa kalkarak vestiyer fişi için ceplerini yoklamaya başladığı sırada, yüzünde acılı bir ifade bulunan Hans Schindler kollarına giren iki genç adamla birlikte bar bölümünün kapısından içeri girdi. Oskar bu görüntü karşısında olduğu yerde kaskatı kesildi. Babasına duyduğu öfkeye karşın, aralarındaki ilişki konusunda ilk adımı hep kendisinin atacağını hayal etmişti. Yaşlı herif bunun için fazla kibirliydi. Ama biraz önce tam tersi olmuştu; o kibirli adam şu anda iki genç tarafından oğlunun yanına götürülüyordu.

Oskar ve Hans etraftaki diğer adamlar tarafından birbirlerine doğru itilirken, yaşlı adamın ilk hareketi özür dilercesine hafifçe gülümsemek ve kaşlarını kaldırıp indirmek oldu. Hans'ın, *Elimde değildi. Annenle benim aramdaki ilişki ve evliliğimle ilgili diğer her şey tamamen kendiliğinden gelişti*, diyen bu ifadesi Oskar'ı kasıp kavurdu. Bu ufak hareketin ardındaki düşünce son derece sıradan olabilirdi, ancak Oskar o akşam bu ifadenin tıpatıp aynısını başka bir yüzde daha görmüştü: Emilie'nin dairesinin koridorunda, aynaya bakarak omuz silken kendi yüzünde. Ve o anın üzerinden üç kadeh konyak geçtikten sonra aynısını babasının yüzünde de görüyordu.

Hans Schindler, "Nasılsın, Oskar?" diye sordu. Kelimelerinin ardından tehlikeli bir hırıltı duyuluyordu. Babasının sağlığı Oskar'ın hatırladığından çok daha kötü olmalıydı. Bunun üzerine Oskar, kız kardeşiyle çay içerken kesinlikle reddettiği bir şeyi kabullenerek, Hans Schindler'in de bir insan olduğuna karar verdi ve yaşlı adama sıkıca sarılarak onu üç kez yanaklarından öptü. Babasının yüzündeki sakalları kendi teninde hissederken ağlamaya başladığında kafedeki mühendis, asker ve eski motosikletçi tayfası bu sevindirici sahne karşısında ikiliyi alkışlamaya başladı.

10. BÖLÜM

Kendilerini hâlâ getto tutsaklarının nefes alabilme özgürlüklerinin, sağlıklarının ve tayınlarının koruyucuları olarak gören, Artur Rosenzweig yönetimindeki *Judenrat* üyeleri, Yahudi getto polislerine onların da halka hizmet etmekte oldukları fikrini aşılamışlardı. Teşkilat, iyi kalpli ve az da olsa eğitimli kişileri bünyesine alıyordu. OD teşkilatı, SS karargâhının gözünde herhangi bir polis gücü gibi emir altında bulunan yardımcı bir teşkilattan başka bir şey değildi, fakat 1941 yılının yaz mevsiminde çoğu OD mensubunun pek de bu ilkelere göre yaşadıkları söylenemezdi.

Yahudi halkının gettoda geçirdiği süre arttıkça, OD mensuplarının da Almanlarla iş birliği yaptığı düşünülen şüpheli kimselere dönüşmeye başladıkları yadsınamaz bir gerçektir. Teşkilatın bazı mensupları gizli örgütlere bilgi taşıyor ve sisteme kendi çaplarında karşı çıkıyor olsalar da geri kalan çoğu polis, kendileri ve ailelerinin hayatlarının SS ile yapacakları iş birliğine bağlı olduğunu düşünüyorlardı. Böylece OD teşkilatı yakın gelecekte, dürüst Yahudilerin gözünde birer haine dönüşecekti. Fakat Kraków'daki ilk görev aylarında tamamen iyicil bir güç olarak anılmaktaydı.

Leopold Pfefferberg, bir teşkilat mensubu olmanın ne kadar muğlak bir sıfat olduğuna dair en güçlü kanıttı. 1940

yılının Aralık ayında *Judenrat* tarafından düzenlenenler dâhil, Yahudilere yönelik bütün eğitim programları iptal edilince Poldek, *Judenrat* İskân Sekreterliği'nin kapısında oluşan kuyrukları hizaya getirmek ve bir randevu defteri tutmakla görevlendirilmişti. Bu yarı-zamanlı bir işti, ancak Poldek'in Kraków'da özgürce dolaşabilmesini sağlıyordu. OD birlikleri 1941 yılının Mart ayında şehrin diğer bölgelerinden Podgorze gettosuna giriş yapan Yahudileri korumak üzere kurulmuştu. Poldek kendisine yapılan bu iş teklifini yalnızca OD şapkalarından birini takabilmek için kabul etmişti. Teşkilatın amacını gayet iyi anladığına inanıyordu. Bu amaç yalnızca getto duvarlarının ardındaki insanların makul bir biçimde davranmalarını sağlamak değil, aynı zamanda makul bir itaat seviyesine erişmelerini sağlamaktı. Bu sayede geçmişte Avrupa'daki Yahudi halkına zulmedenler bu sefer çok daha hızlı bir şekilde geri çekilecekler ve böylece Yahudi halkının yaşamı daha çekilebilir hale gelecekti.

Pfefferberg bir yandan OD şapkasını giyerken, diğer yandan da yasadışı karaborsa işleriyle ilgilenmeye; gettonun içine ve dışına deriler, mücevherler, kürkler ve banknotlar sızdırmaya devam ediyordu. Leopold eski bir polis olan ve işlenerek ürün haline getirilecek kumaş, üzüm veya hırdavat gibi ham maddelerin gettoya sokulmalarına izin verecek ölçüde rejime başkaldıran kapı görevlisi *Wachtmeister* Oswald Bosko'yu tanıyordu. Bu sayede ona rüşvet bile vermeden, elindeki malları Kraków'da satmak üzere dışarı çıkarabiliyordu.

Pfefferberg elindeki malları Kazimierz veya Meydan'da satmak üzere dışarı çıkmadan önce, gettonun geçidinde dolanan *schmalzownick*'leri (muhbirleri) atlatabilmek için tenha arka sokaklardan birine saparak kolundaki Yahudi bandını çıkarıyordu.

Tramvayda yolculuk ederken, diğer yolcuların kafalarının üzerinden duvarlardaki posterleri okuyordu: Tıraş bıçağı reklamları, Polonyalı eşkıyaları barındıran kişiler hakkındaki yeni Wawel bildirileri, "YAHUDİ=BİT=TİFÜS" sloganının altında resmedilen Polonyalı bir bakirenin, gölgesi şeytanı andıran kemer burunlu bir Yahudi'ye yemek verirken resmedildiği bir poster. "YAHUDİLERE YARDIM EDEN, ŞEYTANA YARDIM EDER." Bakkalların ön camlarında, böreklerin içine sıçan eti koyan, süte su katan, poğaçaların içine sürahi dolusu bit döken, kirli ayaklarıyla hamur yoğuran Yahudilerin resmedildiği posterler yer alıyordu. Gettonun sözde gerçekleri Kraków'un sokaklarında posterler ve Propaganda Bakanlığı'nın reklam yazarları tarafından meşru kılınıyordu. Aryan ırkına mensup birinden ayırt edilemeyecek görünüşteki Pfefferberg ise elindeki kumaş, mücevher veya banknot dolu çantayı taşırken bu posterlerin altından sakinlikle geçip gidiyordu.

Pfefferberg'in en başarılı işi, Vali Frank'in geçen yıl 100 ve 500 zlotilik banknotları tedavülden kaldırması ve halen dolaşımda olan banknotların Reich Kredi Fonu'na yatırılmasını emretmesi sırasında gerçekleşmişti. Bir Yahudi sadece 2,000 zloti bozdurabildiği için, yasalara karşı gelerek bu miktardan daha fazla paraya sahip olanların fazla paralarının piyasada hiçbir değeri kalmamıştı. Tabii Reich Kredi Bankası'nın önündeki, Polonyalılardan oluşan uzun kuyruğa başkası yerine girebilecek, Aryan görünüşlü ve kolluğu olan biri bulunmadığı sürece. Pfefferberg ve genç bir Siyonist arkadaşı getto sakinlerinden yüz binlerce yasaklı zloti toplayarak, banknot dolu çantalarla dışarı çıkıyor ve yanlarında, kapıdaki Polonya polisine verdikleri rüşvetten kalan onaylanmış Alman paralarıyla geri dönüyorlardı.

İşte Pfefferberg bu türden bir polisti. Yönetim kurulu başkanı Artur Rosenzweig'ın standartlarına göre mükemmel; Pomorska'nın standartlarına göreyse acınacak durumda.

*

Oskar nisan ayında hem merak ettiği gerekçesiyle, hem de onun adına yüzük üretmesi için komisyon ödediği bir kuyumcuyla görüşmek üzere gettoyu ziyaret etti. Getto hayal ettiğinden çok daha tıklım tıkışık bir haldeydi. *Judenrat*'ta bir tanıdıkları olmayan aileler, başka bir aileyle tek bir odayı paylaşıyorlardı. Sokaklarda tıkalı su tesisatlarından yayılan bir koku vardı, ama kadınların bin bir zorlukla yaptıkları sokak temizlikleri ve kıyafetlerini avlulara koydukları kazanlarda kaynatmaları, olası bir tifüs salgınının önüne geçiyordu. Kuyumcu, Oskar'la bir sırrını paylaşıyormuşçasına, "İşler değişmeye başlıyor," dedi. "OD birliklerine cop kullanma yetkisi verildi." Polonya'daki tüm gettolar gibi burasının yönetimi de Vali Frank'ten alınarak Gestapo'nun 4B Bölümü'ne verilmişti ve artık Yahudi meselelerinde son söz, kırklı ve ellili yaşlarının arasında, gürbüz bir adam olan ve sivil kıyafetler içindeyken kel kafası ve kalın gözlükleri yüzünden sıradan bir bürokrattan ayırt edilemeyen *Oberführer* Julian Schemer'e aitti. Oskar bu adamla Alman kokteyllerinde birkaç kez karşılaşmıştı. Schemer gereğinden fazla konuşurdu. Bahsettiği konular genellikle savaş üzerine değil, ticaret ve yatırım üzerine olurdu. Schemer, orta dereceli SS rütbeleri açısından oldukça zengin, zevk düşkünü, alkollü içkilere, kadınlara ve haczedilmiş değerli eşyalara derinden ilgi duyan bir adamdı. Çoğu zaman bu umulmadık gücünün bir göstergesi olarak ağzının kenarında, sanki çocukluktan kalma bir reçel lekesi var gibi bir sırıtış görünürdü. Her daim hoş sohbet ve kalpsiz biriydi. Oskar onun Yahudileri öldürmekten ziyade çalıştırmayı yeğlediğini, kazanç elde etmek adına her türlü kuralı çiğneyebileceğini, ama yine de her ne yöne doğru giderse gitsin, SS ilkelerinin değişimine mükemmel bir şekilde ayak uydurduğunu biliyordu.

Oskar geçen yılın Noel'inde polis şefini hatırlamış ve ona bir koli konyak göndermişti. O zamandan bu yana gücüne epeyce güç kattığına göre, bu sene daha değerli bir hediyeyi hak ediyordu.

SS'in sadece siyasetin gittiği yönü korumaktan ziyade siyasete yön vermeye başlamasından dolayı, haziran güneşi parlamaya başladığında OD birliklerinin de tabiatı değişmeye başlamıştı. Oskar sadece arabasıyla gettonun önünden geçmekle bile, geçitte nöbet tutan yeni bir siluete aşina olmuştu. Bu kişi yeni OD mensubu, eski camcı Symche Spira'ydı. Spira muhafazakâr bir Yahudi ailesinden geliyordu ve hem kişiliği, hem de kişisel geçmişi gereği hâlâ *Judenrat* Konseyi'nin içinde kendilerine yer edinebilen Avrupaileşmiş liberal Yahudilerden nefret ediyordu. Emirlerini Artur Rosenzweig'dan değil, *Untersturmführer* Brandt'tan ve nehrin karşı yakasındaki SS karargâhından alıyordu. Brandt'la yaptığı görüşmelerden sonra gettoya gittikçe artan bir bilmişlik ve otoriteyle geri dönüyordu. Brandt ona OD içinde bir Siyasi Tümen kurup yönetmesini emrettiğinde Spira birkaç dostunu bu iş için görevlendirdi. Artık üniformaları şapka ve kolluklar yerine gri bir gömlek, süvari silahları, tek omuzlu çapraz askıları olan askeri kemerler ve parlak SS botlarından oluşuyordu.

Spira'nın Siyasi Tümeni zamanla, Yahudiler arasındaki gönülsüz iş birliği taleplerini karşılamanın çok ötesine geçecek; rüşvet yiyen, saplantılı, geçmiş günlerde orta tabaka Yahudi halkı tarafından maruz bırakıldıkları sosyal ve entelektüel aşağılanmalara karşı hâlâ capcanlı birer hınç besleyen adamlarla dolup taşacaktı. Bu bölümde Spira'nın yanı sıra Szymon Spitz, Marcel Zellinger, Ignaey Diamond, toptancı David Gutter, Forster, Grüner ve Landau gibi isimler yer alıyordu. Bu kişiler hep birlikte zorbalık etmeye ve haraç kesmeye başlayacak ve SS birlikleri adına, kurallara

karşı gelen ve insanları isyana teşvik eden getto sakinlerinin listelerini çıkarmaya başlayacaklardı.

Poldek Pfefferberg bu dönemde, mensup olduğu OD birliğinden kaçmayı düşünüyordu. Etrafta Gestapo'nun bütün OD mensuplarına, hiçbir koşulda emirlere karşı gelememelerini sağlamak amacıyla, *Führer*'e bağlılık yemini ettireceğine dair bir dedikodu dolaşıyordu. Poldek liste tutmakla görevli, gri gömlekli Spira, Spitz veya Zellinger ile meslektaş olmak istemiyordu. *Judenrat*'ın resmi doktorluğunu üstlenen Alexander Biberstein adlı kibar doktorla konuşmak üzere Węgierska Sokağı'nın köşesindeki hastaneye gitmeye karar verdi. Doktorun erkek kardeşi Marek *Judenrat* Konseyi'nin ilk başkanlığını yapmıştı ve şu anda parayla ilgili yasaları ihlal ettiği ve memurlara rüşvet verdiği gerekçesiyle, kasvetli Montelupich hapishanesinde yatmaktaydı.

Pfefferberg, kendisine OD teşkilatından ayrılmasını sağlayacak bir sağlık raporu vermesi için Biberstein'a yalvardı. Biberstein bunun çok zor olduğunu söyledi. Pfefferberg hastaya benzemiyordu bile. Yüksek tansiyon hastası rolü yapması bile imkânsızdı. Dr. Biberstein ona şiddetli sırt ağrılarının belirtilerini anlattı. Pfefferberg işine başlamak üzere görev yerine giderken kamburunu çıkarmaya ve yanında bir baston taşımaya başladı.

Spira öfkeden deliye dönmüştü. Pfefferberg ona OD'den ayrılmak istediğini söylediğinde polis şefi, sanki saray muhafızlarının kumandanıymışçasına, oradan yalnızca zırhının çıkabileceğini söylemişti. Spira ve çocukça bir havaya giren arkadaşları gettonun içinde Özel Tim'cilik oynuyorlardı. Kendilerini gönüllü görev yapan birer lejyoner olarak; Sezar'ın muhafızları olarak görüyorlardı. Spira, "Seni Gestapo doktoruna göndereceğiz," diye haykırdı.

Genç Pfeferberg'in sahtekârlığından haberdar olan Biberstein, onu hastalık belirtileri konusunda çok iyi eğitmişti. Poldek, Gestapo doktorunun muayenesinden başarıyla geçti

ve kalabalıkları denetleme yetisini kötü yönde etkileyecek bir hastalıktan mustarip olduğu gerekçesiyle OD teşkilatından ihraç edildi. Spira ise Pfefferberg'e belirgin ve küçümseyici bir husumetle veda etti.

Ertesi gün Almanya'nın Rusya'yı işgal ettiği haberi duyuldu. Oskar bu haberi yasadışı olarak yayınlayan BBC'den öğrendi ve Madagaskar Planı'nın geçerliliğini yitirdiğini anladı. Bu tür bir çözüm süreci için gerekli olan gemileri sağlamak Almanya'nın yıllarını alırdı. Oskar bu olayın SS birliklerinin esas niteliğini değiştirdiğini ve artık her yerin ekonomistler, mühendisler, insanların başka bölgelere nakledilmesiyle ilgilenen planlamacılar ve sadece uzun bir savaşın değil, ırksal anlamda kusursuz bir imparatorluk yaratmak üzere yürütülen sistematik harekâtın da zihinsel izlerini taşıyan, her rütbeden polisle dolup taşacağının farkındaydı.

11. BÖLÜM

Lipówa'nın dışındaki dar bir sokakta, arka camı Schindler'in emaye tesisine bakan Alman Kutu Fabrikası yer alıyordu. Her daim tez canlı ve şirketini büyütmeye istekli olan Oskar Schindler bazen bu fabrikaya gidiyor ve orada çalışan *Treuhänder* Ernst Kuhnpast veya fabrikanın eski sahibi ve şimdiki gayri resmi müdürü Szymon Jereth ile muhabbet ediyordu. Jereth'in Kutu Fabrikası, iki yıl önce genel tanzim kuralları uyarınca Alman Kutu Fabrikası haline getirilmişti.

Kendisine hiçbir ücret ödenmeyen ve üzerinde imza yetkisine sahip olacağı hiçbir belge düzenlenmeyen Jereth, artık bu adaletsizlik üzerinde pek kafa yormuyordu. Tanıdığı iş adamlarının çoğunun başına aynı şeyler gelmişti. Onu asıl endişelendiren şey gettoydu. Mutfak bölümlerindeki kavgalar, katı kuralları olan komün yaşamı, kirli insanların kokusu, merdivende omzunu sürttüğün adamın yağlı giysilerinden senin takım elbisene atlayan saç bitleri... Adamın Oskar'a söylediğine göre Bayan Jereth büyük bir bunalımdaydı. Bayan Jereth hayatı boyunca iyi bir yaşam sürmüştü ve Kraków'un kuzeyindeki Kleparz kentinde yaşayan iyi bir aileden geliyordu. Bay Jereth, Oskar'a ailesiyle birlikte buraya gelerek fabrikadaki çam kerestelerinden bir ev inşa edebileceğini söyledi. Ona fabrikanın arkasında boş

duran geniş araziyi gösterdi. İşçiler bu arazide futbol oynuyor ve geniş alana ihtiyaç duyulan koşu sporları yapıyorlardı. Bu arazinin büyük bölümü Oskar'ın fabrikasına, geri kalanıysa Bielski adında Polonyalı bir aileye aitti. Fakat Oskar, zavallı Jereth'e kendisinin de bu terk edilmiş araziyle ilgili planları olduğunu söylemedi. Daha ziyade, adamın kereste konusunda yaptığı ima dikkatini çekmişti. Böyle iyi durumdaki çam kerestelerini öylece "cebe indirebilir" miydi? Jereth, "Elbette," dedi, "bu sadece bir evrak düzenlemeye bakar."

Birlikte Jereth'in ofis penceresinin önünde durarak boş arazi üzerine kafa yordular. Atölyeden çekiç sesleri ve elektrikli testere gürültüleri geliyordu. Jereth, "Bu yerle olan bağımı kaybetmeye dayanamam," dedi. "Zorunlu çalışma kamplarından birinin derinliklerinde kaybolarak, lanet olası ahmakların burada neler yaptıklarını düşünmeye dayanamam. Beni anlıyorsunuz, değil mi, Herr Schindler?"

Jereth'in durumundaki bir adam, gelecekte kendisi için herhangi bir kurtuluş yolu olduğunu hayal bile edemezdi. Alman orduları Rusya'da kazandıkları başarının tadını çıkarıyorlardı. BBC bile Alman ordusunun düşmanın konuşlandığı mevkiye doğru ölümcül bir şekilde ilerlediğine inanmakta güçlük çekiyordu. Teçhizat Denetim Kurulu'nun savaş alanında kullanılacak mutfak gereçleri için geçtikleri siparişler, Oskar'ın masasında duruyordu. Oskar teyit mektuplarının altında General Schindler'in imzasına ve onun yaptığı iltifatlara rastlıyor, bunlar yetmezmiş gibi muhtelif subaylardan da iyi dilek telefonları alıyordu. Siparişleri ve tebrikleri kabul etmeye devam ederken bir yandan da babasının barışmalarını kutlamak için ona yazdığı telaşlı mektuplardan çelişkili bir biçimde haz duyuyordu. Baba Schindler, "Uzun sürmeyecek," diyordu. "O herif (Hitler) daha fazla ileri gidemez. Amerika önünde sonunda onun hakkından gelecektir. Peki ya Ruslar? Yüce Tanrım, birileri

sevgili diktatörümüze orada kaç tane dinsiz barbarın yaşadığını söyleme zahmetine girmiyor mu?" Oskar bu mektupları okurken gülümsüyor, Teçhizat Denetim Kurulu kontratlarının ona kazandırdığı ticari canlılıktan ve babasının rejime karşı düşüncelerini döktüğü mektuplardan aldığı bu tezatlık dolu hazzı sorun etmiyordu. Bir evladın babasına karşı beslediği sevgi ve isyankârlık arası duygunun şerefine ve cömertliğin kendisine yaşattığı keyif adına, Hans'a ayda bir kez 1.000 RM'lık banka havalesi bile yapıyordu.

Hızlı ve neredeyse sancısız bir yıl olmuştu. Schindler'in şimdiye kadarki hayatında çalıştığı tüm zamanların toplamından daha uzun çalışma saatleri, Cracovia'daki partiler, caz kulüplerinde yapılan âlemler, enfes Klonowska'nın dairesine yapılan ziyaretler... Yapraklar düşmeye başladığında Oskar koca bir yılın nasıl da göz açıp kapayıncaya kadar geçtiğine inanamaz haldeydi. Güz yağmurları yaz sonunda erkenden yağmaya başlayınca, zamanın su gibi akıp geçtiği daha da belirgin hale gelmişti. Mevsimlerin bu düzensizliği bütün Avrupalıların yaşamlarını etkileyecek ve Sovyetlerin işine yarayacaktı. Fakat Lipówa Sokağı'ndaki Herr Oskar Schindler'e göre hava, hâlâ sadece hava olmaktan ibaretti.

*

1941 yılının sonuna gelindiğinde Oskar kendini birden gözaltında buldu. Birileri (Polonyalı sevkiyat memurlarından veya mühimmat bölümündeki Alman teknisyenlerden biri olabilirdi, fakat bunu söylemek zordu), onu ihbar etmiş, Pomorska Sokağı'na giderek onun hakkında bilgi sızdırmıştı. İki sivil Gestapo bir sabah Lipówa Sokağı'na gelerek, sanki Emalia'daki bütün ticari faaliyete bir son vermek istermişçesine, altlarındaki Mercedes marka arabalarla fabrikanın girişini kapatmışlardı. Yukarı çıkarak Oskar'ı bulmuşlar ve ona fabrikadaki bütün ticari defterler ve kayıtlara el koyma yetkisi veren arama izinlerini göstermişlerdi. Ama

ticari anlamda herhangi bir bilgiye sahip olmadıkları çok açıktı. Schindler, "Tam olarak istediğiniz nedir?" diye sordu.

Bir tanesi, "Kasa defterleri," dedi.

Diğeri ise, "Büyük defteriniz," dedi.

Bu oldukça gevşek bir operasyon olmuştu; Oskar kasa defterini ve büyük defteri almak üzere bürosuna bizzat giderken adamlar Klonowska'yla muhabbet etmeye başlamışlardı. Ayrıca Oskar'ın sözüm ona gün içinde görüşme yapmayı planladığı, ama bu durumda randevularının iptal edilmesi gereken kişilerin isimlerini bir not defterine karalamasına izin vermişlerdi. Fakat Klonowska bu isimlerin aslında Oskar'ın kefaletle dışarı çıkmasına yardımcı olabilecek kişilere ait olduğunu biliyordu.

Listedeki ilk isim *Oberführer* Julian Schemer'e, ikincisi ise Breslau'daki *Abwehr* mensubu Martin Plathe'ye aitti. Bu kişilere ulaşmak, bazı şehirlerarası görüşmeleri gerektirecekti. Üçüncü sırada, Schindler'in yasadışı bir şekilde mutfak eşyası gönderdiği, eski ordu mensubu, *Ostfaser* tesisinin alkolik müfettişi Franz Bosch vardı. Oskar, Klonowska'nın lepiska saçlarının döküldüğü omzunun üzerinden eğilerek Bosch'un isminin altını çizdi. Nüfuzlu biri olan Bosch, Kraków'da karaborsaya giren bütün üst düzey subayları tanır ve onlara danışmanlık yapardı. Oskar bu tutukluluk haline karaborsanın sebebiyet verdiğinden neredeyse emindi ve bu işin en büyük tehlikesi, karşında her zaman rüşvet verebileceğin bir subay bulabileceğinden emin olmana rağmen, çalışanlarının sana karşı herhangi bir haset içinde olup olmadığını asla öngöremeyeceğindi.

Listedeki dördüncü isim Herr Schindler'in çelik temin ettiği şirket olan, Sosnowiec'teki Ferrum AG'nin Alman kürsü başkanıydı. Oskar, Gestapo'ya ait Mercedes'in içinde Meydan'ın bir kilometre batısındaki Pomorska Sokağı'na giderken, ofisteki deftere yazdığı bu isimler ona güven hissi veriyordu. Bu isimler onun ardında hiçbir iz bırakmadan

sistemin içinde yok olup gitmeyeceğinin birer güvencesiydi. Bu bağlamda Symche Spira'nın listeleri yüzünden tutuklanan ve Noel'in buzlu yıldızları altında yürütülerek Prokocim İstasyonu'ndaki hayvan vagonlarına götürülen binlerce getto sakini kadar savunmasız durumda değildi, çünkü piyasanın ağır toplarıyla tanışıklığı vardı.

Kraków'daki SS binası modern ve devasa bir yapıydı. Tatsızdı, ancak Montelupich hapishanesi kadar uğursuz değildi. Ama bu yerle ilgili işkence dedikodularına inanmıyor olsanız bile, tutuklanarak buraya getirildiğiniz andan itibaren karşınıza çıkan devasa bina, anlamsız koridorlar ve kapılara boyayla yazılmış şube isimlerinin yarattığı tehditler yüzünden kafanızın karışması an meselesiydi. SS Yönetim Merkezi, Asayiş Polisi, Kripo, Sipo ve Gestapo'nun kumanda merkezleri, SS İktisat ve İdare Amirliği, Kadro Yönetimi, Yahudi İşleri, Irk ve İskân Birimi, SS Mahkemeleri, Harekât Merkezi, bölgedeki Alman kimliğinin güçlendirilmesi ve desteklenmesi için kurulmuş *Reichskommissariat* ve Etnik Almanlar için Sosyal Hizmetler Kurumu'nun yönetim merkezleri burada bulunuyordu.

Bu arı kovanının içinde, onu tutuklayanlardan daha iyi muhasebecilik bilgisine sahip olduğu belli olan orta yaşlı bir adam Oskar'ı sorgulamaya başladı. Tavırlarına bakılırsa adam, döviz kaçırdığından şüphelenilen bir yolcunun aslında yaşlı teyzesi için ev bitkileri kaçırmakta olduğunu fark eden bir gümrük memuru kadar eğleniyordu. Oskar'a, savaş malzemesi üreten bütün işletmelerin incelemeye alındığını açıkladı. Oskar buna inanmadı, ama hiçbir şey söylemedi. Herr Schindler savaş gayreti için çalışan bütün işletmelerin, ürünlerinin tamamını bu ilkeye adamak gibi ahlaki bir vecibe üstlendiklerini ve kuraldışı alışverişlerle Genel Hükümet'in ekonomisinin altını oymaktan sakınmaları gerektiğini anlayışla karşılaması gerekiyordu. Oskar aynı anda hem bir tehdit, hem de sempati göstergesi

anlamına gelebilecek o kendine özgü gürlemesi eşliğinde homurdandı. "Söyleyin, *Herr Wachtmeister,* bana fabrikamın satış kotalarını doldurmadığına dair duyumlar aldığınızı mı söylemeye çalışıyorsunuz?"

Adam kabullenici bir gülümsemeyle, "Oldukça iyi bir yaşam sürüyorsunuz," dedi ve sanki bu durumda herhangi bir terslik yokmuş gibi, "ve önemli sanayicilerimizin iyi birer yaşam sürmeleri kabul edilebilir bir durum. Ancak bu şekilde yaşayan herhangi bir kimsenin... mevcut şartlarını tamamen yasal kontratlar sayesinde oluşturduğundan emin olmamız gerekiyor," diye devam etti.

Oskar gülümseyerek Gestapo'ya baktı. "Size adımı veren kişi her kimse, "dedi, "tam bir ahmak. Zamanınızı boşa harcamanıza neden oluyor."

Gestapo bu sözleri duymazdan gelerek, "DEF'in müdürü kim?" diye sordu.

"Abraham Bankier."

"Bir Yahudi mi?"

"Elbette. Fabrika daha önce Bankier'in akrabalarına aitti."

Gestapo, "Elimizdeki kayıtlar şimdilik yeterli," dedi. Daha fazlasına ihtiyaç duydukları takdirde, bunu Herr Bankier aracılığıyla edinebileceklerini varsayıyordu.

Oskar, "Beni tutuklayacağınızı mı ima ediyorsunuz?" diye sordu. Gülmeye başladı. "Ne diyorum biliyor musunuz? Bence *Oberführer* Schemer'le içkilerimizi yudumlayıp bu olanlar hakkında gülüşürken ona sizlerin bana ne kadar nazik davrandığınızı anlatmalıyım."

Onu tutuklayan iki Gestapo, Oskar'ı ikinci kata çıkardılar. Burada Oskar'ın üstü arandı ve yanındaki sigaralarıyla, ufak tefek ihtiyaçlarını giderebilmesi için 100 zlotisi dışında her şeyine el konuldu. Sonra onu içinde bir lavabo, bir klozet ve tozlu perdelerle kapatılmış parmaklıklı pencereler bulunan, Oskar'ın bu binadaki en iyi nezarethanelerden biri olduğunu tahmin ettiği bir odaya kilitlediler. Üst düzey

kimseler sorgulanırken bu tür odalarda tutulurdu. Bu üst düzey kimse olur da serbest bırakılırsa, tutuldukları odaya hayranlık besleyemeyecekleri kadar, ondan şikâyet de edemezlerdi. Ve eğer bir hain, kışkırtıcı veya dolandırıcı olduğuna karar verilirse bu kişi kendisini sanki odanın zemini ikiye yarılmış gibi bodrumdaki bir sorgu hücresinde hareketsiz bir şekilde yatar, Gestapo'nun "tramvay" olarak adlandırdığı bir dizi açık yara yüzünden kan kaybeder ve tutukluların hücrelerinde asılarak idam edildiği Montelupich'e gitmeyi bekler halde bulurdu. Oskar gözünü kapıdan ayırmamaya karar verdi. Kendi kendine, *Eğer biri bana elini sürmeye kalkarsa, onu Rusya'ya sürdürürüm*, diye söz verdi.

Oskar hiçbir şey yapmadan beklemek konusunda epey yeteneksizdi. Bir saat sonra içeriden kapıyı tıklattı ve dışarıda nöbet tutan SS *Waffen* askerine, ona bir şişe votka alması için 50 zloti uzattı. Verdiği para votkanın fiyatının üç katıydı, ancak Oskar'ın yöntemi buydu. O günün ilerleyen saatlerinde banyoya, Klonowska ve Ingrid'in bir araya gelerek ayarladıkları, içinde birtakım kişisel temizlik malzemeleri, kitaplar ve bir çift pijama bulunan bir çanta getirildi. Görevliler çantanın yanında Oskar'a mükemmel bir şekilde hazırlanmış yemek ve yarım şişe kaliteli Macar şarabı bıraktılar. Hiç kimse onu rahatsız etmedi veya sorgulamak için gelmedi. Oskar muhasebecinin hâlâ Emalia defterleriyle uğraştığını varsayıyordu. BBC'nin Rusya, Uzak Doğu ve savaşa yeni katılan Amerika hakkında yaptığı haberleri dinleyebileceği bir radyosunun olmasını diledi. Aslında içinde, gardiyanlardan istediği takdirde ona bir radyo getirebileceklerine dair bir his vardı. Gestapo'nun mobilyalar ve Ingrid'in mücevherlerini incelemek üzere Straszewskiego Sokağı'ndaki evine baskın düzenlemediklerini umuyordu. Ama uykuya daldığı sırada neredeyse sorgu memurlarının karşısına çıkmak için can atar durumdaydı.

Sabah olduğunda Oskar'a ringa balığı, peynir, yumurta, sandviç ekmeği ve kahveden oluşan güzel bir kahvaltı getirildi. Hâlâ yanına kimse uğramamıştı. Sonra bir önceki gün onu sorgulayan orta yaşlı müfettiş elinde defterlerle birlikte onu ziyarete geldi.

Müfettiş ona, "Günaydın," dedi. "Umarım rahat bir gece geçirmişsinizdir." Dün Herr Schindler'in kayıtlarını üstünkörü bir şekilde incelemekten daha fazlasını yapmak için yeterli zamanları olmadığını, ama savaş seferberliğine katkıda bulunan son derece nüfuzlu birçok kişinin el üstünde tuttuğu böylesine bir beyefendinin, daha fazla gözetim altında tutulmasının pek de adil bir davranış olmayacağına karar verdiklerini söyledi. Adam, "Bazı... telefonlar aldık," dediğinde Oskar bu beraatın geçici olduğuna kanaat getirdi. Adamın verdiği defterleri kabul ettikten sonra danışma masasına giderek, dün alıkoyulan parasını da eksiksiz olarak geri aldı.

Alt kata indiğinde Klonowska'nın neşeli bir şekilde onu beklediğini gördü. Genç kadının dünden beri kurduğu irtibatlar işe yaramıştı. Schindler şu meşhur ölü evinden üzerinde kruvaze ceketiyle, burnu bile kanamamış bir vaziyette çıkıyordu. Klonowska onu avlu kapısından içeri sokabildiği Adler'in yanına götürdü. Klonowska'nın gülünç kanişi arka koltukta onları bekliyordu.

12. BÖLÜM

Çocuk öğleden sonra gettonun doğu kanadındaki Dresner'lerin evine vardı. Ona bakmakta olan Polonyalı çift tarafından Kraków'a geri getirilmişti. Çift, getto kapısındaki Polonya polisiyle konuşarak onu içeride yapılacak bazı işleri olduğuna ikna etmiş ve çocuğu da kendi çocukları olarak göstermişti.

Bu çift, çocuğu taşradan Kraków'daki gettoya getirirken mahcup olacak kadar düzgün insanlardı. Bakmakta oldukları değerli kız çocuğuna oldukça bağlanmışlardı. Ama artık taşrada bir Yahudi çocuğunu tutmak neredeyse imkânsız olmuştu. SS'i bir kenara bırakın; belediye yetkilileri bile herhangi bir Yahudi'yi ele veren Polonya vatandaşlarına 500 zlotiden başlayan ödüller vaat ediyordu. Artık komşularınıza bile güvenemiyordunuz. Böyle bir şey olduğu takdirde sadece çocuğun değil, ailenin de başı belaya girerdi. Tanrım, bazı bölgelerde çiftçiler bile tırpan ve orakla Yahudi avına çıkıyordu.

Çocuk, gettodan edinebileceği herhangi bir sefalet izleniminden etkilenmişe benzemiyordu. Nemli giysilerin asılı olduğu çamaşır ipinin yanındaki masada oturup, Bayan Dresner'ın ona verdiği ekmek parçasını titizlikle kemirmeye başladı. Mutfağı paylaşan kadınların ona bakarak

mırıldandıkları tatlı sözleri uysallık içinde dinledi. Bayan Dresner, çocuğun verdiği bütün cevapların tuhaf bir biçimde ihtiyatlı olduğunu fark etti. Üç yaşındaki her kız çocuğu gibi, bu ufaklık da en sevdiği renklerde giydirilmişti; kırmızı şapkası, kırmızı paltosu ve minik, kırmızı botlarıyla çok sevimli görünüyordu. Köylü çiftin onu el üstünde tuttukları belliydi.

Bayan Dresner, çocuğun gerçek ebeveynlerinden bahsederek onunla muhabbet etmeye başladı. Onlar da taşrada yaşıyorlardı. Daha doğrusu, saklanıyorlardı. Bayan Dresner, "Ama," dedi, "onlar da çok yakında Kraków'a gelip, buradaki diğer insanlara katılacaklar." Çocuk, başını salladı; sanki sessiz kalmasının sebebi çekingenlikten de öte bir şeydi.

Çocuğun ebeveynleri ocak ayında Spira tarafından SS'e iletilen liste yüzünden tutuklanmışlar ve yürüyerek Prokocim İstasyonu'na götürülürken onları yuhalayan Polonyalıların yanından geçmişlerdi. "Güle güle, Yahudiler!" Sonra uygun bir aralık bulup, düşmanların ihraç edilmesini izlemek üzere karşıdan karşıya geçen iki Polonyalı gibi davranarak kalabalığın arasına katılmışlar, bir süre yoldan geçenleri yuhaladıktan sonra ortadan toz olarak, kenar mahallenin etrafından dolaşıp taşra yollarını tutmuşlardı.

Artık taşradaki yaşam da Kraków'dakine oranla güvenirliliğini yitirdiği için, yaz aylarında bir şekilde Kraków'a sızmayı planlıyorlardı. "Kırmızı Başlıklı Kız"ın annesi, Bayan Dresner'ın kuzeniydi: Dresner'ların oğulları o gün, işçi toplama müfrezeleriyle birlikte gettoya geri döndükten sonra kıza bu ismi vermişlerdi.

Çok geçmeden Bayan Dresner'ın kızı Danka da *Luftwaffe*[23] hava üssündeki temizlik görevinden geri döndü. Danka on dört yaşından gün alıyordu ve gettonun dışında çalışmasına olanak sağlayan bir *Kennkarte* (işçi kartı) alabilecek kadar

23 Alman Hava Kuvvetleri. (Çev.)

uzun boyluydu. Evlerine konuk olan bu çekimser kızdan çok hoşlanmıştı. "Genia, annen Eva'yı tanıyorum. Ben küçükken onunla birlikte yeni elbiseler almaya giderdik ve bana Bracka Sokağı'ndaki pastaneden kek alırdı."

Çocuk yerinden kıpırdamıyor, gülümsemiyor ve bakışlarını uzaklara dikiyordu. "Yanlışınız var, Bayan. Benim annemin adı Eva değil, Jasha." Küçük çocuk, taşrada vasiliğini yapan çiftin ona Polonya polisleri veya SS mensupları tarafından sorgulanması olasılığına karşı öğrettikleri hayali isimleri saymaya başladı. Dresner'lar birbirlerine bakarak kaş çattılar ve çocuğun umulmadık kurnazlığı karşısında kaskatı kesildiler. Bunun edepsizce bir davranış olduğunu düşünüyorlardı fakat kurcalamamaya karar verdiler, çünkü bu her an yaşanabilecek bir kargaşada çocuğun hayatta kalmasını sağlayabilecek bir araçtı.

Akşam yemeğine doğru, çocuğun Węgierska Sokağı'ndaki getto hastanesinde doktorluk yapan eniştesi Idek Schindel eve döndü. Idek bir çocuğun sevebileceği meraklı, tutkulu ve çocuklara sataşmayı seven türden bir enişteydi. Genia onu görür görmez yeniden bir çocuk gibi davranmaya başladı ve yerinden kalkıp eniştesine doğru koştu. Eğer Idek enişte gelip sana etrafındaki insanların senin kuzenlerin olduklarını söylerse, o zaman onlara gönül rahatlığıyla kuzen diyebilirdin. Onun yanındayken artık Eva adındaki annenden bahsedebilir, büyükanne ve büyükbabanın adlarının Ludwik ve Sophia olduğunu iddia etmek zorunda kalmazdın.

Idek eniştenin ardından, Bosch fabrikasında satın alma memurluğu yapan Bay Juda Dresner da eve geldi ve böylece tayfa tamamlanmış oldu.

*

28 Nisan günü Schindler'in doğum günüydü ve 1942 senesindeki doğum gününü tam bir bahar çocuğu gibi gürültülü, savurgan ve uçarı bir biçimde kutladı. O gün DEF'te büyük bir gündü. *Herr Direktor* fabrikaya, fiyatına

aldırmaksızın piyasada epeyce zor bulunan beyaz ekmek getirtti ve öğlen çorbasının yanında bütün çalışanlarına ikram etti. Kutlamalar önce dış büroda başladı. Oradan da arka taraftaki atölyeye sıçradı. Sanayici Oskar Schindler yaşamın lezzetini kutluyordu.

Oskar'ın otuz dördüncü doğum günü Emalia'da günün erken saatlerinde kutlanmaya başladı. Schindler fabrikadaki mühendisler, muhasebeciler ve teknik ressamlarla paylaşmak üzere kolunun altına sıkıştırıp ofisine getirdiği üç şişe konyakla bunun sinyallerini verdi. Daha sonra muhasebe ve personel bölümünde çalışanların ellerine avuç dolusu sigara tutuşturuldu ve sigaralar öğle vaktine kadar bütün fabrikaya yayıldı. Oskar pastaneden getirilen pastayı Klonowska'nın masasında kesti. Yahudi ve Polonyalı işçiler adına seçilen temsilciler onu kutlamak üzere bürosuna geldiklerinde Oskar, babası savaştan önce Polonya parlamentosuna girmiş olan Kucharska adlı bir kızı doyasıya öptü. Ardından büroya Yahudi kızlar akın etti ve erkekler onunla el sıkıştı. Artık Progress fabrikasında çalışmakta olan Stern bile nasıl olduysa izin alıp, onu kutlamaya geldi ve birdenbire kendini Oskar'ın kolları arasında, kaburgaları kırılmak üzereyken buldu.

O günün öğle vaktinde birileri; belki de bir önceki olayda Oskar'ı ihbar eden kişi, Pomorska'yla irtibata geçerek Schindler'in Yahudi kızlara uygunsuz bir şekilde davrandığını söyledi. 29 Nisan sabahı Mercedes marka bir araba fabrikanın girişini kapadı ve bir öncekilerden daha bilgili oldukları belli olan iki Gestapo, fabrikanın avlusundaki Oskar'ın yanına gelerek ona Irk ve İskân Kanunu'na karşı gelmekten suçlu bulunduğunu söylediler. Adamlar Oskar'ın kendileriyle birlikte gelmesini istiyordu. Ve hayır, Herr Schindler'in bu sefer bürosuna uğramasına gerek yoktu.

Oskar, "Tutuklama emriniz var mı?" diye sordu.

"Buna ihtiyacımız yok," dediler.

Oskar adamlara gülümsedi. Bu iki beyefendi, bir tutuklama emri olmadan onu götürmeye kalkıştıkları takdirde bunun bedelini ödemek zorunda kalacaklarını anlamak zorundaydı.

Oskar bunu üstü kapalı bir şekilde ima etti, ancak adamların davranış biçiminden anladığı kadarıyla Gestapo'nun göz dağı verme seviyesi geçen yılki komedi gösterisine benzer tutuklamadan beridir epey artmıştı. Geçen sene Pomorska'daki sorgu sırasında bahsettikleri tek şey ekonomi ve bu konudaki yasaları çiğneyip çiğnemediği olmuştu. Fakat bu sefer, beyinlerin kör kısımlarınca çıkarılmış grotesk bir yasadan bahsediyorlardı ve bu işler şakaya gelmezdi.

Adamlardan biri, "Sonradan pişman olmayı bile göze almak zorundayız," dedi.

Otuz dördüncü yaşına henüz basmış ve bir şeyleri tartmak konusunda yetenekli bir adam olan Oskar, karşısındaki adamların kendilerine olan güvenlerini ve onun sözlerine karşı gösterdikleri tehlikeli duyarsızlığı ölçtü. "Sanırım böyle güzel bir bahar sabahında," dedi, "sizler için birkaç saatimi ayırabilirim."

Oskar kendi kendine, yine Pomorska'nın görece iyi durumdaki hücrelerinden birine götürüleceğini söyleyerek rahatlamaya çalıştı, ama araba Kolejowa yoluna saptığında bu sefer Montelupich'e götürülmekte olduğunu anladı.

"Avukatımla konuşmak istiyorum," dedi.

Şoför, "Zamanı gelince," dedi.

Oskar'ın içki dostlarından öğrendiği güvenilir bir bilgiye göre Jagiellonian Anatomi Enstitüsü, eğitimini Montelupich'ten gelen kadavralarla sürdürüyordu.

Hapishanenin duvarı uzunca bir blok oluşturuyor ve üçüncü kat ile dördüncü katların birbirlerine benzeyen uğursuz pencereleri, Gestapo Mercedes'inin arka koltuğundan görülebiliyordu. Avlunun kapısından ve kemerli geçitten geçtikten sonra, sanki biraz yüksek bir sesin dar koridorlarda

sağır edici bir yankı oluşturacağından korkuyormuş gibi fısıltıyla konuşan bir SS yazmanının bulunduğu odaya geldiler. Adamlar Oskar'ın nakit parasına el koydular, ancak tutukluluğu sırasında kendisine günlük 50 zloti verileceğini söylediler. "Hayır," dedi onu tutuklayan memur, "henüz avukatınızı arayamazsınız."

Memurlar nihayet yanından ayrıldıktan sonra gözetim altına alınan Oskar manastırı andıran bu sessizlikte, kapıdaki ufak gözetleme pencerelerinden sızması muhtemel olan çığlıkları duyabilmek için kulak kesildi. Buraya getirilirken bir kat aşağı indirilmiş, insanın üzerine gelen bir tünelin içinden ve bir tanesinin parmaklıkları açık duran bir dizi kilitli hücrenin önünden geçirilmişti. Üzerlerine uzun kollu gömlekler giydirilmiş bir düzine tutuklu, parmaklıkları açık olan hücrenin içinde tekli bölmelere oturtulmuştu, ama duvara döndürüldükleri için yüzleri görünmüyordu. Oskar tutuklulardan birinin kulağının koparılmış olduğunu fark etmişti. Bir diğeri ise burnunu çekiyor, ancak burnundan akan sıvının öylesine peçeteyle silinmeyecek cinsten olduğunu biliyordu. *Klonowska, Klonowska, telefonlarını aksatmıyorsun, değil mi sevgilim?*

Oskar için hücrenin kapısını açarak, onu içeri sokmuşlardı. Oskar ilk başta içerisinin kalabalık olabileceğini düşünmüş, bu nedenle kısa süreli bir gerginlik yaşamıştı. Ancak hücrede yalnızca, ısınabilmek için kaputunu kulaklarına kadar çekmiş bir halde, içerideki alçak, iki tahta yataktan birine oturmuş olan tutuklu bir asker vardı. Görünürde herhangi bir lavabo yoktu, elbette. Sadece bir su leğeni ve çöp kovası vardı. Tabii bir de *Waffen* SS *Standartenführer*'i (albaya eşdeğer bir SS rütbesi) olduğu anlaşılan, hafif kirli sakallı, kaputunun altında düğmeleri açık, yıpranmış bir gömlek ve ayaklarında çamurlu bir çift bot bulunan tutsak.

Subay bir elini kaldırarak, çarpık bir gülümsemeyle, "Hoş geldiniz, efendim," dedi. Oskar'dan birkaç yaş büyük,

yakışıklı bir adamdı. Bir tuzak olması kuvvetle muhtemeldi. Ancak ona niçin asker kıyafetleri giydirdikleri ve böylesine yüksek bir rütbe verdikleri meçhuldü. Oskar saatine baktı, oturdu, kalktı, yüksek pencerelere baktı. Talim alanından içeriye bir miktar ışık süzülüyordu fakat bu pencereler, onlara yaslanarak birbirlerine gereğinden fazla yakın duran yatakların ve ellerini dizlerine koyarak oda arkadaşının gözlerine bakmanın sunduğu yakınlığın tadının çıkarılabileceği cinsten değildi.

Sonunda konuşmaya başladılar. Oskar oldukça ihtiyatlı davranıyor, ama *Standartenführer* onunla hararetli bir şekilde, neredeyse çılgınca muhabbet ediyordu. Oskar'ın adı neydi? Onun adı Philip'ti. Ama beyefendilerin hapishanede soyadlarını ifşa etmemeleri gerektiğine inanıyordu. Ayrıca, artık birbirlerini ilk adlarıyla çağıracak kadar samimi sayılırlardı. Eğer insanlar her yerde birbirlerine ilk adlarıyla hitap etmeye başlamış olsalardı, şimdi çok daha mutlu bir ulus olurlardı.

Oskar bu adamın, gerçekten de onun için kurulmuş bir tuzak değilse, bir çeşit sinir hastalığı veya savaş bunalımı geçirmekte olduğuna karar verdi. Söylediğine göre güney Rusya'da savaşmıştı ve dâhil olduğu tabur bütün kış boyunca Novgorod'u elinde tutmuştu. Sonra Kraków'daki Polonyalı kız arkadaşını ziyaret etmek için oradan ayrılmıştı ve ikisi, Philip'in deyimiyle, "birbirlerini kendilerinde kaybedince", izninin bitim tarihinden üç gün sonra kız arkadaşının dairesinde yakalanıp tutuklanmıştı.

Philip, "Galiba, şu piç kurularının," dedi ve içinde bulunduğu binayı, SS planlamacılarını, muhasebecileri ve bürokratları kastederek eliyle tavanı işaret etti, "nasıl yaşadıklarını görünce, lanet olası izin tarihleri konusunda o kadar da titiz olmam gerekmediğine karar verdim. Kasıtlı olarak askerden kaçtığım falan yoktu. Ama bana biraz olsun hoşgörü borçlu olduklarını düşündüm."

Oskar ona, burada olmaktansa Pomorska Sokağı'nda olmayı yeğleyip yeğlemeyeceğini sordu. Philip, "Hayır," dedi. Burada olmayı tercih ederdi. Pomorska daha çok bir oteli andırıyordu. Ama piç kuruları burada tam bir ölüm hücresi kurmuşlardı; parlak krom parmaklıklar falan. Neyse, bunun önemi yoktu. Hem Herr Oskar'ın suçu neydi?

Oskar, "Yahudi bir kızı öptüm," dedi. "Bir çalışanımı. Bu yüzden sözüm ona suçumu kanıtlayamazlar."

Philip bunun üzerine anırarak gülmeye başladı. "Bir Yahudi mi? Çükün düştü mü bari?"

Standartenführer Philip, öğle vakti boyunca SS birliğine küfürler yağdırmaya devam etti. Onların hırsız ve zevk düşkünü olduklarını söyleyip duruyordu. Bazı piç kurularının ne kadar para kazandıklarına inanamıyordu. Oysaki bu işe ne kadar da dürüst bir teşkilat olarak başlamışlardı. Şimdi kendileri lanet olası Orta Çağ baronları gibi sefahat içinde yaşarken, sınırdan bir kilo domuz eti geçirmeye çalışan Polonyalıları gözlerini bile kırpmadan öldürüyorlardı.

Oskar bütün bunları ilk kez duyuyormuş gibi, sanki *Reichführer*'ler arasındaki rüşvet döngüsünün, Südet taşrasından gelmesinden kaynaklanan ve kendini unutup Yahudi bir kızı öpmesine neden olan masumiyetine yapılmış acı verici bir hakaretmiş gibi davranıyordu. Sonunda öfkesinden yorgun düşen Philip biraz kestirmeye karar verdi.

Oskar bir şeyler içmek istiyordu. Bir miktar alkol zamanın daha hızlı akmasını, eğer *Standartenführer* bir casus değilse daha iyi oda arkadaşlığı ediyormuş gibi görünmesini ve eğer öyleyse Oskar'ın yanılgıya düşmeye daha müsait hale gelmesini sağlayabilirdi. Oskar 10 zlotilik bir banknot çıkardı ve üzerine bazı isimler ve telefon numaraları yazdı. Geçen seferkinden daha fazla isim yazmıştı; tam olarak on iki tane. Dört banknot daha çıkardı, hepsini elinde buruşturdu, kapıya yöneldi ve gözetleme penceresini tıklattı. Orta yaşlı bir SS astsubayı çıkageldi ve yüzünde kasvetli bir ifadeyle

ona baktı. Polonyalıları ölümüne çalıştıran veya botlarıyla onların böbreklerini parçalayan tiplerden birine benzemiyordu fakat işkencenin cilvelerinden biri de işte buydu; yüz hatları taşrada yaşayan köylü amcanıza benzeyen birinden size işkence etmesini bekleyemezdiniz.

Oskar, "Beş şişe votka sipariş etmem mümkün mü acaba?" diye sordu. Astsubay, "Beş şişe mi, beyefendi?" dedi. Ses tonu, ne söylediğinden haberi bile olmayan genç ve çaylak bir ayyaşa tavsiye verir gibiydi. Fakat aynı zamanda da bunu üstlerine bildirip bildirmemek arasında bocalıyormuş gibi dalgın bir ifadesi de vardı. Oskar, "General ve ben," dedi, "aramızdaki muhabbeti koyulaştırması için birer şişe votkaya hayır demeyiz. Geri kalanını ise lütfen siz ve çalışma arkadaşlarınıza birer teşekkür olarak kabul edin. Ayrıca, sizin kadar üst düzey birinin, bir tutsak adına rutin telefon görüşmeleri yapma yetkisinin mevcut olduğunu varsayıyorum. Orada bazı numaralar göreceksiniz... evet, banknotun üzerinde. Hepsini bizzat aramanız gerekmiyor. Bunun yerine numaraları sekreterime ulaştırmanız kâfidir. Kendisinin adı listenin en başında."

SS astsubayı, "Bunlar oldukça nüfuzlu kişiler," diye mırıldandı.

Philip, "Sen ne biçim bir ahmaksın?" dedi. "Muhafızlarına rüşvet vermeye kalkıştığın için seni çekip vuracaklar."

Oskar kayıtsız bir şekilde yatağına çöktü.

Philip, "Bu yaptığın bir Yahudi kızını öpmek kadar aptalcaydı," dedi.

Oskar, "Bunu göreceğiz," dedi fakat korkmuştu. Astsubay bir süre sonra yanında iki şişe votka ve Straszewskiego Sokağı'ndaki dairede Ingrid tarafından paketlenip Montelupich hapishanesine gönderilen bir kolinin içine koyulmuş temiz gömlekler, iç çamaşırları, birkaç kitap ve bir şişe şarapla birlikte geri döndü. Philip ve Oskar, muhafızın bir keresinde çelik kapıya vurup şarkı söylemeyi kesmelerini

söylemesine karşın, birlikte keyifli bir akşam geçirdiler. Schindler, alkol sayesinde odanın daha ferah bir yer gibi görünmeye başladığı ve *Standartenführer*'in zırvalıklarının kulağa çok daha ikna edici geldiği zamanlarda bile, yukarıdaki tutsakların uzaktan gelen çığlıklarına ve yan hücredeki umutsuz tutuklunun kapıyı Mors alfabesine göre tıklatmalarına kulak kabartıyordu. Bu yerin hakiki doğası, sadece bir kez votkanın etkisini azaltmıştı. Philip yatağının yan tarafına kırmızı kalemle yazılmış ufacık bir cümle gördü. Ne yazdığını anlamak için birkaç dakika oyalandı; Lehçesi Oskar'ınki kadar iyi değildi.

" 'Tanrım,' " diye tercüme etti, " 'beni o kadar çok dövdüler ki!' Ah, ne kadar da muhteşem bir dünyada yaşıyoruz, öyle değil mi sevgili dostum Oskar?"

Schindler sabah olduğunda berrak bir zihinle uyandı. Hayatı boyunca bir kez bile akşamdan kalmalık yaşamamıştı ve diğer insanların bu konuda niçin bu kadar yaygara kopardıklarını anlamakta güçlük çekiyordu. Ancak Philip oldukça umutsuz görünüyordu ve yüzü bembeyazdı. Gün içinde hücreden alınarak, bir süre sonra eşyalarını toparlaması için geri getirildi. Öğleden sonra askeri mahkemeye çıkarılacaktı ama Stutthof'taki bir çocuk ıslahevinde yeni bir göreve atandığını öğrenmişti, bu nedenle askerden kaçtığı için öldürülmeyeceğine kesin gözüyle bakıyordu. Yatağının üzerindeki paltosunu aldı ve izin tarihini neden geçirdiğini açıklamak üzere mahkemeye doğru yollandı. Tek başına kalan Oskar bütün sabahını Ingrid'in gönderdiği Karl May kitabını okuyarak geçirdi ve öğlen olduğunda avukatıyla konuştu. Avukatı iki sene önce Kraków'da medeni hukuk üzerine bir avukatlık bürosu açan, Südetli bir Almandı. Oskar bu görüşmeden sonra epey rahatladı. Tutuklanma sebebi tam olarak belirtildiği gibiydi; bulunduğu bu ırksal ihlali, iş konusundaki yasadışı eylemlerini araştırmak için bir bahane olarak kullanmıyorlardı. "Ama büyük

olasılıkla SS mahkemesine çıkarılacaksın ve orada sana neden orduya katılmadığını soracaklar."

Oskar, "Bunun sebebi gayet açık," dedi. "Ben savaş malzemeleri açısından kilit noktadaki üreticilerden biriyim. General Schindler'in bunu teyit etmesini sağlayabilirsin."

Oskar kitaplarını yavaşça okumayı severdi ve elindeki Karl May kitabını, her cümlesini sindirerek okudu. Amerika'nın el değmemiş bölgelerindeki bir avcı ve yerli bir bilgenin arasındaki anlayış ve nezaketin öyküsü. Oskar hangi durumda olursa olsun, hiçbir şeyi aceleyle okumazdı. Mahkemeye çıkarılmadan önce burada bir hafta boyunca bekletilmesi gerekebilirdi. Avukat, mahkeme başkanının büyük ihtimalle, bir Alman'a yakışmayacak davranışlar konusunda bir konuşma yaptıktan sonra Oskar'a azımsanamayacak bir para cezası keseceğini söylemişti. Öyle olsundu; en azından Oskar o mahkemeden eskisinden çok daha ihtiyatlı bir adam olarak çıkacaktı.

Beşinci günün sabahında, Oskar ona kahvaltı için verilmiş olan yarım litre kalitesiz, nohuttan yapılmış sahte kahveyi içtikten sonra, hücreye bir astsubay ve iki muhafız geldi. Onu sessiz kapıların önünden geçirerek üst kata çıkardılar ve danışma ofislerinden birine götürdüler. Oskar, davet edildiği partilerden birinde karşılaştığı, Kraków'daki SD teşkilatının amiri, *Obersturmbannführer* Rolf Czurda'yla karşılaştı. Czurda, üzerindeki kaliteli takım elbiseyle, gerçek bir iş adamını andırıyordu.

Eski bir dostunu paylayan biri gibi, "Oskar, Oskar," dedi. "O Yahudi kızları sana günlüğü beş marktan veriyoruz. Bizi öpmelisin, onları değil."

Oskar, doğrum gününü kutlamakta olduğunu açıkladı. Düşüncesizce davranmıştı. Gün boyunca içki içmişti.

Czurda başını iki yana salladı. "Bu kadar önemli bir kimse olduğunu bilmezdim, Oskar. Ta Breslau'dan, *Abwehr* mensubu dostlarımızdan telefonlar aldım. Canın bir Yahudi

kızını çekti diye seni işlerinden alıkoymak elbette gülünç bir davranış olurdu."

Oskar, Czurda'nın içinde bir çeşit armağan talebinin kabardığını hissederek, "Çok anlayışlısınız, *Herr Obersturmbannführer*," dedi. "Eğer bu cömert davranışınızın karşılığını herhangi bir şekilde ödeyebileceksem..."

Aslında," dedi Czurda, "geçenlerde evi bombalanan yaşlı bir teyzem var."

İşte yaşlı bir teyze daha. Schindler merhametli ve sevecen bir şekilde dilini şaklattı ve amir Czurda'nın ne zaman isterse, fabrikadaki geniş ürün yelpazesinden seçim yapmak üzere, Lipówa Sokağı'na bir temsilcisini gönderebileceğini söyledi. Fakat bu sözleri, Czurda gibi adamların onun hapishaneden salıverilmesini mutlak bir lütuf olarak görmelerini veya mutfak gereçlerinin, bu kadar şanslı bir tutsağın sunabileceği en değersiz armağan olduğunu düşünmelerini engelleyemezdi. Czurda ona artık gidebileceğini söylediğinde Oskar karşı çıktı.

"Fabrikayı arayıp arabamı buraya getirmelerini söyleyemem, *Herr Obersturmbannführer*. Yakıt giderlerine ayıracak pek birikimim yok."

Czurda, "Evinize SD tarafından mı götürülmek isterdiniz?" diye sordu.

Oskar omuz silkti. Gerçekten de şehrin bir ucunda yaşıyordu ve bu yürümek için epey uzak bir mesafeydi.

Czurda güldü. "Oskar, özel şoförlerimden birine seni eve bırakmasını söyleyeceğim."

Fakat bu apayrı cumhuriyete, işkence diyarına, koşulsuz tutsaklık hayatına, takas edebileceği çanak çömlekleri olmayan kimselerin hapsedildiği parmaklıkların ardındaki cehenneme dair son bir belirti görmek isteyen Schindler ana merdivenin önüne getirilip motoru çalıştırılan limuzine binmeden önce yukarıdaki boş pencerelere baktı. O esnada Rolf Czurda onu dirseğinden yakaladı.

"Şaka bir yana, sevgili dostum. Eğer gerçekten de kısa Yahudi eteklerinden hoşlanmaya kalkarsan aptallık edersin. Onların hiçbir geleceği yok, Oskar. Bu sadece modası geçmiş bir nefret söylemi değil. Seni temin ederim ki, siyaset âleminin gidişatı bu yönde."

13. BÖLÜM

Duvarların ardındaki insanlar yaz aylarında bile, gettonun küçük fakat kalıcı bir bölge olduğu fikrine tutunmaya çalışıyorlardı. Bu fikre inanmak, 1941 yılı boyunca pek de zor olmamıştı. İçeride bir postane açılmış, hatta gettoya özel posta pulları bile bastırılmıştı. Wawel Kalesi'nin ve Pomorska Sokağı'nın yayınladığı bildirilerden başka bir şey içermiyor olsa da, kapalı bölgeye ait bir gazete bile çıkarılmaya başlanmıştı. Lwowska Sokağı'nda bir restoran açılmasına izin verilmişti: Taşranın tehlikelerinden ve çiftçilerin değişken tutkularından kurtulup Kraków'a geri dönen Rosner kardeşler burada keman ve akordeon çalıyorlardı. İnsanlar kısa bir süreliğine gettodaki eğitimin resmi okullarda sürdürüleceğine, orkestraların düzenli aralıklarla meydanda toplanıp müzik icra edebileceklerine, Yahudi mevcudiyetinin zanaatkârdan zanaatkâra, aydından aydına sokaklarda iyicil bir organizma gibi sürdürülebileceğine inanmışlardı. Bu tür bir getto fikrinin Pomorska'daki SS bürokratları tarafından yalnızca bir tür kapris değil, aynı zamanda da tarihin mantıklı ilerleyiş biçimine yapılan bir hakaret olarak algılandığı henüz ispatlanmamış bir gerçekti.

Bu nedenle *Untersturmführer* Brandt, *Judenrat* başkanı Artur Rosenzweig'ı Pomorska'ya getirterek onu bir binici

kırbacıyla dövdürürken asıl amacı, başkanın gettonun kalıcı bir bölge olduğu konusundaki onulmaz fikirlerini düzeltmekti. Getto gerçekte bir ardiye deposu, trenler için bir barınma hattı, duvarlarla çevrili bir otobüs istasyonuydu. Bunun tersini ima eden her şey 1942 yılına gelindiğinde başarıyla ortadan kaldırılmıştı.

Bu da demek oluyordu ki, yeni getto yaşlı insanların sevgiyle andıkları eski gettolardan çok farklı bir yerdi. Burada müzisyenlik diye bir meslek yoktu. Hiçbir meslek yoktu. Henry Rosner, hava üssünde bulunan *Luftwaffe* yemekhanesinde çalışmaya başlamış, orada Richard adındaki genç bir Alman aşçıyla tanışmıştı. Richard, yemek yapma ve barı yönetmenin sorumlulukları vesilesiyle yirminci yüzyıl tarihinden, bir aşçının elinden geldiği kadarıyla sakınmaya çalışan mutsuz bir adamdı. Henry Rosner'la o kadar iyi anlaşmışlardı ki, Richard onu *Luftwaffe* Karavana Müfrezesi'nden ödeme alması için şehrin öbür ucuna gönderirdi. Richard, "Bir Alman'a kesinlikle güvenemezsin," diyordu, "Gönderdiğim en son Alman ücret bordrosuyla birlikte Macaristan'a kaçtı."

Görevinin hakkını sonun kadar veren her barmen gibi Richard da etraftaki dedikoduları herkesten önce duyuyor ve subayların sevgisini kazanmakta zorlanmıyordu. Haziranın ilk gününde, bir *Volksdeutscher* olan kız arkadaşıyla birlikte gettoya geldi. Kız arkadaşı Haziran yağmurları nedeniyle pek de abartılı bir giysi sayılmayacak, genişçe bir şapka takmıştı. Richard, mesleği sayesinde *Wachtmeister* Oswald Bosko dâhil birçok polisi tanıyordu ve kendisi için resmi yönden yasak bölge sayılmasına rağmen gettoya girerken hiçbir zorluk yaşamadı. İçeriye girdikten sonra doğruca Plac Zgody'den geçti ve Henry Rosner'ın adresini buldu. Henry onları görünce çok şaşırdı. Birkaç saat öncesinde Richard'ı yemekhanede bırakıp evine dönmüştü, ama genç adam şimdi resmi bir görüşmeye gidiyormuş gibi

takım elbise giymiş bir halde, kız arkadaşıyla birlikte karşısında duruyordu. Bu görüntü Henry için mevsimin tuhaflığını daha da arttırdı. Getto sakinleri geçtiğimiz iki günden beri yeni kimlik kartları edinebilmek için Józefińska Sokağı'ndaki eski Polonya Tasarruf Sandığı'nın önünde sıraya diziliyordu. Alman yetkililer şimdilerde Yahudilerin, üzerinde kahverengi pasaport fotoğrafları ve büyük, mavi bir J harfi bulunan sarı *Kennkarte*'larının üzerine, eğer kart sahipleri yeterince şanslıysalar, mavi bir çıkartma ekliyordu. İnsanlar binadan, sanki yeni *Blauschein* çıkartmaları onların nefes alma haklarını ve bunun kalıcılığını belgeliyormuşçasına, kartlarını havada sallayarak, büyük bir sevinçle çıkıyordu. *Luftwaffe* yemekhanesinde, *Wehrmacht* tamirhanesinde, Madritsch tesisinde, Oskar Schindler'in Emalia'sında ve Progress fabrikasında çalışanlar, *Bleuschein*'i almakta hiç zorlanmamışlardı. Ama başvuruları reddedilen diğer insanlar sanki gettodaki vatandaşlıkları bile tehlike altındaymış gibi hissediyorlardı.

Richard, genç Olek Rosner'ın onlarla gelip kız arkadaşının dairesinde onunla birlikte yaşaması gerektiğini söyledi. Yemekhanede kulağına bir şeylerin çalındığı kesindi. Henry, "Olek elini kolunu sallayarak gettodan çıkamaz," dedi.

Richard, "Ben Bosko'yu ayarladım," diye cevap verdi.

Henry ve Manci tereddüt ettiler ve pelerinli kız, Olek'i çikolatalarla şişmanlatacağına dair sözler verirken birbirlerine danıştılar. Henry Rosner, "Bir *Aktion* daha mı geliyor?" diye mırıldandı. Bir *Aktion* daha mı olacaktı?

Richard buna bir soruyla yanıt verdi. "*Blauschein*'i alabildin mi?"

Henry, "Elbette," dedi.

"Ya Manci?"

"Manci de aldı."

Richard, "Ama Olek alamadı," dedi.

Henüz altı yaşına girmiş bir çocuk olan Olek Rosner, hava karardığında, çiseleyen yağmurda aşçı Richard'ın kız arkadaşının pelerinin altında gettodan çıktı. Bir polis memuru pelerini kaldırmaya zahmet etmiş olsaydı, Richard ve kız arkadaşı bu dostane girişimleri yüzünden vurularak öldürülmüş olurdu. Olek ise diğerleri gibi yitip giderdi. Çocuksuz kalan odalarının bir köşesinde oturmakta olan Rosner'ların elinden ise akıllıca davrandıklarını ummaktan başka bir şey gelmiyordu.

*

Yılın başlarında, Oskar Schindler'in ayakçısı Poldek Pfefferberg'den OD teşkilatının şefi olan usta camcı Symche Spira'nın çocuklarına ders vermesi istenmişti. Bu küçümseyici bir çağrıydı; Spira sanki "Evet, erkek işi yapabilecek biri olmadığını hepimiz biliyoruz. Bari gördüğün eğitim bir işe yarasın," der gibiydi.

Pfefferberg, Symche'nin evinde verdiği derslerle ilgili hikâyeler anlatarak Schindler'i eğlendiriyordu. Polis şefi kendine ait bir dairede oturan az sayıdaki Yahudi'den biriydi. Symche dersler sırasında, hahamların on dokuzuncu yüzyıldan kalma iki boyutlu çizimlerinin arasında volta atıyor ve çocukları Pfefferberg'in anlattıklarını dinlerken, aldıkları bilgilerin birer petunya gibi kulaklarında açmasını bekliyordu. Sadece kısmeti yaver gitmiş bir adamdan ibaret olmasına rağmen elini ceketinin altına sokarak dolaşıyor, bu Napolyoncu ve yapmacık hareketin dünyadaki nüfuzlu kimselere özgü olduğuna inanıyordu.

Symche'nin karısı oldukça silik bir kadındı. Kocasının beklenmedik başarısı karşısında kafası karışmış, eski dostları tarafından dışlanmıştı. Biri on iki yaşındaki bir oğlan, diğeri ise on dört yaşındaki bir kız çocuğu olan çocukları ise gayet uysallardı, ancak pek de iyi öğrenciler oldukları söylenemezdi.

Pfefferberg, *Blauschein*'ini almak üzere Polonya Tasarruf Sandığına gittiğinde hiçbir sorunla karşılaşmayacağını, Spira'nın çocukları için harcadığı çabanın zaruri hizmetten sayılacağını düşünüyordu. Elindeki sarı kart onu bir "Lise Öğretmeni" olarak tanımlıyordu ve henüz sadece bir kısmı alaşağı olmuş, mantıklı bir dünyada bu meslek insana saygın bir statü kazandırırdı.

Memurlar ona çıkartma vermeyi reddettiler. Pfefferberg onlarla tartıştı ve Oskar'ın veya sokağın sonundaki Alman İşçi Kurumu'nu yöneten bürokrat Herr Szepessi'nin yardımına başvurmayı düşündü. Oskar geçen yıldan beri onu Emalia'ya çağırıyordu, ama Pfefferberg tam zamanlı bir işe girmesinin, yasadışı işlerini sekteye uğratacağını düşünüyordu.

Binadan ayrıldığı sırada Alman Güvenlik Polisi, Polonya Polisi ve OD Siyasi Tümen müfrezelerinin kaldırımlardaki insanların kartlarını incelediklerini ve çıkartması olmayan kişileri tutukladıklarını gördü. Józefińska Sokağı'nın ortasında, çıkartma başvuruları reddedilen, perişan görünümlü kadınlar ve erkeklerden oluşan bir sıra oluşturulmuştu. Pfefferberg, Polonya ordu mensubu kimliğini takınarak, polislere ticaret yapmakta olduğunu açıkladı. Ancak konuştuğu *Schupo* kafasını iki yana sallayarak, "Benimle tartışmaya kalkma; *Blauschein*'in yoksa sıraya gireceksin. Beni anladın mı, Yahudi?" dedi.

Pfefferberg gidip sıraya girdi. On sekiz ay önce evlendiği narin ve güzel Mila, Madritsch fabrikasında çalışıyordu ve bir *Blauschein* almayı başarmıştı.

Sıradaki insanların sayısı yüzü aştığında, köşeyi dönerek hastanenin önünden geçmeleri ve eski Optima şekerleme fabrikasının avlusuna girmeleri emredildi. Avluda yeni gelenleri bekleyen yüzlerce Yahudi daha vardı. Erken gelenler, eskiden kremalı ve likörlü çikolatalarla dolu yük arabalarını çeken atların bağlandığı, ahır olarak kullanılan

gölgeli alanlara yerleşmişlerdi. Ancak kaba saba bir topluluk oluşturmuyorlardı. Aralarında Holzer'lar gibi bankacılar, eczacılar ve dişçiler bulunuyordu. Kümeler halinde beklerken aralarında sessizce konuşuyorlardı. Genç eczacı Bachner, Wohl adlı bir çiftle diyalog halindeydi. Alanda birçok yaşlı insan vardı. *Judenrat* tayınlarına muhtaç olan yaşlı ve fakir insanlar... İnsanlara tayın ve hatta oda sağlamakla mükellef olan *Judenrat*, bu yaz eskisinden bile adaletsiz davranmıştı.

Getto hastanesinde çalışan hemşireler ellerinde su dolu kovalarla tutukluların arasında dolanıyordu. Suyun endişe ve baş dönmesine iyi geldiği söyleniyordu. Zaten hastanenin, karaborsada dolaşan siyanür dışında, insanlara verebileceği tek ilaç buydu. Yaşlı ve fakir *shtetl*[24] sakinleri huzursuz bir sessizlik içinde kendilerine verilen suları kabul ettiler.

Gün boyunca üç farklı teşkilata mensup polisler ellerinde listelerle avluya gelip, kapıda SS mensupları tarafından karşılanarak Prokocim Tren İstasyonu'na götürülecek olan sıralar oluşturdular. Bazı insanların içinde, avlunun tenha köşelerine gizlenerek kendilerini bekleyen bu olayı erteleme güdüsü oluşmuştu. Ancak Pfefferberg kendine yakışan bir tarzda, kapının civarında bekliyor ve ufak bir ricada bulunabileceği bir polis memuru bulmaya çalışıyordu. Belki de Spira bir film yıldızı gibi giyinerek etrafta dolaşıyor olabilirdi ve zalimce bir alaycılıkla da olsa, Pfefferberg'i serbest bırakmaya yanaşabilirdi. Aslında bekçi kulübesinde, narin parmaklarıyla tuttuğu listeyi inceleyen OD şapkalı, üzgün suratlı bir oğlan duruyordu. Pfefferberg bu oğlanla yalnızca OD teşkilatında çalışmamış, aynı zamanda da meslek hayatının ilk yılında görev yaptığı, Podgorze'deki Kosciuszko Lisesi'nde onun kız kardeşine ders vermişti.

24 *Yid.* Yüksek Yahudi popülasyonlu küçük şehirlere verilen isim. (Çev.)

Çocuk, kafasını kaldırdı. Kaybolup giden o yıllardan kalma bir saygı ifadesiyle, "Panie[25] Pfefferberg," diye mırıldandı. Sanki avlu sabıkalı suçlularla doluymuş gibi, Panie Pfefferberg'in burada ne aradığını sordu.

Pfefferberg, "Bu çok anlamsız," dedi, "ama henüz bir *Blauschein* almadım."

Çocuk, kafasını iki yana salladı. "Beni izleyin," dedi. Pfefferberg'i üst rütbeli bir *Schupo*'nun yanına götürerek adamı selamladı. Çocuk gülünç şapkası ve ince, kırılgan boynuyla pek de kahramanca görünmüyordu. Pfefferberg daha sonraları bu görüntünün ona daha fazla inandırıcılık kazandırdığına kanaat getirecekti.

Ustaca bir saygı ve itibar karışımıyla, "Bu, *Judenrat* mensubu Herr Pfefferberg," dedi. "Buraya akrabalarını ziyaret etmek için gelmiş." *Schupo* avluda gerçekleşen polis faaliyetinden sıkılmışa benziyordu. Lakayıt bir biçimde Pfefferberg'e geçidi gösterdi. Pfefferberg'in ne çocuğa teşekkür edecek ne de ince boyunlu bir çocuğun, neden ölümü bile riske alarak, sadece kız kardeşine lisede nasıl akrobasi yapılacağını öğrettiği için ona yardım ettiğini düşünecek zamanı oldu.

Pfefferberg doğrudan İşçi Kurumu'na giderek bekleyenlerin arasına daldı. Danışma masasında ikisi de birer *Sudetenlander*[26] olan Skoda ve Knosalla duruyordu. Skoda'ya, "*Liebchen, Liebchen*,"[27] dedi, "çıkartmam olmadığı için beni götürmek istiyorlar. Bana bir baksana, sorarım sana." (İri bir boğayı andıran bir vücudu vardı; eskiden milli hokey takımında ve Polonya kayak takımında bulunuyordu.) "Buralarda ihtiyaç duyulmayacak biri miyim ben?"

Gün boyunca uğraşmak zorunda kaldığı kalabalığa rağmen Skoda kaşlarını kaldırdı ve gülümsemesini engelleyemedi.

25 *Pl.* Bay. (Çev.)

26 *Alm.* Südetli. (Çev.)

27 *Alm.* "Sevgi" anlamına gelen *liebe* ve bir isme "–ciğim" anlamı katan *chen* öğelerinden oluşan samimi bir hitap şekli. (Çev.)

Pfefferberg'in *Kennkarte*'sini aldı. "Size yardımcı olamam, Herr Pfefferberg," dedi. "Onlar size çıkartma vermediyse, ben de veremem. Çok yazık..."

Pfefferberg yüksek, baştan çıkarıcı bir sesle, "Ama bence *verebilirsin, Liebchen*," diye ısrar etti, "ticaret, *Liebchen*, ticaret."

Skoda, yalnızca Herr Szepessi'nin ona yardımcı olabileceğini söyledi ve Pfefferberg'i Szepessi'nin huzuruna çıkarması neredeyse imkânsızdı. Bunu yapmak günlerini alırdı. Pfefferberg, "Ama beni yine de onunla görüştüreceksin, değil mi *Liebchen*?" dedi. Ve Skoda öyle yaptı. İyi bir kız olduğuna dair şöhreti işte bu özelliğinden ileri geliyordu; kendilerine dayatılan devasa prensip yığınının dışına çıkıyor ve böylesine kalabalık bir günde bile kişilere bireysel olarak zaman ayırıyordu. Ancak karşısındaki, yüzü siğillerden geçilmeyen yaşlı bir adam olsaydı, istediğini bu kadar kolay alamazdı, elbette.

Bu korkunç sisteme hizmet ediyor olsa da, Bayan Skoda gibi iyi bir şöhrete sahip olan Herr Szepessi, Pfefferberg'in izin kâğıdına hızlıca göz atarak, "Ama beden eğitimi öğretmenlerine ihtiyacımız yok ki," dedi.

Pfefferberg, Oskar'ın iş tekliflerini sürekli reddetmişti, çünkü kendisini bir uygulayıcı; bir bireyci olarak görüyordu. Kasvetli ve baygın Zabłocie'de üç kuruş maaşa uzun saatler boyu çalışmak istemiyordu. Ama artık bireyciliğin sonunun geldiğini görebiliyordu. Piyasada birer mezat olarak kullanılacak insanlara ihtiyaç vardı. Szepessi'ye dönerek, "Ben bir metal cilacısıyım," dedi. Daha önce kısa süreliğine, Rekawka'da ufak bir metal fabrikası işleten, Podgorzeli amcasının yanında çalışmıştı.

Herr Szepessi, gözlüklerinin ardından Pfefferberg'i süzdü. "İşte bu," dedi, "gerçek bir meslek." Eline bir kalem alarak "Lise Öğretmeni" yazısının ve Pfefferberg'in fazlaca gurur duyduğu Jagiellonian tahsilinin üzerini güzelce çizdi ve karalanmış bölümlerin üzerine "Metal Cilacısı" yazdı.

Masasından kauçuk bir damga, bir çanak macun ve mavi bir çıkartma aldı. Çıkartmayı yapıştırıp damgaladığı belgeyi Pfefferberg'e uzatarak, "Pekâlâ," dedi, "artık bir *Schupo* ile karşılaşırsan, ona topluma faydalı biri olduğunu kanıtlayabilirsin."

Zavallı Szepessi bu kadar kolay ikna edilebildiği gerekçesiyle o senenin sonlarına doğru Auschwitz'e gönderilecekti.

14. BÖLÜM

Oskar Schindler, aralarında polis memuru Toffel ve SS'e bağlı tekstil işletmesi *Ostfaser*'in müfettişi olan alkolik Bosch'un da bulunduğu çeşitli kaynaklardan, "gettodaki prosedürlerin" (artık her ne anlama geliyorsa) gittikçe daha da yoğun bir hale geldiği yönünde bazı dedikodular duymuştu. SS yönetimi Lublin'den Kraków kentine, ırksal temizlik alanında başarılı olmuş sıkı eğitimli birkaç *Sonderkommando* birliği getiriyordu. Toffel, Oskar'a, üretime bir süreliğine ara vermek istemiyorsa haziran ayının ilk Sebt gününe kadar gececi işçileri için yataklı bir kamp kurmasını tavsiye etti.

Bunun üzerine Oskar büroların bulunduğu bölüme ve üst kattaki mühimmat kısmına birkaç yatakhane kurdu. Gece işçilerin bir kısmı orada uyuyacak olmaktan hoşnutlardı. Diğerlerinin ise gettoda kendilerini bekleyen eşleri, çocukları ve anne-babaları vardı. Ayrıca kartlarına *Blauschein*; yani kutsal mavi çıkartma yapıştırılmıştı.

3 Haziran sabahı, Oskar'ın büro müdürü Abraham Bankier, Lipówa Sokağı'na gelmedi. Sekreterlerinden biri ona telefon ettiğinde Schindler hâlâ Straszewskiego Sokağı'ndaki evinde kahvesini içmekteydi. Sekreter kız Bankier'in gettodan çıkarılarak, Optima'ya bile uğramadan doğrudan

Prokocim İstasyonu'nun deposuna götürüldüğünü görmüştü. Götürülen grubun arasında birçok Emalia çalışanı vardı. Reich, Leser... ve daha bir düzine kişi.

Oskar arabasının garajdan çıkarılarak eve getirilmesi talimatını verdi. Arabayı nehir kıyısına, oradan da Lwowska üzerinden Prokocim'e sürdü. Kapıdaki muhafızlara geçiş iznini gösterdi. Depo avlusu sığır vagonlarıyla, istasyon ise gettonun düzenli sıralara sokulmuş, gözden çıkarılabilir ölçüde gereksiz görülen sakinleriyle doluydu. İnsanlar muhtemelen haklı bir gerekçeyle uysal, sessiz ve düzenli bir şekilde davranmaları gerektiğine ikna olmuş gibiydiler. Oskar, insanların yan yana sıraya dizilerek sığır vagonlarına bindirildiklerine ilk kez şahit oluyordu ve bunu kendi gözleriyle görmek onun üzerinde, söylentileri duymaktan çok daha büyük bir şok etkisi yaratmıştı. Kapıldığı şaşkınlık yüzünden platformun kıyısında aniden duraksadı. Sonra insanların arasında, tanıdığı bir kuyumcuyu gördü. "Bankier'i gördün mü?" diye sordu.

Kuyumcu, "Vagonlardan birine bindirildi, Herr Schindler," diye yanıtladı.

"Sizi nereye götürüyorlar?"

"Söylediklerine göre bir çalışma kampına götürülüyormuşuz. Lublin yakınlarında. Muhtemelen buradan daha kötü bir yer değildir" Adam elini gelişigüzel bir şekilde sallayarak uzaklardaki Kraków'u işaret etti.

Schindler cebinden bir paket sigara çıkardı, birkaç 10 zlotilik banknot buldu ve parayla sigarayı kuyumcunun eline sıkıştırdı. Adam ona teşekkür etti. Bu sefer onları evlerinden çıkarırken yanlarına hiçbir şey almalarına izin verilmemişti. Bagajları başka bir vagonla arkalarından göndereceklerini söylemişlerdi.

Schindler geçen yılın sonlarına doğru, *SS Bütçe ve İmar Bülteni*'nde, Lublin'in güneydoğusundaki Bełżec isimli bir kampta kurulması planlanan krematoryum için yapılan fiyat

tekliflerinin yer aldığını görmüştü. Schindler kuyumcuyu ölçüp tarttı. Altmış üç veya altmış dört yaşında olmalıydı. Birazcık sıskaydı; muhtemelen geçen kış zatürre geçirmişti. Hava şartlarına göre oldukça kalın, çizgili bir takım elbise giyiyordu. Ve kuşkusuz, ancak belirli bir miktarda acıyı kaldırabilecek, bilmiş bakışları vardı. 1942 yazında bile böyle bir adamla olağanüstü bir yük hacmi bulunan fırınların arasındaki ilişkiyi tahmin edebilmeniz imkânsızdı. Tutsaklar arasında bir hastalık salgını mı yaratmaya çalışıyorlardı? Bu fırınlar salgın başlatma yöntemlerinin bir parçası mıydı?

Schindler motor kısmından başlayarak, uç uca dizilmiş yirmiden fazla sığır vagonu boyunca yürümeye başladı. Vagonların yüksek pencere kafeslerini kapatan ızgaralardan kafalarını çıkarıp, merakla ona bakan insanlara Bankier'in adını haykırmaya başladı. Abraham, Oskar kendine niçin Bankier'in adını haykırmakta olduğunu sormadığı, bir an durup da Bankier'in *Ostbahn* katarlarına doluşan bunca insanla eş değerde olduğunu düşünmediği için şanslıydı. Varoluşçu herhangi biri Prokocim'deki insanların sayısı karşısında pes eder, karşısındaki yüzler ve seslerin eşit derecedeki albenisi karşısında afallar ve vazgeçerdi. Ancak Schindler'in kalender bir masumiyeti vardı. Tanıdığı insanları gerçekten tanırdı. Ve Bankier'in adını biliyordu, bu nedenle "Bankier! Bankier!" diye seslenmeye devam etti.

Lublin'den gelen bir demiryolu sevkiyat uzmanı olan genç bir SS *Oberscharführer* tarafından durduruldu. Adam, Oskar'ın geçiş iznini görmek istedi. Oskar adamın sol elinde devasa bir isim listesi taşıdığını gördü.

Schindler, "İşçilerim," dedi, "Zaruri endüstri çalışanları. Büro müdürüm. Bu yaptığınız tam bir budalalık. Teçhizat Denetim Kurulu'yla yapılmış anlaşmalarım var ve siz bu anlaşmaların gereğini yerine getirmem için ihtiyacım olan işçilerimi götürüyorsunuz."

Genç adam, "Onları geri alamazsınız," dedi. SS astsubayı geçmiş deneyimlerinden biliyordu ki, listede adı geçen herkes aynı yere götürülmek zorundaydı.

Oskar, sesini zorlukla duyulabilecek; sağduyulu, çevresi geniş ve henüz ağır toplarını ortaya sermeyecek olan bir adamın hırıltısı haline gelene dek alçalttı. "*Herr Oberscharführer*'in, listedeki isimlerin yerine yenilerini bulmanın ne kadar uzun süreceğinden haberi var mı? Fabrikam olan Deutsche Email Fabrik'te, adaşım olan General Schindler'in şahsi koruması altında bir mühimmat bölümü işletiyorum. Üretimin kesintiye uğraması yalnızca *Oberscharführer*'in Rusya'daki görev arkadaşlarını sıkıntıya sokmakla kalmaz, aynı zamanda da Teçhizat Denetim Kurulu'nun da bazı açıklamalar talep etmesine neden olur."

Sadece yorgun bir nakliye görevlisi olan genç adam başını iki yana salladı. "Bu tür hikâyeleri daha önce de duydum, efendim," dedi. Ama endişelendiği belliydi. Oskar bunu anlayabiliyor ve ona doğru eğilerek sesinde ufak bir tehdit tınısıyla konuşmaya devam ediyordu. "Liste konusunda sizlerle tartışmak benim harcım değil," dedi. "Amirin nerede?"

Genç adam başıyla, otuzlu yaşlarda, gözlüklerinin ardındaki kaşları çatılmış bir SS subayını işaret etti. Oskar ceketinin cebinden bir not defteri çıkarırken, "Adınızı öğrenebilir miyim, *Herr Untersturmführer*?" diye sordu.

Subay da listenin kutsallığı hakkında bir dizi söylevde bulundu. Bu adamın gözünde, bütün bu Yahudi ihracı ve vagon trafiğinin güvenilir ve mantıklı tek açıklaması, elindeki listeydi. Ancak Schindler artık daha keskin bir tonda konuşmaya başlamıştı. Liste hakkında çok şey duyduğunu söyledi. *Untersturmführer*'in adını sordu. Doğrudan *Oberführer* Shemer ve Teçhizat Denetim Kurulu'ndan General Schindler ile konuşacaktı.

Subay, "Schindler mi?" dedi. Geldiğinden beri ilk kez Oskar'a dikkatli bir şekilde baktı. Adam zengin bir iş adamı gibi giyinmişti, bir parti rozeti takıyordu ve ailesinde generaller vardı.

Schindler her zamanki uysal homurtusuyla, "Bir hafta sonra kendinizi güney Rusya'da bulacağınıza dair," dedi, "sizi temin ederim, *Herr Untersturmführer*."

Herr Schindler ve SS subayı, önlerinden giden astsubayla birlikte tutsakların arasından ve dolu sığır vagonlarının önünden dolaşmaya başladılar. Lokomotifin buharları tütüyor ve kabininden sarkan makinist, istasyondan ayrılmak için treni son bir kez gözden geçiriyordu. SS subayı platformda yanlarından geçtikleri *Ostbahn* memurlarına beklemelerini haykırdı. Sonunda arka vagonlardan birinin yanına geldiler. Bankier ve bir düzine Emalia çalışanı bu vagondaydı; sanki hep birlikte kurtarılabilmeleri için aynı yere koyulmuşlardı. Kapının kilidi açıldı ve çalışanlar vagondan aşağıya atladılar: Büroda çalışan Bankier ve Frankel; fabrikada çalışan Reich, Leser ve diğerleri... Kendilerini kasıyor, kurtarıldıkları için duydukları sevinci kimsenin fark etmesini istemiyorlardı. İçeride kalanlar sanki bu kadar geniş bir alanda seyahat edebilecekleri için neşeli bir şekilde konuşmaya başladılar. SS subayı, kalemini gereğinden fazla bastırarak, Emalia çalışanlarının isimlerinin üzerini teker teker çizdi ve Oskar'dan sayfalara imza atmasını istedi.

Schindler subaya teşekkür ederek, istasyondan ayrılmak üzere çalışanlarının peşinden giderken adam, ceketinin dirseğini yakalayarak onu durdurdu. "Efendim," dedi, "bunun bizim açımızdan hiçbir fark yaratmadığını anlamalısınız. Vagonlara bindirilen Yahudilerin, şu veya bu kişiler olması umurumuzda değildir."

Oskar'ı ilk gördüğünde kaşlarını çatan subay şimdi daha sakin görünüyordu. Sanki durumun ardındaki teoremi çözmüş gibiydi. *Şu kalaycı tayfasının çok önemli olduğunu mu*

sanıyorsun? Onların yerlerine başka bir düzine insanı alacağız ve bunlara karşı beslediğin hassasiyetin önünde sonunda mağlubiyete uğrayacak. "Sadece, onları salıvermemiz listeleme konusundaki işimizi zorlaştırıyor, hepsi bu."

Kısa boylu, tombul Bankier vagonlara bindirilen grubun Polonya Tasarruf Sandığı'na giderek *Blauschein*'lerini almayı ihmal ettiğini itiraf etti. Birdenbire hırçınlaşan Schindler, bu konuyla derhâl ilgilenmelerini söyledi. Ancak bu sertliğinin altında, mavi bir bant uğruna, hayatlarının yeni, nihai gidişatını öğrenmek ve ağır motorlar tarafından uzaklara sürüklenmek üzere sığır vagonlarında ayakta bekleyen o kalabalıklara karşı duyduğu dehşet ve ümitsizlik hissi yatıyordu. Sığır vagonları onlara, "Artık hepimiz birer hayvanız," diye fısıldıyordu.

15. BÖLÜM

Oskar kendi çalışanlarının yüzlerinden, gettonun onlara yaşattığı işkencenin bir kısmını okuyabiliyordu. İnsanların orada ne soluklanacak zamanları, ne yerleşecek evleri, ne de kendilerinin ve ailelerinin alışkanlıklarını sürdürecek bir alanları vardı. Birçoğu, sokaktaki OD mensupları ve aynı odayı paylaştıkları kişiler dâhil, etraftaki herkesten şüphelenmenin kendilerine verdikleri rahatlatıcı hisse sığınıyordu. Ancak tam da bu sebeple, en aklı başında kimseler bile, güvenebilecekleri birilerini bulmakta zorlanıyorlardı. Josef Bau adlı genç bir ressam gettodaki odasının duvarına, "Her kiracının kendine ait bir dünyası ve orada gizlediği sırları vardır," yazmıştı. Çocuklar, merdiven boşluğundan gelen gıcırtıları duydukları anda konuşmayı kesiyorlardı. Yetişkinler, sürgün ve mülksüzleşmek üzerine gördükleri kâbuslardan uyanıyor ve kendilerini Podgorze'deki kalabalık bir yerde; kâbuslarında gördükleri olayları yaşar, korkuları tadar ve bundan bir türlü uyanamazlarken sürgün edilmiş ve mülksüzleştirilmiş bir halde buluyorlardı. Acımasız dedikodular odalarında, sokakta ve çalıştıkları fabrikada etraflarını kuşatıyordu. Söylentilere göre Spira bir liste daha oluşturmuştu ve bu seferki liste, öncekilerin iki veya üç katı uzunluğundaydı. Bütün çocuklar vurulmak üzere Tarnow'a, boğulmak üzere Stutthof'a veya telkin

edilmek, parçalara ayrılmak ve denek olarak kullanılmak üzere Breslau'ya götürüleceklerdi. Yaşlı ebeveynleriniz mi vardı? Elli yaşın üzerindeki herkes Wieliczka tuz madenlerine nakledilecekti. Çalıştırılmak üzere mi? Hayır. Terk edilmiş odalara kilitlenmek üzere.

Birçoğu Oskar'ın kulağına da ulaşmış olan bütün bu rivayetler, insanların kötülüğü dile getirerek onu engelleme güdüsünden kaynaklanıyordu. Belki de onlara hayal gücünüzün tıpkı onlar kadar geniş olduğunu göstererek kader çarkının dönüşünü yavaşlatabilirdiniz.

Fakat haziran ayında, bütün o korkunç kâbus ve dedikodular gerçek hayatta vuku bulmaya başladı ve en akla hayale sığmayacak söylentilerden biri gerçek oldu.

Gettonun güneyinde, Rekawka Sokağı'nın arkasında tepelik bir park alanı vardı. Buradan gettonun güney duvarının ötesini görebiliyordunuz ve manzara tıpkı Orta Çağ'da yapılmış şu kuşatma tablolarını andırıyordu. Tepelerin yamacında gezinirken gettonun sınırlarını ve aşağıdaki sokaklarda neler olup bittiğini görebiliyordunuz.

Schindler bu durumu, bahar aylarında Ingrid'le birlikte at binmek üzere buraya geldiğinde fark etmişti. Prokocim deposunda karşılaştığı sarsıcı manzaradan sonra buraya bir kez daha gelmeye karar verdi. Bankier'i kurtardıktan sonraki sabah, Bednarskiego Parkı'ndaki ahırdan iki tane at kiraladı. Üzerilerinde uzun binici ceketleri, binici pantolonları ve parlak botları olan Oskar ve Ingrid, kusursuz bir biçimde giyinmişlerdi. Huzursuz bir karınca yuvasına benzeyen gettonun üzerinde iki sarışın *Sudetenlander*...

Ormanlık alanın içinden geçtikten sonra çayır boyunca atlarını dörtnala koştular. Eyerlerinin üzerinden Węgierska Sokağı'nı, hastanenin bulunduğu köşedeki kalabalığı ve yanlarındaki köpeklerle evlere girip insanları zorla sokağa döken SS mangalarını görebiliyorlardı. Getto sakinleri uzun bir süre boyunca evlerine uğrayamayacaklarını hissetmiş

olmalılardı, çünkü sıcak havaya rağmen paltolarını yanlarına almışlardı. Ingrid ve Oskar ağaçların gölgesine geldiklerinde atlarının dizginlerini çekerek, düşünceli bakışlarını karşılarındaki manzaraya çevirdiler ve bazı ayrıntıları fark etmeye başladılar. Ellerinde coplar bulunan OD mensupları, SS mangasına yardım ediyordu. Yahudi polislerinin bazıları fazlasıyla coşkuluydu; Oskar atıyla orada durduktan birkaç dakika sonra, evlerinden çıkmak istemeyen üç kadının omuzlarına cop darbeleri yediklerini görmüştü. İlk başta içinde safi bir öfke kabardı. SS mensupları Yahudileri hırpalamak için Yahudileri kullanıyordu. Fakat günün ilerleyen saatlerinde OD mensuplarından bazılarının onları daha kötü şeylerden korumak için copladıkları ortaya çıkacaktı. Ayrıca, OD teşkilatına getirilmiş yeni bir şart vardı: Eğer aileyi sokağa çıkarmaya başaramazsan, zayiatın cezasını kendi ailenle ödeyecektin.

Schindler, Węgierska Sokağı'nda iki ayrı sıra oluşturulmakta olduğunu da fark etmişti. Bir tanesi sabit duruyordu fakat sürekli yeni insanlar eklenen diğer sıra, bölümler halinde, SS mensuplarının gözetiminde köşeyi dönüp Josefinska Sokağı'nda gözden kayboluyordu. Bu düzenleme ve hareket tarzını yorumlamak pek de zor değildi. Çam ağaçlarının dallarının altında, gettonun üzerinde duran Schindler ve Ingrid, yalnızca birkaç apartman uzaktan, yeni bir *Aktion*'a tanıklık ediyorlardı.

İnsanlar apartmanlardan çıkarılırken, aile mensuplarına aldırış edilmeden, kaba kuvvetle iki ayrı sıra oluşturuluyordu. Yasal belgelere sahip olan ergenlik çağındaki kızlar sabit duran sıraya sokuluyor ve diğer sıradaki orta yaşlı annelerine sesleniyorlardı. Bölünmüş uykusu yüzünden hâlâ sersem bir halde olan bir gece işçisi bir sıraya, karısı ve çocuğu ise diğer sıraya sokuldu. Genç adam sokağın ortasında bir OD polisiyle tartışmaya başladı. "Başlarım *Blauschein*'ınıza! Ben Eva ve çocuğumla birlikte gitmek istiyorum."

Silahlı bir SS mensubu olaya müdahale etti. Polis tarif edilemez durumdaki *Ghettomenscheriy*'in[28] aksine yeni ütülenmiş yaz üniformasıyla tertemiz ve semiz görünüyordu. Tepeden bakınca adamın elindeki otomatik tabancanın üzerindeki yağı seçebiliyordunuz. Polis, Yahudi adamın kulağına vurdu ve ona yüksek sesle kaba sözcükler haykırmaya başladı. Adamın ne söylediğini duyamıyor olmasına rağmen Schindler bunun daha önce Prokocim İstasyonu'nda karşılaştığı türden bir konuşma olduğunu tahmin edebiliyordu. "Benim için fark etmez. Eğer o lanet olası Yahudi orospusuyla gitmek istiyorsan, git!" Adamın diğer sıraya geçmesine izin verildi. Schindler, adamın sıraya ulaşır ulaşmaz karısına sarılmasını fırsat bilen bir kadının gizlice apartmanlardan birine kaçtığını ve SS *Sonderkommando* mensupları tarafından fark edilmediğini gördü.

Oskar ve Ingrid atlarını çevirerek tenha bir ağaçlığa yöneldiler ve birkaç metre ilerledikten sonra doğrudan Krakusa'ya bakan, kireç taşından yapılmış yüksekçe bir yere çıktılar. Bu sokak Węgierska'dan daha kısaydı ve onun kadar hareketli değildi. Sokaktaki kadın ve çocuklardan oluşan kısa bir sıra Piwna Sokağı'na doğru götürülüyordu. Sıranın başı ve sonunda birer muhafız bulunuyordu. Sırada belirgin bir dengesizlik vardı: Kadınların yanlarında, doğurmuş olamayacakları sayıda çocuk bulunuyordu. Üzerine kırmızı minik bir şapka ve kırmızı palto giydirilmiş, yürümeye yeni başladığı belli olan bir kız veya erkek çocuğu paytak adımlarıyla kalabalığa yetişmeye çalışıyordu. Çocuğun, Schindler'in dikkatini çekmesinin nedeni, tıpkı Węgierska Sokağı'ndaki işçinin polisle giriştiği tartışma gibi, bariz bir gösterge sunuyor olmasıydı. Bu seferki dikkat çekici unsursa, elbette, çocuğun kırmızı renge duyduğu sevgiyle ilgiliydi.

28 Getto sakini. (Çev.)

Schindler, Ingrid'in fikrini sordu. Ingrid, "Kesinlikle küçük bir kız çocuğuydu," dedi. "Kızlar küçük yaşlarda belirli bir renge tutulurlar; özellikle de bu tür renklere."

İkili aşağıda olanları izlerken, sıranın arkasında yürüyen *Waffen* SS mensubu ara sıra elini uzatarak bu sendeleyen minik, kırmızı yumrunun gidiş yönünü düzeltiyordu. Bunu sert bir şekilde değil, bir ağabey şefkatiyle yapıyordu. Eğer üstlerinden, etrafta olan bitenleri izleyenlerin duygusal endişelerini yatıştırması yönünde bir emir almış olsaydı, görevini bundan daha iyi yapamazdı. Böylece Bednarskiego Parkı'ndaki iki binicinin manevi kaygıları, bir anlığına da olsa, son derece mantıksız bir biçimde hafifledi. Ancak bu avuntu kısa ömürlü oldu, çünkü kadınlar ve çocuklardan oluşan ve kırmızılı ufaklık yüzünden dolambaçlı bir rota izleyen sıranın arkasındaki köpekli SS mangaları, sokağın kuzey ucuna doğru her iki taraftaki daireleri boşaltmaya başlamışlardı.

SS mensupları öfkeden kudurmuş bir halde, kokuşmuş daireleri tahliye ediyordu. Apartmanlardan birinin ikinci katından, polislerin ne kadar aceleci davrandıklarının bir göstergesi olarak fırlatılan bir valiz kaldırıma düştü ve içindekiler yere savruldu. Tavan aralarına, gardıroplara, çekmeceleri çıkarılmış komodinlere saklanarak ilk aramadan kurtulmayı başaran erkekler, kadınlar ve çocuklar, arkalarından koşuşturan Doberman cinsi köpekler yüzünden kapıldıkları dehşetle, nefessiz kalana dek çığlıklar atarak sokağa dökülüyorlardı. Her şey hızlandırılmış bir şekilde gelişiyor, tepeden olanları izleyen ikilinin takip etmesini zorlaştırıyordu. Apartmanlardan çıkanlar kaldırımda dururken vuruluyor, mermilerin etkisiyle kenardaki oluklara fırlıyorlardı. Kanları, oluklardan akan atık sulara karışıyordu. Belki sekiz, belki on yaşlarındaki cılız bir çocuk ve annesi, Krakusa Sokağı'nın batı tarafındaki bir pencere pervazının altına sığındılar. Schindler onlara bakarken tahammül

edilemez bir korkuya kapıldı. Bu dehşet duygusuyla aniden bacakları tutmaz oldu. Attan düşecek gibiydi. Ingrid'e baktığında, onun da dizginleri sıkıca tuttuğunu fark etti. Genç kadının feryadını ve yalvarışını duyabiliyordu.

Gözleri Krakusa'daki kırmızılı ufaklığa çevrildi. Bütün bu canilikleri ufaklığın sadece birkaç metre gerisinde gerçekleştiriyorlardı; sıradaki insanların Josefinska Sokağı'na girerek gözden kaybolmasını beklememişlerdi. Schindler ilk başta bunun kaldırımdaki cinayetleri nasıl şiddetlendirdiğini görememişti. Ancak bu durum kimsenin görmezden gelemeyeceği bir şekilde, SS mensuplarının ciddi niyetlerini ortaya koyar nitelikteydi. Kırmızılı çocuk olduğu yerde durarak, olanları izlemek için arkasını döndüğünde polisler pencere altına sığınan kadını vurdular. Bir tanesi, yaslandığı duvardan aşağıya kayarken inildeyen çocuğun kafasını, SS mensuplarına özgü bir hareketle, botuyla duvara sabitleyerek silahının namlusunu çocuğun ensesine koydu ve ateş etti.

Oskar'ın gözleri bir kez daha kırmızılı çocuğu aradı. Çocuk durmuş, arkasına dönmüş ve çocuğun kafasını tutan botun yere inişini izlemişti. Sıradaki son kadınla aralarında bulunan mesafe daha da genişlemişti. SS muhafızı bir kez daha kızın hareketini şefkatli bir biçimde düzeltti ve onu eliyle hafifçe dürterek yeniden sıraya girmesini sağladı. Herr Schindler adamın küçük kızı neden tüfeğinin ucuyla zorlamadığını anlayamıyordu, çünkü Krakusa Sokağı'nın diğer ucundaki meslektaşlarının merhamet duygusu bir süreliğine yürürlükten kalkmış durumdaydı.

Schindler sonunda atından kaydı ve kendini yerde, bir çam ağacının gövdesine sarılırken buldu. Buraya gelmeden önce yaptığı mükellef kahvaltıyı çıkarmak için duyduğu şiddetli dürtüyü engellemek zorunda kaldı; çünkü o kurnaz vücudunun asıl yapmaya çalıştığı şeyin, Krakusa

Sokağı'nda yaşananları hazmedebilmek için midesinde bir yer açmak olduğundan şüphelenmişti.

Hepsi birer kadından doğmuş olan ve evlerine mektuplar yazan bu adamların (O mektuplarda annelerine ne anlatıyorlardı?) utanmazlığı, Oskar'ın gördüklerinin içinde en kötüsü değildi. Onların utanç duygusundan bihaber olduklarını biliyordu; sonuçta sıranın sonundaki muhafız kırmızılı çocuğun bu olanları görmesini engellememişti. Ama hepsinden kötüsü, bu adamların bir parça bile utanmalarının olmamasının, resmi bir yaptırım altında oldukları anlamına geliyor olmasıydı. Artık hiç kimse, Alman kültürü fikrine veya isimsiz kimselerin kendi bahçelerinden dışarı çıkmalarını ve kaldırımda yaşanan gerçekleri görebilmek için büro pencerelerinden bakmalarını yasaklayan resmi bildirilere sığınamayacaktı. Oskar o gün Krakusa Sokağı'nda devletinin izlediği siyasetin, geçici bir sapkınlık olarak adlandırılamayacak bir göstergesine tanıklık etmişti. SS mensuplarının yalnızca liderlerinin emirlerini uygulamakta olduklarına inanıyordu; çünkü aksi takdirde, sıranın sonundan giden muhafızın, minik bir çocuğun olan bitenleri izlemesine izin vermeyeceği aşikârdı.

Oskar aynı günün ilerleyen saatlerinde, hatırı sayılır bir miktar brendiyi kısa sürede mideye indirdikten sonra, uygulanmakta olan planı tüm berraklığıyla görmeyi başardı. Kırmızılı ufaklık gibilerinin olanlara tanıklık etmesine izin veriyorlardı çünkü onların da pek yakında ortadan yok olacaklarına inanıyorlardı.

*

Plac Zgody'nin (Barış Meydanı) köşesinde, Tadeus Pankiewicz tarafından işletilen bir *Aphoteke* vardı. Burası eski usul bir eczaneydi. Üzerlerine geleneksel ilaçların Latince isimleri yazılmış, porselen amforalar ile kalın bir şekilde cilalanmış yüzlerce ufak çekmece, el yazması ilaç kitaplarının yarattığı karmaşık görüntüyü Podgorze sakinlerinden

gizliyordu. İşletmeci Pankiewicz, yetkililerin izni ve getto kliniklerindeki doktorların talebi üzerine eczanenin üst katında yaşıyordu. Getto sınırları içinde bulunmasına izin verilen tek Polonyalı oydu. Kırklı yaşların başında, sessiz bir adamdı ve Polonyalı empresyonist Abraham Neumann, besteci Mordche Gebirtig, filozof Leon Steinberg, bilim adamı ve filozof Dr. Rappaport gibi entelektüel müşterileri vardı. Yaşadığı ev ise Yahudi Mücadele Örgütü (ZOB) ile Polonya Halk Ordusu partizanları arasında paylaşılan bilgi ve mesajlar için bir posta kutusu olarak kullanılıyordu. ZOB Kraków kolunun yöneticileri olan genç Dolek Liebeskind ve Simon ile Gusta Dranger bazen gizlice buraya uğruyorlardı. Tadeus Pankiewicz'i, *Judenrat*'ın güttüğü işbirlikçi prensiplerin aksine, öfkeli ve doğrudan bir direnç harekatı içeren projelerine bulaştırmamaları büyük önem arz ediyordu.

Pankiewicz'in eczacı dükkânının karşısındaki meydan, haziran ayının ilk günlerinde insanları gruplara ayırmak için kullanılan bir toplama alanına dönüştürülmüştü. Bu tarihten sonra Pankiewicz Barış Meydanı hakkında, "İnsanın inancını sarsıyor," demeyi kendine adet edinmişti. Ortadaki park alanında insanlar tekrar gruplara ayrılıyor ve onlara bavullarını bırakmaları söyleniyordu. *Hayır, hayır, bavullarınız sonradan gönderilecek!* Polislere direnenler veya ceplerinde gizlice Aryan belgeleri taşıyanlar, ortada gruplara ayrılmış ve olanı biteni izleyen insanlara hiçbir açıklama yapılmaksızın, meydanın batı tarafındaki boş duvara karşı vurulup öldürülüyorlardı. Tüfeklerin sağır edici gürültüsü konuşmaları bölüyor ve umutları yok ediyordu. Kurbanların akrabalarının feryatlarına rağmen yine de, afallamış veya çaresizce hayatta kalmaya yoğunlaşmış olan bazıları, duvarın dibindeki ceset yığınından bihaber gibi davranıyorlardı. Ölü Yahudiler meydana getirilen kamyonlara yüklendiğinde, geride kalanlar kendilerini bekleyen gelecekten konuşmaya devam ediyorlardı. Pankiewicz, gün

boyu SS astsubaylarından duyduğu sözcükleri işitmeye devam ediyordu: "Sizi temin ederim, bayan. Siz Yahudiler çalıştırılmak üzere Kraków dışına çıkarılıyorsunuz. Ülkenin ekonomisi sizlerin gözden çıkarılmasını kaldırabilir mi sanıyorsunuz?" Kadınların bu sözlere inanmak için duydukları çılgınca isteği yüzlerinden anlamak pek zor değildi. Duvara karşı yapılan idamları henüz bitirmiş olan SS, grubun arasında dolanıyor ve onlara bavullarını nasıl işaretlemeleri gerektiğini anlatıyordu.

Oskar Schindler, Bednarskiego Parkı'ndan Plac Zgody'i görememişti. Fakat tepeden olanları izleyen Oskar gibi, meydanda yaşananları izleyen Pankiewicz de yaşamı boyunca bu kadar ruhsuz bir dehşet gösterisine şahit olmadığını düşünüyordu. Tıpkı Oskar gibi Pankiewicz de mide bulantısının esiri olmuş ve kulakları, sanki kafasına bir darbe almış gibi vızıldamaya başlamıştı. Etraftaki gürültü ve vahşet atmosferi karşısında şaşkına dönmüştü. Meydandaki cesetlerin arasında, ünlü *Burn City, Burn* adlı şarkının bestecisi olan Gebirtig ve kibar ressam Neumann'ın da bulunduğundan henüz haberi yoktu. İki apartman ötedeki hastaneden koşarak geldikleri için nefes nefese kalmış doktorlar eczaneye doluşmaya başlamışlardı. Sokaktaki yararlıları sürükleyerek kliniklere taşımışlardı ve Pankiewicz'den bandaj istiyorlardı. Doktorlardan biri, kusturucu ilaç istedi. Kalabalığın arasında, siyanür yuttukları için öğüren veya komaya girmiş yaklaşık bir düzine insan vardı. Pankiewicz'in tanıdığı bir mühendis, karısı başka yöne bakıyorken çaktırmadan ağzına bir siyanür hapı atmıştı.

Węgierska'daki hastanede çalışan genç doktor Idek Schindel, kliniğe gelen histeri krizine girmiş bir kadından, polislerin çocukları götürdüklerini öğrenmişti. Kadın, çocukların Krakusa Sokağı'nda sıraya dizildiklerini ve Genia'nın da onların arasında olduğunu görmüştü. Çocuğun gettodaki vasiliğini üstlenmiş olan Schindel o sabah Genia'yı

komşularına bırakmıştı. Genia'nın, bu sabaha dek ülkenin diğer bölgelerinden daha güvenli olduğunu düşündükleri gettoya bir şekilde girmeyi planlayan ebeveynleri hâlâ taşrada saklanıyordu. Doğduğundan beri kafasına eseni yapmayı seven Genia, ona göz kulak olan kadından kaçmış ve eniştesiyle yaşadıkları evin yolunu tutmuştu. Oraya gidince de polisler tarafından alıkonulmuştu. Oskar Schindler'in dikkatini çeken bu annesiz ufaklık kendini birdenbire Krakusa Sokağı'ndaki sırada bulmuştu.

Dr. Schindel bunları duyduktan sonra üzerindeki önlüğü çıkararak meydana koştu ve muhafızlardan oluşan duvarın önünde bir soğukkanlılık gösterisi sergileyen Genia'yı gördü. Geceleri küçük kızı sakinleştirmek için birçok kez uykusundan uyanan Dr. Schindel, bu soğukkanlı tavrın ne kadar yapmacık olduğunu biliyordu.

Meydanın etrafından dolandığında, Genia da onu fark etti. Idek ona, "Sakın sesini çıkarma. Bir yolunu bulacağım." demek istedi. Olay çıkarmak istemiyordu çünkü bunun sonu her ikisi için de kötü olabilirdi. Ama endişelenmesi gerekmiyordu, çünkü küçük kızın gözlerinde çoktan sessiz ve yabancı bir ifade belirmişti bile. Doktor, Genia'nın acınası fakat takdire şayan kurnazlığı karşısında olduğu yerde donakaldı. Üç yıllık hayatında, akrabalarına seslenmenin kendisine sağlayacağı kısa süreli güven duygusunun cazibesine kapılmamayı öğrenmişti. SS mensuplarının dikkatini Idek'in üzerine çekmenin, bir kurtuluş yolu olmadığını gayet iyi biliyordu.

Idek kafasından, idam duvarının yanında duran iri kıyım *Oberscharführer*'le yapacağı bir konuşma hazırlamaya başladı. Yetkililere fazla mütevazı bir şekilde veya düşük rütbeli kimseler aracılığıyla yaklaşmamak daha iyiydi. Çocuğa bir kez daha baktığında, minik gözlerindeki belli belirsiz parıltıyı fark etti. Genia, zeki bir borsacının soğukkanlılığıyla, kordonun dışında bulunan iki muhafızın arasına

girdi. Enişteşinin gözlerini dağlayacak ölçüde yavaş hareket ediyordu, bu nedenle Idek bu olayların bitiminden çok sonraları bile gözlerini kapattığında, Genia'nın parlak SS botlarından oluşan ormanın içindeki görüntüsünü görmeye devam edecekti.

Plac Zgody'deki hiç kimse Genia'yı fark etmedi. Küçük çocuk sendeleyerek, resmi geçitte yürürcesine, sokağın görünmeyen tarafından Pankiewicz'in dükkânının bulunduğu köşeye ulaştı. Dr. Schindel çocuğun bu becerisi karşısında alkış tutma dürtüsünü bastırmak zorunda kaldı. Bu gösterinin, adamakıllı bir seyirciyi hak ediyor olmasına rağmen, olası bir seyirci tarafından yerle bir edileceği su götürmezdi.

Schindel, Genia'nın bu becerisini açığa çıkarmadan onun peşinden gidemeyeceğini düşündü. Kapıldığı dürtülere rağmen, çocuğun Plac Zgody'den çıkmasını sağlayan içgüdülerinin, ona saklanacak bir yer bulmak konusunda da yardım edeceğine karar verdi. Ona biraz zaman kazandırmak için farklı bir yoldan hastaneye geri döndü.

Genia Krakusa Sokağı'ndaki odasının önüne geri dönmeyi başardı. Sokak tamamen boşalmıştı ve eğer birkaç kurnaz çift duvarların arasına saklanmışlarsa bile, kendilerini göstermeye pek niyetleri yoktu. Küçük kız eve girerek yatağın altına saklandı. Eve dönmekte olan Idek sokağın köşesine geldiğinde, son aramaları gerçekleştiren bir SS mensubunun kapıyı tıklattığını gördü. Ancak Genia kapıyı açmadı. Idek geldiğinde ona bile cevap vermedi. Nereye bakacağını bilen genç adam, odanın belirgin rüküşlüğüne katkıda bulunan eski perdeyle pencere pervazının arasından içeriye göz attı ve yatak örtüsünün kenarından parlayan kırmızı ayakkabıyı gördü.

Schindler bu sıralarda atını çoktan ahıra bırakmıştı. Kırmızılı Genia'nın SS mensupları tarafından bulunduğu eve geri dönerek kazandığı ufak, ancak önemli zaferine tanıklık etmek için parkta değildi. Yeni haberleri gündüz

vardiyasında çalışanlarla paylaşamayacağı kadar ağır bulmuş ve kendini DEF'teki bürosuna kapatmıştı. Kraków'un gözde âlemcisi, Zabłocie'nin savurgan iş adamı, keyfine son derece düşkün fakat çapkın görünüşünün altında acımasız bir yargıç da besleyen Herr Schindler, bu tarihten çok sonraları, kişiliğine hiç uymayan bir şekilde bugünün önemini şu sözlerle vurgulayacaktı: "O gün düşünme yetisine sahip olan herkes, gelecekte olacakları bütün çıplaklığıyla görmeye başladı. O günden sonra, sistemi alt etmek için gücümün yettiği her şeyi yapmaya karar verdim."

16. BÖLÜM

SS teşkilatı cumartesi akşamına dek gettodaki çalışmalarını sürdürdü. Polisler, Oskar'ın Krakusa Sokağı'nda şahit olduğu şekilde hareket etmeye devam etmişlerdi. Baskınların ne zaman yapılacağını kestirmek zor olmuş, cuma günü kaçmayı başaranlar cumartesi günü yakalanmışlardı. Ancak Genia, sessiz kalma ve kırmızılar içinde fark edilmeden hareket edebilme konusundaki, yaşından beklenmeyecek yeteneği sayesinde yakalanmamayı başarmıştı.

Zabłocie'deki Schindler, bu kırmızılı ufaklığın *Aktion* sürecinden sağ salim kurtulduğunu ümit etmeye cesaret edemiyordu. Pomorska'daki polis karargâhında tanıdığı birkaç kişiden ve Toffel'den duyduğu kadarıyla, yaklaşık 7.000 kişi gettodan çıkarılmıştı. Yahudi İşleri Bürosu'ndan bir Gestapo yetkilisi bu durumu tasdik ederken büyük bir zevk almıştı. Pomorska Sokağı'ndaki bürokratlar ise haziran *Aktion*'unu tam bir zafer olarak görüyorlardı.

Oskar, artık bu tür bilgiler konusunda daha titiz davranır olmuştu. Örneğin, *Aktion* uygulamasının genel olarak Wilhelm Kunde'nin idaresi altında gerçekleştiğini fakat SS *Obersturmführer* Otto von Mallotke tarafından uygulamaya konulduğunu biliyordu. Bu konuda bir sicil dosyası tuttuğu yoktu elbette, ancak Canaris'e veya bütün dünyaya ayrıntılı

bir rapor vermesini gerektirecek yepyeni bir dünya düzenine hazırlandığı da bir gerçekti. Bunu tahmin ettiğinden daha önce yapmak zorunda da kalabilirdi. Fakat şu an için, daha önceleri geçici birer sapkınlık olarak gördüğü uygulamaların sonuçlarını araştırmakla yetiniyordu. Polis teşkilatındaki bağlantılarından ve Stern gibi anlayışlı Yahudilerden, sağlam bilgiler ediniyordu. Halk Ordusu partizanları tarafından sağlanan ve Polonya'nın diğer bölümlerinden gelen istihbaratlara getto üzerinden, Pankiewicz'in eczacı dükkânı gibi yerler vasıtasıyla ulaşıyordu. Akiva Halutz Direniş Grubu'nun lideri Dolek Liebeskind, Almanların bir gözlerini Kızıl Haç'ın üzerinden ayırmadan da olsa, kurulmasına izin verdikleri Yahudi Yardımlaşma Derneği'ndeki gezici görevi sayesinde diğer gettolardan da bilgi topluyordu.

Bu tür haberleri *Judenrat* ile paylaşmanın hiçbir anlamı yoktu. *Judenrat* Konseyi, kurulan kamplardan getto sakinlerine bahsetmeyi medeni açıdan uygun bulmuyordu. Konseye göre bu yalnızca insanların endişelenmelerine ve sokakların karışmasına yarardı ve hiçbir karmaşa cezasız kalmazdı. İnsanların bu çılgınca dedikoduları duyup, abartıldığını düşünmeleri ve umuda sarılmaları her zaman daha iyiydi. Kurul üyelerinin birçoğu böyle düşünüyordu; namuslu Artur Rosenzweig zamanında bile böyle düşünenler olmuştu. Fakat artık Rosenzweig yoktu. Tezgâhtar David Gutter, bir Alman ismi taşıdığı için pek yakında *Judenrat*'ın yönetimine geçecekti. Tayınlar artık yalnızca SS tarafından değil, Symche Spira'ya sokak bazında *Judenrat*'ı temsil etme görevi vermiş olan Gutter ve diğer kurul üyeleri tarafından da dağıtılıyordu. Bu nedenle *Judenrat* mensupları artık insanlara, götürülmeleri muhtemel olan kamplardan bahsetmeyi pek gerekli görmüyorlardı çünkü kendilerinin güvende olduğundan gayet emindiler.

Gettonun olan biteni öğrenmesi ve Oskar'ın onu köşeye sıkıştıran bazı haberler alma süreci, genç eczacı Bachner'in

Prokocim'den tahliye edildikten sekiz gün sonra Kraków'a dönmesiyle başladı. Hiç kimse onun gettoya nasıl tekrar girmeyi başardığını veya SS tarafından kolaylıkla başka bir yolculuğa çıkarılabileceği Prokocim gibi bir yerden neden geri döndüğünü bilmiyordu. Fakat Bachner'in eve dönmesine sebep olan şey, elbette ki öğrenilen gerçeklerin etkisiydi.

Bachner, Lwowska'da ve Plac Zgody'nin ara sokaklarında hikâyesini anlatmaya başladı. Kendilerini bekleyen nihai dehşeti görmüştü. Gözlerinde delilik pırıltıları vardı ve gittiğinden beri saçları beyazlamıştı. Haziran ayı başlarında evlerinden toplanan insanların tümü, Rusya yakınlarındaki Bełżec kampına götürülmüşler ve trenler istasyona vardığında, Ukraynalı askerler tarafından coplar ve değneklerde dövülerek dışarı çıkarılmışlardı. Bütün kampa ürkütücü, berbat bir koku hâkimdi, ama SS mensupları insanlara, büyük bir nezaketle, bunun dezenfektan kullanımı yüzünden olduğunu söylüyorlardı. Yeni gelenler, birinin kapısında "EMANET ODASI", diğerinde ise "DEĞERLİ EŞYALAR" yazan iki ambarın önünde sıraya diziliyordu. Kıyafetlerini çıkarmaları isteniyor ve küçük bir Yahudi çocuğu aralarında dolaşıp onlara ayakkabılarını birbirine bağlamaları için uzun iplikler dağıtıyordu. Gözlükler ve yüzükler çıkarılıyordu. Çırılçıplak kalan tutsakların kafaları berberler tarafından tıraş edilirken bir SS astsubayı onlara saçlarının, denizaltı tayfaları için özel bir malzeme yapımında kullanılacağını söylüyor, "Kökü sizde nasılsa," diyerek uydurmaca hikâyesini biraz daha güçlendiriyordu. Tutsaklar daha sonra, dikenli tellerle çevrili bir geçitten geçiriliyor ve çatılarında bakırdan yapılmış birer Yahudi Yıldızı bulunan, kapılarında "BANYO VE DUMAN ODALARI" yazan depolara götürülüyordu. SS mensupları insanlara yol boyunca, içeriye girdiklerinde derin derin nefes almalarını, böylece kusursuz bir şekilde dezenfekte olacaklarını söylüyorlardı. Bachner, küçük bir kızın bilekliğini yere düşürdüğünü ve

arkasından gelen ufak bir oğlanın bilekliği yerden alıp, onunla oynayarak depoya yöneldiğini görmüştü.

Bachner'in anlattıklarına göre insanlar depolara girdiklerinde gazla zehirlenmişlerdi. Ardından birkaç SS mangası, ceset piramitlerinin oluşturduğu düğümü çözmek ve onları gömmek üzere dışarı çıkarmak için görevlendirilmişti. Bachner, kendisi dışında herkesin sadece iki gün içinde öldürüldüğünü söylüyordu. Sırasının gelmesini beklerken bir şekilde askeri tuvaletlerden birine girmiş, kendini çukurdan aşağıya sallandırmış ve üç gün boyunca, gırtlağına kadar gelen insan dışkısının içinde beklemişti. Yüzü bir sinek kovanına dönüşmüş, boğulmaktan korktuğu için deliğin kenarına tutunarak ayakta uyumuştu. Sonunda bir gece vakti sürünerek dışarı çıkmıştı.

Bir şekilde Bełżec'ten çıkmayı başarmış ve tren raylarını takip etmişti. Gettodaki herkes onun aklını kaçırdığı için kamptan kaçabildiği konusunda hemfikirdi. Ayrıca, geldiği yere geri dönebilmesi için muhtemelen köylü bir kadın tarafından temizlenip, üzerine yeni kıyafetler giydirilmiş olmalıydı.

Fakat yine de, bunların tehlikeli birer dedikodu olduğunu düşünen kişiler vardı. Auschwitz'deki tutuklular, gettoda kalan akrabalarına kartlar göndermişlerdi. Yani Bachner'in anlattıkları Bełżec için geçerli olsa da, Auschwitz için geçerli değildi. Gerçi Bełżec için anlatılanların doğruluğu da kesin sayılmazdı. Gettonun kötü hayat şartları altında yaşayan biri, ancak güvenilir haberlere inanarak hayatta kalabilirdi.

Schindler'in kaynaklarından öğrendiği üzere, Bełżec'teki odalar Hamburg'dan bir mühendislik şirketi ve Oranienburg'daki SS mühendislerinin gözetimi altında, o senenin mart ayında tamamlanmıştı. Bachner'in ifadelerine bakılırsa günde 3.000 kişiyi öldürme kapasitesine sahiplerdi. Eski usul ceset imha yöntemi yeni öldürme metodunun hızına

yetişemediğinde kullanılacak olan krematoryumun inşası da tamamlanmak üzereydi. Bełżec'in inşasıyla ilgilenen şirket, Sobibor'da ve Lubliln'de de aynı tesisleri kurmuştu. Ardından yeni fiyat teklifleri kabul edilmiş, hâlihazırda Varşova yakınlarındaki Treblinka'da yapılacak tesislerin inşası epey ilerlemişti. Auschwitz'deki ana kampın ve Birkenau'dan birkaç kilometre uzakta bulunan Auschwitz II kampının hem odaları, hem de fırınları çalıştırılmaya başlanmıştı. Direniş örgütleri, Auschwitz II' de günde 10.000 cinayet işlenebildiğini iddia ediyordu. Łódź bölgesinde ise, diğerleri gibi yeni teknolojiyle donatılmış Chelmno kampı bulunuyordu.

Günümüzde yazılan bu satırlar, tarih hakkında edilen beylik laflardan fazlası değildir. Ancak bu haberleri 1942 yılında, ılık haziran göğünün altında duymak kişilerde oldukça esaslı bir şok etkisi yaratacak, beyinlerinin insanlık hakkındaki yerleşmiş fikirlerin ve olasılıkların yer aldığı bölümünde hasarlara ve dengesizliklere sebep olacak cinstendi. O yaz, Oskar ve Kraków'daki getto sakinleri de dâhil olmak üzere, Avrupa'daki milyonlarca insan kendilerini acı verici bir biçimde, Bełżec veya Polonya ormanlarındaki diğer kampların fikrine alıştırmak zorunda kalmışlardı.

Schindler o yaz, iflas etmiş Rekord şirketini ayağa kaldırmakla ve Polonya Ticaret Mahkemesi'nin koşulları altında, formaliteden yapılmış bir açık arttırmayla mülkün sahipliğini elde etmekle uğraşıyordu. Oskar, Krakusa Sokağı'nda gördükleri sayesinde Alman ordusunun, Don Nehri'ne varmış ve Kafkas petrol yataklarına doğru ilerliyor olmasına rağmen savaştan galip çıkamayacağının farkına varmıştı. Bu nedenle Lipówa Sokağı'ndaki fabrikanın üzerindeki hâkimiyetini resmiyete dökmek için iyi bir zamanda olduklarına karar vermişti. Yine de, neredeyse çocukça ve tarihin yazmaya zahmet etmeyeceği bir toylukla, şeytan kralın nihai düşüşünün kendisinin fabrika üzerindeki sahiplik hakkını etkilemeyeceğini, gelecekte kendilerini bekleyen yeni

çağda bile Zwittaulu Hans Schindler'in başarılı oğlu olarak kalmaya devam edeceğini umuyordu.

Kutu fabrikasının müdürü Jereth, fabrikasının arkasındaki boş alana sığınak görevi görecek bir kulübe inşa etmesi için Schindler'e baskı yapıyordu. Oskar bürokratlardan gerekli onayları almayı başardı. Aklındaki plan, gece vardiyasında çalışan işçileri için bir dinlenme alanı inşa etmekti. Bunun için ihtiyaç duyduğu keresteleri hazırdı; Jereth onları Oskar'a hediye etmişti.

Güz mevsiminde tamamlanan sığınak oldukça küçük ve rahatsız bir yere benziyordu. Tahta döşemeler, eski tahtaların kendilerine özgü yeşil rengine sahipti ve eskidikçe küçülecek ve yağan karın altında eğilecekmiş gibi duruyordu. Ancak ekim ayındaki *Aktion* sırasında burası Bay ve Bayan Jereth, kutu fabrikası çalışanları, radyatör fabrikası çalışanları ve Schindler'in gece işçileri için bir sığınak görevi görmüştü.

Buzlu *Aktion* sabahlarında bürosundan çıkarak, fabrikadaki gece işçilerini evlerine götürmek üzere Podgorze'den Lipówa'ya gelen SS mensupları, Ukraynalı destek birlikleri, Polonya polisi ve OD müfrezeleriyle konuşan; kahve içerken *Wachtmeister* Bosko'nun getto yakınlarındaki ofisini arayarak işçilerinin geceyi Lipówa Sokağı'nda geçirmeleri gerektiğine dair yalanlar uyduran Oskar Schindler, şimdi kendisini ihtiyatlı ticaret ilkelerinin çok ötesinde bir tehlikeye atmıştı. Onu iki kez hapishaneden çıkaran nüfuzlu kimseler, Oskar doğum günlerinde onlara ne kadar cömertçe davranıyor olsa da, bunu sonsuza dek sürdüremezlerdi. Bu sene nüfuzlu kişileri de Auschwitz'e göndermeye başlamışlardı. Orada öldükleri takdirde, dul kalan eşleri Kumandan'dan kısa ve ufacık bir pişmanlık kırıntısı bile içermeyen bir telgraf alıyorlardı: "KOCANIZ KONZENTRATIONSLAGER AUSCHWITZ'DE VEFAT ETMİŞTİR."

Bosko, Oskar'dan çok daha uzun ve zayıf biriydi. Boğuk ve ters bir ses tonu vardı ve tıpkı Oskar gibi bir Çekoslovakya Almanıydı. Ailesi de Oskar'ın ailesi gibi muhafazakâr ve eski Alman geleneklerine bağlı bir aileydi. Genç adam, Hitler'in yükselişi sırasında Beethoven'ın Napolyon sırasında kapıldığı "Büyük Avrupa" coşkusuna benzer biçimde, kısa süreli bir Pan-Almanizm beklentisine girmişti. Viyana'da teoloji okurken, kısmen bunu *Wehrmacht*'taki zorunlu askerliğe alternatif olarak gördüğü için, kısmen de geçici hevesi yüzünden SS teşkilatına katılmıştı. Şimdi bu hevesinden pişmanlık duyuyor ve Oskar'ın bildiğinden çok daha ağır bir vicdani kefaret ödüyordu. Oskar'ın o sıralarda onun hakkında bildiği tek şey, Bosko'nun *Aktion* sürecini baltalamaktan hoşlanıyor olduğuydu. Sorumluluk alanı gettoyu kapsayan Bosko tıpkı Oskar gibi, gizli bir tanık olduğunu biliyor ve olanları duvarların dışındaki bürosundan belirgin bir dehşet duygusuyla izliyordu.

Oskar, Bosko'nun ekim ayındaki *Aktion* uygulaması sırasında düzinelerce çocuğu karton kutularda gettonun dışına çıkardığını bilmiyordu. Genç adamın gizli örgütlere onlarca genel geçiş izni belgeleri sağladığını da bilmiyordu. Yahudi Mücadele Örgütü (ZOB), Kraków'da epey etkin ve güçlü bir durumdaydı. Üyelerinin tamamı gençlik kulüplerine üye olan kişiler, özellikle de adını Mişna'nın[29] temelini oluşturmuş olan efsanevi Haham Akiva ben Joseph'ten alan Akiva kulübü mensupları oluşturuyordu. ZOB, Shimon Dragner ve tuttuğu günlük daha sonraları Direniş'in klasikleri arasına girecek Gusta Dragner adındaki evli bir çift ile Dolek Liebeskind tarafında yönetiliyordu. Örgüt mensuplarının eleman alımı, yasadışı para, sahte belgeler ve gizlice çıkarılan gazeteleri taşımak amacıyla gettoya özgürce girip çıkabilmeleri gerekiyordu. Kraków'un çevresindeki ormanlarda gizlenen, sol görüşlü ve tıpkı direniş

29 Yahudilikde Medeni ve Ceza Hukuk'u olan Talmud'un ilk bölümü

örgütü gibi, Bosko'nun sağladığı geçiş izinlerine ihtiyaç duyan Polonya Halk Ordusu'nda da bağlantıları vardı. Bu nedenle Bosko'nun ZOB ve Polonya Halk Ordusu'yla olan ilişkisi onu astırmaya yetecek düzeydeydi, ancak genç adam yine de kendisiyle gizliden gizliye alay ediyor, kendini hakir görüyor ve onu kısmen de olsa kurtarabilecek çözüm yollarına başvurma fikrinden iğreniyordu. Bosko, herkesi kurtarmak istediği ve çok yakında bunu yapmaya kalkışacağı için yeryüzünden silinip gidecekti.

*

Kırmızılı Genia'nın kuzeni Danka Dresner on dört yaşındaydı ve minik akrabasının Plac Zgody'deki kordondan kurtulmasını sağlayan güvenilir, çocuksu güdüleri kaybedeli çok olmuştu. *Luftwaffe* üssünde bir temizlikçi olarak çalışıyor olmasına rağmen, on beş yaşın altındaki ve kırk yaşın üzerindeki bütün kadınların ne olursa olsun sonbahara kadar kamplara götürüleceği biliniyordu.

Bu nedenle, SS *Sonderkommando* birliklerinin ve Güvenlik Polisi mangalarının Lwowska Sokağı'na giriş yaptığı sabah Bayan Dresner, yanına Danka'yı da alarak Dabrowski'deki evinde gizli bir duvarı olan komşusuna gitti. Otuzlu yaşlarının sonlarındaki komşu kadın, Wawel'in yakınlarındaki Gestapo yemekhanesinde çalışıyor ve bu nedenle ayrıcalıklı bir muamele göreceğini düşünüyordu. Ancak risk altında olan yaşlı bir anne ve babası vardı. Bu nedenle ebeveynleri için evine asıl duvarla arasında 60 santimetrelik bir boşluk olan ikinci bir duvar ördürmüştü. Bu oldukça masraflı bir işti, çünkü kullanılan tuğlaların gettoya bez parçaları, yakacak odun ve dezenfektan gibi yasal mallar taşıyan el arabalarına gizlenerek sokulması gerekmişti. Bu gizlice örülmüş tuğlaların ona 5.000 zlotiye mi, yoksa 10.000 zlotiye mi mal olduğunu sadece Tanrı biliyordu.

Bu duvardan birkaç kez Bayan Dresner'a bahsetmişti. Eğer bir *Aktion* daha yapılırsa, Bayan Dresner yanına Danka'yı

alarak burada saklanabilirdi. Bu yüzden Bayan Dresner, Dabrowski'deki köşenin ardından gelen gürültüleri, Doberman ve Dalmaçya köpeklerin havlamalarını, *Oberscharführer*'lerin megafonlardan gelen kükremelerini işittiği sabah, kızını da alarak arkadaşının evine yollanmıştı.

Bayan Dresner merdivenlerden çıkarak doğru odayı bulduğunda bütün bu yaygaranın, arkadaşını da etkilediğini gördü. Kadın, "Sesler çok korkunç geliyor," dedi. "Annemle babam içeri girdiler. Kızını oraya sığdırabilirim, ama seni sığdıramam."

Danka büyülenmiş bir halde karşıdaki duvara ve duvarın üzerini kaplayan lekeli duvar kâğıdına bakıyordu. Kadının yaşlı ebeveynleri orada, duyuları karanlık yüzünden keskinleşmiş bir halde, muhtemelen ayaklarının altında dolanan sıçanlar nedeniyle endişeli bir şekilde bekleşiyordu.

Bayan Dresner, kadının mantıklı şeyler söylemediğini fark edebiliyordu. Komşusu, *Kızı alırım, ama seni değil*, deyip duruyordu. Sanki SS muhafızlarının, duvarı buldukları takdirde, Danka'nın yaşının küçük olması sebebiyle daha bağışlayıcı davranacaklarını düşünüyor gibiydi. Bayan Dresner, *Aktion*'un Lwowska Sokağı'nın bu kesiminde yoğunlaştığını, kendisinin hiç de şişman biri sayılmayacağını ve gidecek başka bir yerinin olmadığını açıklamaya çalıştı. Yani duvara kendisi de sığabilirdi. Bayan Dresner, "Danka güvenilir bir kızdır," dedi, "ama annesini yanında kendini daha güvende hisseder." Sadece karşıdan bakınca bile duvarın içine dört kişinin yan yana sığabileceği anlaşılıyordu. Ama iki apartman öteden gelen silah sesleri kadının kalan son mantık kırıntılarını da silip süpürdü. "Kızı sığdırabilirim!" diye haykırdı. "Gitmeni istiyorum!"

Bayan Dresner, Danka'ya döndü ve ona duvarın içine girmesini söyledi. Danka daha sonraları, neden annesine boyun eğdiğini ve tek kelime etmeden duvarın içine girdiğini sorgulayacaktı. Kadın, onu çatıya çıkardı, yerdeki

halıyı kaldırdı ve birkaç döşeme tahtasını yerlerinden çıkardı. Danka, aşağıdaki boşluğa girdi. İçerisi zifiri karanlık değildi; yaşlı çift ufak bir mum yakmışlardı. Danka aşağıya inince kendini yaşlı kadının yanında buldu. Bu başka birinin annesiydi, ancak yıkanmamaktan ileri gelen kokunun altından, analığın o sıcak ve koruyucu kokusunu duyabiliyordu. Kadın hafifçe gülümsedi. Kocası diğer tarafta ayakta duruyor, dışarıdan gelen sesler yüzünden dikkatinin dağılmaması için gözlerini kapatıyordu.

Bir süre sonra, komşunun annesi Danka'ya isterse oturabileceğini işaret etti. Danka yan tarafına dönerek yere çömeldi ve gizli boşluğun zemininde kendine rahat bir oturma şekli ayarladı. Sıçanları umursamıyordu. Duvarın ardından, annesi ve annesinin arkadaşının sesleri dâhil, hiçbir ses duyamıyordu. Ancak her şeyden öte, kendini umulmadık derecede güvende hissediyordu. Ve bu güvenlik hissinin hemen ardından, annesinin sözlerine ruhsuzca boyun eğdiği için kendi kendine öfkelendi. Dışarıdaki *Aktion*'un ortasında kalan annesi için endişelenmeye başlamıştı.

Bayan Dresner evi hemen terk etmemişti. SS mensupları şimdi Dabrowski Sokağı'na girmiş, Bayan Dresner da orada kalmaya karar vermişti. Polisler tarafından götürüldüğü takdirde, arkadaşına herhangi bir zararı dokunmazdı. Aslında, ona faydası bile olabilirdi. Eğer bu odadan birini tutuklarlarsa, muhtemelen yaptıkları işten tatmin olurlar ve duvar kâğıdının durumunu incelemeye gerek görmezlerdi.

Fakat diğer kadın, Bayan Dresner orada kaldığı sürece hiç kimsenin tutuklanmaktan kurtulamayacağına inanıyordu. Bayan Dresner ise komşusu o halde kalmaya devam ettiği takdirde gerçekten de hiç kimsenin kurtulamayacağının farkındaydı. Bu nedenle ayağa kalktı ve sakin bir şekilde kendinden ümidi keserek odayı terk etti. Onu merdivenlerde veya holde yakalayacaklardı. Kendi kendine, *Bunun sokakta yakalanmaktan ne farkı var ki?* dedi. Getto sakinlerinin

polisler onları bulana kadar titreyerek odalarında kalmaları gerektiği ve merdivenlerde, hareket halinde yakalanan herhangi birinin sisteme saygısızlık etmekten sorumlu tutulacağı artık sözsüz bir gelenek haline gelmişti.

Şapkalı birinin gölgesi, onu dışarı çıkmaktan alıkoydu. Genç adam, avludan gelen soğuk mavi ışıkta gözlerini kısarak dışarıdaki merdivenlerin ilk basamağına adımını attı. Dresner'ı gördüğünde onu tanıdı. Dresner da onu tanımıştı. Bu çocuk, Bayan Dresner'ın büyük oğlunun bir tanıdığıydı, ancak bunun herhangi bir anlama geleceğinden emin olmak çok zordu. OD mensuplarına *Aktion* sırasında nasıl bir baskı yapıldığı bir muammaydı. Çocuk koridora girdi ve Dresner'a doğru yürüdü. "Pani[30] Dresner," dedi. Merdiven boşluğunu işaret etti. "On dakika sonra gidecekler. Merdivenlerin altında bekleyin. Haydi, merdivenlerin altına girin."

Dresner, tıpkı kızının uyuşuk bir şekilde ona itaat etmesi gibi, OD mensubu çocuğun söylediklerine boyun eğdi. Merdivenlerin altına girerek çömeldi, ancak bunun bir işe yaramayacağını biliyordu. Avludan gelen gün ışığı yerini belli ediyordu. Eğer avluyu veya koridorun ters tarafında bulunan ve saklandığı merdivene açılan apartman kapısını kontrol etmek isterlerse onu görürlerdi. Ayakta durması veya çömelmesi hiçbir fark yaratmayacağından, ayağa kalkmaya karar verdi. Ön kapıdan çıkmak üzere olan genç OD mensubu bir kez daha Dresner'a orada kalmasını söyledi. Sonra gitti. Dresner dışarıdaki haykırışları ve emirleri duyabiliyordu. Sesler hemen yan apartmandan geliyor gibiydi.

Sonunda biraz önce dışarı çıkan genç OD muhafızı yanında diğerleriyle birlikte içeri geldi. Dresner kapıdan gelen ayak seslerini işitti. Genç adam Almanca konuşarak, giriş katını kontrol ettiğini ve kimseyi bulamadığını söyledi. Ancak üst katta dolu odalar vardı. SS mensuplarıyla o

30 *Pl.* Bayan. (Çev.)

kadar tekdüze bir ses tonuyla konuşuyordu ki, Bayan Dresner çocuğun, almakta olduğu riskin hakkını veremediğini düşündü. Çocuk, Lwowska'dan Dabrowski'ye kadar çalışmış olan SS mensuplarının giriş katını kendileri arayamayacak ve dolayısıyla, onun zar zor tanıdığı ancak yine de yardımcı olmaya karar verdiği Bayan Dresner'ı bulamayacak kadar yorgun oldukları ihtimali karşısında kendi varlığını tehlikeye atıyordu.

Sonuç olarak, çocuğun sözüne güvenerek giriş katını aramadılar. Bayan Dresner adamların merdivenlerden çıkarak ikinci kattaki odaların kapıları çarptıklarını, botlarının gizli duvarın bulunduğu odada tıkırdadığını duyabiliyordu. Komşusunun aksi ve cırlak sesini duydu: "Tabii ki çalışma iznim var, Gestapo yemekhanesinde çalışıyorum, hem de orada bir sürü tanıdığım var." Dresner, polislerin yanlarında birden fazla kişiyle, bir çift ve bir aileyle aşağı indiklerini işitti. Daha sonraları, *benim yerime aldıkları kişiler,* diye düşünecekti. Bronşitin eşiğinde olduğu belli olan orta yaşlı bir adam, "Herhalde yanımıza birkaç parça giysi alabiliriz, değil mi beyler?" dedi. Lehçe konuşan SS mensubu, tren seferleri hakkındaki bir soruya cevap veren vagon görevlisi kadar kayıtsız bir sesle, "Giysiye ihtiyacınız olmayacak. Sizi götürecekleri yerde her şeyinizi karşılıyorlar," diye cevap verdi.

Sesler kesildi. Bayan Dresner beklemeye devam etti. İkinci bir baskın olmadı. İkinci baskın, muhtemelen yarın ya da ondan sonraki gün gerçekleşecekti. Artık tekrar tekrar geri dönerek bütün getto sakinlerini avlayacaklardı. Haziran ayında dehşetin doruk noktası olarak görülen olaylar, ekim ayına kadar günlük bir olay haline gelmişti. Dresner, kızı Danka'yı almak için üst kata çıkarken, OD mensubu çocuğa ne kadar minnettar olsa da, ölümünün Kraków'daki kadar alışılmış, planlı ve endüstriyel olduğu bir yerde, sistemin her şeye baskın gelen enerjisini ancak ucu ucuna ve

sadece geçici bir kahramanlıkla başka tarafa yönlendirebileceğini düşünüyordu. Gettodaki görece daha muhafazakâr Yahudilerin bir sloganı vardı: "Yaşam, bir saatlik olsa bile, hâlâ yaşamdır." OD mensubu çocuk ona işte bu bir saati vermişti; ancak Dresner, ülkede ona daha fazlasını verebilecek kimse olmadığının farkındaydı.

Yukarıdaki kadın bir parça mahcup görünüyordu. "Kızın istediği zaman buraya gelebilir," dedi. "Yani, seni korktuğumdan değil, ilkelerim nedeniyle kabul etmedim. Ve ilkelerim hâlâ geçerli. Seni alamam, ancak kızın istediği zaman gelebilir."

Bayan Dresner onunla tartışmadı. Kadının bu duruşunun, onu biraz önce merdiven altındayken kurtaran denklemin bir parçası olduğunu sezmişti. Kadına teşekkür etti. Danka onun misafirperverliğine bir kez daha ihtiyaç duyabilirdi.

Bayan Dresner bundan böyle, kırk iki yaşından daha genç göründüğü ve hâlâ sağlıklı olduğu için, sağlığının Teçhizat Denetim Kurulu'nun veya savaş seferberliği için çalışan başka bir kanadın işe yarayacağını farz ederek hayatta kalmaya çalışacaktı. Ancak bu fikrin geçerliliğinden pek emin değildi. Bugünlerde gerçeğin biraz olsun farkında olan herkes, SS teşkilatının sosyal anlamda ülkeye zarar vermekten başka işe yaramayan bir Yahudi'nin ölümünün, iş gücüne yapacağı herhangi bir katkıdan ağır bastığını düşündüğünü anlayabilirdi. Ve asıl sorun şuydu: Böyle bir zamanda, kim fabrikada satın alma memurluğu yapan Juda Dresner'ı kurtarırdı ki? Kim *Wehrmacht* tamirhanesinde tamircilik yapan Janek Dresner'ı kurtarırdı? Kim, SS'in nihayet Yahudilerin ekonomik değerini hiçe saymaya karar verdiği bir sabahta, *Luftwaffe*'nin temizlikçisi Danka Dresner'ı kurtarırdı?

*

OD mensubu, Dabrowski'deki evin koridorunda Bayan Dresner'ı kurtarmaya çabalarken, Halutz Gençliği'ne

ve ZOB'a mensup genç Siyonistler gözle görülür bir direniş harekatına hazırlanıyordu. Yasadışı olarak birkaç *Waffen* SS üniforması buldular ve bunlar sayesinde Sw Ducha Plac'ta, Stowacki Tiyatrosu'nun karşısında bulunan ve sadece SS mensuplarına ayrılmış olan Cyganeria Restoranı'na girmeyi başardılar. Cyganeria'ya girdiklerinde masalara, onları çatıyı delecek bir güçle havaya uçuran, birkaç SS mensubunu parçalara ayıran ve kırk kişiyi yaralayan birkaç bomba yerleştirdiler.

Oskar bunu duyduğunda olay sırasında kendisinin de bir subaya dalkavukluk etmek üzere orada olabileceğini düşündü.

Gettonun eskiden kalma barışseverliğini alt üst etmek ve evrensel bir başkaldırıya dönüştürmek, Shimon ve Gusta Dranger'in planladıkları bir şeydi. Karmelicka Sokağı'ndaki, yine sadece SS kullanımına açık olan Bagatella Sineması'nı bombaladılar. ZOB üyeleri birkaç ay içinde Vistula'daki devriye teknelerini batırmış, çeşitli askeri garajlara yangın bombaları atmış, bunlara sahip olmaması gereken insanlara *Passierschein*'lar[31] ayarlamış, sahte Aryan belgeleri düzenlemek için kullanılacak vesikalık fotoğrafları gizlice merkezlere sokmuş, ordu mensuplarına ayrılmış Kraków-Bochnia trenini raydan çıkarmış ve gizli gazetelerinin insanlara ulaşmasını sağlamışlardı. Ayrıca OD şefi Spira'ya bağlı ve binlerce kişinin tutuklanmasına sebep olan listeleri hazırlayan Spitz ve Forster isimli iki teğmenin, bir Gestapo tuzağına yakalanmalarına sebep olmuşlardı. Bu eski bir üniversite oyununun değişik bir versiyonuydu. Muhbir numarası yapan bir örgüt üyesi, iki polis memuruyla Kraków'un yakınlarındaki bir köyde buluşmak için sözleşmişti. Başka bir sözde muhbir de Gestapo'ya giderek, Yahudi partizan hareketinin iki liderinin belirtilen buluşma yerinde olacaklarını

31 *Alm.* Geçiş belgesi

söylemişti. Spitz ve Forster, Gestapo'dan kaçarken paramparça edilmişlerdi.

Yine de getto sakinlerinin direniş tarzı, haziran ayında sürgün edilecek binlerce kişiden oluşan bir liste hazırlaması istendiğinde, listenin en başına kendisinin, karısının ve kızının isimlerini yazan Artur Rosenzweig'ın yolundan gitmekti.

Bay Jereth ve Oskar Schindler ise, Zabłocie'deki Emalia'nın arka bahçesinde ikinci bir sığınak yapmaktan bahsederek kendilerince bambaşka bir tarzda direniş gösteriyorlardı.

17. BÖLÜM

Sedlacek adlı Avusturyalı bir dişçi kısa zaman önce Kraków'a gelmiş ve Schindler hakkında bazı araştırmalar yapmaya başlamıştı. Trenle Budapeşte'den yola çıkmıştı ve yanında Kraków'da bağlantı kurabileceği kişilerin bir listesini ve Vali Frank Polonya'daki en yaygın para birimlerini tedavülden kaldırdığı için bavulunun altındaki gizli bölmede bir miktar İşgal Zlotisi getirmişti.

Sedlacek iş için seyahat ediyormuş gibi davransa da, aslında Budapeşte'deki bir Siyonist yardım organizasyonu adına habercilik yapmakla görevliydi.

1942 yılının güz mevsiminde, dünyadaki Yahudi halkı bir kenara, Filistin'deki Siyonistler bile Avrupa'da olup bitenlerden habersizdi ve yalnızca kulaklarına çalınan dedikodularla hareket ediyorlardı. Sağlam bilgiler alabilmek için İstanbul'da bir büro açmışlardı. Şehrin Beyoğlu bölgesindeki bir daireden, Alman hâkimiyeti altındaki Avrupa bölgelerinde faaliyet gösteren bütün Siyonist topluluklarına kartpostallar göndermişlerdi. Kartların üzerinde, "Lütfen nasıl olduğunu bana bildir. *Eretz* sizi çok özledi," yazıyordu. *Eretz* kelime anlamı olarak "toprak" demekti ve bütün Siyonistler bunun İsrail anlamına geldiğini bilirdi. Kartların

her biri, Türk vatandaşı olan Sarka Mandelblatt adlı bir kız tarafından imzalanmıştı.

Kartpostallar kayıplara karışmıştı. Kimse cevap vermemişti. Bunun anlamı adres sahiplerinin hapishanede, ormanda, çalışma kamplarından birinde, gettoda ya da mezarda olduklarıydı. İstanbul'daki Siyonistlerin eline geçen hayra yorulamayacak, menfi sessizlik bunun en büyük kanıtıydı.

1942 yılının son aylarında bir cevap almayı başardılar. Gelen kartpostalın üzerinde Budapeşte'deki Belvaros kentinin bir resmi vardı. Arkasında şunlar yazıyordu: "Durumuma gösterdiğin ilgi beni yüreklendirdi. *Rahamim maher* [acil yardım] gerekiyor. Lütfen irtibatı kesme."

Bu cevap, Sarka Mandelblatt'ın kartpostalını alan ve üzerindeki mesajı çözen Samu Springmann adlı, Budapeşteli bir kuyumcu tarafından yazılmıştı. Samu otuzlu yaşlarının başlarında ufak tefek bir adamdı. On üç yaşından beri, bir türlü kurtulamadığı dürüstlüğüne rağmen, resmi yetkilileri pohpohlamaya, diplomatik kurumlar için bazı ufak jestler yapmaya, gaddar Macar Gizli Polis Servisi'ne rüşvet vermeye alışmıştı. Şimdi ise İstanbul'daki bu kimseler, Alman İmparatorluğu'na gizlice yardım parası göndermek ve oradaki insanlar vasıtasıyla Avrupa'daki Yahudilere neler yapıldığı hakkında bilgi edinerek, bunu tüm dünyaya yaymak için ondan yardım talep ediyorlardı.

Alman müttefiki Macaristan'da, General Horthy'nin yönetimi altında yaşayan Samu Springmann ve Siyonist yoldaşları da tıpkı İstanbul'daki insanlar gibi Polonya sınırının ötesinde olup bitenler hakkında sağlam bilgilere erişemiyorlardı. Springmann bu nedenle, çantaların içindeki paranın belirli bir bölümü karşılığında veya gönüllü olarak Alman topraklarına girecek kuryelerle görüşmeye başladı. Kuryelerinden biri Erich Popescu adında, aynı zamanda elmas tüccarlığı yapan bir Macar Gizli Polis Servisi ajanıydı. Bir

diğeri ise halı kaçakçısı Bandi Grosz'du. Grosz da bir zamanlar gizli polislik yapmış, ancak rahmetli annesine yaşattığı üzüntünün kefaretini ödemek için daha sonraları Springmann ile çalışmaya başlamıştı. Üçüncü kurye, Stuttgart'taki Gestapo İdare Amirliği için ajanlık yapan Rudi Schulz adında, Avusturyalı bir kasa hırsızıydı. Springmann, bu kişiler gibi çift taraflı ajanlarla oynamak ve onların hassas yönlerine, açgözlülüklerine, varlığı kesin olmayan ilkelerine hitap etmek konusunda büyük bir yeteneğe sahipti.

Kuryelerden bazıları, sağlam önermelere göre hareket eden idealistlerdi. 1942 yılının sonlarına doğru Kraków'da Oskar Schindler'i soruşturmaya başlayan Sedlacek, bu türden bir kuryeydi. Viyana'da başarılı bir dişçilik geçmişi vardı ve kırklı yaşlarını tüketmek üzere olan bu türden birinin, Polonya'ya çift tabanlı bavullar sürüklemek gibi bir zorunluluğu yoktu. Ancak Sedlacek bunu yapmayı kabul etmişti ve şimdi de cebinde İstanbul'dan gelen bir listeyle Kraków'da dolanıyordu. Listenin ikinci sırasındaki isim ise Oskar'a aitti!

Bu durum Itzhak Stern, iş adamı Ginter veya Dr. Alexander Biberstein gibi birilerinin Schindler'in adını Filistin'deki Siyonistlere ulaştırdığı anlamına gelirdi. Herr Schindler, haberi bile olmadan, erdemli kişi makamı için aday gösterilmişti.

*

Dr. Sedlacek'in Kraków garnizonunda bir tanıdığı vardı. Sedlacek'in Viyana'daki hastalarından biri olan Binbaşı Franz Von Korab, bir *Wehrmacht* mensubuydu. Doktor, Kraków'da geçirdiği ilk gece Cracovia Oteli'nde bir şeyler içmek için Binbaşı Von Korab'la buluştu. Sedlacek oldukça kötü bir gün geçirmişti; kurşuni renkli Vistula'ya gitmiş, karşısında uzanan Podgorze'yi izlemiş, dikenli teller ve mezar taşlarından oluşturulmuş kaleye, bu hoyrat kış gününde kalenin üzerinde biriken, şehrin diğer bölümlerinden daha karanlık

bulutlara, önünde bekleşen polis mensuplarının bile lanetliye benzediği doğu geçidinin ardına, şehrin diğer bölümlerine kıyasla daha sert düşen yağmur damlalarına bakmıştı. Nihayet oradan ayrılıp Von Korab'la buluşma vaktinin geldiğini gösteren saatine büyük bir minnettarlık beslemişti.

Viyana'nın taşra bölgelerinde, Von Korab'ın büyükannesinin Yahudi olduğuna dair dedikodular dolaşıyordu. Sedlacek'in hastaları bunu umarsızca söylüyorlardı. Reich sınırları içinde kalıtımsal konular tıpkı hava durumundan bahsetmek gibi normal karşılanıyordu. İnsanlar içkilerini yudumlarken ciddi bir biçimde Reinhard Heydrich'in büyükannesinin gerçekten de Suss adlı bir Yahudi'yle evlenip evlenmediğini tartışıyorlardı. Von Korab bir keresinde sağduyusundan vazgeçip, aralarındaki dostluğa dayanarak Sedlacek'e kendisi hakkında dolaşan dedikoduların doğru olduğunu söylemişti. Bu itiraf bir güven gösterisiydi ve Sedlacek'in de aynı güveni Von Korab'a göstermesinde bir sakınca yoktu. Bu nedenle Doktor Sedlacek, Cracovia Oteli'nde buluştuğu Binbaşı'ya İstanbul listesinde yer alan isimler hakkında birkaç soru sordu. Schindler'in adı geçtiğinde Von Korab anlayışlı bir kahkahayla karşılık verdi. Herr Schindler'i tanıyordu; onunla birçok kez yemek yemişti. Fiziksel olarak oldukça gösterişli biriydi ve çok para kazanıyordu. Göründüğünden veya daha doğru bir ifadeyle, göstermeyi tercih ettiğinden daha zekiydi. "Onu şu anda arayıp senin için bir randevu ayarlayabilirim." dedi.

İkili, ertesi sabah saat onu gösterirken Emalia'ya giriş yaptı. Schindler dişçiyi bürosuna kabul etti, ancak ona ne kadar güvendiğini anlayabilmek için binbaşıyı yakından gözlemlemeyi elden bırakmadı. Oskar bir süre sonra bu yabancıya ısındıktan sonra binbaşı sabah kahvesine kalamayacağını söyleyerek izinlerini istedi. Von Korab gittikten sonra Sedlacek, "Pekâlâ," dedi. "Size tam olarak nereden geldiğimi anlatayım."

Sedlacek yanında getirdiği paradan veya ilerleyen zamanda Yahudi Ortak Dağıtım Komitesi tarafından Polonya'da elde edilen bağlantılara verilecek hatırı sayılır miktarda nakitten bahsetmedi. Dişçinin bilmek istediği tek şey, Herr Schindler'in hiçbir maddi çıkarı olmaksızın Polonya'daki Yahudi halkına karşı güdülen politika ve seferberlik hakkında ne düşündüğüydü.

Schindler, dişçinin bu sorusu üzerine tereddüt etti. Sedlacek o anda Schindler'in her şeyi inkâr edeceğini düşündü. Gittikçe büyüyen emaye fabrikasında, SS teşkilatının belirlediği maaşlarla çalışan beş yüz elli tane Yahudi vardı. Teçhizat Denetim Kurulu onun gibi adamlara uzun süreli mukaveleler; SS ise günde 7,50 Reichsmark gibi cüzi bir ücrete daimi köleler sağlıyordu. Schindler'in deri koltuğunda arkasına yaslanarak hiçbir şey bilmediğini iddia etmesi kadar doğal bir şey olamazdı.

Oskar, "Bir sorunumuz var, Herr Sedlacek," diye gürledi. "Sorunumuz, işte bu." Eliyle dışarısını işaret etti. "Bu ülkenin vatandaşlarına yapılanlara inanmak çok güç."

Dr. Sedlacek, "Yani," dedi, "yöneticilerimizin size inanmayacaklarından mı endişeleniyorsunuz?"

"Kendim bile inanamazken, evet." Ayağa kalktı, içki dolabına gitti, iki kadeh konyak doldurdu ve birini Dr. Sedlacek'e vererek masanın diğer yanına geçti. Kadehinden büyük bir yudum alarak, önünde durmakta olan bir faturaya kaşlarını çattı. Faturayı masadan aldı ve topuklarının üzerinde yürüyerek kapıya gitti. Sanki dışarıdan gizlice onları dinleyen birini duvara sıkıştırmak istercesine, kapıyı hızla ardına kadar açtı. Bir an için hareket etmeden orada dikildi. Sedlacek onun sakin bir ses tonuyla, Polonyalı sekreterine fatura hakkında bir şeyler söylediğini duydu. Schindler birkaç saniye içinde kapıyı kapatarak Sedlacek'in yanına döndü ve büyük bir yudum daha aldıktan sonra konuşmaya başladı.

Yahudilere karşı yürütülen politikanın bu kadar sistematik bir şekilde geliştiğini Sedlacek'in Viyana'daki Nazi karşıtı kimselerden oluşan ufak çevresi bile tahmin etmemişti. Schindler'in ona anlattığı hikâye yalnızca ahlaki yönden ürkütücü olmakla kalmıyordu: Nasyonal Sosyalistlerin kıran kırana bir savaşın ortasında olmalarına rağmen, hiçbir askeri veya ekonomik anlamı olmayan ve yalnızca psikolojik temellere dayanan bir katliam için binlerce asker ve polis, tren yollarının kullanımı için gereken değerli kaynaklar, binlerce metreküplük depolama alanları, kapsamlı mühendislik teknikleri, dudak uçuklatan sayıda araştırma-geliştirme görevlileri, tonlarca belge, cephaneler dolusu otomatik silah ve mühimmat harcadığına da inanılması bekleniyordu. Dr. Sedlacek buraya gelirken yalnızca açlık, ekonomik kısıtlamalar, şu ya da bu şehirde yapılan gaddarca soykırımlar, mülkiyete el koyma gibi bazı korku hikâyeleri duyacağını düşünmüştü. Bunların hepsi tarihte alışılagelmiş uygulamalardı.

Polonya'daki olayları Oskar gibi bir adamın özetlemesi, Sedlacek'i ikna etmişti. Oskar işgal sırasında işlerini gayet iyi yürütmüş, elinde bir brendi kadehiyle kendi kovanında oturan bir adamdı. İçinde hem yüzeysel bir metanet, hem de ilkel bir öfke vardı. Her ne kadar bundan pişmanlık duysa da, kendini en kötüsüne hazırlamayı elden bırakmamıştı. Aktardığı gerçekleri bir parça bile abartmadığı belli oluyordu.

Sedlacek, "Eğer vizenizi ayarlarsam, bana anlattıklarınızı yöneticilerime ve diğerlerine de anlatmak üzere Budapeşte'ye gelir misiniz?" dedi.

Schindler bir an için şaşırmış gibi göründü. "Bir rapor yazabilirsiniz," dedi. "Bu gibi şeyleri başka kaynaklardan da duymuşsunuzdur."

Fakat Sedlacek, "Hayır," dedi. "Ayrı ayrı hikâyeler ve şu veya bu olayın ayrıntılarını dinledim, ama kimse bana

olayların kapsamlı bir özetini sunmadı. Budapeşte'ye gelin. Fakat sizi uyarmalıyım; bu oldukça rahatsız bir yolculuk olacaktır."

Oskar Schindler, "Yani sınırı yürüyerek mi geçmem gerektiğini söylüyorsunuz?" diye sordu.

Dişçi, "O kadar da kötü değil," diye yanıtladı. "Ama bir yük treniyle yolculuk etmek zorunda kalacaksınız."

"Geleceğim."

Dr. Sedlacek ona, İstanbul listesinde yer alan diğer isimleri sordu. Örneğin, listenin ilk sırasında Krakówlu bir dişçi yer alıyordu. Sedlacek'in dediğine göre dişçileri ziyaret etmek en kolayıydı çünkü dünya üzerindeki herkesin en azından bir tane ufak çürüğü olurdu. Herr Schindler, "Hayır," dedi. "Bu adama gitmeyin. Kısa süre önce SS tarafından ifşa edildi."

Dr. Sedlacek oradan ayrılıp Budapeşte'deki Bay Springmann'ın yanına dönmeden önce, Schindler'den bir randevu daha aldı. Oskar'ın DEF'teki ofisine vardığında, Springmann'ın Polonya'ya sokması için ona verdiği naktin neredeyse tamamını Schindler'e armağan etti. Hedonistik zevkleri göz önüne alındığında, Schindler'in bu parayı karaborsa mücevherleri için harcaması olasıydı. Ancak ne Springmann'ın, ne de İstanbul'dakilerin herhangi bir teminata ihtiyacı vardı, çünkü parayı uzaktan denetlemeleri her halükarda imkânsızdı.

Bu noktada, Oskar'ın kusursuz bir biçimde davranarak, parayı kendi bildikleri gibi harcamaları için Yahudi cemaatindeki bağlantılarına verdiğini belirtmeliyim.

*

Tıpkı Bayan Dresner gibi, gelecekte Oskar Schindler'i pek yakından tanıyacak olan Mordecai Wulkan çekirdekten yetişme bir kuyumcuydu. Senenin sonlarına doğru, kapısına Spira'nın yönetimindeki OD Siyasi Tümen'den biri geldi. Od mensubu, "Başın belada değil, merak etme," dedi.

Ancak Wulkan'ın bir sabıka kaydı vardı. Bir yıl önce, karaborsada yeni paralardan sattığı için OD tarafından enselenmişti. Döviz Kontrol Bürosu adına çalışmayı reddettiğinde ise SS mensupları tarafından dövülmüştü. Bayan Wulkan, getto polis merkezindeki *Wachtmeister* Beck'le konuşmak ve kocasının salıverilmesi için rüşvet vermek zorunda kalmıştı.

Haziran ayında Bełżec'e gönderilmek için evinden alınmış, ancak tanıdığı bir OD mensubu onu Optima'nın avlusundan gizlice çıkarmıştı. Yaşamları boyunca Kudüs'ü görme şansları ne kadar az olsa da OD teşkilatı içinde de Siyonistler bulunuyordu.

Bu sefer onu ziyarete gelen OD mensubu bir Siyonist değildi. Wulkan'a, SS teşkilatının acilen dört tane kuyumcuya ihtiyaç duyduğunu söyledi. Symche Spira'ya kuyumcuları bulması için üç saatlik bir zaman tanınmıştı. Bu şekilde Herzog, Friedner, Grüner ve Wulkan'dan oluşan dört kuyumcu OD merkezine toplandı ve gettodan çıkarılarak, şimdilerde SS Ana İdare ve İktisat Amirliği olarak kullanılan eski Teknik Akademi'ye götürüldü.

Wulkan, Akademi'ye girdiği andan itibaren burada sıkı bir güvenliğin olduğunu fark etti. Her kapıda bir muhafız vardı. Bir SS subayı giriş salonunda kuyumculara, burada yapacakları işten herhangi birine bahsettikleri takdirde derhâl çalışma kampına gönderilecekleri konusunda bir uyarıda bulundu. Buraya geldikleri her gün yanlarında elmas sınıflandırma kitlerini ve altının karat değerini ölçmek için kullandıkları araçları getirmelerini söyledi.

Kuyumcular bodrum katına yönlendirildiler. Duvarlardaki raflarda, bavullar ve evrak çantalarından oluşan yığınlar vardı. Çantaların her birinin üzerinde eski sahipleri tarafından titizlikle ve boş yere yapıştırılmış olan isim etiketleri vardı. Yüksek pencerelerin altında bir dizi tahta sandık bulunuyordu. Dört kuyumcuya odanın ortasında yere çömelmeleri söylendi. SS mensupları bir bavul alarak

yerde sürüklediler ve içindekileri Herzog'un önüne boşalttılar. Başka bir bavul almak için yeniden raflara yöneldiler ve bunun içindekileri de Grüner'in önüne boşalttılar. Friedner ve Wulkan içinse çağlayan bir şelaleyi andıran altın yığınları getirdiler. Bunlar yüzükler, bileklikler, saatler, opera dürbünleri ve sigara tablalarından oluşan eski eşyalardı. Kuyumculardan, eşyaların üzerindeki bu altınları derecelendirmeleri ve onları eşyaların diğer kısımlarından ayırmaları isteniyordu. Elmas ve incilerin ise değerlerini belirleyeceklerdi. Her şeyi değer ve karat ağırlığına göre farklı yığınlara ayıracaklardı.

Adamlar ilk parçaları çekingen birer tavırla alarak incelemeye başladılar, ancak eski alışkanlıkları kendilerini göstermeye başladığında biraz daha hızlandılar. Altınlar ve mücevherler ait oldukları yığınlara yerleşirken SS mensupları her bir yığın için birer tahta sandık ayarlıyorlardı. Sandıklar tamamen dolduğunda siyah boyayla işaretleniyorlardı: SS REICHSFÜHRER BERLIN. SS *Reichsführer*[32], Himmler'in unvanıydı ve haczedilmiş mücevherler onun adına *Reichsbank*'a koyuluyordu. Bunların arasında birçok çocuk yüzüğü vardı ve kuyumcuların işlerini doğru düzgün yapabilmeleri için bu yüzüklerin nereden geldikleri hakkında sakin ve makul bir şekilde düşünmeleri gerekiyordu. Çalışmaları süresince yalnızca bir kez bocaladılar: SS mensupları üzerlerinde hâlâ kan lekeleri olan, bir bavul dolusu altın dişi önlerine döktüklerinde... Wulkan'ın dizlerinin dibinde duran diş yığını binlerce ölünün ağızlarını temsil ediyor ve bu ağızların her biri, onu ayağa kalkıp aletlerini odanın diğer ucuna fırlatmaya ve bütün bu değerli eşyaların lekeli geçmişlerini haykırmak suretiyle kendilerine katılmaya çağırıyordu. Ancak Herzog, Grüner, Wulkan

32 *Alm.* Reichsführer: SS 1925'den 1933'e ve 1934 sonrası Alman SS'in en yüksek dereceli rütbesi olup aynı zamanda Alman Ordusunda Mareşal rütbesiyle eşdeğer bir rütbeydi. Bu rütbenin anlamı SS komutanıdır.

ve Friedner kısa bir duraklamanın ardından değerlendirme işlemine devam ettiler. Bu defa kendi ağızlarında bulunan parlak, değerli altınların daha çok farkındaydılar. SS mensuplarının yanlarına gelip ağızlarını incelemek isteyeceğinden endişelenmeye başlamışlardı.

Teknik Akademi'deki hazineyi değerlendirmeleri tam altı haftalarını aldı. Oradaki işlerini bitirdikten sonra şimdilerde gümüş deposu olarak kullanılan eski bir garaja götürüldüler. Yağlama çukurları ağızlarına kadar gümüş eşyalarla doldurulmuştu: Yüzükler, kolye uçları, bayram tabakları, yadlar[33], zırhlar, taçlar ve şamdanlar. Kuyumcular bu eşyalardaki gümüş levhaları dökme gümüş kısımlarından ayırdılar ve hepsini tarttılar. Görevli SS subayı, bu nesnelerden bazılarının çok zor paketlendiğinden dert yandığında Mordecai Wulkan onları eritmeyi önerdi. Tam olarak dindar biri sayılmasa da, Reich'a gönderilecek gümüş eşyaların Museviliğe ait sembollerden arındırılmasını bir çeşit zafer olarak görüyordu. Ancak SS subayı her nedense bu öneriyi geri çevirdi. Belki bu nesneler eğitici bir müzeye konmak üzere toplanmıştı. Belki de SS mensupları Musevi kültürüne ait işleme ve desenlerden hoşlanıyordu.

Bu değer biçme işi tamamlandığında Wulkan yeniden işsiz kaldı. Ailesi ve özellikle de bronşit olan kızı için yiyecek bulabilmek üzere düzenli olarak gettodan ayrılmak zorunda kalıyordu. Bir süreliğine Kazimierz'deki metal fabrikasında çalıştı ve bu sırada *Oberscharführer* Gola adında ılımlı bir SS mensubuyla tanıştı. Gola, ona Wawel'in yakınındaki SA kışlasında bir tamircilik işi buldu. Wulkan bir gün elinde İngiliz anahtarıyla yemekhaneye girerken kapının üzerinde FOR JUDEN UND HUNDE EINTRITT VERBOTEN yazılı bir tabela olduğunu gördü. Bu sözcükler, "Yahudiler ve köpeklerin girmesi yasaktır," anlamına geliyordu.

33 *İbr.* Yad: Dini ayinlerde, Tevrat'ı yazılara dokunmadan okumaya yardımcı olan belirteç. (Çev.)

Wulkan, Teknik Akademi'de değerlendirdiği yüz binlerce altın dişin üzerine bir de bu yazıyla karşılaşınca, *Oberscharführer* Gola'nın düşünmeden yaptığı bu iyiliğin bile onun için bir kurtuluş yolu olamayacağını anladı. Gola yemekhaneye gelip içkisini içerken bu yazıyı fark etmiyordu bile. Gelecekte bir gün Wulkan ailesinin Bełżec'e veya aynı derecede etkili başka bir yere götürüldüğünü de fark etmeyecekti. Bu nedenle Wulkan, tıpkı Bayan Dresner ve gettonun diğer on beş bin sakini gibi, ayrıcalıklı bir kurtuluşa ihtiyacı olduğunu anladı. Ancak o günlerde hiçbir Yahudi bu kurtuluşun varlığına inanmıyordu.

18. BÖLÜM

Dr. Sedlacek'in yolculuğun rahatsız geçeceğinden bahsetmişti ve öyle de oldu. Oskar yanında bir palto, bir bavul ve yolculuğun sonuna doğru fena halde ihtiyaç duyduğu bazı kişisel temizlik malzemeleri ile dolu bir çanta ile seyahat etmişti. Yasal seyahat belgelerine sahip olmasına rağmen onları kullanmak istememişti. Sınırda kendi belgelerini göstermemenin çok daha iyi bir seçenek olduğunu düşünüyordu. Böylece aralık ayında Macaristan'a gittiğini istediği zaman, kolaylıkla inkâr edebilirdi.

Oskar Parti'nin çıkardığı ve satılmak üzere Macaristan'a gönderilen *Völkischer Beobachter* gazetesiyle dolu bir yük treninde seyahat etmişti. Almanya'nın resmi gazetesinin gotik harfleri ve baskı mürekkebinin keskin kokusuyla sarılı bir halde, içinde bulunduğu yük treni tarafından sarsılarak, Slovakya'nın kışı sert geçiren dağlarının üzerinden güneye, Macaristan sınırına ve Tuna Vadisi'ne götürülmüştü.

Üniversitenin yakınlarındaki Pannonia'da onun için bir oda ayırtılmıştı. Vardığı günün öğleden sonrasında, ufak tefek Samu Springmann ve Dr. Rezso Kastner adlı bir ortağı onu görmeye geldiler.

Asansöre binerek Schindler'in kaldığı kata çıkan iki adam, mültecilerden bazı haberler almıştı. Fakat bu mülteciler

ufak tefek ayrıntılar dışında başka bir şey anlatmıyorlardı. Kendilerini tehlikeye atmaktan kaçınmaları, bu tehlikenin coğrafi konumu, detaylı işleyişi ve ulaştığı sınırlar hakkında pek az bilgiye sahip olduklarını gösteriyordu. Kastner ve Springmann büyük bir beklenti içindeydiler, çünkü eğer Sedlacek'in söylediklerine inanacak olurlarsa, üst kattaki *Sudetenlander*, Polonya'daki tahribat ve kargaşanın gerçek yüzünü onlara aktarabilecekti.

Odaya girdiklerinde kısa bir biçimde tanıştılar, çünkü Springmann ve Kastner sadece dinlemek üzere gelmişlerdi ve Schindler'in birazdan söyleyecekleri yüzünden kaygılı olduğunu görebiliyorlardı. Kahveyle kafayı bozmuş bu şehirde oda servisini arayarak kahve ile kek istemek ve bu sayede, yapılacak görüşmeyi resmiyete dökmek oldukça kolaydı. Kastner ve Springmann karşılarındaki Almanın devasa elini sıktıktan sonra oturdular. Ancak Schindler odayı arşınlamaya başladı. Kraków'dan ve *Aktion* ile gettonun gerçeklerinden bu kadar uzaktayken, olanlar hakkında bildikleri Oskar'ı Sedlacek'le konuşurken olduğundan çok daha fazla rahatsız ediyordu. Üzerinde yürüdüğü halıyı yakıp yıkmak istiyormuş gibiydi. Onu bir alt kattaki odadan bile duyabilirdiniz. Ayağını yere koyduğunda avizeniz titrerdi. Bu adımlar adeta Krakusa'da, sokağı terk etmek üzere olan sıranın kuyruğundaki kırmızılı bir çocuğun gözlerinin önünde, botunu kurbanının kafasına dayamaktan çekinmeyen SS infaz mangası mensubunu taklit ediyordu.

Oskar olanları anlatmaya Kraków'un zalim vatandaşlarıyla; sokaklarda bizzat şahit olduğu veya duvarın her iki tarafındaki Yahudiler ve SS mensuplarından duyduklarıyla başladı. Konunun gerektirdiği şekilde, gettoda yaşayan hekim Chaim Hilfstein'dan, Dr. Leon Salpeter'den, Itzhak Stern'den bazı mektuplar getirmişti. Oskar, "Dr. Hilfstein'ın mektubu," dedi, "Yahudi halkının çektiği açlıkla ilgili bir

rapor. Vücuttaki yağın tamamı tükendiğinde, beyniniz erimeye başlıyor."

Oskar onlara, gettoların gittikçe erimekte olduğunu söyledi. Bu hem Varşova'daki, hem Łódź'daki, hem de Kraków'daki gettolar için geçerliydi. Varşova gettosu beşte dört, Łódź gettosu üçte iki, Kraków gettosu ise yarı yarıya azalmıştı. İnsanlar nereye götürülmüşlerdi? Bazıları çalışma kamplarındaydılar, ancak güzel bir öğlen vakti Oskar'ın karşısındaki bu beyefendilerin, nüfusun en az beşte üçünün yeni bilimsel yöntemler kullanılan kamplarda ortadan kaybolduklarını kabul etmeleri gerekiyordu. Bu tür kamplar pek istisnai de sayılmazlardı. Onlara resmi bir SS adı bile verilmişti: *Vernichtungslager*, yani İmha Kampı.

Oskar, geçtiğimiz birkaç hafta içinde Kraków gettosunda yaklaşık 2.000 kişinin tutuklandığını ve Bełżec'teki odalar yerine şehrin yakınlarındaki çalışma kamplarına götürüldüklerini söyledi. Bu kamplardan biri Wieliczka'da, diğeri ise Prokocim'deydi ve ikisi de Rusya cephesine giden *Ostbahn* hattının üzerindeki tren istasyonlarıydı. Bu tutuklular her gün Wieliczka ve Prokocim'den alınarak, Płaszów köyündeki, kapsamlı bir çalışma kampının oluşturulmakta olduğu alana yürütülüyorlardı. Schindler, insanların hayatlarının böylesine bir kampta pek de kolay olmadığını söyledi; Wieliczka ve Prokocim'deki kışlalar Horst Pilarzik adlı bir SS astsubayının yönetimindeydi ve Pilarzik geçtiğimiz haziran ayında gettonun, aralarından yalnızca bir kimyagerin sağ salim geri dönebildiği 7.000 kişiden arındırılmasına yardım ettiği için kötü bir şöhrete sahipti. Tamamlanmak üzere olan Płaszów kampının başına da onun ayarında birileri getirilecekti. Çalışma kampları hakkında iyi olan tek şey, sistemli katliamlar için gerekli teknolojik tertibattan yoksun olmalarıydı. Yapılışlarının ardından daha farklı bir gerekçe vardı. Wieliczka ve Prokocim'de toplanan tutuklular tıpkı gettodayken olduğu gibi her gün farklı projelerde

çalıştırılmak üzere yürütülüyorlardı. Wieliczka, Prokocim ve yapım aşamasındaki Płaszów kampları Kraków'daki polis şefleri Julian Schemer ve Rolf Czurda'nın yönetimi altındaydı, fakat *Vernichtungslager*'ler Berlin'in yakınındaki Oranienburg'da bulunan SS Ana İdare ve İktisat Amirliği tarafından yönetiliyordu. *Vernichtungslager*'ler de insanları bir süreliğine iş gücü olarak kullanıyorlardı, ancak asıl işleri ölüm ve ölüm sürecinin yan ürünleriydi: Giysilerin, mücevher ve gözlüklerin, hatta ölülere ait deri ve saçların geri dönüştürülmesi gibi.

Schindler imha ve zorunlu çalışma kamplarının arasındaki farkı açıklarken birdenbire kapıya yöneldi, tokmağı çevirerek kapıyı açtı ve boş koridora göz gezdirdi. "Bu şehrin gizli dinlenme vakaları konusundaki ününü duydum," diye açıkladı. Kısa boylu Bay Springmann ayağa kalktı ve Oskar'ın dirseğine gelen gözlerini yukarı kaldırdı. Alçak sesle, "Pannonia o kadar kötü değildir," dedi. "Gestapo'nun asıl yuvası Victoria'dır."

Schindler koridora bir kez daha göz attıktan sonra kapıyı kapattı ve odanın diğer ucuna geri döndü. Pencerelerin yanında durarak, kasvetli raporuna devam etti. Zorunlu çalışma kampları, gettoların temizliği sırasında haşin ve etkili bir biçimde davranarak rüştünü ispatlamış kişiler tarafından yönetilirdi. Kamplarda yer yer cinayet işlenir ve dayaklar atılırdı. Yiyecek teslimatı ve dağıtımı için çalışanlar arasında mutlaka türlü dalavereler döner, bu nedenle tutuklulara son derece kısıtlı tayınlar verilirdi. Ama bütün bunlar *Vernichtungslager*'lerdeki kesin ölüme nazaran tercih edilebilir birer seçenekti. Çalışma kamplarındaki insanlar bazen yaşam şartlarını iyileştirecek çeşitli ikramlarla karşılaşabiliyorlardı, hatta aralarından bazıları dışarıya çıkarılarak Macaristan'a bile kaçırılmıştı.

Budapeşte Kurtarma Komitesi üyeleri Oskar'a, "O halde, SS teşkilatı da mı herhangi bir polis teşkilatı kadar yozlaştı?"

diye sordular. Oskar, "Kendi deneyimlerime dayanarak," diye gürledi, "içlerinden bir tanesinin bile dürüst olmadığını söyleyebilirim."

Oskar sözlerini bitirdiğinde odaya haliyle sessizlik çöktü. Kastner ve Springmann kolayca afallayan kimseler değildi. Hayatları boyunca Gizli Polis'in etrafa saldığı korkuyla yaşamışlardı. Macar polisi onların hâlihazırda sürdürmekte oldukları faaliyetlerden şüphelenmekteydi; güvenliklerini yalnızca Samu'nun bağlantıları ve rüşvetleriyle sağlıyorlardı. Aynı zamanda saygın Yahudiler tarafından küçük görülüyorlardı. Örneğin Yahudi Konseyi'nin başkanı ve Macaristan senatörü Samuel Stern, Oskar'ın o öğleden sonra anlattıklarını kötücül bir fantezi olarak gördüğünü ifade etmiş, bunun Alman kültürüne yapılan bir hakaret ve Macar hükümetinin iyi niyetine yapılan bir saldırı olduğunu söylemişti. Fakat Kastner ve Springmann kötü sözler duymaya alışıklardı.

Schindler'in yaptığı şahitlik karşısında Kastner ve Springmann'ın dimağlarının ne kadar acı verici bir biçimde genişlediği göz önüne alındığında, yalnız başlarına kalmış olmalarının pek bir önemi yoktu. Kaynakları oldukça kısıtlıydı ve artık neyle karşı karşıya olduklarını biliyorlardı: Ortalama ve öngörülebilir davranışları olan dev bir zebaniyle değil, Behemoth'un ta kendisiyle. Bu durumda yalnızca şu veya bu kampa fazladan yiyecek göndermek, şu veya bu bilgini kurtarmak, şu veya bu SS mensubuna rüşvet vererek daha insancıl davranmasını sağlamak gibi bireysel yardımlar yapmak yerine, olağanüstü harcamalarda bulunmalarını gerektirecek daha büyük bir kurtarma planı düşünmeleri gerekiyordu.

Schindler kendini bir sandalyeye attı. Samu Springmann, bitkin düşmüş fabrikatöre baktı. Springmann, Schindler'in onların üzerinde muazzam bir etki bıraktığını söyledi. İstanbul'a Oskar'ın anlattığı her şeyi içeren bir rapor

göndereceklerdi. Bu bilgiler Filistinli Siyonistlerin ve Ortak Dağıtım Komitesi'nin daha büyük adımlar atmasını sağlayacak, hatta bir süre sonra Churchill ve Roosevelt'in hükümetlerine de aktarılacaktı. Springmann Oskar'a, insanların ona inanmayacaklarına dair korkularının haklı olduğunu söyledi. Oskar bunların inanılmayacak şeyler olduğunu söylerken haklıydı. "Bu nedenle," dedi, "İstanbul'a bizzat gitmeniz ve oradakilerle konuşmanız için ısrar ediyorum."

Schindler ya emaye fabrikasının işlerinin aksayacağını ya da bu kadar fazla sayıda sınır kapısından geçerek kendini tehlikeye atacağını düşünerek bir süre bocaladı, fakat sonunda kabul etti. Springmann, "Yolculuğunuzu sene sonunda gerçekleştirirsiniz," dedi. "O zamana kadar Kraków'daki Dr. Sedlacek'i birçok kez göreceksiniz."

Ayağa kalktıklarında Oskar karşısında duran adamların birden değişime uğradıklarını gördü. İkili ona teşekkür ederek, şube müdürlüklerinden birinde yapılan yolsuzluklarla ilgili rahatsız edici haberler almış olan iki sıradan Budapeşteliye dönüşerek merdivenlerden indiler.

O gece Dr. Sedlacek Oskar'ın oteline uğradı ve onu hareketli sokaklardan geçirerek Gellert Oteli'nde yemeğe götürdü. Masadan Tuna Nehri'ni, nehrin üzerindeki ışıklı köprüleri ve suyun öte yakasındaki parlak şehir ışıklarını görebiliyorlardı. Schindler ona savaş öncesi zamanları hatırlatan bu şehirde kendini yeniden bir turist gibi hissetmeye başlamıştı. Öğlen vaktinde gösterdiği ölçülü davranışlardan sonra, Boğa Kanı isimli bir Burgonya şarabını yudum yudum içti ve masada bir dizi boş şişe kümesi oluştu.

Avusturyalı gazeteci Dr. Schmidt yemeğin ortalarına doğru ikilinin masasına geldi. Yanında zarif, altın saçlı Macar metresini de getirmişti. Schindler kızın mücevherlerine hayran kaldı ve ona değerli taşlarla ne kadar ilgilendiğinden bahsetti. Ancak kayısı liköründen içtikten sonra bu sıcakkanlı tavrı azalmaya başladı. Hafifçe kaşlarını çatarak,

Schmidt'in emlak fiyatları, otomobil pazarı ve at yarışlarından bahsetmesini dinledi. Kız kendinden geçmiş bir halde Schmidt'i dinliyordu, çünkü boynundan ve bileklerinden sallanan mücevherleri, Schmidt'in iş dünyasındaki bu başarıları sayesinde elde etmişti. Ancak Oskar'ın beklenmedik hoşnutsuzluğu oldukça açıktı. Dr. Sedlacek içten içe eğleniyordu. Belli ki Oskar bu adamda, kendisinin yeni elde ettiği servetin ve karaborsa ticaretine duyduğu eğilimin kısmi bir yansımasını görüyordu.

Yemek sona erdiğinde Schmidt ve metresi bir gece kulübüne gitmek üzere masadan ayrıldılar. Ardından, onların gittiği kulüpten uzak durmaya dikkat eden Sedlacek de Schindler'i bir gece kulübüne götürdü. Pek de akıllıca olmayan bir miktarda kayısı likörü içerek eğlence programını izlemeye koyuldular.

Schindler, gece yarısından sonraki saatleri eğlenceli bir biçimde geçirebilmek için aklındaki soruyu sormaya karar verdi. "Şu Schmidt denen adam," dedi, "onu kullanıyor musun?"

"Evet."

Oskar, "Böyle adamlara ihtiyacın olduğunu sanmıyorum," dedi. "O bir hırsız."

Dr. Sedlacek ufak gülümsemesini gizleyebilmek için başını diğer yana çevirdi.

Oskar, "Onun, kendisine verdiğin parayı doğru yere ulaştırdığından nasıl emin olabiliyorsun?" diye sordu.

Dr. Sedlacek, "Belli bir yüzdesini almasına izin veriyoruz ," dedi.

Oskar neredeyse otuz saniye boyunca düşündü. Sonra, "Ben o lanet paradan yüzde falan istemiyorum. Bana bunu teklif bile etmeyin," diye homurdandı.

Sedlacek, "Pekâlâ," diye yanıtladı.

"Haydi o zaman, kızları izleyelim."

19. BÖLÜM

Oskar Schindler yük treniyle Budapeşte'den döndüğü sırada, Amon Goeth adlı bir SS *Untersturmführer*'i tıpkı Oskar'ın tahmin ettiği gibi Kraków gettosunu boşaltmak ve Płaszów'daki zorunlu çalışma kampının (*Zwangsarbeitslager*) başına geçmek üzere Lublin'den yola çıkmıştı. Goeth, Schindler'den sekiz ay daha büyüktü ancak onunla arasındaki benzerlik yalnızca doğum yılıyla sınırlı değildi. Oskar gibi Amon da bir Katolik olarak büyütülmüş ve kilisenin ayinlerine, ilk evliliğinin bittiği tarih olan 1938 yılına kadar katılmaya devam etmişti. Tıpkı Oskar gibi o da *Realgymnasium*'da mühendislik, fizik ve matematik dersleri almıştı. Bu nedenle oldukça pratik zekâlı bir adamdı; gerçek anlamda eleştirel düşünemezdi, ancak kendisini bir filozof olarak görürdü.

Viyanalı olan Goeth, 1930 yılının başlarında Nasyonal Sosyalist Parti'sine katılmıştı. Gergin Avusturya Cumhuriyeti 1933 yılında partiyi kapatana kadar, çoktan güvenlik güçlerine katılmış bulunmaktaydı. Görevini bir süre gizli olarak yürütmüş ve Avusturya'nın 1938 yılında gerçekleşen ilhakından (*Anschluss*) sonra bir SS astsubayı üniformasıyla yeniden Viyana sokaklarına dönmüştü. 1940 yılında *Oberscharführer* rütbesine yükseltilmiş ve 1941 yılında, SS

teşkilatında *Wehrmacht* birliklerinde olduğu kadar sık rastlanmayan subay rütbesiyle onurlandırılmıştı. Piyade taktikleri konusunda eğitildikten sonra, Lublin gettosunda uygulanan *Aktion* sırasında *Sonderkommando* birliğinin başına getirilmiş ve burada gösterdiği performans sayesinde Kraków gettosunun tasfiyesinde görevlendirilmişti.

Rüştünü ispatlamış *Sonderkommando* birliklerinin başına geçmek üzere özel *Wehrmacht* treniyle Lublin'den Kraków'a gitmekte olan *Untersturmführer* Amon Goeth'ün, Oskar'la arasında olan benzerlik yalnızca doğum yılı, dini inancı ve alkole karşı olan zaafıyla sınırlı değildi. Amon da tıpkı Oskar gibi devasa bir cüsseye sahipti. İçten, sevimli, ancak Schindler'inkinden biraz daha uzun bir yüzü vardı. Elleri büyük ve kaslıydı ancak parmakları uzun ve zarifti. İkinci evliliğinden olan ve yurtdışındaki görevi yüzünden üç yıldır düzenli olarak göremediği çocukları konusunda oldukça hassastı. Bunu telafi edebilmek için bazen birlikte çalıştığı subayların çocuklarına şefkat gösterilerinde bulunurdu. Aynı zamanda da duygusal bir âşık sayılırdı, fakat cinsel açlık konusunda Oskar'ı andırıyor olsa da, ona kıyasla çok daha alışılmadık zevkleri vardı. Bu zevkler bazen birlikte çalıştığı SS subaylarına, bazen de kadınlara şiddet uygulamaya kadar varıyordu. Eski eşlerinin ikisi de, duyduğu aşkın ilk alevleri söndüğünde Amon'un fiziksel şiddete başvurduğunu doğrulayabilirdi. Amon kendini hassas bir adam olarak görüyor ve ailevi mesleğinin bunu kanıtladığını düşünüyordu. Viyanalı olan babası ve dedesi, askeriye ve ekonomi tarihi konusunda yazılan kitapların matbaacılığını ve mücellitliğini yapmışlardı, bu nedenle Amon resmi evraklarda kendini bir edebiyatçı olarak tanıtır ve bundan çok hoşlanırdı. Şu anda tasfiye operasyonunu yönetmek için sabırsızlandığını, bu görevin kariyeri ve rütbece yükselme ihtimali açısından oldukça önemli olduğunu söylüyor olsa da, özel harekat birliğindeki görevinin, asabi

mizacını ortaya çıkardığını düşünüyordu. İki yıldır uykusuzluk çekiyordu. Rahat olduğu günlerde gece üçe veya dörde kadar ayakta kalıyor ve sabahın geç saatlerine kadar uyuyordu. Pervasızca içki içiyordu. Bünyesi alkolü, gençliğinde bilmediği bir ustalıkla hazmedebiliyordu. Yine Oskar gibi, bunu sonuna dek hak ediyor olsa da, asla akşamdan kalmalık yaşamıyor ve bu lütuf için çalışkan böbreklerine her gün şükrediyordu.

Ona gettoyu imha etme ve Płaszów kampını yönetme yetkisi veren emirler 12 Şubat 1943'te verilmişti. Amon kıdemli astsubaylara, gettoda görevli SS muhafız müfrezesinin komutanı Wilhelm Kunde'ye ve Schemer'in vekili Willi Haase'ye danışarak, bu göreve atandıktan sonraki bir ay içinde gettonun tasfiyesine başlayabileceğini umuyordu.

Kumandan Goeth, Kraków Merkez İstasyonu'nda bizzat komutan Kunde ve geçici bir süreliğine Prokocim ile Wieliczka kamplarının başında bulunan Horst Pilarzik adındaki uzun boylu, genç SS mensubu tarafından karşılanmıştı. Birlikte bir Mercedes'in arka koltuğuna doluştular ve getto ile yeni kamp alanına doğru bir keşif gezisine çıktılar. Dışarıda dondurucu bir soğuk vardı ve Vistula'nın üzerinden geçerlerken kar yağmaya başladı. *Untersturmführer* Goeth, Pilarzik'in yanında taşıdığı *schnapps* dolu matarayı ona uzatmasından çok hoşnut kaldı. Sahte Doğu üslubu kapılardan geçerek, gettoyu iki, buz gibi parçaya bölen, Lwowska Sokağı'ndaki tramvay yolundan ilerlediler. Zarif Kunde sivil yaşamında gümrük memurluğu yapmıştı ve üstlerine rapor vermek konusunda uzmandı, bu nedenle Amon için gettonun ayrıntılı bir krokisini çizmekte zorlanmadı. "Solumuzda kalan bölgeye getto B adını verdik," dedi. Burada, bir önceki *Aktion* uygulamasından kaçmayı veya uygulamadan önce bir fabrikada işe girmeyi başarabilen yaklaşık 2.000 kişi yaşıyordu. O zamandan beri üzerinde belirleyici harfler bulunan yeni kimlik kartları çıkarılmıştı.

Ordu çalışanları için W, sivil idare çalışanları için Z, temel endüstri alanında çalışanlar içinse R harfi kullanılıyordu. Getto B sakinleri bu kartlardan yoksundu, bu nedenle *Sonderbehandlung* (Özel Muamele) için kamplara gönderileceklerdi. Tahliyeye önce bu bölümden başlamak faydalı olabilirdi, fakat elbette bu tür taktiksel kararlar yalnızca Herr Kumandan'ın bileceği işti.

Sağdaki, gettonun daha kalabalık bölümünde hâlâ 10.000 kadar Yahudi yaşıyordu. Płaszów kampı için ilk olarak dikkate alınacak iş gücünü bu insanlar oluşturuyordu. Bosch, Madritsch, Beckmann ve *Sudetenlander* Oskar Schindler gibi Alman girişimci ve müfettişlerin tesislerinin bir kısmını veya tamamını kamp bölgesine taşımak isteyecekleri tahmin ediliyordu. İnşası süren kampın yarım kilometre kadar yakınında bir de kablo fabrikası vardı ve işçiler her gün bu fabrikaya yürütüleceklerdi.

Kunde, "Herr Kumandan birkaç kilometre daha ilerleyip, kamp alanını bizzat görmek ister mi?" diye sordu.

Amon, "Ah, evet," dedi, "bu akıllıca olur."

Kablo fabrikasının, içinde üzeri karla kaplı devasa makaralar bulunan avlusundan Jerozolimska Sokağı'na saptılar. Amon Goeth, başları eşarplı iki büklüm kadınların duvar panelleri, saçak gibi baraka malzemelerini Kraków-Płaszów istasyonunun olduğu yönden ana yola getirip, karşıdaki Jerozolimska Sokağı'na doğru sürüklemekte olduklarını gördü. Pilarzik, bu kadınların Prokocim kampında çalıştıklarını açıkladı. Płaszów hazır olduğunda Prokocim boşaltılacaktı ve bu işçi kadınlar *Herr Kumdandan*'ın emri altında çalışmaya başlayacaklardı.

Goeth, kadınların bu parçaları neredeyse bir kilometrenin dörtte üçü boyunca sürüklediklerini tahmin etti. Kunde, "Hem de yokuş yukarı," dedi. Bunu söylerken, sanki "Bu oldukça memnun edici bir disiplin şekli, ancak

inşaatı yavaşlattığı da yadsınamaz," demek istermiş gibi başını önce bir omzuna, sonra da diğerine doğru eğmişti.

Untersturmführer Goeth, "Kampın bir demiryolu hattına ihtiyacı olacak," dedi. Bu konuda *Ostbahn* İdaresi'ne danışacaktı.

Sağ taraftaki bir sinagogun, hemen yanı başındaki cenaze evinin ve mezar taşlarını gaddarca açılmış bir ağzın dişleri gibi gösteren yarısı yıkılmış mezarlık duvarının yanından geçtiler. Kampın bir bölümü bu ayın başına kadar Yahudi mezarlığı olarak kullanılıyordu. Wilhelm Kunde, "Oldukça kapsamlı," dedi. Herr Kumandan, Płaszów'da geçireceği zamanlar boyunca yapacağı gibi nükteli bir cümle mırıldandı: "Gömülmek için çok uzağa gitmeleri gerekmeyecek."

Sağ tarafta Kumandan'ın geçici olarak kullanımına uygun bir ev ve yönetim merkezi olarak tasarlanmış, yeni yapılan büyük bir bina vardı. Bir kısmı çoktan dinamitlenmiş cenaze evi, kamp ahırı olarak kullanılacaktı. Kunde kamp alanındaki iki büyük taş ocağının buradan görülebileceğini söyledi. Bir tanesi küçük vadinin sonunda, diğeri ise sinagogun arkasındaki tepede duruyordu. Herr Kumandan dikkatli baktığı takdirde, kireçtaşlarını taşımak üzere kullanılacak yük tramvayları için döşenmekte olan rayları görebilirdi. Hava koşulları iyileşme gösterir göstermez, rayların inşasına devam edilecekti.

İnşası devam etmekte olan kampın güneydoğusuna doğru ilerlediler ve kar nedeniyle zar zor ilerleyebildikleri bir patikaya girerek ufuk çizgisi boyunca yol almaya başladılar. Patika, bir zamanlar Avusturya ordusu tarafından siper olarak kullanılan, derin ve geniş bir çukuru çevreleyen yuvarlak bir tümsekte sona erdi. Bir topçu eri burasını Rusya'ya giden yola ateş açmak için kullanılabilecek önemli bir tahkim mevzisi olarak görürdü. Ancak burası *Untersturmführer* Goeth için sadece terbiye edici cezalar için uygun bir yer olmaktan ibaretti.

Buradan bakınca kamp alanı tamamıyla görülebiliyordu. Kampın kurulacağı bölgede Yahudi mezarlığı vardı ve iki tepenin arasında uzanan kırsal bir alandı. Bu mevsimde, tıpkı sayfaları açılmış ve Kumandan'ın durduğu tepeye doğru eğimli bir şekilde duran, bomboş, devasa bir kitabı andırıyordu. Gri, taştan yapılmış bir taşra evi, vadinin girişine sıkışmış gibi görünüyor ve vadinin gerisinde, uzaklardaki bayırın ve inşası tamamlanmış birkaç kışlanın arasında, portenin üzerindeki bir nota kümesini andıran siyahlara bulanmış kadınlar bu karlı gecenin tuhaf, karanlık aydınlığında hareket ediyordu. Jerozolimska'nın ardındaki buzlu yollardan çıkarak Ukraynalı muhafızların emirleri doğrultusunda beyazlarla örtülü bayıra tırmanıyor, taşıdıkları yapı malzemelerini sivil kıyafetler ve fötr şapkalar içindeki SS mühendislerinin onları yönlendirmekte olduğu yere bırakıyorlardı.

Untersturmführer Goeth, kadınların iş güçlerinin oldukça sınırlı olduğunu belirtti. Elbette getto sakinlerinin kışlalar, gözetleme kuleleri ve çitlerin tamamlanmasından önce buraya getirilmeleri imkânsızdı. Amon yanındakilere bir sır verircesine, karşıdaki tepede hareket eden kadınların çalışma hızlarından şikâyetçi olmadığını söyledi. Aslında içten içe, dondurucu soğuğa rağmen bu kadar geç saate kadar çalışmış olan, sıcak yemekler ve kışlanın hayallerine kapılıp tempoyu düşürmeyen SS mühendisleri ve Ukraynalı muhafızların gösterdikleri gayretten oldukça etkilenmişti.

Horst Pilarzik, kampın tamamlanmaya göründüğünden daha yakın olduğu konusunda ona güvence verdi: Arazide sekiler yapılmış, temeller soğuğa rağmen atılmış ve prefabrik yapıların büyük bir bölümü tren istasyonundan araziye taşınmıştı. *Herr Untersturmführer* isterse yarın girişimcilerle görüşebilirdi; kendisi için sabah saat 10.00'a bir randevu ayarlanmıştı. Fakat modern yöntemler ve bol sayıdaki iş gücü

sayesinde, hava koşulları izin verdiği takdirde, kamptaki yapılar bir gecede tamamlanabilirdi.

Pilarzik, Kumandan Goeth'ün ahlaksızlık ve yolsuzluk konusunda ciddi bir tehlike oluşturduğuna inanıyordu. Aslında Amon oldukça neşelenmişti. Buradan görebildiği kadarıyla, kampın son halini hayal edebiliyordu. Çitler konusunda da biraz olsun endişeli değildi. Bu çitler temel bir önlemden ziyade, tutuklular için zihinsel bir teselliden ibaretti. Çünkü planlanan SS tahliye yöntemi Podgorze gettosunda gerçeğe dönüştürüldüğünde insanlar kendilerini, şartları ne kadar kötü olursa olsun, Płaszów konusunda minnettar hissedeceklerdi.

Ellerinde Aryan kâğıtları bulunanlar bile sürünerek buraya gelecek, yeşil kırsalın içindeki, üzerine kırağı düşmüş çatı kirişlerinde yatacak bir yer arayacaklardı. Birçoğu için dikenli telden oluşacak olan çitler yalnızca zihinsel bir destek görevi görecekti; bu sayede kendilerini burada rızaları dışında tutulduklarına inandırabileceklerdi.

*

Yerel fabrika sahipleri ve *Treuhänder*ler ile yapılan görüşme ertesi günün erken saatlerinde, Julian Schemer'in Kraków merkezindeki bürosunda gerçekleşti. Amon Goeth görüşmeye yüzünde samimi bir gülümsemeyle başladı ve tam olarak devasa cüssesine göre dikilmiş yeni *Waffen* SS üniformasıyla kısa sürede bütün odadaki baskın figür haline geldi. Bağımsız girişimciler olan Bosch, Madritsch ve Schindler'i, Yahudi iş güçlerini kampın dikenli tellerinin ardında taşımaya ikna edebileceğinden emindi. Ayrıca, getto sakinleri arasında yapılan iş gücü değerlendirmesi, onu Płaszów'un oldukça hareketli bir endüstri bölgesi olabileceğini görmesini sağlamıştı. Gettoda, Kumandan'ın yönetimi altında çalışacak ve SS teşkilatının, *Wehrmacht*'ın, varlıklı Alman subaylarının emirlerini uygulayacak olan ve özel yatırımcılara iş gücü niteliğinde değerlendirilebilecek

kuyumcular, mobilya döşemecileri ve terziler vardı. Kampın içinde Madritsch'in giysi atölyeleri, Schindler'in emaye fabrikası, açılması planlanan bir metal fabrikası, bir fırça fabrikası, Rusya cephesinden gönderilen kullanılmış, hasarlı veya lekeli *Wehrmacht* üniformalarını geri dönüştürmek için kullanılacak bir ambar, gettolarda toplanan Yahudi kıyafetlerini geri dönüştürmek veya evleri bombalanmış ailelere dağıtmak için kullanılacak bir ambar daha olacaktı. Amon, Lublin'deki SS mücevher ve kürk ambarlarında epey deneyim kazanmış, oradaki üstlerinin aldığı hisselere tanıklık etmişti ve bu nedenle tutukluları çalıştıracak bu tesislerden belirli bir kâr yüzdesi alacağından emin gibiydi. Meslek hayatında nihayet, görev bilinci ve finansal fırsatların birleştiği o mutlu noktaya ulaşmıştı. Eğlencesine düşkün SS polis şefi Julian Schemer dün geceki akşam yemeği sırasında Amon'a, Płaszów'un genç bir subay için ne kadar da büyük bir fırsat kapısı olabileceğinden bahsetmişti. Elbette bahsi geçen bu genç subaylar, Schemer ve Goeth'ün de içinde bulunduğu kimselerdi.

Schemer sanayicilerle olan toplantıyı başlattı. Ağırbaşlı ve resmi bir ses tonuyla, sanki bu ekonomik plan SS bürokrasisinde daha yeni ortaya atılmış gibi, "iş gücünün bir araya toplanmasından" bahsetti. "İş gücünüz kampta toplanmış olacak," dedi. Fabrikaların bakımı onlara hiçbir külfet yüklenmeksizin kamp yönetimi tarafından üstlenilecekti. Kira bile ödemeleri gerekmeyecekti. Bütün beyefendiler öğleden sonra Płaszów'daki fabrika alanını incelemeye davet edildiler.

Yeni Kumandan tanıştırıldı. Kumandan, savaş gayretine olan değerli katkıları herkes tarafından bilinen bu kıymetli iş adamlarıyla tanışmaktan büyük memnuniyet duyduğunu dile getirdi.

Amon kampta fabrikalar için ayrılan bölümün haritasını işaret etti. Fabrika bölümü erkeklerin kalacağı kışlanın

hemen yanındaydı; kadınlar ise, Amon'un rahat ve oldukça etkileyici bir gülümsemeyle ifade ettiği üzere, fabrikalara ulaşmak için tepenin birkaç yüz metre aşağısına kadar yürüyeceklerdi. Karşısındaki beyefendilere, kampın pürüzsüz bir şekilde işlemesinden kendisinin sorumlu olduğunu ve fabrikaların ilkelerine karışmak veya Kraków'da sahip oldukları idari özerkliği bozmak gibi bir niyetinin olmadığını açıkladı. *Oberführer* Schemer'in de teyit edebileceği gibi, bu tür ihlalleri katı bir şekilde yasaklayan birçok emir vermişti. Fakat *Oberführer* fabrikaları kamp alanı sınırları içine taşımalarının kendilerine sağlayacağı avantajlar konusunda haklıydı. Fabrika sahipleri yerleşkeleri için kira ödemek zorunda kalmayacaklardı ve kendisi de kampın kumandanı olarak işçilerin şehre gidip gelebilmeleri için bir muhafız müfrezesi ayırmak mecburiyetinde olmayacaktı. Ayrıca, onların da anlayabileceği gibi, bu yolculuğun uzunluğunun ve Polonyalıların Yahudilere karşı gösterdikleri düşmanlığın, iş gücünü kötü bir şekilde etkileme olasılığı da vardı.

Kumandan Goeth konuşması boyunca sık sık Madritsch ve Schindler'le göz göze geldi. Özellikle bu ikisini kazanabilmeyi umuyordu. Bosch'un yerel konulardaki bilgileri ve tavsiyelerinden yararlanabileceğini biliyordu. Ancak Herr Schindler, fabrikasında henüz oldukça ufak ve gelişim aşamasında olmasına rağmen iyi işleyen bir mühimmat bölümüne sahipti. Bu fabrika taşındığı takdirde Teçhizat Denetim Kurulu'nun gözünde Płaszów'a büyük bir saygınlık kazandırırdı.

Herr Madritsch konuşmayı kaşlarını düşünceli bir şekilde çatarak dinliyor, Herr Schindler ise yüzünde uysal, hafif bir gülümsemeyle Kumandan'ı izliyordu. Kumandan Goeth henüz konuşmasını bitirmeden, içgüdüsel olarak Madritsch'in mantıklı davranarak taşınmayı kabul edeceğini, Schindler'in ise bu öneriyi geri çevireceğini sezmişti. Bu iki farklı karar karşısında, hangisinin Yahudi halkına

karşı daha babacan duygular beslediğini anlamak güçtü. Płaszów'da Yahudilerle birlikte olmak isteyen Madritsch mi, yoksa onların Emalia'da kalmalarını isteyen Schindler mi?

Coşkulu hoşgörü ifadesini yüzünden bir an bile eksik etmeyen Oskar Schindler, kamp alanını incelemek için toplantıdakilerle birlikte Płaszów'a gitti. Kırsal alan artık gerçek bir kamp formunu almıştı; hava koşullarının iyileşmesi kışlaların oluşturulmasına izin vermiş, topraktaki buzun çözülmesi ise umumi tuvaletler ve direk çukurlarının kazılmasını sağlamıştı. Polonyalı bir inşaat şirketi kampın çevresine kilometrelerce çit yerleştirmişti. Kalın bacaklı gözetleme kuleleri Kraków tarafındaki ufuk çizgisi boyunca sıralanmıştı. Kampın uzak ucundaki Wieliczka Caddesi'ne bakan vadi girişine ve kampta görevli subay topluluğunun, Avusturya siperinin gölgesinden, inşası hızla ilerleyen bu yeni icadı izlemekte olduğu tepeye de birer gözetleme kulesi dikilmişti. Oskar sağ tarafında bir hareketlilik olduğunu fark etti ve çamurlu tren yolundan ilerleyen işçi kadınların birbirlerinden destek alarak, kışlanın inşasında kullanılacak yapı malzemelerini aceleyle kampa taşımakta olduklarını gördü. Tepenin aşağısındaki vadi, en alçak noktasından karşı sınırına kadar, yan yana sıralanmış kışlalarla doluydu. Bu kadar uzaktan bakıldığında bu işi yapmaya gönüllüymüş gibi görünen erkek mahkûmlar, kadınların getirdikleri yapı malzemelerini yerden kaldırıyor, uygun yerlerine yivler açtıktan sonra yerlerine çiviliyorlardı.

Subay topluluğunun durduğu yerin biraz aşağısında bulunan, vadideki en dengeli ve en düzgün toprak parçasında, endüstriyel kiracılar için ayrılmış tahta yapılar bulunuyordu. Ağır makinelerden oluşan düzeneklerin kurulması gerektiği takdirde bu yapıların zeminlerine çimento dökülecekti. Düzeneklerin taşınması görevini SS tamamen üstlenecekti. Bu bölgeye ulaşmak için kullanılacak yolun köy yollarından hallice olduğu kabul edilmeliydi, ancak

mühendislik firması Klug, kamp için bir meydan inşa etme görevini üstlenmiş, *Ostbahn* ise kamp girişine kadar gelip sağdaki taş ocağına ulaşacak yeni bir tren yolu hattı çekileceğine söz vermişti. Ocaklardan çıkarılan kireçtaşları ile mezarlıkta bulunan, Goeth'ün deyimiyle "bozuk Polonyalılara" ait mezar taşları, kampın içine yollar inşa etmek üzere kullanılacaktı. Goeth'ün söylediğine göre girişimci beyefendilerin yollar hakkında endişelenmeleri gerekmezdi, çünkü kendisi burada taş ocağı ve yol yapımı işçilerinden oluşacak kalıcı bir takım kurmayı amaçlıyordu.

Vadiye, kaya parçaları taşıyacak tramvaylar için kısa bir ray hattı döşenmişti. Bu ray hattı taş ocağından çıkıp Yönetim Binası'yla, SS mensupları ve Ukrayna garnizonu için inşa edilmiş büyük taş binanın yanından geçiyordu. Her biri altı ton ağırlığındaki kireç taşı vagonları, otuz beş veya kırk kişiden oluşan kadın grupları tarafından, ray hattının düzgün olmayan yapısını telafi etmek için iki yana yerleştirilmiş kablolar boyunca çekiliyordu. Tökezleyen veya yere kapaklanan işçiler ya diğerlerinin ayakları altında eziliyor ya da yuvarlanarak kenara itiliyorlardı. İşçi gruplarının yapısal bir ivmesi vardı ve hiç kimse bu tempodan kaçamazdı. Oskar, Eski Mısırlı kölelerinkini andıran bu hain sanayiye bakarken, Krakusa Sokağı'nın üzerindeki tepede hissettiği mide bulantısı ve karıncalanmanın aynısını hissetti. Goeth yanındaki iş adamlarının aşağıdaki manzarayı izlemelerinde bir sakınca görmüyor, çünkü her birini kendisi için ruhsal birer akraba olduklarını düşünüyordu. Aşağıdaki vahşi ve acımasız çekme işi karşısında bir parça bile utanç duymuyordu. Krakusa Sokağı'nda olduğu gibi, burada da aynı soruyla karşılaşılıyordu: Tam olarak nasıl bir durum SS mensuplarının utanç duymasına sebep olabilirdi? Nasıl bir durum Amon'un utanç duymasını sağlayabilirdi?

Kışla inşaatında çalışan işçilerin gösterdiği gayret, Oskar gibi olaylardan bihaber olan bir seyirci için bile, kadınlarına

başlarını sokabilecekleri birer sığınak inşa etmek için bütün güçleriyle çalışan erkeklerinkini andırıyordu. Oskar henüz bununla ilgili herhangi bir dedikodu duymamış olsa da, Amon bu sabah aşağıda çalışmakta olan adamların bu kamptaki çalışmalarının gerçek hükümlerini anlamaları için, onların gözü önünde kısa bir idam gösterisi sergilemişti.

Kumandan Goeth sabahın erken saatlerinde mühendislerle yaptığı görüşmenin ardından Jerozolimska Sokağı'nı turladı ve hâlihazırda sürmekte olan; inşası pek yakında subay rütbesine yükseltilecek Albert Hujar adındaki yetenekli bir astsubay tarafından denetlenen SS kışlasına geldi. Hujar, Kumandan'ın yanına gelerek ona rapor verdi ve yüzü kızarmış bir halde, kışla temelinin bir kısmının çöktüğü söyledi. Amon bu sırada, yarı yarıya tamamlanmış olan yapının etrafında dolanıp erkeklerden oluşan işçi gruplarıyla konuşan, onlara bir yerleri işaret edip komut veren kızı fark etti. Hujar'a dönerek, "Bu kim?" diye sordu. Astsubay, onun kışlanın inşasında görevlendirilen, Diana Reiter adındaki tutuklu bir inşaat mühendisi olduğunu söyledi. Reiter temelin adamakıllı kazılmadığını iddia ediyor, beton ve taş yığınının tekrar kazılarak binanın bu kısmının sıfırdan yapılması gerektiğini söylüyordu.

Yüzünün renginden anlaşıldığı kadarıyla Hujar, kızla bu konuda hararetli bir tartışmadan çıkmıştı. Aslında Hujar, karşısındaki kadının yüzüne haykırarak, "Sen bir kışla inşa ediyorsun. Lanet olası Avrupa Oteli'ni değil!" diyecek kadar alçalmıştı.

Amon, Hujar'a belli belirsiz gülümsedi. Ona söz verirmişçesine, "Bu insanlarla tartışmayacağız," dedi. "Kızı bana getirin."

Amon kızın ona doğru yürüyüş şeklinde, orta sınıfa ait olan ailesinin onu yetiştirirken kıza aşıladığı yapmacık zarafeti, Avrupai görgü kurallarını, namuslu Polonyalılar üniversitelerine kızlarını kabul etmeyince, onu tahsilini

tamamlaması ve kendisine meslek sahibi olduğu için değerli bir insan süsü verebilmesi amacıyla Viyana veya Milan'a gönderirken içine düştükleri hezeyanları görebiliyordu. Kız, sanki kendi konumuyla Amon'un rütbesi ikisini, şu sersem astsubay ve temel kazısını denetleyen beceriksiz SS mühendisinin ortaya çıkardığı berbat yapıya karşı verecekleri savaşta birleştireceğini düşünüyor gibiydi. Amon'un ondan biraz önceki astsubaydan daha fazla nefret ettiğini, üzerindeki SS üniformasının ve yükselmekte olan yapıların sunduğu kanıtlara rağmen, Yahudilerin görünmez olduğunu düşündüğünü bilmiyordu.

Goeth bir açıklama yapar gibi, "*Oberscharführer* Hujar ile bir tartışma yaşadınız," dedi. Kız başını sertçe salladı. Bu baş işareti, o dangalak Hujar'ın aksine, Herr Kumandan'ın olanları anlayacağını söylemek ister gibiydi. Kız coşkulu bir şekilde, o taraftaki temelin tamamen yeniden kazılması gerektiğini söyledi. Elbette Amon "onların" böyle insanlar olduklarını gayet iyi biliyordu. İnşa süreci esnasında, iş gücünün güvenliğini sürekli kılmak amacıyla onların başına bir sürü gereksiz iş çıkaracaklardı. Kız, "Eğer her şey yeniden kazılmazsa," dedi, "ileride kışlanın güney tarafı eğilip çökecektir."

Kız bu söylediklerini savunmaya devam ederken, onun yalan söylediğine ikna olmuş olan Amon başını sallıyordu. Yahudi bir uzmanı dinlememen gerektiği, temel prensiplerden ilkiydi. Yahudi uzmanlar, teorileri sadece devletin bütünlüğünü tehdit etmek üzere ortaya atılmış Marx'ın ve Aryan zekâsının bütünlüğüne hakaret eden Freud'un izinden giderlerdi. Amon, bu kızın savının ise kendi şahsi bütünlüğünü tehdit ettiğini hissediyordu.

Hujar'ı yanına çağırdı. Astsubay endişeli bir halde Kumandan'ın yanına geldi. Amon'un ona kızın tavsiyelerini dinlemesi gerektiğini söyleyeceğini zannediyordu. Kız da böyle düşünmüştü, fakat Amon, Hujar'a dönerek, "Vur

onu," dedi. Hujar bu emri tam olarak algılamaya çalışırken ortalığa bir sessizlik çöktü. Amon, "Vur onu," diye tekrarladı.

Hujar kızın dirseğini yakaladı ve onu gözlerden uzak bir yerde idam etmek üzere sürüklemeye başladı.

Amon, "Burada!" dedi. "Onu burada vuracaksın! Sana bunun için yetki veriyorum."

Hujar bu işin nasıl yapılacağını biliyordu elbette. Kızın dirseğini çekiştirerek onu arkası dönük bir şekilde karşısına aldı, mavzerini kılıfından çıkardı ve tek atışla kızı ensesinden vurdu.

Tüfeğin sesi infazcı iki adam ve ölmekte olan Diana Reiter dışında, kamp alanındaki herkesin irkilmesine sebep oldu. Dizlerinin üzerindeki genç kız kafasını kaldırıp son bir kez onlara baktı. *Bundan daha fazlasına ihtiyacınız olacak*, diyordu. Gözlerindeki bilmişlik Amon'u korkuttu, kendisini vicdanen aklamasına ve yüceltmesine sebep oldu. İçinde oluşan bu tepkilerin klinik birer isimleri olduğu hakkında en ufak bir fikri yoktu; olsaydı bile buna inanmazdı zaten. Aslında kendisinin politik, ırksal ve ahlaki adalet için bir davranışı takiben kaçınılmaz olarak elde edilen yücelikle ödüllendirildiğine inanıyordu. Ancak bunu yapmak için para alıyor olmasına rağmen, günün bu saatinin ona sunduğu doygunluk akşam saatlerine doğru yerini öyle bir boşluğa bırakacaktı ki, Amon boş bir kabuk gibi rüzgârda savrulmaktan kaçınabilmek, istikrarına ve iri kıyım cüssesine biraz daha katkıda bulunabilmek için kendini yiyecek, alkol ve bir kadınla kuracağı yakınlıkla dolduracaktı.

Bütün bunların yanında, Diana Reiter'in vurulması ve Avrupa'dan aldığı diplomasının geçersiz kılınmasının pratik bir değeri vardı: Płaszów'da baraka veya yol yapımında çalışan hiç kimse kendini bu görev için vazgeçilmez bir unsur olarak göremeyecekti. Bayan Reiter bile onca eğitim ve yeteneğine rağmen kendini kurtaramadıysa, geri kalanların kurtuluşları yalnızca hızlı ve isimsiz bir şekilde çalışmalarına

bağlıydı. Böylece Kraków-Płaszów istasyonundan kamp alanına yapı malzemeleri sürükleyen kadınlar, taş ocağı işçileri ve baraka yapımında çalışan erkeklerin tamamı Bayan Reiter'in idamından öğrendikleri şeyin kendilerine sağladığı coşkun enerjiyle çalışacaklardı.

Hujar ve takım arkadaşlarının bundan öğrendikleri şey ise, ani ve sebepsiz idamların Płaszów kampında kabul gören tek işleyiş biçimi olacağıydı.

20. BÖLÜM

Fabrikatörlerin Płaszów'a yaptıkları ziyaretten iki gün sonra Schindler, yanında bir şişe brendi götürerek tebriklerini iletmek üzere Kumandan Goeth'ün şehir merkezindeki geçici bürosuna gitti. Diana Reiter'in öldürülmesi bu süre zarfında Emalia'nın idari ofisine kadar ulaşmış ve Oskar'ı fabrikasını Płaszów'un dışında tutması konusunda ikna etmişti.

İri cüsseli iki adam karşılıklı oturdular. Aralarında, tıpkı Amon'un Bayan Reiter ile olan kısa tanışıklığı sırasında olduğu gibi, karşılıklı bir bilmişlik hissi vardı. İkisinin de bir servet edinmek üzere Kraków'a gelmiş olduklarını ve bu nedenle Oskar'ın Kumandan'a ufak armağanlar sunması gerektiğinin farkındaydılar. Oskar ve Kumandan bu bağlamda birbirlerini gayet iyi anlayabiliyorlardı. Oskar bütün hünerli tüccarlar gibi, tiksindiği adamlara sanki kendisinin ruhani kardeşleriymiş gibi davranma yeteneğine sahipti ve bu sayede Herr Kumandan'ı o kadar iyi kandıracaktı ki, Amon sonsuza dek Oskar'ı sadık bir dost olarak görecekti.

Ancak Stern ve diğerlerinin ifade ettikleri üzere Oskar ilk zamanlar, insan öldürmeyi tıpkı ofisinde çalışmakta olan bir memur rahatlığında icra eden Goeth'den tiksiniyordu. İdareci Amon ve borsacı Amon ile muhabbet edebilirdi belki, ancak Kumandan'ın benliğinin yüzde doksanının, normal

insanlar gibi düşünemediğinin de farkındaydı. Oskar ve Amon arasındaki iş bağlantıları ve sosyal ilişkiler, Oskar'ın kendi erdemli doğasına rağmen bir şekilde Kumandan'ın kötücül tarafına karşı bir hayranlık beslediği yönünde şüphelerin oluşmasına sebep olmuştu. Aslında Oskar'ı bu zamanlarda veya daha sonrasında tanıyan hiç kimse onda bu türden bir hayranlığın izlerine rastlamamıştı. Oskar oldukça basit ve tutkulu bir biçimde Goeth'den nefret ediyordu. Ona karşı beslediği küçümseme hissi sınırsız bir biçimde büyüyor ve sürdürdüğü kariyeri bunu en dramatik biçimde gözler önüne seriyordu. Aynı zamanda Amon'un, Oskar'ın karanlık taraftaki kardeşi olduğuna; arzularının tatsız bir biçimde aksi istikamete dönmesi durumunda Oskar'ın dönüşeceği çılgın, fanatik infazcı adam olduğuna dair yankıların önüne geçmek de imkânsızdı.

Getirdiği brendi şişesi aralarında dururken Oskar, Płaszów'a taşınmasının neden imkânsız olduğunu Amon'a açıkladı. Fabrikası yer değiştiremeyecek kadar büyüktü. Sevgili Madritsch'in Yahudi işçileri için tesisini taşıyacağına inanıyordu, ancak onun bir dizi dikiş makinesinden oluşan düzeneğini taşıması çok daha kolaydı. Ağır metal preslerini taşımaktan doğacak çeşitli sorunlar mevcuttu çünkü bu preslerin her biri, teferruatlı her makine gibi, kendilerine özgü birtakım acayiplikler geliştirmişlerdi. Nitelikli çalışanları bu acayiplikleri çok iyi tanıyorlardı. Ancak yeni bir fabrikaya taşındıkları takdirde bu makinelerin bambaşka sorunlar yaratacağı su götürmezdi. Üretimde bazı gecikmeler yaşanacaktı ve yerleşme süreci saygıdeğer dostu Madritsch'den çok daha uzun zaman alacaktı. Sayın *Untersturmführer*'in anlayışla karşılayacağı üzere Schindler fabrikasının, gereğini yerine getirmesi gereken savaş kontratları bulunmaktaydı ve böylesinde bir gecikmeyi göze alamazdı. Buna benzer bir sorunla karşı karşıya olan Herr Beckmann, Corona tesisinde çalışan bütün Yahudileri işten çıkarmaya başlamıştı.

Yahudilerin sabahları Płaszów'dan fabrikaya gelip, akşam olduğunda geri dönmeleriyle uğraşmak istemiyordu. Ancak ne yazık ki Schindler, Beckmann'dan çok daha fazla sayıda nitelikli Yahudi işçi çalıştırıyordu. Eğer onları işten çıkarırsa, onların yerine çalışacak olan Polonyalıların eğitilmesi gerekecek ve bu süreçte, Goeth'ün Płaszów'a taşınmak konusunda sunduğu cazip teklifi kabul ettiği takdirde yaşanacak gecikmeden çok daha fazlası yaşanacaktı.

Amon içten içe, Oskar'ın fabrikayı taşıdığı takdirde Kraków'da tereyağından kıl çeker gibi sürdürmekte olduğu bazı gizli ticari faaliyetlerinin sekteye uğrayacağından endişelendiğini düşünüyordu. Bu nedenle emaye fabrikasının iç işlerine kesinlikle karışılmayacağı yönünde Herr Schindler'e güvence vermekte gecikmedi.

Schindler göstermelik bir kaygıyla, "Beni asıl endişelendiren şey, endüstriyel sorunlar," dedi. Kumandan'a zahmet vermek istemezdi, ancak DEF'in şimdiki yerinde kalmasına izin verdiği takdirde kendisi ve pek tabii ki Teçhizat Denetim Kurulu ona minnettar kalacaktı.

Goeth ve Oskar gibi adamların arasında "minnet" kelimesinin pek de soyut bir karşılığı yoktu. Minnet demek, karşılığı ödenecek bir hizmet demekti. Minnet demek, alkol ve mücevherler demekti. Amon, "Aklınıza takılan sorunları anlıyorum, Herr Schindler," dedi. "Getto tahliye edildiğinde, çalışanlarınızın Płaszów'dan Zabłocie'ye gidip gelmeleri için bir muhafız birliği görevlendirmekten memnuniyet duyacağım."

*

Bir öğle vaktinde Progress fabrikası adına birtakım işleri halletmek üzere Zabłocie'ye gelen Itzhak Stern, Oskar'ın oldukça umutsuz göründüğünü ve tehlikeli türden bir acizlik içinde olduğunu sezdi. Klonowska, *Herr Direktor*'un her zamanki gibi bir kadeh konyak eşliğinde içtiği kahveyi getirdikten sonra Oskar, Stern'e dönerek bir kez daha Płaszów'a

gittiğini söyledi. Görünürde, yapım aşamasındaki tesislere bakmaya gitmişti fakat aslında, kampın *Ghettomenschen*'in yerleşimi için ne zaman hazır olacağını görmek istemişti. "Saydım," dedi. Karşı tepedeki kışlaları saymış ve Amon bir kışlaya tam 200 kadını tıka basa doldursa bile, 6,000 kadının ana yerleşkede kalması gerekeceğini keşfetmişti. Tepenin aşağısındaki, erkeklerin kalacağı bölümdeki kışlaların neredeyse hiçbiri tamamlanmamıştı, ancak Płaszów'daki işlerin yürüme hızı göz önüne alınırsa, birkaç günde tamamlanmış olacağa benziyordu.

Oskar, "Fabrikada çalışan herkes neler olacağını biliyor," dedi. Gece işçilerini bina dâhilinde tutmanın hiçbir anlamı yoktu, çünkü tahliye uygulamasından sonra bu işçilerin geri dönecekleri bir getto olmayacaktı. Oskar konyağından sert bir yudum daha alarak, "Onlara söyleyebileceğim tek şey," dedi, "gizlendikleri yerin emniyetinden emin olmadıkları sürece, hiçbir şekilde saklanmaya çalışmamaları." İçi boşaltıldıktan sonra gettoyu yerle bir edeceklerini duymuştu. Tüm duvar oyukları incelenecek, tüm çatı halıları kaldırılacak, her oyuk açığa çıkarılacak ve her bodrum boşaltılacaktı. "Onlara söyleyebileceğim tek şey," dedi, "direnmemeleri gerektiği."

Böylece Stern, yaklaşmakta olan yeni bir *Aktion* uygulamasının hedeflerinden biri olmasına rağmen tuhaf bir biçimde, olanları sadece kenardan izleyecek olan *Herr Direktor* Schindler'e teselli vermeye başladı. Oskar'ın Yahudi işçilerine gösterdiği alaka gittikçe dağıldı ve gettonun kaçınılmaz sonu olacak trajedinin büyüklüğü tarafından alaşağı edildi. Stern, "Płaszów bir çalışma kuruluşu," dedi. Bütün kuruluşlar gibi Płaszów'un da elbet sonu gelecekti. Bu kamp, Henry Ford'un araba üretmesi kadar doğal bir şekilde ölümlere sahne olan Bełżec gibi değildi. Emirler üzerine Płaszów'a taşınmak için sıraya girmek oldukça aşağılayıcı bir durumdu, ancak dünyanın sonu değildi. Stern onun

umutsuz düşüncelerine karşı çıkmayı bitirdiğinde Oskar başparmaklarını eğimli masasının altına koydu ve birkaç saniyeliğine, masayı parçalara ayırmak istiyormuş gibi göründü. "Stern," dedi, "bunun yeterince iyi bir gerekçe olmadığını sen de biliyorsun!"

Stern, "Öyle," dedi. "Bu tek yönlü bir gidişat." Ünlü sözlere başvurup kılı kırk yararak tezini savunmaya devam etti çünkü korkmuştu. Oskar ağır bir buhran içindeydi. Stern, eğer Oskar umudunu yitirirse Emalia'daki bütün Yahudi işçilerin kovulacağını biliyordu. Oskar umudunu yitirirse, bütün bu kirli işlerden kendini arındırmak isteyecekti.

Stern, "Daha yapıcı adımların atılacağı zaman da gelecek," dedi. Ama henüz bunun zamanı değildi.

Oskar masayı kırma girişiminden vazgeçerek sandalyede arkasına yaslandı ve umutsuz ruh haline geri döndü. "Şu Amon Goeth denen adamı tanıyorsun," dedi. "Etkileyici biri. Şu anda buraya gelse senin bile aklını alır. Ama ne var ki, sapığın teki."

*

Nedense 13 Mart'taki Sebt gününe denk gelen gettonun son sabahında Amon Goeth, henüz tan yeri bile ağarmadan Plac Zgody'e, yani Barış Meydanı'na geldi. Alçak bulutlar gece ve gündüz arasındaki ayırt edici çizgileri gizliyordu. Kumandan, *Sonderkommando* mensuplarının çoktan meydana gelmiş olduklarını ve ortadaki ufak, buz tutmuş parkta sigara içerek gülüştüklerini gördü. Askerler, Herr Pankiewicz'in eczanesinin arkasında kalan sokaklardaki insanlara görünmemeye dikkat etmişlerdi. Birazdan girecekleri sokaklar tıpkı bir kent maketinin sokakları gibi bomboştu. Kıştan kalan kirli karlar, duvarların yanındaki hendeklere yığılmıştı. Duygusal ve içli Amon Goeth'ün meydandaki intizamlı manzaraya ve harekâttan önce birbirleriyle dostça vakit geçiren genç adamlara bakarken babacan bir duyguya kapıldığı tahmin edilebilirdi.

Amon, bugün uygulanacak *Aktion*'u tedbirli olmasa da stratejik bir şekilde yönetecek olan, orta yaşlı *Sturmbannführer* Willi Haase'yi beklerken konyağından bir yudum aldı. Bugün Plac Zgody'nin batısındaki, çalışan (sağlıklı, umutlu, dik kafalı) Yahudilerin yaşamakta olduğu, gettonun diğerine kıyasla daha büyük olan bölümü Getto A boşaltılacaktı. Gettonun doğu tarafındaki birkaç apartmandan oluşan Getto B'de ise çalışamayacak durumdaki yaşlı kimseler oturuyordu. Bu kimseler, bu gece veya ertesi gün yerlerinden edilecekler, Kumandan Rudolf Höss'ün Auschwitz'deki, son zamanlarda epey büyütülmüş imha kampına gönderileceklerdi. Getto B basitti; asıl mesele Getto A'yı boşaltmaktı.

Herkes bugün burada olmak istemişti, çünkü burada tarih yazılacaktı. Kraków, yedi asırdan fazla bir süredir Yahudilerle birlikte yaşıyordu ve bu gece veya yarından sonra bu yedi asırlık zaman dilimi yalnızca bir söylenceden ibaret olacaktı. Kraków bundan sonra *judenrein* (Yahudilerden arındırılmış) olacaktı. SS mensuplarından en ehemmiyetsizi bile bu olanları kendi gözleriyle gördüğünü söyleyebilmek istiyordu. Çatal-bıçak fabrikası Progress'in *Treuhänder*'i Unkelbach bile, sırf bir SS yedeği olduğu için, bugüne özel olarak astsubay üniformasını giymiş ve mangalardan birine katılarak getto sokaklarını arşınlamıştı. Bu nedenle alay komutanı Willi Haase'nin, tahliyenin planını yapan SS mensuplarından biri olduğu için olaya dâhil olma hakkı fazlasıyla mevcuttu.

Amon Plac Zgody'e gelirken, alışılmış hafif baş ağrısı ve gece yarısından sonra yakasını bir türlü bırakmayan hummalı uykusuzluk problemi yüzünden bir parça yorgundu. Ancak olay yerine vardığında mesleki bir neşe ve zindeliğe kapıldı. Nasyonal Sosyalist Parti SS mensuplarına, fiziksel bir tehlike altında kalmadan savaşa gitmelerini ve ateş altında kalmanın olası zahmetli sonuçlarıyla karşı karşıya gelmeden şerefli birer isim kazanabilmelerini sağlayan muhteşem

bir armağan vermişti. Psikolojik dokunulmazlığa ulaşmak ise bundan çok daha zordu. Neredeyse her SS subayının, intihar etmiş birer meslektaşı vardı. Bu gereksiz kayıplarla mücadele etmek üzere hazırlanmış SS eğitim belgeleri, Yahudilerin görünür birer silah taşımıyor olmaları onların sosyal, ekonomik veya politik anlamda silahsız oldukları anlamına gelmediğine inanmanın ne kadar naif bir meşgale olduğunu belirtiyordu. Gerçekte Yahudiler tepeden tırnağa silahlı kimselerdi. Belgeler, *Azimli olun*, diyordu, *çünkü her Yahudi çocuğu kültürel bir saatli bomba, her Yahudi kadını biyolojik bir ihanet makinesi, her Yahudi erkeği Rusların bile olmayı hayal edemeyeceği kadar amansız ve tartışmasız bir düşmandır.*

Amon Goeth azimliydi. Dokunulmazlığının ne kadar güçlü olduğunu biliyor ve bunu düşünmek bile ona, bir uzun mesafe koşucusunun muhakkak kazanacağını bildiği bir maratondan önce hissettiği o enfes heyecanı hissettiriyordu. Amon, harekâtı büyük bir titizlikle kendilerine bağlı olan er ve astsubaylara bırakan subaylardan nefret ediyordu. Bu durumun bir şekilde, olaya kendilerinin el atmasından çok daha tehlikeli olabileceğini seziyordu. Diana Reiter olayında olduğu gibi, burada da askerlerine kendisi yol gösterecekti. Öğle vakti yaklaşır ve tempo artarken, lezzetli bir içkinin tadına eşlik edecek olan coşku ve hazzın gittikçe yükseleceğini biliyordu. Gökteki miskin, alçak bulutlara rağmen, bugünün hayatındaki en güzel günlerden biri olacağını, Yahudi ırkının yeryüzünden silinmiş olacağı yaşlılık günlerinde kendisine büyük bir merakla bugünleri soran gençlere yaşadıklarını anlatacağını seziyordu.

Bu sırada H adında bir doktor meydanın bir kilometreden daha yakınında, acıları ve hummalarıyla baş başa olan, birazdan dışarıda yaşanacaklardan tecrit edilmiş olmaktan şükran duyan hastalarıyla, getto nekahethanesinin sokağa tepeden bakan, karanlıklar içindeki en üst katında oturmaktaydı.

Plac Zgody'nin yakınındaki salgın hastalık kliniğinde neler olduğunu sokaktaki herkes biliyordu. Kızıl ve vereme yakalanmış hastalarının başında duran Dr. Rosalia Bleu, kapılarını mühürlemek üzere hastaneye giren, *Oberscharführer* Albert Hujar'ın emrindeki müfrezeye bağlı SS mensubuna, onların yerlerinden oynatılamayacak kadar ağır durumda olduklarını söylemişti. Boğmaca hastalığına yakalanmış olan çocukları sabah vaktinde evlerine göndermişlerdi. Ancak kızıl hastalarının başka yere taşınması hem kendileri, hem de toplumun sağlığı açısından çok tehlikeliydi; verem hastaları ise yürüyemeyecek kadar kötü durumdaydılar.

Kızıl, bir ergenlik hastalığı olduğundan, Dr. Bleu'nun hastalarının çoğu on iki ve on altı yaş aralığındaki kız çocuklarından oluşuyordu. Dr. Bleu, Albert Hujar'la karşı karşıya geldiğinde mesleki hak ve yetkilerini kullanarak, ateşler içinde yatmakta olan, gözleri kocaman açılmış kızları işaret etmişti.

Bir hafta önce Amon Goeth'den aldığı emirle hareket eden Hujar, Dr. Bleu'yu başından vurmuştu. Bazıları yataklarında doğrulmaya çalışan, bazıları ise bilinçsiz bir halde olan hastalar otomatik silahlar ile kurşuna dizilmişlerdi. Hujar'ın mangası işini bitirdiğinde, getto sakinlerinden oluşan bir tim cesetlerle ilgilenmek, kanlı çarşafları toplamak ve duvarları yıkamak üzere üst kata gönderilmişti.

Polonyalılar, nekahethanenin bulunduğu binayı savaş öncesinde bir polis merkezi olarak kullanıyorlardı. Bu binanın üç katı gettonun varlığı boyunca hastalarla dolup taşmıştı. Nekahethanenin başhekimi, Dr. B adındaki saygın bir doktordu. Kasvetli 13 Mart sabahı gelip çattığında, Dr. B ile Dr. H nekahethanedeki hastaların sayısını dörde düşürmüşlerdi. Bu dört kişi de yerlerinden oynatılamayacak kadar kötü durumdaydılar. Bu hastalardan bir tanesi hızlı ilerleyen vereme yakalanmış bir ırgat, bir diğeri ise tedavisi

olmayan bir böbrek hastalığına yakalanmış bir müzisyendi. Dr. H için bu insanların, özellikle de felç geçirmiş olan kör adamla, bağırsak tümörünün epey zayıf düşürdüğü yaşlı beyefendinin yaylım ateşi paniğinden bir şekilde korunmaları oldukça önemliydi.

Dr. H dâhil, nekahethanede çalışan bütün tıbbi personel oldukça vasıflı kimselerdi. Polonya'da görülen ilk Weil Hastalığı [34] ve Wolff-Parkinson-White sendromu [35] bu yetersiz teçhizatlı hastanede teşhis edilmişti. Ancak bu sabah Dr. H siyanür meselesi için endişelenmekteydi.

Dr. H intihar seçeneğini göz önünde bulundurarak, bir miktar siyanür depolamıştı. Diğer doktorların da aynını yaptıklarından emindi. Geçen yıl gettoya özgü bir bunalım salgını başlamış ve Dr. H'nin kendisi de bu salgına yakalanmıştı. Gençti ve son derece sağlıklıydı. Ancak tarihin uğursuz bir yöne gittiği de aşikârdı. Elinin altında bir miktar siyanür olduğunu bilmek, kötü günlerinde Dr. H'ye destek olmuştu. Getto tarihinin bu son safhalarında siyanür, kendisinin ve diğer doktorların elinde kalan son eczalardan biriydi. Sülfonamidlere oldukça zor ulaşabiliyorlardı. Ellerindeki kusturucular, eter ve hatta aspirin bile tükenmişti. Geriye kalan kullanışlı tek ilaç siyanürdü.

Dr. H bu sabah saat beşten önce, Wit Stwosz Sokağındaki evinde, duvarın dibine park etmekte olan kamyonların sesine uyanmıştı. Penceresinden aşağıya baktığında *Sonderkommando* birliklerinin nehrin kıyısında toplanmakta olduklarını görmüş ve gettonun kaderini belirleyecek bir emir üzerine buraya geldiklerini anlamıştı. Aceleyle hastaneye gitmiş; Dr. B ile hemşirelerin kendisiyle aynı düşünceye dayanarak, hareket edebilecek durumda olan hastaların aşağıya indirilmelerine ve arkadaşları ya da aileleri tarafından eve

34 Bir kemik iliği rahatsızlığı.

35 Kalbin ritim bozukluğuna bağlı doğumsal hastalığı.

götürülmelerine yardım ettiklerini görmüştü. Kalan dört hasta dışında herkes eve gönderildiğinde Dr. B hemşirelere evlerine gitmelerini söylemiş ve yaşlı bir hemşire dışında herkes bu emre itaat etmişti. Şimdi iki doktor, bir hemşire ve geride kalan dört hasta, neredeyse tamamen boşaltılmış hastanede birazdan olacakları bekliyorlardı.

Dr. B ile Dr. H bu esnada pek konuşmadılar. İkisinin de yanlarında siyanür vardı ve Dr. H çok geçmeden, Dr. B'nin de ne yazık ki bu umutsuz düşüncelerle boğuşmakta olduğunu fark edecekti. Aklında intihar etme düşüncesi dolanıyordu, evet. Ancak bu işin bir de ötenazi kısmı vardı. Bu kavram Dr. H'yi dehşete düşürüyordu. Dr. H, insan yüzlerine ve özellikle de gözlerine karşı belirgin bir hassasiyet besliyordu. Bunları düşünürken bir dizi mesleki etik kuralla yüzleşiyor ve korkunç acılar çekiyordu. Bir şırıngası ve birazcık sağduyusu olan bir hekim, hastalarına siyanür enjekte etmek ile onları *Sonderkommando* birliklerinin ellerine bırakmanın artı ve eksilerini tıpkı bir alışveriş listesi kadar kolay hesaplayabilirdi. Fakat Dr. H için bunlar toplama çıkarma işleminden çok daha karmaşıktı; etik kuralları cebirden çok daha azametli ve acı vericiydi.

Dr. B ara sıra pencerenin yanına giderek sokaktaki *Aktion* uygulamasının başlayıp başlamadığını kontrol ediyor ve gözlerinde makul, kararlı bir serinkanlılıkla H'nin yanına dönüyordu. H'nin anladığı kadarıyla Dr. B de kafasında seçenekleri değerlendiriyor, sorunun farklı yüzlerini bir deste oyun kartı gibi önüne koyup, defalarca baştan başlıyordu. İntihar. Ötenazi. Hidrosiyanik asit. Cazip bir fikir: Yerinde kal ve cesedini tıpkı Rosalia Bleu'nun cesedi gibi hasta yataklarının arasında bulsunlar. Bir diğer fikir: Kendinin ve hastaların üzerinde siyanür kullan. İkinci seçenek H'ye daha cazip görünüyordu; en azından ilki kadar pasif değildi. Bunun yanında, geçen üç gece boyunca

umutsuzluk içinde uykularından uyanırken, bu hızlı etkileyen zehre karşı fiziksel bir arzu hissetmişti. Siyanüre karşı sanki yaşamın son saatlerini biraz olsun yumuşatmak için yaygın olarak kullanılan bir ilaç veya alkollü içkiymişçesine arzu duymuştu.

Dr. H gibi ciddi mizaçlı bir adam için bu zehrin albenisi, onu reddetmek için oldukça ikna edici bir sebepti. Dindar geçen çocukluğunda birçok intihar örnekleri dinlemişti; babası ona Josephus'un kitabından, Romalılara yakalanmalarının arifesinde toplu olarak intihar eden Ölüdeniz Yahudilerini okurdu. Buradaki ana ilke, ölümün kuytu bir barınak olarak görülmemesi gerektiğiydi. İntihar, gayet açık ve net bir şekilde, teslim olmayı reddetmek için yapılmalıydı. Elbette ilkeler sadece birer ilkeden ibaretti ve kasvetli, gri bir sabahta yaşanan terör bambaşka bir şeydi. Ancak H'nin ilkelerine son derece bağlı biri olduğu da bir gerçekti.

Ayrıca, bir karısı vardı. Karısıyla başka bir kaçış yolu daha keşfetmişlerdi ve H bu yolu gayet iyi biliyordu. Piwna ve Krakusa sokaklarının yakınından geçen lağım kanallarını kullanacaklardı. Lağım kanalı, Ojców Ormanı'na kaçmak için kullanılabilecek, riskli bir güzergâhtı. Dr. H burayı kullanmaktan, siyanürün sunduğu huzurlu uykudan korktuğundan daha fazla korkuyordu. Fakat Polonya Polisi veya Almanlar tarafından durdurulup pantolonu çıkarıldığı takdirde, Dr. Lachs sayesinde, kolaylıkla kurtulabilirdi. Lachs, Krakówlu birkaç genç Yahudi'ye geceleri cinsel organlarına takacakları, ağırlığı kademeli olarak arttırılan, içi su dolu bir şişeyle uyuyarak sünnet derilerini nasıl kansız bir şekilde uzatabileceklerini öğreten seçkin bir plastik cerrahtı. Lachs'ın söylediğine göre bu yöntem, Romalıların işkenceleri esnasında eski Yahudiler tarafından kullanılmıştı ve Kraków'daki SS aktivitelerinin geçtiğimiz on sekiz ay boyunca gittikçe yoğunlaşması nedeniyle tekrar kullanılması

gerekmişti. Lachs bu yöntemi genç meslektaşı Dr. H'ye de öğretmişti ve bir nebze olsun işe yaramış olması, Dr. H'nin intihar fikrine daha da uzak durmasına sebep oluyordu.

Şafak söktüğünde, kırklı yaşlarındaki sakin mizaçlı hemşire, Dr. H'nin yanına gelerek sabah raporunu verdi. Genç hasta deliksiz bir uyku çekmişti, ancak felçli ağzıyla durmadan konuşmaya çalışan kör adam oldukça gergindi. Müzisyen ile anal fistül vakası, geceyi acı içinde geçirmişlerdi. Nekahethane bu gece oldukça sessizdi, fakat hastalar son uykularında veya muazzam acıdan kıvranırken hırıltılı sesler çıkarıyorlardı. Dr. H önündeki seçenekleri bir kez daha değerlendirmek ve bir sigara içmek için koğuşun yukarısındaki buzlu balkona çıktı.

Dr. H geçen yıl, SS gettonun o bölümünü kapatmaya ve hastaneyi başka bir yere taşımaya karar verdiğinde, Rekawka'daki bulaşıcı hastaları barındıran eski bir kliniğine gitmişti. Polisler çalışanları duvara dayayarak sıraya dizmiş ve hastaları sürükleyerek aşağıya indirmişlerdi. H, yaşlı Bayan Reisman'ın bacağının merdiven tırabzanlarına takıldığını ve onu diğer bacağından tutarak sürükleyen SS mensubunun, kadını parmaklıklardan kurtarmak için bir an bile duraksamadığını görmüştü. Kadının tırabzana sıkışan bacağı gürültülü bir çatırtıyla kırılmıştı. Gettodaki hastalara işte böyle davranıyorlardı. Fakat geçen yıl hiç kimse ötenaziyi aklına bile getirmemişti. O aşamada herkes, gidişatın önünde sonunda iyi yönde seyredeceğini umuyordu.

Dr. H, ötenazi konusunda Dr. B'yle bir karara varmış oldukları halde, hastalara siyanür enjekte edecek veya bunu bir başkasının yapmasını izleyecek, bu sırada da mesleki bir hissizlik örneği sergileyebilecek gücü kendine bulabileceğinden emin değildi. Bu tıpkı gençlerin ergenlik döneminde, bir kıza çıkma teklif edip etmemek konusunda kendileriyle girdikleri kavgaya benziyordu. Ve ne yapacağına

karar vermiş olman hiçbir şey ifade etmiyordu. Asıl zor olan, yapmaya kara verdiğin şeyle yüzleşmekti.

Balkonda sigarasını içerken ilk gürültüyü duydu. Erken başlayan sesler, gettonun doğu kanadından geliyordu. Megafonlardan yayılan *Raus, raus!* [36] anonsları ve bazı insanların hâlâ inanmakta ısrar ettikleri, bavul hakkındaki yalanlar duyuluyordu. Boşaltılmış sokaklarda ve kıpırtısız duran kiracılar arasında, Plac Zgody'nin kaldırım taşları ve Nadwiślańska Sokağı'ndaki nehir kıyısından yayılan, Dr. H'nin bile korku içinde titremesine sebep olan dehşetli mırıltılar işitiliyordu.

Doktor bu gürültülerin ardından, bütün hastaları uyandıran ilk yaylım ateşini duydu. Ateşten sonra etrafa bir sessizlik çöktü ve sonrasında titrek, inildeyen bir kadın sesine karşılık olarak gümbürdeyen bir polis megafonu etrafta çınladı. İnildemeler ikinci bir yaylım ateşiyle yarıda kesilirken, ateşin sonrasında bir öncekinden daha farklı haykırışlar duyuldu. Aile mensuplarından yoksun bırakılan acılı kimseler SS megafonlarından yapılan anonslarla, gergin OD mensuplarıyla ve biraz daha mantıklı düşünebilen komşuların yardımıyla, gettonun karşı tarafındaki geçide doğru yönlendirilirken, kulak çınlatan keder çığlıkları gittikçe uzaklaşmaya başladı. Doktor bu seslerin, komanın eşiğindeki, böbrekleri iflas etmiş müzisyeni bile uyandırmış olabileceğini düşündü.

Koğuşa döndüğünde, müzisyen dâhil herkesin onu izlemekte olduğunu fark etti. Bedenlerinin yataklarında kaskatı kesildiğini göremese de sezinleyebiliyordu. Bağırsak operasyonu geçiren adam yorgun kaslarını zorlayarak haykırıyordu. Birileri, "Doktor, doktor!" diye seslendi. Dr. H, "Lütfen!" diye cevap verdi; bununla *Ben yanınızdayım, ayrıca polisler henüz buradan çok uzaktalar,* demek ister gibiydi.

36 *Alm.* "Dışarı, dışarı"

Tahliyenin gürültüleri üç apartman ötede yeniden başladığında gözlerini kısan Dr. B'ye baktı. Dr. B ona başını salladı ve koğuşun sonundaki küçük ilaç sandığına giderek, elinde bir şişe hidrosiyanik asitle geri döndü. H bir süre duraksadıktan sonra, meslektaşının yanına gitti. Kenara çekilip bu işi Dr. B'ye bırakabilirdi. B'nin bunu meslektaşından onay almadan, tek başına yapmaya yetecek kadar metanetli olduğunu tahmin ediyordu. Ancak H, bir görüş bildirmemenin, bu ağır yükü başkasının omuzlarına yıkmanın utanç verici bir durum olacağına kanaat getirdi. Dr. H, Dr. B'den daha genç olmasına rağmen, Jagiellonian Üniversitesi'nde öğretim üyesiydi, bir uzman ve düşünürdü. DR. H Dr. B'ye, bu sıfatından ileri gelen onay yetkisini tamamıyla sunmak istiyordu.

Dr. B şişeyi kısaca H'ye göstererek, "Pekâlâ," dedi. Bu kelime, Józefińska Sokağı'nın sonundan gelen bir kadın çığlığı ve polislerden birinin ona verdiği emirler yüzünden, neredeyse duyulmamıştı. Dr. B, hemşireyi yanına çağırdı. "Bütün hastalara kırk damla çözelti damlatılmış su içirin."

Hemşire, "Kırk damla," diye tekrar etti. Bu çözeltinin içinde ne olduğunu biliyordu.

Dr. B, "Evet," diye yanıtladı.

Dr. H de hemşireye bakıyordu. *Evet*, demek istiyordu. *Artık metin ve kararlıyım; bunu kendi başıma da yapabilirim. Fakat bunu yaptığım takdirde, hastalar ters giden bir şeyler olduğunu anlarlar. Hemşirelerin onlara ilaç getirmesine alışıklar.*

Hemşire karşımı hazırlarken H koğuşun diğer tarafına giderek yaşlı adamın elini tuttu. "Sana yardım edecek bir ilacım var, Roman." Dr. H, yaşlı adamın tenine dokunurken onun bütün geçmişini hissedebildiğini hayretler içinde fark etti. Bir an için genç Roman doktorun gözlerinin önünde belirdi. Genç Roman, Franz Josef'in Galiçya'sında büyüyen,

tatlı mı tatlı *petit* Wien[37] ve Vistula'nın mücevheri olarak anılan Kraków kentinde yaşayan bir kadın avcısıydı. Franz Josef'in üniformasını giyerek bahar tatbikatı için dağlara çıkıyordu. Yakışıklı fakat orduya faydasız askerler gibi, dantel ve pastaneler şehri Kazimierzli kızlarla, Rynek Glowny'de gününü gün ediyordu. Kosciuszko Tepesi'ne tırmanarak, fundalıkların arasında bir kızı öpüyordu. Yaşlı Roman'ın içindeki genç delikanlı, "Dünya bir ömür içerisinde nasıl bu kadar değişebilir?" diye soruyordu. "Franz Josef'ten, Rosalia Blau ve kızıl hastası kızları ölümüne yollama yetkisi bulunan astsubaya ne zaman geldik?"

Doktor, yaşlı adamın gergin kaslarını gevşetmesi için, "Lütfen, Roman," dedi. *Sonderkommando* birliklerinin bir saat içinde nekahethanede olacaklarını düşünüyordu. Dr. H, yaşlı adama bu sırrı açıklama dürtüsüyle boğuşuyor, fakat kendine engel oluyordu. Dr. B, siyanür dozu konusunda oldukça eli açık davranmıştı. Nefessiz kalacağı birkaç saniye ve ufak bir şaşkınlık, yaşlı Roman için ne yeni ne de katlanılamaz bir histi.

Hemşire, ilaç dolu dört bardakla koğuşa geldiğinde hastalardan hiçbiri bunun ne olduğunu sorgulamadı. Dr. H hastaların birazdan olacakları anlayıp anlamadıklarını hiçbir zaman bilmeyecekti, çünkü o sırada arkasını dönmüş, saatine bakıyordu. Hastalar ilacı içtiklerinde, olağan hastane iniltileri ve öğürmelerinden daha farklı bir gürültü çıkarmalarından korkuyordu. Hemşirenin, "Bu size iyi gelecek," diye mırıldandığını duydu. Birilerinin, derin bir nefes aldığını duydu. Nefes alan kişinin hasta mı, yoksa hemşire mi olduğunu bilmiyordu. *Kadın bu işin gerçek kahramanı*, diye düşündü.

Arkasına baktığı sırada, hemşirenin böbrek hastası olan uykulu müzisyenin yanına giderek bardağını ona uzattığını

37 Küçük Viyana. (Çev.)

gördü. Temiz, beyaz önlüğüyle Dr. B koğuşun uzak ucundan olanları seyrediyordu. Dr. H yaşlı Roman'ın yanına giderek nabzını kontrol etti. Nabız yoktu. Koğuşun karşı tarafındaki yatakta yatan müzisyen, acıbadem kokulu karışımı zorlukla yutmaya çalışıyordu.

Her şey, H'nin umduğu gibi sakin ve tatlı bir şekilde sona erdi. Dr. H, hastaların hafifçe aralanmış ağızlarına, donuk ve cansız gözlerine, geriye düşmüş başlarına ve tavana bakan çenelerine, herhangi bir getto sakinin firariler karşısında hissedeceği bir kıskançlıkla baktı.

21. BÖLÜM

Poldek Pfefferberg, Józefińska Sokağı'nın sonundaki on dokuzuncu yüzyıldan kalma bir apartmanın ikinci kattaki odasını bir başkasıyla paylaşıyordu. Odanın pencereleri getto duvarlarının üzerinden, Polonyalı mavnaların gettonun son gününden bihaber halde iki tarafa birden yüzdükleri ve SS devriye teknelerinin tıpkı birer eğlence gemisi gibi suların üzerinde aheste bir şekilde süzüldükleri Vistula'yı görüyordu. Pfefferberg burada karısı Mila'yla birlikte *Sonderkommando* birliklerinin gelip onlara sokağa çıkmalarını emretmelerini bekliyordu. Mila, Poldek'in gettonun ilk günlerinde evlendiği, yirmi iki yaşında, ufak tefek, Łódź'dan bir mülteci olarak gelen ürkek bir kızdı. Ailesi birkaç nesildir doktorluk yapıyordu. Babası 1937 yılında genç yaşta ölen bir cerrah, annesi ise geçen sene Tarnow gettosunda yapılan *Aktion* uygulaması sırasında, salgın kliniğinde çalışan Rosalia Bleu'yla aynı şekilde, hastalarının arasında dururken yaylım ateşine tutularak can veren bir cildiye doktoruydu.

Mila, Yahudilere eziyet çektiren Łódź'da yaşıyor olmasına rağmen güzel bir çocukluk dönemi geçirmişti. Savaştan bir önceki sene de Viyana'da tıp eğitimine başlamıştı. Poldek'le, Łódź Yahudileri 1939 yılında Kraków'a sürgün

edilirken tanışmış ve kendini birdenbire, yaşam dolu Poldek Pfefferberg'le aynı dairede yaşarken bulmuştu.

Poldek, tıpkı Mila gibi, ailesinden hayatta kalan tek kişiydi. Bir keresinde Schindler'in Straszewskiego Sokağı'ndaki dairesini yeniden dekore etmiş olan annesi, babasıyla birlikte Tranow gettosuna gönderilmişti. Sonradan anlaşılacağı üzere, oradan Bełżec'e götürülerek öldürülmüşlerdi. Kız kardeşi ve kayınbiraderi sahte Aryan belgeleri kullandıkları için, Varşova'daki Pawiak hapishanesinde kayıplara karışmışlardı. Poldek ve Mila'nın birbirlerinden başka kimseleri yoktu. Aralarında yaradılışlarından ileri gelen bir uçurum vardı: Poldek, yetkililer kapıya gelerek burada neler döndüğünü sorduklarında öne çıkıp sesini yükseltecek türden, lider ruhlu bir mahalle çocuğuydu. Mila daha sessiz biriydi ve ailesini gaddarca yutan, tarifi imkânsız kaderi nedeniyle bu özelliği daha da baskın hale gelmişti. Sakin ve barışçıl bir memlekette olsalardı, aralarındaki bu fark mükemmel bir uyum yakalamalarını sağlardı. Mila yalnızca zeki değil, aynı zamanda da bilge ve ağırbaşlıydı. İroni yapma yeteneği vardı ve Poldek Pfefferberg, bir sağanak gibi yağan etkili hitabet dürtüsünü bastırmak için ona sıklıkla ihtiyaç duyuyordu. Ancak bugün, bu en olmayacak günde, birbirlerine ters düşmüşlerdi.

Mila şansları yaver gittiği takdirde gettodan ayrılmak, hatta Poldek'le birlikte ormandaki partizanlara katıldığını hayal etmek konusunda hayli hevesliydi, ancak lağımdan çok korkuyordu. Poldek bu kanalları gettodan ayrılmak için, diğer uçta polislerle karşılaşacağını bildiği zamanlarda bile, birçok kez kullanmıştı. Arkadaşı ve eski akıl hocası Dr. H de son zamanlarda, *Sonderkommando* birliklerinin gettoya girdikleri gün korunmuyor olacağını tahmin ettiği lağım kanallarını kullanarak kaçmaktan bahsetmişti. Yapmaları gereken tek şey, kış günü erken gelen karanlığı beklemekti. Doktorun evinin ön kapısı, rögar kapaklarından

birinin birkaç metre uzağındaydı. Aşağıya indiğinize sol taraftaki tünele giriyor ve Podgorze'nin getto sınırları dışında kalan bölümünün altında ilerleyerek, Zatorska Sokağı kanalının yanındaki toprak setten dışarı çıkıyordunuz. Dr. H, dün Poldek'e son kararını bildirmişti. Karısıyla birlikte lağım kanalına girmeye çalışacaklardı ve istedikleri takdirde Pfefferberg'ler de onlara katılabilirdi. Poldek o aşamada Mila'yı ikna edememişti. Mila'nın SS mensuplarının lağım kanallarına gaz vereceklerine veya Pfefferberg'lerin Józefińska Sokağı'ndaki evlerine karanlık basmadan önce baskın düzenleyerek konuyu kökten çözeceklerine dair mantıklı endişeleri vardı.

Tavan arasında hangi yöne atlamaları gerektiğini düşünürken, zaman oldukça yavaş ve gergin geçiyordu. Komşular da bekliyor olmalılardı. Belki de birkaçı bekleme zahmetine girmemek için yanlarında paketleri ve umut dolu valizleriyle sokağa çıkıp yukarı doğru yürümeye başlamışlardı bile. Kasvetli günün öğle vaktine geldiklerinde Poldek ve Mila yanlarında getirdikleri 300g'lık esmer ekmeği kemirmeye başladılar. *Aktion* uygulamasının tekrarlayan gürültüleri uzaktaki Węgierska Sokağı'nın köşesinden gelmeye devam ediyordu. Gürültüler öğleden sonraya doğru tekrar kesildi. Etrafa neredeyse tam bir sessizlik çökmüştü. Birileri apartmanın zemin katındaki inatçı tuvaletin sifonunu beyhude yere çekmeye çalışıyordu. Polislerin onları günün o saatine kadar gözden kaçırmış olduklarına inanmak neredeyse imkânsızdı.

Józefińska Sokağının No. 2'deki son kasvetli öğlenleri, etrafa çöken karanlığa rağmen sona ermeyi reddediyordu. Poldek, aslında etrafın gece çökmeden önce lağıma ulaşmaları için yeterince karanlık olduğunu düşündü. Artık etraf sakinleştiği için gidip Dr. H'yi görmek istiyordu.

Mila, "Lütfen," dedi. Fakat Poldek onu yatıştırdı. Sokaklardan uzak duracak, apartmanları birbirine bağlayan gizli

geçitlerden ilerleyecekti. Karısına güvence üstüne güvence verdi. Görünüşe göre bu taraftaki sokaklarda devriye gezmiyordu. Kavşaklarda karşısına çıkabilecek OD veya SS mensuplarından yakayı sıyırabilirdi. Ayrıca, beş dakika içinde geri dönecekti. "Sevgilim, sevgilim," dedi. "Dr. H'ye danışmam gerekiyor."

Arka merdivenlere yönelerek, kömürlük duvarındaki delikten avluya çıktı. İşçi Kurumu'na gelene dek sokaklardan kaçındı. Risk alarak, geniş taşıt yolundan karşıya geçti. Karşıdaki üçgen şekilli apartman sırasının kalabalığına karıştığında, birbirlerine dedikodular aktaran ve mutfaklar, kulübeler, avlular ve koridorlarda saklanma planları yapan kafası karışmış birkaç grupla karşılaştı. Doktorun evinin hemen karşısındaki Krakusa Sokağı'na ulaştı. Gettonun üç apartman ötedeki güney sınırında, Schindler'in Reich'ın güttüğü aşırı ırkçı politikanın ilk uygulamasına şahit olduğu yerde iş başında olan bir devriyeye görünmeden karşıdan karşıya geçmeyi başardı.

Dr. H'nin yaşadığı apartman bomboştu, ancak Poldek avluda serseme dönmüş yaşlı bir adamla karşılaştı. Adam ona *Sonderkommando* birliklerinin buraya baskın yaptıklarını, doktor ve eşinin ilk önce saklanmayı başardıklarını ve sonra lağım kanalına girdiklerini söyledi. "Belki de hepimizin yapması gereken şey budur. SS birlikleri geri dönecek." Poldek başını salladı; şimdiye kadar birçok kez kurtulmayı başardığı *Aktion* uygulamasında izlenen taktikleri gayet iyi biliyordu.

Bir kez daha karşıdan karşıya geçmeyi başararak, geldiği yoldan geri döndü. Ancak 2 numaralı apartmanın bomboş olduğunu gördü. Mila ikisinin bavullarıyla ortadan kaybolmuştu; bütün kapılar açık ve bütün odalar terk edilmişti. Belki de aşağıdaki hastanedeydiler. Belki de Dr. H ve karısı, ailesinin uzun tıbbi tarihine duydukları saygıdan dolayı Mila'yı yanlarına çağırmışlardı.

Poldek aceleyle tekrar kömürlükten geçti ve farklı geçitlerden ilerleyerek hastanenin avlusuna vardı. Kanlı yatak çarşafları, tıpkı görmezden gelinmiş teslim bayrakları gibi, alt ve üst katlardaki balkonlarda dalgalanıyordu. Döşeme taşlarının üzerinde üst üste yığılmış cesetler duruyordu. Bazılarının kafaları ikiye yarılmış, bazılarının uzuvları kırılmıştı. Bu kimseler, Dr. H ve Dr. B'nin hastaları değillerdi, elbette. Bu cesetler, bugün tutuklanarak hastane binasına kapatıldıktan sonra idam edilen kişilere aitti. Bazıları yukarıdaki koğuşa kapatılmış, orada öldürülmüş ve merdivenlerden aşağıya sürüklenmiş olmalıydılar.

Poldek o günden sonra, getto hastanesinin avlusunda gördüğü cesetler hakkında ne zaman bir soruyla karşılaşsa, o karmakarışık piramidi saymaya zaman bulamadığını, ancak 60 veya 70 kişinin olduğunu tahmin ettiğini söyleyecekti. Kraków bir vilayet olduğundan, Poldek de oldukça sosyal bir çocuk olarak Podgorze'de ve şehir merkezinde yetiştiğinden ve annesini birçok varlıklı, seçkin müşteriler ziyaret ettiğinden bu ceset yığınındaki birçok yüzü tanıyabilmişti: Annesinin, ona Kosciuszko Lisesi'nin nasıl bir okul olduğunu soran, büyümüş de küçülmüş bir çocuktan beklenen cevaplar alınca da tatlılığı ve cana yakınlığı nedeniyle ona çikolatalarla şekerler veren eski müşterileri... Şimdi hepsi aşağılık ve karmakarışık bir şekilde, kanlarıyla kırmızıya boyanmış avluda yatıyorlardı.

Her nedense bu cesetlerin arasında karısı Mila'yı ve H ailesini aramak Poldek'in aklına gelmedi. Kaderin onu buraya getirme sebebini sezinleyebiliyordu. Güzel günlerin, adil mahkemelerin gelecekte onu beklediğine inanıyordu. Schindler'in Rekawka'nın arkasındaki tepede kapıldığı türden bir hisle, bütün bunlara tanık olabilmek için buraya geldiğini hissediyordu.

Avlunun diğer tarafındaki Węgierska Sokağı'ndan gelen kalabalık bir insan grubu dikkatini dağıttı. Fabrika

işçilerinin pazartesi sabahları kapıldıkları, hatta futbol taraftarlarının yenik düştükleri bir maçtan dönerken takındıkları donuk, ancak umutlu bitkinlikle Rekawka geçidine doğru ilerliyorlardı. Bu insanların arasında, Józefińska Sokağı'ndaki birkaç komşusunu seçebildi. Bütün bu gördüklerini beyninde sakladığı bir silah gibi taşıyarak avludan çıktı. Mila'ya ne olmuştu? Ondan haberleri var mıydı? "O çoktan gitti," dediler. "*Sonderkommando* baskın yaptı. Şimdiye kadar çoktan Płaszów'a doğru yola çıkmıştır."

Poldek ve Mila bu gibi güç bir durumda kaldıkları takdirde ne yapacaklarını planlamışlardı. Eğer ikisinden birisi Płaszów'a götürülürse, diğerinin dışarıda kalması en iyisi olacaktı. Poldek, Mila'nın fark edilmeme gibi bir yeteneği olduğunu biliyordu ve bu bir tutuklu için oldukça hayati bir yetenekti. Ama bu sebeple olağanüstü bir şekilde aç kalabilir ve acı içinde kıvranabilirdi. Poldek ona dışarıdan yiyecek ve eşya sağlayacaktı. Bu gibi şeyleri ayarlayabileceğine emindi. Fakat bu alınması pek de kolay bir karar değildi. Şaşkına dönmüş kalabalık, sıkı bir SS denetimine gerek kalmadan, dalgın bir şekilde geçide doğru ilerliyordu. Płaszów'daki dikenli tellerle çevrili fabrikalar bunca olaydan sonra muhtemelen gözlerine uzun vadede güvenliklerini sağlayabilecek bir sığınak gibi görünüyordu.

Artık vaktin epey geç olmasına rağmen güneş keskin bir şekilde parlıyordu. Sanki yeniden kar yağacak gibiydi. Poldek caddede karşıdan karşıya geçerek, boş apartmanlardan birine girmeyi başardı. Apartmanların gerçekten boş mu, yoksa kurnazca veya safça bir yerlere saklanmış, SS tarafından nereye götürülürse götürülsünler, sonunda kendilerini imha odalarında bulacaklarına inanan getto sakinleriyle mi dolu olduğundan emin değildi.

Poldek birinci sınıf bir saklanma yeri arıyordu. Józefińska'daki kereste deposuna çıkan bir geçit buldu. Kereste oldukça az bulunan, pahalı bir üründü. Etrafta keresteden yapılmış,

saklanılabilecek büyük yapılar yoktu. Saklanmak için en iyi görünen yer ise avlunun demir kapılarının arkasıydı. Kapıların büyüklüğü ve siyahlığı, yaklaşmakta olan geceyi hatırlatıyordu. Poldek daha sonraları, saklanmak için böyle bir yeri bu kadar büyük bir coşkuyla seçmiş olduğuna inanamayacaktı.

Saklanmak için, terk edilmiş ofisin duvarına yaslanmış olan kapıyı seçti. Kapı ve kapı dikmesinin aralığından Józefińska'yı görebiliyordu. Buz tutmuş demir kanadın ardından soğuk ve gri akşam vaktini izlerken paltosunu göğsüne çekti. Bir adam ve karısı, yere atılmış bohçalar ve üzerleri boşu boşuna etiketlenmiş valizlerin arasından getto geçidine doğru giderken aceleyle Poldek'in önünden geçtiler. Valizler akşam karanlığında KLEINFIELD, diye haykırıyorlardı. LEHRER, BAUME, WEINBERG, SMOLAR, STRUS, ROSENTHAL, BIRMAN, ZEITLIN. Bundan sonra adlarına hiçbir fatura kesilmeyecek kişiler. Genç sanatçı Josef Bau böyle manzaralar karşısında "Anılarla dolu bir yığın eşya," diye yazmıştı. "Benim hazinelerim nerede?"

Poldek valizlerin yenik düştüğü bu savaş alanının gerisinden öfkeli köpek hırıltıları duydu. Üç SS mensubu, karşı taraftaki kaldırımı bir adımda geçerek Józefińska Sokağı'na girdi. Bir tanesi, tasmalarını elinde tuttuğu iki büyük polis köpeği tarafından ileriye doğru sürükleniyordu. Köpekler idarecilerini Józefińska'daki 41 numaralı apartmana götürdü, fakat diğer iki adam kaldırımda beklemeyi tercih etti. Poldek dikkatinin büyük bölümünü köpeklere vermişti. Dalmaçyalı ve Alman kurdu kırmasına benziyorlardı. Pfefferberg, Kraków'u hâlâ ufak ve canlı bir şehir olarak algılıyordu ve bu tür köpekler insanın gözüne sanki daha haşin kurallara tabi tutulan başka bir gettodan getirilmişler gibi yabancı görünürdü. Poldek *Aktion*'un bu son saatlerinde, yerlere saçılmış valizlerin ve demir bir kapının arkasında üşürken bile, içinde yaşadığı şehre minnettarlık besliyor ve

dehşetin doruk noktasında seyreden diğer *Aktion*'ların daha uzaktaki, daha gaddar bir yerlerde gerçekleştiğini varsayıyordu. Ancak bu varsayımı bir sonraki yarım dakika içinde silinip gitti. Yani olabilecek en kötü şey, Kraków sınırları içinde gerçekleşti. Pfefferberg'in kapının aralığından gördüğü kadarıyla, eğer kötülük bir kutupta toplanıyorsa, bu kutup onun düşündüğü gibi Tarnow, Czestochowa, Lwow veya Varşova'da değil, tam burada, Józefińska Sokağı'nda, Poldek'ten yüz yirmi adım ötede yer alıyordu. 41 numaralı apartmandan çığlık çığlığa bir kadın ve küçük çocuğu çıkmıştı. Köpeklerden biri kadını elbisesinden ve kalçasından yakaladı. Köpekleri idare eden SS mensubu çocuğu alarak hızla duvara fırlattı. Pfefferberg çıkan ses karşısında gözlerini kapamak zorunda kaldı. Sonrasında kadının haykırışlar içindeki itirazlarına son veren bir silah sesi duydu.

Pfefferberg daha sonraları, tıpkı hastane avlusundaki cesetlerin altmış veya yetmiş tane olduğunu tahmin etmesi gibi, bu ufak çocuğun da yaklaşık olarak iki veya üç yaşında olduğunu tahmin ettiğini söyleyecekti.

Pfefferberg kadın henüz ölmeden önce, muhtemelen kendisi bile hareket etmekte olduğunu fark edemeden, belki de beynindeki bir salgı bezi sayesinde, buz tutmuş kapıdan ayrılmaya karar vermiş ve kendini açık avluda bulmuştu. Kapılar onu köpeklerden koruyamazdı. Birdenbire, Polonya Ordusu'nda kazandığı askeri duruş pozisyonunu aldı. Resmi bir tören görevlisi edasında yürüyerek kereste deposundan çıktı, yere eğildi ve taşıt yolundaki valiz yığınlarını kaldırarak avlunun duvarına istiflemeye başladı. Üç SS mensubun kendisine yaklaştığını duyabiliyordu; köpeklerin hırıltılı solukları neredeyse elle tutulabilir yoğunluktaydı ve tasmalarının gerginliği bütün günün dehşetini âdeta kırılma noktasına getiriyordu. On adım kadar yakınına geldiklerini hissettiğinde doğruldu ve itaatkâr bir Avrupalı Yahudi rolünü oynayarak onlara bakmayı göze aldı.

Polislerin botları ile binici pantolonlarının kana bulanmış olduğunu gördü, ancak adamlar diğer insanların karşısına bu şekilde çıkmaktan pek de utanmıyorlardı. Ortada duran subay içlerinde en uzunuydu. Bir katile benzemiyordu; yüzünde belirgin bir nezaket ifadesi ve dudaklarında hafif bir tebessüm vardı.

Pespaye kılıklı Pfefferberg, ayakkabılarının mukavvadan yapılmış topuklarını Polonya stilinde birbirine vurarak, ortadaki uzun boylu adama asker selamı verdi. SS rütbeleri hakkında pek bir bilgisi yoktu ve adama nasıl seslenmesi gerektiğini bilmiyordu. "Herr," dedi. "Herr Kumandan!"

Bu terim, genç adamın yok olma tehlikesi karşısında ansızın beyninde belirivermişti. Çok geçmeden bu sözcüğün oldukça yerinde bir seçim olduğu ortaya çıktı, çünkü ortadaki uzun boylu adam, günün gidişatı karşısında duyduğu kıvançla belirgin bir zindelik kazanmış ve tıpkı Poldek Pfefferberg'in anlık ve içgüdüsel dolaplar çevirmesi gibi, anlık ve içgüdüsel güç gösterileri içindeki Amon Goeth'dü.

"Herr Kumandan, taşıtlarının yolunu kapatmamaları için bütün valizleri duvarın dibine yığma emri aldığımı size saygıyla bildiririm."

Köpekler tasmalarını çekiştirerek boyunlarını Pfefferberg'e doğru uzatıyorlardı. Canice eğitimleri ve bugün gerçekleşen *Aktion*'un temposuyla, Pfefferberg'in bileği ve kasıklarına saldırmak için kendilerine izin verilmesini bekliyorlardı. Hırıltılarında yalnızca ölümcül bir vahşet değil, ortaya çıkacak sonuca dair ürkütücü bir itimat duygusu da vardı. Asıl soru ise, Herr Kumandan'ın solundaki SS mensubunun onları engelleyecek gücü olup olmadığıydı. Pfefferberg bu yaptığından pek bir sonuç alacağını zannetmiyordu. Köpekler tarafından parçalanır ve bir süre sonra onların işkencesine son veren bir kurşunla vurulursa şaşırmazdı. Eğer biraz önceki kadın anneliğine sığınarak yalvarmakla bu sondan kaçamadıysa, onun insan trafiğine çoktan

kapatılmış bir yoldaki valizleri toplama hikâyesiyle kaçabilmesi pek olası değildi.

Ancak Kumandan, Pfefferberg'in söyledikleriyle biraz önceki kadının yakarışlarından daha fazla eğlenmişe benziyordu. SS subaylarının karşısında askercilik oynayan bu *Gettomensch*[38], eğer anlattıkları doğruysa gurursuz yaltakçının teki, doğru değilse neredeyse sevimliydi. Her şeyden önce, davranış tarzı bir kurbanın davranışlarına benzemiyordu. Bugün mahkûm edilmiş onca insanın arasında tek bir kişi bile askerlerin önünde topuk selamı vermeyi düşünememişti. Bu nedenle haşmetli Herr Kumandan'ın mantıksız ve beklenmedik bir eğlence belirtisi göstermeye hakkı vardı. Kafası geriye düştü ve uzun üst dudağı gerildi. Geniş ve içten bir kahkaha attığında meslektaşları da gülümseyerek kafalarını iki yana salladılar.

Untersturmführer Goeth o kusursuz bariton sesiyle, "Biz geri kalan her şeyle ilgileniyoruz. Son grup da gettodan ayrılmak üzere. *Verschwinde*!" dedi. Yani, *Kaybol, seni küçük, topukçu Polonya askeri!*

Pfefferberg arkasına bile bakmadan koşmaya başladı. Bu sırada arkadan vurulması onu şaşırtmazdı. Fakat başına bir şey gelmeden Węgierska Sokağı'na ulaştı ve köşeyi döndü. Birkaç saat önce ciddi bir manzaraya tanıklık ettiği hastane avlusunu geçti. Getto geçidine ulaştığında etraf iyice kararmış, gettonun geriye kalan son tanıdık yolları da karanlığın içinde kalmıştı. Podgorze Meydanı'nda son resmi tutuklu sürüsü SS mensupları ve Ukraynalılardan oluşan gevşek bir dairenin arasında duruyorlardı.

Kalabalıktaki insanlara, "Sanırım gettoda hayatta kalan tek kişi benim," dedi.

*

38 *Alm.* Getto sakini.

Hayatta kalan kişi sadece Pfefferberg değil, kuyumcu Wulkan ile ailesiydi. Wulkan geçtiğimiz aylarda Progress fabrikasında çalışıyordu ve neler olacağını bildiği için, iki yıldır paltosunun astarında sakladığı büyük bir elmas parçasıyla *Treuhänder* Unkelbach'ın yardımına başvurmuştu. Kayyumun yanına gittiğinde, "Herr Unkelbach," demişti, "gönderileceğim yere gideceğim, ama eşim onca gürültü ve şiddete dayanamaz." Wulkan, karısı ve oğlu tanıdıkları bir Yahudi polisinin koruması altında OD polis istasyonunda bekleyecekler ve şansları yaver giderse Herr Unkelbach gelip onları alacak ve kansız bir şekilde Płaszów'a götürecekti.

Sabahtan beri polis istasyonundaki küçük bir odada bekliyorlardı, ancak evlerindeki mutfakta beklerken hissedecekleri korkunun aynısını yaşıyorlardı. Oğlu bazen korkudan titriyor, bazen de sıkıntıdan patlıyordu ve karısı durmadan tıslayarak serzenişte bulunmaya devam ediyordu. Neredeydi bu adam? Gelirse şaşardı! Ah şu insanlar yok muydu! Unkelbach öğle vaktinden önce gerçekten de tuvaleti kullanmak ve bir kahve içmek için *Ordnungsdienst*'e geldi. Wulkan beklemekte olduğu bürodan çıktı ve karşısında daha önce hiç görmediği bir *Treuhänder* Unkelbach gördü: Üzerinde SS astsubay üniforması bulunan, sigara içip başka bir SS mensubuyla neşeli bir şekilde muhabbet eden, bir eliyle kahvesinden açgözlü büyük yudumlar alan, sigarasından ağız dolusu duman çeken, bir parça esmer ekmeği vahşice ağzına tıkan, diğer eliyle ise polis istasyonundaki tezgâha koyduğu, dinlenmekte olan yırtıcı bir hayvanı andıran tabancasını tutan, üniformasının göğüs kısmı kana bulanmış bir adam. Wulkan'a çevirdiği gözleri, karşısındaki kuyumcuyu görmedi. Wulkan, Unkelbach'ın anlaşmadan vazgeçmediğini, sadece o anda bunu kesinlikle hatırlamadığını anladı. Adam sarhoş olmuştu, hem de bir damla bile içki içmeden. Eğer Wulkan ona seslenseydi, alacağı cevap

anlayışsızlıkla dolu bakışlar olacaktı. Ve büyük olasılıkla, ardından çok daha kötü bir şeyler gelecekti.

Wulkan denemekten vazgeçerek karısının yanına döndü. Kadın, "Neden onunla konuşmadın? Eğer hâlâ buradaysa ben gidip konuşacağım," diyordu. Ancak o sırada Wulkan'ın gözlerindeki gölgeyi fark etti ve kapı aralığında dışarıya kaçamak bir bakış attı. Unkelbach gitmeye hazırlanıyordu. Kadın, onun üzerindeki tuhaf üniformayı gördü. Üzerine küçük esnafın ve eşlerinin kanları bulaşmıştı. Wulkan'ın karısı bir yakınma ifadesi koyuverdi ve sandalyesine geri döndü.

Tıpkı kocası gibi o da haklı bir umutsuzluğa kapılmış ve her nedense orada beklemek daha kolay hale gelmişti. Tanıdıkları OD mensubu onların umut ve gerginlik seviyelerini eski haline getirdi. Onlara, Spira'nın dolandırıcı polisleri dışında bütün OD mensuplarının akşam saat altı civarında gettodan çıkmaları ve Płaszów'a gitmek üzere Wieliczka Cadde'sinde toplanmaları gerektiğini söyledi. Wulkan'ları araçlardan birine bindirmeye çalışacaktı.

Pfefferberg'in Węgierska'dan geçmesinin ardından karanlık çöküp, son tutuklular da Podgorze Meydanı'na götürülmek üzere geçitte toplandığında, Dr. H ile karısı, bir grup sarhoş, Polonyalı kabadayının arasına gizlenerek doğu yönüne doğru ilerler ve *Sonderkommando* mangaları dinlenir, apartmanlarda yapacakları son aramadan önce birer sigara içerken, önlerine iki tane at koşulmuş bir yük arabası polis istasyonunun kapısına yanaştı. Wulkan ailesi, tanıdıkları OD mensubu tarafından resmi evrak kutuları ve giysi bohçalarının arasına gizlenmişti. Symche Spira ve adamları görünürde yoktu; sokakların birinde iş üzerinde veya astsubaylarla kahve içerek sistemdeki kalıcılıklarını kutluyor olmalıydılar.

Ancak arabalar getto geçidine yönelmeden önce, kutuların arasında yatmakta olan Wulkan ailesi arkalarındaki sokaktan gelen kesintisiz tüfek ve hafif silah seslerini duydu.

Bu sesler Amon Goeth, Willi Haase, Albert Hujar, Horst Pilarzik ve diğer yüzlerce kişinin tavan aralarına, asma tavanlara, kilerlerdeki sandıklara baskın düzenledikleri ve gün boyu umutlu sessizliklerini koruyan kişileri buldukları anlamına geliyordu.

Gece boyunca 4.000 kaçak bulundu ve her biri sokağa sürüklenip öldürüldü. Sonraki iki gün içinde cesetleri üstü açık kamyonlarla Płaszów'a taşındı ve yeni kampın arkasındaki ormanda oluşturulan iki toplu mezarlığa gömüldü.

22. BÖLÜM

Oskar Schindler'in 13 Mart'ı, gettonun son ve en acı gününü hangi ruh halinde geçirdiğini bilmiyoruz. Fakat çalışanları, muhafızlar eşliğinde Płaszów'dan fabrikaya döndüklerinde, kendini Dr. Sedlacek'in fabrikaya yapacağı bir sonraki ziyarette ona aktaracağı bilgileri toplama isteğine çoktan kaptırmış durumdaydı. Tutuklulardan öğrendiği kadarıyla, SS bürokrasisinde *Zwangsarbeitslager* Płaszów olarak geçen kamp hiç de makul bir yönetim altında olmayacaktı. Goeth, muhafızların Zygmunt Grünberg'i döverek komalık etmesine izin vererek ve onu kadınlar kampının yanındaki hastaneye oldukça gecikmeli bir şekilde göndererek ölümünü garanti altına alıp, mühendislere karşı duyduğu tutkulu öfkeyi bir kez daha açığa çıkarmıştı. Oskar ayrıca, DEF'teki doyurucu öğlen çorbalarını içen tutuklulardan Płaszów'un yalnızca bir çalışma kampı olarak değil, aynı zamanda bir idam yeri olarak da kullanıldığını öğrenmişti. Bu idamları kamptaki herkes işitiyor, ancak birçoğu da olanlara bizzat tanıklık ediyordu.

Örneğin M[39] adlı bir tutuklunun savaş öncesinde Kraków'da bir dekorasyon şirketi vardı. Kampın ilk günlerinde

39 Yazarın Notu: Şu anda Viyana'da yaşayan bu kişi, gerçek adının kullanılmasını istemiyor.

kendisinden SS mensuplarının, kampın kuzey tarafındaki yolun iki tarafına inşa edilmiş küçük taşra villalarını dekore etmesi istenmişti. Bütün saygın zanaatçılar gibi M de diğerlerinden daha özgür davranabiliyordu. Bir gün öğleden sonra *Untersturmführer* Leo John'un, Avusturya siperinin bulunduğu, Chujowa Górka isimli tepeye giden yolda bulunan villasından çıktı. Bayır aşağıdaki fabrika avlusuna ulaşamadan önce, tepeye doğru giden bir Ordu kamyonuna yol vermek üzere kenara çekilmek zorunda kaldı. M kamyonun tentesinin altında, beyaz iş tulumları giymiş Ukraynalı muhafızların emrinde Yahudi kadınların bulunduğunu fark etti. Yakınlardaki kereste yığınının arkasına saklanarak, kadınların aşağı indirilerek sipere yönlendirildiğini ve onların kıyafetlerini çıkarmayı reddetmelerini izledi. Kadınlara haykırarak emirler veren adam SS mensubu Edmund Sdrojewski'ydi. Ukraynalı astsubaylar, kadınların arasında dolaşarak ellerindeki kırbaçların saplarıyla onlara vuruyordu. Bu kadınların Aryan belgeleriyle yakalanan ve Montelupich hapishanesinden buraya getirilen Yahudiler olduğunu tahmin etti. Bazıları kırbaç darbeleriyle feryat ediyor, bazıları ise sanki Ukraynalıları bu zevkten mahrum bırakmak istercesine sessiz kalıyordu. İçlerinden bir tanesi makamlı bir şekilde *Shema Yisroel*'i [40]söylemeye başlayınca, diğerleri de ona katıldı. Sanki henüz düne kadar Aryan numarası yapan kızlar, şimdi üzerlerindeki baskı ebediyete kadar yok olmak üzereyken, kavimlerinin farklılığını Sdrojewski ve Ukraynalı muhafızların yüzlerine karşı haykırmak konusunda herkesten daha özgür olduklarını fark etmişler gibi, duanın kıtaları ardı ardına yükselmeye başladı. Ardından, utanç nedeniyle ve soğuk bahar havasının ısırıklarına karşı bir araya toplanmış kadınların hepsi kurşuna dizildi.

40 Tevrat'ta Çıkış kitabının 13. babının 16. suresi olan ve sabah, akşam ve yatmadan önce okunur.

Ukraynalılar gece olduğunda cesetleri el arabalarıyla Chujowa Górka'daki ormana götürerek gömdüler.

Aşağıdaki kampta bulunan insanlar da artık bayağı bir şekilde "Çük Tepesi" olarak adlandırılan tepedeki idamı duymuşlardı. Bazıları kendi kendilerine vurulan kişilerin ormandaki partizanlar, serkeş Marksistler veya azılı milliyetçiler olduklarını söylüyorlardı. Yukarısı âdeta farklı bir ülkeydi. Eğer dikenli tellerin arkasındaki kurallara uyarsan, orayı asla ziyaret etmen gerekmezdi. Fakat Schindler'in, kablo fabrikasının yanından geçerek Zabłocie'deki DEF'e gidip gelmekte olan işçilerinin daha zeki olanları, Montelupich tutuklularının neden Avusturya siperinde kurşuna dizildiklerini, SS birliklerinin neden kamyonlar dolusu tutuklunun bütün Płaszów tarafından görülmesini veya silah seslerinin duyulmasını umursamadıklarını biliyordu. Bunun sebebi, SS'in kamptaki tutukluları birer tanık olarak görmemeleriydi, çünkü onların hayatta kalacaklarını düşünmüyorlardı. Eğer mahkemeye çıkarılacaklarından veya kitlelerce tanıklık edilmiş olaylar yüzünden yargılanacaklarından endişelenselerdi, kadınları ormanın derinliklerinde idam ederlerdi. Oskar'ın bu olanlar ışığında vardığı sonuç, Chujowa Górka'nın Płaszów'dan farklı bir diyar olmadığı; kamyonlarla sipere götürülen ve tepenin aşağısındaki dikenli tellerin içinde yaşayanların eşit derecede hüküm giymiş kimseler olduğuydu.

*

Kumandan Goeth'ün villasının ön kapısından çıkarak gelişigüzel bir tutukluyu öldürdüğü ilk sabah da tıpkı Chujowa Górka'daki idam gibi kendine özgü sebepleri olan ve kamptaki yaşamın bir parçası haline gelmesi mümkün olmayan bir olay olarak görüldü. Aslında tepedeki ölümlerin de bir süre sonra, tıpkı Amon'un sabah rutini gibi, kampın alışılagelmiş geleneklerinden biri olduğu ortaya çıkacaktı.

Amon üzerinde bir gömlek, bir binici pantolonu ve emir erinin güzelce parlatmış olduğu botlarıyla her sabah geçici villasından dışarı çıkardı. (O sırada kamp alanının diğer tarafında bulunan, daha iyi durumdaki bir villa Amon'un kullanımı için tadilattan geçiriliyordu.) Mevsim yaza doğru değişmeye başlar ve havalar ısınırken dışarıya gömleği olmadan çıkacaktı, çünkü güneşi seviyordu. Fakat şimdilik sabah kahvaltısında giydiği kıyafetlerle yetiniyordu. Genelde bir elinde dürbün, diğer elinde ise dürbünlü tüfek olurdu. Kamp alanını, taş ocağında çalışan ve kireç taşı dolu vagonları Amon'un villasının önünden geçen rayların üzerinde ittiren işçileri şöyle bir tarardı. Başlarını kaldırıp ona bakmaya cesaret edenler, tıpkı aletlerini elinden bırakamayacak kadar meşgul olan bir adamın sigara içişi gibi dudaklarının arasına sıkıştırdığı sigarasından yükselen dumanı görebilirlerdi. Amon kampın ilk günleri boyunca villasından bu şekilde çıkarak, kireç taşı yüklü vagonları elinden geldiğince ittirmediğine kanaat getirdiği bir tutukluyu vurdu. Hiç kimse onun vurduğu kişiyi neden seçtiğini bilmiyordu; Amon hareketlerinin gerekçesini kimseye rapor etmek zorunda değildi. Kapı eşiğinden duyulan gürültülü bir patlama eşliğinde, o sabahki kurban, vagonları itip çeken tutsakların arasından sıyrılıp yere düşüyor ve yolun kenarına yuvarlanıyordu. Geride kalanlar, yaklaştığını sezdikleri genel bir katliamın gerginliğiyle taş gibi kesilmiş bir halde vagonları ittirmeye devam ediyorlardı. Fakat Amon kaşlarını çatarak, sanki şimdilik de olsa işlerin genel yürüyüşünden memnun olduğunu belirtircesine elini sallıyordu.

Amon tutuklulara karşı gösterdiği bu taşkınlıkların yanı sıra, fabrikatörlere verdiği sözleri de unutmaya başlamıştı. Oskar, Madritsch'ten bir telefon aldı. Madritsch onunla birlik olarak kamp yönetimi hakkında bir şikâyette bulunmak istiyordu. Amon fabrikaların iç işlerine karışmayacağını söylemişti. En azından içeriden müdahale etmiyordu, fakat

fabrikada çalışan tutukluları saatlerce *Appellplatz*'da (yoklama sahası) tutuyor ve vardiyaların sarkmasına neden oluyordu. Madritsch, Oskar'a bir seferinde kulübelerden birinde bir patates bulunduğunu ve sırf bu sebepten, o kışlada kalan herkesin binlerce tutuklunun gözü önünde kırbaçlandığını anlattı. Birkaç yüz kişinin pantolonları ve iç çamaşırlarını indirip, elbiseleri veya gömleklerini yukarı sıyırarak yirmi beşer kez kırbaçlanması bir şey değildi. Goeth, Ukraynalı emir erlerinin darbelerini, kırbaç yiyen tutukluların saymasını ve eğer sayıyı unuturlar veya şaşırırlarsa cezaya sil baştan başlanmasını şart koşmuştu. Kumandan Goeth'ün *Appellplatz*'daki yoklamaları, bu ve benzeri gereksiz vakit kaybına sebebiyet veren türlü düzenbazlıklarıyla doluydu.

Bu nedenle işçiler Płaszów kampı sınırları içindeki Madritsch giysi fabrikasına saatlerce, Oskar'ın Lipówa'daki fabrikasına ise bu saatlere yolda geçen bir saat daha ekleyerek geç kalıyorlardı. Geldiklerinde ise şaşkına dönmüş olduklarından odaklanmakta zorlanıyor; zamanlarını Amon, John veya başka bir subayın o sabah kendilerine yaptıklarını aralarında mırıldanarak geçiriyorlardı. Oskar, Teçhizat Denetim Kurulu'ndan tanıdığı bir mühendise bu konuda dert yandı. Mühendis, bu konuyu polis şeflerine açmalarının bir yararı olmayacağını söyledi. "Onların mücadelesini verdikleri savaş, bizimkinden farklı." diye ekledi.

Oskar, "O halde benim üzerime düşen, insanları fabrikada tutmak. Kendi kampımı yaratmalıyım."

Bu fikir mühendisi eğlendirmişti. "Peki onları nerede yatıracaksın, patron?" diye sordu. "Yeterince alanın yok."

Oskar, "Eğer onlara yer açarsam, bana bir destek mektubu yazabilir misin?" diye sordu.

Mühendis bunu yapmayı kabul ettiğinde Oskar, Stradom Sokağı'nda yaşayan Bielski adındaki yaşlı bir çifte telefon etti. Fabrikasının yan tarafındaki arazi konusunda onunla pazarlık edip etmeyeceklerini merak ediyordu.

Onları görmek üzere nehrin öte yakasına geçti. Yaşlı çift, Oskar'ın kibar davranışları karşısında büyülenmişti. Oskar pazarlık etmekten hep nefret ettiği için, onlara heyecan verici bir meblağ teklif etti. Yaşlı çift Oskar'a çay ikram ederek, son derece heyecanlı bir şekilde, gerekli kâğıtları hazırlaması için avukatlarına telefon ettiler. Oskar vakur bir şekilde daireden çıktı ve Amon'un yanına giderek, fabrikasının avlusunda Płaszów'un ufak bir kopyasını oluşturmak istediğini söyledi. Amon bu fikre anında tutuldu. "SS generalleri onay verdiği takdirde," dedi, "seninle iş birliği yapacağıma emin olabilirsin. Tabii müzisyenlerim veya hizmetçime göz dikmediğin sürece."

Ertesi gün Pomorska Sokağı'nda *Oberführer* Schemer'le Oskar arasında bir görüşme ayarlandı. Her nasılsa, hem Amon, hem de Schemer, fabrikasında kuracağı yeni kampın bütün masraflarını Oskar'a ödetebileceklerini biliyordu. Oskar, "İş gücünden daha fazla faydalanmamız için, çalışanlarımın fabrikada kalmasına ihtiyacım var," dediğinde, onun endüstri kartlarını oynamanın yanı sıra, uğruna hiçbir masraftan kaçınmayacağı Yahudi halkına karşı olan gizli düşkünlüğünü de tatmin ettiğine eminlerdi. Ona, tıpkı viröse benzeyen, bir tür Yahudi sevdasına yakalanmış, yeterince iyi bir dost olarak görüyorlardı. SS teşkilatının vardığı nihai teori, Yahudilerin diğer insanlar üzerinde sihirli tesirleri olan kurnazca yeteneklerinin, Herr Oskar Schindler gibilerinin tıpkı kurbağaya dönüşen bir prens kadar acınası duruma gelmesine neden olacak düzeyde dünyayı istila etmiş olduğuydu. Ancak Oskar bu hastalığı için bir bedel ödemek zorunda kalacaktı.

Genel Hükümet'in polis şefi ve Schemer ile Czurda'nın müfettişi konumundaki *Obergruppenführer* Friedrich-Wilhelm Krüger'in bu konudaki koşulları, General Oswald Pohl'un yönetimindeki, SS Ana İdare ve İktisat Amirliği'ne bağlı Toplama Kampı Bürosu tarafından konulan yönetmeliğe

binaen belirlendi. Fakat Płaszów kampı henüz Pohl'un bürosundan bağımsız olarak yönetiliyordu. Koşulan şartlara göre ufak ölçekli bir SS Zorunlu Çalışma Kampı, kamp alanının çevresine örülecek üç metrelik bir çit, kamp alanının çapına göre belirlenecek aralıklarda inşa edilecek gözetleme kuleleri, umumi tuvaletler, kışlalar, bir klinik, bir dişçi muayenehanesi, ortak banyo ve bit temizleme bölümü, berber, yiyecek dükkânı, çamaşırhane, kışla yönetim binası, bir şekilde kışlalardan daha iyi bir şekilde inşa edilecek muhafız kulübesi ve diğer gerekli donanımları içermesi gerekiyordu. Amon, Schemer ve Czurda, Oskar'ın ya ekonomik kaygıları ya da etkisi altında bulunduğu esrarlı büyü sayesinde bütün bu masrafları karşılayacağını fark etmişlerdi.

Ve bütün bunları Oskar'a ödetecek olsalar da, onun getirdiği bu öneri işlerine geliyordu. Yetmiş kilometre ötedeki Tarnow'da hâlâ bir getto vardı ve boşlatıldığında bütün nüfusunun Plaszow kampına yerleştirilmesi gerekecekti. Aynı şekilde, Polonya'nın güneyinde bulunan *shtetl*lerde[41] yaşayan bütün Yahudiler bu sıralarda Płaszów'a akın etmekteydiler. Lipówa Sokağı'nda oluşturulacak bir mini kamp bütün bunların yaratacağı baskıyı hafifletecekti.

Amon ayrıca, bunu polis şeflerine asla söylememesine rağmen Lipówa Sokağı kampının, General Pohl'un şartlarına uygun olan minimum yiyecek stokuyla donatılmasına gerek olmadığını da anlamıştı. Hiçbir itirazla karşılaşmadan kapısının önünden kampın üzerine âdeta yıldırım okları yağdırabilen Amon, fabrika yönetim kurulları, tüccarlar ve hatta Kraków'daki restoranlarda bile bağlantıları bulunan Wilek Chilowicz adındaki bir Yahudi ajan vasıtasıyla, tutsakların tayınlarının bir kısmını Kraków serbest piyasasında satmaya başlamıştı.

41 Yahudi soykırımdan önce özellikle Doğu ve Orta Avrupa'da çoğunlukla Yahudilerin yaşadığı yerleşim yeri.

Artık Płaszów'da bir tutuklu olan Dr. Alexander Biberstein, günlük tayının 700 ila 1.000 kalori arasında olduğunu hesaplamıştı. Bir tutukluya sabah kahvaltısı için meşe palamudu tadında yarım litre sahte kahve ve kışla yemekhanesinde çalışan emir erlerinin aldığı somunların neredeyse sekizde biri büyüklüğünde, 175 gramlık çavdar ekmeği veriliyordu. Açlık bu kadar bölücü bir güç olduğundan, yemekhanede çalışan bütün emir erleri diğerlerine sırtlarına dönüp ekmeklerini ikiye bölüyor ve "Bu parçayı isteyen var mı? Bunu isteyen var mı?" diye sesleniyordu. Öğlen vakti geldiğinde havuç, pancar ve hint irmiği yerine kullanılan bir malzemeden yapılan çorba dağıtılırdı. Bazı günler dağıtılan çorba her zamankinden biraz daha koyu olurdu. Akşamları dışarıdan kampa geri dönen fabrika işçileri bazen yanlarında güzel yiyecekler getirirlerdi. Ufak tavuk parçaları paltoların altına, küçük beyaz ekmek somunları ise pantolonların paçalarına saklanırdı. Ancak Amon, karanlıkta kampa geri dönen işçilerin üzerlerinin Yönetim Binası'nın önünde aranmasını emrederek bunun önüne geçmeye çalışmıştı. Kampın nüfusunun doğal ve biyolojik sebeplerden azalmasının önüne geçilmesini veya Chilowicz üzerinden yaptığı yiyecek ticaretin ideolojik tarafının geçersiz kılınmasını istemiyordu. Kendi yönetimi altındaki tutukluları şımartmıyor ve Oskar'ın fabrikasına alacağı birkaç bin Yahudi'yi Płaszów'un depolarındaki ekmek ve pancarı düzenli bir şekilde harcamadan, kendi cebinden besleyeceğini düşünmek işine geliyordu.

Oskar'ın o bahar mevsimi boyunca konuşmak zorunda kaldığı kişiler yalnızca Kraków bölgesinin polis şefleri değildi. Fabrikasının arka bahçesindeki komşuları da ikna etmesi gerekti. Jereth'in çam kerestelerinden inşa edilmiş sefil durumdaki iki barakanın arkasında bulunan, Kurt Hoderman tarafından işletilen radyatör fabrikasına gitti. Bu fabrikada sürüsüyle Polonyalı ve yaklaşık yüz tane Płaszów

mahkûmu çalışıyordu. Diğer tarafta ise müfettişliği Alman mühendis Kuhnpast tarafından yapılan, Jereth'in kutu fabrikası bulunuyordu. Płaszów tutsakları fabrika işçilerinin bu kadar ufak bir yüzdesini oluşturduğu için bu fikre Oskar kadar büyük bir coşkuyla yaklaşmadılar. Fakat Oskar, az sayıdaki Yahudi işçilerine beş kilometre yerine beş metre uzakta kalacak bir yer sağlamayı önerdiği için karşı çıkmadılar.

Oskar bundan sonra birkaç sokak ötedeki *Wehrmacht* garnizon yerleşkesinde çalışan mühendis Schmilewski'yle konuşmaya gitti. Emri altında Płaszów tutsaklarından oluşan bir manga bulunan Schmilewski, bu fikre itiraz etmedi. Mühendisin adı, tıpkı Kuhnpast ve Hoderman'ın isimleri gibi, Schindler'in Pomorska Sokağı'na gönderdiği başvuru dilekçesinde yerini aldı.

SS arazi mühendisleri Emalia'yı ziyaret ederek, Oskar'ın Teçhizat Denetim Kurulu'ndan eski bir dostu olan mimar Steinhauser'a danıştılar. Bütün arazi mühendisleri gibi onlar da alanı gözden geçirirken kaşlarını çatıp, kanalizasyon sistemi hakkında sorular sormuşlardı. Oskar sabah kahvesi eşliğinde konyak ikram etmek üzere onları üst kattaki bürosuna çıkardı ve bunun sonucunda hepsi fabrikadan cana yakın ve nazik birer gülümsemeyle ayrıldı. Schindler'in fabrikanın arka bahçesinde ufak çaplı bir Zorunlu Çalışma Kampı oluşturmak için yaptığı başvuru birkaç gün içerisinde kabul edildi.

DEF o yıl 15.8 milyon Reichsmarklık bir net gelir elde etti. Oskar'ın Emalia kampı için harcadığı 300.000 RM'ın oldukça kapsamlı, ancak pek de matah bir masraf olmadığı düşünülebilirdi. Fakat işin gerçeği, Oskar'ın bedel ödemeye henüz başlıyor olduğuydu.

*

Oskar, Adam Garde adındaki genç bir mühendisin yardımı için Płaszów'un içindeki *Bauleitung*'a (İnşaat Bürosu)

talep dilekçesi gönderdi. Hâlihazırda Amon'un kampındaki kışlalar üzerinde çalışmakta olan Garde kışlada çalışan işçilere gerekli talimatları verdikten sonra, Oskar'ın fabrikasındaki bileşiğin inşasını denetlemek üzere, şahsi bir muhafız eşliğinde Płaszów'dan Lipówa Sokağı'na kadar yürütüldü. Zabloice'ye doğru döndüğünde, iki iptidai barakanın çoktan dört yüz kişi tarafından kullanılmaya başladığını gördü. Avlunun etrafına, önünde bir SS mangasının devriye gezdiği bir çit kondurulmuştu, fakat barakalarda yaşayan tutsaklar Garde'ye Oskar'ın üst düzey müfettişlerin geldiği zamanlar dışında SS mensuplarını kamp yerine sokmadığını söylediler. Söylediklerine göre Oskar, Emalia'dan sorumlu SS garnizonuna alkollü içkiler veriyor ve yerlerinden memnun kalmalarını sağlıyordu. Garde fabrikada yaşayan tutukluların, kadınlara ve erkeklere ayrılan iki barakanın yıkıldık yıkılacak duvarları arasında yaşamaktan memnun olduklarını görüyordu. Kendilerini şimdiden *Schindlerjuden* olarak adlandırmaya, bu terimi tıpkı kısa süre önce kalp krizi geçirip bundan sağ kurtulan bir adamın kendini "şanslı kerata" olarak adlandırması gibi, oldukça büyük bir temkinle kendilerini kutlamak için kullanmaya başlamışlardı.

İşçiler, mühendis Garde'nin ardındaki gerekçeyi takdir etmesine karşın fabrikanın girişinden kokusunu alabildiği, ilkel birkaç tuvalet çukuru kazmışlardı. DEF avlusundaki bir pompanın altında yıkanıyorlardı.

Oskar Garde'den ofise gelerek planları gözden geçirmesini istedi. Bin iki yüz kişi için altı kışla inşa edilecekti. Yemekhane bu tarafta, şimdilik fabrikanın içinde kalan SS mensupları için yapılacak kışlalar ise karşı uçtaki tel çitin ardına inşa edilecekti. Oskar, "Duş kabinleri ve çamaşırhaneyi içerecek yapının birinci kalitede olmasını istiyorum," dedi.

"Yapıları sizin yönergelerinize göre oluşturabilecek kalifiye kaynakçılarım var."

Oskar yarım bir şekilde gülümseyerek, "Tifüs," diye gürledi. "Hiçbirimiz tifüse yakalanmak istemeyiz. Płaszów daha şimdiden bitlerin istilasına uğramış durumda. Bu yapı, kıyafetleri kaynatabileceğimiz bir yer olmalı."

Adam Garde her gün Lipówa Sokağı'na gitmekten son derece zevk alıyordu. Şimdiye kadar Płaszów'da diplomaları yüzünden iki mühendis cezalandırılmıştı, ancak DEF sınırları içinde uzmanlara gerçekten de birer uzman gibi davranılıyordu. Bir gün Garde muhafızı eşliğinde Wieliczka Sokağı'ndan Zabłocie'ye doğru giderken, siyah bir limuzin birden karşısına çıkarak sert bir frenle yanında durdu. Limuzinin içinden *Untersturmführer* Goeth indi. Yüzünde her zamanki gibi uykusuzluk belirtileri vardı.

Onlara şöyle bir göz atarak, "Bir tutuklu, bir muhafız," dedi. "Bunun anlamı nedir?"

Ukraynalı muhafız yalvaran bir ses tonuyla Herr Kumandan'a bu tutsağı her sabah kamp alanından Herr Oskar Schindler'in Emalia'sına götürmesi konusunda emir aldığını açıkladı. Hem Garde, hem de Ukraynalı, Oskar'ın adının Amon'u yumuşatmasını ve kendilerine dokunulmazlık sağlamasını umuyorlardı. Kumandan bir kez daha, "Bir tutuklu, bir muhafız," dedi, fakat biraz yatışmış görünüyordu. Neyse ki meseleyi kökünden çözmeye teşebbüs etmeden limuzinine geri döndü. Aynı günün ilerleyen saatlerinde, onun ajanlığını yapmanın yanı sıra, Amon'un "ateşçiler" olarak adlandırdığı Yahudi kamp polisi teşkilatının şefliğini yürüten Wilek Chilowicz'e gitti. Kısa süre öncesine kadar gettonun Napolyon'u olarak anılan Symche Spira hâlâ orada yaşıyor; her gününü, şimdilerde Bełżec'teki çam iğnelerinde birer kül yığınına dönmüş insanların, gizli bölmelere ve toprak altına sakladıkları elmas, altın ve nakit paralarının araştırılması ve saklandıkları yerden çıkarılmaları gibi işlemleri denetleyerek geçiriyordu. Ancak Spira'nın Płaszów'da hiçbir gücü yoktu; hapishanedeki merkezi güç

Chilowicz'in elindeydi. Hiç kimse Chilowicz'in gücünün nereden geldiğini bilmiyordu. Belki Will Kunde Amon'a ondan bahsetmiş, belki de Amon onu kendisi tanımıştı. Fakat her nasıl olduysa Chilowicz birdenbire Płaszów ateşçilerinin şefi olarak atanmış, o iğrenç krallığının otoritesine uygun başlıklarla kol bantları dağıtmaya ve tıpkı Symche gibi kısıtlı hayal gücü sayesinde kendi gücünü Rus çarlarının gücüne eş değer görmeye başlamıştı.

Goeth o gün içinde Chilowicz'in yanına gitti ve Adam Garde'yi Schindler fabrikasına tam zamanlı olarak göndermesinin ve bu işe bir son vermesinin daha iyi olacağını söyledi. Tiksinti dolu bir sesle, daha yakacak birçok mühendisi olduğunu ekledi. Mühendislik mesleğinin, Polonya üniversitelerinin tıp bölümlerine kabul edilmeyen Yahudiler için kolay, ikinci bir seçenek olarak kullanıldığını ima ediyordu. Amon, "Fakat," dedi, "Emalia'ya gönderilmeden önce merdivenlerimdeki işini bitirmesi gerekiyor."

Adam Garde bu haberi kışlasında, 21 numaralı barakanın dörtlü ranzalarından birindeyken aldı. Ufak bir imtihanın sonunda Zabloice'ye götürülecekti. Bu imtihan Goeth'ün evinin arka kapısını inşa etmekti ve Reiter ile Grünberg'in ona söylediği gibi burada çalışırken tabi olacağı kurallar öngörülemez cinstendi.

Garde, Kumandan için yaptığı işin yarısında, Amon'un merdiven boşluğunda yer alan çatı kirişinin yerine yerleştiriliyordu. Garde bu sırada Amon Goeth'ün iki büyük köpeğinin havladığını duyabiliyordu. Köpeklerin adı Rolf ve Ralf'tu. Bu isimleri bir gazete karikatüründen almışlardı. Fakat gazetedeki köpeklerin aksine, sahipleri onlara geçen hafta işten kaytardığından şüphelendiği bir kadın tutuklunun göğsünü parçalamalarına izin vermişti. Teknik eğitimini yarıda bırakmış olan Amon gün içinde defalarca merdiven boşluğuna geliyor ve makaralarla yukarıya çekilen

çatı kirişlerinin doğru düzgün yerleştirilip yerleştirilmediğini denetliyordu.

Amon, orta kiriş yerine yerleştirilirken Garde'ye birkaç soru sormak istedi. Çam ağacından yapılmış olan ağır kirişin öte tarafındaki Adam Garde'ye seslendi. Garde onun ne demek istediğini duyamadı ve elini kulağına götürdü. Goeth sorusunu bir kez daha sorduğunda Adam Garde bir öncekinden çok daha kötü bir şey yaptı: Soruyu duyduğu halde anlayamadı. "Anlayamadım, Herr Kumandan," diye itiraf etti. Amon yükselmekte olan kirişin bir ucunu uzun parmaklı elleriyle yakaladı, kendine çekti ve mühendise doğru savurdu. Garde devasa kalasın dönerek kafasına doğru gelmekte olduğunu görünce, onun ölümcül bir silah olduğunu anladı. Sağ elini kaldırdığında kalas ona doğru son bir kez döndü ve parmak eklemleriyle el tarağı kemiklerini parçalamak suretiyle onu yere fırlattı. Garde acı ve mide bulantısıyla da olsa etrafını görebilmeye başladığında Amon arkasını dönüp uzaklaştı. Belki de yarın daha tatmin edici bir cevap için bir kez daha gelebilirdi.

Mühendis Garde yaralı ve işe yaramaz gibi görünmemek için, *Krankenstube*'ye (revir) giderken parçalanmış elini gizlemeye çalıştı. Bunu yapabilmek içinse, bu tam bir işkence olsa da, elinin hiçbir şey olmamış gibi yan tarafından sallanmasına izin verdi. Dr. Hilf'in ikna çabaları sayesinde elinin alçıya alınmasını kabul etti. Bu şekilde merdiven boşluğunda yürütülen işi denetlemeyi sürdürdü ve paltosunun uzun kolunun, elindeki alçıyı gizlediğini umarak her gün Emalia'ya gitmeye devam etti. Paltonun hiçbir şey gizlemediğine kanaat getirdiğinde, alçıyı keserek çıkardı ve el kemiklerinin çarpık bir şekilde kaynamasına izin verdi. Hiçbir sakatlığı veya kusuru yokmuş gibi görünerek, Schindler kampına nakledilmesini garanti altına almak istiyordu.

Bir hafta sonra, içinde bir gömlek ve birkaç kitap bulunan bohçasıyla, temelli kalacağı Lipówa Sokağı'na götürülüyordu.

23. BÖLÜM

Olanlardan haberdar olan tutuklular arasında şimdiden, Emalia'ya girebilmek için bir yarış başlamıştı. Płaszów kampında satın alma memurluğu yapan tutuklu Dolek Horowitz, Schindler'in kampına gitmesine izin verilmeyeceğini biliyordu. Fakat gidebilecek olan bir karısı ve iki çocuğu vardı.

Büyük çocuğu Richard, yerkürenin son kış şakalarını yaptığı sisli bahar sabahlarında erkenden uyanıyor, annesinin kadınlar bölümündeki ranzasından aşağıya iniyor ve aklında adi undan yapılmış tatsız sabah ekmeğinin hayaliyle, tepe yamacındaki erkek kışlasına koşuyordu. Sabah yoklaması sırasında babasıyla birlikte *Appellplatz*'da olması gerekiyordu. Babasına giderken geçtiği yolun üzerinde Chilowicz'in Yahudi Polisi için ayrılmış karargâhı ve sisli günlerde bile görülebilen iki gözetleme kulesi vardı. Fakat o çoğu kişi tarafından tanındığı için güvende sayılırdı. Sonuçta o bir Horowitz çocuğuydu. Babası, Kumandan'ın içki dostlarından biri olan Herr Bosch'un gözünde paha biçilemez biriydi. Richard'ın kendini unutmasına sebep olan özgürlüğü, babasının uzmanlık alanından ileri geliyordu. Küçük çocuk büyülenmiş gibi gözetleme kulelerinin altından geçebiliyor, babasının kışlasını bulabiliyor, kaldığı kulübeye giderek onu sorduğu sorularla uyandırabiliyordu. Neden

sis öğlen yerine sadece sabahları çökerdi? Bugün kampa kamyonlar gelecek miydi? *Appellplatz*'daki sayım bu sabah uzun sürecek miydi? Bu sefer kırbaç cezasına çarptırılan birileri olacak mıydı?

Dolek Horowitz, Richard'ın soruları sayesinde, Płaszów'un ayrıcalıklı çocuklar için bile uygunsuz bir yer olduğuna ikna oldu. Belki de ara sıra buraya gelip Yönetim Binası ve fabrikaların etrafında dolanan, iş görüşmeleri yapma bahanesiyle Stern, Roman Ginter ve Polek Pfefferberg gibi eski dostlarına ufak tefek armağanlar bırakıp, onlara dışarıdan haberler getiren Schindler'le konuşmalıydı. Dolek, Schindler'le bu şekilde bağlantı kuramayacağını anlayınca, aklına belki de Bosch'un onunla irtibata geçebileceği ihtimali geldi. İkisinin sıklıkla bir araya geldiğine inanıyordu. Belki burada değildi, ancak şehirde yapılan partilerde kesinlikle karşılaşıyor olmalılardı. Arkadaş olmadıklarını karşıdan bakınca bile anlayabilirdiniz, ancak anlaşmalar ve karşılıklı lütuflar sayesinde aralarında bir bağ olduğu kesindi.

Dolek'in, Schindler fabrikasına sokmak istediği tek ve belki de esas kişi Richard değildi. Richard duyduğu dehşeti ardı ardına sıraladığı sorularla üzerinden atabiliyordu. Ancak on yaşındaki kızı Niusia artık soru sormaktan vazgeçmiş, açık konuşma çağını geride bırakmış bir diğer zayıf çocuktur. Her gün fırça kıllarını tahta gövdelere yapıştırmakla görevli olduğu fırça atölyesinin penceresinden, Avusturya siperinin bulunduğu tepeye giden kamyonları izleyen ve kapıldığı dehşeti, ebeveynlerinin koynuna tırmanıp korkusunu paylaşamayan yetişkinler gibi tek başına göğüslüyordu. Niusia, Płaszów'da karşı karşıya kaldığı açlığı bastırmak için, sigara niyetine, gazete kâğıdına sarılmış soğan yaprakları içmeye başlamıştı. Emalia hakkındaki güvenilir söylentilere bakılırsa, orada bu tür ender bulunan alışkanlıklar geliştirmeye hiç gerek yoktu.

Bu nedenle Dolek giysi deposuna yaptığı ziyaretler sırasında Bosch'a yaklaştı. Bosch'un ona daha önce gösterdiği nezaketten güç alarak, kendisini Herr Schindler'le konuşturması için ona yalvardı. Hafızası içtiği onca *schnaps* yüzünden zayıflamış olan Bosch'un aklında tutabilmesi için ricasını ve çocuklarının isimlerini defalarca tekrar etti. Bosch, "Herr Schindler'in neredeyse en iyi arkadaşım olduğunu söyleyebilirim," dedi. "Benim için her şeyi yapar."

Dolek bu konuşmanın sonucunda eline pek bir şey geçeceğini zannetmiyordu. Karısı Regina'nın mermi kovanı veya emaye eşya yapımı konusunda hiçbir tecrübesi yoktu. Bosch ise bir daha bu ricanın sözünü etmemişti. Ancak Dolek o hafta sona ermeden, Kumandan Goeth'e içinde mücevher bulunan ufak bir zarf vermesi karşılığında, ailesiyle birlikte bir sonraki Emalia listesine girerek fabrikaya götürüldü. Niusia, Emalia'daki kadınlar bölümünde cılız ve çekingen bir yetişkini andırıyor; mühimmat bölümü ve emaye atölyelerindeki herkes tarafından tanınan ve muhafızlarla arası iyi olan Richard ise tıpkı Płaszów'daki gibi etrafta koşuşturup duruyordu. Regina sürekli, Oskar Schindler'in emaye bölümüne gelerek ona "Demek sen Dolek Horowitz'in eşisin?" demesini bekliyordu. Böylece Regina'nın yapması gereken tek şey, nasıl teşekkür edeceğini düşünmek olacaktı. Fakat Oskar bunu yapmadı. Regina ne kendisinin, ne de kızının Lipówa Sokağı'nda pek göze batmadığını görmekten hoşnuttu. Oskar'ın onların kim olduklarını bildiğini anlamışlardı, çünkü Richard'a çoğu zaman adıyla hitap ediyor ve ona takılıyordu. Richard'ın buraya geldiklerinden beri epey değişiklik gösteren sorularından anladıkları bir diğer şey ise, onlara bahşedilen bu fırsatın ne kadar büyük bir lütuf olduğuydu.

*

Emalia kampında tutuklulara zulmedecek bir kumandan yoktu. Kalıcı muhafızlar yoktu. Muhafız garnizonu

her iki günde bir değişiyor, iki kamyon dolusu SS mensubu ve Ukraynalı muhafız Płaszów'dan Zabłocie'ye gelerek nöbeti devralıyorlardı. Płaszów askerleri seyrek de olsa Emalia'da görev almaktan memnunlardı. *Herr Direktor*'un Płaszów'unkinden çok daha ilkel durumdaki mutfağından, Płaszów'dakinden çok daha güzel yemekler çıkıyordu. Herhangi bir muhafız, alanın çevresinde devriye gezmek yerine kampa giriş yaptığı takdirde *Herr Direktor* öfkeden kudurup *Oberführer* Schemer'e telefonlar etmeye başladığından beri garnizon çitin dış tarafındaki yerini korumaya özen gösteriyordu. Zabłocie'de üstlendikleri görev keyifli bir tekdüzelikte geçiyordu.

DEF'te çalışan tutuklular, üst düzey SS mensupları tarafından yapılan teftişler dışında, SS muhafızlarını pek görmüyorlardı. Dikenli tellerle çevrili geçitlerden biri onları emaye atölyesine, diğeri ise mühimmat bölümüne götürüyordu. Kutu fabrikası, radyatör tesisi veya garnizon yerleşkesinde çalışan diğer Emalia Yahudileri iş yerlerine iki günde bir değişen Ukraynalılar tarafından yürütülerek götürülüyordu. Hiçbir muhafızınsa belirli bir tutukluya karşı ölümcül bir kin beslemeye zamanı olmuyordu.

Bu nedenle, insanların Emalia'da nasıl bir yaşam süreceklerine dair kuralları SS koyuyor olmasına rağmen, bu yaşamın gidişatını Oskar belirliyordu. Bu gidişat, kırılgan bir kalıcılığa sahipti. Emalia'da köpekler yoktu. Dayak yoktu. Çorba ve ekmek, Płaszów'da verilen yemekten daha lezzetli ve daha doyurucuydu; işçi olarak Emalia'da çalışan bir doktora göre bu yemek onlara günde 2.000 kalori sağlıyordu. Genelde on iki saat süren vardiyalar oldukça uzundu, çünkü Oskar ne olursa olsun, gereklerini yerine getirmesi gereken savaş kontratlarına sahip bir iş adamıydı. Ancak hiçbir vardiyanın fiziksel olarak aşırı zorlayıcı olmadığını ve birçok işçinin, verdikleri bu uğraşla hayatta kalma ihtimallerine büyük bir katkıda sağladıklarını

düşündüklerini söylememiz gerek. Savaştan sonra Ortak Dağıtım Komitesi'ne sunulan belgelere göre Oskar, Emalia kampının yiyecek giderleri için toplamda 1.800.000 zloti (360.000 dolar) harcamıştır. Farben ve Krupp fabrikalarının kayıtlarında da, Oskar'ın muhasebe kayıtlarındaki kadar yüksek bir yüzdede olmasa da, buna benzer masraflara rastlanmaktadır. Gerçek şu ki, Emalia'da yaşayan hiç kimse fazla iş yükü, dayak veya açlıktan ölmemiştir. Oysa I. G. Farben tesisinde çalışan 35.000 kişinin 25.000'i, iş yükünün fazlalığı nedeniyle hayata veda etmiştir.

Savaşın üzerinden uzun zaman geçtikten sonra, Schindler fabrikasında çalışan Emalia sakinleri buradan bir cennet olarak bahsedeceklerdi. Bu insanların her biri savaş sonrasında dünyanın farklı yerlerine dağılmış olduğundan, bu konuda ağız birliğine varmaları imkânsızdır. Emalia'da geçirdikleri zamanlarda bu tabiri kendi aralarında sıkça kullanıyor olmalıydılar. Elbette buranın yalnızca Płaszów kampına kıyasla bir cennet olduğu bir gerçektir. Burada yaşayan insanları asıl etkileyen şey, kampın onlara savaş zamanlarında neredeyse gerçeküstü gibi görünen, yakından bakıldığında birden yok olmasından korkacakları kadar kırılgan ve akla hayale sığmayan bir kurtuluş sağlamasıydı. Yeni DEF çalışanları Oskar'ı yalnızca söylentilerden tanıyorlardı. *Herr Direktor*'un yoluna çıkarak veya onunla konuşarak kendilerini riske atmak istemiyorlardı. Yaşadıklarının etkisinden kurtulabilmek ve Schindler'in geleneklere uygun olmayan bu yeni hapishane sistemine ayak uydurabilmek için biraz zamana ihtiyaçları vardı.

Örneğin Lusia adındaki kızı ele alalım. Lusia'nın kocası yakın zamanda Płaszów kampındaki *Appellplatz*'da toplanan tutuklu güruhunun arasından alınarak, diğerleriyle birlikte Mauthausen'e gönderilmişti. Lusia, dul kalmış bir kadın gibi yasa boğulmuş ve sonrasında gerçekten de dul kaldığını öğrenmişti. Yas tuttuğu sıralarda Emalia'ya götürülmüştü.

Burada, emayeye batırılmış kapları ocaklara taşımakla görevliydi. Schindler fabrikasında, tutsakların makinelerin sıcak yüzeylerinde su ısıtmalarına izin veriliyordu ve içerisi sıcacıktı. Lusia için Emalia'da yaşamanın göze çarpan ilk iyi yanı, sıcak suya sahip olmalarıydı.

İlk zamanlar Oskar'ı yalnızca metal preslerinin arasında dolanan veya koridorları turlayan iri bir silüet olarak görüyordu. Oskar'ın gözüne göründüğü takdirde, Emalia'nın dayaksız yaşam koşulları, doyurucu yemekleri ve muhafızların yokluğu bir şekilde tersine dönecekmiş gibi hissediyordu. Tek istediği şey kimseye sıkıntı vermeden vardiyasını tamamlamak ve dikenli tellerle çevrili tünelden geçerek avludaki kulübesine gitmekti.

Bir süre sonra kendini Oskar'a muhatap bir şekilde başını sallarken ve hatta ara sıra "Evet, teşekkür ederim *Herr Direktor*, gayet iyiyim," derken buldu. Oskar bazen ona, rahatlamak ve Polonyalı işçilerle alışveriş yapmak konusunda altından daha değerli olan sigaralar veriyordu. Arkadaşlarının öldüğünü bildiği için Oskar'la arkadaşlık kurmaktan korkuyor; onun kendisi için gizemli bir varlık, iyi bir ebeveyn olarak kalmasını istiyordu. Bir arkadaş tarafından işletilen bir cennette yaşamak, oldukça hassas ve kırılgan bir durum olurdu. Dayanıklı bir cennetin varlığını sürdürebilmek için, bundan daha otoriter ve daha gizemli birine ihtiyacınız vardı.

Ve Emalia'daki tutukluların birçoğu, Lusia'yla aynı hisleri paylaşıyordu.

*

Oskar'ın ufak çaplı kampı kurulduğu sıralarda, sahte bir Güney Amerikan pasaportuyla Kraków'da yaşayan Regina Perlman adında bir kız vardı. Esmer cildi, sahte evraklarının inandırıcılığını arttırıyordu. Bu evraklar sayesinde Podgorze'deki bir fabrikanın büro bölümünde, bir Aryan olarak çalışıyordu. Varşova, Łódź veya Gdansk'a gitmesi

durumunda şantajcıların tehditlerinden daha kolay korunabilirdi. Fakat ebeveynleri Płaszów kampındaydı ve sahte evraklar kullanmasının bir nedeni de onlara dışarıdan yiyecek, eşya ve ilaç sağlayabilmekti. Gettoda yaşadığı günlerde duyduğu, Kraków Yahudileri arasında efsaneleşmiş bir söylentiye göre Herr Schindler, Yahudiler için büyük zahmetlere girebilecek biriydi. Bunun yanında Płaszów kampı, oradaki taş ocağı ve Kumandan'ın balkonunda yaşananlara dair bazı şeyler de duymuştu. Bunu yapmak için kimliğini ortaya çıkarması gerekebilirdi, ancak ebeveynlerini bir şekilde Schindler'in kampına götürmeye mecbur olduğuna inanıyordu.

DEF'i ilk ziyaretinde üzerinde, kimliğini belli etmeyecek türden, soluk renkli çiçekleri olan bir elbise vardı. Altına çorap giymemişti. Polonyalı kapı bekçisi, Herr Schindler'in üst kattaki ofisine kadar gitmeyi kabul etti. Regina camlı bölmenin ardındaki Herr Schindler'in yüzünde beliren onaylamaz ifadeyi gördü. Gelen kişi, diğer fabrikalardan birinde çalışan önemsiz, pasaklı kızlardan biriydi. Aryan belgeleri kullanan herkes gibi Regina da Yahudi düşmanı bir Polonyalının bir şekilde onun Yahudi olduğunu anlayacağından endişeleniyordu. Ve bu Polonyalı kesinlikle bir Yahudi düşmanına benziyordu.

Kapı bekçisi kafasını iki yana sallayarak geri döndüğünde genç kadın, "Pek de önemli bir şey değildi," dedi. Adamın yolundan çekilmesini istiyordu. Ancak Polonyalı ona yalan söylemeye bile zahmet etmedi. "Sizinle görüşmeyecek," dedi. Regina, fabrika avlusuna giren bir BMW'nin kaputunun parıldadığını gördü ve bu arabanın yalnızca Herr Schindler'e ait olabileceğini anladı. Schindler içerideydi, ancak kendilerine çorap bile alamayacak ziyaretçilerle görüşmeyecekti. Regina oradan titreyerek, kaçarcasına uzaklaştı. Biraz önce, uykusunda kendine bile söyleyemediği bir şeyi Herr Schindler'e itiraf etmenin eşiğinden dönmüştü.

Podgorze'deki fabrikadan bir kez daha izin almadan önce bir hafta kadar bekledi. Schindler'e yaklaşabilmek için izin aldığı yarım günün tamamını ayırmıştı. Banyo yaparak, karaborsadan edindiği çorapları giydi. Az sayıdaki kız arkadaşlarından birinin (Aryan belgeleri kullanan biri, çok fazla sayıda arkadaş sahibi olmayı göze alamazdı) bluzunu ödünç aldı. Kendisine ait mükemmel durumdaki ceketine uyumlu olan tüllü, hasır bir şapka satın aldığında kıyafeti tamamlanmış oldu. Tehlikenin sınırları dışında yaşayan bir kadına uygun, yüzüne asil ve karanlık bir hava verecek bir makyaj yaptı. Aynaya baktığında savaştan önceki halini hatırladı: Egzotik bir soydan gelen, babası Macar bir iş adamı, annesi ise muhtemelen Riolu bir hanımefendi olan zarif bir Kraków kızı.

Schindler'in fabrikasına gittiğinde tam da umut ettiği şeyle karşılaştı. Kapıdaki Polonyalı görevli onu tanımamıştı. Görevli, *Herr Direktor*'un sekreteri Bayan Klonowska'ya haber verirken, Regina'yı içeri aldı. Regina kısa süre sonra bizzat Schindler'le konuşması için büroya kabul edildi. Polonyalı, "*Herr Direktor*," dedi, "önemli bir mesele konusunda sizinle görüşmek isteyen bir hanımefendi geldi." Herr Schindler detayları duymayı bekliyor gibiydi. Polonyalı buna karşılık olarak, "Oldukça iyi giyimli bir genç bayan," diye ekledi ve telefonu ağzına tutup eğildi. "Oldukça güzel bir genç bayan."

Schindler sanki onu görmeye can atıyormuş ya da unutmuş olduğu ve bürosunun dışında kendisini utandırabilecek biri gibi genç kızı merdivenlerde karşıladı. Onu tanımadığını fark ettiğinde gülümsedi. Fräulein Rodriguez adlı bu kızla tanıştığına çok memnun olmuştu. Genç kadın, Schindler'in güzel kızlara karşı hem çocukça, hem de sofistike bir saygı beslediğini fark etti. Bir matine oyuncusunun tumturaklı sözleriyle, kıza kendisini takip etmesini söyledi. Hanımefendi onunla özel olarak mı konuşmak istiyordu? Elbette bu mümkündü. Onu Klonowska'nın yanından

geçirdi. Klonowska bu manzarayı sakinlikle karşıladı. Bu kızın karaborsa veya kara para gibi birçok şeyle ilgisi olabilirdi. Hatta iyi giyimli bir partizan bile olabilirdi. Aşk, Oskar'ın onunla ilgilenme gerekçelerinin en sonuncusuydu muhtemelen. Her ne olursa olsun, Klonowska gibi ayakları yere basan bir kız Oskar'ın sahibi olmayı veya karşılığında onun tarafından sahiplenilmeyi beklemiyordu.

Schindler bürosuna girdiğinde genç kadın için bir sandalye çekti ve masanın ardında, *Führer*'in kutsal portresinin altındaki kendi sandalyesine oturdu. Hanımefendi sigara ister miydi? Belki bir kadeh Pernod veya konyak? Regina, "Hayır," dedi fakat Herr Schindler elbette istediği likörü içebilirdi. Oskar içki dolabından kendisi için bir kadeh konyak alarak, "Bu çok önemli mesele neymiş bakalım?" diye sordu. Büro kapısının kapanmasının ardından Regina'nın davranışlarının değişmesi üzerine, Oskar'ın merdivenlerde gösterdiği nezaketten eser kalmamıştı. Kadının gizli bir mesele yüzünden burada olduğunu seziyordu. Genç kadın öne doğru eğildi. Babasının uğrunda 50.000 zloti ödediği sahte Aryan belgelerini, elinde bir konyak kadehi tutan bu yarı-alaycı, yarı-endişeli *Sudetendeutscher*'e gözünü bile kırpmadan ifşa etmek üzere olması oldukça gülünç bir durumdu. Fakat bu Regina'nın hayatında yaptığı en kolay şeylerden biri sayılırdı.

"Size itiraf etmem gerekiyor, Herr Schindler. Ben Aryan bir Polonyalı değilim. Gerçek adım Perlman. Ailem Płaszów'da. Emalia'ya gelmenin Yahudiler için bir *Lebenskarte* [42] almakla eş değer olduğunu söylüyorlar ve ben buna inanıyorum. Size verebileceğim hiçbir şeyim yok; fabrikanıza girebilmek için üzerimdeki kıyafetleri ödünç aldım. Ailemi buraya getirebilir misiniz?"

Schindler içkisini masaya bırakarak ayağa kalktı. "Gizli bir anlaşma mı yapmak istiyorsunuz? Ben gizli anlaşmalar

42 *Alm.* Yaşam kartı.

yapmam. Bana önerdiğiniz şey, Fräulein, yasadışıdır. Burada, Zabłocie'de bir fabrikam var ve işçilerimde aradığım tek özellik, belirli yeteneklere sahip olmaları. Eğer Aryan adınızı ve adresinizi bırakırsanız, ebeveynlerinizin zanaatlarına ihtiyaç duyduğum zaman bunu size mektupla bildirebilirim. Ancak şu sıralarda veya farklı bir koşulda bu mümkün değil."

Fräulein Perlman, "Ama herhangi bir zanaatları yok ki," dedi. "Babam bir ithalatçıdır, metal işçisi değil."

Schindler, "Büro çalışanlarına da ihtiyacımız oluyor," dedi. "Ama genellikle işçi alımı yapıyoruz."

Regina hezimete uğramıştı. Gözyaşlarıyla görüşü bulanıklaşmış bir halde sahte adıyla gerçek adresini bir kâğıda yazdı. Herr Schindler bu bilgiyle ne yapmak isterse yapabilirdi. Ancak Regina kendini sokağa attığında durumu anlamaya başladı. Schindler onun kendisini tuzağa düşürme amacı güden bir ajan olduğunu düşünmüş olabilirdi. Ancak yine de oldukça soğuk davranmıştı. Onu bürosundan atarken takındığı tavırda ufacık bir nezaket kırıntısı bile yoktu.

Bay ve Bayan Perlman bir ay içinde Płaszów'dan Emalia'ya geldiler. Regina Perlman'ın, Herr Oskar Schindler merhametli davranmaya karar verdiği takdirde olacağını hayal ettiği üzere kendi başlarına değil, otuz işçiden oluşan bir grupla birlikte gelmişlerdi. Regina bazen Lipówa Sokağı'na gidiyor, görevlilere rüşvet vererek fabrikadaki ebeveynlerini görüyordu. Babası çanak çömleği emayeye batırmak, fırınlara kürekle kömür atmak ve fabrikanın zeminini temizlemekle görevliydi. Bayan Perlman ona, "Buraya gelince yeniden konuşmaya başladı," demişti; zira yaşlı adam Płaszów'a götürüldüğünden beri sessizliğe gömülmüştü.

Soğuk kulübelere ve sıhhi tesisata rağmen Emalia'da, kasvetli Kraków kentinde riskli evraklarla yaşayan Regina'nın, bu çılgınlığın sona ereceği güne dek hissetmeyi dahi

düşünmediği türden hassas bir güven duygusu, farazi bir kalıcılık hissi vardı.

Bayan Perlman-Rodriguez minnet duygusuyla Herr Schindler'in bürosuna koşarak veya ona coşkulu teşekkür mektupları yazarak onun hayatını zorlaştırmadı. Yine de DEF'in sarı kapılarından ne zaman çıksa, içeride kalanlara karşı bastırılamaz bir kıskançlık duygusuyla savaşmak zorunda kaldı.

*

İlerleyen günlerde, Płaszów'da bir maden işçisi olarak çalışan Haham Menasha Levartov'u Emalia'ya sokmak için bir seferberlik başladı. Levartov siyah sakallı, bilgili genç bir şehir hahamıydı. Polonya'nın *shtetl*lerinde yaşayan, Sebt günlerinin yaşamın kendisinden bile önemli olduğunu düşünen ve 1942 ile 1943 yılları arasındaki cuma akşamlarında, Polonya ordusunun kışlalarında zorunlu olarak çalışmayı reddettikleri için yüzlercesi vurularak öldürülen diğer hahamlardan daha açık görüşlüydü. Cemaatine barış zamanlarında, Tanrı'nın dindar kimselerin sebatları karşısında yüceliyor olsa bile, mantıklı kimselerin esnek davranışlarıyla da pekâlâ yücelebileceğini öğütleyen kişilerden biriydi.

Amon Goeth'ün Yönetim Binası'nda bulunan İnşaat Bürosu'nda çalışmakta olan Itzhak Stern, Levartov'a her zaman hayranlık beslemişti. Stern ve Levartov eski günlerde bir parça boş vakitleri olduğu zaman bir bardak *herbata*[43] eşliğinde saatlerce oturup Zerdüştlük inancının Yahudiliğin üzerindeki etkileri veya tam tersinden ya da Taoizm'de doğa kavramından bahsederler, bu sırada çaylarının soğumasına sebep olurlardı. Stern, konu karşılaştırmalı dinler tarihi olduğunda Levartov'la konuşmaktan, aynı konuda söylevlerde bulunmak konusunda ölümcül bir zaafı bulunan

43 *Leh.* Siyah çay. (Çev.)

Oskar Schindler'in dobra konuşmalarını işitmekten daha fazla haz alıyordu.

Stern, Oskar'ın Płaszów'a yaptığı ziyaretlerin birinde ona Menasha Levartov'un bir şekilde Emalia'ya girmesi gerektiğini, yoksa Goeth'ün onu kesinlikle öldüreceğini söyledi, çünkü Levartov'un duruşundan kaynaklanan belirli bir göze çarpma özelliği vardı. Goeth, göze çarpan kişilere karşı ayrı bir çekim duyuyordu; bu kimseler de tıpkı işten kaytaranlar gibi namlusunun öncelikli hedeflerinden biriydi. Stern, onun Levartov'u nasıl öldürmeye çalıştığını Oskar'a anlattı. Amon Goeth'ün kampında artık 30.000 kişi vardı. *Appellplatz*'ın şimdilerde bir ahır olarak kullanılan Yahudi cenaze eviyle arasında kalan bölgede, 1.200 tutuklu kapasitesi olan, Polonyalılara ait bir yer bulunuyordu. *Obergruppenführer* Krüger gittikçe gelişmekte olan bu yeni kampta yaptığı teftişten o kadar memnun kalmıştı ki, Kumandan'ı SS teşkilatı içinde iki derece atlatarak *Hauptsturmführer* rütbesine yükseltmişti.

Polonyalı kalabalığın yanı sıra, doğudan ve Çekoslovakya'dan getirilen Yahudiler de, batıdaki Auschwitz-Birkenau ve Gross-Rosen kamplarının inşası tamamlanana dek Płaszów'da kalacaklardı. Bazen kampın nüfusu 35.000'e yükseliyor ve *Appellplatz* yoklama esnasında tutuklularla kaynıyordu. Amon bu nedenle ilk önce gelenlerden birkaçını ıskartaya çıkararak yeni tutuklulara yer açmak zorunda kalıyordu. Oskar, Kumandan'ın en sık kullandığı imha yönteminin, kamp ofisleri veya atölyelerinden birine girerek tutuklulardan iki sıra oluşturmak ve sıralardan birini uzaklardaki bir yere yürütmek olduğunu biliyordu. Yürütülen insanlar ya atış mangaları tarafından kurşuna dizilmek üzere Avusturya siperinin bulunduğu tepeye ya Kraków-Płaszów İstasyonu'ndaki sığır vagonlarına ya da 1943 yılında inşası tamamlandığında, müstahkem SS kışlalarının yanından geçmekte olan demiryolu hattına götürülüyorlardı.

Stern, Amon'un birkaç gün önceki bir ayrım anında fabrikalar bölgesindeki bir madeni eşya atölyesine girdiğini anlattı. Yeterince iyi kelimeler seçmedikleri takdirde öldürülebileceklerinin bilincindeki müfettişler birer asker gibi esas duruşa geçerek, Kumandan'a coşkulu raporlarını sunmuşlardı. Raporlar sona erdiğinde Amon müfettişlere, "Yirmi beş tane maden işçisine ihtiyacım var," dedi. "Sadece yirmi beş tanesine. Bana kalifiye olanları gösterin."

Müfettişlerden biri Levartov'u işaret ettiğinde haham oluşturulan sıraya girdi. Bu sırada Amon'un onu özellikle fark ettiğini gördü. Elbette hangi sıranın idam edilmek üzere atölyeden çıkarılacağını bilmenin bir yolu yoktu, fakat kalifiye işçi sırasında olmak her zaman daha iyiydi.

Seçme süreci böylece devam etti. Levartov o sabah maden atölyelerinin tuhaf bir şekilde boş olduğunu fark etmişti. Kapıya yakın bölümde çalışanlar Goeth'ün yaklaşmakta olduğunu önceden fark etmiş ve kumaş toplarının arasında gizlenmek veya dikiş makinelerini onarırmış gibi davranmak üzere Madritsch fabrikasına doğru sıvışmışlardı. Maden atölyesinde kalan ağırkanlı veya yeterince dikkatli olmayan kırk kişi ise şimdi takım ve torna tezgâhları arasında iki gruba ayrılıyorlardı. Herkes korkuyordu, ancak daha kısa olan sıraya gönderilenler özellikle huzursuzdu. Tam o sırada yaşını belli etmeyen, belki on altı, belki de on dokuz yaşındaki genç bir oğlan, kısa sıranın ortalarından seslendi: "Ama Herr Kumandan, ben de bir maden uzmanıyım."

Amon, "Evet, Liebchen," diye mırıldanarak tabancasını çekti ve çocuğa yaklaşarak onu alnından vurdu. Metal gereçlerle dolu bu yerde muazzam bir gürültü yaratan kurşun, çocuğun bedenini duvara savurdu. Dehşete kapılan Levartov, çocuğun henüz duvardan kayarak yere düşmeden öldüğüne emindi.

Artık eskisinden daha da kısa olan sıra demiryolu deposuna götürülürken, çocuğun cansız bedeni bir el arabasıyla

tepeye çıkarıldı. Yerdeki kan temizlendi ve torna tezgâhları yeniden işlemeye başladı. Tezgâhında ağır hareketlerle menteşe yapmaya devam eden Levartov, Amon'un gözlerinde bir anlığına beliren ve onu tanıdığını ifade eden parıltının farkına varmıştı. Bu parıltı, "İşte buradasın," diyordu. Haham, genç oğlanın haykırışının, Amon'un dikkatini atölyedeki en belirgin hedef olan kendisinden yalnızca geçici olarak uzaklaştırdığını biliyordu.

Stern, Schindler'e Amon'un birkaç gün sonra maden atölyesine geri dönerek içerisinin ne kadar kalabalık olduğunu fark ettiğini ve bu sefer kendi seçtiği kişileri bir sıraya dizerek onları tepeye veya demiryoluna gönderdiğini söyledi. Sonrasında, tıpkı Levartov'un tahmin ettiği gibi, onun tezgâhında duraksadı. Levartov, Amon'un tıraş losyonunun kokusunu alabiliyor, gömleğinin kolalı yakasını görebiliyordu. Amon çok şık giyinen biriydi.

Kumandan, "Ne yapıyorsun?" diye sordu.

Levartov, "Herr Kumandan," dedi, "menteşe yapıyorum." Haham bunları söylerken yerdeki menteşe yığınını işaret etmişti.

Amon, "Bana bir menteşe yap," diye emretti. Cebinden bir saat çıkararak zaman tutmaya başladı. Levartov, yetenekli oldukları için keyifleri yerinde olan parmaklarıyla metali ısrarla sıkıştırır ve torna tezgâhına baskı yaparken, ciddiyet içinde bir menteşe kesti. İçinden huzursuz saniyeleri sayarken, elli sekiz saniye olduğuna inandığı bir sürede menteşeyi tamamladı ve ayaklarının dibine düşmesine izin verdi.

Amon, "Bir tane daha," diye mırıldandı. Bu hız testinden sonra kendine daha fazla güvenen haham, cüretkâr bir biçimde bir menteşe daha kesti. Dakika sona ermeden onu da tezgâhtan kaydırarak ayaklarının dibindeki yığının üzerine attı.

Amon düşünceli gözlerle menteşe yığınına baktı. Gözlerini yerden kaldırmadan, "Sabah saat altıdan beri buradasın,"

dedi. "Ve biraz önce bana gösterdiğin hızda çalışabiliyorsun. Buna rağmen, ancak şu küçük yığını mı oluşturabildin?"

Levartov o anda, mezarını kendi elleriyle hazırladığını anladı. Amon koridorda yürürken tezgâhlarda çalışan hiç kimse ona bakmaya ne zahmet, ne de cesaret edebildi. Neyi göreceklerdi ki? Bir ölüm yürüyüşünü mü? Ölüm yürüyüşleri Płaszów'da sıradan bir olaydı.

Amon, Menasha Levartov'u dışarıdaki bahar güneşinin altına götürerek onu atölyenin duvarına yasladı. Omuzlarından tutarak onu istediği hizaya getirdi ve iki gün önce kendisine seslenen çocuğu katleden silahını çekti.

Levartov gözlerini kırpıştırdı ve el arabaları veya sepetlerle Płaszów kampındaki ham maddeleri taşırken etrafta koşuşturup Amon'un görüş alanından çıkmaya çalışan tutukluları, aralarında Krakówlu olanlarının "Aman Tanrım, sıra Levartov'da," diye fısıldamalarını izledi. İçten içe *Shema Yisroel*'i söylerken tabancanın mekanik seslerini dinledi. Ama metalin içindeki ufak sicimler bir gürleme değil, alev almayan bir çakmak sesi çıkardı. Amon Goeth bunun üzerine, istediği sigarayı içemeyen hoşnutsuz biri gibi sıradan bir kızgınlıkla tabancanın kabzasındaki şarjörü çıkardı ve yerine yenisini taktı. Bir kez daha nişan alarak ateş etti. Hahamın zihni, kurşunun darbesini tıpkı bir yumruk gibi geçiştirip geçiştiremeyeceği hakkındaki normal insan düşünceleriyle dolarken, Goeth'ün tabancasından bir klik sesi daha duyuldu.

Goeth lanetler savurmaya başladı. "*Donnerwetter! Zum Teufel!*" [44] Levartov, Amon'un her an, sanki yanındaki meslektaşıyla duvara delik delmek veya boruları birbirine geçirmek gibi basit bir işi başarmaya çalışan bir esnaf gibi, sorunlu modern işçiliğe sövüp saymaya başlayacağını düşündü. Amon hatalı tabancayı siyah kılıfına geçirdi ve ceketinin cebinden sapı inci işlemeli, Haham Levartov'un yalnızca

44 *Alm.* "Vay canına! Seni iblis!"

çocukken okuduğu kovboy romanlarından bildiği türden bir altıpatlar tabanca çıkardı. *Görünen o ki*, diye düşündü, *teknik hatalardan ötürü hayatımı bağışlamaya niyeti yok. Başladığı işi bitirecek. Bir kovboy tabancasıyla öldürüleceğim. Bütün ateşleme mandalları başarısız olsa bile, Hauptsturmführer Goeth daha ilkel silahlara başvuracak.*

Stern'in Schindler'e aktardığı hikâyeye göre, Goeth tekrar hedef alıp ateş ettiği sırada Menasha Levartov çoktan etrafına bakınıp, Goeth'ün tabancasının şaşkınlık verici iki başarısızlığıyla birlikte kaldıraç olarak kullanabileceği bir şeyler aramaya koyulmuştu. Duvarın köşesinde, son derece ümitsiz görünen bir kömür yığını duruyordu. Levartov, "Herr Kumandan," diyerek söze başladı, ancak tabancanın çekiç ve yaylarının çıkardığı ölüm saçan gürültüsünü çoktan duymuştu. Ardından, bir kez daha kusurlu bir çakmak sesi yükseldi. Öfkeden kuduran Amon, namluyu kırarak yerinden çıkarmaya yeltendi.

Haham Levartov bunun üzerine maden atölyesindeki müfettişlerin takındığı tavrı sergiledi. "Herr Kumandan, menteşe yığınımın bu sabah makinelere ayar çekildiği için bu kadar yetersiz olduğunu size saygıyla rapor ederim. Bu nedenle sabah vakitlerinde menteşe üretimi yerine kömür küreme işine verildim."

Levartov, Yılanlar ve Merdivenler oyununa altılı bir zar atışının son vermesi kadar kesin bir şekilde ölümüyle son bulacak oyunun kurallarını çiğnemiş gibi hissediyordu. Sanki haham zarı saklamıştı ve şimdi oyunun sonucunu öğrenmek imkânsız hale gelmişti. Amon boştaki sol eliyle ona bir tokat attığında Levartov dilinin üzerine yayılan kanın tadını aldı. Bu Levartov'un kefaleti gibiydi.

Hauptsturmführer Goeth, Levartov'u öylece duvarda bırakıp uzaklaştı. Ancak Stern'in de Levartov kadar iyi tahmin ettiği üzere yarışma henüz sona ermemiş, yalnızca geçici olarak ertelenmişti.

Stern bu hikâyeyi Oskar'a Płaszów'daki İnşaat Bürosu'nda fısıldadı. Bakışlarını kaldırıp ellerini birbirine kenetleyerek öne doğru eğilen Stern, yine detaylar konusunda cimri davranmamıştı. Oskar, "Sorun değil," diye mırıldandı. Stern'e sataşmayı severdi. "Neden bu kadar uzattın ki? Emalia'da bir dakika içinde menteşe kesebilen işçilere her zaman ihtiyaç vardır."

Levartov 1943 yazında karısıyla birlikte Emalia kampına geldiğinde Schindler'in, ilk başta ufak dini şakalar olduğuna inandığı sözlerine katlanmak zorunda kaldı. Schindler cuma öğleden sonraları, Levartov'un bir tornanın başında çalıştığı mühimmat bölümüne gelerek, "Burada olmaman gerekirdi, Haham. Sebt için hazırlık yapmalısın," derdi. Fakat bir gün Oskar ona törenlerde kullanması için el altından bir şişe şarap verdiğinde Levartov *Herr Direktor*'un hiç de şaka yapmadığını anladı. Cuma günleri hava kararmadan önce tezgâhından uzaklaştırılıyor ve arka bahçedeki kulübesine gönderiliyordu. Kurumakta olan çamaşırların serildiği iplerin altında, çatıya kadar yükselen ranza sıralarının arasında, bir kadeh şarap eşliğinde Kiduş duasını okuyor, ancak elbette bir SS gözetleme kulesinin gölgesinden ayrılamıyordu.

24. BÖLÜM

Şu sıralarda Emalia fabrikasının avlusunda atından inen Oskar Schindler, her şeye rağmen tipik bir kodamandı. İnsanların onu sıklıkla benzettikleri George Sanders ve Curd Jürgens gibi film yıldızları kadar parlak, gösterişli ve yakışıklıydı. Tüvit ceketi ve binici pantolonu ısmarlamaydı; çizmeleri ise parıldıyordu. Yaptığı her şeyden kâr sağlayan bir adama benziyordu.

Ancak yine de atıyla kırlarda yaptığı gezintilerden döndükten sonra, DEF gibi tuhaf bir işletme için bile son derece ilginç bazı faturalarla ilgilenmek için üst kattaki bürosuna çıkıyordu.

Płaszów'daki bir fırından Zabloice'deki Lipówa Sokağı'nda bulunan fabrika kampına iki haftada bir gönderilen yüzlerce ekmek ve ara sıra bir iyi niyet göstergesi olarak getirilen yarım kamyon turp. Bu yüksek kapılı ve hafif yüklü kamyonların taşıdığı yiyeceklerin, Kumandan Goeth'ün kayıtlarına birkaç misli büyüklüğünde geçtiği su götürmezdi. Chilowicz gibi güvenilir kimseler, Lipówa Sokağı'na gönderilen yiyecekler ile Goeth'ün kayıtlara geçirdiği bereketli, hayali konvoyların arasındaki farkı *Herr Hauptsturmführer* adına satıyordu. Eğer Oskar tutukluların yiyecekleri konusunda Amon'a güvenmiş olsaydı, fabrikadaki dokuz

yüz tutsağa, haftada bir kilonun dörtte üçü kadar ekmek ve üç günde bir tatsız tuzsuz bir çorba veriliyor olurdu. Oskar bazen kendi başına, bazen de müdüründen yardım alarak yürüttüğü bazı karaborsa anlaşmaları sayesinde, kamp mutfağı için ayda 50.000 zloti harcıyordu. Bazı haftalarda üç bin somundan daha fazla ekmek bulması gerekiyordu. Kente inip büyük fırıncıların Alman müfettişleriyle konuşuyor, bu sırada evrak çantasında yüklü miktarda Reichsmark ile birkaç şişe içki bulunuyordu.

Oskar 1943 yazı boyunca, Polonya sınırları içerisinde tutsaklarını gayrimeşru yöntemlerle beslemek için en fazla para harcayan kişilerden biri olduğunun farkına varmamıştı. SS politikası gereği, bütün ölüm fabrikalarının ve dikenli tellerle çevrili zorunlu çalışma varoşlarının üzerinde gezinmesi gereken kasvetli açlık bulutunun, Lipówa Sokağı'ndaki Emalia kampında, tehlikeli bir biçimde göze batacak şekilde noksan olduğunun da bilincinde değildi.

O yaz Płaszów'da birçok kişinin, Emalia'da ise herkesin inandığı, Oskar'ın sıra dışı bir kurtarıcı olduğu yönündeki neredeyse dinsel Schindler efsanesi, bir dizi olay sayesinde daha da güçlenmişti.

Bütün alt kampların hizmet sürelerinin başlangıcında, ana kamptan veya resmi tabirle *Lager*'den üst düzey birkaç subay, emekçi kölelerin olabilecek en ibretlik şekilde ve en uç noktasına kadar sömürüldüğünden emin olmak üzere yeni kampı teftişe geliyordu. Emalia'yı Płaszów'dan tam olarak kimlerin ziyaret ettiği kesin değildir, ancak bazı tutuklular ve bizzat Oskar, gelen subayların arasında Amon Goeth'ün de olduğunu ifade etmişlerdir. Bu subayın Goeth değilse bile, Leo John, Scheidt veya Goeth'ün sağ kolu Josef Neuschel olduğu kesindir. Bu kişilerin isimlerini "olabilecek en ibretlik şekilde ve en uç noktasına kadar sömürmek" sözcükleriyle bir arada anmak pek de haksızlık olmayacaktır. Bu kişiler her kimse, o vakte kadar zaten azılı ve acımasız

harekâtlara katılmışlar veya bu harekâtları bizzat onaylamışlardı. Emalia'yı ziyaret ettiklerinde ise, fabrika avlusunda bir el arabasını subaylara göre fazlasıyla yavaş ittiren Lamus adlı bir tutuklu dikkatlerini çekti. Oskar daha sonraları Lamus'un yavaş hareketlerini gören kişinin Goeth olduğunu ve Kumandan'ın bunu gördüğünde, yanında bulunan Grün adlı genç astsubaya döndüğünü söylemiştir.

Goeth'ün koruması ve bir diğer sağ kolu olan eski güreşçi Grün, o gün Lamus'u idam etme emri aldı. Diğer müfettişler fabrika kampının diğer bölümlerini gezmeye devam ederken Grün, Lamus'u tutukladı. *Herr Direktor*'un bürosuna koşarak ona haber veren kişi, maden atölyesinde çalışan işçilerden biriydi. Oskar gürleyerek, Bayan Regina Perlman'ın gelişini duyduğu günden çok daha hızlı bir şekilde merdivenlerden indi ve Grün'ün Lamus'u duvara dayadığı sırada avluya çıktı.

"O düşündüğünüzü burada yapamazsınız," diye bağırdı. "Eğer onları vurmaya başlarsanız işçilerimin çalışmalarını sağlayamam. Gereklerini yerine getirmem gereken yüksek öncelikli savaş kontratlarım var." Emalia'daki üretime ket vurduğu takdirde Grün'e adını verebileceği üst düzey subaylar tanıdığını ima etmek, Oskar'ın standart iddialarından biriydi.

Ancak Grün kurnaz bir adamdı. Diğer müfettişlerin, içindeki metal preslerinin gümbürtüleri ve tornaların uğultusunun, kendisinin yapacağı veya yapamayacağı herhangi bir gürültüyü bastıracak olan atölyelere geçtiklerini biliyordu. Goeth ve John gibi adamların gözünde Lamus'un o kadar az bir değeri vardı ki, bu gibi bir olayın sonucunda hiçbir soruşturma yapılmayacağı kesindi. SS mensubu, Oskar'a dönerek, "Benim bundan çıkarım ne olacak?" dedi.

Oskar yanıt olarak, "Votkaya ne dersin?" diye sordu.

Grün için bu azımsanamayacak bir teklifti. *Aktion* uygulamaları ile doğudaki günlük, kitlesel idamlar sırasında

bütün gününü makineli tüfeklerin ardında, yüzlerce kişiyi öldürerek geçirmenin karşılığında sana ancak yarım litre votka veriyorlardı. Akşam olduğunda bu ödülü yemekhanelerine götürebilmek için mangalara katılmak isteyen genç erkekler, başvuru bürosunun önünde uzun bir kuyruk oluştururlardı. *Herr Direktor* ise ona aldığı emri unutması karşılığında bunun neredeyse üç katını öneriyordu.

"Şişeyi göremiyorum," dedi. Herr Schindler çoktan Lamus'u dirseğiyle dürtüp duvardan uzaklaştırmaya ve onu avludan dışarı çıkarmaya çalışıyordu. Grün, el arabasına doğru giden adama, "Kaybol!" diye kükredi. Oskar, "Teftişin sonunda," dedi, "gelip şişeni büromdan alabilirsin."

Oskar, Gestapo evrak sahteciliğinden şüphelenilen birinin dairesine baskın düzenleyerek, tamamlanmış veya tamamlanmak üzere olan diğer evraklarla birlikte, Schindler fabrikasında çalışmakta olan üç çocuklu Wohlfeiler ailesi adına düzenlenmiş Aryan belgeleri ele geçirdiğinde de polislerle buna benzer bir teklifte bulundu. İki Gestapo mensubu bu olay üzerine aileyi sorgulamak ve sorgunun ardından onları önce Montelupich hapishanesine, oradan da Chujowa Górka'ya göndermek üzere Lipówa Sokağı'na geldi. Oskar'ın bürosuna girdikten iki saat sonra adamların ikisi de içeride kendilerine ikram edilen konyak ve herkesin tahmin ettiği üzere aldıkları belirli rüşvetler nedeniyle merdivenlerde sendeleyerek, parıldayan yüzlerle fabrikadan ayrıldılar. Artık Oskar'ın masasında duran, el konulmuş sahte evraklar ise birkaç dakika sonra büroda yanan ateşteydiler.

Bir sonraki olay, bir cuma günü metal preslerinden birini kıran Danziger kardeşlerle ilgiliydi. Şaşkına dönen dürüst ve yarı kalifiye kardeşler, donuk, *shtetl* bakışlarını biraz önce mahvettikleri presin üzerinden diğer işçilere çevirdiler. *Herr Direktor* iş sebebiyle fabrikadan uzaktaydı ve Oskar'ın, fabrikadaki varlığından her zaman şüphelendiği bir casus, Danziger kardeşleri Płaszów yönetimine ihbar etti.

Kardeşler Emalia'dan alındılar ve ertesi sabah Płaszów'da yapılan yoklama sırasında, asılarak idam edilecekleri duyuruldu. Yapılan anons, *Bu gece bütün Płaszów tutsakları, iki sabotajcının idamına tanıklık edecektir,* diyordu. Elbette Danziger kardeşleri idama götüren şeylerden en önemlisi, Yahudi halkının muhafazakâr kesimine mensup olmalarıydı.

Oskar cumartesi günü saat üçte, planlanan idamdan tam üç saat önce, Sosnowiec'teki iş görüşmesinden döndü. İdam kararına ilişkin haberler, bürosundaki masada onu bekliyordu. Yanına konyak ve biraz *kielbasa* sosisi alarak aceleyle arabasına bindi ve Płaszów'a doğru yola çıktı. Arabasını Yönetim Binası'nın önüne park ederek içeri girdiğinde Goeth'ü bürosunda buldu. Kumandan'ı bir öğle uykusundan uyandırmak zorunda kalmadığına sevinmişti. Hiç kimse o öğlen Kumandan Goeth'ün duvarlarında tutukluları disipline etmek veya cezalandırmak için asılmış halkalı cıvatalar bulunan, Torquemada'nınkine[45] benzer biçimde döşenmiş bürosunda yapılan anlaşmanın kapsamını bilmiyor. Ancak, Amon'un yalnızca sosis ve konyakla ikna olduğuna inanmak zor. O büroda her ne yaşanmış olursa olsun, Amon'un bu görüşmeden sonra Reich'a ait metal preslerinin selametine dair duyduğu endişe yatışmış ve akşam saat altıdaki idam vakti geldiğinde Danziger kardeşler Oskar'ın gösterişli limuzinin arka koltuğunda Emalia'nın tatlı sefaletine geri götürülmüşlerdi.

Elbette bütün bunlar ancak kısmi birer zaferdi. Oskar, diktatörlerin insanları mantıksız bir biçimde mahkûm edebildikleri kadar, mantıksız bir şekilde bağışlayabildiklerinin de farkındaydı. O zamanlarda Emalia'nın arkasındaki radyatör fabrikasında çalışan ve Oskar'ın fabrikasındaki alt SS kampında yaşayan Emil Krautwirt adlı bir mühendis vardı. Diplomasını otuzlu yaşlarının sonlarında almış,

45 Tomás de Torquemada: 1400'lü yıllarda yaşamış, İspanyol Engizisyonu'nun başlıca liderlerinden biri. (Çev.)

genç biriydi. Krautwirt de diğer Emalia sakinleri gibi buradan "Schindler'in kampı" olarak bahsediyordu, ancak SS mensupları onu ibret olması için asarak idam etmek üzere Płaszów'a götürerek, bu yerin gerçekte veya en azından bazı açılardan kimin kampı olduğunu herkese göstermişti.

Mühendis Krautwirt'in idamı, savaş sonrasına kadar hayatta kalmayı başarabilecek olan Płaszów tutsaklarının, bu konu açıldığında kendi acı ve aşağılanma hikâyelerinin yanı sıra anlattıkları ilk hikâyelerden biridir. SS teşkilatı darağacı konusunda asla ekonomik davranmaya zahmet etmemişti. Płaszów'daki asma tahtaları, kale direklerinden oluşan uzun bir sırayı andırırdı. Bu tahtaların tarihteki görkemli darağaçları, Fransız Devrimi'nin giyotinleri, I. Elizabeth'in idam sehpaları veya şerifin arka bahçesindeki hapishane ipleriyle uzaktan yakından alakası yoktu. Auschwitz ve Płaszów'daki darağaçları savaş sonrası dönemde ziyaret edildiklerinde, insanların gözünü ihtişamıyla değil, sıradanlıklarıyla korkutmuştu. Fakat Płaszów'daki annelerin de farkında oldukları üzere, bu derecede banal bir yapı bile beş yaşındaki çocukların, *Appellplatz*'dan seçilen birçok kişinin idam edilmekten daha fazlasına maruz kalmasını izlemelerine sebep olabiliyordu. Krautwirt'le birlikte, Haubenstock adındaki on altı yaşında bir çocuğun da asılacağı duyurulmuştu. Krautwirt, Kraków kentindeki bazı isyancılara mektuplar yazmaktan hüküm giymişti. Ancak Haubenstock, idam hükmünde belirtildiği üzere, Ukraynalı muhafızları Bolşevizm'e teşvik etmek amacıyla etrafta, *Volga, Volga* ve *Kalinka Maya* gibi yasaklanmış olan Rus şarkıları söylediği gerekçesiyle suçlu bulunmuştu.

Płaszów sınırları içindeki idam kurallarından biri de sessiz kalmaktı. Daha önceleri yapılan curcunalı idamların aksine bu törenler derin bir sessizlik içinde gerçekleştiriliyordu. Tutuklular sıkışık bir küme halinde idam alanında bekliyor, etrafta devriye gezen ve sahip oldukları gücün

boyutlarının farkında olan kadın ve erkekler tarafından denetleniyorlardı: Hujar ve John; Scheidt ve Grün, Landsdorfer, Amthor, Grimm, Ritschek ve Schreiber adlı astsubaylar kısa süre önce Płaszów'a atanan, cop kullanmak konusunda oldukça yetenekli kadın SS müfettişleri Alice Orlowski ve Luise Danz... Böyle bir denetim altındaki tutuklular, idam edileceklerin yakarışlarını sessizlik içinde karşılamak zorunda kalıyorlardı.

Mühendis Krautwirt bu haberi aldığında şaşkına dönmüş ve ne söyleyeceğini bilememişti, ancak genç çocuk sesini çıkarmaktan hiç çekinmedi. Titrek bir sesle, darağacının arkasında durmakta olan *Hauptsturmführer*'i ikna etmeye çalıştı. "Ben bir Komünist değilim, Herr Kumandan. Komünizmden nefret ederim. Sadece şarkı söylüyordum. Sıradan şarkılar." Daha önce işlediği ufak bir suçun affedilmesi karşılığında bu işi yapmayı kabul etmiş, Krakówlu Yahudi bir kasap olan cellat, Haubenstock'u bir tabureye çıkardı ve ilmeği boynuna geçirdi. Amon'un ilk olarak çocuğun asılmasını istediğini anlamıştı ve tartışmanın daha fazla uzamasını istemiyordu. Kasap, Haubenstock'un ayaklarının altındaki tabureyi tekmelediğinde, ilmeği tutan halat koptu. Yüzü mosmor olan çocuk öğürerek, boynundaki ilmekle birlikte Goeth'ün yanına doğru süründü ve kafasını Kumandan'ın bileklerine vurup, bacaklarına sarılarak yakarışlarına devam etti. Bu manzara, boyun eğmenin sınır noktasıydı. Amon oldukça hararetli geçmiş olan son birkaç aydır kampta uyguladığı hükümdarlığı bir kez daha iliklerine kadar hissetmişti. Kum tepelerini süpüren rüzgârı andıran alçak birer tıslamadan başka bir ses çıkaramayan, ardına kadar açılmış ağızlarla dolu *Appellplatz*'ın önünde, tabancasını kılıfından çıkardı, çocuğu tekmeleyerek kendinden uzaklaştırdı ve onu başından vurdu.

Zavallı mühendis Krautwirt çocuğun dehşetli ölümünü gördüğünde, cebinde gizlemekte olduğu jileti çıkardı ve

kendi bileklerini kesti. Ön saflardaki tutuklular, Krautwirt'in kendini ölümcül derecede yaraladığını görebiliyorlardı. Ancak Goeth buna rağmen cellada devam etmesini emretti. Krautwirt'in fışkıran kanına bulanmış iki Ukraynalı muhafız, iki bileğinden de hâlâ kan akmakta olan adamı ilmeğe doğru kaldırdı ve Krautwirt, Güney Polonyalı Yahudilerin gözü önünde yaşama veda etti.

*

İçten içe, bu tür barbarca gösterilerin artık son bulacağına, Amon'un dahi veya o olmasa bile, yerlere kadar inen pencereleriyle cilalı zeminleri olan, yaşlı kadınların çiçek sattığı meydanlara bakan yüksek katlardaki bürolarında, gözlerden uzakta çalışan, Płaszów'da yaşananların yarısını doğrularken diğer yarısını görmezden gelen bazı üst düzey subayların yöntemlerini ve davranışlarını değiştireceğine inanmak çok doğaldı.

Dr. Sedlacek'in Budapeşte'den Kraków'a ikinci gelişinde Oskar, kendisinden daha içe dönük bir adamın gözüne oldukça naif görünecek bir plan yaptı. Sedlacek'e, Amon Goeth'ün içtiği kalitesiz içkiler yüzünden bu kadar vahşice davranıyor olabileceğini söyledi. Belki de beynine giren litrelerce konyak bozuntusu, Amon'un nihai sonuçlar konusundaki karar mekanizmasını daha da zayıflatıyor olabilirdi. Dr. Sedlacek'in yanında getirdiği Reichsmark'ların bir kısmıyla, bir kasa dolusu birinci kalite konyak alınması gerekecekti. Bunu yapmak Stalingrad sonrası Polonya'da ne kolay, ne de ucuzdu. Oskar bu kasayı Amon'a teslim edecek ve muhabbet esnasında ona savaşın bir gün şu ya da bu şekilde biteceğini ve görevdeki kişilerin eylemlerinin elbet bir gün soruşturulacağını ima edecekti. Öyle olduğu takdirde Amon'un dost bildikleri bile, onun fazlasıyla coşkulu olduğu zamanları hatırlayacaklardı.

Şeytanın ta kendisiyle içki içebileceğine ve bir kadeh konyak sayesinde onun içindeki kötülüğün dengesini

değiştirebileceğine inanmak, Oskar'ın doğasında vardı. Daha radikal yöntemleri korkutucu bulduğundan değildi. Sadece bu yöntemler aklına gelmiyordu. Oskar her zaman bir ticaret adamı olmuştu.

Daha önceleri getto sınırlarından sorumlu olan *Wachtmeister* Oswald Bosko ise tam aksine, bir fikir adamıydı. Şuradan bir rüşveti onaylar, buradan bir sahte evrak kabul eder, yüzlerce çocuğun getto kapısından dışarı çıkarıldığı sırada bir düzinesini kendisiyle aynı rütbedeki birinin himayesi altına sokarken, SS politikasına göre çalışmak onun için imkânsız hale gelmişti. Podgorze'deki polis istasyonundan kaçmış ve Niepolomice ormanlarındaki partizanların arasında kayıplara karışmıştı. 1938 yılında Nazizm'e karşı duyduğu acemice hevesin kefaretini Halk Ordusu'na katılarak ödeyecekti. En sonunda Kraków'un batısındaki bir köyde, çiftçi kıyafetleri içindeyken kimliği fark edilecek ve vatana ihanet suçundan vurularak öldürülecekti. Böylece Bosko, bir şehit mertebesine yükselecekti.

Bosko, başka hiçbir seçeneği olmadığı için ormana kaçmıştı. Oskar'ın sistemi sürdürmek için kullandığı finansal kaynaklardan yoksundu. Ancak birinin istenmeyen bir üniforma ve rütbeye sahip olması, diğerininse nakit parayla çalışıp muhtelif ürünler pazarlaması, iki adamın tabiatlarıyla bağdaşıyordu. Oskar'ın ancak ticari bir anlaşmasının kötü bir şekilde bozguna uğramasının sonucunda, kazara şehit olabileceğini söylemek, ne Bosko'yu yüceltmek, ne de Schindler'i küçümsemek olur. Fakat Oskar'ın bu şekilde çalışarak Wohlfeiler ailesi, Danziger kardeşler ve Lamus gibi kişilerin rahat bir soluk almasına sebep olduğu bir gerçekti. Oskar bu şekilde çalıştığı için Lipówa Sokağı'nda bir Emalia kampı vardı ve binlerce tutsak bu kampta çoğu günlerini gasp edilmeden, dikenli tellerin ardındaki SS mensuplarından uzak bir şekilde geçirebiliyordu. Orada kimse dövülmüyordu ve mutfakta pişen çorba insanların

yaşamlarını sürdürebilecekleri kadar koyu kıvamlıydı. Tabiatlarına oranla, her iki Parti üyesinin de ahlaki tiksintileri eş değerdi. Bosko bu tiksintisini boş üniformasını Podgorze'deki bir askılıkta bırakıp kayıplara karışarak, Oskar ise büyük Parti rozetini yakasına takıp yanındaki kaliteli içki şişelerini Amon Goeth'e teslim etmek üzere Płaszów'a doğru yola çıkarak gösteriyordu.

*

Vakit öğleni geçiyordu ve Oskar, Goeth'ün beyaz villasının salonunda onunla birlikte oturmaktaydı. Goeth'ün Kraków merkezindeki Wagner fabrikasında sekreterlik yapan kısa boylu ve zayıf kız arkadaşı Majola da o gün oradaydı. Majola bütün günlerini Płaszów'un ölçüsüz taşkınlıklarının arasında geçirmiyordu. Duyarlı davranışları vardı ve bu hassasiyeti, etrafta genç kadının Goeth'ü insanları öldürmeye devam ettiği takdirde onunla yatmayacağını söyleyerek tehdit ettiğine dair dedikoduların türemesine neden olmuştu. Ancak bunun gerçek mi, yoksa tutukluların dünyayı daha yaşanılır bir yer olarak görebilmek için zihinlerinde oluşturdukları iyileştirici bir yorum mu olduğunu hiç kimse bilmiyordu.

Majola o gün Oskar ve Amon'un yanında çok fazla durmadı. Birazdan içki muhabbetine gireceklerini anlamıştı. Amon'un siyahlar içindeki solgun benizli hizmetçisi Helen Hirsch onlara kekler, kanepeler ve sosislerden oluşan mezeler getirdi. Helen'ın bitkinlikten başı dönüyor ve sendeliyordu. Amon onu dün gece kendisinden izin almadan Majola'ya yemek hazırladığı için dövmüş, bu sabah ise koridordaki tablolardan birinde gördüğü sinek pisliği yüzünden villanın üç katlı merdivenlerinde elli kez yukarı aşağı koşturmuştu. Majola, Herr Schindler hakkında bazı dedikodular duymuş, ancak onunla bugüne kadar hiç tanışmamıştı. Alçak masanın iki tarafında karşılıklı olarak oturmuş, görüş birliği içinde, dostane bir şekilde muhabbet

eden bu iri yapılı adamları bir arada görünce içi pek de rahatlamadı. Burada onu ilgilendiren hiçbir şey yoktu; zira kendisinin ölümü de er geç gelecekti. Yalnızca kampın genel mutfağında çalışan küçük kız kardeşinin kurtulmasını sağlamak istiyordu. Kardeşinin kuruluşunu sağlayacağını umduğu bir miktar gizli parası vardı. Kendi gidişatını ise dünyadaki hiçbir paranın, hiçbir pazarlığın değiştiremeyeceğine inancı tamdı.

İki adam önce akşamüstü karanlığının, sonra da gecenin örtüsü kampın üzerine çökene dek içki içtiler. Tosia Liberman adlı tutuklunun her akşam icra ettiği, Brahms'ın *Ninni* adlı eseri kadınlar bölümünü sakinleştirip, erkekler bölümünün kalaslarının arasına sızdıktan çok sonra bile oturmaya devam ettiler. Doğru vakit geldiğinde Oskar masada öne eğildi ve bunca konyaktan sonra bile sahte bir dostluk ifadesi takındı. Oskar bir iblis kadar kurnazca Amon'a doğru eğildi ve kendini zapt etmesi gerektiği konusunda yavaşça onun kanına girmeye başladı.

Amon duyduklarını hoş karşıladı. Oskar, onun ölçülü olma fikrine sıcak baktığını sezinleyebiliyordu; bunu imparatorlara layık, cezbedici bir arzu olduğunu düşünüyor olmalıydı. Amon el arabası itmeye çalışan hasta bir köleyi, hapishane kapısında sırtına yüklenen giysi veya kereste yığını nedeniyle ezilmenin verdiği, dayanılmaz sıkıntıyla sendeleyerek kablo fabrikasından dönen bir tutukluyu hayal etti. Ve bu işe yaramaz, tembel, acınası durumdaki numaracıları affettiğini düşündüğünde karnına tuhaf bir sıcaklık yayıldı. Tıpkı Caligula'nın kendisini İyi Kalpli Caligula olarak görmeye can attığı gibi, Kumandan'ın hayal gücünü de bir süre boyunca İyi Kalpli Amon figürü süsledi. Aslında bu konuda her zaman bir zaafı olmuştu. Altın renkli konyağın kanında dolandığı ve neredeyse bütün kamp sakinlerinin uykuya dalmış olduğu bu gece vaktinde, Amon kendini savaş sonrası ondan alınması muhtemel olan intikamın

korkusundan çok, merhamet fikrine kaptırdı. Fakat sabah olduğunda Oskar'ın uyarısını hatırlayacak ve bunu gün içinde Rusların Kiev Cephesi'ni kazanmak üzere olduğuna dair aldığı haberlerle birleştirecekti. Şimdiye dek haberlerini duydukları Stalingrad, herkesin gözüne Płaszów'dan tasavvur edilemeyecek kadar uzak bir yer olarak görünmüştü. Ancak Kiev kolaylıkla hayal edilebilecek kadar yakın bir yerdi.

Oskar'ın Amon karşısında yaptığı gösteriden sonra, birkaç gün boyunca Emalia'ya, Kumandan'ın o gece kapıldığı çifte cazibenin kamp sınırları içinde kendini göstermeye başladığına dair haberler ulaştı. Budapeşte'ye geri dönen Dr. Sedlacek, Samu Springmann'a Amon'un en azından şimdilik etrafa ölüm saçmaktan vazgeçtiğini rapor etti. Batıdaki Dachau ve Drancy'den tutun da, doğudaki Sobibor ve Bełżec'e kadar birçok yer hakkında çeşitli kaygıları olan nazik Samu bu haberlerin üzerine Płaszów'daki deliğin bir süreliğine de olsa kapanmış olduğunu umdu.

Ancak hoşgörü fikrinin cazibesi aynı hızla ortadan kayboldu. Eğer ufacık bir paydos verilmişse bile, hayatta kalmayı başararak Płaszów'da geçirdikleri günleri bizlere anlatabilen kimseler bunun farkına varmamışlardı. Çünkü düşünmeden işlenen cinayetler onların gözünde, bir saniye bile hız kesmeden devam etmişti. Amon'un bir veya iki sabah boyunca balkonuna çıkmaması, bir sonraki gün de çıkmayacağı anlamına gelmiyordu. Aklı çelinmeye en müsait tutuklunun bile Kumandan'ın doğasında köklü bir değişim olacağına inanması için Goeth'ün geçici yokluğundan daha fazla kanıt gerekliydi. Ve Amon her ne olursa olsun nihayetinde, cinayet işlerken taktığı Avusturya stili kepi ve dürbünüyle balkonunda belirip, suçlu bulacağı birilerini aramaya başlamasıyla tanınmış biriydi.

*

Dr. Sedlacek Budapeşte'ye yalnızca Amon konusunda fazlasıyla umutlu bir reform haberiyle değil, aynı zamanda

da Płaszów kampıyla alakalı güvenilir bilgilerle dönmüştü. Bir öğlen vakti Emalia'da görev yapan muhafızlardan biri Płaszów'a giderek Stern'i Zabloice'ye çağırdı. Stern fabrikanın ön kapısına geldiğinde doğruca, Oskar'ın üst kattaki yeni dairesine götürüldü. Oskar onu dairesindeki iki iyi giyimli adamla tanıştırdı. Bu adamlardan biri Sedlacek, diğeri ise İsviçre pasaportuna sahip olan, kendini Babar olarak tanıtan başka bir Yahudi'ydi. Oskar, Stern'e dönerek, "Sevgili dostum," dedi, "senden uygun bir öğle vaktinde, Płaszów'la ilgili elinden geldiğince kapsamlı bir rapor yazmanı istiyorum." Stern daha önce ne Sedlacek'i ne de Babar'ı görmüştü ve Oskar'ın boşboğazlık ettiğini düşünüyordu. Ellerini dizlerine dayayarak öne eğildi ve böyle bir görevi üstlenmeden önce *Herr Direktor* ile baş başa görüşmek istediğini mırıldandı.

Oskar sıklıkla, Itzhak Stern'in bir Babil Talmud'u ve arınma ayiniyle ilgili olmadığı sürece, asla doğrudan bir beyan veya ricada bulunamayacağını söylüyordu. Fakat baş başa kaldıklarında oldukça açık bir biçimde konuşmaya başladı. "Lütfen söyleyin bana, Herr Schindler," dedi, "sizce de bu korkunç bir risk değil mi?"

Oskar birdenbire patladı. Kendini kontrol etmeyi başaramadığı takdirde yan odadaki yabancılar onu rahatlıkla duyabilirlerdi. "Sence ortada gerçekten de bir risk olsaydı, senden böyle bir şey ister miydim?" Sonra kendini toparladı. "Her zaman risk vardır, bunu benden daha iyi biliyorsun. Ama bu iki adam konusunda, asla. Onlar güvenilir insanlardır."

Sonuç olarak Stern bütün öğleden sonrasını yazacağı rapor üzerinde çalışarak geçirdi. Eğitim almış olduğu için kesin ifadeli düzyazılar yazmaya alışıktı. Budapeşte'deki kurtarma timi ve İstanbul'daki Siyonistler, Stern'in elinden çıkmış, güvenilir bir rapora kavuşacaklardı. Stern'in geçtiği özeti Polonya sınırları içindeki irili ufaklı 1.700 adet zorunlu

çalışma kampıyla çarptığınızda, bütün dünyayı şaşkına çevirecek zengin bir doku ortaya çıkacaktı!

Sedlacek ve Oskar, Stern'den bunun daha fazlasını talep ediyorlardı. Oskar, Amon'la yaptığı içkili âleminden bir gün sonra yanına kahraman karaciğerini de alarak, hizmet dairelerinin açılış vaktinden önce bir kez daha Płaszów'un yolunu tuttu. Bir gece önce Amon'un kulağına koymaya çalıştığı hoşgörü önerilerinin arasında ondan bir de kendisine yakın gördüğü iki "kardeş fabrikatörü" , güzel bir örnek teşkil eden bu sanayi bölgesinde bir gezintiye çıkarmak için yazılı bir izin almayı başarmıştı. Oskar iki adamı o sabah gri Yönetim Binası'na götürdü ve *Häftling* (tutuklu) Itzhak Stern'in gezinti için onlara hizmet etmesini emretti. Sedlacek'in arkadaşı Babar'ın yanında küçük bir çeşit kamera bulunuyordu ve Babar bu kamerayı saklamaya gerek görmeden, elinde tutmayı tercih etmişti. Bir SS mensubunun dikkatini çektiği takdirde Babar'ın bu ufak makineyi bir iş görüşmesi için Brüksel'den Stockholm'e giderken nasıl da tesadüf eseri bulduğu hakkında böbürlenmekten çekinmeyeceği belli oluyordu.

Oskar ve Budapeşteli ziyaretçileri Yönetim Binası'ndan çıkarken Oskar sıska, memur görünümlü Stern'in omzunu yakaladı. Arkadaşlarının atölyeleri ve barakaları görmekten memnuniyet duyacaklarını söyledi. Ancak gezinti sırasında göz atmaları gerektiğini düşündüğü başka bir yer daha aklına gelirse, Stern'in sadece eğilip ayakkabısının bağcığıyla ilgilenmesi yeterliydi.

Kırık mezar taşlarıyla döşenmiş geniş yolda, SS kışlalarının yanından geçtiler. Stern'in bağcıkları nedense kışlayı geçer geçmez çözülüverdi. Sedlacek'in ortağı, taş ocağından getirilen kamyonlar dolusu kayanın resmini çekerken Stern, "Özür dilerim, baylar," diye mırıldandı. Ancak yine de ağırdan alarak, yanındakilerin yere bakıp anıtsal taşların üzerindeki isimleri okumaları için onlara zaman kazandırdı.

Mezar taşlarının üzerinde Bluma Gemeinerowa'nın (1859-1927), 1912'de doksan yaşındayken vefat eden Matylde Liebeskind'in, 1911 yılında doğum sırasında ölen Helena Wachsberg'in, 1931 yılında 13 yaşındayken vefat eden Rozia Groder'in, Franz Josef'in yönetimi sırasında ölen Sofia Rosner ve Adolf Gottlieb'in adları yazılıydı. Stern adamların bu saygın kimselerin mezar taşlarının nasıl da döşeme taşı olarak kullanıldığını görmelerini istiyordu.

Yeterince oyalandıktan sonra devam ederek, Polonyalı kızların çalıştığı SS ve Ukraynalı muhafızlar için kurulmuş bir genelev olan *Puffhaus*'un yanından geçtiler ve kireç taşı kayalıklarından çıkarılan hafriyatla dolu taş ocağına vardılar. Stern'in bağcıkları bu noktada meşakkatli birer camadan düğümüne ihtiyaç duydu; muhasebeci bütün bunların kayıtlara geçirilmesini istiyordu. Bu sarp kayalıklarda çekiçler ve takozlarla çalıştırılan erkekler telef oluyordu. Taş ocağı gruplarındaki yara içindeki adamların hiçbiri, bu sabah yanlarına gelen ziyaretçilere karşı bir merak belirtisi göstermemişlerdi. Bu sabah taş ocağında, Amon Goeth'ün Ukraynalı şoförü Ivan görevliydi. Müfettiş ise Erik adındaki inatçı bir Alman suçlusuydu. Erik, müfettişlik görevinden önce bütün bir aileyi katledebileceğini kanıtlamış; kendi annesi, babası ve kız kardeşini öldürmüştü. SS teşkilatı, öz ailesini öldüren kişilerden çok daha azılı suçluların varlığını fark edip, onu bu kişilerin pataklanması için kullanılacak bir sopa olarak işe almamış olsaydı, Erik şimdiye kadar çoktan asılmış olurdu. Stern'in raporunda belirttiği üzere Edward Goldblatt adlı Krakówlu bir doktor, SS mensubu Dr. Blancke ve onun Dr. Leon Gross adlı Yahudi sağ kolu tarafından kliniğinden ihraç edilmiş ve buraya getirilmişti. Erik, belirli bir uzmanlık alanına sahip kültürlü bir adamın çalıştırılmak üzere taş ocağına getirilmesinden ve çok geçmeden bu kişinin ne kadar yumuşak elli olduğuyla ilgili bir rapor almaktan özellikle memnuniyet duyuyordu. Goldblatt'ın yüzünde çekiç ve çiviyi

nasıl kullanacağına dair ilk belirsizlik ifadesi belirdiği anda, Erik'in dayakları başlamıştı. Birkaç günlük bir süre içerisinde Erik, muhtelif SS mensupları ve Ukraynalı muhafızlar sırayla Goldblatt'ı dövmüştü. Doktor balon gibi şişen yüzü ve bandajlı gözüyle çalışmaya zorlanmıştı. Bir sonraki vukuatta, hiç kimse Erik'in doktoru nasıl bir teknik hata yüzünden dövdüğünü öğrenemedi. Goldblatt şuurunu kaybettikten uzunca bir süre sonra Erik onun *Krankenstube*'ye[46] taşınmasına izin vermiş, ancak Dr. Leon Gross onu kliniğe almayı reddetmişti. Bunun üzerine Erik ve bir SS mensubu, tedaviye kabul edilmemiş bir halde hastane kapısının eşiğinde yatan Goldblatt'ı tekmeleyerek öldürmüşlerdi.

Stern taş ocağında bağcıklarını bağlamak istemişti çünkü Oskar ve Płaszów'daki diğerleri gibi o da mahkeme yargıçlarının, "Peki, bu olay tam olarak nerede gerçekleşti?" diye soracakları bir geleceğe inanıyordu.

Oskar meslektaşlarına kampın düzeni hakkında bir özet geçerek, onları Chujowa Górka'ya ve Avusturya tepesine götürdü. Cesetleri ormana götürmek için kullanılan kanlı el arabaları utanmadan, fütursuzca siperin girişinde bırakılmıştı. Siperin içindeki toplu mezara veya doğu tarafındaki ormanın kıyısına gömülmüş binlerce ceset vardı. Ruslar doğudan geldikleri zaman onları Płaszów'daki diri veya yarı-ölülerden önce, ormanın kıyısındaki binlerce kurban karşılayacaktı.

Endüstriyel bir mucize olarak görülen Płaszów, kendisini ciddi bir şekilde gözlemleyen herkesi hayal kırıklığına uğratmaya mahkûmdu. Amon, Bosch, Leo John, Josef Neuschel ve daha birçokları burayı, onları zengin edecek örnek bir kent olarak hayal etmişlerdi. Płaszów'daki tatlı vazifelerini sürdürebilmelerinin asıl nedeninin, Teçhizat Denetim Kurulu'nun buradaki ekonomik mucizelerle dolu eylemlerinden duyduğu tatminle hiçbir alakası olmadığını öğrenmek onları epey şaşkına çevirirdi.

46 *Alm.* Revir, klinik.

Gerçekte Płaszów'daki tek ekonomik mucize, Amon ve takımının elde ettiği kişisel servetlerdi. Dışarıda yaşayan herhangi bir sakin gözlemci, Teçhizat Denetim Kurulu'nun Płaszów'daki fakir ve demode fabrikalarla herhangi bir kontrat yapmasını şaşkınlıkla karşılardı. Kampta yaşayan açıkgözlü Siyonistler, Oskar ve Madritsch gibi dışarıda ikamet eden kimselere baskı yapıyor, onların da karşılık olarak Teçhizat Denetim Kurulu'na baskı yapmalarını sağlıyorlardı. Oskar, Płaszów'daki açlık ve aralıklı cinayetlerin her ne olursa olsun Auschwitz ve Bełżec'teki kesin imha uygulamalarına tercih edilebilir olmasına dayanarak, General Schindler'in Teçhizat Denetim Kurulu'nda çalışan satın alma memurları ve mühendislerle masaya oturmaya razıydı. Bu beyefendilerin yüzlerini buruşturup, "Yapma, Oskar! Ciddi misin sen?" diyeceklerini biliyordu. Ama sonunda Amon Goeth'ün kampı için birkaç mukavele ayarlayacaklar, Oskar'ın Lipówa Sokağı'ndaki fabrikasının metal artıklarından yapılmış kürekler ve Podgorze'deki bir reçel fabrikasının artık teneke parçalarından yapılmış huniler için sipariş geçeceklerdi. Kürekler ve saplarının *Wehrmacht*'a eksiksiz bir şekilde teslim edilmesi neredeyse ihtimal dışındaydı. Oskar'ın Teçhizat Denetim Kurulu subayları arasından edindiği dostlarının birçoğu ne yaptıklarının; Płaszów'daki köle-çalışma kampının ömrünü uzatmanın, birkaç kölenin ömrünü uzatmak anlamına geldiğinin farkındaydı. Bazıları bu fikri sindirmekte zorlanıyorlardı, çünkü Goeth'ün ne çeşit bir dolandırıcı olduğunu biliyor ve onun taşrada sürdürdüğü zevk ve sefahat içindeki yaşamını, kendilerinin geleneksel vatanseverliklerine yapılmış ağır bir hakaret olarak görüyorlardı.

Płaszów Zorunlu Çalışma Kampı'ndaki bazı tutukluların sırf kendi çıkarları için Amon'un hükümdarlığına destek vermeleriyle oluşan ilahi ironi, Roman Ginter olayında da açıkça görülüyordu. Haham Levartov'un kurtarıldığı maden atölyesinin müfettişlerinden biri olan eski girişimci Ginter, bir sabah

Goeth'ün bürosuna çağırıldı ve ofise girip kapıyı kapatmak üzere arkasına uzandığı sırada birazdan yiyeceği bir dizi yumruktan ilkiyle karşılaştı. Amon, Ginter'i döverken anlaşılmaz küfürler savuruyordu. Onu sürükleyerek dışarıya çıkardı ve merdivenlerden indirerek, girişteki uzun duvara yasladı. Ginter duvara dayandığında kırılan iki dişini tükürdü ve Amon'un, onun dalavere çevirmekte olan acınası biri olduğu düşünmemesi için, bir an bile duraksamadan, "Size bir şey sorabilir miyim?" dedi.

Goeth," Seni piç kurusu," diye gürledi. "Sipariş ettiğim kelepçeleri teslim etmedin! Masamdaki takvim aynen böyle söylüyor, seni domuz!"

Ginter, "Ama Herr Kumandan," dedi. "Kelepçe siparişinin dün itibariyle yerine getirildiğini bildirmeme izin verin. *Oberscharführer* Neuschel'e kelepçeleri ne yapmam gerektiğini sorduğumda, onları sizin büronuza bırakmamı söyledi. Ben de öyle yaptım."

Amon, Ginter'i yeniden büroya sürükledi ve SS mensubu Nauschel'i çağırdı. Genç Nauschel, "Evet, neden?" dedi. "Sol taraftaki üstten ikinci çekmenize bakın, Herr Kumandan." Goeth çekmeceyi açtığında kelepçeleri gördü. Pek de becerikli olmayan, Viyanalı genç sağ koluna bakarak, "Onu neredeyse öldürüyordum," dedi.

Gri Yönetim Binası'nın duvarına diğerlerini rahatsız etmeyecek şekilde nazikçe tüküren Roman Ginter adındaki bu adam kazara bir cinayete kurban gitmiş olsaydı, Amon bundan Nauschel'i sorumlu tutacaktı. Ginter adlı bu adam ayrıca, Płaszów'daki atölyelerde çalışan tutukluların doğruca Auschwitz'e gönderilmelerini engelleyen metal artıkları gibi malzemeleri Oskar'dan talep etmek üzere özel geçiş izniyle DEF'e gidip gelen kişiydi. Bu nedenle, önüne gelene tabancasını sallayan Amon Goeth, Płaszów kampının varlığını yönetim konusundaki ender dehasıyla sağladığına inanıyor olsa da, bunu asıl başaran ağızları kanla dolu tutuklulardı.

25. BÖLÜM

Bazı kimseler Oskar'ın artık iyice çığırından çıkmış bir kumarbaz gibi para saçtığını düşünüyorlardı. Emalia'da yaşayan tutuklular Oskar'ı pek az tanıyor, fakat bedeli kendi kendini mahvetmek bile olsa, onlar için çabalamaktan çekinmeyeceğini görebiliyorlardı. Şu sıralarda Oskar'ın kendilerine sunduğu ufak şeyleri tıpkı ebeveynlerinden Noel hediyesi alan çocuklar gibi karşılıyorlardı, fakat daha sonraları onun hakkında, "Şükürler olsun ki bize karşı, karısına olduğundan daha sadık davrandı," diyeceklerdi. Ve tıpkı tutuklular gibi, çeşitli SS subayları da Oskar'ın bu tutkusunu araştırıp meydana çıkarmak üzerelerdi.

Bu subaylardan biri olan Dr. Sopp, Kraków'daki SS hapishanelerinde ve Pomorska'daki SS mahkemelerinde[47] hekimlik yapıyordu. Herr Schindler'e Polonyalı bir haberci göndererek, onunla iş yapmak istediğini söyletti. Montelupich hapishanesinde Frau Helene Schindler isminde bir kadın vardı. Elbette Dr. Sopp bu kadının Schindler'le herhangi bir kan bağı olmadığından, sadece kocasının Emalia'ya bir miktar para yatırımı yaptığından emindi. Şüpheli Aryan belgeleri taşıdığı için hapishaneye getirilmişti. Dr. Sopp'un, bu durumun Bayan Schindler'in Chujowa Górka'ya giden bir

47 Yazarın Notu: SS teşkilatının kendine ait bir yargı sistemi vardı.

kamyona bindirileceğinin habercisi olduğunu söylemesine gerek yoktu. Fakat Oskar'ın ortaya belirli bir miktar para koyması durumunda, Bayan Schindler'in Bohemya'daki Marienbad'da süresiz olarak tedavi olması gerektiğini belirten bir sağlık raporu hazırlayabileceğini söyledi.

Oskar, Sopp'un muayenehanesine gittiğinde, onun sağlık raporu için tam 50.000 zloti istediğini öğrendi. Onunla tartışmak gereksizdi. Sopp gibi bir adam üç senelik deneyiminin ışığında, bu tür iyilikler karşılığında nasıl bir fiyat önereceğini gayet iyi biliyordu. Oskar öğleden sonra parayı toparladı. Sopp, Oskar'ın bunu yapacağını, onun kenara köşeye belli bir miktarda nereden geldiği belirsiz, kayıt altına alınmamış kara para ayıracak türden bir adam olduğunu biliyordu.

Oskar ödemeyi yapmadan önce hekime bazı şartlar koştu. Dr. Sopp'la birlikte Montelupich'e giderek kadını hücresinden kendisi çıkarmak istiyordu. Kadını şehir merkezindeki ortak arkadaşlarından birine teslim edecekti. Sopp karşı çıkmadı. Bayan Schindler, dondurucu soğuğun hâkim olduğu Montelupich'te yanan çıplak ampulün ışığında, kıymetli belgelerini geri aldı.

Bir muhasebeci aklına sahip olan daha dikkatli bir adam, başını soktuğu bu derde karşılık Sedlacek'in Budapeşte'den getirdiği paranın bir kısmını kullanırdı. Oskar sahte tabanlı bavullar ve giysi astarlarına gizlenerek Kraków'a getirilen, yaklaşık 150.000 Reichsmarklık bir meblağ teslim almıştı. Ancak kısmen borç aldığı veya verdiği paralar konusunda oldukça isabetsiz bir hesap tuttuğu için, kısmen de şeref ve haysiyeti konusundaki tutumu nedeniyle, Sedlacek'ten aldığı paranın Amon'a götürdüğü konyağa ödenen miktar dışında tamamını, Yahudi bağlantılarına teslim etmişti.

Bu konular her zaman bu kadar dolambaçsız bir şekilde ilerlememişti elbette. Sedlacek 1943 yazında 50.000 RM ile Kraków'a geldiğinde, Oskar'ın para vermeyi teklif ettiği

Płaszów tutsağı Siyonistler bunun bir dümen olabileceğinden korkup parayı kabul etmemişlerdi.

Oskar ilk olarak, Płaszów'daki bir maden atölyesinde kaynakçılık yapan, aynı zamanda da *Hitach Dut* adlı Siyonist Gençlik ve İşçi Hareketi'nin üyelerinden biri olan Henry Mandel'e yaklaştı. Mandel paraya elini bile sürmek istemedi. Schindler, "Bak," dedi, "bana bu paranın yanında İbranice yazılmış bir mektup verildi. Filistin'den gelen bir mektup." Bu bir tuzaksa ve Oskar SS tarafından kullanılmakta olan ifşa edilmiş biriyse, elinde Filistin'den gelen bir mektup olması doğaldı elbette. Ayrıca, kahvaltıda yeterince ekmek bile bulamayan biri için 50.000 RM (100.000 zloti) geri çevrilmesi güç bir meblağaydı. Tabii bir de bu paranın Mandel'e keyfine göre kullanması için verilmek istendiği gerçeği vardı. Bütün bunlar hiç de inandırıcı bir tablo çizmiyordu.

Schindler bunun üzerine, Płaszów sınırları içindeki arabasının bagajında duran parayı başka bir *Hitach Dut* üyesine, Alta Rubner adlı bir kadına vermeyi denedi. Rubner'in kablo fabrikasına çalışmaya giden tutuklular, Polonya hapishanesindeki Polonyalılar, Sosnowiec'teki gizli örgütler arasında bazı bağlantıları vardı. Mandel'i karşısına alarak, "Belki de," dedi, "bu işi örgütlere bırakmak daha doğru olur. Onlar Herr Oskar Schindler'in önerdiği paranın kaynağını saptayabilirler."

Oskar, Madritsch'in dikiş makinelerinin gıcırtıları arasında sesini yükselterek, onu ikna etmeye çalışmaya devam etti. "Bütün kalbimle sizi temin ederim ki bu bir tuzak değil!" *Bütün kalbimle.* Tam da provokatör bir ajandan bekleyebileceğiniz bir hassasiyet ifadesi!

Mandel, Oskar gittikten sonra Stern'le konuşarak mektubun güvenilir olduğuna dair güvence aldı ve Rubner'le konuşarak parayı kabul etmeye karar verdi. Ancak Oskar'ın bir daha bu konu için Płaszów'a gelmeyeceğini biliyordu. Bu nedenle, Marcel Goldberg'in Yönetim Binası'ndaki ofisine

gitti. Goldberg de eskiden bir *Hitach Dut* üyesiydi ancak işçi listeleri, nakliye listeleri, ölüler ve yaşayanların listelerinden sorumlu memur görevine getirildikten sonra insanlardan rüşvet almaya başlamıştı. Mandel yine de ona baskı uygulayabilirdi. Oluşturabileceği veya en azından isim ekleyip çıkarabileceği listelerden biri, Płaszów atölyelerinde kullanılacak metal artıklarını teslim almak üzere Emalia'ya giden kişilerin listesiydi. Mandel eski zamanların hatırına, Emalia'ya gitmek istemesinin gerçek nedenini açıklamak zorunda kalmadan listeye girmeyi başardı.

Ancak Zabłocie'ye gelerek metal artığı almak üzere gönderilmiş grubun arasından sıyrılmaya çalışırken, Emalia'nın ön ofisindeki Bankier tarafından durduruldu. Bankier, Herr Schindler'in fazlasıyla meşgul olduğunu söyledi.

Mandel bir hafta sonra yeniden Zabłocie'deydi. Ve Bankier bir kez daha onun Oskar'la konuşmasını engelledi. Mandel şansını üçüncü kez denediğinde, Bankier biraz daha açık konuşmaya karar verdi. "Siyonist parasını mı istiyorsun? Daha önce istememiştin. Ama şimdi istiyorsun. Bu durumda parayı alamazsın. Hayat böyledir, Bay Mandel!"

Mandel başını sallayarak bürodan ayrıldı. Böyle bir şey olmamasına rağmen, Bankier'in nakit paranın bir kısmını cebe indirmiş olduğunu düşünüyordu. Aslında Bankier sadece tedbirli davranmaya çalışıyordu. Para önünde sonunda Płaszów'daki Siyonist tutukluların eline geçti, çünkü Alta Rubner'in harcama makbuzları Sedlacek tarafından Springmann'a ulaştırıldı. Görünüşe göre paranın bir kısmı Płaszów'a Kraków dışından getirilen ve bu sebeple dışarıda onları destekleyecek hiçbir kaynağa sahip olmayan tutuklular için harcanmıştı.

Oskar'ın eline geçen ve onun tarafından Yahudilere aktarılan paranın, Stern'in olmasını dilediği gibi çoğunlukla yiyecek için mi harcandığı, yoksa geçiş izni ve silah temin edebilmeleri için gizli direniş örgütlerine mi gönderildiği

hiçbir zaman araştırılmamıştır. Ancak bu paranın tek bir kuruşu bile Bayan Schindler'in Motelupich'ten salıverilmesi veya Danziger kardeşler gibi kimselerin kurtarılması için harcanmamıştı. Sedlacek'in teslim ettiği para ayrıca Oskar'ın 1943 yılı boyunca Emalia'nın kapatılmasıyla ilgili herhangi bir öneri sunmamaları için büyük, küçük birçok SS subayına verdiği emaye kap kacak rüşvetlerine de harcanmamıştı.

Oskar'ın Emalia'daki kızlardan biri hamile kaldığında jinekolojik aletler için harcamak zorunda kaldığı 16.000 zlotinin içinde de bu paradan tek kuruş yoktu. Hamilelik, elbette, Auschwitz için dönüşü olmayan acil bir bilete sahip olmak anlamına geliyordu. Oskar bu parayı *Untersturmführer* John'un arızalı Mercedes'ini satın almak için de kullanmadı. Płaszów'dan otuz kişinin Emalia'ya getirilmesini talep ettiği sıralarda, John bozuk Mercedes'ini ona indirimli bir fiyata satmayı önermişti. Oskar'ın bir günde karar verip 12.000 zlotiye satın aldığı araba, daha sonra Leo John'un arkadaşı ve meslektaşı *Untersturmführer* Scheidt tarafından, kamp sınırları içindeki saha çalışmalarında kullanılmak üzere talep edilmişti. Oskar akşam yemeği sofrasında Ingrid'le konuşurken öfkeden kudurmuş bir halde, "Kim bilir, belki de bagajda toprak taşıyacaklardır!" diye gürlemişti. Daha sonraları yaptığı gayri resmi bir açıklamada bu olay hakkında, iki beyefendiye de yardım edebildiği için mutluluk duyduğunu dile getirecekti.

26. BÖLÜM

Raimund Titsch o sıralarda Oskar'dan çok daha farklı bir iş için ödeme yapmakla meşguldü. Titsch sessiz, memur tipli, Avusturyalı bir Katolik'ti. Bazılarının ilk savaştan kalma olduğunu söylediği, bazılarının ise çocukluğunda geçirdiği bir kazanın eseri olduğuna inandığı topal bir ayağı vardı. Amon ve Oskar'dan yaklaşık on yaş daha büyüktü; hatta daha yaşlı bile olabilirdi. Julius Madritsch'in Płaszów kampı içindeki, üç bin terzi kadın ve teknisyenden oluşan üniforma fabrikasının müdürlüğünü yapıyordu.

Ödemelerinin bir kısmı Amon Goeth'le oynadığı satranç oyunlarına gidiyordu. Yönetim Binası ile Madritsch tesisi arasında bir telefon hattı vardı ve Amon onu sıklıkla oyun oynamak için yanına çağırıyordu. Raimund'un Amon'la oynadığı ilk oyun yarım saat kadar sürmüş ve *Hauptsturmführer*'in lehine sonuçlanmamıştı. Titsch'in bastırmak zorunda kaldığı, pek de muzaffer olmayan "Şah mat!" ünlemi dudaklarında ölüp giderken, Amon'un girdiği öfke krizi karşısında afallamıştı. Kumandan paltosunun düğmelerini çözerek tabanca kemerini çekiştirmiş, şapkasını çıkararak kafasına vurmuştu. Dehşete düşen Titsch onun aşağı inip tramvay hattında çalışan tutuklulardan birini yakalayacağını ve Raimund'un zaferinin acısını, zavallı bir işçiden

çıkaracağını zannetmişti. O öğlen vakti oynanan ilk oyundan sonra Titsch kendine yeni bir yön belirlemişti. Artık Kumandan'a yenilmek için üç saat kadar uzun bir süre boyunca satranç tahtasında oyalanıyordu. Yönetim Binası'ndaki işçiler Titsch'in satranç görevini yerine getirmek üzere topallayarak Jerozolimska'dan geldiğini gördüklerinde, öğle vaktinin bir öncekinden çok daha insaflı bir şekilde geçeceğini anlıyorlardı. Mütevazı bir güvenlik hissi binadaki işçilerden atölyelere, hatta perişan durumdaki tramvay hattı çalışanlarına kadar yayılıyordu.

Fakat Raimund Titsch yalnızca Amon'u engelleyici niteliği olan satranç oyunları oynamakla kalmıyordu. Oskar'ın Płaszów'a getirdiği Dr. Sedlacek ve cep kameralı diğer adamdan bağımsız bir şekilde, kendisi de bazı fotoğraflar çekmeye başlamıştı. Bazen büro penceresinden, bazen de atölyelerin köşelerinden, çizgili üniformalı tramvay hattı işçilerini, çorba ve ekmeklerin dağıtılmasını, temeller ve tahliye kanallarının kazılmasını fotoğraflıyordu. Titsch'in çektiği bu fotoğraflardan bazıları muhtemelen, Madritsch'in atölyelerine yapılan yasadışı ekmek sevkiyatını da içeriyordu. Yuvarlak, kahverengi ekmekler bizzat Raimund tarafından, Madritsch'in rıza ve parasıyla, kumaş balyaları ve bez toplarının altına gizlenerek kamyonlarla Płaszów'a getiriliyordu. Titsch yuvarlak çavdar ekmeklerinin elden ele aktarılarak aceleyle Madritsch'in deposuna götürülmesini de fotoğraflamıştı. Ekmekleri taşıyan işçiler fabrikanın gözetleme kuleleri tarafından görülmeyen ve kamptaki kırtasiye malzemeleri üreten tesis binası sayesinde anayoldan gizlenen tarafta çalışmaya özen gösteriyorlardı.

Titsch, SS mensuplarını ve Ukraynalıları hem eğlence zamanlarında hem de görev başındayken fotoğraflamıştı. Çok geçmeden katil köpekler tarafından baldırları yırtılacak, cinsel organı koparılacak olan mühendis Karp'ın gözetimi altında çalışan işçi grubunu da fotoğraflamayı

başarmıştı. Płaszów'u geniş açıdan çektiği bir fotoğrafında ise bu yerin büyüklüğü ve ıssızlığını gözler önüne sermişti. Amon'un verandasında bazı yakın plan çekimler bile yapmıştı. Bu çekimlerde Kumandan, neredeyse 120 kiloya yaklaşmış iri gövdesiyle bir şezlongda güneşleniyordu. Amon son zamanlarda o kadar kilo almıştı ki, göreve henüz getirilen SS mensubu Dr. Blancke ona, "Yeter, Amon. Biraz kilo vermelisin," deyip duruyordu. Titsch, Rolf ve Ralf'in koşuşturarak güneşlenmelerini, Majola'nın köpeklerden birinin tasmasından tutarak bundan hoşlanıyormuş numarası yapmasını da fotoğraflamıştı. Ayrıca Amon'u büyük, beyaz atının üzerinde tüm haşmetiyle otururken de yakalamayı başarmıştı.

Titsch çektiği fotoğrafların filmlerini yıkatmıyordu. Zaten arşivlenecek olan bu fotoğraflar film rulosu formundayken çok daha güvendeydiler. Raimund onları Kraków'daki dairesinde tuttuğu çelik bir kutuya saklamıştı. Dairesinde ayrıca Madritsch Yahudilerinin elinde kalan eşyaları da saklıyordu. Płaszów kampında yaşayan kimseler yanlarında, başlarına gelebilecek en büyük tehlikeyle karşılaştıklarında isim listesiyle ilgilenen veya sığır vagonlarının kapılarını tutan subaylara önerebilecekleri kıymetli eşyalar bulundururlardı. Titsch yalnızca umutsuz kişilerin değerli mallarını ona emanet ettiklerini, Płaszów'da yüzükler, saatler ve mücevherler saklayan azınlığın ona ihtiyaç duymadıklarını anlayabiliyordu. Bu kişiler bazı ayrıcalıklar veya eşyalar karşılığında kıymetli varlıklarını takas ediyorlardı. Titsch'in fotoğraflarını sakladığı yere yaklaşık bir düzine kadar ailenin elinde kalan son kıymetli eşyalar da giriyordu; Yanka Teyze'nin broşu, Mordsche Amca'nın saati, vs.

Aslında Titsch'in fotoğrafları yıkatması gerekmedi; daha doğrusu Płaszów rejimi sona erdiğinde, Schemer ve Czurda kaçtıklarında ve SS Ana İdare ve İktisat Amirliği'nin kusursuz dosyaları birer kanıt olarak kullanılmak üzere balyalar

halinde kamyonlara yüklendiğinde, bunu yapmaması için her türlü sebebi vardı. Bunu yaptığı takdirde, SS mensuplarının savaştan sonra kurdukları gizli ODESSA topluluğunun dosyalarına bir vatan haini olarak geçecekti. Madritsch fabrikasında çalışanlar için 30.000 somundan fazla ekmek, fazlaca sayıda tavuk ve kilolarca tereyağı temin etmiş ve bu nedenle İsrail Hükümeti tarafından onur nişanı ile ödüllendirilerek basında yer almıştı. Bazı kimseler Viyana sokaklarında onu tehdit edip, ona "Yahudi yalakası" diyorlardı. Bu nedenle Płaszów filmleri yaklaşık yirmi yıl boyunca Viyana'nın taşra bölgesindeki bir parkta, Titsch'in onları gömdüğü yerde kalacaktı. Eğer kimse bu filmlerle ilgilenmemiş olsaydı, Amon'un sevgilisi Majola'ya, katil köpeklerine ve isimsiz kölelerine ait bu görüntüler sonsuza kadar orada kalmış olabilirlerdi. Bu nedenle, Schindler sayesinde hayatta kalan bir Yahudi'nin (Leopold Pfefferberg) 1963 yılında kutuyu ve içindeki filmleri, ölümcül bir kalp rahatsızlığından muzdarip olan Titsch'ten 500 dolar karşılığında gizlice satın alması, Płaszów tutsakları için bir zafer niteliği taşıdı. Raimund o zaman bile, filmlerin onun ölümünden önce yıkatılmamasını rica etti. ODESSA'nın isimsiz gölgesi onu Płaszów günlerinde Amon Goeth veya Auschwitz yöneticisi Schemer'in isimlerinin korkuttuğundan daha fazla korkutuyordu.

Titsch defnedildikten sonra filmler yıkatıldı. Fotoğrafların neredeyse tamamı, sapasağlam bir şekilde ele geçirildi.

*

Amon'un zulümleri ve Płaszów kampının genel zorluklarından sağ kurtulabilen hiç kimse, Raimund Titsch hakkında suçlayıcı bir beyanatta bulunmadı. Fakat Titsch zaten hakkında çeşitli efsaneler anlatılan insanlardan değildi. Bu kişi Oskar'dı. Sağ kalanların arasında heyecan verici bir efsane gibi anlatılan, 1943 yılına ait bir Schindler hikâyesi vardı. Bir efsanenin doğru olup olmaması veya

doğru olması gerekip gerekmemesi pek de önem arz etmediğinden, bu hikâyenin her nasılsa gerçeklerden daha gerçek olduğuna inanılıyordu. Bu tür hikâyeler duyulduğunda Titsch'in Płaszów tutsaklarının gözünde iyi kalpli bir keşiş olmasının yanında, Oskar'ın Yunan mitolojisindeki her ufak çaplı tanrı gibi iki yüzü ve pek çok yerde parmağı olan; kimseye sezdirmeden kullandığı bir güce ve birçok insani kusura sahip; güvenilir bir kurtuluşu müjdeleyen bir tanrı olduğu fark edilebilirdi.

Hikâyelerden biri SS polis şeflerinin, Teçhizat Denetim Kurulu'nun gözünde pek de verimli bir sanayi bileşiği durumunda olmayan Płaszów'u kapatmak için baskı altında oldukları zamana denk gelir. Amon Goeth'ün hizmetçisi Helen Hirsch, akşam yemeklerinde Amon'dan bir süreliğine kaçmak ve kafalarını toparlamak için koridora veya villa mutfağına kaçan birçok subayla ya da misafirle karşılaşırdı. Bir akşam yine bu şekilde mutfağa gelen Tibritsch adlı bir subay Helen'e, "İnsanların canlarını feda ettiklerinin farkında değil mi bu adam?" diye sormuştu. Elbette Płaszów'un karanlık köşelerini değil, Doğu Cephesi'ni kastediyordu. Amon'unkinden daha az görkemli hayatlar süren subaylar villada gördükleri karşısında genellikle öfkeye kapılır, hatta daha da tehlikelisi, onu kıskanırlardı.

Dedikodulara göre General Schindler bir pazar akşamı, savaşa gerçek bir katkıda bulunup bulunmadığını kendi gözleriyle görmek üzere Płaszów'u ziyaret etmişti. Böylesine önemli bir bürokratın tesisleri ziyaret etmesi pek alışıldık değildi, fakat belki de Teçhizat Denetim Kurulu, Doğu Cephesi'ne yaklaşmakta olan sert havaların arifesinde fazladan mesai yapmaya karar vermiş olabilirdi. Teftiş, Emalia'da yenen bir akşam yemeğiyle başladı. Yemekte konyak ve şarap su gibi aktı çünkü Oskar da bir nevi şarap tanrısı Bacchus ya da Dionysos gibiydi.

Bu yemek sayesinde, teftiş edecekleri Płaszów'a gitmek üzere Mercedes'lerine binen müfettişler pek profesyonel bir havada değillerdi. Hikâyemiz bu iddiayla, General Schindler ve eşliğindeki diğer müfettişlerin üretim alanında dört yıldır müfettişlik yapan, uzman birer mühendis oldukları gerçeğini göz ardı etmektedir. Ancak elbette Oskar'ın bu gerçek karşısında korkuya kapılıp sinecek en son kişi olduğunu da unutmamak gerekir.

Teftiş, Madritsch'in giysi fabrikasından başladı. Płaszów'un en işlek yeri olan fabrika,1943 yılı boyunca 20.000 adetten fazla *Wehrmacht* üniforması üretmişti. Ancak buradaki asıl soru, Herr Madritsch'in Płaszów'u unutarak, sermayesini daha verimli ve daha yüksek teknolojili Podgorze ve Tarnow fabrikalarına yatırdığı takdirde daha iyi işler çıkarıp çıkaramayacağıydı. Płaszów'un derme çatma koşulları ne Madritsch'i, ne de herhangi bir fabrikatörü, iyi bir fabrikanın ihtiyaç duyduğu gelişmiş makinelere yatırım yapmaya teşvik edecek cinsten değildi.

Ufak grup teftişe başladıktan birkaç dakika sonra, Itzhak Stern'in Płaszów jeneratör bölümündeki arkadaşlarının güç devrelerini kurcalaması nedeniyle bütün ışıklar söndü. Oskar'ın Teçhizat Denetim Kurulu üyelerine içirdiği içkinin yarattığı engellere şimdi de kötü aydınlatmanın kısıtlamaları eklenmişti. Teftiş süreci el fenerleriyle devam ederken, tezgâhlardaki makineler hareketsiz duruyor ve bu nedenle müfettişlerin profesyonel görüşlerini pek kışkırtamıyorlardı.

General Schindler el fenerinin ışığında gözlerini kısarak presler ve torna tezgâhlarına göz gezdirirken, ranzalarındaki 30.000 huzursuz Plasowlu onun ağzından çıkacak kelimelerin, kaderlerini belirlemesini bekliyorlardı. Fazlasıyla meşgul *Ostbahn* hatlarıyla bile, Auschwitz'e gönderilmelerinin yalnızca birkaç saatlik yolculuğa baktığını gayet iyi biliyorlardı. General Schindler'in merhametinden pek fazla

şey bekleyemeyeceklerinin de farkındaydılar. *Üretim* onun uzmanlık alanıydı ve başka her türlü konudan ağır basardı.

Efsaneye göre Płaszów sakinleri, Oskar'ın sunduğu akşam yemeği ve elektrik kesintisi sayesinde kurtuldular. Bu epey cömertçe kurgulanmış bir masaldı çünkü sonunda bu insanların yalnızca onda biri sağ kalmayı başaracaktı. Ancak Stern ve diğerleri bu hikâyeyi kutlamışlardı, bu nedenle detayların büyük bir kısmı muhtemelen doğruydu. Oskar'ın ne yapacağını bilemediği anlarda alkole başvurduğu ve müfettişleri karanlıkta bırakmak gibi düzenbazlıklardan hoşlanacak türden biri olduğu bilinen bir gerçektir. Oskar'ın kurtardığı genç bir çocuk daha sonraları, "Oskar'ın bir Alman olduğu kadar," diyecekti, "bir Çek olduğunu da unutmamanız gerek. O bir Aslan Asker Şvayk'tı.[48] Sistemin düzenini çorba etmeye bayılırdı."

Işıklar söndüğünde zorba Amon Goeth'ün neler hissettiğini sorgulamak hikâyeye kabalık etmek olur. Bu olayın gerçekten de anlatıldığı gibi gerçekleştiğini varsaysak bile, Goeth'ün bir yerlerde sarhoş olmak veya yemek yemekle meşgul olduğunu söyleyebiliriz. Fakat asıl soru, Płaszów'un gerçekten de General Schindler'in loş ışık ve alkolün zihninde yarattığı bulanıklık sayesinde mi, yoksa Auschwitz-Birkenau'nun fazlasıyla kalabalık olduğu o günlerde 30.000 Yahudi'yi tutabilecekleri en uygun yer olduğu için mi kurtulduğudur. Fakat bu hikâyenin, Płaszów'un ne kadar korku dolu bir yer olduğu veya çoğu tutsağı bekleyen nihai sondan ziyade, insanların Oskar'a karşı ne tür beklentiler içinde olduklarını gösterdiği aşikârdır.

*

48 Osudy Dobrého Vojáka Švejka za Světové Války: Jaroslav Hašek'in taşlama türündeki mizah romanı. Birebir çevirisi "İyi Asker Şvayk'ın Birinci Dünya Savaşı'ndaki Kaçınılmaz Maceraları" olan ve Türkçeye "Aslan Asker Şvayk" olarak tercüme edilen roman, Çek edebiyatının en çok dile çevrilmiş eserlerinden biridir. (Çev.)

SS Teçhizat Denetim Kurulu, Płaszów'un geleceğiyle ilgili bir karar vermeye çalışırken, Oskar'ın gelecekte çok yakından tanıyacağı Krakówlu genç bir ressam olan Josef Bau, Rebecca Tannenbaum adlı bir kıza kör kütük âşıktı. Bau, İnşaat Bürosu'nda teknik ressamlık yapıyordu. Tam da ressamlara yaraşır bir kader anlayışına sahip, ağırbaşlı bir delikanlıydı. Asla gerekli getto evraklarına sahip olamadığı için, deyim yerindeyse, Płaszów'a sığınmıştı. Gettodaki günlerini, fabrikalarının işine yarayacak herhangi bir niteliği olmadığı için annesi ve yakın dostları tarafından gizlenerek geçirmişti. 1943 yılının Mart ayında gerçekleştirilen tahliye sırasında gizlice gettodan çıkmış ve Płaszów'a götürülmekte olan bir sıraya kaynayıvermişti, çünkü Płaszów kampında, gettoda asla var olamayacak yeni bir endüstri alanı vardı: İnşaat. Josef Bau, Amon Goeth'ün ofisinin de bulunduğu iki kanatlı, kasvetli Yönetim Binası'nda proje çizmekle görevliydi. Itzhak Stern'in altında çalışıyordu ve Stern ondan "kendini kanıtlamış bir teknik ressam ve en azından potansiyel olarak kalpazanlık yeteneğine sahip bir delikanlı" olarak Oskar'a bahsetmişti.

Bau, Amon'la pek fazla karşılaşmadığı için şanslıydı çünkü Kumandan'ın fark ettiği anda derhâl tabancasına uzanmasına neden olan, sahici bir hassasiyet havası taşıyordu. Bau'nun ofisi Amon'un bulunduğu yere en uzak bölümdeydi. Bazı tutuklular zemin katta, Kumandan'ın ofisinin yakınlarında çalışıyorlardı. Aralarında kâtip Mietek Pemper'in de bulunduğu çeşitli satın alma memurları ve yazmanlar her gün beklenmedik bir kurşun tarafından öldürülme tehlikesi atlatıyor, yasa dışı hareket mevzusunda yapılan saldırılara göğüs germek zorunda kalıyorlardı. Savaştan önce Rothschild'ların birçok yan kuruluşu için satın almacılık yapmış ve şimdilerde tutukluların çalıştığı atölyeler için kumaş, deniz yosunu, kereste ve demir almakla görevli olan Mundek Korn, Yönetim Binası'nda, Amon'un

bürosuyla aynı bölümde çalışıyordu. Bir sabah bakışlarını masasından kaldırıp pencereye doğrulttuğunda, Kraków'dan tanıdığı yirmili yaşlardaki bir delikanlının, Jerozolimska Sokağı ve SS kışlalarının karşısındaki kereste yığınlarının dibine işediğini gördü. Aynı anda, iki tane beyaz gömlekli kolun binanın o tarafında bulunan tuvalet penceresinden dışarıya uzandığını fark etti. Sağ elde bir tabanca vardı. Hızlıca iki el ateş edildiğini ve kurşunlardan en az birinin delikanlının kafasına isabet ederek onu kesilmiş tahtaların üzerine fırlattığını gördü. Korn tuvalet penceresine bir kez daha baktığında, beyaz gömlekli kolun sahibi olan kişi pencereyi kapatmak üzereydi.

O sabah Korn'un masasında, Kumandan'ın ismindeki yuvarlak ünlülerinden oluşan aceleyle ama düzgünce imzalanmış talep formları duruyordu. Adamın bakışları önündeki imzadan, kereste yığının yanındaki, düğmeleri açık kalmış cesede doğru kaydı. Az önce gördüklerini gerçekten görüp görmediğini merak ediyordu. Amon'un yöntemlerinde oldukça baştan çıkarıcı bir nokta olduğunu seziyordu. Bu baştan çıkarıcı nokta, eğer cinayet gerçekten de tuvalete yapılan bir ziyaretten ya da dosya imzalamak gibi monoton bir eylemden ibaretse, belki de bütün ölümlerin, çaresizce olsa da, bir rutin olarak kabul edilmesi gerektiğiydi.

Görünüşe göre Josef Bau onu böylesine kökten bir şekilde ikna edecek şeylerle karşılaşmıyordu. Zemin katın orta ve sağ bölümlerindeki idari çalışanların temizlenmesi olayını da kaçırmıştı. Bahsi geçen temizlik, Goeth'ün sağ kolu Josef Neuschel'in, her nasılsa ofisteki kızlardan birinin eline bir paket domuz pastırması geçtiği konusunda yaptığı şikâyetle başlamıştı. Amon öfkeyle bürosundan çıkarak koridorda bağırmaya başlamıştı. "Tek yaptığınız şişmanlamak!" Ardından, bütün büro çalışanlarını iki sıraya dizmişti. Korn bütün bunları Podgorze Lisesi'nde yaşanan sahnelerden birine benzetmişti: Birinci sıradaki kızlar son derece yakından

tanıdığı, birlikte büyüdüğü, Podgorzeli ailelerin kızlarıydı. Sanki öğretmenler Kosciuszko Anıtı'na ve Wawel'deki müzeye gidecek grupları ayırıyor gibiydi. Oysa kızlar oradan doğruca Chujowa Górka'ya götürülmüş ve bir pastırma paketinden oluşan ziyafetin karşılığında, Pilrazik'in mangalarından biri tarafından kurşuna dizilmişlerdi.

Josef Bau bu tür büro kargaşalarına karışmıyor olsa bile, hiç kimse onun Płaszów'da korunaklı bir hayat sürdüğünü iddia edemezdi. Fakat elbette temizlik sırasında seçilen kızların hayatlarından çok daha az tehlikeli bir hayat sürüyordu. Rebecca Tannenbaum bir yetimdi, ancak savaş öncesinde Kraków'da sürdürdüğü yaşam süresince nazik teyzeler ve amcalardan yoksun kalmamıştı. Güzel yüzlü, düzgün vücutlu, on dokuz yaşında bir kızdı. Almancayı çok iyi konuşuyordu ve oldukça tatlı dilliydi. Son zamanlarda Stern'in, Yönetim Binası'nın arkasındaki bürosunda, Kumandan'ın çılgın müdahalelerinin yaşandığı bölümün uzağında çalışmaya başlamıştı. Fakat İnşaat Bürosu'ndaki işi, üstlendiği görevlerin yalnızca yarısını oluşturuyordu. Bunun yanında bir de manikürcülük yapıyordu. Amon'a haftada bir kez hizmet veriyor; diğer zamanlarda ise *Untersturmführer* Leo John, Dr. Blancke ve Blancke'ın huysuz sevgilisi Alice Orlowski'yle ilgileniyordu. Amon'un ellerinin uzun ve güzel yapılı olduklarını, şişman bir adamınkilere benzemeyen, hele ki bir canavarınkilere hiç benzemeyen, uçlara doğru incelen parmaklara sahip olduğunu fark etmişti.

İlk seferinde bir tutuklu ona Herr Kumandan'ın onu görmek istediğini söylemiş, Rebecca da sıraların arasından sıvışarak arka merdivenlerden kaçmaya yeltenmişti. Tutuklu onun peşinden gelerek, "Tanrı aşkına, yapma! Eğer seni ona götürmezsem beni fena halde cezalandırır," demişti.

Bu nedenle Rebecca, adamın peşinden Goeth'ün villasının yolunu tuttu. Ama salona girmeden evvel, pis kokulu kileri ziyaret etti. Burası Goeth'ün ilk yerleştirildiği evdi ve

kiler eski bir Yahudi mezarlığının içine kazılmıştı. Rebecca mezar toprağının içine girdiğinde, arkadaşı Helen Hirsch'in yaralarına pansuman yapmakta olduğunu gördü. Helen, "Başın belada," diye itiraf etti. "Ama işini yap ve kendin gör. Yapabileceğin tek şey bu. Bazı insanlardan profesyonel bir davranış tarzı görmeyi bekler, bazılarındansa beklemez. Geri geldiğinde sana kek ve sosis vereceğim. Ama buradan kafana göre yiyecek almamalısın; öncelikle bana sor. Bazıları izin istemeden yiyecek alıyor ve ben hangisini idare edeceğimi şaşırıyorum."

Amon gerçekten de Rebecca'nın profesyonel davranış tarzından hoşlandı. Parmaklarını ona uzatarak, Almanca bir muhabbete koyuldu. Uzaktan bakan biri burasının Cracovia Oteli olduğunu, Amon'un ise tekstil ürünleri, çelik veya kimyasal satmak üzere Kraków'a gelmiş, kolalı gömlekli, kilolu, genç bir kodaman olduğunu düşünebilirdi. Ancak bu görüşmelerin ılıman havasını bozan iki etmen vardı: Kumandan tabancasını bir saniye bile sağ dirseğinden ayırmıyor ve iki katil köpeğinden biri genellikle salonun bir köşesinde yatıyordu. Rebecca *Appellplatz*'da bu köpeklerin mühendis Karp'ı paramparça ettiklerini görmüştü. Yine de bazen, köpekler uykularında hırıldarken, savaş öncesinde Carlsbad'deki kaplıcalarda gördüklerinden bahsediyorlardı ve bu zamanlarda *Appellplatz*'daki yoklamalara hâkim olan dehşet duygusu Rebecca'ya oldukça uzak ve inanması güç geliyordu. Genç kız bir gün Amon'a tabancasının neden sürekli dirseğinde durduğunu sorma cesaretini gösterdi. Amon'un yanıtı, başını öne eğmiş bir halde işiyle ilgilenmekte olan Rebecca'nın ensesindeki tüylerin ürpermesine neden oldu. "Etimi kesersen diye."

Rebecca, kaplıca muhabbetleriyle delilik nöbetlerinin Amon'un gözünde aynı mertebede olduğuna, salona girerek Kumandan'ın Helen'i saçlarından sürüklediğini gördüğü gün ikna oldu. Kestane rengi saçları köklerinden

koparken Helen dengesini korumak için çırpınıyor, Amon ise elinden kayan saçları devasa, bakımlı elleriyle defalarca yeniden kavrıyordu. Bir başka akşam tekrar salona girdiğinde köpeklerden biri (Rolf veya Ralf; hangisi olduğundan emin değildi) ona doğru atılarak patilerini omzuna koyduğunda ve göğsüne doğru uzattığı ağzını açtığında buna bir kez daha ikna oldu. Etrafına bakındığında Amon'un kanepede uzanmış, olanları gülümseyerek izlemekte olduğunu gördü. "Titremeyi kes, seni aptal kız," dedi, "yoksa seni o tazıdan ben bile kurtaramam."

Rebecca'nın, Kumandan'ın hizmetini gördüğü süre içinde Amon işini hatalı yaptığı gerekçesiyle ayakkabılarını boyayan çocuğu vurmuş, Poldek Deresiewicz adlı, on beş yaşındaki emir erini köpeklerinden birinin pirelendiği gerekçesiyle bürosundaki halkalı cıvatalara asmış, ona danışmadan Herr Bosch'a birer at ile *dróżka* verdiği için hizmetkârı Lisiek'i idam etmişti. Yine de sevimli yetim haftada iki kez o salona giriyor ve tüm soğukkanlılığıyla o canavarın elini tutuyordu.

Rebecca Josef Bau'yla ise gri bir sabah vakti *Bauleitung*'un dışında durur ve Josef elindeki proje çerçevesini sonbahar bulutlarına doğru kaldırırken tanışmıştı. Adamın ince bedeni çerçevenin ağırlığının altında eziliyor gibiydi. Rebecca ona yardıma ihtiyacı olup olmadığını sordu. Bau, "Hayır," dedi. "Sadece güneşin açmasını bekliyorum." Rebecca, "Neden?" diye sordu. Josef ona inceltilmiş proje kâğıdına çizili şeffaf bina projesinin, çerçeveye yapıştırılmış olduğunu açıkladı. "Eğer güneş biraz daha parlarsa," dedi, "gizemli bir kimyasal tepkime sayesinde şeffaf çizimlerim projeye geçecek." Ardından, "Benim büyülü gün ışığım olmaya ne dersin?" diye sordu.

Güzel kızlar Płaszów'daki delikanlılardan böyle hoş sözler duymaya alışık değillerdi. Chujowa Górka'dan duyulan yaylım ateşleri ve *Appellplatz*'daki idamlar, kamptaki cinselliğe katı bir sınır koyuyordu. Örneğin, Wieliczka'daki

kablo fabrikasından dönen işçi grubunun üzerinde bir tavuk bulunduğunu düşünelim. Bu durumda Amon, kampın girişindeki aramalar sırasında işçilerden birinin çantasında bulunan tavuk hakkında atıp tutmaya başlardı. Bu çantanın kime ait olduğunu bilmek isterdi. Peki ya tavuk? *Appellplatz*'daki hiç kimse, hiçbir şeyi itiraf etmediği için Amon yakınlarındaki bir SS mensubunun tüfeğini alır ve en ön sıradaki tutukluyu vururdu. Tutuklunun içinden geçen kurşun, arkada duran tutukluyu da yere yıkardı. Fakat insanlar sessizliklerini korumaya devam ederlerdi. Amon, "Birbirinizi ne kadar da seviyorsunuz böyle?" diye kükreyerek, sıradaki tutukluyu vurmak üzere harekete geçerdi. On dört yaşındaki bir oğlan, kalabalığın içinden sıyrılarak öne çıkardı. Delikanlı, Amon'un karşısında titremelerine ve gözyaşlarına engel olamazdı. Herr Kumandan'a, tavuğu kimin getirdiğini bildiğini söylerdi. Amon, "Kimmiş, peki?" diye sorunca oğlan, ölü adamlardan birini işaret ederek, "O yaptı!" diye haykırırdı. Amon, oğlanın sözüne inanarak *Appellplatz*'daki herkesi şaşkına çevirir ve başını geriye atarak, öğretmenlerin sınıflarında karşılaştıkları inanılmaz olaylar karşısında yapmaktan hoşlandıkları biçimde gülmeye başlardı. *Bu insanlar yok muydu... Olanların bedelini hep birlikte ödeyeceklerini anlayamıyorlar mıydı?*

Böyle bir akşamdan sonra, saat yedi ve dokuz arasındaki özgür dolaşma saatlerinde, tutukluların birçoğu bu tür keyfi flörtler için pek zaman bulamazlardı. Kasıklarınızı ve koltuk altlarınızı ele geçiren bitler resmiyet gerektiren durumları alay edilecek bir hale getiriyordu. Genç erkekler hiçbir nezaket kuralına uymadan kızların üzerine çıkarlardı. Kadınlar bölümünde söylenen bir şarkı, bir bakireye neden kendini zincirlere bağladığını, kendisini kimin için sakladığını zannettiğini soruyordu.

Emalia'daki atmosfer Płaszów'daki kadar karamsar değildi. Emaye atölyesindeki makinelerin arasına, âşıkların çok

daha medeni bir şekilde buluşmalarını sağlamak üzere birkaç gizli hücre eklenmişti. Birbirine geçmiş kulübelerde gözetilen kadın-erkek ayrımı yalnızca görünürde mevcuttu. Günlerin burada korkusuz bir şekilde geçmesi ve dağıtılan tayının doyuruculuğu, taşkınlıkların Płaszów'dan daha az sayıda olmasını sağlıyordu. Ayrıca Oskar, SS garnizonunun bizzat onun izni olmaksızın içeri girmesine hâlâ engel oluyordu.

Tutuklulardan biri, herhangi bir SS mensubunun kışlaya girmek istemesi olasılığına karşı Oskar'ın odasına elektrik hattı çekildiğini anımsıyor. SS mensubu aşağıda harekete geçerken Oskar masasının yanına yerleştirilmiş ve kampın içindeki bir zile bağlanmış düğmeye basıyordu. Zilin çalışı öncelikle, Oskar tarafından onlara verilen yasa dışı sigaraları söndürmeleri için tutukluları uyarıyordu. (Oskar neredeyse her gün fabrika işçilerinden birine, "Daireme çık," diyordu, "ve şu sigara tablasını doldur." Ardından da belirgin bir şekilde göz kırpıyordu.) Bu zil aynı zamanda da kadın ve erkeklerin ait oldukları kulübelere geri dönmeleri gerektiğini belirtiyordu.

Płaszów'da, sanki onunla Rynek'teki bir pastanede tanışıyormuşçasına flört eden bir delikanlıyla tanışmak, Rebecca için yitirilmiş bir kültürün kalıntısı olan, şaşkınlık verici bir olaydı.

Bir başka sabah Stern'in bürosundan çıkıp aşağıya indiği sırada Josef ona çalıştığı masayı gösterdi. Masada mevcut olanlara ek olarak inşa edilecek yeni kışlaların projeleri duruyordu. "Kışlanızın numarası ve kışla *Älteste*'nizin[49] adını sorabilir miyim?" Rebecca haklı bir isteksizlikle ona cevap verdi. Helen Hirsch'in saçlarından koridora sürüklendiğini görmüştü; ayrıca yanlışlıkla Amon'un tırnak etini acıttığı takdirde öldürülebilirdi. Ancak yine de bu delikanlı, onun genç kızlığa özgü çekingenliğinin yeniden açığa çıkmasını

49 *Alm.* Yaşça en büyük olan kimse. (Çev.)

sağlamıştı. Josef, "Gelip annenizle konuşacağım," diye söz verdi.

Rebecca "Benim annem hayatta değil", diye yanıtladı. "O halde gelip *Älteste*'nizle konuşurum."

Böylece bu ilişki, sanki gençlerin kampta yeterince özgürlük alanları ve zamanları varmışçasına, büyüklerin izniyle başladı. Josef'in harika ve fazlasıyla nazik biri olmasından dolayı hiçbir zaman öpüşmediler. İlk gerçek yakınlaşmaları Amon'un çatısının altında gerçekleşti. Bir manikür seansı sonrasıydı. Rebecca, Helen'den sıcak su ve sabun alarak gizlice bluzunu yıkamak ve iç çamaşırlarını değiştirmek için, tadilat sebebiyle boşaltılmış olan üst kata çıktı. Yıkanma leğeni olarak yemekhane kabını kullanıyordu. Ertesi gün çorbasını almak için yine o kabı kullanacaktı.

İçi köpüklü suyla dolu o ufak kabın içinde bluzunu yıkarken birdenbire karşısında Josef'i buldu. Rebecca, "Niçin buradasın?" diye sordu. Josef, "Yapılacak tadilatın projesini çizebilmek için ölçü alıyorum," diye yanıtladı. "Peki ya sen niçin buradasın?"

Rebecca, "Nedenini görüyorsun," dedi, "ve lütfen sesini çok yükseltme."

Josef etrafta dans edercesine hareket ederek duvarları ve pervazları ölçmeye koyuldu. Amon'un fazlasıyla titiz standartlarını bildiği için endişelenen Rebecca, "Lütfen işini dikkatli yap," dedi.

Josef, "Hazır buradayken," dedi, "seni de ölçsem fena olmaz." Mezurayı genç kadının omuzlarından bileklerine ve ensesinden kuyruk sokumuna kadar açıp ölçü aldı. Rebecca, genç adamın parmaklarının ölçü alırken ona dokunması karşısında direnmedi. Ancak birbirlerine sarılıp yeterince o şekilde kaldıktan sonra Rebecca ona çıkmasını emretti. Baştan çıkarıcı bir öğle vaktinin burada yeri yoktu.

Płaszów'da, hatta SS mensuplarının arasında bunun gibi birçok ümitsiz romantizm anları yaşanıyordu, ancak

bunlardan hiçbiri genç Josef Bau ve manikürcü kız arasındaki bu usturuplu yakınlaşma kadar şen bir şekilde ilerlemiyordu. Örneğin gettodaki klinikte Dr. Rosalia Blau'yu ve kışlanın temeli çöktüğünde Diana Reiter'i vuran *Oberscharführer* Albert Hujar, Yahudi bir tutukluya âşık olmuştu. Madritsch'in kızı ise Tarnow gettosundan Yahudi bir oğlana tutulmuştu. Oğlan, uzman getto tasfiyecisi Amon Goeth yazın sonlarına doğru Tarnow'u da tıpkı Kraków gibi kapatmak üzere görevlendirilene dek, Madritsch'in Tarnow'daki tesisinde çalışmıştı. Şimdi ise Płaszów sınırları içindeki Madritsch atölyelerinde çalışıyor, Madirtsch'in kızı ise onu burada ziyaret etme şansı buluyordu. Ancak bu durumdan hiçbir sonuç çıkmayacaktı. Tutukluların eşleri ve sevgilileriyle buluşabilecekleri hücreleri ve sığınakları vardı. Ancak Reich yasalarından Yahudi tutukluların tuhaf ahlak kurallarına kadar her şey, Fräulein Madritsch ile genç sevgilisi arasındaki olası ilişkiye direniyordu. Benzer şekilde, şerefli Raimund Titsch de çalıştırdığı tornacılardan birine âşık olmuştu. Bu da diğerleri gibi nazik, gizli kapaklı ve sonuçsuz kalmaya mahkûm bir aşktı. *Oberscharführer* Hujar'a gelince; Amon Goeth'den aptallık etmeyi kesmesi konusunda bir emir almıştı. Bu nedenle kızı yürüyüş yapmak için ormana götürdü ve dünyadaki bütün pişmanlıkların en sevgi dolu haliyle onu ensesinden vurdu.

Görünüşe göre SS mensuplarının kapılacakları herhangi bir tutku, ölümle sonuçlanmaya mahkûmdu. Her gece Goeth'ün yemek masasının başında Viyana melodileri çalan kemancı Henry Rosner ile akordeoncu kardeşi Leopold Rosner, bunun farkındaydılar. Bir akşam Amon'un masasına konuk olan, gri *Waffen* SS üniformalı uzun, ince bir adam fazlasıyla içmiş ve Rosner'lardan *Kasvetli Pazar* adlı Macar şarkısını isteyip durmuştu. Bu hüzünlü şarkı aşk için intihar etmek üzere olan genç bir adamın ağzından söylenen, duygusal bir ağıttı. Henry bu parçanın, SS mensuplarının boş

vakitlerinde fazlasıyla derin bir şekilde büründükleri ruh haliyle birebir uyumlu olduğunu fark etti. Otuzlu yıllarda Macaristan, Polonya ve Çekoslovakya hükümetleri bu parçayı, askerler arasında yoğun "ümitsiz aşk intiharı" vakalarına neden olduğu gerekçesiyle yasaklamayı bile düşünmüştü. Kendi kafalarını uçurmak üzere olan genç askerler bazen intihar notlarına bu parçanın sözlerini karalarlardı. İşte bu nedenle Reich Propaganda Bakanlığı uzun zaman önce bu şarkıyı yasaklamıştı. Şimdi bu uzun boylu, şık giyimli, ilk gençlik aşklarını yaşamakta olan çocuklara sahip olacak kadar yaşlı görünen konuk, ikide bir Rosner'ların yanına gelerek, "Kasvetli Pazar'ı çalın," deyip duruyordu. Ve Dr. Goebbels bu parçanın çalınmasını yasaklamış olmasına rağmen, güney Polonya kırsalındaki hiç kimse, aşk konusunda mutsuz bazı anıları olan bir SS subayı ile tartışmayı göze almazdı.

Konuk, dört veya beş kez bu parçayı istedikten sonra Henry Rosner tüyler ürpertici bir kanaate vardı: Kendi ırkının geleneklerine göre müzik, büyüyle eş değerdi. Ve Avrupa'daki hiç kimse kemanın insanlar üzerinde nasıl da tesirli olduğunu Henry gibi Kraków Yahudi'si olan biri kadar iyi bilemezdi. Ne de olsa Henry, müziğin sonradan öğrenilmekten ziyade, tıpkı *kohen*'lik[50] gibi kalıtsal bir hakikati olduğuna inanan bir aileden geliyordu. Henry o anda, daha sonraları ifade ettiğine göre, "Tanrım, eğer gerçekten böyle bir gücüm varsa, belki de bu orospu evladının kendini öldürmesini sağlayabilirim," diyecekti.

Kasvetli Pazar'ın yasaklı melodileri Amon'un yemek odasında defalarca tekrarlanarak meşruluk kazanır ve Henry bu şarkı üzerinden bir tür savaş ilan ederken, Leopold

50 *İbr.* Kohen: Rahip. Bu kelime gelen olarak "rahip" anlamını taşısa da, bir *kohen*'in pratikte Tevrat'ta geçen Harun'un soyundan gelmesi zorunludur. Ancak modern, reformist dini uygulamalarda *kohen*'lerin hiçbir ayrıcalığı yoktur. (Çev.)

karşısındaki yakışıklı subayın onlara yönelttiği melankolik ve neredeyse minnettar bakışlarla kendine olan güvenini yeniden kazanmış bir vaziyette kardeşine eşlik ediyordu.

Henry kemanı aracılığıyla SS mensubunun ölümünü hazırlamaya çalıştığının dışarıdan bile belli olduğunu düşünerek ter döküyordu. Öyle ki, Amon'un durumu her an fark edip onu idam etmek üzere villanın arka tarafına götürebileceğine inanıyordu. O geceki performansının iyi veya kötü olduğunu irdelemek anlamsız olur. Henry bir büyünün etkisiyle mecnuna dönmüş gibiydi. Henry'nin bu halini fark eden ve onaylayan tek kişi, oturduğu yerden doğrudan onun gözlerinin içine bakan yakışıklı subaydı. Sanki Bosch, Schemer, Czurda ve Amon'dan oluşan sarhoş tayfanın arasından her an fırlayıp, "Elbette, baylar. Kemancı kesinlikle haklı. Böylesine bir kederle yaşamanın hiçbir anlamı yok," diyecek gibiydi.

Rosner'lar normal şartlar altında Amon'un "Yeter!" diye bağırmasına neden olacak kadar uzun bir süre boyunca aynı parçayı çaldılar. En sonunda konuklar ayağa kalkarak hep birlikte balkona çıktı. Henry o anda, *Waffen* SS üniformalı adama yapabileceği her şeyi yaptığını anladı. Ardından kardeşiyle birlikte Franz von Suppé ve Franz Lehar'ın operetlerini çalmaya başlayarak biraz önce yaptığı şeyin izlerini yok etti. Üniformalı subay, diğer konuklar içeri girerken balkonda kalmaya devam etti ve yaklaşık yarım saat sonra kendini kafasından vurarak partiyi yarıda böldü.

İşte Płaszów'da cinsellik böyleydi. Saç bitleri, kasık bitleri, dikenli tellerin sınırları içinde yaşanan telaş, cinnet halleri ile cinayet... Ve Josef Bau ile Rebecca Tannenbaum, kur yapmanın tüm gereklerini yerine getirmeyi, bütün bunların arasındayken başarıyorlardı.

*

O sene kar yağmaya başladığında, Płaszów'da içerideki tüm âşıkları olumsuz yönde etkileyecek bir durum değişikliği

yaşandı. 1944 yılının ocak ayında Płaszów Kampı'nın, Berlin'in dışındaki Oranienburg'da bulunan, General Oswald Pohl'un yönetimindeki SS Ana İdare ve İktisat Amirliği'ne bağlı bir *Konzentrationslager*'e (Toplama Kampı) dönüştürülmesi kararlaştırıldı. Oskar Schindler'in Emalia'sı da dâhil olmak üzere, Płaszów'a bağlı olan tüm diğer alt kamplar da bundan böyle Oranienburg'un kontrolü altında olacaktı. Polis şefleri Schemer ve Czurda, kamp üzerindeki doğrudan yetkilerini kaybetmişlerdi. Oskar ile Madritsch'in, çalıştırdıkları işçiler karşılığında ödedikleri harçlar artık Pomorska Sokağı'na değil, Pohl'un yönetimi altındaki D Şubesi (Toplama Kampları)'nin şefi olan General Richard Glücks'e ödeniyordu. Oskar artık herhangi bir iyilik istediği takdirde yalnızca Płaszów'a gidip Amon'un gönlünü hoş tutmak ve Julian Schemer'i akşam yemeğine davet etmekle kalmayacak, bunun yanında Oranienburg'daki devasa bürokratik binaların içinde, işini yaptırabileceği belli başlı bazı subaylara erişmek zorunda kalacaktı.

Oskar Belin'e giderek Emalia dosyalarıyla ilgilenecek olan kişilerle tanışmak için çabuk davrandı. Oranienburg resmi hayatına ilk olarak bir toplama kampı olarak başlamıştı. Şimdi ise yönetim binasına çevrilmiş kışlalardan oluşan, etrafa gelişigüzel yayılmış bürokratik bir alan halindeydi. Hapishanelerdeki yaşam ve ölümün her bir boyutu, D Şubesi'nin kullandığı kışlalar tarafından belirleniyor ve yürütülüyordu. Şubenin şefi General Glücks, General Pohl'a danışarak, iş gücünü oluşturan tutsaklar ve odalara girmesi muhtemel olan adaylar arasındaki dengeyi sağlamaktan sorumluydu. Bu dengeyi ifade eden denklemde X belirsizi kölelerden sağlanan iş gücünü, Y belirsizi ise yargısızca hüküm giyen ve ölüme gönderilen kimseleri temsil ediyordu.

Kamplarda yaşanan bütün olayların prosedürlerini Glücks hazırlıyor ve şefliğini yürüttüğü bölümden ülke genelindeki toplama kamplarına, bir planlamacı, yazışmacı ve

tarafsız bir uzman olan bu adamın durumu hafifletici nitelikteki mesleki jargonuyla dolu muhtıralar gönderiliyordu.

SS Ana İdare
ve İktisat Amirliği
D Şubesi
(Toplama Kampları) Şefliği
Di-AZ:i4fl-Ot-S
GEH TGB NO 453-44

Da, Sah, Bu, Mau, Slo, Neu, Au i-III,
Gr-Ro, Natz, Stu, Rav, Herz, A-L-Bels,
Gruppenl. D.Riga, Gruppenl. D.Cracow (Płaszów)
Toplama Kamplarının Kumandanlarına.

Savaş gereçleri endüstrisinde çalışan tutuklular tarafından yapılan sabotajlar nedeniyle Kamp Kumandanları'ndan şubemize gelen kırbaçla cezalandırma talepleri son dönemde artış göstermektedir.

Bu tarihten itibaren, kanıtlanmış olan bütün sabotaj vakalarında (Talep dilekçesine, ele geçirilen kanıtlar ile ilgili yönetim tarafından hazırlanmış bir rapor eklenmiş olmalıdır.) idam cezası talebi gönderilmesi zorunludur. Bahsi geçen idamlar, idam edilecek olan hükümlünün mensup olduğu işçi grubunun gözleri önünde yapılacaktır. Caydırıcı bir etkisi olması açısından, idama sebebiyet veren davranışın herkes tarafından bilinmesi sağlanacaktır.

(İmza)
SS *Obersturmführer*

Bu uğursuz şansölyelikteki bazı belgeler, bir tutuklunun saçlarının "denizaltı tayfaları için kıldan örülmüş çorap ve

Reich demiryolları çalışanları için keçe ayakkabı üretimi " hususunda yeterli ekonomik değerde olabilmesi için ne kadar uzunlukta olması gerektiğini belirtirken, bazı belgeler de "ölüm vakalarını" kayda geçirmek için kullanılan formların, sekiz bölümün ortak çalışmasıyla mı dosyalanması gerektiğini, yoksa dizin kartları güncellenirken yazılıp, personel siciline zımbalanacak sade bir mektupla dosyalanmasının yeterli mi olacağına dairdi. İşte Herr Oskar Schindler, Zabłocie'deki ufak işletmesi hakkında konuşmak için Kraków'dan böyle bir yere gelmişti. Onu, görüşmesi için bir personel subayı olan orta derecede bir yetkiliye yönlendirdiler.

Oskar pek endişeli değildi. Yahudi iş gücünden yararlanan, ondan çok daha büyük işverenler vardı. Krupp ve elbette I. G. Farben gibi anıtsal firmalar vardı. Płaszów'daki Kablo Fabrikası vardı. Himmler'in zor kullanarak *Wehrmacht*'a sokmaya çalıştığı Varşovalı sanayici Walter C. Toebbens, Herr Schindler'den çok daha fazla işçi çalıştırıyordu. Bunların yanı sıra Stalowa Wola'daki çelik fabrikaları, Budzyn ve Zakopene'deki uçak fabrikaları ve Radom'daki Steyr-Daimler-Puch fabrikasını da unutmamak gerekirdi.

Emalia'nın planları, personel subayının masasında duruyordu. Adam ters bir tavırla "Umarım," dedi, "kampınızı büyütmek gibi bir arzunuz yoktur. Çünkü bunu bir tifüs salgınına meydan vermeden yapmak imkânsız."

Oskar bu öneriyi elinin bir hareketiyle geçiştirdi. Karşısındaki subaya bakarak, kendisinin yalnızca Emalia'daki çalışma kampının kalıcılığıyla ilgilenmekte olduğunu ve bu konuyu daha önce Albay Erich Lange adındaki yakın bir dostuyla da konuştuğunu söyledi. Oskar bu ismin, karşısındaki SS mensubu için bir şeyler ifade ettiğini görebiliyordu. Cebinden, Albay'a ait bir mektup çıkararak subaya uzattı. SS mensubu mektubu alarak arkasına yaslandı ve mektubu okumaya koyuldu. Büro tamamen sessizliğe gömülmüştü;

diğer odalardan yalnızca kalem, kâğıt hışırtıları ve sanki çalışanların bir çığlık çığlığa bir atmosferin tam ortasında olduklarını bilmiyorlarmış gibi sürdürdükleri ciddi ve kısık sesli konuşmalar duyuluyordu.

Berlin'deki Ordu Karargâhı'nda bulunan Teçhizat Denetim Kurulu'nun Kurmay Başkanlığını yapan Albay Lange, oldukça nüfuzlu bir kimseydi. Oskar onunla General Schindler'in Kraków'da verdiği bir partide tanışmıştı. Birbirlerini neredeyse ilk gördükleri anda sevmişlerdi. Bir partide karşılaşan iki insanın, birbirlerinin hâlihazırdaki rejime karşı olan başkaldırılarını sezinlemeleri, hemen ardından ise birbirlerini test etmek ve belki de olası bir dostluğun temellerini atmak üzere kuytu bir köşeye çekilmeleri alışıldık bir olaydı. Erich Lange, Polonya'nın fabrika kampları karşısında dehşete düşmüştü. Örneğin Buna kampında bulunan, ustabaşlarının SS "çalışma temposu"nu benimsemiş olduğu I. G. Farben tesisleri... Bu ustabaşları çimento taşıyan tutukluların bir kısmını yarı yolda durdurmakta ve taşıdıkları çimentoyu açlık veya yorgunluk nedeniyle hayatlarını yitirmiş Yahudilerin fırlatıldığı kablo hendeklerine dökmelerini emretmekte bir sakınca görmüyorlardı. Tesisin müdürlerinden biri yeni gelen işçilere, "Buraya yaşamak için değil, betonlar arasında çürümeye geldiniz," diyordu. Lange bu konuşmayı duyduğunda kendini lanetlenmiş gibi hissetmişti.

Albay, Oranienburg'a yazdığı mektubun öncesinde birkaç telefon görüşmesi yapmıştı ve bu görüşmelerle mektubun içerdiği önermeler birebir aynıydı: Herr Oskar Schindler, Teçhizat Denetim Kurulu'nun gözünde, ürettiği yemekhane gereçleri ve tanksavar mermileriyle, ulusal kurtuluş için gösterilen çabanın yeri doldurulamaz bir destekçisidir. Kariyeri boyunca, uzman ve kalifiye elemanlardan oluşan bir çalışan kadrosu oluşturmayı başarmıştır ve merciiler tarafından bu kadronun *Herr Direktor* Schindler'in gözetimi

altında gösterdiği performansı aksatacak hiçbir hamlede bulunulmamalıdır.

Mektupta yazanlardan oldukça etkilenen personel subayı, Herr Schindler'e karşı dürüst olacağını belirtti. Şu anda Zabłocie'deki kampın yasal durumunu değiştirmek veya yönetimine karışmak gibi bir planları bulunmuyordu. Ancak *Herr Direktor* şunu anlamalıydı ki, kalifiye teçhizat çalışanı bile olsalar, Yahudilerin durumu her zaman riskliydi. "Örneğin, SS'e bağlı şirketlerimizi ele alalım. SS şirketi Ostindustrie, Lublin'de bulunan bir kömür fabrikası, bir fırça fabrikası ve bir demir dökümhanesinde, Radom'da bulunan teçhizat fabrikalarında ve Trawniki'de bulunan kürk fabrikalarında Yahudi tutukluları çalıştırıyor. Fakat SS birliklerinin bir kısmı bu iş gücünü durmaksızın öldürmeye devam ediyor. Bu nedenle Osti şu sıralarda kepenkleri indirme aşamasında. Aynı şekilde, öldürme merkezlerinde görev alan mensuplar, fabrikaların ihtiyaç duydukları iş gücüne yetecek sayıda tutuklunun hayatını bağışlamayı akıllarından bile geçirmiyorlar. Bu durum teşkilat içerisinde halihazırda süren yazışmaların konusu olmaya devam ediyor, ancak alandaki SS sorumluları uzlaşmaz tavırlarından vazgeçmiyorlar." Subay, parmağıyla mektuba vurarak, "Elbette," diye devam etti, "yine de sizin için elimden geleni yapacağım."

Oskar ışıl ışıl bir gülümsemeyle SS subayına bakarak, "Meseleyi anlıyorum," dedi. "Eğer size minnettarlığımı göstermeme izin verirseniz..."

Sonuç olarak Oskar, fabrikasının avlusundaki kampın devamlılığını biraz olsun güvence altına almış bir halde Oranienburg'dan ayrıldı.

*

Płaszów'un yeni yasal durumunun kamp sınırları içindeki çiftlere olan etkisi, cinsiyetlerin SS Ana İdare ve İktisat Amirliği'nden gelen bir dizi bildirinin sonucunda, cezai bir şekilde ayrı bölümlere yerleştirilmesiyle kendini göstermişti.

Kadınlar ve erkekler koğuşunun arasındaki, kamp sınırındaki ve sanayi bölgesindeki çitlerin hepsine elektrik verilmişti. Voltaj, tellerin aralıkları, elektrik verilen tellerin ve yalıtkanların sayısı Ana Amirlik tarafından gönderilen yönergelere göre düzenlemişti. Amon ve emrindeki subaylar bu yönergelerin doğurduğu ıslah edici uygulama olasılıklarını fark etmekte gecikmediler. Artık insanları yirmi dört saat boyunca, kampın dış sınırındaki elektrikli teller ile iç taraftaki elektriksiz, eski telin arasında bekletebiliyordunuz. Tutuklular yorgunluktan sendeledikleri takdirde birkaç santimetre arkalarında duran yüzlerce voltluk telin onlara ne yapacağını biliyorlardı. Örnek verecek olursak Mundek Korn, aralarından bir kişinin eksik olduğu işçi grubuyla kampa geri dönmüş ve kendini birdenbire tellerin arasındaki o dar aralıkta gece gündüz dikilirken buluvermişti.

Fakat sendeleyerek tellere dokunmaktan çok daha kötü bir tehlike vardı; iç taraftaki elektrikli tellerin geçtiği güzergâh. Teller akşam yoklamasından kalk borusuna değin, kadınlar ve erkekler koğuşunun arasında tıpkı bir hendek gibi uzanıyordu. Çiftlerin birbirleriyle iletişim kurabilecekleri saatler artık yalnızca *Appellplatz*'daki yoklamayla, tutukluların sıraya geçmeleri için haykırılan emirler arasındaki kısacık zaman aralığına sıkışmıştı. Bütün çiftler kendilerine özgü bir melodi geliştirmişti ve kalabalığın arasında ıslık çalarak, melodik vızıltılardan oluşan bir ormanın içinde kendilerine ait olanı duymaya çalışıyorlardı. Rebecca Tannenbaum da diğerleri gibi şifreli bir melodi uydurmuştu. General Pohl'un yönetimindeki SS Ana Amirliği'nin koyduğu şartlar, Płaszów'daki tutukluları kuşların çiftleşme taktiklerini benimsemek zorunda bırakmıştı. Rebecca ile Josef'in arasındaki, geleneksel usullere uygun romantizm işte bu suretle gelişmeye devam etti.

Bir gün Josef nasıl olduysa giysi deposundan ölü bir kadına ait bir elbise buldu. Çoğu zaman, erkekler tarafındaki

yoklamadan sonra umumi tuvaletlere gidiyor ve uzun elbiseyle, muhafazakar Yahudi kadınlarının başlarına taktıkları örtülerden takıyordu. Sonra oradan çıkıp kadınların sırasına karışıyordu. Kısa saçları SS muhafızların dikkatini çekmiyordu, çünkü kadınların çoğu bitler yüzünden saçlarını kısacık kesmek zorunda kalmıştı. Josef böylece 13.000 kadın tutukluyla beraber kadınlar koğuşuna gidiyor ve bütün geceyi 57 numaralı barakada oturup Rebecca'ya eşlik ederek geçiriyordu.

Rebecca'nın kışlasındaki yaşlı kadınlar Josef'in sözüne güveniyorlardı. Josef geleneksel bir şekilde kur yapmak istediği takdirde hepsi birer şaperon[51] rolüne bürünüyorlardı. Böylece Josef onlara savaştan önceki geleneklerini sürdürebilmeleri için gönderilen bir hediye gibiydi. Kadınlar, herkes uykuya dalana kadar, dört katlı ranzalarından aşağıdaki iki gence bakıp, onlara göz kulak oluyordu. Eğer aralarından biri, *Böyle bir zamanda bu iki çocuğun geceleri neler yaptıkları konusunda çok da detaycı olmaya gerek yok*, diye düşünüyorsa bile, hiç kimse bunu dile getirmiyordu. Aslında kadınlardan ikisi dar yataklardan birine sıkışarak Josef'e yer bile açıyorlardı. Bu durumun verdiği rahatsızlık, diğer kişiden yayılan kokular, arkadaşından senin üzerine zıplayabilecek olan bitlerinin ve daha nice olumsuzlukların pek bir önemi yoktu. İki gencin arasındaki flört döneminin geleneksel kurallara göre sürdürülüp tamamlanması, kişilerin öz saygılarını ve onurlarını koruyabilmeleri kadar önem arz ediyordu.

Kış mevsiminin sonunda Josef, kolunda İnşaat Bürosu'nun kolluğuyla dışarı çıktı. Etraf tuhaf, kusursuz bir şekilde lekesiz karlarla örtülüydü ve kubbeli gözetleme kulelerinin gözleri önünde, elektrikli teller ile iç taraftaki normal telin arasına girerek, mimari bir sebeple ölçüm yaparmış gibi davranmaya başladı.

51 Genç kızlara eşlik eden yaşça büyük kadınlara verilen isim. (Çev.)

Porselen yalıtkanlarla kaplı beton desteklerin dibinde, senenin ilk minik çiçekleri görünüyordu. Josef çelik cetvelini çıkararak çiçekleri kopardı ve ceketinin iç cebine koydu. Çiçekleri kamptan geçirerek Jerozolimska Sokağı'na götürdü. Göğüs cebi çiçeklerle dolu bir halde Amon'un villasının önünden geçerken Amon ön kapıya çıktı ve devasa boyuyla, merdivenlerden aşağı inmeye başladı. Josef Bau durakladı. Płaszów'da Amon'un huzurundayken, sanki yasak bir şey yaparken yakalanmışçasına duraklamak kadar tehlikeli bir şey daha yoktu. Fakat durmuştu bir kere ve hiçbir yere kıpırdayamıyordu. Yetim Rebecca'ya büyük bir çaba ve bütün namusuyla teslim ettiği kalbinin biraz sonra Amon'un birçok hedefinden biri haline geleceğinden korkuyordu.

Ancak Amon onu fark etmedi ve yürüyerek yanından geçti. Josef Bau, Kumandan'ın, onun elinde başıboş bir cetvelle villanın önünde durmasına karşı çıkmamasını bir çeşit teminat olarak algıladı. Kaderinde böyle yazmayan hiç kimse Amon'dan kurtulamazdı. Atıcılık kıyafetlerini giymiş olan Amon bir gün aniden arka kapıdan kampa girmiş ve Warrenhaupt adlı kızın garajdaki bir limuzinin içinde uzanıp dikiz aynasından cildine baktığını görmüştü. Arabanın, temizlemekle görevli olduğu camları hala çamurluydu. Amon kızı oracıkta öldürdü. Bir keresinde de mutfak camından bir anne ile kızını görmüştü. Anne ve kızı patatesleri biraz fazla yavaşça soyuyorlardı. Amon pencere pervazından öne eğilerek ikisini de vurmuştu. Şimdi ise karşısında dünyada en nefret ettiği şey duruyordu: Kamp alanında, elinde sallanıp duran çelik cetveliyle ansızın donup kalmış Yahudi bir teknik ressam. Ve Amon sadece yürüyüp gitmişti. Bau bu şaşılası iyi talihini etkili bir hareketle kendi kendine tasdik etmek istedi. Elbette o sıralarda kampta yapabileceğiniz en etkili hareket evlilikti.

Yönetim Binası'na geri dönerek merdivenlerden Stern'in bürosuna çıktı ve Rebecca'yı bularak ona evlenme teklif etti.

Rebecca, bu işin içine ani bir ısrar ve aciliyetin karışmış olmasını hoşnutluk ve endişeyle fark etti.

O akşam Josef, annesini ve 57. barakadaki şaperonlar konseyini ölü kadının elbisesi içinde bir kez daha ziyaret etti. Evlilik için yalnızca bir hahamın barakaya gelmesini beklediler. Fakat hahamlar kampa geldiklerinde birkaç gün içinde Auschwitz'e gönderiliyorlardı ve *kiduşin* veya *nisuin*[52] törenleri talep eden insanların, hahamlar son bir kez ruhbanlık yapmak üzere fırınlara girmeden önce onları bulup istekte bulunacak zamanları olmuyordu.

Josef acımasız bir soğukla geçen şubat ayının bir pazar gecesinde Rebecca'yla evlendi. Hahamları yoktu. Bu görevi Josef'in annesi Bayan Bau yerine getirdi. İkisi de reformist Yahudilerdi, bu nedenle Arami dilinde yazılmış bir *ketuba*[53] olmaksızın da evlenebilirlerdi. Kuyumcu Wulkan'ın atölyesinde birileri Bayan Bau'nun çatı kirişlerine saklamayı başardığı gümüş bir kaşığı eriterek iki yüzük yaptı. Rebecca kışlada Josef'in etrafında yedi kez turladı ve Josef camdan bir objeyi (İnşaat Bürosu'ndan bulduğu yanmış bir ampulü kullanmıştı) topuğuyla parçaladı.

Tutuklular barakadaki üst ranzaları çifte tahsis ettiler. Biraz olsun mahremiyetleri olması için yatakların etrafına battaniye germişlerdi. Josef ve Rebecca karanlıkta üst tarafa tırmanırken etraflarında incelikten yoksun bel altı şakaları yapılıyordu. Polonya'daki evliliklerde her zaman şehvani aşkın konuşulması için de kısa bir süre ayrılırdı. Eğer düğün konukları geleneksel, iki anlama da gelebilecek konuşmalar yapmak istemezlerse, yanlarında profesyonel bir düğün soytarısı getirebilirlerdi. Yirmili ve otuzlu yıllarda müstehcen konuşmalar yapmak üzere kiralanmış soytarılara ve içten kahkahalar atan erkeklere onaylamaz bakışlar atan ve yaşını başını almış olduklarını düşündüklerinden

52 Yahudilikte evliliğin iki aşaması için yapılan törenlere verilen adlar. (Çev.)

53 Yazılı evlilik sözleşmesi. (Çev.)

eğlenceye kapılmaya yalnızca kısa bir süreliğine hakları olduğuna inanan kadınlar, bu gece güney Polonya'nın bütün merhum düğün soytarıları adına bu rolü üstlendiler.

Kışlanın ışıkları yandığında Josef ve Rebecca ranzanın üst katına çıkalı henüz on dakika olmuştu. Josef battaniyeleri aralayarak etrafa bakındığında *Untersturmführer* Scheidt'in ranzalar arasında gezdiğini gördü. Daha önce hissettiği korkutucu kader hissiyatı Josef'i bir kez daha ele geçirdi. Josef'in kışlasında olmadığını fark etmişler ve onu annesinin barakasında araması için elbette en gaddar subaylarını göndermişlerdi. Amon'un o gün villanın önünde Josef'i görmezden gelmesinin tek sebebi, hızlı silah çekmesiyle bilinen Scheidt'in gelip onu düğün gecesinde öldürebilmesiydi!

Josef annesinin, karısının, düğünün tanıklarının ve biraz önce ona tatlı bir utanç veren şakaları mırıldanan bütün kadınların ifşa olma tehlikesi içinde olduğunu biliyordu. Tanrı'dan af dilemek için özürler ve dualar mırıldanmaya başladı. Rebecca ona sessiz olmasını söyledi ve onu yeniden battaniyelerin gerisine çekti. Rebecca, Scheidt'in gecenin bu saatinde kışkırtılmadığı sürece üst ranzalara tırmanmayacağı yönünde mantık yürütmüştü. Alt kattaki kadınlar samanla dolu yastıklarını elden ele geçirerek Rebecca'ya iletmeye başladılar. Josef flört döneminin üstesinden gayet iyi gelmiş olabilirdi, ancak şu anda sadece gizlenmesi gereken bir çocuktu. Rebecca onu sertçe ranzanın köşesine itti ve üzerini yastıklarla örttü. Scheidt'in yanlarından geçmesini ve arka kapıdan çıkarak kışlayı terk etmesini izledi. Işıklar söndü. Şehvani şakalardan oluşan son bir sağanaktan sonra Bau çifti mahrem köşelerine çekildi.

Dakikalar içinde sirenler ötmeye başladı. Herkes karanlıkta doğrularak oturdu. Bau bu gürültünün, muhafızların gerçekten de bu geleneksel evliliği ortadan kaldırmaya niyetli oldukları anlamına geldiğini anladı. Onun erkekler

bölümündeki boş yatağını bulmuşlardı ve şu anda büyük bir ciddiyetle onu avlamaya çalışıyorlardı.

Kadınlar karanlık koridorda mırıldanmaya başlandılar. Onlar da biliyorlardı. Josef üst ranzadan onların söylediklerini duyabiliyordu. Bu geleneksel aşkı hepsinin ölümüne neden olacaktı. Işıklar yandığında ve muhafızlar kadın giysileri içinde bir damatlık bulduklarında, ilk vurulan kişi bütün bu olanlar boyunca gayet usulüne uygun davranmış olan kışla *Älteste*'si olacaktı.

Josef Bau aceleyle kıyafetlerini aldı. Baştan savma bir şekilde karısını öptü, yere doğru kaydı ve koşarak barakadan kaçtı. Karanlık gecenin içinde koşarken, sirenlerin çığlıkları içine işledi. Koltuk altına sıkıştırdığı ceketi ve eski kadın elbisesiyle, kirli karların üzerinde koşmaya devam etti. Işıklar yandığında gözetleme kuleleri tarafından görülecekti. Fakat o anda, ışıklar yanmadan önce çite ulaşabileceğine, hatta hareketli ışıkların dönüşüm sıraları arasında öte tarafa bile geçebileceğine dair çılgın bir fikre kapıldı. Erkekler bölümüne ulaştığında ishal olduğuna, tuvalete gittiğine, orada baygınlık geçirdiğine ve sirenlerin sesiyle kendine geldiğine dair bir hikâye uydurabilirdi.

Ancak hızla koşmaya devam ettiği sırada, elektrikli sandalyeye bile oturtulsa, hangi kadını ziyaret ettiğini asla itiraf edemeyeceğini anladı. Ölümcül tellere doğru koşarken, ertesi gün *Appellplatz*'da bir sınıf sahnesi yaşanması ve Rebecca'nın, öyle veya böyle, bir adım öne çıkmaya zorlanması olasılığını kavrayamamıştı.

Płaszów kampındaki kadınlar ve erkekler bölümünün arasında bulunan çitin üzerinde dokuz tane elektrikli tel uzanıyordu. Josef Bau ayaklarını üçüncü sıradaki tele dayayıp ellerini zorlayarak da olsa üstten ikincisine uzatabileceği bir şekilde sıçradı. Koşarken kendini bir sıçan hızında çitin üzerine tırmanırken hayal etmişti. Fakat gerçekte, tellerden oluşan ağa tutunduktan sonra orada öylece kalakaldı.

Ellerinin altındaki metalin soğukluğunun, elektrik akımının verdiği ilk mesaj olduğunu sandı. Ancak ortada akım falan yoktu. Işıklar yanmamıştı. Josef Bau çite tutunmuş bir şekilde öylece beklerken, tellerde neden akım olmadığı üzerine kafa yormadı. Çitin üzerine ulaştı ve erkekler kampına atladı. Kendi kendine, *Sen evli bir erkeksin*, dedi. Çamaşırhanenin yanındaki tuvaletlere girdi. Koku karşısında nefesi kesilirken, "Çok fena ishal olmuşum, *Herr Oberscharführer*," dedi. Çiçekleri topladığı gün Amon'un onu görmezden gelmesi... İki kez yarıda kesilmiş olmasına rağmen gerçekleşen, bunca zamandır tatsız bir sabırla beklediği gerçek gecesi... Scheidt ve sirenler... Işıklar ve elektrikli tellerde oluşan ani arıza... Josef Bau tökezler ve öğürürken, hayatındaki anlam karmaşasını sürdürebileceğinden emin değildi. Tıpkı diğerleri gibi, çok daha belirgin bir kurtuluşa ihtiyacı vardı.

Oradan yavaşça çıkarak, barakasının önündeki sıranın sonuna ilişti. Titriyordu, ancak *Älteste*'nin onu idare edeceğini biliyordu. "Evet, *Herr Untersturmführer*, *Häftling* Bau'ya tuvalete gitmesi için izin verdim."

Muhafızlar onu aramıyorlardı. Aradıkları, *Wehrmacht* için deniz yosunundan döşek üreten mobilya atölyesine ait dolu bir kamyona binerek kamptan kaçmış olan üç tane genç Siyonist'ti.

27. BÖLÜM

Oskar 28 Nisan 1944 tarihindeki otuz altıncı yaş gününde, aynadaki yansımasına bakarken belinin kalınlaştığını fark etti. Ama en azından bugün kızlara sarılırken hiç kimse onu ihbar etme cüreti göstermemişti. Alman teknisyenler arasındaki kimliği belirsiz muhbir, SS teşkilatının Oskar'ın hem Pomorska'dan, hem de Montelupich'ten çıkmasına izin vermiş olması karşısında bu tutumundan caymış olmalıydı. Sonuçta bu iki farklı yerin nüfuzlu kimselerin bile erişemeyeceği yerler olması gerekiyordu.

Emilie o günü kutlamak üzere Çekoslovakya'dan her zamanki selamları göndermiş, Ingrid ve Klonowska ise Oskar'a hediyeler vermişlerdi. Oskar'ın iç işlerini yürütme şekli Kraków'da geçirdiği dört buçuk yılda pek de büyük bir değişime uğramamıştı. Ingrid hâlâ onun metresi, Klonowska kız arkadaşı, Emilie ise anlaşılır nedenlerden dolayı uzaklarda yaşayan karısıydı. Bu kadınların herhangi bir şikâyetleri varsa bile, bu kayıtlara geçmemiştir. Fakat Oskar'ın otuz yedinci yılında, Ingrid'le aralarına bir soğukluğun girdiği, Klonowska'nın onunla ara sıra gizli münasebetler yaşayan sadık bir dostu olarak kaldığı ve Emilie'nin evliliklerine hâlâ bozulamayacak bir anlaşma olarak baktığı

kesinlik kazanacaktı. Ancak şimdilik Oskar'a hediyelerini sunmuşlar ve düşüncelerini kendilerine saklamışlardı.

Diğerleri de bu kutlamada birer rol oynadılar. Amon, akşam vakti Ukraynalı garnizonunun en güzel sesli baritonunun muhafızlığı eşliğinde kemanını Lipówa Sokağı'na götürmesi için Henry Rosner'a izin vermişti. Amon bu aşamada, Schindler'le olan ilişkisinden son derece memnundu. Emalia kampına verdiği devamlı desteğinin karşılığında bir gün ansızın, sürekli kullanımı için Oskar'ın Mercedes'ini istemişti. Bu Mercedes Oskar'ın John'dan aldığı külüstür değil, Emalia garajında yatan şık ve zarif arabaydı.

Resital, Oskar'ın bürosunda gerçekleşti. Bu dinletiye Oskar'dan başka hiç kimse katılmadı. Schindler sanki yanında birilerinin olmasından yorulmuş gibiydi. Ukraynalı muhafız tuvalete gittiği sırada Oskar bu mutsuzluğunu Henry ile paylaştı. Savaş haberlerinden ötürü mutsuzdu. Doğum günü tam da ara bir döneme denk gelmişti. Rus orduları Belarusya'daki Pripet Bataklıkları'nın ardında ve Lwow'un önünde duraklamıştı. Oskar'ın korkuları Henry'nin aklını karıştırdı. Rusların engellenememesi, Oskar'ın buradaki işlerinin sonu anlamına geleceğini anlayamıyor muydu?

Oskar, "Amon'dan sürekli olarak, senin buraya yerleşmene izin vermesini istiyorum," dedi. "Sen, karın ve çocuğun. Ama beni dinlemiyor. Anlaşılan o ki senin yeteneklerinden fazlasıyla hoşnut. Ama önünde sonunda..."

Henry müteşekkirdi. Fakat kendini, ailesinin Płaszów'dayken oldukça güvende olduğunu belirtmek zorunda hissetti. Örneğin, Henry'nin yengesi iş başında sigara içerken Goeth'e yakalanmıştı. Kumandan, kızın idam edilmesini emretmişti. Ama astsubaylardan biri bu kadının akordeoncu Rosner'ın karısı olduğunu saygıyla Herr Kumandan'a bildirmişti. Amon "Ah," diyerek onu bağışlamıştı. "Pekâlâ. Unutma, tatlım, iş başındayken sigara içmek yok."

Henry, kendisini ve karısı Manci'yi, sekiz yaşındaki oğulları Olek'i kampa getirmek konusunda ikna eden şeyin, Amon'un o geceki tutumu olduğunu söyledi. Olek, Henry'nin Kraków'daki arkadaşlarının yanında saklanıyordu, ama bu iş her geçen gün daha tehlikeli bir hal almaya başlamıştı. Olek içeri girdiğinde, birçoğu hapishane kayıtlarına geçirilmemiş olan çocukların arasına karışabilmiş ve tutuklular ile düşük rütbeli birkaç subay tarafından Płaszów'daki varlığına göz yumulmuştu. Asıl tehlike arz eden kısımsa, Olek'i içeri sokmak olmuştu. Takım kutularını almak için kamyonla Kraków'a gitmesi gereken Poldek Pfefferberg onu gizlice içeri sokmuştu. Ukraynalılar kapıda kamyonu kontrol ederken, Reich Genel Hükümeti'nin bütün ırksal yasalarını ihlal ederek kampın dışında yaşayan oğlanı neredeyse fark edeceklerdi. Olek'in ayakları, Pfefferberg'in ayak bilekleri arasında duran kutunun yanından dışarı çıkmıştı. Ukraynalılar kamyonun arkasını ararlarken Poldek, "Bay Pfefferberg, Bay Pfefferberg," diye bir ses duymuştu. "Ayaklarım görünüyor."

Henry bu olanlara şimdi gülebiliyordu, ancak bu yine de ihtiyatlı bir gülüştü, çünkü hâlâ önlerinde aşmaları gereken pek çok engel bulunuyordu. Fakat Schindler doğum gününün akşamında onu köşeye sıkıştıran, alkolün tetiklediği hafif melankolisi nedeniyle, bu duruma dramatik bir şekilde tepki verdi. Büro sandalyesini arkasından kavradı ve onu *Führer*'in portresine doğru havaya kaldırdı. Bir an için, resimdeki adama saldıracakmış gibi baktı. Ancak topuklarının üzerinde dönerek sandalyeyi, dört ayağı halıdan belirli bir mesafe yukarı kalana dek indirdi ve onu yere çarparak duvarları sarstı.

Ardından, "Oradaki cesetleri yakıyorlar, değil mi?" diye sordu. Henry sanki yanan cesetlerin kokusunu odanın içinden bile duyarmışçasına yüzünü ekşiterek, "Yakmaya başladılar," diye itiraf etti.

*

Płaszów artık, bürokratların deyimiyle, bir Toplama Kampı'na dönüştürülmüş olduğu için tutuklular Amon'la karşılaşmanın eskisinden daha güvenli olduğunu fark etmişlerdi. Oranienburg'daki şefler acele idamlara izin vermiyorlardı. Patatesleri yavaş soyan kimselerin oracıkta yeryüzünden silinebildiği günler geride kalmıştı. Tutuklular artık sadece bir yargı sürecinden geçtikten sonra öldürülebilirdi. Öncelikle bir duruşma yapılmalı ve üç nüshalı yargı raporu Oranienburg'a gönderilmeliydi. Varılan hüküm yalnızca General Glücks'ün şubesi tarafından değil, aynı zamanda General Pohl'un W Şubesi (İktisadi Kuruluşlar) tarafından da onaylanmalıydı, çünkü bir kumandan temel iş gücüne mensup birini öldürdüğü takdirde, W Şubesi kendini birdenbire tazminat davalarının içinde bulabilirdi. Örneğin, Dachau'daki tutukluları çalıştıran porselen üreticisi Allach-Munich Ltd. yakın geçmişte, "1943 yılının Ocak ayında patlak veren tifo salgını nedeniyle, 26 Ocak 1943 tarihinden 3 Mart 1943 tarihine kadar olan süre içerisinde çalıştırabilecekleri herhangi bir iş gücüne erişemediklerinden dolayı İşletme Tazminatları Kanunu'nun 2. Fıkrası uyarınca," W Şubesi'ne 31.800 RM'lık tazminat davası açmıştı. W Şubesi salgın nedeniyle tazminat ödemek zorunda kalıyorsa, tetiği çekmeye hazır bir SS subayın hevesi yüzünden kaybedilen kalifiye iş gücünün karşılığını da hayli hayli öderdi.

Bu nedenle Amon sürüsüyle evrak işi ve teşkilat içi karmaşadan kaçınmak için çoğu zaman eline hâkim oluyordu. 1944 yılının bahar mevsimi boyunca ve yaz ayları başlangıcında tutuklular W Şubesi, General Pohl veya Glücks hakkında hiçbir şey bilmiyor olmalarına rağmen, kampın eskisinden daha güvenli bir yer haline geldiğini anlamışlardı. Bu durum onlar için en az Amon'un deliliği kadar gizemli bir rahatlama unsuru olmuştu.

Ancak yine de, tıpkı Oskar'ın Henry Rosner'a bahsettiği gibi, Płaszów'da ceset yakmaya başlamışlardı. Rus taarruzuna hazırlanan SS teşkilatı, doğudaki bütün kuruluşlarını lağvediyordu. Treblinka, Sobibor ve Bełżec bir önceki sonbaharda boşaltılmıştı. Bu kampları yürüten *Waffen* SS birlikleri, arkalarında tanınabilir hiçbir işaret bırakmamak için odaları ve ceset yakma yerlerini dinamitlemek üzere emir almışlar ve emirleri yerine getirmelerinin hemen ardından, partizanlarla savaşmak üzere İtalya'ya gönderilmişlerdi. Auschwitz'deki devasa yapı Yukarı Silezya'da güvendeydi ve doğudaki işlerin büyük bir kısmını halletmeye yetecekti. Görevini tamamladığında ise ölü yakma odaları toprağa gömülecekti. Ölü yakma odasıyla ilgili herhangi bir kanıt bırakmadıkları takdirde kimseye tanıklık edemeyecek durumdaki ölüler, rüzgardaki sessiz fısıltılar olarak; titrek kavak ağaçlarının yapraklarındaki önemsiz toz zerrecikleri olarak kalacaklardı.

Płaszów basit bir vaka değildi, çünkü ölüm kampın her köşesine sinmişti. 1943 baharının coşkusuyla birlikte, birçoğu gettonun son günlerinde öldürülen kimselerden oluşan cesetler ormandaki toplu mezarlara gelişigüzel bir şekilde fırlatılmıştı. Şimdi ise D Şubesi Amon'un bütün cesetleri bulmasını salık vermişti.

Cesetlerin sayısı konusunda yapılan tahminler çevreler arasında büyük farklılıklar gösteriyordu. Polonya neşriyatları, Polonya'daki Nazi Suçları Soruşturması Ana Komisyonu'ndan ve diğer başka kaynaklardan elde ettikleri verilere göre, birçoğu başka yerlere aktarılırken, yaklaşık 150.000 tutuklunun Płaszów'dan ve Płaszów'a bağlı alt kamplardan geçtiklerini iddia ediyordu. Polonyalılar, çoğunlukla Chujowa Górka'daki kitlesel idamlar ve salgın hastalıklar nedeniyle, bu kişilerden 80.000 tanesinin öldüğüne inanıyordu.

Bu sayılar, geçmişte yaşanan dehşet verici ceset yakma sürecini hatırlayan Płaszów Yahudilerinin akıllarını bugün bile kurcalamaktadır. Bu kişilerin söylediklerine göre, mezardan çıkan cesetlerin sayısı 8.000 ila 10.000 arasındaydı. Elbette bu sayı başlı başına dehşet vericidir ve bu nedenle hiç kimse daha fazlasını düşünmeye cesaret edememektedir.

Bu iki tahminin arasındaki fark, Polonyalılar, Çingeneler ve Yahudilerin sene boyunca Chujowa Górka'da ve Płaszów'un muhtelif bölgelerinde idam edilmeye devam ettikleri ve Avusturya siperindeki toplu idamların ardında kalan cesetleri yakma işini SS teşkilatının devraldığı düşünülünce göze çok daha az görünüyor. Ayrıca, Amon ormandaki bütün cesetleri temizleme işini, başarıyla tamamlayamamıştır. Savaş sonrası yapılan araştırmalarda ormanda binlerce ceset bulunmuştur ve Kraków'un Płaszów'a yakın kısımlarında yapılan temel kazıları sırasında bugün bile birçok insan kemiğine rastlanmaktadır.

Oskar doğum gününden hemen önce kampa yaptığı bir ziyaret sırasında, atölyelerin yukarısındaki tepeye yığılan odunları görmüştü. Bir hafta sonra bir kez daha kampa geldiğinde tepedeki hareketlilik artmıştı. Yüzlerindeki maskelere rağmen öğürmekten kendilerini alamayan erkek tutuklular toprağın altındaki cesetleri çıkarıyorlardı. Cesetler battaniye, el arabası veya sedyelerle yakma alanına taşınıyor ve kütüklerin üzerine diziliyorlardı. Böylece odunlar ile cesetler, katlar halinde diziliyor, omuz hizasına ulaştıklarında üzerlerine benzin dökülüp yakılıyorlardı. Pfefferberg alevlerin cesetlere bahşettikleri geçici yaşamı, cesetlerin yanan odunları hareket ettirmelerini, dudakların sanki son bir çığlık atabilmek üzere açıldığını görünce dehşete kapıldı. Bit temizleme odasında görevli genç bir SS mensubu kükreyen bir sesle, çılgınca emirler haykırarak ve elindeki tabancayı sallayarak odunların arasında koşuşturuyordu.

Ölülerden yükselen tozlar, kıdemsiz subayların villalarının arka bahçelerine serilmiş çamaşırların üzerine ve etraftakilerin saçlarına yağıyordu. Oskar personelin havadaki tozlu dumana sanki prestijli işletmelerden yayılan, kaçınılmaz bir endüstriyel atık gibi davranması karşısında hayret etmişti. Amon ve Majola atlarına binerek etraftaki sisin içinden geçmişler ve bir gezintiye çıkmışlardı. İkisi de eyerlerinde otururken oldukça sakin görünüyorlardı. Leo John ise on iki yaşındaki oğlunu ormandaki bataklıkta kurbağa yavrusu yakalamaya götürmüştü. Kamptaki alevler ve cesetlerden yayılan kokular hiç kimseyi günlük yaşamlarından alıkoymaya yetmemişti.

Camları sıkıca kapatılmış olan BMW'sinin direksiyonu başında, ağzı ile burnuna bir mendil bastırarak öne eğilen Oskar, Spira'ların da diğerleriyle birlikte yanmakta olduklarını tahmin etti. Oskar, SS geçen Noel'de, Symche Spira'nın gettonun boşaltılması sırasındaki görevi tamamlanır tamamlanmaz, bütün getto polislerini ve ailelerini katlettiğinde epey afallamıştı. Bütün polisleri, eşlerini ve çocuklarını gri bir öğlen vakti buraya getirmişler ve güneş gözden kaybolduğu saatlerde kurşuna dizmişlerdi. Polislerden en sadık (Spira ve Zellinger) olanlar ile en gönülsüz olanları aynı yerde, aynı şekilde öldürmüşlerdi. Spira, çekingen Bayan Spira ve Pfefferberg'in büyük bir sabırla eğitmeye çalıştığı yeteneksiz çocukları çırılçıplak bir halde, tüfeklerden oluşan bir dairenin içine almışlar ve birbirlerine yaslanmış bir halde titreyerek kurşuna dizmişlerdi. Symche'nin Napolyonvari OD üniforması bu sırada kale girişindeki geri dönüştürülmeyi bekleyen giysi yığınlarının arasında bir paçavradan ibaretti. Ve Spira hâlâ etrafındakileri böyle bir şeyin olmayacağına ikna etmeye çalışıyordu.

Bu idam Oskar'ı şok etmişti, çünkü bu durum bir Yahudi'nin kurtuluşunu teminat altına alabilmek için yapabileceği hiçbir itaat veya hürmet gösterisi olmadığı anlamına

geliyordu. Şimdi SS, Spira'ların cesetlerini de tıpkı onları idam ettikleri gibi isimsizce ve nankörce ateşe vermişti.

Bu ceset yığınının arasında Gutter'lar bile vardı! İnfazları bir sene önce, Amon'un masasında yenen bir akşam yemeğinden sonra gerçekleşmişti. Oskar o akşam eve erken dönmüştü fakat oradan ayrıldıktan sonra yaşananlar kulağına gelmişti. John ve Neuschel, Bosch'un üzerine gitmeye başlamışlardı. Onun çok alıngan ve yaygaracı biri olduğunu düşünüyorlardı. Bosch, hendeklerden birine düştüğü için ortalığı ayağa kaldırmıştı. Ancak bugüne dek hiç kimse, Bosch'un herhangi bir idam gerçekleştirdiğini görmemişti. John ve Neuschel tartışmayı saatlerce sürdürdüler. Bu konu gecenin şamatası haline gelmişti. Sonunda Bosch, David Gutter ile oğlunun erkekler bölümünden, Bayan Gutter ile kızının ise kadınlar bölümünden alınarak oraya getirilmelerini istedi. Bu aile de sadık hizmetkârlardan oluşuyordu. David Gutter *Judenrat*'ın son başkanıydı ve her konuda SS teşkilatıyla iş birliği yapmıştı. Bir kez bile Pomorska Sokağı'na gönderilmemiş, SS *Aktion*'ları veya Bełżec'e gönderilen grubun büyüklüğü konusunda asla Almanlarla tartışmamıştı. Gutter kendisine uzatılan her şeyi imzalamış ve her isteğin ardında mantıklı birer gerekçe olduğunu düşünmüştü. Bunun yanı sıra Bosch, Gutter'ı Płaszów'un içinde ve dışında güvenilir bir kaynak olarak kullanmış, onu karaborsada satması için yeni döşenmiş mobilya dolu kamyonlar veya mücevherat dolu ceplerle defalarca Kraków'a göndermişti. Gutter bu görevi, zaten her halükarda bu işlerle ilgilendiği için, ama en önemlisi, bu işin karısı ile çocuklarına bir nebze olsun koruma sağlayacağına inandığı için yerine getirmişti.

Pfefferberg ile Stern'in bir arkadaşı olan ve bir süre sonra Pilarzik'in her zamanki sarhoş taşkınlıkları sırasında vurularak ölecek olan Yahudi polis Zauder, o soğuk sabahın 2'sinde görev yaptığı kadınlar bölümünün kapısında

dururken bir şeyler duydu: Bosch bunalmış bir sesle Gutter ailesine, kadınlar bölümünün yanında yere yatmalarını söylüyordu. Çocuklar ona yalvarıyor, ancak David ve Bayan Gutter bu konuda tartışamayacaklarını bildiklerinden, aldıkları emirleri sakince yerine getiriyorlardı. Şimdi ise Oskar arabasında oturmuş, Gutter'lar, Spira'lar, isyancılar, hahamlar, çocuklar, Aryan belgeleriyle yakalanmış güzel kızlar ve daha nicelerinden oluşan bu vahşet kanıtlarının o delilik tepesinde, Płaszów'un göreceği olası bir Rus istilasında bütün dünyaya yayılmalarını engellemek amacıyla ortadan kaldırılmalarını seyrediyordu.

Oranienburg, Amon'a gönderilen bir mektupta, "Gelecekte yapılacak olan imha işlemlerine daha fazla özen gösterilsin," diyordu. Bu amaçla, ölü yakma alanını teftiş etmesi için Hamburg tabanlı bir mühendislik firmasının temsilcilerini kampa göndereceklerdi. Bu süre içinde cesetlerin bulunduğu bölgeler güzelce işaretlenecek ve toplu mezarlar müfettişlerin gözetimi altında açılacaktı.

Oskar kampa yaptığı ikinci ziyareti sırasında Chujowa Górka'daki alevleri gördüğünde kapıldığı ilk dürtü, makul ve aklı başında bir Alman'ın yapacağı gibi arabasında kalmak ve doğruca evine dönmekti. Ancak Schindler bunu yapmak yerine önce kampta atölye işleten dostlarına, sonra da Stern'in bürosuna uğradı. Pencerelere yağan onca kül ve toz eşliğinde, Płaszów sakinlerinin intihar etmeyi düşünmeleri gözüne gayet olası görünüyordu. Ancak asıl kahrolmuşa benzeyen kişi kamp sakinleri değil, Oskar'ın kendisiydi. Bu sefer, "Pekâlâ, Herr Stern, eğer Tanrı gerçekten de insanları kendi suretinde yarattı ise, sence hangi ırk O'na daha çok benziyor? Polonyalılar Tanrı'ya Çeklerden daha fazla benziyor olabilir mi?" gibi her zamanki alaycı sorularını sormadı. Bugün içindeki bütün mizah duygusunu yitirmişti. Şakalar yapmak yerine, "Bu insanlar ne yaptıklarını zannediyorlar?" diye homurdandı. Stern ona, kamptaki

tutukluların her zamanki gibi birer tutuklu olmaya devam ettiklerini söyledi. Onlara verilen işleri yapıyor ve kurtuluş gününün gelmesini bekliyorlardı.

Oskar ansızın, "Seni buradan çıkaracağım," diye gürledi. Yumruk yaptığı elini masaya vurdu. "Hepinizi buradan çıkaracağım."

Stern, "Hepimizi mi?" diye sordu. Kendine engel olamamıştı. Böylesine haşmetli, kahramanca kurtuluş hikâyeleri tarihin bu dilimine hiç mi hiç uymuyordu.

Oskar, "En azından seni," dedi. "*Seni.*"

28. BÖLÜM

Amon'un Yönetim Binası'ndaki bürosunda iki tane daktilograf çalışıyordu. Bir tanesi, Frau Kochmann adındaki genç bir Alman, diğeri ise Mietek Pemper adlı çalışkan, genç bir tutukluydu. Pemper gelecekte bir gün Oskar'ın sekreteri olacaktı, ancak 1944 yılının yaz aylarında Amon ile çalışıyordu ve kendini, o durumdaki herkesin hissedeceği gibi, hayatta kalma şansı konusunda epey umutsuz hissediyordu.

Amon'la yüz yüze gelmesi, tıpkı hizmetçi Helen Hirsch gibi kazayla gerçekleşmişti. Birisinin onu Kumandan'a tavsiye etmesi üzerine Pemper, Amon'un bürosuna çağırılmıştı. Genç tutuklu bir muhasebe öğrencisiydi; on parmak daktilo yazabiliyordu ve hem Almanca hem de Lehçe steno olarak çalışabiliyordu. Söylenilenleri kelimesi kelimesine hafızasında tutabildiği söyleniyordu. Bu kadar yetenekli bir tutuklu olduğu için Pemper kendini Amon'la birlikte Płaszów Yönetim Binası'nda bulmuştu ve ara sıra Amon için villada steno olmak üzere görevlendiriliyordu.

İronik olan şey ise Pemper'in fotografik hafızasının, Amon'un Kraków'da idam edilmesine neden olacak olmasıydı. Ancak Pemper o sıralarda, böyle bir döneme tanıklık edebileceğine inanmıyordu. Mietek Pemper 1944 yılında, mükemmele yakın hafızasının asıl kurbanının kim olacağı

sorusunu cevaplamak zorunda kalsaydı, bu kişinin kendisi olduğunu söylerdi.

Pemper, yedek daktilograf olarak işe alınmıştı. Amon gizli belgeler için kesinlikle Mietek kadar işinin ehli olmayan ve dikte konusunda epey yavaş kalan Frau Kochmann'ı kullanıyordu. Amon bazen bu kuralı görmezden geliyor ve genç Pemper'in gizli olması gereken belgeleri yazmasına izin veriyordu. Ve Mietek, kucağındaki kâğıt tomarıyla Amon'un tam karşısında oturuyor olsa da, türlü çelişkili kuşkunun dikkatini dağıtmasına engel olamıyordu. Bunlardan ilki, detaylarını aklına kazıdığı bu gizli rapor ve muhtıraları, uzak gelecekteki bir gün Amon'un mahkeme karşısında hüküm giymesini sağlayacak birincil tanıklardan biri haline getirme olasılığıydı; diğeri ise Amon'un onu önünde sonunda gizli bir teyp gibi silerek ortadan kaldırma olasılığı...

Yine de Mietek her sabah sadece kendi daktilo kâğıtlarını, karbon kâğıtlarını ve yedek malzemelerini değil, Alman kızınkileri de hazırlıyordu. Kız yazma işini bitirdiğinde Pemper karbon kâğıtlarını yırtarak ortadan kaldırıyormuş gibi yapıyor, fakat aslında onları daha sonra okuyabilmek için saklıyordu. Yazılı hiçbir kanıt bırakmıyordu, ancak öğrencilik zamanlarından beri güçlü hafızasıyla bilinirdi. Eğer bir gün gerçekten de Amon'un sanık sandalyesinde oturduğu bir mahkemede tanıklık edecekse, Kumandan'ı kanıt belgelerin kesin tarihleriyle afallatacağını biliyordu.

Pemper bazı hayret verici gizli belgeler okumuştu. Bu belgelerden biri, kadınların kırbaçlanmasıyla ilgiliydi. Kamp kumandanlarına bu cezanın en etkili şekilde verilmesi gerektiği hatırlatılıyordu. SS mensuplarını bu işle görevlendirmek alçaltıcı bir hareket olacaktı, bu nedenle Çek kadınları Solvak kadınları tarafından, Slovaklar ise Çekler tarafından kırbaçlanacaktı. Ruslar ve Polonyalılar da aynı amaçla sopayla dövüleceklerdi. Kumandanlar diğer milli

ve kültürel farklılardan yararlanma konusunda hayal güçlerini kullanacaklardı.

Başka bir bildiri de, kumandanların idam emri verme yetkilerinin olmadığını hatırlatıyordu. Kumandanların bunu yapabilmek için öncelikle telgraf veya mektupla Reich Güvenlik Bakanlığı'ndan izin almaları gerekiyordu. Amon bahar aylarının başında Wieliczka'daki alt kamptan kaçan, asmayı planladığı iki Yahudi için bunu yapmıştı. Berlin'den bir izin telgrafı gelmişti. Pemper bu telgrafın Reich Güvenlik Bakanı Dr. Ernst Kaltenbrunner tarafından imzalandığını fark etmişti.

Pemper cesetlerin yakılmaya başlandığı Nisan ayında, General Glücks yönetimindeki D Şubesi'ne bağlı İş Gücü Yerleştirme Şefi Gerhard Maurer'dan gelen bir muhtırayı okudu. Maurer, Amon'un ona kaç tane Macar'ın geçici olarak Płaszów'da tutulabileceğini bildirmesini istiyordu. Macarların bir süre sonra DAW adındaki Alman Mühimmat Fabrikası'na götürülmesi gerekiyordu. DAW, Auschwitz'de bulunan devasa bir binada topçu mermisi üreten bir Krupp kuruluşuydu. Macaristan çok kısa bir süre önce Alman mandası haline geldiğinden, Macaristanlı Yahudiler ve muhalifler, yıllardır gettoların ve kampın kötü şartları altında yaşayan Yahudilerden çok daha iyi durumdaydılar. Bu nedenle Auschwitz'deki fabrikalar için beklenmedik bir nimet olarak görülüyorlardı. Ne yazık ki tutukluların DAW'da kalacakları barakalar henüz hazır değildi ve eğer Płaszów kumandanı uygun şartları bekleyen 7.000 kişiyi geçici olarak kampına kabul edebilirse, D Şubesi ona ziyadesiyle minnettar kalacaktı.

Goeth'ün, Pemper tarafından yazılan veya görülen cevabı, Płaszów'un kapasitesini aşmak üzere olduğunu ve elektrikli tellerle çevrili alanda yeni baraka yapabilecekleri bir alanın olmadığı yönündeydi. Fakat Amon şu koşullar

altında 10.000'e kadar geçici tutuklu kabul edebilirdi: (a) Eğer kamp sınırları içindeki üretken olmayan, işe yaramaz nüfusun eritilmesine izin verilirse ve (b) aynı zamanda iki tutukluya aynı yatağı tahsis etmesine müsaade edilirse. Maurer cevap olarak, iki tutuklunun aynı yatağı paylaşması tifüs salgınını tetikleyebileceğinden buna izin verilemeyeceğini, yönetmeliğe göre bir kişinin ideal koşullarda 3 metre küplük alana sahip olması gerektiğini bildirdi. Ancak Goeth'ün ilk koşulu yerine getirmesine izin verebilirdi. D Şubesi Auschwitz-Birkenau'ya ya da bu devasa müessesenin imhadan sorumlu olan kanadına, Płaszów tarafından reddedilmiş tutuklulardan oluşan bir yük treni gönderileceğini bildirebilirdi. Bu sırada da *Ostbahn* yolları ve sığır vagonları ayarlanır ve ana yoldan Płaszów'un kapısına gönderilirdi.

Bu nedenle Amon'un kamptaki tutuklular arasında bir tasnif çalışması yapması gerekecekti.

Amon, Maurer ve D Şubesi'nin destekleri sayesinde kamp nüfusunu tam bir gün içerisinde, Oskar Schindler'in zekâsı ve pervasız savurganlığı sayesinde Emalia'da toplamayı başardığı kişi sayısı kadar azalttı. Amon bu ayıklama işlemine *Die Gesundheitaktion*, yani Sağlık Harekâtı adını verdi.

Amon bu harekâtı bir taşra panayırı düzenler gibi düzenlemişti. 7 Mayıs Pazar gününün sabahında *Appellplatz*'a afişler asılmıştı: "HER TUTUKLUYA UYGUN BİRER İŞ!" Megafonlardan balatlar, Strauss parçaları ve aşk şarkıları çalınıyordu. SS doktoru Dr. Blancke, Dr. Leon Gross ve birkaç yazman, afişlerin altındaki masada oturuyorlardı. Blancke'nin "sağlık" kavramından anladığı, SS teşkilatına mensup her doktorunki kadar çarpıktı. Hapishane kliniğindeki kronik hastaların damarlarına benzin enjekte ederek onlardan kurtulmuştu. Bu enjeksiyonlar hiçbir sözlüğe göre ötenazi olarak adlandırılamazdı. Hastalar

enjeksiyonlardan sonra sarsılarak nöbet geçiriyorlar, on beş dakika sonra da nefes alamadıklarından ölüyorlardı. Bir zamanlar *Judenrat*'a başkanlık eden, şimdi ise Montelupich'teki iki yıllık mahkûmiyetinden sonra Płaszów'a getirilmiş olan Marek Biberstein bir keresinde kalp krizi geçirmiş ve *Krankenstube*'ye getirilmişti. Blancke ona benzin enjekte etmeye fırsat bulamadan evvel, iki yıl önce uzak siluetiyle Schindler'in yüreğini ateşlemiş olan Genia'nın eniştesi Dr. Idek Schindel, yanında birkaç meslektaşıyla Biberstein'ın yanına gelmişti. İçlerinden biri ona merhametli bir dozda siyanür vererek onu kurtarmıştı.

Bugün bütün tutuklu nüfusuna ait evrak klasörleriyle çevrili haldeki Blancke bir seferde tek bir barakayla ilgilenecek ve bir evrak grubunu bitirdiğinde yerine yenisi getirilecekti.

Tutuklular *Appellplatz*'a yaklaşırken onlara soyunmaları söylendi. Muhafızlar onları bir sıraya dizdiler ve doktorların önünde çırılçıplak bir halde, bir yandan diğer yana koşmalarını söylediler. Blancke ve işbirlikçi Yahudi Doktor Leon Gross evrakların üzerine notlar aldıktan sonra, incelemekte oldukları tutukluyu işaret ederek ona adını soruyorlardı. Ardından tutuklu tekrar koşturuluyor ve doktorlar herhangi bir hastalık veya kas zayıflığı belirtisi arıyorlardı. Bu oldukça tuhaf ve küçük düşürücü bir uygulamaydı. Renk vermesi için yanaklarına kırmızı lahana sürmüş, çıkık sırtları olan erkekler (örneğin, Hujar'ın bir kırbaç sapı darbesiyle kemiklerini yerinden çıkardığı Pfefferberg) ve kronik ishal olan kadınlar hayatlarını kurtarmak için var güçleriyle koşuyorlardı ve durumun öneminin farkındaydılar. Berlin Olimpiyatları'nda Polonya adına koşmuş olan genç Bayan Kinstlinger, daha önce olanların bir oyundan ibaret olduğunu biliyordu. Şimdi nabız gibi atan müzik eşliğinde,

altın değerinde bir hayat için, mideleri bulanana ve nefesleri kesilene kadar koşmaları gerekiyordu.

Hiçbir tutuklu, bütün kamp nüfusunun aynı afişlerin altında ve aynı müziğin eşliğinde *Appellplatz*'da toplandığı pazar gününe kadar muayenenin sonuçlarını öğrenemedi. İsimler okunur ve *Gesundheitaktion*'dan başarıyla geçemeyen tutuklular meydanın doğu tarafında toplanırken, insanlar öfke ve hayret nidaları atıyorlardı. Amon bir isyan çıkabileceğini öngörmüş ve Kraków'daki *Wehrmacht* garnizonundan destek istemişti. Garnizon, olası bir ayaklanma tehlikesi nedeniyle hazırda bekliyordu. Bir önceki pazar günü yapılan aramada, kayıt altında olmayan yaklaşık 300 tane çocuk bulunmuştu ve çocukları sürüklenerek götürülen ailelerin ayak diremeleri ve haykırışları, *Wehrmacht* garnizonu ile Kraków'dan çağırılan Güvenlik Polisi müfrezelerini, meydana girerek insanları iki gruba ayırmak zorunda bırakmıştı. Bu yüzleşme neredeyse iki saat sürdü. Muhafızlar bu iki saat boyunca, çılgına dönmüş anne-babaları ve akrabaları muayeneden geçememiş olan tutukluları zorla arka tarafa götürmüş ve onlara her zamanki yalanları sıralamışlardı. Hiçbir duyuru yapılmamıştı, ancak herkes muayeneyi geçemeyen kişilerin hiçbir gelecekleri olmadığını biliyordu. Megafonlardan yayılan vals ve böyle bir durumda oldukça gülünç kaçan şarkılar eşliğinde gruplardan yükselen haykırışlar acınası bir gürültü oluşturuyordu. Oğlu Olek'i kampta bir yerlere gizlemeyi başarmış olan, acı içindeki Henry Rosner ise o gün tuhaf bir deneyim yaşamış, kampta olanları gözlerindeki yaşlarla ifşa eden ve gönüllü olarak Doğu Cephesi'ne gideceğini söyleyen genç bir SS mensubuyla karşılaşmıştı. Ancak bu sırada subaylar, tutukluların ufacık bir itaatsizlik göstermeleri halinde adamlarının ateş açacaklarını haykırıyorlardı. Amon haklı yere açılacak

olan böylesine bir yaylım ateşinin, kamp nüfusunu azaltmaya yardımcı olacağını düşünüyor olmalıydı.

Günün sonunda 1.400 yetişkin ve 268 çocuk silahlarla çevrili bir halde, *Appellplatz*'ın doğu tarafında, Auschwitz'e gönderilmeyi bekliyordu. Pemper, Amon'un hayal kırıklığı olarak gördüğü bu sayıları görüp hafızasında tutacaktı. Auschwitz'e gönderilen tutukluların sayısı Amon'un umduğu sayıya ulaşamasa da, Płaszów kampının Macarların bir bölümünü geçici olarak kabul edebilmesini sağlayacaktı.

Dr. Blancke'nin evrak doldurma sisteminde çocuklar, yetişkinlerinki gibi bir dosyaya sahip değillerdi. Ebeveynleri bu çocukların hem yaşları nedeniyle, hem de kampın belgeleme sisteminde kendilerine ait birer dosyaları olmadığı gerekçesiyle ayıklama sürecinden sağ kurtulamayacaklarını biliyorlardı ve bu nedenle çocuklarını iki Pazar günü boyunca saklamayı uygun görmüşlerdi.

Olek Rosner ikinci pazar günü boyunca barakalardan birinin çatısına gizlenmişti. Onunla birlikte çatı kirişlerinin arasına saklanmış iki çocuk daha vardı ve her biri bütün gün boyunca sessizliklerini korumuşlar; bitler, tutukluların gizli eşyaları ve çatı fareleri arasında idrarlarını tutmayı başarmışlardı. Çocuklar da tıpkı yetişkinler gibi SS mensupları ve Ukraynalı muhafızların çatılardaki boşluklara ihtiyatla yaklaştıklarını biliyorlardı. Bu yerlerin tifüs yuvası olduğunun farkındaydılar ve Dr. Blancke tarafından, ciltteki ufacık bir çatlakla temas edecek bir bit pisliğinin, kampta bir tifüs salgınının başlamasına yeteceği konusunda bilgilendirilmişlerdi. Płaszów'daki çocuklardan bazıları aylarca, erkekler koğuşunun yanındaki, kapısında ACHTUNG TYPHUS [54] yazan bir barakada tutulmuşlardı.

Bu pazar günü Olek Rosner için Amon'un sağlık *Aktion*'u, çatıdaki tifüslü bitlerden çok daha tehlikeliydi. O gün seçilen

54 *Alm.* Dikkat Tifüs

268 tane çocuktan bazısı, *Aktion*'un başlangıcında saklanmışlardı. Płaszów'daki bütün çocuklar, aynı ölçüde inatçı bir kararlılıkla, barakaların altına, çamaşırhaneye veya garajın arkasındaki kulübelere gizlenmişlerdi. Bu kaçakların birçoğu bu veya bir önceki pazar günü yakalanmış ve artık kampa sığınmalarına izin verilmeyeceğini anlamışlardı.

Bir grup çocuk ise kuşku uyandırmadan *Appellplatz*'a getirilmişti. Şu veya bu astsubayı tanıyan birkaç aile vardı. Tıpkı Himmler'in bir zamanlar yakındığı gibi, Yahudileri idam ederken gözlerini bile kırpmayan SS *Oberführer*lerinin bile sevdikleri birkaç Yahudi vardı ve sanki toplama kampları birer oyun bahçesiydi. Bazı aileler çocukları konusunda sorguya çekildikleri takdirde, onları tanıyan bir SS mensubuna başvurabileceklerini düşünüyorlardı.

On üç yaşındaki bir yetim bir önceki pazar günü, sıradan yoklamalarda bir ergen olarak muamele gördüğü için bu muayeneden geçebileceğini düşündü. Ancak çırılçıplak kaldığında, ergenlik çağında olmasına rağmen vücudunun neden bir çocuğunkine benzediğini açıklayamadı. Ona giyinmesi söylendi ve diğer çocukların arasına katılmak üzere boyayla işaretlendi. Bir sonraki pazar günü *Appellplatz*'ın diğer tarafındaki aileler bir noktaya toplanmış çocuklarına haykırır ve megafonlar "Mammi, kaufmir ein Pferdchen" (Anne, bana bir midilli al) adlı duygusal parçayı son ses çalarken, yetim çocuk bir zamanlar Plac Zgody'deki kırmızılı ufaklığın hareketlerini yönlendiren mutlak içgüdüyle harekete geçti. Tıpkı kırmızılı ufaklığa olduğu gibi, bu çocuğu da hiç kimse fark etmedi. Şu tatsız şarkı gürülder ve kalbi kaburgalarını delecek kadar hızla atarken, gayet inandırıcı bir yetişkin rolü yaparak meydandaki diğer grubun yanına geçti. Hemen sonra, ishal yüzünden karnına kramp girmiş gibi yaparak bir muhafızdan onu tuvaletlere götürmesini istedi.

Sıralı tuvaletler, erkekler kampının arka tarafındaydı ve yetim çocuk oraya ulaştığında, erkeklerin tuvaletlerini yaparken oturdukları kalasın üzerinden öte yana geçti. Kollarını kenefin iki yanına dayayarak kendini aşağıya indirdi ve delikte ayakları ile dizlerini dayayacak çıkıntılar aramaya başladı. Koku yüzünden kör olmuş gibiydi. Sinekler ise ağzını, kulaklarını ve burun deliklerini istila ediyordu. Çok daha ağır bir pisliğin içine girerek çukurun dibine dokunmayı başardığında, sineklerin öfkeli vızıltılarının ardından halüsinasyon zannettiği bazı mırıltılar duymaya başladı. Seslerden biri *Arkandan geliyorlar mı?* diye sordu. Bir diğeri ise, *Lanet olsun, burası bizim yerimiz!* diye fısıldadı.

Çukurda onun dışında on tane daha çocuk vardı.

*

Amon'un raporunda bileşik bir kelime vardı: *Sonderbehandlung* (Özel Muamele). Bu terim birkaç yıl sonra oldukça yaygın hale gelecekti, fakat Pemper o sıralarda buna ilk kez rastlıyordu. Elbette bu terimin yatıştırıcı, hatta tıbbi bir tınısı vardı, fakat Mietek daha şimdiden, bu muamelede hiçbir ilaç kullanılmadığını tahmin edebiliyordu.

O sabah Amon'un Auschwitz'e gönderilmek üzere yazdırdığı bir telgraf, bu terimin anlamını biraz daha açıklar nitelikteydi. Amon, firarları biraz daha zorlaştırmak adına, Özel Muamele için seçilmiş tutsakların yanlarındaki bütün sivil kıyafetleri manevra hattında dışarıya atmaları ve çizgili hapishane kıyafetleri giymeleri gerektiği konusunda ısrar ediyordu. Bu tür kıyafetler birkaç ay sonra epey zor bulunacağından, Płaszów'dan seçilip Auschwitz'e ulaştırılan Özel Muamele adaylarının giydikleri çizgili kıyafetler, yeniden kullanılmak üzere Płaszów Toplama Kampı'na geri gönderilmeliydi.

Ayrıca Płaszów'da kalıp, yetişkin numarası yapmış ve birçoğu uzun boylu yetimle birlikte kenef çukurunu paylaşmış

olan bütün çocuklar daha sonraları yakalanarak *Ostbahn*'a bindirilmiş ve bir günlük bir yolculukla 60 kilometre ötedeki Auschwitz'e götürülmüşlerdi. Yazın en sıcak günleri boyunca bu şekilde çalışan sığır vagonları ayrıca Lwow yakınlarına asker ve yiyecek taşımış ve dönüş yolunda manevra hatlarında oyalanmıştı. SS doktorları ise bu sırada karşılarında çırılçıplak bir şekilde koşuşturan tutsakları izlemeye devam etmişlerdi.

29. BÖLÜM

Tek bir yaprağın bile kıpırdamadığı bir günde Amon'un pencereleri ardına kadar açık olan bürosunda oturmakta olan Oskar, ta en başından beri bu toplantının sahte olduğunu düşünüyordu. Madritsch ve Bosch da böyle düşünüyor olmalıydılar, çünkü bakışları Amon'dan, pencerenin önündeki kireç taşı vagonlarına veya oradan geçen herhangi bir taşıta kayıp duruyordu. Yalnızca, önündeki kâğıda notlar alıp duran *Untersturmführer* Leo John sırtı dik bir şekilde oturup, düğmeleri gırtlağına kadar sıkıca iliklenmiş bir şekilde durmaya özen gösteriyor gibiydi.

Amon bunun bir güvenlik toplantısı olduğunu söylemişti. Söylediğine göre, Cephe artık istikrarlı bir hal almış olmasına rağmen, Rusların Varşova taşralarına kadar ilerlemeleri Genel Hükümet'te bazı partizan aktivitelerin artmasına neden olmuştu. Bunu duyan Yahudiler firar girişimlerini arttırmışlardı. Amon, "Elbette," diye belirtti, "Polonyalı partizanlar arasındaki Yahudi katilleriyle yüzleşmektense, tellerin ardında kalmalarının kendileri için çok daha güvenli olduğunu bilmiyorlar. Her koşulda, hepimiz dışarıdan gelecek partizan saldırılarına ve en kötüsü, partizanlar ile tutuklular arasında yapılacak bir danışıklı dövüşe karşı tetikte olmalıyız."

Oskar partizanların Płaszów'u işgal ettiklerini, bütün Polonyalıları ve Yahudileri dışarı çıkardıklarını ve onlardan derhâl bir ordu yarattıklarını gözünde canlandırmaya çalıştı. Bu hayale kim inanırdı ki? Fakat Amon şu anda karşılarına geçmiş, onları bu hayale inandığına ikna etmeye çalışıyordu. Bu minik rolün bir amacı vardı. Oskar bundan emindi.

Bosch, "Eğer partizanlar senin kampına gelmeyi planlıyorlar ise, Amon, umarım oraya davet edildiğim akşamlardan birini seçmezler," dedi.

Schindler, "Âmin, âmin," diye mırıldandı.

Toplantı sona erdikten sonra, artık her ne anlama geliyorsa, Oskar Amon'u Yönetim Binası'nın dışına park ettiği arabasına götürdü. Bagajı açtı. Bagajın içinde, üzerine Kraków'un güneyindeki dağlık alanda bulunan Zakopane bölgesine özgü şekiller işlenmiş, oldukça değerli bir eyer duruyordu. DEF avlusundaki zorunlu çalışma kampının harçları artık *Hauptsturmführer* Goeth'ün yakınından bile geçmiyor olmasına ve doğruca General Pohl'un Oranienburg karargâhındaki, Kraków bölgesinden sorumlu birime gitmesine rağmen, Oskar kendini Amon'u bu tür hediyelerle şımartmaya devam etmek zorunda hissediyordu.

Oskar Amon ile yeni eyerini Kumandan'ın villasına kadar götürmeyi teklif etti.

Kireç taşı vagonlarını iten işçilerden bazıları böylesine bunaltıcı bir günde, görevlerini yerine getirmeleri için gerekli olan çabayı tam anlamıyla gösteremiyorlardı. Fakat Oskar'ın hediye ettiği eyer Amon'u biraz olsun yatıştırmıştı; zaten Amon'un arabadan atlayıp ilk önüne gelen kişiyi vurması artık kesin olarak yasaklanmıştı. Araba garnizon kışlasının yanından geçti ve bir dizi sığır vagonunun beklediği manevra hattına ulaştı. Oskar vagonların üzerinde asılı duran ve çatılardan yükselen ısıyla karışıp dalgalanan sis tabakasını gördüğünde, vagonların dolu olduğunu anladı.

Motorun sesine rağmen, içeriden gelen iniltileri ve insanların bir damla su için yakarışlarını duyabiliyordu.

Oskar arabasının el frenini çekti ve gelen sesleri dinledi. Bagajdaki muhteşem, pahalı eyer ona bu izni sağlamıştı. Amon, duygusal arkadaşına bakarak anlayışla gülümsedi. "Bir kısmı Płaszów'dan," dedi, "bir kısmı ise Szebnie'deki çalışma kampından. Ayrıca Montelupich'ten gelen bazı Polonyalı ve Yahudiler de var." Tuhaf bir ses tonuyla, "Mauthausen'e gönderiliyorlar," diye ekledi. Ve bundan şikâyet mi ediyorlardı? Bu insanların, şikâyetin ne olduğundan haberleri bile yoktu...

Vagonların tavanları, yüksek ısı nedeniyle bronzlaşmıştı. Oskar, "İtfaiye birliğini çağırsam," dedi, "buna karşı çıkar mıydın?"

Amon, *Daha neler duyacağım acaba?* der gibi güldü. Başka biri olsaydı bunu yapmasına asla müsaade etmeyeceğini, ancak Oskar bu denli kendine özgü biri olduğu ve bu olay akşam yemeği davetlerinde anlatacak iyi bir anı teşkil edeceği için ona izin vereceğini ima ediyordu.

Fakat Oskar, Ukraynalı muhafızları Yahudi itfaiyecileri çağırmaya gönderdiği sırada Amon şaşkına döndü. Oskar'ın, Mauthausen'in ne anlama geldiğini bildiğinin farkındaydı. Eğer vagonlardaki insanların üzerine su sıkarsanız, onlara geleceğe dair umut aşılamış olurdunuz. Ve bu tür umutlar dünya üzerindeki bütün anlayışlara göre, gerçek bir zalimlik anlamına gelmez miydi? Bu nedenle hortumlar açılır ve tazyikli su tıslayarak, kavrulan vagonların üzerine çarparken Amon'un zihninde hoşgörülü bir eğlencenin yanı sıra bazı kuşkular dolanmaya başladı. Vagonların içindeki insanlar minnettarlıkla inilder ve haykırırken Neuschel de ofisinden aşağıya inerek, karşısındaki manzara karşısında kafasını sallamaya ve gülümsemeye başladı. Amon'un korumalığını yapan Grün orada dikilerek *Untersturmführer* John ile muhabbet ediyor, hortumdan akan sular vagonları

ıslatırken bacağına vurarak ıslık çalıyordu. Hortumlar sonuna kadar açılmış olmasına rağmen yalnızca vagonların yarısına kadar yetişebiliyordu. Oskar bunun üzerine Amon'un yanına giderek, kendisine bir kamyon veya vagon ile birkaç Ukraynalı muhafız tahsis etmesini istedi. Bu sayede Zabłocie'ye gidip DEF'ten birkaç hortum alabilecekti. Oskar DEF'teki hortumların 200 metre uzunluğunda olduğunu söyledi. Amon her nedense bu fikir karşısında katılarak gülmeye başladı. "Elbette sana bir kamyon veririm," dedi. Amon yaşamın komedisine şahit olabilmek için her şeyi yapacak cinsten bir adamdı.

Oskar, Ukraynalı muhafızların eline Bankier ve Garde'ye vermeleri için birer not tutuşturdu. Onlar kamptan ayrıldığı sırada Amon kendini eğlenceye öylesine kaptırmıştı ki, vagonların kapılarının açılmasına, içeriye su dağıtılmasına ve pembe, şişmiş yüzlü cesetlerin dışarıya çıkarılmasına izin verdi. Manevra hattı boyunca sıralanmış bütün SS subayları ve astsubayları son derece eğlenmiş görünüyorlardı. "Bu adam onları tam olarak neden kurtardığını sanıyor?"

DEF'teki büyük hortumlar nihayet kampa getirildiğinde ve bütün vagonlar baştan aşağıya ıslatıldığında, bu şaka farklı boyutlara ulaştı. Oskar, Bankier'e verdiği notta onun yukarıdaki dairesine çıkmasını ve büyükçe bir sepeti içki, sigara, kaliteli birkaç peynir ve sosis çeşidi ile doldurmasını istemişti. Şimdi ise bu sepetle birlikte trenin arkasındaki astsubaya yanaşıyordu. Bu açık bir alışverişti ve astsubay bu bahşiş karşısında biraz utanmış görünüyordu. KL Płaszów subaylarının onu rapor etmesinden çekindiği için Oskar'dan aldıklarını çabucak kamyonetin bagajına sokuşturdu. Oskar tuhaf bir şekilde Kumandan'ın gözünde epey değerli birine benzediği için astsubay onu saygıyla dinliyordu. Oskar, "İstasyonların yakınında durakladığınızda," dedi, "vagon kapılarını açar mısınız?"

Yıllar sonra, bu tren yolculuğundan sağ kurtulan Rubinstein ve Feldstein adında iki doktor, o astsubayın her istasyonda vagon kapılarının açılmasını emrettiğini ve Mauthausen'e yapılan zahmetli yolculuk boyunca su kovalarının sürekli dolu kalmasını sağladığını Oskar'a bildireceklerdi. Elbette bu durum içerideki insanlar için, ölmeden önceki son istekten daha öteye geçememişti.

Oskar SS mensuplarının kahkahaları eşliğinde sıralı vagonlar boyunca ilerler ve büyük kısmı boşa giden merhamet dürtüsüyle hareket ederken, artık eskisi gibi pervasız değil, çılgına dönmüş biriymiş gibi görülebilir. Amon bile dostunun yeni bir vitese geçtiğini görebiliyordu. Hortumları en uzaktaki vagona kadar çekmek için kapıldığı deliliğin ardından, bir astsubaya bütün SS personelinin önünde açıkça rüşvet vermek; Scheidt, John veya Hujar'ın kahkahalarındaki ufacık bir ton değişikliği, Gestapo'nun görmezden gelemeyeceği ufacık bir bilgi kırıntısı Oskar'ın sonunun getirebilirdi. Bu durumda Oskar Montelupich'e alınır ve daha önce kendisine karşı yapılan suçlamaların ışığında muhtemelen Auschwitz'e gönderilirdi. Bu nedenle Amon, Oskar'ın trendeki bu ölü adaylarına sanki üçüncü sınıf vagonlarda seyahat etmek zorunda olan, fakat gerçek bir varış noktasına giden fakir akrabalarıymış gibi davranması karşısında dehşete düşmüştü.

Saat ikiden sonra bir lokomotif bütün o sefil vagonları arkasına takıp ana hatta sürükledi ve hortumlar yeniden sarılmaya başlandı. Schindler, Amon ile yeni eyerini villaya bıraktı. Amon, Oskar'ın kafasının hâlâ dolu olduğunu görebiliyordu ve onunla olan tanışıklığı boyunca ilk kez, dostuna yaşam hakkında bazı tavsiyelerde bulundu. "Biraz gevşemelisin," dedi. "Bu yeri terk eden bütün vagonların ardından koşturamazsın."

*

Emalia'da yaşayan tutuklu mühendis Adam Garde de Oskar'daki vites değişikliğinin belirtilerini fark etmişti. 20 Temmuz akşamı bir SS mensubu Garde'nin kaldığı kulübeye gelerek onu uyandırdı. *Herr Direktor* bekçi kulübesini aramış ve mühendis Garde'yle muhakkak görüşmesi gerektiğini söylemişti. Onu iş görüşmek için bürosuna çağırıyordu.

Garde Oskar'ın kızarmış bir yüz, önündeki masada duran iki tane bardak ve bir şişeyle birlikte radyo dinlemekte olduğunu gördü. Son günlerde masanın arkasındaki duvarda Avrupa'nın kabartmalı bir haritası duruyordu. Oskar Almanya'nın genişlediği sıralarda ofisinde asla bir harita bulundurmamıştı, ama şu sıralarda Alman cephelerinin daralmasıyla yakından ilgileniyor gibi görünüyordu. Bu gece radyosu her zamanki gibi BBC kanalı yerine, *Deutschlandsender*[55]'a ayarlıydı ve hoparlörlerden, genellikle önemli bildirilerden önce yayınlanan ilham verici müzik yayılıyordu.

Oskar radyoyu hevesle dinliyordu. Garde içeri girdiğinde ayağa kalktı ve genç mühendisi ittirerek sandalyeye oturttu. Bardaklardan birine konyak doldurdu ve masanın diğer tarafındaki Garde'ı itti. "Hitler'e suikast düzenlendi," dedi. Bu haber akşamın erken saatlerinde duyurulmuştu ve söylenene göre Hitler suikasttan sağ çıkmayı başarmıştı. Onun çok geçmeden Alman halkına sesleneceğini söylemişlerdi. Ama seslenmemişti. Saatler geçmişti ve onu radyoya çıkaramamışlardı. Ve tıpkı Stalingrad düştüğünde yaptıkları gibi, saatlerdir Beethoven çalıyorlardı.

Oskar ve Garde saatler boyunca büroda oturmaya devam ettiler. Bir Yahudi ve bir Alman'ın gerekirse bütün gece boyunca oturarak, *Führer*'in öldüğü haberini duyabilmek için radyo dinlemeleri oldukça kışkırtıcı bir davranıştı. Adam Garde de aynı nefes kesici umudun esiri olmuştu elbette. *Führer*'in ölmüş olma ihtimali karşısında iplerinden

55 *Alm.* Radyo Almanya adında bir Alman radyo istasyonu.

kurtulmuşa benzeyen kasları nedeniyle Oskar gevşekçe hareket ediyordu. Yürekten bir istekle konyağını yudumluyor ve Garde'nin kadehindekini bitirmesi için ona ısrar ediyordu. "Eğer bu doğruysa," dedi, "Almanların; yani benim gibi sıradan Almanların, halka kendilerini affettirmeye başlamalarının tam sırasıdır. Hem de sırf Hitler'e yakın olan biri onu yeryüzünden silme cesaretini kendinde bulabildiği için. Bu SS'in sonu olur. Himmler sabaha kalmadan hapse atılır."

Oskar bir duman bulutu üfledi. "Aman Tanrım," dedi, "nihayet bu sistemin sonunun geldiğini görmek ne büyük bir ferahlık!"

Akşam saat 22.00'de yapılan açıklamada sadece daha önceki haberleri tekrar etmekle yetindiler. *Führer*'e suikast düzenlenmişti, ancak girişim başarısız olmuştu ve *Führer* birkaç dakika içinde canlı yayına çıkacaktı. Saatler geçip de Hitler hâlâ yayına çıkmadığında Oskar, savaşın sonuna yaklaştıkları sırada bütün Almanların arasında yaygın olan bir fanteziye kapıldı. "Sıkıntılarımız sona erdi," dedi. "Dünya yeniden sağduyulu bir yer haline geldi. Almanya artık Ruslara karşı batıyla ittifak kurabilir."

Garde'nin umutları Oskar'ın kapıldıklarından biraz daha mütevazıydı. En kötü ihtimalle, Yahudi halkı için Franz Josef'in zamanındakine benzeyen bir getto kurulacağını umuyordu.

Konyak kadehleri boşalır ve müzik radyodan yayılmaya devam ederken, Avrupa'nın onlara kıtanın akıl sağlığı açısından hayati önem taşıyan bir ölümün haberini getireceğine biraz daha inanmaya başladılar. Artık yeniden aynı kıtanın eşit vatandaşları olmuşlardı; o masada bir tutuklu ve *Herr Direktor* sıfatıyla oturmuyorlardı. Radyonun, *Führer*'in canlı yayına çıkacağı konusundaki vaatleri hâlâ devam ediyor ve Oskar her anonstan sonra biraz daha artan bir şekilde kahkaha atıyordu.

Gece yarısından sonra artık bu vaatlere kulak asmaz oldular. Bu *Führer*-sonrası Kraków'da aldıkları nefes bile onlara daha hafif geliyordu. Sabah olduğunda insanların, kentin her meydanında dans ediyor olacaklarını ve bu hareketi cezalandıracak hiç kimsenin bulunmayacağını tahmin ediyorlardı. *Wehrmacht*, Wawel Kalesi'ndeki Frank'i tutuklayacak ve Pomorska Sokağı'ndaki SS karargâhının etrafını kuşatacaktı.

Saat 01.00'e gelmeden hemen önce radyodan, Rastenberg'den mikrofona konuşan Hitler'in sesi duyuldu. Oskar bu sesi bir daha asla duymayacağına o kadar ikna olmuştu ki, birkaç saniye için konuşan kişinin kim olduğunu çıkaramadı. Kulağına oldukça tanıdık geliyor olmasına rağmen bu sesin insanları oyalamak üzere yayına çıkan bir Parti sözcüsü olduğunu düşündü. Ancak Garde kimin sesini dinlemekte olduğunu, konuşmanın daha ilk kelimesinde anlamıştı.

Konuşma, "Alman yoldaşlarım!" diye başladı. "Bugün sizlere hitap etmemin ilk nedeni, sesimi duymanızı ve yaşanan olaydan yara almadan çıktığımı bilmenizi sağlamak, ikinci nedeni ise, sizlere Alman tarihinde eşi benzeri görülmemiş bir suçu bildirmektir."

Konuşma dört dakika içinde, suikastçılar hakkında birkaç kelimeyle sona erdi. "Bu sefer onlarla kozlarımızı, biz Nasyonal Sosyalistlerin alışık olduğu şekilde paylaşacağız."

Adam Garde, Oskar'ın akşamdan beri direttiği fanteziye bir saniye olsun kapılmamıştı. Çünkü Hitler normal bir adamdan daha fazlasıydı: O, dallı budaklı bu sistemin ta kendisiydi. Ölmüş olsaydı bile, sistemin hâlihazırdaki karakterini yitireceği meçhuldü. Ayrıca, Hitler gibi fenomenlerin tek bir gecede tarihe karışmaları onların doğalarına aykırıydı.

Oskar haberleri duyduğundan beri kendini *Führer*'in öldüğüne son derece güçlü bir şekilde ikna etmişti. Bunun bir yanılgı olduğunu anladığında ve neredeyse ucuz tiyatro

oyunlarındakine benzeyen ağır bir kederle konuşmaya başladığında onu sakinleştiren kişi genç Garde oldu. Oskar, "Bütün kurtuluş hayallerimiz boşunaymış," dedi. Birer kadeh daha konyak doldurdu ve şişeyi masanın diğer yanına iterek sigara kutusunu açtı. "Konyağını içip birkaç sigara al ve gidip biraz uyu," dedi. "Özgürlüğümüz için biraz daha beklemek zorunda kalacağız."

Garde içtiği konyağın, duyduğu haberlerin ve bu haberin birkaç saat içinde tersine dönmesinin yarattığı kafa karışıklığıyla, Oskar'ın sanki eşit derecede ihtiyaç duydukları "özgürlüklerinden" bahsetmesini pek yadırgamadı. Ancak kulübesine geri döndüğünde, *Herr Direktor'un böyle, sanki kendini kolaylıkla fantezilere ve bunalımlara kaptırabilen biriymiş gibi konuşması muhteşem bir şey*, diye düşündü. Çünkü Herr Schindler genellikle epey faydacı bir insandı.

*

Pomorska Sokağı ve Kraków civarındaki kamplar, yazın sonlarına doğru tutuklularla ilgili bir değişikliğin eli kulağında olduğuyla ilgili söylentilerle çalkalanıyordu. Bu söylentiler Zabłocie'deki Oskar'ın canını sıkarken, Płaszów'daki Amon, kampların dağıtılacağıyla ilgili resmi olmayan bildiriler alıyordu.

Aslında, daha önce yapılan güvenlik toplantısının, Płaszów'u partizanlardan korumakla hiçbir ilgisi yoktu. Toplantının asıl konusu kampın yaklaşan sonuydu. Amon'un Madritsch, Oskar ve Bosch'u Płaszów'a çağırarak bir toplantı düzenlemesinin ardındaki neden, kendisini korumaya almaktı. Bu sayede Kraków'a giderek, Genel Hükümet'in yeni SS şefi Wilhelm Koppe ile görüşmesinin yolunu açmıştı.

Amon, Koppe'nin masasının bir ucunda oturmuş, kaşlarını sahte bir hoşnutsuzlukla çatmıştı. Sanki Płaszów ablukaya alınmış ve kendisi bu durumdan oldukça dertliymiş gibi parmaklarını çıtlatıyordu. Oskar ve diğerlerine anlattığı hikâyenin aynısını Koppe'ye de anlattı: Partizan örgütler

kampın içlerine kadar sıçramayı başarmıştı ve tellerin ardındaki Siyonistlerin, Polonya Halk Ordusu ve Yahudi Mücadele Örgütü ile bağlantıları vardı. *Obergruppenführer*'in de anlayabileceği üzere, bu türden bir irtibatın kökünü kazımak epey zordu; mesajlar içeri gizlice sokulmuş bir somun ekmeğin içinde bile taşınabilirdi. Ancak isyan faaliyetlerinin ilk belirtileriyle birlikte Amon Goeth, kampın Kumandan'ı sıfatıyla, sert önlemler alabilmeliydi. Amon'un sormak istediği soru şuydu: Eğer önce ateş edip, Oranienburg'a gönderilecek belgeleri daha sonra düzenlerse, Sayın *Obergruppenführer* Koppe onun arkasında durur muydu?

Koppe, "Sorun değil," dedi. Kendisi de bürokratların yöntemlerini pek tasdik etmezdi. Geçmiş yıllarda, Wartheland'ın polis şefliğini yürüttüğü sırada, *Untermenschen*'lerle dolu imha kamyonlarının taşraya yönlendirilmesini ve bu sırada egzoz gazının kilitli kapılardan içeriye verilmesini emretmişti. Bu da belirli evrakların hazırlanmasını imkânsız kılan, anlık olarak kararlaştırılmış bir eylemdi. "Elbette bu gibi durumlarda kendi sağduyunu kullanman gerekir," dedi. "Ve öyle yaptığın takdirde arkanda durmakta bir sakınca görmem."

Oskar toplantı sırasında, Amon'un partizanlar hakkında pek de endişelenmediğini sezmişti. Eğer Płaszów'un boşaltılacağını biliyor olsaydı, Amon'un sergilediği gösterinin altında yatan gerçek maksadı anlayabilirdi. Amon, kamp polisinin şefliğini yapan Yahudi Wilek Chilowicz konusunda endişeleniyordu, çünkü onu sıkça karaborsadaki işlerini halletmek için kullanıyordu. Chilowicz Kraków'u iyi tanırdı. Kumandan'ın kamp erzağından ayırdığı unu, pirinci, tereyağını nerede satacağını biliyordu. Wulkan gibi tutuklular tarafından işletilen kuyumcuların mallarıyla ilgilenebilecek kişileri tanıyordu. Amon, bütün Chilowicz tayfasından korkuyordu: Kocası sayesinde bazı ayrıcalıkların keyfini süren Bayan Marysia Chilowicz, onlarla ortaklık eden Mietek

Finkelstein, Chilowicz'in kız kardeşi Bayan Ferber ve kocası Bay Ferber. Eğer Płaszów'da herhangi bir aristokrasi olsaydı, bu kişiler Chilowicz'ler olurdu. Bu insanların diğer tutuklular üzerinde söz hakları vardı, ancak sahip oldukları istihbarat çift taraflıydı: Madritsch fabrikasındaki sefil bir tornacı hakkında ne kadar çok şey biliyorlarsa, Amon hakkında da o kadar çok şey biliyorlardı. Płaszów kapatıldığında başka bir kampa gönderildikleri takdirde, Amon onların sahip oldukları bu dolandırıcılık istihbaratını kullanmaya kalkışacaklarını biliyordu. Veya daha büyük olasılıkla, aç kalır kalmaz yapacakları bu olacaktı.

Tabii Chilowicz de kendini epey huzursuz hissediyordu. Amon onun Płaszów'dan ayrılmasına izin verilmeyeceğinden kuşkulandığını biliyordu ve bu endişeyi bir *kaldıraç* olarak kullanmaya karar vermişti. Çekoslovakya'nın Tatra Dağları'ndan gelen SS yedeği Sowinski'yi bürosuna çağırdı. Sowinski, Chilowicz'e yanaşarak ona kaçması için yardım etmeyi önerecekti. Amon, Chilowicz'in pazarlığa gönüllü olacağından emindi.

Sowinski görevini başarıyla yerine getirdi. Chilowicz'e, bütün takımı büyük bir mazotlu kamyonla dışarı çıkarabileceğini söylemişti. Eğer mazotla çalışan bir aracınız varsa motorun üzerine yarım düzine insan oturtabilirdiniz.

Chilowicz bu teklife sıcak bakıyordu. Elbette Sowinski'nin onlara bir kamyon sağlamaları için dışarıdaki dostlarına bir not göndermesi gerekecekti. Sowinski, takımı kamyonla buluşma yerine kadar götürecekti. Chilowicz bunun bedelini elmaslarla ödemeye razıydı. "Fakat," dedi, "karşılıklı güvenin bir göstergesi olarak bize bir silah ayarlaman gerekiyor."

Sowinski bu buluşmayı Kumandan'a bildirdi. Amon ona emniyet mandalı eğelenmiş olan 38 kalibrelik bir tabanca verdi. Tabanca, onu test etmeye doğal olarak ne ihtiyacı, ne de fırsatı olan Chilowicz'e verildi. Bu sayede Amon

hem Koppe'nin, hem de Oranienburg'un önünde, bir tutuklunun üzerinde silah bulduğuna dair yemin edebilecekti.

Sowinski ağustos ayının ortalarındaki bir pazar günü, inşaat malzemelerinin tutulduğu barakada Chilowicz'lerle buluştu ve onları kamyona sakladı. Ardından, Jerozolimska Sokağı'ndan aşağıya, kamp kapısına doğru kamyonu sürmeye başladı. Kapıda her zamanki formaliteler yaşanacak ve kamyon taşraya doğru yola koyulacaktı. Motorun üzerindeki beş kaçağın nabızları Amon'u nihayet geride bırakacakları düşüncesiyle, hummaya yakalanmış gibi, neredeyse katlanılmaz bir hızla atıyordu.

Ancak kapıya vardıklarında kamyon Amon, Amthor, Hujar ve Ukraynalı Ivan Scharujew tarafından durduruldu. SS mensupları sakin ve acelesiz bir şekilde kamyonu aramaya koyuldular. Kamyonun diğer ucundan belli belirsiz gülümseyerek oyalanan SS beyefendileri, motoru aramayı en sona bırakmışlardı. Sefil Chilowicz tayfasını balık istifi gibi deliğe sıkışmış bir halde gördüklerinde şaşırmış gibi yaptılar. Chilowicz dışarı çıkarılınca Amon, adamın botunun içine gizlenmiş olan tabancayı "buluverdi". Chilowicz'in cepleri, kampın çaresiz sakinleri tarafından kendisine rüşvet olarak verilmiş elmaslarla doluydu.

Dinlenme günlerinde olan tutuklular Chilowicz'lerin kamp kapısında tutuklandıklarını işittiler. Bu haber, geçen sene Symche Spira ile diğer OD mensuplarının öldürüldüğü haberi duyulduğu zaman tutuklularda beliren karışık duyguların aynısını yarattı. Hiçbir tutuklu, bu durumun kendi yaşama şansları hakkında neler ifade ettiğini anlayamadı.

Chilowicz tayfası tabancalarla, birer birer idam edildiler. Karaciğer hastalığı yüzünden benzi iyiden iyiye sapsarı kesilmiş olan, yaşlı bir amca gibi öksüren, şişmanlığının sınırındaki Amon namluyu Chilowicz'in ensesine dayadı. Daha sonra cesetler, göğüslerine iliştirilmiş pankartlarla

Appellplatz'da sergilendiler: "ADİL YASALARI İHLAL EDENLERİ BENZER ÖLÜMLER BEKLEMEKTEDİR."

Ancak Płaszów tutuklularının bu durumdan çıkardıkları ders, pankartlarda yazanlardan epey farklıydı.

*

Amon öğleden sonrayı iki uzun raporun taslaklarını hazırlayarak geçirdi. Kendisinin, Plasozw'u nasıl da ilk ayaklanma dalgasından kurtardığını anlatan bu raporlardan biri Köppe'ye, diğeri ise General Glücks'ün D Şubesi'ne gidecekti. Raporlara göre isyanın kilit isimlerinden birkaçı kamptan kaçmaya çalışmış, ancak Amon onları yakalayarak idamla cezalandırmıştı. İki taslağı da sabah saat 11'e kadar bitiremedi. Frau Kochmann böylesine geç kalmış bir iş için fazlasıyla yavaştı, bu nedenle Kumandan, Mietek Pemper'ın barakasından çağırılarak villaya getirilmesini emretti. Amon oturma odasında sakin bir sesle, Pemper'in de Chilowicz'lerin kaçma girişimine yardımcı olduğuna inandığını söyledi. Pemper o kadar şaşkına dönmüştü ki, nasıl cevap vereceğini bilemedi. İlham alabilmek için etrafına bakınırken, pantolonunun yan tarafındaki dikişlerden bir kısmının açılmış olduğunu fark etti. "Bu şekilde dışarıda nasıl dolanabilirim ki?" diye sordu.

Gencin cevabındaki içten çaresizlik Amon'u tatmin etti. Amon çocuğa oturmasını söyledi ve raporun hangi şekilde yazılması ve sayfaların nasıl numaralanması gerektiğini açıkladı. Geniş uçlu parmaklarıyla kâğıtlara vurdu. "Birinci sınıf bir iş çıkarmanı istiyorum." Pemper raporu yazmaya başlarken, *Bu işler böyle. Ya burada kaçaklara yardım ettiğim için ölürüm ya da bir süre sonra, Amon'un bu mazeretlerini gördüğüm için,* diye düşündü.

Pemper elinde taslaklarla villadan çıkarken Goeth onu avluya kadar takip ederek, ona son bir emir daha verdi. Cana yakın bir sesle, "İsyancı listesini yazarken," dedi, "imzamın

üzerinde başka bir isim daha ekleyebilmem için bir boşluk bırakmanı istiyorum."

Pemper bütün profesyonel sekreterler gibi saygılı ve sağduyulu bir şekilde başını salladı. Yarım saniyelik kısa bir süre boyunca, Amon'un bu fikrini değiştirmesini sağlayacak birkaç sözcük aradı. Bu boşluğa kendisinin adı yazılacaktı. Mietek Pemper. Jerozolimska'da yaşanan o menfur, yakıcı pazar akşamında, aklına inandırıcı hiçbir sözcük gelmedi.

"Emredersiniz, Herr kumandan."

Sendeleyerek Yönetim Binası'nın sokağında ilerlerken, Amon'un ona yazın başlarında yazdırdığı bir mektubu hatırladı. Mektup, Amon'un Viyanalı bir matbaacı olan babasına yazılmıştı ve satırlar onun yaşlı adamı bahar aylarında epey sıkıntıya sokan alerjiyle ilgili endişeleriyle doluydu. Amon babasının alerjilerinin bu zamanlarda iyileşmiş olduğunu umuyordu. Pemper'in onca mektup arasında bunu hatırlamasının sebebi, mektubu yazmak üzere Amon'un ofisine çağırılmadan yarım saat önce Kumandan'ın dosya memuru olarak çalışan bir kızı dışarıya sürükleyerek idam etmiş olmasıydı. Mektupla idamın yarattığı karşıtlık Pemper'i, ölümün ve alerjinin Amon'un gözünde eşit ağırlıkta kavramlar olduğuna ikna etmişti. Ve uysal bir stenografa yazdığı raporda kendi adı için boşluk bırakması söylendiğinde, bahsi geçen kişinin bu emri yerine getirmesi kaçınılmazdı.

Pemper bir saatten fazla bir süre boyunca daktilonun başında oturdu, ama sonuç olarak, kendi adı için bir boşluk bırakmayı ihmal etmedi. Bunu yapmaması, gidişatı ani bir şekilde daha da ölümcül bir hale getirebilirdi. Stern'in arkadaşları arasında, Schindler'in, insanları Emalia'ya naklet-mekle ilgili planları olduğu yönünde dedikodular dolanıyordu, ama bu gece, Zabłocie dedikoduları hiçbir şey ifade etmez hale gelmişti. Mietek tuşlara bastı; tuşlara bastı ve her raporda kendi ölümü için birer boşluk bıraktı. Ve büyük bir gayretle ezberlediği, Kumandan'ın suçlarına resmen

delil teşkil eden karbon kâğıtları, o ufacık boşluk yüzünden boşa çıktı.

İki rapor da kusursuz bir biçimde kâğıda döküldükten sonra Mietek villaya döndü. Amon oturma odasında bazı belgeleri okurken, onu Fransız pencerelerin önünde bekletti. Pemper kendi cesedinin de tantanalı bir pankartla sergilenip sergilenmeyeceğini merak etti: "BÜTÜN YAHUDİ BOLŞEVİKLERE ÖLÜM!"

Amon en sonunda pencerelerin yanına geldi. "Yatağına dönebilirsin."

"Herr Kumandan?"

"Yatağına dönebilirsin dedim."

Pemper oradan uzaklaştı. Artık yürürken daha fazla sendeliyordu. Gördüğü onca şeyden sonra Amon onun yaşamasına izin vermezdi. Belki de onu daha geniş bir zamanda öldürmeye karar vermişti. Bu arada, bir günlük de olsa, hayat devam ediyordu.

Daha sonraları, rapordaki boşluğun John ve Hujar gibi adamlarla girişiği akılsızca birkaç münasebet dolayısıyla, kampın dışında bir elmas zulası olduğu duyulan yaşlıca bir tutuklu için bırakıldığı anlaşıldı. Pemper, cezası ertelenen mahkûmlara özgü bir uykuya dalarken Amon yaşlı adamı villaya çağırtmış, ona elmaslara karşılık hayatını bağışlamayı önermiş, elmasların yerini öğrendikten sonra da onu idam ederek, adını Koppe ile Oranienburg'a gidecek olan, isyan ateşinin söndürüldüğüne dair yazılan mütevazı rapordaki boşluğa eklemişti.

30. BÖLÜM

OKH (Ordu Başkomutanlık Karargâhı) tarafından damgalanmış emirler Oskar'ın masasında duruyordu. Teçhizat müdürünün söylediğine göre, savaşın aldığı son durum nedeniyle KL Płaszów ve doğal olarak Emalia kampı dağıtılacaktı. Emalia'daki mahkûmlar Płaszów'a gönderilerek başka bir yere yerleştirilmeyi bekleyeceklerdi. Zabłocie operasyonunu mümkün olduğunca çabuk bir şekilde, bizzat Oskar'ın halletmesi gerekiyordu. Müessesede yalnızca tesisi dağıtmak için gereken mühendislerin kalmasına izin verilmişti. Daha fazla bilgi almak isterse, Berlin'deki OKH Tahliye Heyeti'ne başvurması gerekiyordu.

Oskar'ın bu karara verdiği ilk tepki öfke olmuştu. Onu gelecekte yaşanması muhtemel olan kaygılardan aklamak isteyen mesafeli bir subayın ses tonu ve süreç anlayışı karşısında sinirlenmişti. Berlin'de Oskar ile çalışanlarını birbirlerine bağlayan karaborsa ekmekleri hakkında hiçbir şey bilmeyen bir adam vardı ve bir fabrikatörün öylece kapılarını açıp çalışanlarını teslim etmesinin akla yatkın bir seçenek olduğunu düşünüyordu. Fakat yapılan en büyük küstahlık, mektubun "yeniden iskân" kelimesini tam olarak tanımlamamış olmasıydı. Vali Frank bundan daha dürüst davranmış ve birkaç ay önce, tarihe geçecek ünlü bir açıklama

yapmıştı. "Önünde sonunda savaşı kazandığımızda, gördüğüm kadarıyla, Polonyalılar, Ukraynalılar ve civardaki bütün diğer ayaktakımı köftelik kıyma veya istediğiniz herhangi bir şeye dönüştürülebilir." Frank bu süreci doğru bir şekilde adlandırma cesaretini göstermişti. Berlin'dekiler ise mektuba "yeniden iskân" yazmış ve paçayı sıyırdıklarını zannetmişlerdi.

Amon bu "yeniden iskân" tabirinin ne anlama geldiğini biliyordu ve Płaszów'a yaptığı bir sonraki ziyarette bunu Oskar'a hiç sözünü sakınmadan söylemişti. Plasozw'daki bütün erkekler Gross-Rosen'e gönderilecekti. Kadınlar Auschwitz'e gideceklerdi. Gross-Rosen, Aşağı Silezya'daki devasa bir taş ocağı kampıydı. Polonya, Almanya ve işgal edilen yeni topraklar genelinde tesisleri bulunan, Alman Toprak ve Taş Fabrikası adlı SS kuruluşu, Gross-Rosen'deki bütün mahkûmları tüketmişti. Fakat elbette Auschwitz'de kullanılan yöntemler daha doğrudan ve moderndi.

Emalia'nın dağıtılacağı haberi fabrika çalışanlarına ulaşarak kışladakilerin kulağına gittiğinde, Schindler çalışanlarından bazıları artık sığınacak bir yerlerinin olmadığını düşündüler. Kızları onlar adına merhamet dilenmek için sahte Aryan kimliğini Oskar'a ifşa etmiş olan Perlman çifti battaniyelerini toplamışlar, komşu ranzadakilerle felsefi konuşmalara dalmışlardı. "Emalia bize bir yıllık dinlence, çorba ve akıl sağlığı bahşetti. Belki de bu kadarı yeterlidir." Fakat ses tonlarından, artık her an ölmeyi bekledikleri belli oluyordu.

Haham Levartov da durumu oluruna bırakmıştı. Amon'la aralarında olan yarım kalmış husumete geri dönecekti. Gettonun ilk günlerinde Banklier tarafından Emalia'daki gece vardiyası için işe alınmış olan Edith Liebgold, Oskar'ın son zamanlarda Yahudi müfettişleriyle ciddiyet içinde konuşmalar yapıyor olsa da, insanları karşısına toplayıp baş döndürücü vaatlerde bulunmayı bir kenara bıraktığını fark etmişti.

Belki de Berlin'den gelen bu emirler karşısında, diğer herkes kadar afallamış ve gücü elinden alınmıştı. Bu nedenle artık Edith'in üç yıl önce buraya ilk geldiği akşam gördüğü peygamber edalarındaki adam değildi.

Çalışanları yaz sonunda eşyalarını toparlayıp yürüyerek Płaszów'a giderken, Oskar'ın onları yeniden satın almak için bazı görüşmeler yaptığı söyleniyordu. Schindler, Garde ile Bankier'e böyle söylemişti. Ona bakarken neredeyse, eskiden sahip olduğu kendinden emin tavrıyla ve o gür, babacan sesiyle bunları söylediğini duyabiliyordunuz. Ama Jerozolimska Sokağı'na varıp, Yönetim Binası'nın yanından geçtiğinizde ve taş ocağındaki hamamları inanamayan gözlerle seyrettiğinizde, Oskar'ın vaatleri birdenbire omuzlarınıza bir yük gibi binmekten başka bir işe yaramıyordu.

Horowitz ailesi Płaszów'a geri dönmüştü. Babaları Dolek geçen sene onları Emalia'ya aldırmıştı. Ama geri dönmüşlerdi işte. Altı yaşındaki oğlu Richard ile karısı Regina. Artık on bir yaşına basmış olan Niusia yeniden saç fırçası yapma işine, Avusturya siperine giden kamyonları ve tepeden yükselen kara dumanları yüksek pencerelerden seyretmeye geri dönmüştü. Płaszów'u geçen yıl nasıl bıraktıysa, yine aynı şekilde bulmuştu. Bunun sona erebileceğini hayal etmek onun için imkânsızdı.

Ama babası, Oskar'ın insanları oradan çıkarmak için bir yol bulacağına inanıyordu. Bazıları, Oskar'ın listesinin sıradan bir çizelge olmaktan çıkmış olduğunu düşünüyorlardı. Bu bir Liste'ydi.

Oskar, Amon'un villasında akşam yemeğine davet edildiği bir gece, Yahudileri Kraków'dan çıkarma fikrini ortaya attı. Yazın sonlarına doğru, sakin bir geceydi. Amon onu gördüğüne sevinmiş gibiydi. Sağlık durumu nedeniyle (Doktor Blancke ile Gross, onun bu kadar fazla yiyip içmeyi bir kenara bırakmadığı takdirde ölebileceği konusunda ısrar ediyorlardı) son zamanlarda villaya pek gelip giden yoktu.

Birlikte oturup Amon'un yeni "ölçüsüne" göre içkilerini yudumlarken Oskar ona son havadisleri verdi. Fabrikasını Çekoslovakya'ya taşımak istiyordu. Kalifiye elemanlarını da yanında götürmesi gerekiyordu. Płaszów'daki diğer kalifiye işçilere de ihtiyaç duyabilirdi. Uygun bir yer bulabilmek için Tahliye Heyeti'nden yardım isteyebilirdi; belki Moravya'da bir yerlere, Kraków'un güneybatısındaki *Ostbahn* hattının yakınlarına taşınabilirdi. Amon'a, en ufak bir desteğe minnettar kalacağını belirtti. Minnetarlık kelimesi Amon'u her zaman heyecanlandırırdı. "Evet," dedi, "eğer bu konuyla ilgilenen bütün heyetlerin desteğini alabilirsen, Płaszów mahkûmlarından bir liste oluşturmana izin veririm."

Bu konuyu karara bağladıklarında Amon bir kart oyunu oynamak istedi. Fransızların yirmi-bir oyunundan çok hoşlanırdı. Alt kademe subaylar kendilerini belli etmeden kaybetme numarası yaparken zorlanıyorlardı. Haliyle ona yalakalık yapmaları da zorlaşıyordu. Gerçek bir çaba gerektirdiğinden Amon en çok bu oyunu seviyordu. Ayrıca, Oskar'ın bu akşamki oyunu kaybetmekten hiçbir çıkarı yoktu. O liste için Amon'a yeterince büyük bir meblağ ödeyecekti zaten.

Kumandan, sanki doktorları bu konuda da ölçülü davranmasını salık vermiş gibi, ortaya 100 zlotilik banknotlardan oluşan mütevazı bir bahis koyarak başladı. Ancak beceriksizce oynamaya devam etti ve başlangıç bahsi 500 zlotiye ulaştığında Oskar'ın katı bir değerde bir as ile bacak çekmesiyle, bahsin iki katını ödemek zorunda kaldı.

Amon yıkıldı, ancak hırçınlaşmadı. Kahve istemek için Helen Hirsch'i çağırdı. Simsiyah, kolalı bir kıyafet ve doğru dürüst görmesini engelleyen, şişmiş sağ gözüyle, nazik beyefendilerin emrindeki hizmetçilerinin gülünç bir taklidine benzeyen Helen içeri geldi. Boyu o kadar kısaydı ki, Amon onu dövmek için eğilmek zorunda kalıyor olmalıydı. Kız,

Oskar'ı tanıyordu, ama ona bakmadı. Oskar neredeyse bir yıl önce mutfağa gelmiş ve onu kurtaracağına söz vermişti. Ne zaman villaya gelse, gizlice koridora çıkıp mutfağa gitmeyi ve Helen'e hal hatır sormayı başarıyordu. Bu yaptıkları Helen için bir şeyler ifade etmişti, ancak yaşamının gidişatına pek bir etkisi olmamıştı. Mesela Kumandan birkaç hafta önce Helen'in çorbayı doğru sıcaklıkta getirmediği gerekçesiyle (Amon çorba, koridordaki sinek pislikleri veya köpeklerindeki pireler konusunda çok titizdi) Ivan ile Petr'ı çağırmış ve onu bahçedeki huş ağacına götürerek vurmalarını emretmişti. Helen, Petr'ın Mauser'inin önüne geçer ve fısıldayarak genç Ukraynalıya yalvarırken Amon onları Fransız pencerelerinden izlemişti. "Petr, kimi vuracaksın? Helen'i. Sana kek veren Helen'i. Helen'i vuramazsın, değil mi?" Petr da ona sıkılmış dişlerinin arasından aynı tonda cevap vermişti. "Biliyorum, Helen. Bunu yapmak istemiyorum. Ama yapmazsam ölen kişi ben olurum." Helen başını delik deşik olmuş ağaca doğru eğmişti. Amon'a sıkça onu neden öldürmediğini sorardı. Şimdi uysal bir şekilde ölmek ve buna istekliymiş gibi görünerek Amon'u yaralamak istiyordu. Ama bunu yapmak imkânsızdı. O kadar çok titriyordu ki, Amon'un bunu fark etmemiş olması ihtimal dâhilinde değildi. Bacakları titriyordu. O anda, Amon'un pencereden seslendiğini duydu. "Şu fahişeyi geri getirin. Onu vuracak bolca zamanım var. Bu arada belki onu eğitebilirim."

Amon'un vahşi taşkınlıkları arasında, merhametli efendiyi oynamaya çalıştığı bazı evreler olurdu. Bir sabah Helen'e, "Gerçekten de iyi eğitilmiş bir hizmetkârsın. Savaştan sonra referansa ihtiyacın olursa, sana kefil olmaktan mutluluk duyarım," demişti. Helen bu sözcüklerin boş laflardan, hülyalardan ibaret olduğunu biliyordu. Duyduklarını Amon'un bir yumrukla zarını patlatmış olduğu tarafıyla kulak ardı

etmişti. Helen er ya da geç, onun geleneksel öfke nöbetlerinden biri sırasında hayatına veda edeceğini biliyordu.

Bu yüzden onunki gibi bir yaşamda, ziyaretçilerden gelen gülümsemeler yalnızca anlık birer avuntu olarak kalıyordu. Bu gece, elindeki devasa gümüş fincanı Herr Kumandan'ın önüne koydu, eğilerek selam verdi ve mutfağına çekildi.

Amon bir saat sonra Oskar'a 3.700 zloti kadar borçlanarak, bozguna uğramış bir şekilde kötü talihinden dert yanmaya başladığında Oskar bahis konusunda ufak bir çeşitlilik yaratmayı önerdi. Çekoslovakya'ya taşındığında, Moravya'daki evi için bir hizmetçiye ihtiyacı olacağını söyledi. Orada Helen Hirsch kadar zeki ve eğitimli hizmetçiler bulamazdınız. O belgedeki bütün kızlar taşralıydı. Oskar bir el daha oynamayı önerdi. Amon kazanırsa Oskar elindeki 7.400 zlotiyi ona geri verecekti, ama eğer önüne katı değeri olan bir el gelirse, Amon ona borcunun iki katı olan 14.800 zloti ödemek zorunda kalacaktı. Oskar, "Ama eğer kazanırsam," dedi, "Bana listeme yazmam için Helen Hirsch'i vereceksin."

Amon bu konuyu biraz düşünmek istedi. Oskar, "Haydi ama," dedi , "nasılsa Auschwitz'e gönderilecek." Fakat ortada bir bağlılık sorunu vardı. Amon, Helen'e o kadar alışmıştı ki, onun üzerine kolayca bahse giremezdi. Onun bir gün öleceğini düşündüyse de, bunun muhtemelen onun elinden çıkacağını, kişisel tutkularının bir sonucu olacağını hayal etmişti. Eğer oyunu kabul eder ve sonunda kaybederse, Viyanalı bir sporcu olarak, mahrem bir cinayetin ona vereceği zevki feda etmek için büyük bir baskı altına girecekti.

Płaszów'un ilk zamanlarında Schindler, Helen'i Emalia'a almak istemişti. Ancak Amon bu teklifi geri çevirmişti. Płaszów, yalnızca bir yıl öncesinde, varlığını daha onlarca yıl boyunca sürdürecek ve kampın Kumandan'ı ile hizmetçisi birlikte yaşlanacakmış gibi görünüyordu ya da en azından Helen'in Amon tarafından fark edilen ufak bir hatası

onun ölümüne yol açıncaya dek. Bir yıl önce bu zamanlar, hiç kimse bu ilişkinin Rusların Lwow açıklarına kadar ilerlemeleri yüzünden sona ereceğini tahmin edemezdi. Oskar'ın bu öneride oynadığı role gelince; bunu hafif bir şekilde dile getirmişti. Sanki Amon'a yaptığı bu teklifte, Tanrı ve Şeytan'ın insan ruhları üzerine oynadıkları bir kumarla paralel hiçbir yan göremiyormuş gibi davranıyordu. Kızın üzerine hangi hakla bahse girebildiği konusunda kendini sorgulamamıştı. Eğer kaybederse, onu başka bir yoldan kurtarma şansı epey azalmış olurdu. Ama o sene bütün şanslar azalmıştı. Kendi şansı bile.

Oskar ayağa kalktı ve odada gezinerek, antetli bir kâğıt aramaya koyuldu. Amon'un bahsi kaybettiği takdire, "Helen Hirsch adlı mahkûmun, Herr Oskar Schindler'in DEF tesisleriyle birlikte nakledilecek olan kalifiye elemanlar listesine eklenmesine izin vereceğini" beyan eden bir sözleşme yazıp imzalaması için Kumandan'a uzattı.

Kartları dağıtan Amon, Oskar'a bir 8'li ve 5'li verdi. Oskar bir kere daha kart istedi. Bu sefer eline bir as ile bir 5'li geldi. Bu kadarı kâfiydi. Amon bunun ardından kendi kartlarını aldı. Elinde bir 4'lü ile bir kral vardı. "Tanrı aşkına!" dedi. Açık saçık sözler söyleyemeyecek kadar titiz biri olduğu için, lanet ederken tam bir centilmen kesilirdi. "Benden bu kadar." Bir parça güldü, ama pek de eğlenmişe benzemiyordu. "İlk kartlarım," diye açıkladı, "bir üçlüyle beşliydi. İkinci kartlarda dörtlü gelirse paçayı kurtaracaktım. Sonra şu lanet kralı açtım."

Sonuç olarak, sözleşmeyi imzaladı. Oskar o akşam Amon'dan kazandığı bütün makbuzları topladı ve ona geri verdi. "Buradan gitme vaktimiz gelinceye kadar," dedi, "kıza iyi bak."

Mutfağında oturan Helen Hirsch biraz önce bir kart oyunu sayesinde hayatının kurtarıldığından habersizdi.

Muhtemelen Oskar Amon'la geçirdiği akşamı Stern'e anlattığı için taşınma planları Yönetim Binası'na ve hatta atölyelere kadar yayıldı. Ortada bir Schindler listesi vardı ve listeye girmek dünyadaki her şeye bedeldi.

31. BÖLÜM

Herr Direktor'un soykırımdan sağ kurtulan dostları Schindler ile alakalı herhangi bir konuşmanın bir bölümünde illa ki gözlerini kırpıştırarak başlarını iki yana sallar ve onun bunları neden yaptığıyla ilgili neredeyse matematiksel bir hesap yapmaya başlarlar. Schindler Yahudilerinin en yaygın düşüncelerinden biri, "bunu neden yaptığını hâlâ anlayamıyorum"dur. Bunu açıklamaya Oskar'ın, iyilik etmenin şeffaflığı ve sadeliğinden hoşlanan ve duygularıyla hareket eden bir kumarbaz olduğunu; tabiatı gereği sistemle alay etmeyi seven bir anarşist olduğunu; hatta dizginlenemez şehvetinin altında, insanların gaddarlıklarıyla karşılaştığında şaşırıp ezilmek yerine tepki verip, öfke nöbetlerine kapılma kabiliyeti barındırdığını söyleyerek başlayabiliriz. Ama bütün bunlar bir kenara not edilip toplansa bile, 1944 sonbaharında Emalia mezunları için son bir cennet yaratmasını sağlayan o inatçılığı açıklamaya yetmez.

Bu cennet yalnızca Yahudiler için kurulmamıştı. Oskar Eylül ayının başlarında Podgorze'ye giderek, üniforma fabrikasında neredeyse 3.000 işçi çalıştırmakta olan Madritsch'i ziyaret etti. Bu tesis de Płaszów'la birlikte dağıtılacaktı. Madritsch dikiş makinelerini geri alacak ve çalışanları dünya üzerinden silinip gidecekti. Oskar, "Eğer bu talebi birlikte

oluşturursak, 4.000 kişiden daha fazlasını çıkarabiliriz. Benimkilerle birlikte seninkileri de. Onları güvenli denebilecek bir yere götürürüz. Mroravya'ya." diye belirtti.

Madritsch, hayatta kalan çalışanları tarafından her zaman haklı bir saygıyla anılır. Fabrikasına gizlice getirilen ekmek ve tavukların parası onun cebinden çıkmış ve onu daimi bir tehlikeye atmıştı. Madritsch, Oskar'dan daha dengeli bir adamdı. Onun kadar frapan değildi ve takıntılara onun kadar meyletmiyordu. Şimdiye kadar hiç gözaltına alınmamıştı. Ama kendi güvenliğini tehlikeye atacak kadar insancıl davranmıştı ve zekâsıyla enerjisi olmasaydı şimdiye kadar çoktan Auschwitz'i boylamıştı.

Şimdi Oskar ona Jeseník Dağları'nda bir yerlerde kurulacak bir Madritsch-Schindler kampının; dumanı tüten, güvenli, küçük bir sanayinin hayallerini aşılıyordu.

Bu fikir Madritsch'e ilgi çekici gelmişti, ancak evet demek için acele etmedi. Savaş kaybedilmiş olsa bile, SS sisteminin daha sakin olmak yerine, daha acımasız hale geldiğini görebiliyordu. Płaszów mahkûmlarının önümüzdeki aylarda, batıdaki ölüm kampları tarafından yutulacağına inanmakta ne yazık ki haklıydı. Çünkü Oskar ne kadar inatçı ve çıldırmışsa, SS Ana Amirliği ve toplama kamplarının rüşvet yiyen kumandanları da o kadar inatçı ve çılgındı.

Ancak yine de Oskar'ın teklifini geri çevirmedi. Bu konuyu düşünmek için biraz zamana ihtiyacı vardı. Bunu Oskar'a söyleyememiş olsa da, fabrika alanını Herr Schindler gibi atılgan, deli, uğursuz biriyle paylaşmaya korkuyordu.

Oskar, Madritsch'ten net bir yanıt alamadan yola koyuldu. Berlin'e giderek, Albay Erich Lange'yi akşam yemeğine götürdü. Lange'ye, "Kovan üretimini bütünüyle tekrardan kurabilirim," dedi. "Ağır makinelerimi taşıyabilirim."

Lange bu planın işe yaraması için can alıcı bir noktaydı. Oskar'ın Teçhizat Denetim Kurulu'yla kontrat yapmasını

sağlayabilir, Tahliye Heyeti ve Moravya'daki Alman yetkililer için onun ihtiyaç duyacağı tavsiye mektuplarını yazabilirdi.

Oskar daha sonraları bu gizemli subayın ona daimi olarak destekte bulunduğunu söyleyecekti. Lange, her zaman olmasa da, sistemin içindeki herkes gibi derin bir çaresizlik ve ahlaki bir tiksinti içerisindeydi. "Bunu yapabiliriz," dedi, "ama bir miktar para gerekecek. Benim için değil. Diğerleri için."

Oskar, Lange sayesinde, Bendler Sokağı'ndaki OKH'de bulunan Tahliye Heyeti'nden biriyle konuştu. Bu yetkili, "Tahliyenin prensip olarak onaylanması muhtemel," dedi. Ancak Oskar'ın önünde esaslı bir engel vardı. Liberec'teki bir kalede yaşayan Moravya Valisi *cum*[56] *Gauleiter*, Yahudi çalışma kamplarını yönetim alanının *dışında* tutmaya özen gösteriyordu. Ne SS, ne de Teçhizat Denetim Kurulu onu şimdiye dek bu tavrını değiştirmeye ikna edebilmişti. Subay, "Bu güç durumu onunla konuşabilecek en iyi kişi," dedi, "Teçhizat Denetim Kurulu'nun Troppau ofisinde çalışan orta yaşlı *Wehrmacht* mühendisi Sussmuth'tur." Oskar Moravya'daki uygun alanlar konusunda da Sussmuth'la konuşabilirdi. Herr Schindler bu süreç içinde Ana Tahliye Heyeti'nin desteğine güvenebilirdi. "Ancak şu sıralarda karşı karşıya oldukları baskıyı ve savaş çabasının kişisel rahatlıkları üzerinde yarattığı olumsuz etkiyi düşünürsek, onlara karşı bir şekilde düşünceli davranırsan çok daha hızlı bir yanıt alabilirsin. Biz zavallı şehir çocukları buralarda jambon, puro, içki, kumaş, kahve... bu gibi şeyleri bulmakta biraz zorlanıyoruz."

Subay, Oskar'ın Polonya'nın barış döneminde ürettiği bütün ürünlerin yarısını sürekli yanında taşıdığını düşünüyor olmalıydı. Ancak Oskar heyetteki beyefendilere bir

56 *Alm.* Şerefli, sayın. (Çev.)

koli hediye bulabilmek için Berlin karaborsasının yüksek fiyat oranlarıyla alışveriş yapmak zorunda kalmıştı. Adlon Oteli'nin danışma masasında çalışan yaşlı bir adam Herr Schindler için 80 RM'lık indirimli bir fiyata mükemmel kalitede birkaç şişe *schnapps* bulmuştu. Bu arada, heyetteki beyefendilere yarım düzineden daha az bir miktar gönderemezdiniz. Ancak kahve bir nevi altın değerindeydi ve Havana kahvesinin fiyatı resmen uçmuştu. Oskar bu kahvelerden sayılı olarak temin etti ve sepete ekledi. Beyefendilerin Moravya Valisi'ni ikna edebilmek için biraz ısınmaları gerekiyordu.

Oskar'ın görüşmelerinin tam ortasında, Amon tutuklandı.

*

Birileri Amon'u gammazlamış olmalıydı. Bu kişi alt kademeden kıskanç bir subay veya villayı ziyaret edip Amon'un sefahati karşısında şaşkına dönmüş, endişeli bir vatandaş olabilirdi. Eckert adında üst düzey bir SS soruşturmacısı Amon'un finansal hareketlerini gözden geçirdi. Amon'un balkondan attığı kurşunlar Eckert'ın soruşturmasıyla alakalı değildi, ama yolsuzluklar, karaborsa alışverişleri ve Amon'un astlarından gelen şiddet iddiaları öyleydi.

SS onu tutukladığında Amon izinde, Viyana'daki matbaacı babasının yanındaydı. Ayrıca *Hauptsturmführer* Goeth'ün şehirdeki dairesine de baskın yapmışlar ve Amon'un yetkilileri tatmin edecek bir açıklama getiremediği 80.000 RM'lık bir meblağ ele geçirmişlerdi. Dairede, tavan arasına gizlenmiş bir milyona yakın sigara da bulunmuştu. Görünüşe göre Amon'un Viyana'daki dairesi ara sıra kullandığı bir evden ziyade, bir depo görevi görüyordu.

SS teşkilatının, veya daha doğrusu, Reich Güvenlik Bakanlığı'na bağlı V Dairesi'nin yetkililerinin, *Hauptsturmführer* Goeth kadar etkili bir görevliyi tutuklamak istemeleri ilk başta şaşırtıcı görünebilir. Ancak şimdiye dek

Kumandan Koch'un yolsuzluklarını saptayabilmek için Buchenwald'daki düzensizliklerini incelemiş, ünlü Rudolf Höss'ü tutuklayabilmek için kanıt bulmak üzere, kamp sisteminin bu parlayan yıldızından hamile kaldığından şüphelendikleri Viyanalı bir Yahudi kadınını sorguya çekmişlerdi. Bu nedenle dairesi yağmalanırken ortalığı ayağa kaldıran Amon, bu adamların karşısında herhangi bir dokunulmazlığa sahip olacağını umut edemezdi.

Onu Breslau'ya götürerek, soruşturma ve mahkemeyi beklemesi için bir SS hücresine tıktılar. Płaszów'daki villaya giderek, Amon'un dolandırıcılığında parmağı olduğundan şüphelendikleri Helen Hirsch'i sorguya çektiler. Helen sonraki aylarda tam iki kere Płaszów'daki SS kışlasının altında yer alan hücrelere götürülüp sorgulandı. Onu Amon'un karaborsadaki bağlantıları hakkında soru yağmuruna tuttular. Aracıları kimdi? Płaszów'daki kuyumcu, terzi ve döşeme fabrikasıyla ne gibi bir alışverişi vardı? Hiç kimse ona vurmadı veya onu tehdit etmedi. Ama onun, bir çete üyesi olduğunu düşünmeleri kızı yaralamıştı. Eğer Helen herhangi bir kurtuluş senaryosu hakkında hayal kurmaya cüret etmişse bile, Amon'un kendi meslektaşları tarafından tutuklanacağını bir kez bile düşünmemişti. Fakat şu anda, yetkililerin onu da Amon'un yanına koyabilmek için kışlanın altındaki sorgulama odasına götürmeleri sırasında, akıl sağlığının gitgide bozulduğunu hissedebiliyordu.

Helen onlara, "Chilowicz size yardım edebilirdi," dedi. "Ama öldü."

Bu insanlar çekirdekten yetişme polislerdi ve bir süre sonra Helen'in onlara villanın görkemli mutfak masraflarından başka bir şey söyleyemeyeceğine kanaat getirdiler. Ona vücudundaki yaraları sorabilirlerdi, ama Amon'un sadizm gerekçesiyle tutuklanamayacağını biliyorlardı. Sachsenhausen kampında sadizm vakalarını incelemek istediklerinde,

silahlı kamp muhafızları tarafından zorla dışarı çıkarılmışlardı. Buchenwald'da Kumandan'ın aleyhine esas tanıklık edebilecek bir astsubaya rastlamışlar fakat muhbir, birkaç gün sonra hücresinde ölü bulunmuştu. SS soruşturma ekibinin şefi astsubayın midesinde bulunan zehrin, hücredeki dört Rus mahkûma verilmesini emretmişti. Şef onların ölmesini izlemiş ve böylece kamp Kumandan'ı ile doktoruna karşı kanıtları elde etmişti. Adına cinayet ve sadistçe uygulamalarda bulunmaktan kovuşturma açılmış olmasına rağmen, ortada tuhaf bir adalet anlayışının olduğu barizdi. Bu durum bilhassa kamp çalışanlarının kenetlenmelerini ve tüm canlı tanıklardan kurtulmalarına sebebiyet vermişti. Bu nedenle V Dairesi yetkilileri Helen'i vücudundaki yaralar hakkında sorgulamadılar. Yolsuzluk şüpheleri üzerinden ilerlemeye devam ederek, nihayetinde onu sorguya çekmekten vazgeçtiler.

Sorgulanan kişiler arasında Mietek Pemper da vardı. Mietek akıllı davranarak, onlara Amon hakkında, özellikle de işlediği insanlık suçları hakkında pek fazla bilgi vermedi. Amon'un sahtekârlıkları hakkında dedikodulardan başka çok az şey biliyordu. Gizli olmayan belgeleri kâğıda döken iyi huylu ve tarafsız bir daktilograf rolünü gayet iyi oynadı. Sürekli olarak, "Herr Kumandan benimle asla şahsi konularını paylaşmaz," diye yalvarırcasına konuştu. Ama bu gösterisinin altında, Helen Hirsch'in kapıldığı muazzam şaşkınlığın aynısını yaşıyordu. Eğer ona yaşama şansı tanıyacak herhangi bir olay varsa, bu Amon'un tutuklanması olurdu. Çünkü yaşamının bundan daha kesin bir sonu olamayacağını düşünüyordu: Ruslar Tarnow'a ulaştıklarında Amon ona son mektuplarını yazdıracak ve daktilografı katledecekti. Bu nedenle Mietek'i asıl endişelendiren şey, Amon'u gerekenden daha kısa sürede salıvermeleriydi.

Fakat Amon hakkındaki söylentileri araştırmak yetkililerin tek amacı değildi. *Oberscharführer* Lorenz Landsdorfer, Pemper'i sorguya çeken SS hâkimine *Hauptsturmführer* Goeth'ün partizanlar tarafından yapılacak olası bir saldırı karşısında Płaszów garnizonunun izleyeceği planı Yahudi stenografına yazdırdığını söylemişti. Amon bu planların ne şekilde yazılacağını Pemper'a açıklarken ona diğer toplama kamplarının benzer planlarını bile göstermişti. Hâkimin etekleri bu gizli belgelerin Yahudi bir mahkûma açıklanması karşısında o kadar tutuşmuştu ki, Pemper'in derhâl tutuklanmasını emretmişti.

Pemper SS kışlasının altındaki hücrede perişan bir halde iki hafta geçirdi. Şiddet görmedi, ancak pek çok V Dairesi soruşturmacısı ve iki SS hâkimi tarafından sürekli bir şekilde sorgulanmıştı. Onların gözlerinden okuduğu kadarıyla, atılacak en güvenli adımın onu vurmak olduğunu düşünüyorlardı. Pemper, Płaszów'un acil durum planları hakkında sorgulandığı bir gün yetkililere, "Beni niçin burada tutuyorsunuz? Hapishane hapishanedir. Ben zaten ölüme mahkûm edildim," demişti. Pemper bu savın onu ya salıverilmeyle ya da bir kurşunla özgürlüğe kavuşturacağını hesaplamıştı. Sorgu sona erdiğinde, hücresinin kapısı açılana dek gergin birkaç saat geçirdi. Dışarı çıkarıldı ve kamptaki barakasına geri götürüldü. Ancak Kumandan Goeth hakkındaki son sorgulanışı bu olmayacaktı.

Görünen o ki Amon'un tutuklanmasından sonra alt kademeli subaylar ona kefil olmak için pek de acele etmemişlerdi. Dikkatli davranıyorlardı. Bekliyorlardı. Kumandan'ın içki sofrasına pek çok kez konuk olan Bosch, *Untersturmführer* John'a, bu kararlı V Dairesi yetkililerine rüşvet vermek için henüz çok erken olduğunu söylemişti. Amon'dan daha üst düzey subaylara gelince; Schemer partizanları yakalamakla görevlendirildiği için Kraków'da değildi ve en

sonunda Niepolomice ormanlarında kurulan bir pusuda vurularak öldürülecekti. Amon daha önce hiç *Goethhaus*'ta yemek yememiş olan veya yedilerse bile, büyük bir şaşkınlığa uğramış ya da kıskançlık krizlerine girmiş Oranienburg yetkililerinin ellerine kalmıştı.

Helen Hirsch serbest bırakıldıktan sonra yeni Kumandan *Hauptsturmführer* Büscher için çalışmaya başlamış ve bu sırada Amon'dan kendisine kıyafetler, birkaç tane romantik ve polisiye roman ve onu hücresinde rahatlatacak birkaç şişe içkiden oluşan bir koli göndermesini isteyen dostane bir mektup almıştı. Helen bu mektubun sanki bir akrabasından gelmiş olduğunu düşündü. Mektup, *"Acaba bana aşağıdaki listede yazanları gönderebilir misin?"* ile başlıyor, *"Pek yakında tekrar görüşmek dileğiyle,"* cümlesiyle bitiyordu.

*

Oskar bu sıralarda mühendis Sussmuth'la görüşmek üzere canlı Troppau şehrine gidiyordu.Yanında içki ve elmaslar vardı, ama bunlara ihtiyacı olmayacaktı. Sussmuth, Teçhizat Denetim Kurulu'na mal sağlamak için Moravya sınırlarında birkaç ufak çalışma kampı açılmasını valiye çoktan önerdiğini söyledi. Elbette bu tür kamplar ya Auschwitz ya da Gross-Rosen'in merkezi komutası altında olacaktı, çünkü büyük toplama kamplarının nüfuzları Polonya-Çekoslovakya sınırını aşar nitelikteydi. Fakat ufak çaplı çalışma kampları tutuklular için muazzam Auscwitz mezarlığından daha güvenli olacaktı. Sussmuth herhangi bir yere varamamıştı tabii. Liberec Kalesi bu öneriyi tek kalemde reddetmişti ve Sussmuth'un bu durumu değiştirebilmek için elinde hiçbir koz yoktu. Oskar, Albay Lange ve Tahliye Heyeti'nden aldığı destek sayesinde onun ihtiyaç duyduğu koz olabilirdi.

Sussmuth'un bürosunda savaş alanından tahliye edilmiş tesisler için uygun kamp alanlarının bir listesi vardı.

Oskar'ın memleketi Zwittau yakınlarında, Brinnlitz adlı bir köyün sınırında, Viyanalı Hoffman kardeşlere ait büyük bir tekstil fabrikası vardı. Hoffman kardeşler geldikleri yerde tereyağı ve peynir üretimi yapıyorlardı, fakat ordunun peşinden Südet'e gelerek (tıpkı Oskar'ın Kraków'a gittiği gibi) tekstil fabrikatörleri olmuşlardı. Şu sıralarda tesislerinin tamamı işe yaramayan tekstil makineleri için işlevsiz bir depo olarak kullanılıyordu. Tren rayları, Schindler'in eniştesinin yönettiği navlun alanlarındaki depolardan bu bölgeye kadar uzanıyor, hatta fabrika kapısının yanı başından geçiyordu. Sussmuth gülümseyerek, bu kardeşlerin fırsatçı kimseler olduğunu söyledi. İlçe Konseyi, Bölge Şefi ve yerel Parti yetkilileri onların arkalarını kolluyordu. "Ama senin arkanda Albay Lange var. Bu durumu derhâl Berlin'e bildirip, Hoffman'ın kullanılmasını önereceğim."

Oskar, Brinnlitz adlı Alman köyünü çocukluk zamanlarından hatırlıyordu. Köyün etnik yapısı adından bile belli oluyordu; çünkü Çekler buraya, tıpkı Zwittau'ya Zvitava dedikleri gibi, Brnenec derlerdi. Brinnlitz sakinleri köylerine bin ya da daha fazla Yahudi'nin getirilmesini istemeyeceklerdi. Hoffman'ın bazı işçileri Zwittau'dandı ve bu bölgedeki insanlar da köylerindeki bu durgun sanayi bölgesinde, savaşın sonlarına doğru böylesine bir kirlilik istemeyeceklerdi.

Oskar durum hangi yöne gidecek olursa olsun, yine de gidip tesislere bir göz atmak istedi. Hoffman Kardeşler'in ön bürosuna yaklaşmadı, çünkü bu durum kardeşlerden daha çetin ceviz olanının, yani şirketin başkanlığını yapanın dikkatini fazlasıyla çekebilirdi. Fakat Oskar fazla engelle karşılaşmadan tesisin büyük bölümünü gezmeyi başardı. Burası eski tip, bir avlunun etrafına inşa edilmiş iki katlı bir endüstri alanıydı. Yüksek tavanlı zemin kat, eski makineler ve yün sandıklarıyla doluydu. Üst kat bürolar

ve daha hafif araçlar için tasarlanmış olmalıydı, çünkü büyük ütü makinelerini kaldıramayacak yapıdaydı. Alt kat DEF'in yeni atölyeleri ve büroları, bir köşesi de *Herr Direktor*'un yeni dairesi için gayet uygun görünüyordu. Üst kat ise mahkûmlar için bir lojmana dönüştürülebilirdi.

Oskar bu yere bayılmıştı. İşe koyulmak, gerekli paraları harcamak ve Madritsch'le bir kez daha konuşmak için sabırsızlanarak Kraków'a geri döndü. Sussmuth muhakkak onun için de bir tesis bulabilirdi; hatta belki de Brinnlitz'de tek katlı bir yer ayarlardı.

Geri döndüğünde bir *Luftwaffe* askerinin vurduğu bir müttefik bombardıman uçağının, fabrikanın arka tarafındaki iki barakanın üzerine düştüğünü öğrendi. Uçağın kararmış gövdesi, dümdüz olmuş barakaların enkazı arasında yatıyordu. Emalia'da, üretimi sağlamak ve tesisi idare etmek için sadece küçük bir işçi grubu kalmıştı. Bu grup, uçağın alevler içinde yere çakılışını görmüştü. Uçağın içinde vücutları yanmış iki adam vardı. Onları almaya gelen *Luftwaffe* mensupları Adam Garde'ye bombardıman uçağının bir Stirling, içindeki adamların ise Avustralyalı olduğunu söylemişlerdi. Elinde yanmış İngilizce bir İncil tutan adam bu şekilde düşmüş olmalıydı. İki kişi paraşütle kenar mahallelerden birine inmişti. Bu adamlardan bir tanesi yaraları yüzünden paraşütün içinde ölmüş ve askerler tarafından bulunmuştu. Partizanlar diğer adama askerlerden önce ulaşmıştı ve onu bir yerlerde saklıyor olmalıydılar. Bu Avustralyalılar Kraków'un doğusundaki ormanlarda saklanan partizanlara yiyecek çıkınları atmak üzere gelmişlerdi.

Eğer Oskar planları için bir çeşit onaya ihtiyaç duyduysa, bu vesileyle onu elde etmişti. Bu adamlar Orta Avusturalya'nın pek de bilinmeyen ufak şehirlerinden buraya onca yolu Kraków'daki işleri hızlandırmak için gelmiş olmalıydılar. Oskar, *Ostbahn* bürosundaki demiryolu

taşıtlarından sorumlu Başkan Gerteis'e hemen telefon ederek, onu DEF'in büyük olasılıkla ihtiyaç duyacağı açık vagonlar hakkında konuşmak üzere akşam yemeğine davet etti.

*

Oskar'ın Sussmuth'la yaptığı konuşmanın bir hafta sonrasında Berlin Teçhizat Heyeti'nden birkaç beyefendi Moravya Valisi'ne, Oskar'ın teçhizat şirketinin Brinnlitz'deki Hoffman İplik Fabrika'sına yerleştirileceğini bildirdi. Sussmuth, Oskar'a telefon ederek Vali'nin bürokratlarının evrak işlerini yavaşlatmaktan fazla bir şey yapamayacaklarını açıkladı. Ancak Hoffman ve Zwittau bölgesindeki Parti yetkilileri Oskar'ın Moravya'yı gasp etmesine karşı bazı müzakereler yapmaya ve çeşitli çözüm önerileri getirmeye başlamışlardı. Zwittaudaki Parti *Kreisleiter*'i Berlin'e, Polonyalı Yahudilerin Moravyalı Almanların sağlıkları açısından birer tehdit oluşturacaklarına dair bir şikâyet dilekçesi yazmıştı. Büyük olasılıkla, tarihte bir ilk olarak bölgede lekeli humma salgını görülecekti ve Oskar'ın savaş gayretine ne kadar katkıda bulunduğu şüpheli durumda olan ufak çaplı teçhizat fabrikası muhtemelen müttefik uçaklarını bölgeye çekecek, bu da Hoffman fabrikasında önemli hasarlar bırakacaktı. Bölgeye taşınması önerilen Schindler fabrikasında çalışan Yahudi suçlular, Brinnlitz'in ufak, fakat edepli toplumuna baskın çıkacak ve Zwittau'nun namuslu tarafını lekeleyecekti.

Bu tür bir şikâyetin hiç şansı yoktu çünkü bu tür dilekçeler doğrudan Erich Lange'nin Berlin'deki bürosundan geçiyordu. Troppau'ya yapılan başvurular ise dürüst Sussmuth tarafından reddediliyordu. Bununla birlikte, Oskar'ın memleketi " YAHUDİ SUÇLULARI BURAYA SOKMAYIN" yazılı posterle dolmuştu.

Oskar bedel ödüyordu. Makinelerinin nakil işlemlerini hızlandırması için Kraków'daki Tahliye Komitesi'ne para

ödemişti. Yine Kraków'daki Ekonomi Bakanlığı'nın banka hesaplarının aktarılabilmesi için biraz yüreklendirilmesi gerekiyordu. Bugünlerde nakit para pek tercih edilmiyordu, bu nedenle Oskar bazı mallarla ödeme yapmak durumundaydı: kilolarca çay, onlarca deri ayakkabı, halılar, kahve, balık konservesi, vs. Öğleden sonralarını Kraków çarşısındaki dar yollarda, bürokratların talep ettikleri malların sarsıcı fiyatları için pazarlık ederek geçiriyordu. Başka türlü davransaydı, onu fabrikasındaki son Yahudi de Auschwitz'e gönderilene dek bekleteceklerinden emindi.

Zwittau halkının Teçhizat Denetim Kurulu'na Oskar'ın karaborsayla ilgilendiğinden dert yanan dilekçeler gönderdiğini Oskar'a söyleyen kişi Sussmuth oldu. Sussmuth, "Eğer bana yazıyorlarsa," dedi, "aynı mektupların Moravya polis şefi *Obersturmführer* Otto Rasch'a da gittiğinden emin olabilirsin. Bence en kısa zamanda kendini Rasch'a takdim ederek, ona ne kadar büyüleyici biri olduğunu göstermelisin."

Oskar, Rasch'ı Katowice SS kolunun polis şefi olduğu günlerden tanıyordu. Rasch güzel bir tesadüf eseri Sosnowiec'teki, Oskar'ın çelik alımı yaptığı Ferrum AG şirketinin yönetim kurulu başkanıyla arkadaştı. Ama bu şikâyetlerin önünü kapamak için aceleyle Brno'ya giderken, bu konuda ortak arkadaşlıklar gibi bir dayanağa güvenmemeyi tercih etti. Yanına parlak bir elmas alarak, görüşme esnasında her nasılsa konuyu ona getirmeyi başardı. Elmas masanın bir ucundan Rasch'ın bulunduğu tarafa ulaştığında, Oskar'ın Brno cephesi sağlama alınmış oldu.

Oskar daha sonraları, fabrikasını Brinnlitz'e taşırken kullanacağı yolu yağlarken 100.000 RM (yaklaşık 40.000 dolar) harcadığını hesaplayacaktı. Onun sayesinde kurtulan kimselerden yalnızca birkaçı bunu ihtimal dışı bulacak, fakat birçoğu başlarını iki yana sallayarak, "Hayır, daha fazla! Bundan çok daha fazlasını harcamış olmalı," diyecekti.

*

Oskar kendi deyimiyle bir hazırlık listesi oluşturarak bu listeyi Yönetim Binası'na sunmuştu. Listede binden fazla isim yer alıyordu; Emalia avlusundaki kampta kalanların isimleri ve birkaç yeni isim daha. Bu yeni isimlerin arasında Helen Hirsch'in adı da vardı ve Amon orada bulunmadığı için buna karşı çıkacak durumda değildi.

Madritsch, Oskar'la birlikte Moravya'ya taşınmayı kabul ettiği takdirde listeye yeni isimler eklenecekti. Bu nedenle Oskar, Julius Madritsch'i ikna etmek konusunda kendisiyle iş birliği yapan Titsch'le birlikte çalışıyordu. Titsch'e yakın olan Madritsch çalışanları listenin henüz tamamlanmamış olduğunu ve henüz bu listeye girme şanslarının bulunduğunu biliyorlardı. Titsch onlara hiçbir şey saklamaksızın her şeyi anlatmıştı: Bu listeye girmeleri gerekiyordu. Płaszów'dan çıkan yüzlerce evrakın içinde onlara bir gelecek sağlayabilecek tek kâğıt parçası buydu.

Ancak Madritsch hâlâ Oskar'la birlik olmak isteyip istemediğini, 3.000 çalışanını listeye ekleyip eklemeyeceğini bilmiyordu.

Bu noktada Oskar'ın listesinin kronolojisine dair bir belirsizlik daha vardır. Bu belirsizlik listenin var olup olmamasıyla ilgili değildir, çünkü listenin bir kopyası hâlâ *Yad Vashem* arşivlerinde durmaktadır. Oskar ve Titsch'in son anda akıllarına gelen isimleri resmi listenin sonuna ekledikleri konusunda da herhangi bir belirsizlik yoktur. Listedeki isimlerin doğruluğu kesindir. Ancak o zamanın şartları daha sonra bazı efsaneler doğurmuştur. Buradaki asıl sorun kesin bir şekilde hatırlanan listenin tam da bu yüzden bulanıklaşmasıdır. Bu liste iyiliğin ta kendisidir. Bu liste yaşamdır. O kağıt parçasının dört bir yanı uçurumdur.

Listede yer alan isimlerden bazıları, SS mensupları ve girişimcilerin orada yaşadıkları güzel günler hatırına

Goeth'ün villasında bir parti verdiklerini ifade ediyorlar. Bazıları Goeth'ün bile orada olduğuna inanıyorlar, fakat SS kimseleri kefaletle salmadığı için bu imkânsızdır. Diğerleri bu partinin Oskar'ın fabrikasının üst katındaki dairesinde verildiğine inanıyorlar. Oskar iki yılı aşkın bir süredir o dairede muhteşem partiler vermişti. Emalia mahkûmlarından biri 1944 yılının ilk saatlerinde, gece nöbeti tuttuğu sırada, Oskar'ın yukarıdaki şamatadan kaçmak için aşağıya indiğini ve nöbetçi dostu için yanında iki dilim pasta, iki yüz tane sigara ve bir şişe içki getirdiğini hatırlıyor.

Płaszów mezuniyet partisine, artık her nerede yapıldıysa, davet edilen konuklardan bazıları Dr. Blancke, Franz Bosch ve bazı kişilerin raporlarına göre, partizan avına kısa süreli bir ara vererek tatile çıkmış olan *Oberführer* Julian Schemer'di. Madritsch ile Titsch de oradaydılar. Titsch'in daha sonraları ifade ettiğine göre, Madritsch Oskar'a onunla birlikte Moravya'ya gelmeyeceğini ilk defa bu partide söylemişti. Ona, "Yahudiler için elimden gelen her şeyi yaptım," demişti. Bu akla yatkın bir iddiaydı ve Madritsch, Titsch'in günlerce onun başının etini yemesine rağmen aksine ikna olacağa benzemiyordu.

Madritsch adil bir insandı. Daha sonları böyle olduğu için onurlandırılacaktı. Kısaca, Moravya hayallerinin işe yarayacağını düşünmüyordu. Elimizdeki delillere dayanarak, eğer inanıyor olsaydı önündeki fırsatı çoktan değerlendirmiş olacağını söyleyebiliriz.

Bu parti hakkında bilinen bir diğer ayrıntı ise, Schindler'in listesinin o gece tamamlanıp yetkililere verilmesi gerektiğinden, ortamda bir telaş olduğudur. Hikâyenin, hayatta kalanların anlattığı tüm versiyonları arasında tek ortak nokta budur. Eğer bunu bir hikâyeyi allayıp pullamaya bayılan Oskar'dan duymuş olsalardı, bu noktayı ayrıntılarıyla aktarabilirlerdi. Ancak Titsch 1960'lı yıllarda bu

mühim gerçeği doğrulamıştır. Belki Płaszów'un o zamanki geçici Kumandan'ı *Hauptsturmführer* Büscher, Oskar'ı karşısına alarak ona, "Bu kadar oyalandığın yeter, Oskar! Evrakları tamamlayıp nakil işlemine başlamalıyız," demişti. Belki de nakliye işlemini üstlenecek olan *Ostbahn* ile ilgili başka bir kısıtlama vardı.

Bu nedenle Titsch bu partide, Oskar'ın listesinin sonundaki resmi imzaların üzerine Madritsch çalışanlarının isimlerini ekledi. Titsch ile Oskar'ın hatırlayabildiği, neredeyse yetmiş yeni isim o akşam listeye girmeyi başardı. Bu isimlerin arasında, tedavisi olmayan bir kemik kanseriyle mücadele eden, ergenlik çağındaki kızları ve dikiş makinelerini pek de ustaca olmayan bir şekilde tamir etmekle görevli oğulları Lutek'le birlikte, Feigenbaum ailesi de vardı. Şimdi bütün aile Titsch'in karalamaları sayesinde, kalifiye mühimmat işçileriyle birlikte nakledileceklerdi. Partinin verildiği dairede şarkılar söylenir, gürültülü konuşmalar eşliğinde kahkahalar atılır, sigaralardan yayılan duman odayı sise boğarken bir köşeye çekilen Oskar ile Titsch, atlamış olabilecekleri kişilerin isimleri konusunda fikir yürütüp, Lehçe soyadlarının doğru yazılışlarını bulabilmek için kendilerini zorluyorlardı.

Sonunda Oskar elini Titsch'in bileğine koymak zorunda kaldı. "Sınırı aştık," dedi. "Şimdiye kadar yazdığımız isimlerin fazlalığı konusunda zaten bizimle inatlaşacaklar." Titsch hafızasındaki isimleri çekip çıkarmak için kendini zorlamaya devam etti. Ertesi sabah uyandığında, isimlerden bazılarını çok geç hatırladığı için kendi kendine lanet edecekti. Ama o anda hafızasının sınırlarına ulaşmış, kendini yeterince zorlamış durumdaydı. Artık daha fazla isim hatırlamaya çalışmak, onları kafadan uydurmakla aynı kapıya çıkacaktı. Ancak Titsch bunu hayatı kurtulacak olan insanlara çok görmemişti. Dünyanın o zamanki şartları

böyleydi; Titsch'in o dairedeki ağır havada nefes almasını zorlaştıran şey işte buydu.

Liste korunmasızdı, fakat bu korunmasızlık, yazman Marcel Goldberg'den kaynaklanıyordu. Yalnızca kampı dağıtma amacıyla orada bulunan Kumandan Büscher, belli bir sayı dahilinde listeye giren isimleri pek önemsemiyordu. Bu nedenle liste üzerinde oynama yapma gücü bulunan tek kişi Goldberg'di. Mahkûmlar, Goldberg'in rüşvet almakta olduğunu biliyorlardı. Dresner ailesi de bunu biliyordu. Kırmızılı Genia'nın eniştesi, bir keresinde duvardaki gizli bölüme saklanmasına izin verilmemiş olan Bayan Dresner'ın kocası, genç Danka ile Janek'in babası olan Juda Dresner bunu biliyordu. Aile fertleri daha sonradan, Schindler'in listesine nasıl girdiklerini açıklarken sadece, "Schindler ona rüşvet verdi," demeyi yeterli göreceklerdi. Ona tam olarak ne verildiğini asla öğrenemeyeceklerdi. Kuyumcu Wulkan ile ailesi de büyük ihtimalle listeye aynı şekilde girmişlerdi.

Poldek Pfefferberg listeyi Hans Schreiber adlı bir SS astsubayından öğrenmişti. Yirmili yaşlarının ortalarında genç bir adam olan Schreiber, Płaszów'daki diğer bütün SS mensupları gibi kötü bir şöhrete sahipti fakat Pfefferberg, o sistemin içinde, tutuklular ve SS personeli arasındaki ilişkilerde sıkça görülen bir sebepten dolayı onun gözüne girmeyi başarmıştı. Bu ilişki Pfefferberg'in koğuş lideri olarak pencereleri temizleme görevini üstlendiği gün başlamıştı. Schreiber camları incelerken bir leke bulmuş ve Poldek'e, genellikle idamdan önce yapılan tarzda gözdağı vermeye başlamıştı. Pfefferberg küplere binmiş ve Schreiber'e ikisinin de pencerelerin mükemmel şekilde temizlenmiş olduğunu bildiklerini ve eğer onu vurmak için bir sebep arıyorsa bunu geciktirmeden yapmasını söylemişti. Bu taşkınlık, Schreiber'i tuhaf bir şekilde eğlendirmiş ve genç polis bu

olaydan sonra ara sıra Pfefferberg'in yanına uğrayarak onun ve karısının hatırını sorar olmuştu. Bazen Mila'ya götürmesi için Poldek'e bir elma bile veriyordu. 1944 yazında Poldek, Mila'yı Baltık kıyısındaki uğursuz Stutthof kampına götürülmek üzere trene bindirilecek kadınların arasından çıkarabilmek için çaresizlik içinde Schreiber'e başvurmuştu. Schreiber elindeki kâğıdı sallayıp, onun adını haykırarak tren istasyonuna geldiğinde Mila, sığır vagonlarına binmek üzere sıraya girmişti bile. Bunun dışında, Schreiber bir pazar günü kör kütük sarhoş bir halde Poldek'in kapısına dayanmış, onun ve diğer birkaç mahkûmun önünde, Płaszów kampında kendi deyimiyle "rezil şeyler" yaptığını söyleyerek ağlamaya başlamıştı. Bunların kefaretini Doğu Cephesi'nde ödemeye niyeti olduğunu söylemişti ve en sonunda bunu yapmıştı da.

Schreiber o dönemde Poldek'e giderek, Schindler'in bir liste hazırlandığını ve Poldek'in bu listeye girebilmek için elinden geleni yapması gerektiğini söyledi. Poldek de onun ve Mila'nın adlarını listeye eklemesi için Goldberg'e yalvarmak üzere Yönetim Binası'na gitti. Schindler bir buçuk yıl önce onu kamp garajında sıklıkla ziyaret ediyor ve onu kurtaracağı konusunda sözler veriyordu. Ancak Poldek o kadar usta bir kaynakçı olmuştu ki, hayatlarını kurtarabilmek için birinci sınıf bir iş çıkarmak zorunda olan garaj müfettişleri onun gitmesine asla izin vermemişlerdi. Şimdi kendi adını çoktan sıranın sonuna eklemiş olan Goldberg elinde listeyle oturuyor ve Oskar'ın, bir zamanlar Straszewskiego Sokağı'ndaki dairesini sıkça ziyaret eden eski bir dostu, onun duyarlı davranarak kendisinin ve karısının isimlerini de listeye yazmasını umut ediyordu. Goldberg, "Elmasın var mı?" diye sordu.

Poldek, "Dalga mı geçiyorsun?" dedi.

Şaşılacak bir talihle, kazara böylesine bir gücü elde etmiş olan Goldberg, "Bu liste için," dedi, "elmas gerekir."

Viyana müziği aşığı *Hauptsturmführer* Goeth artık nezarethanede olduğundan, müzisyen Rosner kardeşler adlarını listeye yazdırmakta özgürlerdi. Karısı ve çocuklarını daha önceden Emalia'ya göndermeyi başaran Dolek Horowitz de Goldberg'i kendisi, karısı, oğlu ve küçük kızının adını listeye eklemek konusunda ikna edebilmişti. Horowitz buraya geldiğinden beri Płaszów'un merkezi deposunda çalışmış ve bu sırada ufak bir servet biriktirmeyi başarmıştı. Fakat bu servet artık Marcel Goldberg'e aitti.

Listeye girenlerin arasında, kâğıt üzerinde biri makine tesisatçısı diğeri teknik ressam olan Uri ve Moshe Bejski kardeşler de vardı. Uri'nin silahlar hakkında bilgisi, Moshe'nin de sahte evrak düzenleme hususunda belirgin bir becerisi vardı. Listeye girmenin şartları o kadar muğlaktı ki, kardeşlerin oraya bu sebeple mi, yoksa başka bir sebepten mi girdikleri bilinmiyordu.

Geleneksek merasimlere bağlı damat Josef Bau da bir aşamada listeye girecekti, fakat bundan haberi olmayacaktı. Listede kimlerin bulunduğunu gizli tutmak Goldberg'n işine geliyordu. Goldberg'e gerçekten başvurmuşsa bile, kişilik özelliklerine bakılırsa Bau'nun bunu yalnızca kendisi, karısı ve annesinin de listeye alınması şartıyla yapmış olabileceğini varsayabiliriz. Fakat Brinnlitz'e gideceklerin arasında yalnızca kendi adının olduğunu öğrendiğinde iş işten geçmiş olacaktı.

Stern'e gelince; *Herr Direktor* onun adını listenin en başına yazmıştı. Oskar'ın günah çıkardığı papaz rolünü şimdiye dek Stern'den başka hiç kimse üstlenmemişti ve Stern'in önerileri onun üzerinde büyük bir etki bırakmıştı. 1 Ekim tarihinden beri hiçbir Yahudi'nin ne kablo fabrikasına gitmek için, ne de başka bir sebepten Płaszów'un

dışına çıkmasına müsaade edilmemişti. Aynı zamanda Polonya hapishanelerindeki sadık kimseler, kışlalara muhafızlar yerleştirerek Yahudi mahkûmların Polonyalılarla ekmek alışverişi yapmalarını engellemişlerdi. Yasa dışı ekmeğin fiyatı, zloti cinsinden ifade edilemeyecek boyutlara ulaşmış durumdaydı. Eskiden bir palto karşılığında bir somun, bir atlet karşılığında ise 250 gramlık ekmek alabilirdiniz. Şimdiyse, tıpkı Goldberg vakasında olduğu gibi elmaslarla pazarlık yapılıyordu.

Ekim ayının ilk haftasından itibaren Oskar ve Bankier meçhul bir sebepten Płaszów'u ziyaret ederek, İnşaat Bürosu'ndaki Stern'i görmeye başlamışlardı. Stern'in masası Amon'un kapatılan bürosunun bulunduğu koridorun sonundaydı. Artık burada hiç olmadığı kadar özgürce konuşabiliyorlardı. Stern, Schindler'e çavdar ekmeğinin ne kadar pahalı olduğundan bahsetti. Oskar da bunun üzerine Bankier'e dönerek, "Weichert'e elli bin zloti getirmesini söyle," diye mırıldandı.

Dr. Michael Weichert, Yahudi Yardımlaşma Bürosu'nun başkanıydı. Weichert ve bürosunda yer alanların, kısmen Doktor'un Alman Kızılhaç Örgütü'ndeki güçlü bağlantıları nedeniyle, göstermelik olarak faaliyette bulunma izinleri vardı. Kamptaki birçok Polonya Yahudi'sinin ona haklı bir şüpheyle yaklaşıyor olmasına ve bu kuşkular yüzünden savaştan sonra (nihai olarak aklanacağı) bir mahkemeye çıkarılma ihtimaline rağmen Weichert 50.000 zloti değerindeki ekmeklerin temin edilerek derhâl Płaszów'a gönderilmesini sağlayan kişinin ta kendisiydi.

Stern ile Oskar arasındaki konuşma devam etti. 50.000 zloti, bu istikrarsız zamanlarda ve Amon'un Braslau'daki hücresinde epey eğleniyor olması gerektiği üzerine yapılan muhabbette rastgele bir sözcükten ibaretti. Aynı haftanın sonlarına doğru, karaborsadan temin edilen ekmekler

kumaş, kömür ve hurda demirden oluşan bir kargoyla gizlice Płaszów'a sokuldu. Bir gün içinde ekmek fiyatları yeniden alışılmış seviyeye düşmüştü.

Bu durum Oskar ile Stern'in birbirlerine gösterdikleri müsamahanın hoş bir örneğiydi ve ilerleyen zamanlarda bu alışkanlığın başka örneklerine de rastlanacaktı.

32. BÖLÜM

Goldberg'in akrabaları, Siyonistler, uzmanlar veya ona rüşvet verenlere yer açmak için listeden sildiği Emalia çalışanlarından en az bir tanesi bu durum için Oskar'ı suçlayacaktı.

Martin Buber Cemiyeti 1963 yılında, eski bir Emalia çalışanı olan bir New Yorkludan dokunaklı bir mektup alacaktı. Mektupta, "Oskar, Emalia çalışanlarına kurtuluş vaatleri vermişti. Bu insanlar da karşılık olarak, işçilikleri sayesinde onu zengin etmişlerdi. Ancak bazıları daha sonradan kendilerinin liste dışı bırakıldıklarını fark ettiler." demişti. Bu adam, adının listeye dâhil edilmemesini kişisel bir ihanet olarak algılamış ve başka bir adamın yalanlarının bedelini ödemek için birçok badire atlatmak zorunda kalan herkes gibi, savaş sonrasında olan her şey için Oskar'ı suçlamıştı. Bu olanların arasında Gross-Rosen, mahkûmların atıldığı dehşet verici Mauthausen uçurumu ve savaşı sonlandıran ölüm yürüyüşü vardı.

Burada asıl tuhaf olan şey, haklı bir öfkeyle parıldayan bu mektubun, listenin mahkûmlara sağladığı yaşamın oldukça makul, liste dışında kalanların yaşamının ise kelimelerle anlatılamayacak ölçüde aşağılık koşullara sahip olduğunu en açık ve ayrıntılı bir şekilde gözler önüne seriyor

oluşluydu. Ancak Goldberg'in liste üzerinde yaptığı oynamalar yüzünden Oskar'ı suçlamak büyük bir haksızlık olur. O son günlerin karmaşası içinde kamp yetkilileri, Oskar'ın yanında götürmesine izin verilen 1.100 kişiyi sayıca çok aşmaması kaydıyla kendilerine uzatılan her listeyi imzalayacak durumdaydılar. Oskar ise her saat başı Goldberg'i denetleyemezdi, çünkü günleri bürokratlarla konuşarak, akşamları ise onları yağlayarak geçiyordu.

Mesela Hilo makineleri ve metal presleri için nakil izni almak üzere, General Schindler'in bürosundaki bazı eski ahbaplarına başvurmak zorunda kalmıştı. Bu ahbaplardan bazıları evrakları geciktirmiş, Oskar'ın 1.100 kişiyi kurtarma planlarını bozabilecek ufak tefek eksiklikler bulmuşlardı.

Bu Denetim Kurulu çalışanlarından bazıları, Oskar'ın mühimmat üretim makinelerinin Berlin Denetim Kurulu tarafından sağlandığı, ruhsat dairesi tarafından Polonya sınırları içinde kullanımının onaylandığı gerekçesini öne sürdü. Tesisin Moravya'ya taşınacağı bu kurumlardan ikisine de bildirilmemişti ve bunun acilen yapılması gerekiyordu. Bu kurumların onay vermesi yaklaşık bir ayı bulabilirdi, fakat Oskar'ın boşa harcayacak bir ayı yoktu. Płaszów, Ekim ayının sonunda tamamen boşaltılmış, tutuklular ise Auschwitz veya Gross-Rosen'e gönderilmiş olacaktı. Sonuç olarak bütün bu sorunlar alışılagelmiş birkaç hediyeyle çözülüverdi.

Oskar bu tür uğraşların yanı sıra, Amon'u tutuklayan SS soruşturmacıları hakkında da endişeleniyordu. Neredeyse tutuklanmayı veya eski Kumandan'la olan yakın ilişkisi hakkında sorgulanmayı (ki bu da tutuklanmakla aynı kapıya çıkardı) bekler gibiydi. Böyle bir beklentiye kapılması akıllıca bir tutumdu, çünkü Amon soruşturmacıların Viyana'daki dairede buldukları 80.000 RM için, "Bunu bana Yahudilere fazla yüklenmemem için Oskar Schindler verdi,"

gibi bir açıklama yapmıştı. Bu nedenle Oskar, Pomorska Sokağı'nda bulunan ve ona V Dairesi soruşturmacılarının, Amon hakkında nasıl bir yol izlediklerini anlatabilecek ahbaplarıyla bağlantıyı koparmamaya gayret ediyordu.

Son olarak, Brinnlitz'de kuracağı kamp KL Gross-Rosen'in gözetimi altında olacağından, Gross-Rosem kampının kumandanı *Sturmbannführer* Hassebröck ile görüşmeye başlamıştı. Gross-Rosen sistemine tabi olan 100.000 kişi Hassebröck'ün yönetimi altında katledilecekti fakat Oskar ona telefon ettikten sonra yüz yüze görüşmek için Aşağı Silezya'ya gittiğinde, Kumandan hakkında endişelenmesi gerekmediğini anladı. Schindler bu tür çekici katillerle tanışmaya alışıktı ve Hassebröck'ün, Gross-Rosen imparatorluğunu Moravya'ya kadar genişlettiği için ona minnettarlık bile duyduğunu fark etti. Hassebröck gerçekten de bu sistemi bir imparatorluğa benzetiyordu. Yönetimi altında yüz üç alt kamp bulunuyordu. (Bünyesinde barındırdığı 1.000 mahkûm ve teknolojik makineler sayesinde yeni Brinnlitz kampı bu imparatorluk için oldukça büyük bir kazanımdı.) Hassebröck'ün kamplarından yetmiş sekiz tanesi Polonya'da, on altı tanesi Çekoslovakya'da, on tanesi ise Reich sınırları içinde bulunuyordu. Kumandan Hassebröck, Amon'un hayal edebileceğinden çok daha nüfuzlu bir adamdı.

Oskar, Płaszów'un kapatılacağı hafta saatlerce dil dökmek ve sürüsüyle form doldurmak zorunda kaldığı için bunu yapacak yetkisi olsaydı bile, Goldberg'i denetleyecek vakit bulamamıştı. Tutukluların kampın son günlerindeki hareketlilik ve karmaşaya dair rapor ettikleri de göz önüne alınırsa, Listelerin Lordu Goldberg'in keyfince at koşturduğunu görmemiz kolaylaşır.

Örneğin, Dr. Idek Schindel de kendisi ve iki erkek kardeşini Brinnlitz'e aldırmak için Goldberg'e başvurmuştu.

Goldberg ona bir cevap vermemiş ve Dr. Schindel 15 Ekim akşamı erkek mahkûmlar sığır vagonlarına bindirilmek üzere sıraya sokulana dek, kendisi ile kardeşlerinin Schindler listesinde yer almadığını öğrenememişti. Ancak yine de Schindler kampına gidecek insanların arasına karıştılar. O günkü manzara ibadethanelerdeki Mahşer Günü'ne dair ikaz edici oymalara benziyordu: Üzerlerinde doğru işareti taşımayan üç kişi, aklanmış kimselerin sırasına kaynamaya çalışırken adalet meleği tarafından fark edildiler (bu vakada adalet meleği rolünü *Oberscharführer* Müller oynuyordu). Melek, doktorun yanına gelerek elindeki tabancanın deri kabzasıyla onu önce sol, sonra sağ, sonra yine sol ve sonra yine sağ yanağından tokatladı ve eğlenmişe benzeyen bir ses tonuyla, "Neden o sıraya girmek istiyorsunuz ki?" diye sordu.

Schindel, Płaszów'un tahliyesine yardımcı olan küçük gruba katılmaya zorlandı ve daha sonra hasta kadınlarla dolu sığır vagonlarıyla Auschwitz'e yollandı. Kadınlar Birkenau'nun bir köşesindeki unutulmuş bir kulübeye yerleştirildiler ve orada ölüme terk edildiler. Schindel Flossenburg'a gönderildi ve kardeşleriyle birlikte bir ölüm yürüyüşüne çıkarıldı. Doktor burun farkıyla sağ kalmayı başardı, ancak en küçük kardeşi savaşın bitiminden bir gün önce, yürüyüş esnasında vurularak öldürüldü. Schindler'in listesine dair, Oskar'ın şahsına karşı herhangi bir hainlik yaftası taşımayan fakat Goldberg için iyiden iyiye bir ihanet algısı içeren bu resim, o ekim ayında Yahudi halkının bir kısmında işte böyle boş ümitler uyandırmıştı ve günümüzde aynı etkiyi taşımaya da devam ediyor.

Herkesin liste hakkında bir hikâyesi var. Henry Rosner, Schindler çalışanlarının arasındaydı fakat kemanını fark eden ve Amon'un salıverildiği takdirde müzik dinlemek isteyeceğini bilen bir astsubay Rosner'ı geri gönderdi. Rosner

bunun üzerine kemanını paltosunun altına, yan tarafa gizleyerek akort anahtarlarının bulunduğu ucunu koltuk altına sıkıştırdı. Tekrar sıraya girdi ve Schindler vagonlarına binmeyi başardı. Rosner da Oskar'ın sözler verdiği kimselerden biriydi ve en başından beri listede yer alıyordu. Jereth ailesi de öyleydi: kutu fabrikasında çalışan yaşlı Bay Jereth ve karısı Chaja Jereth, listede kesin olmayan bir dille *Metallarbeiterin*, yani maden işçileri olarak geçiyorlardı. Listedeki diğer yaşlı Emalia çiftlerinin arasında Perlman'lar ve Levartov'lar da vardı. Aslında Oskar, Goldberg'e rağmen istediği çoğu kişiyi kurtarabilmişti, ancak tabii ki bu kişilerin arasında bazı sürprizler de vardı. Oskar kadar maddeci bir adam, Brinnlitz'de Goldberg'e rastladığında buna pek de şaşırmış olmasa gerekti.

Ancak listeye yapılan eklemelerde hoş sürprizler de vardı. Örneğin, Oskar tarafından kazara unutulmuş ve elmasları olmadığı için Goldberg tarafından reddedilmiş olan Poldek Pfefferberg, etrafa votka satın almak istediği haberini saldı. Votkanın karşılığını kıyafet veya ekmekle ödeyebilirdi. Sonunda bir şişe votka edinmeyi başardığında, onu Schreiber'in görev yapmakta olduğu, Jerozolimska Sokağı'ndaki er kışlasına götürmek için izin aldı. Şişeyi Schrieber'e vererek, kendisi ile Mila'yı da listeye eklemesi konusunda Goldberg'i ikna etmesi için ona yalvardı. "Schindler," dedi, "bizi hatırlasaydı kesinlikle listeye yazardı." Poldek, yaşamı için pazarlık ettiğinden bir gram bile şüphe duymuyordu. Schreiber, "Evet," diyerek ona katıldığını belirtti. "İkinizin o listeye girmesi şart." Schreiber gibi bir adamın böyle anlarda niçin kendine, "Bu adamla karısı kurtarılmaya değiyorsa, neden bu diğerleri için de geçerli değil?"diye sormadığı tam bir insanlık muammasıdır.

Pfefferberg çifti de doğru zaman geldiğinde kendilerini Schindler sırasında buldular ve büyük bir şaşkınlık içinde,

Helen Hirsch ile takıntılı bir şekilde kurtarmaya çabaladığı kız kardeşinin de orada olduğunu gördüler.

*

Schindler'in listesinde yer alan erkekler 15 Ekim Pazar günü Płaszów manevra hattında trene bindirildiler. Kadınların nakledilmesi için henüz bir hafta daha vardı. Trenlerin doldurulması sırasında 800 kişi ayrı bir yerde tutulmuş ve ardından, özellikle Schindler çalışanları için ayrılmış yük vagonlarına bindirilmişti. Fakat daha sonra bu vagonlar Gross-Rosen'e gönderilecek 1.300 kişiyi taşıyan diğer vagonlarla birleştirildi. Görünüşe göre Schindler çalışanlarının en azından yarısı kendi vagonlarının önce Gross-Rosen'e uğrayıp, daha sonra Schindler kampına gideceğini düşünüyor, fakat diğer yarısı yolculuğun doğrudan olacağına inanıyordu. Herkes kendisini Moravya'ya kadar uzun ve yavaş bir yolculuğa hazırlamıştı; kavşaklarda ve manevra hatlarında trenin duracağını ve kalabalık vagonlarda oturup beklemek zorunda kalacaklarını kabullenmişlerdi. Geçiş üstünlüğü olan araçlar için bazen yarım gün bile beklemek zorunda kalabilirlerdi. Yılın ilk karı geçen hafta düşmüştü ve hava soğuk olacaktı. Tutuklulara yolculuk boyunca yemeleri için yalnızca 300 gramlık birer ekmek verilmişti ve her bir vagona yalnızca tek bir kova su koyulmuştu. Yolculuk edenler bedensel ihtiyaçlarını vagonların bir köşesinde veya çok kalabalık olan vagonlarda oldukları yerde gidermek zorundaydı. Ama sonunda, çektikleri bütün bu ıstırap karşılığında, Schindler tesisine varacaklardı. Listedeki 300 kadın tutuklu da ertesi hafta pazar günü diğerleriyle aynı derecede iyimser ve ümitli bir şekilde vagonlara bindirileceklerdi.

Tutuklular, Goldberg'in de diğerleri gibi eşyasız bir şekilde yolculuk ettiğini fark ettiler. Płaszów'un dışında, elmaslarına göz kulak olabilecek bazı bağlantıları olmalıydı.

Bir amca, erkek veya kız kardeş için onu hâlâ etkilemeye çalışanlar, oturması için yer açmışlardı. Diğerleri yere çömelerek dizlerini çenelerine çekmişlerdi. Dolek Horowitz, altı yaşındaki Richard'ı kollarında tutuyordu. Henry Rosner ise dokuz yaşındaki Olek için yere kıyafetlerden bir döşek yapmıştı.

Yolculuk üç gün sürdü. Bazen, manevra hatlarına geldiklerinde, nefesleri duvarlara yapışıp donuyordu. İçerisi yolculuk boyunca havasızdı ve ciğerlerini doldurmayı zor da olsa başardığında, buz gibi ve kokuşmuş bir havayı solumak zorunda kalıyordunuz. Tren en sonunda şafak vaktinde durdu. Kapıların kilitleri açıldı ve yolcuların tıpkı bir toplantıya yetişmeye çalışan iş adamları gibi hızlı hareket ederek aşağıya inmeleri istendi. SS muhafızları aralarında dolaşarak emirler yağdırıyor ve kötü koktukları için onları suçluyordu. Astsubaylar, "Bütün kıyafetlerinizi çıkarın!" diye kükrüyordu. "Dezenfeksiyon için her şeyinizi çıkarın!" Tutukluların kıyafetleri bir yere toplandı ve insanlar çırılçıplak bir halde kampa kadar yürütüldü. Akşamın altısı olduğunda herkes bu soğuk yerin *Appellplaltz*'ında çırılçıplak bir halde duruyordu. Etraftaki ağaçların üzerinde kar vardı; meydanının zemini buzla kaplıydı. Burası Schindler'in kampı değildi. Onları Gross-Rosen'e getirmişlerdi. Goldberg'e rüşvet verenler ona öfkeli bakışlar fırlatıyor, onu öldürmekle tehdit ediyorlardı. Paltolu SS mensupları sıraların arasında dolaşarak, titrediğini belli edenleri kırbaçlıyorlardı.

Tutuklu erkekleri bütün gece *Appellplatz*'da tuttular çünkü onları yerleştirebilecekleri boş kulübe yoktu. Ertesi gün öğleden sonraya kadar çırılçıplak bir halde beklemek zorunda kaldılar. On yedi saat boyunca kalpleri tarifi imkânsız bir soğukla sıkışan tutuklular o gece hiç kimsenin öldüğünü hatırlamıyor. Belki de SS yönetimi altındaki,

hatta Emalia'daki yaşam şartları onları böyle gecelere hazırlamıştı. Akşamın soğuğu bir önceki haftadan daha az olsa da, öldürücüydü. Elbette tutuklulardan bazıları Brinnlitz'e götürülecek olma ihtimalleri karşısında, soğuktan etkilenmeyecek kadar umutlanmışlardı.

Oskar daha sonraları, soğuğa ve ayaza bundan çok daha uzun bir süre katlanmak zorunda kalmış olan tutuklularla karşılaşmıştı. Bu geceyi yaşayanların arasında Adam Garde'nin yaşlı babası Bay Garde ve küçük Olek Rosner ve Richard Horowitz de vardı.

Ertesi sabah saat on bire doğru mahkûmlar duşlara götürüldüler. Diğerleriyle bir araya sıkışan Poldek Pfefferberg kafasının üzerindeki duş başlığını şüpheyle süzerek, deliklerden su mu, yoksa gaz mı verileceğini merak etti. Deliklerden akan şey suydu, ancak su verilmeden önce Ukraynalı berberler onların arasında dolaşarak kafalarını, kasıklarını ve koltukaltlarını tıraş ettiler. Ukraynalı berber bilenmemiş jiletiyle çalışırken dimdik durarak tam karşıya bakmanız gerekiyordu. Tutuklulardan biri "Bu bıçak kör," diye şikâyet ettiğinde Ukraynalı, "Hayır," diyor ve bıçağının hâlâ keskin olduğunu kanıtlamak için tutuklunun bacağını çentiyordu.

Duştan sonra tutuklulara çizgili hapishane kıyafetleri dağıtıldı ve herkes kışlalara dolduruldu. SS mensupları onlara gemi kürekçileri gibi, birinin sırtı diğerinin bacaklarının arasına gelecek şekilde oturmalarını emrettiler. Bu yöntemle üç tane barakaya tam 2.000 kişi sığdırıldı. Coplu Alman *Kapo*lar[57] duvara dayalı sandalyelere oturarak onlara göz kulak oluyordu. Erkek tutuklular o kadar sıkışmışlardı ki, barakanın her bir santimi dolmuştu ve *Kapo*ların izniyle bile olsa tuvalete gitmek isteyecek herhangi

57 Tutukluların arasından seçilen kamp görevlisi. (Çev.)

birinin, kafalar ve omuzlar üzerinde ilerlemesi ve bu yüzden ağız dolusu küfür yemesi gerekiyordu.

Barakalardan birinin tam ortasında, içinde ekmek ve turp çorbası pişen bir mutfak vardı. Tuvaletten dönen Poldek Pfefferberg mutfağın, savaşın başlarında tanıştığı bir Polonya Ordu astsubayının gözetimi altında olduğunu fark etti. Astsubay Poldek'in bir parça ekmek almasına ve ateşin yanında uyumasına izin verdi. Ancak diğerleri geceyi insan zincirine sıkışmış bir halde geçirdiler.

Tutuklular her sabah *Appellplatz*'da esas duruşa geçiriliyor ve orada on saat boyunca sessizce bekletiliyordu. Ancak akşam olduğunda ve sulu çorbalar dağıtıldığında, barakada dolaşıp birbirleriyle konuşmalarına izin veriliyordu. Akşam saat dokuzda çalan bir düdük, geceyi geçirecekleri tuhaf pozisyonu almaları gerektiğini belirtiyordu.

İkinci gün bir SS astsubayı, Schindler'in listesini hazırlayan yazmanı aramak üzere *Appellplatz*'a geldi. Görünüşe göre liste Płaszów'dan hiç çıkmamıştı. İnce hapishane kıyafetinin içinde titreyen Goldberg bir büroya götürüldü ve listeyi hatırladığı kadarıyla yeniden yazması istendi. Günün sonunda hâlâ işini bitirememişti ve kulübesine döndüğünde bazı tutuklular adlarının listeye eklenmesi için ona son bir kez yalvarmak üzere etrafını sardılar. Bu zehir gibi soğuk şafak vaktinde, yaptığı tek şey üzerinde isimleri yazan kişileri Gross-Rosen'e göndermek olan liste hâlâ değişiyordu. Pemper ve diğerleri Goldberg'in yanına giderek, sabah olduğunda listeye Dr. Alexander Biberstein'ın adının da eklemesi için ona baskı yapmaya başladılar. Biberstein, iyimser Kraków *Judenrat*'ının ilk başkanı olan Marek Biberstein'ın kardeşiydi. Goldberg o haftanın başında onun adının da listede olduğunu söyleyerek Biberstein'ın aklını karıştırmıştı. Doktor, adının Schindler'in listesinde olmadığını, vagonların doldurulduğu gün öğrenmişti. Mietek

Pemper, Gross-Rosen gibi bir yerde bile, Goldberg'i intikamla tehdit edebileceği bir geleceğin varlığına inanıyordu.

Üçüncü günde, Schindler'in yeniden düzenlenmiş listesindeki 800 erkek diğerlerinden ayrılarak, bir kez daha yıkanmak üzere bit temizleme istasyonuna götürüldü. Birkaç saat oturmalarına izin verilen bu tutuklular birkaç saat boyunca, tıpkı tek katlı evlerinin önünde oturan köylüler gibi muhabbet ettikten sonra bir kez daha manevra hattına yürütüldüler. Sade ekmekten oluşan ufak birer tayınla birlikte sığır vagonlarına bindirildiler. Onları vagonlara bindiren muhafızlardan hiçbiri onların nereye gittiklerini bilmiyor, bilse dahi söylemiyorlardı. Mahkûmlar bir kez daha vagonların tahta zemininde diz çöktüler. Hepsinin zihninde Orta Avrupa'nın bir haritası vardı ve her biri vagonların çatılarındaki, tellerle kapatılmış havalandırma deliklerinden içeri süzülen güneş ışınlarının yönüne bakarak trenin nereye gitmekte olduğu hakkında sürekli bir muhakeme içindeydiler. Kendi vagonundaki havalandırma deliğine doğru kaldırılan Olek Rosner diğerlerine ormanlar ve dağları görebildiğini söyledi. Yön bulma uzmanları trenin genel olarak güneydoğuya doğru hareket ettiğini iddia ettiler. Bu durum Çekoslovakya demekti, hiç kimse bunu dile getirmek istemiyordu.

Yüz küsur kilometreden oluşan bu yolculuk neredeyse iki gün sürdü. Kapılar, ikinci günün sabah saatlerinde açıldı. Zwittau istasyonundaydılar. Trenden indirilerek otuzlu yılların sonlarında donup kalmış, henüz uykuda olan bir kentin içine yürütüldüler. Duvarlardaki "YAHUDİLERİ BRINNLITZ'E SOKMAYIN" yazıları bile tuhaf bir şekilde savaş öncesi döneme aitmiş gibi görünüyordu. Bu kentin sakinleri, onlara aldıkları nefesi bile çok görüyordu. Zwittau'daki insanların onları yalnızca bir yerde istememeleri, neredeyse naif bir düşünceydi.

Tren hattı boyunca tepelere doğru yapılan birkaç kilometrelik yolculuktan sonra, Brinnlitz'deki endüstri mezrasına vardılar. Zayıf sabah ışığında, yeni adı *Arbeitslager* (Çalışma Kampı) Brinnlitz olan Hoffman'ın ek binasını gördüler. Bina dâhilinde gözcü kuleleri, etrafında ise tel örgüler vardı. Tel örgülerin ardında bir muhafız kışlası bulunuyordu. Kışlanın ardında ise mahkûmların yatakhanesine ve fabrikaya açılan kapılar vardı.

Tutuklular dış kapıya doğru yürürlerken Oskar kafasında bir Tirol şapkayla fabrika avlusunda belirdi.

33. BÖLÜM

Bu kampın masrafları da tıpkı Emalia'nın masrafları gibi Oskar'ın cebinden çıkmıştı. Bürokratik kurama göre bütün fabrika kamplarının masrafları, fabrikatörler tarafından karşılanırdı. Ucuz tutuklu iş gücünden yeterli derecede kâr sağlayan fabrikatörlerin, tel örgü ve kereste parasını karşılayabileceği düşünülüyordu. Aslında Almanya'nın Farben ve Krupp gibi pek sevilen fabrikatörleri kamplarını SS işletmelerinin bağışladığı ve kendilerine ödünç verilen bol iş gücüyle inşa etmişlerdi. Oskar pek *sevilmediğinden*, ona hiçbir şey verilmedi. Bosch'un indirimli karaborsa fiyatı olduğunu düşündüğü bir fiyata, ondan vagonlar dolusu SS çimentosu satın aldı. Yine aynı kaynaktan, üretim ve teslimat için kullanılacak iki-üç ton benzin ve akaryakıt sağladı. Kampın etrafındaki tel örgülerin bir bölümünü Emalia'dan getirtti.

Ancak çıplak Hoffman binasının etrafına yüksek gerilimli teller çektirmesi ve umumi tuvaletler, SS bürolarının bitişiğinde yüz tane SS personeline yetecek bir kışla, bir revir ve bir mutfak inşa ettirmesi gerekiyordu. *Sturmbannführer* Hassebröck bütün bu masraflara ilaveten, fabrikayı teftiş etmek üzere Gross-Rosen'den oraya gitmiş ve yanında birkaç şişe konyak, birkaç porselen eşya ve Oskar'ın deyimiyle "kilolarca çay" ile geri dönmüştü. Hassebröck ayrıca teftiş

ücreti ve D Şubesi tarafından alınan, Kış Yardımı adlı mecburi katkı payını da tahsil etmiş, ancak herhangi bir makbuz kesmemişti. Oskar daha sonraları, "Hassebröck'ün arabasında bu tür şeyler için ayrılmış bir bölüm vardı," diye ifade edecekti. Oskar'ın 1944 yılının ekim ayında, Hassebröck'ün Brinnlitz kayıtlarını kendi çıkarı doğrultusunda değiştirdiğinden hiçbir şüphesi yoktu.

Doğrudan Oranienburg'dan gönderilen müfettişlerin de tatmin olmaları gerekiyordu. DEF'ten getirilecek olan ürünler ve donanımın birçoğu henüz nakil aşamasındaydı ve bunun için neredeyse iki yüz elli tane yük vagonu gerekiyordu. Oskar, "*Ostbahn* yetkililerinin bu kadar fazla vagonu, yeterli miktarda 'teşvik' sayesinde, ülkenin böylesine hassas bir durumda olduğuna aldırmadan sağlayabilmeleri çok şaşırtıcı," demişti.

Gösterişli şapkası içinde, buz tutmuş fabrika avlusuna çıkan Oskar'ın, Yahudi iş gücünden faydalanan Krupp ve Froben gibi diğer girişimcilerle arasındaki temel fark, Oskar'ın ciddi bir endüstriyel amacının olmamasıydı. Üretim konusunda hiçbir ümidi yoktu; aklında satış grafikleri de yoktu. Dört yıl önce Kraków'a zengin olma amacıyla gelmiş olmasına rağmen, içinde hiçbir üretim hırsı kalmamıştı.

Brinnlitz'de telaşlı bir endüstri hali mevcuttu. Preslerin, matkapların ve torna aletlerinin büyük bir kısmı henüz fabrikaya ulaşmamıştı ve bu makinelerin ağırlıklarını taşıyabilmesi için zemine beton dökülmesi gerekiyordu. Bina hâlâ Hoffman'ın eski makineleriyle doluydu. Buna rağmen Oskar biraz önce fabrika kapısından içeri giren bu sözde mühimmat işçilerinden kalifiye olanlar için gün başına 7,50 RM, ameleler içinse 6 RM ödüyordu. Bu da sadece erkek iş gücü için haftada 14.000 dolar demekti. Kadınlar da fabrikaya vardıklarında bu ücret 18.000 dolara ulaşacaktı. Bu nedenle Oskar muazzam bir çılgınlığa imzasını atıyor ve bunu kafasındaki Tirol şapkayla kutluyordu.

Oskar'ın sevgililerinden bazılarının da yer değiştirmesi gerekmişti. Bayan Emilie Schindler, kocasıyla zemin kattaki dairede yaşamak üzere Zwittau'dan Brinnlitz'e gelmişti. Burası, Kraków'un aksine, Zwittau'ya Emilie'nin kocasından ayrı kalmak için bahaneler uyduramayacağı kadar yakındı. Onun gibi bir Katolik için artık yapılacak tek şey aralarındaki anlaşmazlığı resmiyete dökmek veya tekrar birlikte yaşamaya başlamaktı. Aralarında en azından karşılıklı bir hoşgörü ve esaslı bir saygı vardı. Emilie ilk bakışta bundan nasıl kurtulacağını bilemeyen mazlum bir eşmiş gibi, Schindler için bir hiç gibi görünebilirdi. Tutuklulardan bazıları onun Oskar'ın ne tür bir fabrikası, ne tür bir kampı olduğunu öğrenince ne düşüneceğini merak ediyordu. Emilie'nin de bu kampa yeri geldiğinde katkıda bulunacağını, bu katkıların onun Oskar'la olan evliliği nedeniyle göstermek zorunda olduğu itaatin değil, kendi fikirlerinin birer sonucu olacağını henüz bilmiyorlardı.

Ingrid de yeni tesiste çalışmak için Oskar'la birlikte Brinnlitz'e gelmişti, fakat kampın dışında bir yerde kalıyordu ve yalnızca mesai saatlerinde fabrikaya geliyordu. Oskar'la arasında olan ilişki kesinlikle eskisinden daha rüzgârlıydı ve Ingrid bir daha asla Oskar'la birlikte yaşamayacaktı. Ama ona karşı hiçbir zaman husumet beslemeyecek ve ileriki aylarda Oskar onun dairesini sıkça ziyaret edecekti. Şık giyimli, vatansever Polonyalı, diğer bir deyimle ateşli Klonowska, Kraków'da kalmıştı ancak onun da Oskar'la arasında belirgin bir husumet yoktu. Oskar, Kraków'a yaptığı ziyaretler sırasında ona da uğrayacak ve Klonowska, başı SS ile derde girdiğinde bir kez daha Oskar'a yardım edecekti. İşin gerçeği, Oskar'ın Ingrid ve Klonowska'yla olan ilişkileri, aralarında herhangi bir düşmanlık olmaksızın, olabilecek en hayırlı şekilde zayıflıyor olmasına rağmen onun evliliğine bağlı bir adam haline geliyor olduğunu varsaymak büyük bir hata olurdu.

*

Oskar fabrikaya geldikleri gün erkek mahkûmlara, kadınların da oraya güvenle ulaşacakları konusunda güvence verdi. Onların Gross-Rosen'de erkelerden daha fazla oyalanmayacaklarına inanıyordu. Ancak kadınların yolculukları biraz daha farklı geçecekti. Lokomotifleri Płaszów'dan ayrıldıktan kısa bir süre sonra, Auschwitz-Birkenau'ya götürülen birkaç yüz tane Płaszów kadınının bulunduğu vagonlarla birleştirildi ve imha kampının kemerli geçidinden içeri sokuldu. Vagonların kapıları açıldığında tutuklular kendilerini kampı iki parçaya bölen uçsuz bucaksız terminal salonunda buldular. Kadın ve erkeklerden oluşan deneyimli SS mensupları onlarla sakince konuşarak, grubu sınıflandırmaya başladı. Bu sınıflandırma işleminin ardından ürkütücü bir yolculuğa çıkarıldılar. Yavaş hareket ettiğine kanaat getirilen kadınlar coplanıyor, fakat bu darbeler kişisel bir garez taşımıyordu. Amaçları sadece kalabalık grupları zapt edebilmekti. Birkenau tren yollarında görev yapan SS mensupları için bu bezginlik verici bir sorumluluktu; tutukluların sıvışabilecekleri her yolu ezberlemişlerdi.

Kadınlar ışıldakların altında birbirlerine uyuşuk bir şekilde neler olduğunu soruyorlardı. Ancak gözlerinin kamaşmasına rağmen ayakkabılarının Birkenau'ya özgü bir çamurla dolduğunun ve kadın SS mensuplarının onları parmaklarıyla işaret ederek, yanlarındaki üniformalı doktorları "*Schindlergruppe*!" [58] diye bilgilendirdiklerinin farkındaydılar. Temiz giyimli genç doktorlar bu kelimeyi duyduktan sonra arkalarını dönerek onları bir süreliğine yalnız bıraktılar. Tutuklular ayaklarını yutan çamurun içinde yürütülerek, bit temizleme istasyonuna götürüldüler ve ellerindeki copları sallayan sert görünümlü kadın SS mensupları tarafından çırılçıplak soyuldular. Mila Pfefferberg, Reich tutuklularının birçoğunun şimdiye dek duymuş oldukları

58 *Alm.* Schindler grubu

söylentileri düşündü; bu söylentiler, duş başlıklarından öldürücü bir gaz verildiği üzerineydi. Fakat Mila başlarının üzerindeki duş başlıklarından sadece soğuk su geldiğini gördü ve sevincinden havalara uçtu.

Mahkûmların bir kısmı, yıkandıktan sonra kendilerine dövme yapılacağını düşünüyordu. Auschwitz hakkında aldıkları istihbaratın arasında bu da vardı. Eğer SS birliği seni kullanmak istiyorsa, koluna dövme yapıyordu. Ancak seni makinelere yem edeceklerse, bununla uğraşmıyorlardı. Listedeki kadınları getiren tren onların beraberinde, *Schindlerfrauen* olmayan 2.000 kişiyi daha getirmişti ve bu kişiler normal ayıklama sürecine tabi tutulmuşlardı. Schindler'in listesinde yer almayan Rebecca Bau bu ayıklama sürecini geçmeyi başarmış ve bir numara sahibi olmuştu. Josef Bau'nun sıhhatli annesi de bu mantıkdışı Birkenau piyangosundan bir dövme kazanmıştı. On beş yaşındaki başka bir Płaszów kızı kolundaki dövmeye bakmış, bir tane üç, ikişer tane beş ve yedi rakamlarını görünce deliler gibi sevinmişti. Bu rakamlar Yahudi takvimi *Tashlag*'daki kutsal rakamlardı. Bir dövmen varsa Birkenau'dan çıkıp Auschwitz'e bağlı çalışma kamplarından birine gönderilebilirdiniz ve çalışma kamplarında biraz da olsa yaşama şansınız vardı.

Ancak hiçbirinin koluna dövme yapılmamış olan Schindler kadınlarına giyinmeleri ve kadınlar bölümündeki penceresiz bir kulübeye gitmeleri emredildi. Kulübenin tam ortasında, tuğlalarla çevrilmiş bir demir sac duruyordu. Kulübede onlara rahatlık sağlayan tek şey buydu. İçeride ranza veya yatak yoktu. *Schindlerfrauen*'den iki veya üç tanesi uyumak için ince bir hasrı paylaşacaktı. Balçıkla sıvanmış zemin soğuktu ve zaman zaman yerden tıpkı med cezir gibi sular yükseliyor, hasırlar ve hırpani battaniyeleri ıslatıyordu. Birkenau'nun tam ortasındaki bir ölüm evine getirilmişlerdi. Kadınlar çamurla kaplı o muazzam arazinin

ortasındaki bir kulübede, donmuş ve rahatsız bir halde biraz uyumaya çalıştılar.

Bu durum kadınların Moravya'daki ufak köye dair sıcak hayallerini yıkmıştı. Burası büyük ve kısa ömürlü bir şehirdi. Bir gün içinde çeyrek milyondan fazla sayıda Polonyalı, Çingene ve Yahudi buraya getiriliyor ve kısa bir süreliğine misafir ediliyordu. Kumandan Rudolf Höss'ün yaşadığı, bundan biraz daha küçük çaplı olan birinci kamp Auschwitz I'de binlerce tutuklu daha vardı. Auschwitz III adlı devasa sanayi bölgesinde ise on binlerce tutsak henüz ellerinden geliyorken çalışıyorlardı. Schindler kadınları Birkenau veya Auschwitz düklüğünün istatistikleri konusunda tam olarak bilgilendirilmemişti. Ancak devasa yerleşim alanının batı tarafındaki huş ağaçlarının ardında bulunan, dört tane fırın ve sayısız ölü yakma alanından yükselen kesintisiz dumanları görebiliyorlardı. Kadınlar artık başıboş olduklarına ve med cezirin onları en sonunda karşıdaki fırınlara ulaştıracağına inanıyorlardı. Ancak hapishane hayatının karakterini oluşturan dedikodu uydurma ve bunlara inanma kabiliyetiyle bile, sistemin iyi işlediği dönemlerde, o tesislerde tam olarak kaç kişinin gazlanıyor olabileceğini hayal dahi edemiyorlardı. Bu sayı, Höss'ün ifadesine göre dokuz bindi.

*

Kadınlar buraya, Himmler ile İsveçli Kont Folke Bernadotte arasındaki bazı gizli görüşmelerin ve savaşın gidişatının, Auschwitz'e yeni bir yön vermeye başladığı bir zamanda geldiklerinden habersizlerdi. İmha merkezleri bir sır olmaktan çıkmıştı, çünkü Ruslar Lublin kampında kazı çalışmaları yaparak insan kemikleri ve beş yüzden fazla Zyklon B tüpü içeren fırınlar bulmuşlardı. Bu haber bütün dünya basınında yayımlanmıştı ve savaş sonrasında *Führer*'in yerini dolduracağından, kendisine ciddiyetle yaklaşılmasını isteyen Himmler müttefiklerine Yahudileri gazlamaktan vazgeçeceklerine dair sözler vermekten çekinmiyordu. Ancak,

ekim ayının ortalarındaki, kesin olarak belli olmayan bir tarihe değin, bu konuda herhangi bir emir vermedi. Bu emrin bir kopyası Oranienburg'daki General Pohl'a, bir diğer kopyası ise Reich Güvenlik Şefi Kaltenbrunner'e gönderildi. Bu isimlerin ikisi de, tıpkı Adolf Eichmann gibi, emirleri görmezden geldiler. Płaszów, Theresienstadt ve İtalya'daki Yahudiler kasım ayı ortalarına kadar gazlanmaya devam etti. Gaz odalarına gidecek son grubun 30 Ekim'de seçildiği varsayılır.

Schindler kadınları, Auschwitz'de geçirdikleri ilk sekiz gün boyunca, gazlanma tehlikesiyle karşı karşıya kaldılar. Sekiz gün sonrasında bile, Birkenau'nun batı tarafındaki gaz odaları ve biriken cesetlerle ilgilenen fırınlarla, ölü yakma alanları kasım ayı boyunca çalışmaya devam ederken, kampın temel varoluş nedeninde herhangi bir değişiklik yaşandığını fark etmediler. Hissettikleri gerginliğin haklı bir gerekçesi vardı çünkü gazlama işlemi bittikten sonra hayatta kalmayı başaranlar, tıpkı fırın çalışanları gibi vurularak öldürülüyor veya hastalıktan ölmeleri bekleniyordu.

Her halükarda, Schindler kadınları ekim ve kasım ayları boyunca toplu tıbbi tetkiklerden geçmişlerdi. Bazıları ilk günlerde diğerlerinden ayrılmış ve ölümcül hastalara ayrılmış olan barakalara yerleştirilmişlerdi. Auschwitz doktorları Josef Mengele, Fritz Klein, Konig ve Thilo, yalnızca Birkenau'da çalışmakla kalmıyorlar, kampta dolaşarak yoklamalara katılıyor, duşları basıyor ve yüzlerinde bir gülümsemeyle yaşlı kadınlara, "Kaç yaşındasın, Anne?" diye soruyorlardı. Bayan Clara Sternberg o sıralarda kendini yaşlı kadınlara ayrılmış bir barakada bulmuştu. Altmış yaşındaki Bayan Lola Krumholz da *Schindlergruppe*'den ayrılmış ve yönetime hiçbir masraf çıkarmadan kendiliğinden ölmesi beklenen yaşlıların barakasına konmuştu. On bir yaşındaki kızı Niusia'nın bir "banyo" teftişinden kurtulamayacağına inanan Bayan Horowitz onu boş bir banyo kazanına soktu.

Schindler kadınlarıyla ilgilenmekle görevlendirilen sarışın, güzel bir SS mensubu Horowitz'i iş üstünde yakalamış ama onu ele vermemişti. Bu kadın bir boksördü ve çabuk öfkelenirdi. Daha sonraları Bayan Horowitz'den bunun karşılığında rüşvet istemiş ve Regina'nın o zamana kadar saklamayı başardığı broşun yeni sahibi olmuştu. Regina broşunu verirken epey düşünmüştü. Lezbiyen olduğunu belli eden daha kilolu ve daha nazik bir muhafız daha vardı ve karşısındaki görevli o olsaydı, bir broştan daha kişisel bir karşılık talep edebilirdi.

Bazen yoklama sırasında bir veya daha fazla sayıda doktor kışlanın önüne gelirdi. Kadınlar tıbbi personeli gördüklerinde yüzlerine canlılık ifadesi vermesi için kil sürerlerdi. Regina yine böyle bir tetkik sırasında, kızı Niusia'nın üzerine çıkabileceği birkaç taş buldu. Gümüş renginde saçları olan Mengele, Regina'nın yanına gelerek yumuşak bir sesle, ona kızının kaç yaşında olduğunu sordu ve ardından, yalan söylediği gerekçesiyle onu yumrukladı. Tetkikler sırasında bu şekilde yere yığılan kadınların muhafızlar tarafından kaldırılarak, hâlâ yarı bilinçsiz bir haldeyken, kadınlar bölümünün etrafını çevreleyen elektrikli tellere götürülmeleri gerekiyordu. Regina kendine gelip onu diri diri yakmamaları için yalvarmaya başladığında yarı yoldaydılar. Muhafızlar onu bıraktığında Regina gizlice sıraya girmeyi başardı ve ince kemikli kızının dili tutulmuş bir halde, ayaklarının altındaki taş yığının üzerinde donakalmış bir vaziyette olduğunu gördü.

Bu tetkikler günün her saatinde yapılabilirdi. Bir gece Schindler kadınlarına kulübeleri aranırken dışarıda, çamurun içinde beklemeleri söylendi. Bir keresinde, artık hayatta olmayan genç bir OD mensubu tarafından hayatı kurtarılan Bayan Dresner, ergenlik çağındaki uzun boylu kızı Danka'yı da alarak dışarı çıktı. Birlikte tıpkı efsanevi Flanders çamuru gibi caddeler, çatılar ve hatta insanlar donduğunda

bile donmayan, acayip Auschwitz bataklığında beklemeye koyuldular.

Danka ve Bayan Dresner, Płaszów'dan üzerlerindeki yazlık kıyafetlerle ayrılmışlardı, çünkü bunlar ellerinde kalan son kıyafetlerdi. Danka'nın üzerinde mavi bir bluz, ince bir ceket ve bordo renkli bir etek vardı. Bayan Dresner o akşam kar yağmaya başladığı için Danka'ya battaniyesinden bir parça yırtıp eteğinin altına sarmasını önermişti. SS mensupları içeride arama yaparken yırtık battaniyeyi fark ettiler.

Schindler kadınlarını karşısına alan subay, kışla *Älteste*'sinin öne çıkmasını istedi. Daha önce hiç kimsenin varlığından haberdar olmadığı Felemenk kadın, kıyafetlerinin altında battaniye parçası bulunacak olan tutukluyla birlikte vurularak öldürülecekti.

Bayan Dresner fısıldamaya başladı. "Şunu çıkar da gizlice içeriye götüreyim." Bu inandırıcı bir fikirdi. Kışla düzayaktı ve kapının önünde herhangi bir basamak bulunmuyordu. Sıranın arka taraflarındaki bir kadın birkaç adım gerileyerek içeriye girebilirdi. Kraków'daki Dabrowski Sokağı'nda, gizli duvar olayı esnasında annesine boyun eğen Danka bunu bir kez daha yaparak, Avrupa'nın en kalitesiz battaniyelerindenj birinin parçasını yavaşça eteğinin altından çekerek çıkardı. Bayan Dresner battaniye parçasını bırakmak üzere içeriye girdiğinde bir SS mensubu oraya gizlenmiş olan, Bayan Dresner yaşlarında başka bir kadın buldu (bu kişi muhtemelen Bayan Sternberg'di) ve onu sakince dışarı çıkararak, kampın Moravya hayallerine mahal vermeyecek başka bir bölümüne götürdü.

Diğer kadınlar bu basit ayıklama işleminin ne anlama geldiğini anlamak istememişlerdi. Gerçekte bu hareket, hiçbir sözde "endüstriyel tutuklunun" Auschwitz'de güvende olmadığı anlamına geliyordu. İçlerinden hiçbiri, "Schindlerfrauen!" diye çığlıklar atarak uzunca bir süre ayrıcalıklı muamele göremezdi. Daha önce buraya nihayetinde

yok olan birçok "endüstriyel tutuklu" getirilmişti. General Pohl'un W Şubesi bir sene önce buraya trenler dolusu kalifiye Yahudi göndermişti. I. G. Farben iş gücüne ihtiyaç duyduğunda, W Şubesi'nden aldığı yanıt, işçilerini Auschwitz'e nakledilen kimseler arasından seçmesi gerektiğiydi. Aslında W Şubesi Kumandan Höss'e bu trenlerin Auschwitz-Birkenau fırınlarında değil, I. G. Farben tesislerinde boşaltılmasını önermişti. İlk trendeki, tamamı erkek 1.750 işçinin 1000 tanesi trenden indirilir indirilmez gazlanmıştı. Daha sonraki dört trenle nakledilen 4.000 kişiden 2.500 tanesi aynı anda "banyolara" sokulmuştu. Eğer Auschwitz yönetimi I. G. Farben ve W Şubesi hatırına bile kendini frenlemiyorsa, ne idiği belirsiz bir çanak çömlekçinin çalışanları için asla titiz davranmayacaktı.

Schindler kadınlarının kaldıklarına benzer diğer kışlalarda yaşam, dışarıda yaşamakla eş değerdi. Camsız pencereler yalnızca, Rusya'dan gelen soğuk fırtınaları biraz olsun kesmeye yarıyordu. Kızların birçoğu dizanteriye yakalanmıştı. Çamurların içindeki çelik lazımlığa giderken kramplar yüzünden iki büklüm bir halde topallıyorlardı. Lazımlığın başında nöbet tutan kadın bu görev karşılığında fazladan bir kâse çorba alıyordu. Mila Pfefferberg de bir akşam dizanteri yüzünden tökezleyerek lazımlığa gitti. Görevli kadın (kötü biri değildi; Mila onu küçüklüğünden beri tanırdı) ona lazımlığı kullanamayacağını, öncelikle bir sonraki kadını bekleyip, onun yardımıyla bidonu boşaltması gerektiğini söyledi. Mila karşı çıktı fakat kadın ikna olmuyordu. Lazımlığa göz kulak olmak bir meslek haline gelmişti ve bu mesleğin de bazı kuralları vardı. Görevli kadın lazımlık vesilesiyle, bu şartlarda bile düzen ve hijyenin sağlanabileceğine, akıl sağlığının korunabileceğine inanır hale gelmişti.

Mila'nın yanı başında beliren bir sonraki kız da iki büklüm ve çaresizdi. Ancak fazlasıyla gençti ve Łódź'da geçirdiği küçüklüğü boyunca lazımlığın başında nöbet tutan

kadını saygıdeğer, evli bir kadın olarak tanımıştı. Bu nedenle iki kız onun söylediklerine boyun eğdiler ve bidonu çamurun içinde tam 300 metre boyunca sürüklediler. Ona yardım eden kız Mila'ya bakarak, "Schindler şimdi nerede?" diye sordu.

Elbette bu soruyu kışladaki herkes sormuyordu. En azından bu kadar iğneleyici ve öfkeli bir şekilde değil. Yirmi iki yaşında dul kalan Lusia adlı bir Emalia çalışanı, "Göreceksiniz, her şey düzelecek. Kendimizi yakında sıcak bir yerde, Schindler'in çorbasını içerken bulacağız," deyip duruyordu. Niçin böyle iddialarda bulunduğunu kendisi de bilmiyordu. Emalia'dayken asla böyle öngörülerde bulunan biri olmamıştı. Vardiyasını bitiriyor, çorbasını içiyor ve uyumak üzere kulübesine dönüyordu. Şimdiye dek asla tantanalı olayları öngörememişti. Bu nedenle yaptığı tek şey hayatta kalabilmek olmuştu. Şu sıralarda ise hastaydı ve kehanetlerde bulunması için hiçbir sebebi yoktu. Soğuk hava ve açlık onu tüketiyordu ve açlığın yarattığı saplantılar onda da mevcuttu. Ancak yine de insanlara Oskar'ın vaatlerini tekrar ederek kendini bile şaşırtıyordu.

Kadınlar Auschwitz'de geçirilen diğer günlerde, fırınların yakınındaki başka bir kışlaya yerleştirildiler. Hiç kimse duşlara mı, yoksa gaz odalarına mı gönderileceklerini bilmiyor, Lusia ise mutlu bir geleceği müjdelemeye devam ediyordu. Kampın gelgitleri onları dünyanın bu coğrafi ucuna, bu soğuk kutba, bu çukura sürüklemiş olmasına rağmen çaresizlik hissi *Schindlerfrauen* arasında pek yaygın değildi. Kamptaki kadınların hâlâ gruplar halinde yemek tariflerinden ve savaş öncesi mutfaklardan bahsettiklerine şahit olabilirdiniz.

*

Erkek işçiler fabrikaya vardığında, Brinnlitz'de yalnızca binanın kendisi vardı. Henüz ranzalar hazır değildi; üst kattaki pansiyonlara yatak görevi görmeleri için saman

dağıtılmıştı. Ama içerisi kazanlardan yayılan buhar sayesinde sıcacıktı. İlk gün fabrikada aşçı yoktu. İşçiler, yakında mutfak olarak kullanılacak yerde duran çuvalların içindeki turpları çiğ bir şekilde yediler. Çorba demlenip ekmekler pişirildiğinde, mühendis Finder görev dağıtımına başladı. Ancak işler en başından beri, SS mensuplarının denetimi olmadığı zamanlarda oldukça yavaş ilerlerdi. Bir tutuklu kitlesinin, *Herr Direktor*'un artık savaşa herhangi bir açıdan destek olmak gibi bir arzusunun kalmadığını nasıl anladıkları hâlâ bir muammadır. Brinnlitz'deki işin temposu son derece yavaştı. Oskar üretim gayesini bir kenara bıraktığından, yavaş çalışmak tutuklular için bir bildiri, bir intikam halini almıştı.

İş gücünü birilerinden esirgemek o dönemde oldukça sert bir tavırdı. Avrupa'nın diğer yerlerindeki köleler günde 600 kaloriye, sınırlarını zorlayarak çalışıyor ve bu sayede bir ustabaşını etkileyerek, ölüm kamplarına nakledilmelerini geciktirmeyi umuyorlardı. Ancak Brinnlitz'de sarhoşluk verici bir özgürlük hissiyatı hâkimdi ve bu özgürlük, küreğinizi yarım bir gayretle sallayıp yine de hayatta kalmanızı mümkün kılıyordu.

Bu bilinçsiz politika geliştirme süreci ilk günlerde pek ortaya çıkmadı. Tutukluların birçoğu hâlâ gerginlik içinde kadınlarının gelmesini bekliyordu. Dolek Horowitz'in karısı ve kızı Auschwitz'deydi. Rosner kardeşlerin eşleri oradaydı. Pfefferberg, Auschwitz gibi devasa ve dehşet verici bir yerin Mila üzerinde nasıl bir etki yaratacağını biliyordu. Jacob Sternberg ve ergenlik çağındaki oğlu, Bayan Clara Sternberg için endişeleniyorlardı. Pfefferberg, işçilerin fabrikada Schindler'in etrafına toplanarak, ona kadınlarının nerede olduğunu sorduklarını anımsıyor.

Sonuç olarak, işçiler Schindler'e kadınlarının nerede olduğunu sormaya başladılar. Schindler de bunun üzerine, "Onları çıkaracağım," diye gürledi. Auschwitz'deki SS birliğine

rüşvet vermesi gerekebileceğini açıkça dile getirmedi. Kadınların listesini Albay Erich Lange'ye gönderdiğini veya Lange ve kendisinin listedeki bütün kadınları Brinnlitz'e getirmeye ant içtiklerini söylemedi. Bunların hiçbirinden bahsetmedi. Söylediği tek şey, "Onları çıkaracağım," oldu.

*

Brinnlitz'e gönderilen SS garnizonu o günlerde Oskar'a umut aşıladı. Bu garnizon orta yaşlı yedeklerden oluşuyordu ve genç SS mensuplarının cepheye gönderilmesini sağlamak amacıyla göreve çağırılmışlardı. Płaszów'daki muhafızlar gibi akıl hastası değillerdi ve Oskar onlara karşı her daim nazik olmaya çalışıyor, onlara mutfağından bazı özel ikramlarda bulunuyordu. Bu ikramlar basit yemeklerden oluşuyor, ancak kişi başına epey fazlaca bir miktar düşüyordu. Oskar SS kışlasına yaptığı bir ziyaret sırasında, tutuklularının özel uzmanlıklarından ve üretim sürecine yaptıkları katkılardan bahseden olağan konuşmasını yaptı. Tanksavar mermileri ve yüksek hızlı mermi kovanları hâlâ fabrikanın gizli üretim listesinde yer alıyordu. Garnizonun fabrikaya izinsiz giremeyeceğini çünkü bu durumun işçilerin dikkatlerini dağıtacağını söyledi.

Oskar, SS mensuplarının gözlerinden her şeyi anladı. Bu sakin kasaba onların çıkarlarına uyuyordu. Burada, yaklaşmakta olan fırtınadan korunabileceklerini biliyorlardı. Goeth veya Hujar gibi atölyelere saldırmaya niyetleri yoktu. *Herr Direktor*'un onlar hakkında şikâyetlerde bulunmasını istemiyorlardı.

Ancak birlik komutanı henüz Brinnlitz'e varmamıştı. Daha önceki görev yeri olan Budzyn kampından buraya gelmek üzere yoldaydı. Budzyn, Ruslar kısa süre önce ilerleyene dek, Heinkel bombardıman uçaklarının parçalarını üretiyordu. Oskar, komutanın diğerlerinden daha genç, daha zeki ve daha zorba biri olacağını biliyordu. Kampa girmek için izin alması gerektiği haberini pek hoş karşılamayabilirdi.

*

Oskar bütün bu beton dökme, büyük Hilo makinelerinin sığabilmesi için fabrika çatısına delikler açma, astsubayları yumuşatma ve Emilie'yle yeniden evli hayatı yaşamanın verdiği şahsi huzursuzluğun arasında üçüncü kez tutuklandı.

Gestapo bir gün öğle yemeği vaktinde fabrikaya geldi. Oskar bürosunda değildi; sabah vaktinde bazı işlerini halletmek üzere Brno'ya gitmişti. Fabrikaya, *Herr Direktor*'un taşınabilir mallarını getiren bir kamyon yanaşmıştı. Bazı kimseler daha sonraları, bu kamyonun içindeki sigara, votka, konyak ve şampanya kasalarının Amon Goeth'e ait olduğunu ve Amon'un Brinnlitz planına destek vermesi karşılığında Oskar'ın bunları Moravya'ya getirmeyi kabul ettiğini iddia edecekti. Goeth bir aydan fazla bir süredir tutuklu ve tamamen yetkisiz olduğundan, kamyonun içindekiler artık Oskar'a ait sayılabilirdi.

Kamyonu boşaltan işçiler de böyle düşünüyorlardı ve fabrika avlusunda Gestapo mensupları ile karşılaşınca epey gerildiler. Teknisyen sıfatına sahip oldukları için, kamyonu tepenin aşağısındaki nehre götürmeye izinleri vardı. Teknisyenler bu izni kullanarak kamyonu fabrikadan çıkardılar ve içki şişelerini nehre boşalttılar. İki yüz bin adet sigarayı ise daha sonra geri alabilecekleri bir yere, elektrik santralindeki trafoya gizlediler.

Kamyonda bu kadar fazla sayıda sigara ve içki olması önemli bir ayrıntıdır: Bu durum ticari mallara her zaman ilgi duyan Oskar'ın Moravya'ya taşındıktan sonra yaşamını karaborsadan kazanmayı amaçladığını gösterir.

Teknisyenler, ziller öğlen çorbası için çalarken kamyonu geri getirdiler. *Herr Direktor* fabrika buraya taşındığından beri mahkûmlarla birlikte yemek yiyordu ve teknisyenler Oskar'ın bugün de onlara katılmasını, bu sayede

ateş pahasındaki kamyon yüküne neler olduğunu ona anlatabilmeyi umdu.

Oskar teknisyenlerin umduğu gibi, çok geçmeden Brno'dan döndü, fakat iç kapının yanında durup ona elini kaldıran Gestapo mensubunu görünce durakladı. Gestapo, Oskar'a derhâl arabasından inmesini emretti.

Tutuklulardan biri Oskar'ın, "Burası benim fabrikam," diye gürlediğini duydu. "Eğer benimle konuşmak istiyorsanız, arabama binebilirsiniz. Aksi takdirde beni büroma kadar takip etmelisiniz."

Oskar avluya girerken iki Gestapo mensubu, arabanın iki yanından yürüyerek onu hızlıca takip etti.

Büroya çıktıklarında Oskar'a, Goeth ve yağmaladığı malları ile arasında nasıl bir ilişki olduğunu sordular. Oskar, "Burada birkaç bavul var," dedi. "Bavulların hepsi Herr Goeth'e ait. Kendisi serbest bırakılana dek eşyalarına göz kulak olmamı istedi."

Gestapo mensupları bavulları görmek isteyince Oskar onları dairesine götürdü. Frau Schindler'le V Dairesi yetkililerini birbirlerine resmi ve soğuk bir şekilde tanıttı. Ardından bavulları getirerek adamların önünde açtı. İçleri Amon'un sivil kıyafetleri ve ince yapılı bir SS astsubayı olduğu günlerden kalan üniformalarla doluydu. Gestapo mensupları bavulları iyice arayıp bir şey bulamadıklarında Oskar'ı tutukladıklarını beyan ettiler.

Emilie bu manzara karşısında saldırgan bir tavır takındı. Onu niçin götürdüklerini söylemedikleri takdirde, kocasını tutuklamaya hakları yoktu. Berlin'deki yetkililer bunu duymaktan hiç memnun olmayacaklardı.

Oskar ona sessiz kalmasını önerdi. "Arkadaşım Klonowska'yı arayıp, toplantılarımı iptal etmesini söylemelisin."

Emilie, Oskar'ın ne demek istediğini anlamıştı. Klonowska bir kez daha telefon etmekle ilgili hünerlerini sergileyecek; Breslau'daki Martin Plathe'yi, General Schindler'e

bağlı yetkilileri ve diğer büyük kodamanları birer birer arayacaktı. V Dairesi yetkililerinden biri cebinden çıkardığı kelepçeyi Oskar'ın bileklerine geçirdi. Onu arabaya bindirip Zwittau istasyonuna götürdüler ve Kraków'a giden bir trende ona eşlik ettiler.

Bu tutuklama Oskar'ı daha önce yaşadığı iki tutuklamadan daha fazla korkuttu. Bu seferki hikâyede onunla aynı hücreyi paylaşıp votkasına ortaklık eden âşık SS albayları yoktu. Yine de Oskar daha sonraları bu konu hakkında bazı ayrıntıları kâğıda dökmüştür. Bu notlara göre Oskar, V Dairesi yetkilileriyle birlikte Kraków istasyonunun neoklasik yapılı büyük avlusundan geçerken Huth adlı bir adam yanlarına yaklaştı. Huth, Płaszów'da inşaat mühendisliği yapmıştı. En başından beri Amon'a yaltaklık eden tayfanın bir parçasıydı, ancak gizli kapaklı yürüttüğü bazı incelikleriyle tanınırdı. Bu tamamen rastlantısal bir karşılaşmaya benziyordu, fakat Huth'un Klonowska'yla çalıştığına dair bazı ipuçları vardı. Huth, Oskar'ın kelepçeli elini sıkmak için ısrar etti. V Dairesi yetkililerinden biri, "Tutuklularla ulu orta el sıkışmak mı istiyorsun?" diyerek ona karşı çıktı. Mühendis vakit kaybetmeden konuşmaya başladı. Bu adam *Herr Direktor* Schindler'di; Kraków'da saygıyla anılan, önemli bir fabrikatördü. Huth, "Ona asla bir tutuklu gözüyle bakamam," dedi.

Bu karşılaşmanın nasıl bir önem arz ettiğine aldırmamış gibi görünen yetkililer Oskar'ı arabaya bindirerek, gayet iyi tanıdığı Pomorksa Sokağı'na götürdüler. Onu ilk kez tutuklandığında kaldığı odaya benzer bir hücreye koydular. Odada bir yatak ve bir lavabo vardı, ancak daha önce kaldığı hücrenin aksine, pencerenin önünde parmaklıklar bulunuyordu. Davranışları oldukça sakin ve sükunet dolu olsa da Oskar burada pek huzurlu değildi. 1942 yılında, otuz dördüncü yaş gününden bir sonraki gün tutuklandığında, bodrum katında olduğu iddia edilen işkence odalarını

düşünmek onu dehşet ve belirsizliğe sürüklemişti. Artık bu belirsizlik ortadan kalkmıştı. Oskar, V Dairesi yetkililerinin Amon hakkında bir şeyler öğrenmek istedikleri takdirde ona işkence edeceklerini biliyordu.

O akşam Herr Huth bir ziyaretçi sıfatıyla Pomorska'ya geldi ve Oskar'a yemek dolu bir tepsiyle, bir şişe şarap getirdi. Huth, Klonowska'yla konuşmuştu. Oskar, Klonowska'nın o "rastlantısal karşılaşmayı" önceden ayarlayıp ayarlamadığını bilmiyordu. Fakat Huth ona Klonowska'nın onun eski dostlarını bir araya topladığının müjdesini verdi.

Oskar ertesi gün on iki SS soruşturmacısı ve bir SS mahkemesi yargıcından oluşan bir heyet tarafından sorgulandı. Amon'un verdiği ifadenin dilinde konuşarak, "Yahudilere fazla yüklenmemesi" için Kumandan'a para verdiğini inkâr etti. Bir ara, "Ona borç para vermiş olabilirim," diye itiraf etti. Yetkililer, "Neden ona borç veresin ki?" diye sordular. Oskar yine aynı teraneyi dillendirerek, "Ben temel bir savaş endüstrisi işletiyorum," dedi. "Emrimde çalışan kalabalık bir kalifiye işçi kitlesi var. Eğer onlar yerlerinden edilirlerse, benimle birlikte Teçhizat Denetim Kurulu ve savaş gayreti de zarara uğrar. Płaszów'daki tutukluların arasında rastladığım kalifiye maden işçilerini elbette Herr Kumandan'dan talep ettim; hızlı bir şekilde ve bürokratik formalitelere takılmadan. .. Asıl amacım, Teçhizat Teftiş Kurulu ve şahsım için önem arz eden üretimin sekteye uğramamasıdır. Herr Kumandan'ın bu konuda bana yaptığı yardımlar neticesinde ona borç para vermiş olabilirim."

Oskar'ın bu savunması, bir zamanlar sıkça konuğu olduğu Amon'a karşı bir parça sadakatsizlik içeriyordu. Ancak Oskar bunları söylerken bir an bile tereddüt etmemişti. Gözleri belirgin bir samimiyet ifadesiyle parıldıyordu, ses tonu alçaktı ve yaptığı vurgular sağduyuluydu. Oskar laf kalabalığı yapmadan, soruşturmacılara parasının gasp edildiğini

bildiriyordu. Ancak bu durum yetkilileri pek etkilemedi. Onu yine hücresine kilitlediler.

Sorgulama ikinci, üçüncü ve dördüncü gün de devam etti. En sonunda Oskar, Amon'la aralarında herhangi bir dostluk olduğunu bile inkâr edecek duruma geldi. Bu onun için çok da zor değildi; Oskar zaten Amon'dan yeterince tiksiniyordu. Goeth ile genç emir erleri hakkında duyduğu dedikodulara istinaden V Dairesi yetkililerine, "Ben ibne falan değilim," diye gürledi.

Amon, Oskar'ın ondan nefret ettiğini ve V Dairesi yetkililerine ona karşı açılan soruşturmada yardımcı olacağını kestirememişti. Oskar'la aralarındaki dostluk hakkında en başından beri yanılgı içindeydi. Hatta bazı duygusal anlarında, Mietek Pemper ve Helen Hirsch'in onu çok seven iki hizmetkâr olduklarını bile düşünmüştü. Soruşturmacılar muhtemelen Oskar'ın Pomorska'da olduğunu ona söylememişler ve Amon'un "Yakın dostum Schindler'i arayın. Bana kefil olacaktır, göreceksiniz," deyip durmasını zevkle ve sessizce izlemişlerdi.

Soruşturmacıların karşısına çıkarıldığında Oskar'ın en çok işine yarayan şey, Amon denen adamla gerçekte pek bir iş bağlantısının olmamasıydı. Ona bazı mukavele ve tavsiyeler vermiş olsa da Amon'un hiçbir işiyle ilgilenmemiş, hapishane tayınlarından, terzi atölyesinden arttırılan kumaşlardan, döşeme bölümünden çıkarılan mobilyadan veya kuyumcunun yüzüklerinden elde ettiği paranın tek bir zlotisini bile kullanmamıştı. Ayrıca, söylediği yalanların polisleri bile yatıştıracak türden, doğruların ise düpedüz baştan çıkarıcı olması da epey işine yaramıştı. Soruşturmacılara asla kendisine inandıkları için onlara minnettar olduğu izlenimi vermemişti. Mesela V Dairesi beyefendilerinden biri 80.000 RM'ın "borç" veya gasp edilmiş bir meblağ olduğu fikrine ufacık bile inanma belirtisi gösterdiğinde Oskar paranın sonunda kendisine, *Herr Direktor* Schindler'e,

bu kusursuz ve günahsız fabrikatöre geri verilip verilmeyeceğini sormuştu.

Oskar'ın yararına işlemiş üçüncü bir etmen ise delil olarak sunduğu iddiaların kanıtlanmasıydı. Albay Erich Lange V Dairesi'nden bir telefon aldığında, Schindler'in savaşın başarıyla yürütülmesi hususunda sahip olduğu önemi vurguladı. Troppau'daki telefona cevap veren Sussmuth ise Oskar'ın, "bazı gizli silahların" yapımını üstlendiğini söyledi. İleride göreceğimiz üzere bu pek de yanlış bir önerme değildi. Ama böylesine dobra bir şekilde dile getirildiğinde oldukça yanıltıcı ve çarpık bir anlama geliyordu, çünkü "gizli silah" sözü bizzat *Führer*'in ağzından çıkmıştı. Oskar'a koruma sağlaması için, tek başına bu söz öbeğinin cazibesi bile yeterliydi. "Gizli silah" gibi bir deyimle, Zwittau'da yaşayan kasabalıların bütün itirazları geçersiz kılınmıştı.

Fakat Oskar bile bu tutukluluk halinin pek de iyiye gitmediğini sezebiliyordu. Dördüncü güne gelindiğinde, soruşturmacılardan biri onu hücresinde ziyaret etti. Bu ziyaretin amacı Oskar'ı sorgulamak değil, onun yüzüne tükürmekti. Tükürük, Oskar'ın ceketinin sol yakasından aşağıya süzüldü. Adam ona hakaretler ederek, onu bir Yahudi sever olmakla ve Yahudilerle yatıp kalkmakla suçladı. Bu olay soruşturmanın, tuhaf resmiyetinden sıyrılmasına neden oldu. Fakat Oskar bunun planlı olarak yapılmadığından ve tutukluluk halinin ardındaki asıl maksatla ilgili olup olmadığından emin değildi.

Oskar bir hafta sonra Huth ve Klonowska aracılığıyla *Oberführer* Schemer'e bir mesaj gönderdi. V Dairesi ona o kadar büyük bir baskı uyguluyordu ki, Oskar eski polis şefini korumayı ne kadar sürdürebileceğini kestiremiyordu. Schemer, sürdürmekte olduğu kontrgerilla harekâtını bırakarak (bu görevin onu öldürmesine oldukça az bir zaman kalmıştı) bir gün içinde Oskar'ın hücresine geldi. Schemer,

"Bu yaptıkları bir skandal!" dedi. Oskar, "Peki ya Amon?" diye sorarak, Schemer'in bunun da bir skandal olduğunu söylemesini bekledi. Ancak Schemer, "Başına gelen her şeyi hak ediyor," diye yanıtladı. Görünüşe göre herkes Amon'u birer birer terk ediyordu. Schemer oradan ayrılmadan önce, "Merak etme, seni buradan çıkaracağız," dedi.

Sekizinci günün sabahında yetkililer Oskar'ın dışarı çıkmasına izin verdiler. Oskar bu sefer ne oyalandı ne de evine götürülmeyi talep etti. Soğuk kaldırıma kadar ulaşmış olması onun için yeterliydi. Tramvaya binerek Kraków'u geçti ve Zabłocie'deki eski fabrikasına gitti. Fabrikada hâlâ birkaç Polonyalı bekçi vardı. Oskar yukarıdaki ofisine çıkarak Brinnlitz'i aradı ve Emilie'ye serbest bırakıldığını müjdeledi.

Brinnlitz'li bir teknik ressam olan Moshe Bejski, Oskar'ın alıkonulduğu günler sırasında fabrikada baş gösteren kafa karışıklığını, dedikoduları ve bunun ne anlama geldiğiyle ilgili soruları hatırlıyor. Fakat Stern, Maurice Finder, Adam Garde ve diğerleri yemek, çalışma düzeni ve ranza tedariki konusunda Emilie'ye danışmışlardı. Bu sayede Emilie'nin sıradan bir yolcu olmadığını anlayan ilk kişiler oldular. Emilie mutlu bir kadın değildi ve bu mutsuzluğu V Dairesi'nin Oskar'ı tutuklamasıyla ayyuka çıkmıştı. Evlilikleri yeniden doğru düzgün başlayamadan SS'in olaya müdahil olması ona zalimce geliyordu. Fakat Stern ve diğerleri, Emilie'nin giriş kattaki daireyle yalnızca evlilik görevleri nedeniyle ilgilenmediğini anlamışlardı. Bu durumda adına ideolojik sadakat diyebileceğiniz bir sebep daha vardı. Dairenin duvarında göğsünden çıkarılan kalbi alev almış bir İsa figürü duruyordu. Stern aynı tasarımı Polonyalı Katoliklerin evinde de görmüştü. Ama Oskar'ın Kraków'daki iki dairesinde de bu tür bir aksesuar olmamıştı. Kalbi sökülmüş İsa figürü, Polonyalıların mutfaklarında size pek güven aşılamazdı. Ancak bu figür Emilie'nin dairesinde kişisel bir yemini, bir vaadi andırıyordu. Emilie'nin kişisel yeminini...

Kasım ayının başlarında Emilie'nin kocası tren vasıtasıyla geri döndü. Sakalları uzamış ve üstü başı kokmuş bir haldeki Oskar, kadınların hâlâ Auschwitz-Birkenau'da olduğunu öğrenince şaşkına döndü.

*

Schindler kadınlarının bütün uzay gezginleri gibi dehşet ve ihtiyat içinde hareket ettikleri Auschwitz gezegeninde, Rudolf Höss kurucu, yaratıcı ve yönetici bir dâhi olarak görülüyordu. William Styron'a ait olan *Sophie'nin Seçimi* adlı romanı okumuş olanlar ona Sophie'nin efendisi gözüyle bakıyorlardı. Bu efendiliğin, Amon'un Helen Hirsch'e yaptığından çok daha farklı, daha mesafeli, daha görgülü ve daha aklı başında bir tarzı vardı, fakat yine de bu yamyam gezegenin usanmak ne bilmeyen rahibiydi. Höss 1920'li yıllarda bir Alman eylemciyi ispiyonladığı gerekçesiyle Ruhr bölgesinden bir okul öğretmenini öldürmüş ve işlediği cinayet yüzünden hapis yatmış olsa da, hiçbir Auschwitz mahkûmunu kendi elleriyle öldürmemişti. Kendisini bir katilden çok bir teknisyen olarak görüyordu. Zyklon B ve havayla temas ettiğinde ortama gaz veren hidrojen siyanür topaklarının şampiyonu olan Höss,Bełżec kampını yöneten ve karbonmonoksit ekolünün temsilcisi olan rakibi *Kriminalkommissar* Christian Wirth'le uzun zamandır kişisel ve bilimsel bir uyuşmazlık içindeydi. Bir keresinde Bełżec'te, SS kimya subayı Kurt Gerstein'ın tanıklık ettiği korkunç bir gün yaşanmıştı. Odalara sıkıştırılmış bir Yahudi erkeğinin işinin bitirilmesi *Kommissar* Wirth'in yöntemiyle tam üç saat sürmüştü. Höss'ün çok daha verimli bir teknolojiyi tercih ediyor oluşu, Bełżec gözden düşerken Auschwtiz'in durmaksızın büyümesine neden oldu.

Rudolf Höss, Oranienburg'da D Şubesi asbaşkanlığı yapmak üzere Auschwitz'den ayrıldığında burası bir kamptan daha fazlası haline gelmişti. Auschwitz, artık yalnızca bir organizasyon harikası da değildi. Burası bir fenomen olmuştu.

Ahlaki evren burada diğer kamplarda olduğu kadar çürümemişti. Yalnızca, bütün halklar ve tarihlerin bir girdaba çekilerek yok olduğu, lisanların tersyüz edildiği bu dünyanın şerri yüzünden, bir kara delik misali, içi dışına çıkmıştı. Yeraltı odalarına "dezenfeksiyon mahzeni", yerüstü odalarına ise "banyo odaları" deniyordu. "Mahzenlerin" çatılarına ve "banyo odalarının" duvarlarına mavi kristaller yerleştirilmesinden sorumlu olan *Oberscharführer* Moll, alışıldığı üzere yardımcılarına, "Pekâlâ, haydi onlara üzerinde kafa yorabilecekleri bir şeyler verelim," diye haykırıp duruyordu.

Höss 1944 yılının mayıs ayında Auschwitz'e dönerek, Schindler kadınlarının Birkenau'da, acayip fikirlere sahip olan *Oberscharführer* Moll'un kaldığı yerin yakınındaki bir kulübede tutuldukları dönemde bütün kampın yöneticiliğini üstlendi. Schindler efsanesine göre, Oskar'ın 300 kadın için mücadele verdiği kişi Höss'tü. Oskar'ın Höss'le bazı telefon görüşmeleri ve bazı alışverişler yaptığı kesindir. Ancak Höss'ün yanında Auschwitz II'nin, yani Auschwitz-Birkenau'nun kumandanı *Sturmbannführer* Fritz Hartjenstein'la ve o büyük şehre bağlı, kadınların kaldığı varoş kesimden sorumlu olan genç *Untersturmführer* Franz Hössler ile de uğraşmak zorunda kalmıştı.

Kesin olan bir şey varsa, o da Oskar'ın yanında içki, domuz eti ve elmaslarla dolu bir bavul olan bir kadını bu görevlilerle anlaşma yapmaya gönderdiğidir. Bazıları Oskar'ın bu kadının ziyaretinin ardından, yanına S.A.'da (*Sturmabteilung* veya Fırtına Birlikleri) görev yapan nüfuzlu bir tanıdığını da alarak oraya bizzat gittiğini ifade ediyor. Bu kişi *Standartenführer* Peltze'ydi ve Oskar'ın daha sonraları dostlarına anlattığına göre Peltze bir İngiliz ajanıydı. Diğerleri ise Oskar'ın strateji gereği Auschwtiz'den uzak durduğunu ve bunun yerine Oranienburg'a ve Berlin'deki Teçhizat Denetim

Kurulu'na giderek Höss ve tayfasına yukarıdan baskı yaptığını düşünüyor.

Stern, yıllar sonra Tel Aviv'de yaptığı bir konuşmada anlattığına göre, hapishaneden henüz çıkmış olan Schindler'e giderek, "bazı yoldaşlarının baskısı nedeniyle" ona Auschwtiz'de kapana kısılmış olan kadınlar için belirleyici bir adım atması için yalvardı. Bu görüşme sırasında Oskar'ın sekreterlerinden biri içeri girdi; Stern bu sekreterin kim olduğunu söylememiştir. Schindler kızı gözleriyle tartarak, kendi parmağında duran büyük elmas yüzüğü işaret etti. Kıza bu iri mücevheri isteyip istemediğini sordu. Stern'in söylediğine göre, kız oldukça heyecanlanmıştı. Stern, Oskar'ın "Kadınların listesini al; mutfağımda bulabileceğin en kaliteli içkileri ve yiyecekleri bir bavula yerleştir. Sonra Auschwtiz'e doğru yola çık. Kumandan'ın güzel kızlara ne kadar tutkun olduğunu biliyorsun. Eğer bu işi başarırsan, bu elmas ve daha fazlası senindir." dediğini söylüyor.

Bu sahne, Eski Ahit'te anlatılan, bir kadının kabilenin iyiliği için istilacılara verilmesi olayını andırıyor ve iyi bir söylevi hak ediyor. Ancak aynı zamanda bu bir Orta Avrupa sahnesiydi ve bedenin yanı sıra el konulmuş devasa elmaslarla da ilgisi vardı.

Stern'in söylediğine göre sekreter Auschwitz'e gitti. İki gün sonra hâlâ geri dönmediğinde, Schindler olayı çözmek için gizemli Peltze ile birlikte bizzat oraya gitti.

Yine Schindler efsanesine göre Oskar, oraya Kumandan'la (bu kumandan Höss, Hartjenstein veya Hössler'den herhangi biri olabilirdi) yatması ve yastığının üzerine elmas bırakması için kız arkadaşlarından birini gönderdi. Bazılar, tıpkı Stern'in söylediği gibi, bu kişinin Oskar'ın "sekreterlerinden biri" olduğunu iddia etse de, diğerleri onun Oskar'ın kız arkadaşlarından biri olan ve Brinnlitz garnizonunda görev yapan güzel, sarışın bir SS *Aufseher*'i[59] oldu-

59 *Alm.* Müfettiş, denetmen. (Çev.)

ğunu ifade ediyor. Görünüşe göre bu kız her kim ise, hâlâ Auschwtiz'de, *Schindlerfrauen*'le birlikteydi.

Emilie Schindler'in ifadesine göre bu temsilci yirmi iki veya yirmi üç yaşlarındaydı. Zwittau'nun yerlisiydi ve babası Schindler ailesinin eski bir dostuydu. Kız kısa bir süre önce, Alman yönetiminin sekreterliğini yapmakta olduğu, işgal edilmiş Rus topraklarından dönmüştü. Emilie'nin yakın bir dostuydu ve bu göreve gönüllü olmuştu. Oskar'ın bir aile dostundan cinsel bir fedakârlık yapmasını istemiş olması pek olası değildir. Bu sebepten hikâyenin cinsel kısmı hâlâ bir söylenceden ibarettir. Kızın Auschwitz yetkilileriyle nasıl bir alışveriş yaptığını bilmiyoruz. Bildiğimiz tek şey, kızın o dehşet verici krallığın topraklarına girerek, cesurca bir iş yaptığıdır.

Oskar daha sonraları, Auschwtiz ölü kentinin yöneticileriyle bizzat yaptığı görüşmeler sırasında, eskiden olsa kabul edeceği önerilerle onu baştan çıkarmaya çalıştıklarını söylemiştir. *Bu kadınlar birkaç haftadır buradalar. Artık pek bir işe yarayacak durumda değiller. Listendeki isimleri unut gitsin. Sana sürünün dışında üç yüz kişi ayarlarız.* 1942 yılında Prokocim'deki bir SS astsubayı da ona aynı fikri aşılamaya çalışmıştı. *Bu isimlere takılıp kalma, Herr Direktor.*

Oskar burada da, tıpkı Prokocim'de yaptığı gibi alışılmış vaazını verdi. "Bu kimseler yerleri doldurulamayacak, kalifiye mühimmat işçileridir. Onları yıllar boyu bizzat eğittim. Onların yerlerine çabucak yenilerini bulamam. Yani listemdeki isimler, ihtiyacım olan isimlerdir."

Onu baştan çıkarmaya çalışan yetkili, "Bir dakika," dedi. "Bu listede Phila Rath'ın dokuz yaşındaki kızı var. Listede Regina Horowitz'in on bir yaşındaki kızı da var. Bu dokuz ve on bir yaşlarındaki çocukların kalifiye mühimmat işçisi olduğunu mu söylüyorsun?"

Oskar, "Bu çocuklar kırk beş milimetrelik mermileri cilalıyorlar," dedi. "Birçok yetişkinin yapamayacağı şekilde

kovanların içine girebilen uzun parmakları nedeniyle seçildiler."

Oskar, aile dostu olan kızın yürüttüğü görevle birlikte, telefonla veya yüz yüze bu tür bir görüşme yaptı. Erkek tutuklular arasında kendisine yakın olanlarla bu müzakerelerin gidişatını paylaşıyordu. Bu kimseler de haberleri fabrikada çalışan diğerlerine iletiyorlardı. Oskar'ın tanksavar mermi kovanlarının içlerini parlatmak için çocuklara ihtiyaç duyduğuna dair iddiaları tamamen saçmalıktı. Fakat Oskar aynı bahaneyi birden fazla kez kullanmıştı. Anita Lampel adlı bir yetim, 1943 yılının soğuk bir gecesinde *Appellplatz*'a çağırılmış ve Oskar'ın, kadınlar koğuşunun *Älteste*'si olan orta yaşlı bir kadınla tartışmasına tanık olmuştu. *Älteste*, Höss veya Hössler'in daha sonraları Auschwitz'de söyleyeceği şeylerin aynısını söylüyordu. "Emalia'da on dört yaşında bir işçiye ihtiyacınız olduğunu söyleyemezsiniz. Kumandan Goeth'ün, Emalia listesine on dört yaşında birini yazmanız için size izin verdiğine inanmıyorum." *Älteste*, Emalia listesi gözden geçirilip herhangi bir pürüz bulunduğunda bundan kendisinin sorumlu tutulacağından korkuyordu. Anita Lampel 1943 yılının o akşamında, onu ve ellerini daha önce hiç görmemiş olan bir adamın, onun uzun parmaklarının sağlayacağı endüstriyel üstünlük nedeniyle Emalia için seçildiğini ve Kumandan'ın buna izin verdiğini söylemesini şaşkınlıkla dinlemişti.

Anita Lampel de şu sıralarda Auschwitz'deydi, ancak epey boy atmış olduğu için artık uzun parmak uydurmacasına ihtiyacı kalmamıştı. Artık bu numaranın yeni özneleri, Bayan Horowtiz ve Bayan Rath'ın kızlarıydı.

Schindler'in görüştüğü kişi, kadınların neredeyse bütün endüstriyel değerlerini kaybettikleri konusunda haklıydı. Yapılan muayeneler sırasında Mila Pfefferberg, Helen Hirsch ve Helen'in kız kardeşi gibi genç kadınların, dizanterinin iki büklüm olmalarına ve yaşlanmalarına neden olmasını

engelleyemedikleri ortaya çıkmıştı. Bayan Dresner, yapay ve kalitesiz çorbaya karşı olan bütün iştahını yitirmişti. Danka, annesinin ortalama sıcaklıktaki çorbayı içmesini sağlayamıyordu. Bu durum Bayan Dresner'ın çok geçmeden bir *Mussulman* olacağı anlamına geliyordu. Kamp argosuna ait bu terim, insanların Müslüman ülkelerdeki kıtlığı anlatan haber filmlerine ait hatıralarından ortaya çıkmıştı ve açlıktan gözü dönmüş bir şekilde yaşamakla, ölüden farksız bir hale gelmek arasında ince çizgiyi aşmış olan tutuklular için kullanılıyordu.

Kırklı yaşlarının başındaki Clara Sternberg, ana Schindler grubundan ayrılarak *Mussulman* kulübesi olarak adlandırılabilecek bir yere alınmıştı. Burada ölmekte olan kadınlar her sabah kapının önünde sıraya diziliyor ve bir seçime tabi tutuluyorlardı. Bazen Mengele onlardan birine doğru eğilebiliyordu. Clara Sternberg'in 500 kişilik grubundan bazı sabahlar 100 kişi, bazen de 50 kişi götürülüyordu. Bundan kurtulabilmek için kendinizi Auschwitz kiline bulamanız, becerebildiğiniz ölçüde dik durmanız gerekiyordu. Durduğunuz yerde öksürmeniz gerekirse, boğularak da olsa o öksürüğü tutmalıydınız.

Clara yine böyle bir muayene sırasında kendinde beklemek ve günden güne daha büyük bir riske atılmak için gereken sabrı bulamadığını fark etti. Kocası ve ergenlik çağındaki oğlu Brinnlitz'deydi, fakat artık ona Mars gezegenindeki kanallardan bile uzak görünüyorlardı. Brinnlitz'i veya ailesinin orada nasıl yaşadığını hayal edemez olmuştu. Kadınlar tarafında tökezleyerek ilerledi ve elektrikli tel aramaya koyuldu. Buraya getirildiği ilk günlerde ona her şey elektrikli tellerle kaplı gibi görünüyordu. Şimdi onlara ihtiyaç duyarken, bir tanesine bile denk gelememişti. Her bir dönemeç onu bataklıkla dolu bir çıkmaz sokağa ve hepsi birbirinden acınası durumdaki kulübelerin umut kırıcı görüntüsüne götürüyordu. Clara, Płaszów'dan tanıdığı, kendisi

gibi Kraków'lu bir kadına rastlayınca onun karşısına dikildi. Kadına, "Elektrikli teller nerede?" diye sordu. Perişan haldeki zihnine göre bu normal bir soruydu ve kadının, içinde ona karşı en ufak bir kardeş şefkati kaldıysa, onu doğru yere yönlendireceğine inanıyordu. Kadının Clara'ya verdiği cevap en az onun sorusu kadar çılgıncaydı, fakat sabit bir bakış açısına sahip, dengeli ve sapkınca mantıklı bir özden geliyordu.

Kadın, "Kendini bu şekilde öldürme, Clara," diyerek onu ikna etmeye çalıştı. "Eğer yaparsan, sana neler olduğunu asla öğrenemeyeceksin."

Bu sözler, intihar etmeye niyetli kimselere verilen en güçlü cevaptı. *Kendini öldürürsen hikâyenin nasıl sonlanacağını asla öğrenemezsin.* Clara'nın, hikâyenin gidişatına karşı herhangi bir ilgisi kalmamıştı. Ancak bu cevap, her nedense, yeterince ikna edici oldu. Clara arkasını döndü. Kulübesine girdiğinde, çitleri aramak için çıktığı sırada olduğundan daha sıkıntılı bir durumdaydı. Ama Krakówlu arkadaşı, verdiği cevapla onu intihar seçeneğinden uzaklaştırmıştı.

*

O sırada Brinnlitz'de korkunç bir şey oldu. Oskar adındaki Moravya seyyahı ortalarda yoktu. Bütün vilayette mutfak gereçleri, elmas, içki ve sigara satmakla meşguldü. Bu alışverişlerden bazıları son derece elzemdi. Biberstein, Brinnlitz'deki *Krankenstube*'ye getirilen ilaçlar ve tıbbi gereçlerden bahseder. Bunlardan hiçbiri standart uygulamanın bir parçası değildi. Oskar bu ilaçları *Wehrmacht* depolarından veya Brno'daki büyük hastanelerin birinden temin etmiş olmalıydı.

Yokluğunun sebebi her neyse, Gross-Rosen'den bir müfettişin Brinnlitz'e gelip, fabrikaya girmek için her türlü fırsatı değerlendirmekten büyük memnuniyet duyan yeni Kumandan *Untersturmführer* Josef Liepold'la birlikte atölyeleri gezmesini kaçırmıştı. Müfettişin Oranienburg'dan aldığı

emirlere göre, Gross-Rosen'e bağlı bütün alt kamplar, Dr. Josef Mengele'nin Auschwitz'deki tıbbi deneylerinde kullanabileceği çocuklar için aranacaktı. Buradayken saklanmaya ihtiyaçları olmadığını düşünen Olek Rosner ve küçük kuzeni Richard Horowitz, binada koşuşturup birbirlerini kovalar ve terk edilmiş iplik eğirme makineleri arasında oyunlar oynarken müfettiş tarafından fark edildi. Amon'un kısa süre önce teşhis edilen diyabetiyle ilgilenen, sağlık *Aktion*'unda Dr. Blancke'ye yardım eden ve hesap vermesi gereken daha bir sürü günahı olan Dr. Leon Gross'un oğlu da öyle. Müfettiş, *Untersturmführer* Liepold'e bunların zorunlu mühimmat işçileri olmadığının son derece açık olduğunu söyledi. Kısa boylu, esmer ve Amon'dan daha aklı başında olan Liepold yine de görevinin gerekliliğine ikna olmuş bir SS subayıydı ve yumurcakları savunmaya zahmet bile etmedi.

Teftişin geri kalanında Roman Ginter'in dokuz yaşındaki oğlu da ele geçirildi. Ginter, Oskar'ı gettonun ilk günlerinden beri tanıyordu ve buraya gelmeden önce, DEF'ten çıkan metal artıklarını Płaszów'daki maden atölyelerine götürme görevini yürütmüştü. Ancak *Untersturmführer* Liepold ve müfettiş, ikilinin arasında herhangi bir özel ilişki göremiyorlardı. Ginter'in küçük oğlu bir muhafız eşliğinde, kapıda bekleyen diğer çocukların yanına götürüldü. Frances Spira'nın on buçuk yaşında olmasına rağmen uzun boyu sayesinde kayıtlarda on dört olarak geçen oğlu, o gün uzun bir merdivenin tepesine çıkmış, yüksek pencereleri siliyordu. Oğlan bu sayede baskından kurtulmayı başardı.

Emirler, müfettişin çocukların ailelerini de alıkoyması gerektiğini söylüyordu. Bu emrin en önemli nedeni belki de bu şekilde ailelerin alt kamplarda çılgınca bir isyana kalkışmalarının önlenebileceği düşüncesiydi. Bu nedenle kemancı Rosner, Horowitz ve Roman Ginter tutuk altına alındı. Dr. Leon Gross, SS mensuplarıyla pazarlık etmek için

aceleyle kliniğinden fırladı. Uğruna çabaladığı şey, Gross-Rosen'den gelen bu müfettişe kendisinin ciddi ölçüde güvenilir bir tutuklu olduğunu, sistemin destekçisi olduğunu göstermekti. Ancak bu çabası hiçbir işe yaramadı. Otomatik silahlı bir SS *Unterscharführer*'in onları Auschwitz'e götürmekle görevlendirildi.

Babalar ve oğullarından oluşan grup Zwittau'dan, Yukarı Silezya'daki Katowice'ye kadar sıradan bir yolcu treniyle seyahat ettiler. Henry Rosner diğer yolcuların onlara düşmanca davranmasını bekliyordu. Fakat aksine, trende yolculuk eden bir kadın cüretkârca koridorda yürüyerek yanlarına geldi ve Olek ile diğerlerine birer parça elmayla ekmek uzattı. Bu esnada gözlerini çavuştan ayırmıyor, sanki tepki göstermesi için ona meydan okuyordu. Fakat *Unterscharführer* ona gayet nazik davranarak, büyük bir resmiyet içinde başını salladı. Daha sonra, tren Usti'de durduğunda, tutukluları yardımcısının gözetimine bırakarak istasyon kafeteryasına gitti ve onlara kendi cebinden ödediği bisküviler ile kahve getirdi. Çavuş, Rosner ve Horowitz çok geçmeden muhabbet etmeye başladılar. *Unterscharführer* kendini konuşmaya kaptırdıkça, Amon, Hujar, John ve diğerleriyle aynı polis birliğine mensup olduğuna inanmak zorlaşıyordu. "Sizleri Auschwitz'e götürüyorum," dedi. "Sonra da oradaki birkaç kadını Brinnlitz'e getireceğim."

Böylece kadınların Auschwitz'den çıkabileceklerini ilk öğrenen kişiler, ne gariptir ki oraya götürülmekte olan Rosner ile Horowitz oldu.

Rosner ve Horowitz mest olmuşlardı. Oğullarına, "Bu iyi kalpli beyefendi annelerinizi Brinnlitz'e getiriyor," dediler. Rosner, *Unterscharführer*'den Manci'ye bir mektup vermesini rica etti. Bunun üzerine Horowitz de Regina'ya bir şeyler yazabilmek için ona yalvarmaya başladı. İki mektup da *Unterscharführer*'in onlara verdiği kâğıt parçalarına yazıldı; adamın kendisi de bu kâğıtlarla karısına mektup

yazıyordu. Rosner mektubunda bu süreçten sağ salim kurtulabildikleri takdirde Manci'yle Podgorze'deki bir adreste buluşmak istiyordu.

Rosner ve Horowitz yazmayı bitirdiklerinde SS mensubu iki mektubu da ceketinin cebine koydu. Rosner, *Bunca yıldır neredeydin?* diye merak etti. *Bu göreve bir fanatik olarak mı başladın? Yoksa kürsüdeki tanrılar "Yahudiler bizlerin kara talihidir," diye haykırdığında onları alkışladın mı?* Olek yolculuğun ilerleyen saatlerinde yüzünü Henry'nin koluna dayayarak ağlamaya başladı. Niçin ağladığını hemen söylemedi. Sonunda konuşmaya başladığında, Henry'i Auschwitz'e sürüklediği için üzgün olduğunu söyledi. "Benim yüzümden öleceğin için üzgünüm." Henry ona yalanlar söyleyerek onu sakinleştirmeyi deneyebilirdi, ama bu hiçbir işe yaramazdı. Bütün çocuklar gaz odalarından haberdardı. Onları kandırmaya çalıştığınızda huysuzlaşıyorlardı.

Unterscharführer öne eğildi. Onu duymuş olamazdı, ama gözlerinde yaşlar vardı. Olek bu görüntü karşısında hayrete düşmüştü; diğer çocukların sirk gösterileri karşısında kapıldığı şaşkınlığın aynısını yaşıyordu. İrileşmiş gözlerle adama baktı. Ürkütücü olan şey, bu gözyaşlarının başka bir Yahudi tutuklunun kardeşçe gözyaşlarını andırıyor olmasıydı. *Unterscharführer*, "Orada neler olacağını biliyorum," dedi. "Savaşı kaybettik. Kolunuza dövme yapılacak. Kurtulacaksınız."

Henry karşısındaki adamın bu sözleri çocuğa değil, kendisine söylediğini ve belki de beş sene sonra bu tren yolculuğunu hatırlayarak kendi kendini avutabilmek için gard almakta olduğuna dair bir hisse kapıldı.

*

Clara Sternberg elektrikli telleri aradığı öğle vaktinde, *Schindlerfrauen* kulübelerinde isimlerin okunduğunu ve kadınların kahkahalar attıklarını duymuştu. Kendi rutubetli kulübesinden usulca çıktığında Schindler kadınlarının,

kadınlar bölümünü çevreleyen çitlerin diğer tarafında sıraya dizilmiş olduklarını gördü. Bazılarının üzerinde bluzlar ve uzun etekler vardı. Hepsi birer iskelete dönmüştü. Ancak küçük kızlar gibi muhabbet ediyorlardı. Sarışın SS mensubu kadın bile neşeli görünüyordu, çünkü kadınlar Auschwitz'den kurtuluyorlarsa, kendisi de kurtuluyor demekti. "*Schindlergruppe*," diye seslendi, "birazdan banyolara, sonra da trene götürüleceksiniz." Kadın, bu olayın benzersizliğini sezmiş gibiydi.

Etraftaki kulübelerde kalan, kaderine terk edilmiş kadınlar boş gözlerle çitin ardındaki neşeli grubu izliyordu. Şu liste kadınları sizi kendilerini izlemeye zorluyorlardı çünkü şehrin geri kalanıyla aniden bir tezat oluşturmuşlardı. Elbette bunun hiçbir anlamı yoktu. Kamptaki çoğunluğun yaşamına hiçbir etkisi olmayan, ayrıksı bir olaydı sadece. Süreci tersine çeviremez veya dumanlı havadaki ağırlığı dağıtamazdı.

Ancak bu manzara Clara Sternberg için katlanılmazdı. Yaşlı kadınlara tahsis edilmiş bir barakada, tıpkı Clara gibi yarı ölü bir halde yaşamaya çalışan Bayan Krumholz için de öyleydi. Bayan Krumholz kulübesinin kapısında nöbet tutan Felemenk *Kapo* ile tartışmaya başladı. "Gidip onlara katılacağım," dedi. Felemenk *Kapo* ona sürüsüyle gerekçe sıraladı. "Sonuç olarak," dedi, "burada kalman senin açından daha iyi olur. Eğer gidersen sığır vagonlarında ölürsün. Ayrıca, nereye kaybolduğunu açıklamak zorunda kalırım." Bayam Krumholz, "Benim Schindler'in listesinde olduğum için götürüldüğümü söylersin," dedi. "Her şey ortada. Hesaplar tutacaktır. Bu konuda hiç kuşkun olmasın."

Beş dakika boyunca tartıştılar. Bu sırada ailelerinden bahsettiler, birbirlerinin kökenlerini irdelediler ve konuşma ekseninin dışında kalan zayıf noktalarını yakalamaya çalıştılar. En sonunda, Felemenk kadının soyadının da Krumholz olduğu ortaya çıktı. İkili, ailelerinin nereden geldiğini

konuşmaya başladılar. Felemenk Bayan Krumholz, "Kocam Sachsenhausen kampında, sanırım," dedi. Krakówlu Bayan Krumholz, "Benim kocam ve oğlum bir yerlere götürüldüler. Sanırım Mauthausen'e. Benim Moravya'daki Schindler kampında olmam gerekiyordu. Çitin arkasındaki o kadınlar da oraya götürülecekler." Felemenk Bayan Krumholz, "Hiçbir yere gitmiyorlar, güven bana," dedi. "Hiç kimse, hiçbir yere gitmez. Burada gidilecek tek bir yön vardır." Krakówlu Bayan Krumholz, "Ama bir yerlere götürülüyorlar. Lütfen!" *Schindelrfrauen* gerçekten de bir yanılgıya kapılmışsa bile, Krakówlu Bayan Krumholz da bu yanılgıyı paylaşmak istiyordu. Felemenk *Kapo* bunu nihayet anlayışla karşıladı ve bedelinin ne olduğuna aldırış etmeden kulübenin kapısını açtı.

Artık Bayan Krumholz, Bayan Sternberg ve geri kalan Schindler kadınları arasında basit bir çit vardı. Bu çit elektrikli bir çevre çiti değildi. Ancak D Şubesi'nin kuralları uyarınca, en az on sekiz tel örgüden oluşmuştu. Teller çitin yukarısına doğru sıklaşıyordu. Aşağıya indikçe 15 santimetrelik aralıklarla birbirinden ayrılmış paraleller oluşturuyordu. Ama her paralel tel grubunun arasında otuz santimetreden az bir açıklık vardı. O gün, kadınların ve tanıkların ifadelerine göre hem Bayan Krumholz, hem de Bayan Sternberg çitleri yarmayı başararak, kapıldıkları hayalin tadını çıkarmakta olan Schindler kadınlarına katıldılar. Bu iki kadın telleri genişletip, kıyafetlerini ve derilerini yırtarak kendilerini yaklaşık yirmi santimetrelik aralıklardan geçirdiler ve kendilerini yeniden Schindler'in listesine dâhil etmeyi başardılar. Hiç kimse onları durdurmadı çünkü hiç kimse bunun mümkün olduğuna inanmıyordu. Auschwitz'deki diğer kadınlar için bu olay mevzu dışı bir örnekti, çünkü içlerinden biri çitleri aşarak oradan kaçmaya kalktığında karşısına yalnızca daha fazla çit

çıkar ve sonunda en dıştaki yüksek gerilimli tellerle karşılaşırdı. Fakat Krumholz ve Sternberg'in aşmaları gereken tek çit buydu. Gettodan beri yanlarında taşıdıkları ve çamurlu Płaszów kampında elden geçirdikleri kıyafetler artık Auschwitz'in dikenli tellerine aitti. Kendileri ise çıplak ve kana bulanmış bir halde, Schindler kadınlarıyla birlikte koşuşturuyorlardı.

Bir revire hapsedilen, kırk dört yaşındaki Bayan Rachela Korn da kızı tarafından pencereden sürüklenerek, Schindler sırasına sokulmuştu. Bu olay, tıpkı diğer iki kadın gibi, kızı tarafından desteklenen Rachela için de yeni bir doğum günüydü. Sıradaki herkes onları tebrik ediyor gibiydi.

Schindler kadınları banyoya götürülerek tıraş edildiler. Letonyalı kızlar ellerindeki bit ilacını onların kafalarında gezdirerek, koltuk altlarını ve kasıklarını tıraş ettiler. Kadınlar duştan sonra çırılçıplak bir halde levazım subayının ofisine götürüldüler ve kampta ölen kadınların kıyafetlerini giydiler. Kendilerini tıraş edilmiş ve birkaç parça kıyafet içinde görünce kahkahaya boğulup, küçük kızlar gibi şamata yapmaya başladılar. 35 kiloya düşen Mila Pfefferberg'in şişman bir kadının kıyafetleri içindeki gülünç görüntüsü, kadınları neşelendirmişti. Yarı ölü bir halde, ayrıksı renklerle işaretlenmiş kıyafetler içerisinde liseli kızlar gibi sıçrayıp caka sattılar, manken taklidi yaptılar ve kıkırdadılar.

Clara Sternberg SS mensubu olan genç bir kızın, yanındaki meslektaşına, "Schindler bunca yaşlı kadınla ne yapacak ki?" diye sorduğunu duydu.

Diğer kız, "Bu kimseyi ilgilendirmez," diye yanıtladı. "Canı isterse bir huzurevi bile açabilir."

Beklentileriniz ne olursa olsun, trenlere doluşmak her zaman dehşet verici bir deneyimdi. Soğuk havalarda bile kendinizi boğuluyor ve karanlık tarafından yutuluyor gibi hissederdiniz. Çocuklar vagonlara bindirildiklerinde, ufacık

bir ışık huzmesinin içeriye süzülmesine izin veren herhangi bir deliğe doğru itilirlerdi. Niusia Horowitz de o sabah aynını yaptı ve kendini karşı duvarın suntaları gevşemiş bir noktasına yerleştirdi. Aralıktan baktığında rayların ötesindeki erkekler bölümünün dikenli tellerini görebiliyordu. Oradaki dağınık bir çocuk grubunun trene bakıp el salladıklarını gördü. Hareketlerinde oldukça kişisel bir ısrar var gibiydi. Niusia çocuklardan birinin, şu anda Schindler'in yanında güvende olan altı yaşındaki kardeşini andırmasını tuhaf buldu. Yanındaki çocuk ise kuzenleri Olek Rosner'in âdeta bir kopyasıydı. O noktadan sonra her şeyi anladı. Gördüğü çocuk Richard'dı; Olek ise yanı başında duruyordu.

Arkasını dönerek annesini buldu ve onu yakalarından çekiştirdi. Bunun üzerine Regina da delikten baktı ve kızının geçtiği zalim ayırt etme sürecinin aynısından geçtikten sonra ağlamaya başladı. Vagonun kapısı çoktan kapatılmış ve kadınlar neredeyse deliksiz bir karanlığın içine hapsolmuşlardı. İçerisi oldukça sıkışık olduğundan her hareket, her umut veya korku emaresi bulaşıcıydı. Bu nedenle diğer kadınlar da sızlanmaya başladı. Eltisinin yanı başında duran Manci Rosner, Regina'yı yavaşça delikten uzaklaştırdı ve oğlunun kendisine el salladığını görünce kendisi de ağıtlar yakmaya başladı.

Bu sırada vagonun kapısı tekrar kayarak açıldı ve iri yarı bir astsubay bu kadar gürültü yapanın kim olduğunu sordu. Hiç kimsenin öne çıkmak için bir sebebi yoktu, ancak Manci ile Regina zorlukla da olsa adama doğru yaklaştılar. İkisi de aynı anda, "Çocuğum orada," dedi. Manci, "Oğlum," dedi. "Ona hâlâ hayatta olduğumu göstermek istiyorum."

Astsubay ikisinin terminale inmelerini emretti. Kadınların ikisi de aşağıya indiklerinde, adamın neyi amaçladığını

merak etmeye başladılar. Adam, Regina'ya dönerek, "Adın nedir?" diye sordu.

Regina soruya cevap verdi ve adamın arkaya uzanarak deri kemerinde el yordamıyla bir şeyler aradığını gördü. Adamın elinde bir tabanca görmeyi bekliyordu. Ancak gördüğü şey, kocasından gelen bir mektup oldu. Adamda Henry Rosner'a ait benzer bir mektup daha vardı. Astsubay onlara, kocaları ve oğullarıyla Brinnlitz'den buraya kadar yaptığı yolculuğun bir özetini geçti. Manci astsubaya, onları sanki tuvalet ihtiyaçlarını gidereceklermiş gibi vagonun altına, rayların arasına sokup sokamayacağını sordu. Trenlerin kalkış saati fazlasıyla geciktiğinde bazen buna izin veriliyordu. Adam bu ricayı kabul etti.

Manci, aracın altına girer girmez, Płaszów'daki *Appellplatz*'da Henry ve Olek'i yanına çağırmak için kullandığı tiz Rosner ıslığını çaldı. Olek ıslığı duyunca elini sallamaya başladı. Richard'ın elini tutarak, trenin tekerleklerinden onlara bakan annelerini işaret etti.

Olek çılgınca el salladıktan sonra elini yukarıya kaldırarak ceketinin yenini sıyırdı ve üst koluna bir varis gibi yayılmış dövmesini gösterdi. Kadınlar küçük Richard'ın da aynısını yaptığını görünce başlarını sallayıp alkışlamaya başladılar. Çocuklar yukarı sıyrılmış yenleriyle, *Bakın*, diyorlardı. *Kurtulacağız.*

Tekerleklerin arasındaki kadınlar çılgına dönmüşlerdi. Birbirlerine, "Onlara ne olmuş böyle?" diye sordular. "Tanrı aşkına, burada ne arıyorlar?" Mektupların bu olanları daha ayrıntılı bir şekilde açıkladığını biliyorlardı. Zarfları yırtarak açtılar ve mektupları okuduktan sonra ceplerine koyarak el sallamaya devam ettiler.

Ardından Olek avucunu açtı ve annesine ufak topaklara benzeyen patatesleri gösterdi. "Bak," diye haykırdığında

Manci onu net bir şekilde duymayı başardı. "Aç kalacağım diye endişelenmene gerek yok."

Manci, "Baban nerede?" diye bağırdı.

Olek, "İşte," dedi. "Birazdan döner. Bu patatesleri onun için saklıyorum." Manci eltisine dönerek, "Aman Tanrım," diye mırıldandı. Demek sadece bu kadar yiyecekleri vardı.

Küçük Richard ise lafı dolandırmadı. "*Mamushka, Mamushka, Mamushka*[60]," diye haykırdı. "Çok açım!" Fakat onun elinde de birkaç patates vardı. Richard da bunları Dolek için sakladığını söyledi. Dolek ile kemancı Henry, taş ocağında çalışıyorlardı.

Yanlarına ilk gelen kişi Henry Rosner oldu. O da tellerin yanına gelerek sıyırdığı sol kolunu gösterdi. Muzaffer bir edayla, "Dövme," dedi. Fakat Manci onun titrediğini, bir yandan terlerken diğer yandan üşüdüğünü görebiliyordu. Płaszów'da kolay bir yaşamları yoktu fakat orada en azıdan, villada saatler boyu Lehar çaldıktan sonra boya atölyesinde uyumasına izin veriliyordu. Oysa burada "banyolara" yürütülen kadın sıralarına eşlik eden Auschwitz bandosu kesinlikle Rosner'ın tarzından çalmıyordu.

Dolek de yanlarına geldiğinde, Richard tarafından çitlere yönlendirildi. Vagonun altından onlara bakan güzel yüzlü, tükenmiş kadınları görebiliyordu. Henry ile Dolek'in en çok korktukları şey, kadınların onlarla birlikte kampta kalmak istemeleriydi. Eğer kalırlarsa, erkekler tarafında oğullarıyla vakit geçiremezlerdi. Şu anda Auschwitz'deki en umut vaat eden yerde duruyorlardı; gün sona ermeden hareket edecek bir trenin altında. Kadınların orada kaldıkları takdirde ailelerinin bir araya geleceğine dair bir fikre kapılmaları büyük yanılgı olurdu, ama Birkenau tellerinde duran erkeklerin korktukları şey, eşlerinin bu fikir yüzünden hayatlarını

60 *Rusça.* "Anneciğim, anneciğim!"

feda etmeleriydi. Bu nedenle Dolek ve Henry sanki bir yaz mevsiminde eşleri tek başlarına Karlov Vary kaplıcalarına gidebilsinler diye oğullarını Baltık Denizi'ne getirmiş babalar gibi, sahte bir neşeyle konuşmaya başladılar.

Dolek, "Niusia'ya iyi bak," diye haykırarak eşine, başının üzerindeki vagonda bir çocukları daha olduğunu hatırlatmaya çalıştı.

Sonunda erkekler kampında insaflı bir siren çaldı. İki baba ve oğullarının artık dikenli tellerden ayrılmaları gerekiyordu. Manci ve Regina gönülsüz ve gevşek hareketlerle tekrar vagona tırmandılar ve kapılar üzerlerine kilitlendi. İkisi de hareketsizlerdi. Artık hiçbir şey onları şaşırtamazdı.

Tren öğleden sonra hareket etti. İçeride her zamanki söylentiler dolaşıyordu. Mila Pfefferberg eğer Schindler'in yanına götürülmezlerse, vagonlara tıkıştırılmış kadınların yarısının haftaya sağ çıkamayacağını düşünüyordu. Kendisinin de ancak birkaç gün dayanabileceğine inanıyordu. Lusia adlı kız, kızıl hastalığına yakalanmıştı. Danka tarafından bakılan Bayan Dresner ise dizanteriden harap olmuştu ve ölmek üzereymiş gibi görünüyordu.

Fakat Niusia Horowitz'in bulunduğu vagondaki kadınlar, kırık suntaların arasından çam ağaçlarını ve dağları görebiliyorlardı. İçlerinden bazıları çocukken bu dağları ziyaret etmişlerdi ve bu kokuşmuş vagonların dibinde bile olsalar, o tepeleri görebilmek onlara nedensiz bir tatil hissiyatı veriyordu. Pisliğin içinde oturup boşluğa bakan diğer kızları sarsıyor, onlara, "Neredeyse geldik," diye sözler veriyorlardı. Ama nereye gelmişlerdi? Bir kez daha yanlış bir yere götürülmeleri hepsinin sonu olurdu.

İkinci günün soğuk şafağında kadınlara dışarı çıkmaları emredildi. Lokomotifin sisin içinde bir yerde tıslադığını duyabiliyorlardı. Trenin alt tarafında kirli buz saçakları vardı ve hava âdeta içlerine işliyordu. Ancak yine de bu

Auschwitz'in ağır ve buruk havası değildi. Bir taşrada yer alan manevra hattında duraklamışlardı. Kadınlar soğuktan ayakları donmuş bir halde öksürerek yürümeye başladılar. Çok geçmeden önlerinde büyük bir kapı ve kapının ardında bacaları tüten devasa bir taş yapı gördüler. Bu bacalar, Auschwitz'deki bacaların kardeşi gibiydiler. Kapıdaki bir SS mangası soğukta ellerini çırpıyordu. Kapıdaki muhafızlar, bacalar ve soğuk hava trenine bindikleri mide bulandırıcı yeri fazlasıyla andırıyordu. Mila Pfefferberg'in yanındaki bir kız ağlamaya başladı. "Bizi fırınlara sokmak için bunca yolu getirmişler."

Mila, "Hayır," dedi, "bunun için zamanlarını boşa harcamazlar. Bizi Auschwitz'de de öldürebilirlerdi."

Ancak Mila'nın iyimserliği tıpkı Lusia'nınki gibiydi. Bunun nereden kaynaklandığını kendisi de bilmiyordu.

Kadınlar kapıya biraz daha yaklaştıklarında, Herr Schindler'in SS mensuplarının arasında durduğunu fark ettiler. Bunu adamın hafızaya kazınan iri cüssesi sayesinde anlamışlardı. Oskar'ın son zamanlarda vatanının dağlarına dönüşünü kutlamak adına taktığı Tirol şapkasının altından yüz hatlarını seçebiliyorlardı. Yanında kısa boylu ve esmer bir SS subayı duruyordu. Bu subay Brinnlitz Kumandan'ı *Untersturmführer* Liepold'dü. Oskar, tıpkı kadınların da çok geçmeden fark edeceği gibi, Liepold'ün orta yaşlı garnizonunun aksine "Nihai Çözüm" önermesine olan inancını henüz kaybetmediğini fark etmişti. Ancak Liepold *Sturmbannführer*, Hassebröck'ün saygıdeğer temsilcisi ve bu yerin otoritesinin vücut bulmuş hali olmasına rağmen, kadınlardan oluşan sıra kapının önünde durduğunda bir adım öne çıkan kişi Oskar oldu. Kadınlar gözlerini ona dikti. Sislerin içinde bir mucize duruyordu. Kadınlardan birkaç tanesi gülümsüyordu. O sabah trenden inen bütün kızlar gibi Mila Pfefferberg de o anda en ilkel, en adanmış ve kesinlikle

kelimelerle anlatılamayacak türden bir minnettarlık duyduğunu anımsıyor. Yıllar sonra o sıradaki kadınlardan biri hatırladığı o güzel sabahı Alman televizyonculara anlatmaya çalışırken söyle demiştir: "O bizim babamızdı. O bizim annemizdi. O bizim tek dinimizdi. Schindler bizi asla yarı yolda bırakmadı."

Sonra Oskar konuşmaya başladı. Bu konuşma onun baş döndürücü vaatlerle dolu, ölçüsüz konuşmalarından biriydi. "Geleceğinizi biliyorduk," dedi. "Bizi Zwittau'dan aradılar. Binaya girdiğinizde, sizi bekleyen ekmek ve çorbalarınızı bulacaksınız." Ardından neşeyle ve karşısındakilere gururlu bir tavırla güvence verircesine, "Artık hiçbir şey için endişelenmeniz gerekmiyor. Artık benimlesiniz," diye ekledi.

Bu, *Untersturmführer*'in çürütmek için elinden hiçbir şeyin gelmediği bir söylevdi. Liepold buna kızmış olsa da, bu öfke Oskar'ın umurunda değildi. *Herr Direktor* tutuklularıyla birlikte avluda yürürken, Liepold'ün bu emniyet hissini yıkmak için yapabileceği hiçbir şey yoktu.

Erkekler de biliyorlardı. O sırada yatakhanelerinin balkonundan aşağıyı seyrediyorlardı. Sternberg ile oğlu Bayan Clara Sternberg'i, yaşlı Feigenbaum ile Lutek Feigenbaum ise Nocha Feigenbaum ve narin kızını arıyorlardı. Juda Dresner ile oğlu Janek, yaşlı Bay Jereth, Haham Levartov, Ginter, Garde, hatta Marcel Goldberg bile eşlerini görebilmek için gözlerini kısıyorlardı. Mundek Korn yalnızca annesi ve kız kardeşini değil, aynı zamanda da ilgi duymaya başladığı, iyimser Lusia'yı görmeye çalışıyordu. Bau ise bir daha asla tamamen çıkamayacağı bir melankoliye kapılmıştı. Buraya geldiğinden beri ilk defa, annesi ile karısının Brinnltiz'e gelmeyeceğini anlamıştı. Ancak kuyumcu Wulkan aşağıdaki avluda Chaja Wulkan'ı gördüğünde büyük bir şaşkınlıkla, duruma el koyan ve onları büyük riskler alarak kurtaran bağımsız şahısların da bu işe karışmış olduğunu anladı.

Pfefferberg, Mila'nın dönüşü için sakladığı bir paketi ona doğru salladı. Bu paketin içinde Hoffman'ın fabrikada bıraktığı bir demet çalıntı yün ve kaynak bölümünde bizzat yaptığı çelik bir iğne vardı. Frances Spira'nın on yaşındaki oğlu da balkondan aşağıya bakıyordu. Kendini haykırmaktan alıkoymak için yumruğunu ağzına tıkamıştı, çünkü avluda çok fazla SS mensubu vardı.

Kadınlar Auschwitz'de edindikleri paçavraların içinde sendeleyerek avluyu geçti. Saçları kısacık kesilmişti. Bazıları kolaylıkla tanınamayacak derecede hasta ve bitkindi. Ancak yine de bu inanılmaz bir topluluktu. Daha sonraları tahrip olmuş Avrupa genelinde buna benzer bir buluşma daha yaşanmadığını öğrenmek hiç kimse için şaşırtıcı olmayacaktı. Bunun gibi bir Auschwitz kurtuluşu daha yaşanmamıştı ve yaşanmayacaktı.

Kadınlar kendileri için ayrılmış olan yatakhanelere götürüldüler. Yere samanlar serilmişti; henüz ranzaları yoktu. Genç bir kız DEF'ten getirilen devasa çorba kazanından onlara Oskar'ın kapıda bahsettiği çorbadan dağıttı. Çorba kıvamlıydı. İçinde besleyici sebze parçaları vardı. Kokusu ise Oskar'ın ölçülemez nitelikteki vaatlerinin bir göstergesiydi. "Artık hiçbir şey için endişelenmeniz gerekmiyor."

Ama yine de erkeklerine dokunamıyorlardı. Kadınlar yatakhanesi şimdilik karantina altına alınmıştı. Oskar bile tıbbi çalışanlarının tavsiyesi üzerine, kadınların Auschwitz'den getirmiş olabilecekleri hastalıklar hakkında endişeleniyordu.

Fakat bu yalıtımın delinebileceği üç farklı yol mevcuttu. Bunlardan biri genç Moshe Bejski'nin ranzasının üzerindeki gevşek tuğlaydı. Erkekler sonraki birkaç geceyi Bejski'nin döşeğinde diz çöküp duvarın öte tarafına mesajlar göndererek geçirdiler. Aynı şekilde, fabrika alanında kadınlar tuvaletine açılan ufak bir pencere vardı. Pfefferberg bu pencerenin altına sandık sıralayarak, erkeklerin oturup mesajlarını

iletebilecekleri küçük bir kabin yapmıştı. Son olarak, kadınların balkonuyla erkeklerin balkonu arasında, sabahın erken saatleri ve gecenin geç vakitlerinde kalabalıklaşan bir tel örgü vardı. Jereth'ler orada buluşuyorlardı: Emalia'nın ilk kulübelerini oluşturan kerestelerin sahibi olan yaşlı Bay Jereth ve gettodaki *Aktion*'lar sırasında sığınacak bir yere ihtiyaç duymuş olan karısı. Tutuklular Bay ve Bayan Jereth arasındaki haberleşme hakkında şakalar yapıyorlardı. Bay Jereth, dizanteriden kırılan Birkenau'dan henüz dönmüş olan karısına büyük bir ciddiyetle, "Bağırsakların nasıl, tatlım?" diye soruyordu.

Prensipte hiç kimse kliniğe götürülmek istemiyordu. Płaszów'daki klinik, Dr. Blancke'nin ölümcül benzin tedavisiyle karşılaşabileceğiniz tehlikeli bir yerdi. Brinnlitz'de bile çocukların götürülmesiyle sonuçlanan teftiş gibi beklenmedik olaylarla karşılaşma riskleri vardı. Oranienburg'dan gelen muhtıralara göre bir çalışma kampı kliniğinde ciddi hastalık vakaları bulunmamalıydı. Çalışma kampları birer bakımevi değildi. Klinikler, endüstriyel kazalara ilkyardım uygulamak amacıyla kurulmuşlardı. Ama yetkililerin hoşuna gitse de, gitmese de Brinnlitz kliniği hasta kadınlarla doluydu. Ergenlik çağındaki Janka Feigenbaum kalıcı olarak kliniğe yatırılmıştı. Genç kız kanserdi ve en güzel koşullarda bakılsa bile ölecekti. En azından bu şartlarda, hayatında bulabileceği en güzel yere gelmişti. Yemek yiyemeyen veya yediklerini midelerinde tutamayan Bayan Dresner ve düzinelerce diğer kadın da oradaydı. İyimser Lusia ile diğer iki kız, kızıl hastalığına yakalanmışlardı ve kliniğin içinde tutulmaları imkânsızdı. Bu nedenle kazanlar sayesinde sıcacık olan kilerdeki yataklara yatırılmışlardı. Lusia yüksek ateşinin verdiği zihin bulanıklığında bile, derme çatma kiler koğuşunun fevkalade sıcaklığının farkındaydı.

Emilie bir rahibe kadar sessiz bir şekilde klinikte çalışıyordu. Brinnlitz'e daha önce gelenler, Hoffman makinelerini söküp yolun aşağısındaki depoya taşıyan adamlar onu güç bela fark edebiliyordu. Bu adamlardan bir tanesi daha sonraları onun yapısı gereği sessiz ve itaatkâr bir eş olduğunu söyleyecekti. Brinnlitz'deki sağlıklı kimseler Oskar'ın ihtişamının ve büyük Brinnlitz mahremiyetinin birer tutsağıydılar. Hâlâ ayakta olan kadınlar bile azametli, sihirli ve her daim tedbirli Oskar'ın cazibesine kapılmışlardı.

Bu kişilerden biri Manci Rosner'dı. Oskar, Brinnlitz hikâyesinin daha sonraki bölümlerinden birinde, Manci'nin gececi olarak çalıştığı torna tezgâhının yanına gelip ona Henry'nin kemanını verdi. Gross-Rosen'e yaptığı bir yolculuk esnasında bir şekilde depoya gidip Henry'nin kemanını alacak zamanı bulabilmişti. Kemanı geri almak ona 100 RM'a mal oldu. Çalgıyı Manci'ye uzatırken, Henry'nin çok yakında geri dönüp kemanına kavuşacağını ima edercesine gülümsedi. "Aynı çalgı," diye mırıldandı, "fakat şimdilik farklı bir melodi çalıyor."

Oskar ve mucizevî kemanla karşı karşıya gelen Manci için, *Herr Direktor*'un arkasındaki sessiz Emilie'yi görmek imkânsızdı. Ancak Emilie, ölmekte olan kimseler için daha belirgin bir figürdü, çünkü onlara Tanrı bilir nereden temin edip kendi mutfağında pişirdiği ve *Krankenstube*'ye taşıdığı irmikle besliyordu. Dr. Alexander Biberstein, Bayan Dresner'ın işinin bittiğine inanıyordu. Emilie yedi gün boyunca onu irmikle besledi ve dizanteri gerilemeye başladı. Bayan Dresner'ın durumu Mila Pfefferberg'in, Oskar'ın onları Birkenau'dan kurtaramaması durumunda birçoğunun bir hafta içinde öleceği tezini doğruluyordu.

Emilie kemik kanseri olan on dokuz yaşındaki Janka Feigenbaum'la da ilgilendi. Janka'nın erkek kardeşi Lutek Feigenbaum fabrikada çalışırken bazen Emilie'nin, kendi

mutfağında pişirdiği bir çorbayla zemin kattaki dairesinden çıkarak ölmekte olan Janka'nın yanına gittiğini fark ediyordu. Lutek daha sonraları, "Oskar ona hükmediyordu," diyecekti. "Hepimiz öyleydik, ama Emilie onun kendi karısıydı."

Feigenbaum'un gözlükleri kırıldığında Emilie onların tamir edilmesini sağladı. Gözlüğün reçetesi getto günlerinden beri Krakówlu bir doktorun bürosundaydı. Emilie Kraków'u ziyaret edecek olan birini buldu ve ondan reçeteyi alıp gözlükleri tamir ettirmesini istedi. Genç Feigenbaum bu hareketin, miyop olmasını büyük bir zevkle karşılayan ve hatta Avrupa'daki bütün Yahudilerin gözlüklerine el koymak isteyen böylesine bir sistemde, ortalama bir nezaket göstergesinden çok daha fazlası olduğunu düşündü. Oskar'ın tutuklulara yeni gözlükler almasıyla ilgili birçok hikâye vardır. Tıpkı daha ufak çaplı kahramanların iyiliklerinin Arthur'a ya da Robin Hood'a mal edilmesi gibi Emilie'nin iyiliklerin bir kısmının da Oskar efsanesi yüzünden gölgede kalıp kalmadığı da ayrı bir merak konusudur.

34. BÖLÜM

Krankenstube'de görev yapan doktorlar sırasıyla Hilfstein, Handler, Lewkowicz ve Biberstein adlı kimselerdi ve her biri olası bir tifüs salgınından endişeleniyordu. Tifüs yalnızca bir sağlık sorunu değildi. Bir tifüs salgını emirler gereğince Brinnlitz'in kapanmasına, hastalığa yakalananların sığır vagonlarına doldurularak Birkenau'daki ACHTUNG TYPHUS! kulübelerinde ölmeye terk edilmesine neden olurdu. Biberstein, Oskar'ın kliniğe yaptığı sabah ziyaretlerinden birinde, kadınların gelmesinden yaklaşık bir hafta sonra ona kadınların içinde iki tane olası tifüs vakasına rastladıklarını bildirdi. Bu kadınlarda baş ağrısı, yüksek ateş, halsizlik ve vücut genelinde ağrılar baş göstermişti. Biberstein deri döküntüsünün birkaç gün içinde başlayacağını öngörüyordu. Bu iki kadının fabrikada bir yerlerde karantinaya alınması gerekiyordu.

Biberstein'ın tifüs gerçekleriyle ilgili Oskar'ı pek fazla bilgilendirmesi gerekmedi. Tifüs bakterisi bitler tarafından taşınırdı. Tutuklular kontrol altına alınamayan bit sürüleri tarafından istila edilmişti. Bu hastalığın kuluçka süresi iki hafta kadardı. Şu anda düzinelerce, hatta yüzlerce tutuklu kuluçka sürecinde olabilirdi. Yeni yapılan ranzalara rağmen insanlar birbirlerine fazlasıyla yakın bir şekilde

uyumak zorundaydı. Sevgililer fabrikanın gizli bir köşesinde buluştuklarında birbirlerine hızla, ölümcül bitlerden bulaştırıyordu. Tifüs bitleri çok hızlı yayılırdı. Şu anda sahip oldukları yayılma enerjisi Oskar'ın enerjisini mat edeceğe benziyordu.

Oskar fabrikaya duş, kıyafetleri kaynatmak için bir çamaşırhane ve bir dezenfeksiyon odasından oluşan bir bit temizleme ünitesi yapılmasını istediğinde herkes, bunun gereksiz bir idari emir olmadığının farkındaydı. Ünite, kilerden gelen sıcak buhar borularıyla beslenecekti. Kaynakçılar bu iş için çift vardiya çalışacaklardı ve bunu büyük bir istekle yaptılar. Brinnlitz'deki resmi endüstri, fabrikanın yeni dökülmüş beton zeminin üzerine koyulan Hilo makineleriyle sembolize ediyor olabilirdi fakat gizli endüstriyi tanımlayan kilit kelime "istek"ti. Bu makinelerin doğru düzgün bir şekilde yerleştirilmeleri, Moshe Bejski'nin de daha sonradan gözlemleyeceği üzere hem tutukluların, hem de Oskar'ın lehine bir durumdu çünkü bu görüntü dışarıdan bakıldığında kampa ikna edici bir suret kazandırıyordu. Ancak asıl önemli olan, Brinnlitz'in gayri resmi endüstrisiydi. Kadınlar Hoffman'ın geride bıraktığı çuvallardan çıkan yünlerle örgü örüyordu. Yalnızca bir SS subayı veya astsubayı *Herr Direktor*'un bürosuna gitmek için fabrikaya girdiğinde veya beceriksiz inşaat mühendislerinden biri (tutuklulardan biri daha sonraları bu mühendisler hakkında "Bizim mühendislerimizin eline su dökemezler," diyecekti) kendi bürosundan çıktığında duruyor ve *endüstriyel* görünmeye çalışıyorlardı.

Brinnlitz'deki Oskar hâlâ Emalia işçilerinin hatırladığı Oskar'dı. Hovarda, savurganca alışkanlıkları olan bir zevk düşkünü. Mandel ve Pfefferberg buhar borularının montajıyla uğraştıkları vardiyalarının sonlarına doğru fazlasıyla terlemiş bir halde, üst katta, atölyelerin tavanının yanında bulunan su tankına gittiler. Oraya tahta merdivenler ve bir

iskele sayesinde ulaştılar. Bu tanktaki su sıcaktı ve yukarı çıktığınız anda aşağıdakiler için görünmez olurdunuz. İki kaynakçı kendilerini yukarı çektiklerinde, tankın başkası tarafından kullanıldığını görünce şaşkına döndüler. Oskar çırılçıplak bir halde, iri cüssesiyle suyun üzerinde duruyordu. Regina Horowitz'in kendisine broşunu rüşvet olarak verdiği sarışın ve güzel SS mensubu kadın Oskar'la aynı tankı paylaşıyor ve çıplak göğüsleri suyun üzerinde yüzüyordu. Oskar iki adamı fark edince, içten bakışlarını onlara doğru çevirdi. Cinsel utanç hissi Oskar için varoluşçuluk gibi bir şeydi; oldukça değerli, ancak anlaşılması zor.

Kaynakçılar çıplak kızın güzelliğini de gözden kaçırmamışlardı. Özür dilediler ve başlarını sallayıp hafifçe ıslık çalarak oradan ayrıldılar. Liseli oğlanlar gibi gülüyorlardı. Oskar ise başlarının üzerinde adeta Zeus gibi eğlenmekle meşguldü.

*

Tifüs vakaları bir salgına yol açmayınca Biberstein, Brinnlitz bit temizleme ünitesine teşekkür etti. Dizanteri yok olduğunda ise yiyeceklere teşekkür etti. Biberstein'ın *Yad Vashem* arşivlerindeki ifadesine göre kampın ilk günlerinde verilen günlük tayın 2.000 kaloriyi aşıyordu. Kışın pençelerine yakalanmış o acınası kıtada, bu kadar iyi beslenen tek Yahudi grubu Brinnlitz'deki gruptu. Milyonlarca Yahudi arasında yanlıca Schindler'e ait olan bin kişinin çorbası kıvamlıydı.

Fabrikadaki işçilere lapa da veriliyordu. Kampın bulunduğu sokağının aşağısında, Oskar'ın teknisyenlerinin karaborsadan alınmış şişelerce içkiyi boşalttıkları nehrin ilerisinde bir değirmen vardı. Çalışma izni olan bir tutuklu DEF'in herhangi bir bölümünün ayak işlerini yapmak için değirmene gönderilebilirdi. Mundek Korn pantolonu yiyecekle dolu bir halde kampa geri döndüğünü hatırlıyor. Değirmene vardığınızda yapmanız gereken tek şey pantolonunuzun

bileklerini bağlamak ve kemerinizi gevşetmekti. Sonra yanınızdaki arkadaşınız bir kürekle pantolonunuza yulaf ezmesi doldururdu. Kemerinizi tekrar eski haline getirir ve kampa geri dönerdiniz. Paytak bir şekilde yürüyerek, muhafızları geçip bileşiğe giren muhteşem ve paha biçilemez bir ambar. İçeridekiler bileklerinizdeki bağı çözer ve yulaf ezmesini çanaklara doldururlardı.

Çizim bölümündeki Moshe Bejski ve Josef Bau, tutukluların değirmene gidebilmelerini sağlayan izin belgelerinin sahtelerini yapmaya başlamıştı. Oskar bir gün içeri girerek Bejski'ye Genel Hükümet'in tayın yetkilileri tarafından damgalanmış belgelerini göstermişti. Oskar'ın yiyecek karaborsasındaki en iyi bağlantıları hâlâ Kraków bölgesindeydi. Schindler sadece birkaç telefonla sevkiyat ayarlayabilirdi. Ama Moravya sınırına geldiğinizde Genel Hükümet'e bağlı Gıda ve Tarım Dairesi'nden alınmış izin belgenizi göstermeniz gerekiyordu. Oskar elindeki belgede bulunan damgayı Bejski'ye gösterip, "Bunun gibi bir damga yapabilir misin?" diye sormuştu.

Bejski gerçek bir zanaatkârdı. Çok az uykuyla çalışabiliyordu. Böylece gelecekte Oskar için yapacağı birçok resmi damganın ilkini tamamlayıp teslim etti. Kullandığı gereçler, birçok jilet ve ufak tefek kesici aletten oluşuyordu. Damgaları çok geçmeden Brinnlitz'e özgü taşkın bürokrasinin birer amblemi haline geldi. Genel Hükümet'e ve Moravya Valisi'ne ait damgalar yapıyor; tutukluların karaborsa yoluyla ekmek, benzin, un, kumaş ve sigara alabilmek için kamyonlarla Brno veya Olomouc'a gitmelerini sağlayacak sahte seyahat izinleri düzenliyordu. Bir zamanlar Marek Biberstein'ın *Judenrat*'ına üye olan Krakówlu eczacı Leon Salpeter, Brinnlitz'deki deponun sorumlusuydu. Hassebröck tarafından Gross-Rosen'den gönderilen sefil durumdaki eşyalar burada yedek sebze, un ve Oskar'ın dikkatle hazırlanmış sahte belgeler sayesinde getirttiği tahıllarla birlikte,

üzerlerine rejimin gamalı haçı ile kartaldan oluşan amblemi işlenmiş bir halde bekliyorlardı.

*

Oskar kampından biri, "Brinnlitz'in zor koşullara sahip bir yer olduğunu unutmamalısınız," demişti. "Ama diğerlerinin yanında tam bir cennetti!" Tutuklular, gıdanın her yerde kısıtlı olduğunun farkındaydılar. Dışarıda özgürce yaşayan insanların bile pek azı karınlarını doyurabiliyordu.

Peki ya Oskar? Oskar da tutuklular kadar az mı yemek yemişti?

Bu sorunun yanıtı anlayışlı bir gülümsemeden ibaretti. "Oskar mı? Oskar niçin kendi yiyeceğinden kesinti yapsın ki? O *Herr Direktor*'du. Onun ne yediğine kim karışabilirdi?" Sonra bu düşüncenin bir köle zihniyetinden kaynaklandığını düşünmeyelim diye kaşları çatıldı. "Anlamıyorsunuz. Bizler orada olduğumuz için minnettardık. Var olmayı sürdürebileceğimiz başka bir yer yoktu."

*

Oskar yaradılışı gereği, tıpkı evliliğinin ilk zamanlarında yaptığı gibi, pek ortalarda görünmemeye devam ediyor ve Brinnlitz'den uzak kalıyordu. Onun günlük ihtiyaçlarını temin eden Stern bazen bütün gece uyumadan onu beklerdi. Oskar'ın dairesinde nöbet tutmakla yükümlü kişiler Itzhak ve Emilie'ydi. Bilge muhasebeci, Oskar'ın Moravya çıkarmaları hakkında her zaman yerinde açıklamalar getirirdi. Stern yıllar sonra yapacağı bir konuşmada, "Gece gündüz direksiyon sallardı, fakat tutuklulardan biri tarafından yapılmış sahte evraklar vesilesiyle Brinnlitz kampındaki Yahudiler için yiyecek peşinde koşmakla kalmaz, SS birlikleri savaş sonrasında geri çekilirken Yahudileri öldürmeye karar vermesi olasılığına karşı silah ve cephane de temin ederdi," diyecekti. Bu yorulmak bilmeden işçilerinin çıkarına çalışan *Herr Direktor* imajı, Itzhak'ın ona karşı

olan sevgi ve sadakatinin bir göstergesidir. Ancak Emilie, Oskar'ın ortadan kaybolduğu zamanlarda yalnızca bu tür insani amaçlar peşinde koşmadığını çok iyi biliyordu.

Oskar'ın yokluklarından biri sırasında on dokuz yaşındaki Janek Dresner sabotajla suçlandı. Dresner aslında metal işlerinden pek anlamıyordu. Płaszów'da bütün zamanını bit temizleme merkezlerinde, duş almaya gelen SS mensuplarına havlu uzatarak ve tutukluların bitle dolu kıyafetlerini kaynatarak geçirmişti. (Bu sırada bir bit ısırığı yüzünden tifüse yakalanmış ve kuzeni Dr. Schindel'in onu bir anjin vakası olarak göstererek kliniğe sokması sayesinde kurtulmuştu.)

Sözde sabotaj, fabrikada müfettişlik yapan Alman mühendis Schoenbrun'un onu torna tezgâhından alarak büyük metal preslerinde görevlendirmesi yüzünden gerçekleşti. Mühendislerin bu makinenin ölçümlerini tamamlamaları haftalar sürmüştü ve Dresner ilk kez başlatma düğmesine bastığında makine kısa devre yaparak levhalardan birini yakmıştı. Schoenbrun genç oğlana uzun bir nutuk çekerek, onun aleyhinde bir rapor yazmak üzere bürosuna çekilmişti. Schoenbrun'un şikâyet raporunun birkaç kopyası Oranienburg'daki D ile W şubelerine, Gross-Rosen'deki Hassebröck'e ve *Untersturmführer* Liepold'ün fabrika kapısındaki bürosuna gönderilmişti.

Sabah olduğunda Oskar hâlâ fabrikaya dönmemişti. Bu nedenle Stern raporları postalamak yerine bürodaki posta çuvalından çıkararak güvenli bir yere sakladı. Liepold'e gönderilen şikâyet raporu ona elden ulaştırılmış, ancak Liepold örgüt kurallarına uyan biri olduğundan, Oranienburg veya Hassebröck'ten haber almadan çocuğu idam etmeye kalkışmamıştı. İki gün sonra Oskar hâlâ ortalarda yoktu. Fabrikadaki meraklı işçiler kendi aralarında, "Herhalde bir partiye falan gitti," diye konuşuyordu. Fakat Schoenbrun bir şekilde Stern'in mektupları sakladığını anladı. Hiddetle

ofise girerek Stern'e bağırmaya başladı ve onun adının da rapora ekleneceğini söyledi. Stern sonsuz bir sabırlı ve tahammüllü bir adamdı ve mühendis Schoenbrun sözlerini bitirdiğinde ona mektupların gönderilmeden önce nezaketen de olsa *Herr Direktor*'a bildirilmeleri gerektiğini düşündüğü için onları çuvaldan aldığını söyledi. "*Herr Direktor* bir tutuklunun makinelerden birine 10.000 RM'lık zarar verdiğini öğrenince elbette çok kızacaktır," dedi.

"Sadece, rapora kendi gözlemlerini ekleyebilmesi için Herr Schindler'e bir fırsat tanımamızın daha adil olduğunu düşündüm."

Oskar en sonunda arabasını fabrika kapılarından içeri sürdü. Stern onun yolunu keserek Schoenbrun'un suçlamalarını bir çırpıda anlattı. *Untersturmführer* Liepold da Schindler'i görmeyi bekliyor ve Janed Dresner'i bir bahane olarak kullanıp, yetkisini fabrika içlerine kadar genişletmek için sabırsızlanıyordu. Liepold, Oskar'a, "Duruşmayı ben yöneteceğim", dedi. "Siz ise, *Herr Direktor*, verilen zararın boyutlarını beyan eden bir belge imzalayacaksınız."

Oskar, "Bekleyin bir dakika," dedi. "Bozulan benim makinem. Duruşmayı yönetmesi gereken kişi benim."

Liepold, Yahudi bir tutuklunun D Şubesi'nin yargı alanına girdiğini söyleyerek karşı çıktı. Oskar, "Ama makine," dedi, "Teçhizat Denetim Kurulu'nun yetkisi altında buraya getirildi." Ayrıca, fabrika alanında bir duruşma yapılmasına izin veremezdi. Brinnlitz bir kumaş veya kimya fabrikası olsaydı, bu durum üretimi fazla sekteye uğratmayabilirdi. Ancak burası gizli bileşenler üreten bir mühimmat fabrikasıydı. Oskar, "Fabrikamdaki düzenin bozulmasını kabul etmiyorum."dedi.

Bu tartışmayı Oskar'ın kazanmasının nedeni büyük olasılıkla Liepold'ün teslim olmasıydı. *Untersturmführer*, Oskar'ın bağlantılarından korkuyordu. Böylece mahkeme gece olduğunda DEF'in takım tezgâhları bölümünde

kuruldu. Mahkemeye katılanlar sırasıyla mahkeme başkanı Oskar Schindler, Herr Schoenbrun ve Herr Fuchs'tü. Genç bir Alman kızı kayıt tutmak üzere yargı masasında oturuyordu. Genç Dresner içeri getirildiğinde karşısında ciddi ve eksiksiz bir mahkeme buldu. 11 Nisan 1944'te yürürlüğe giren D Şubesi muhtırasına göre Janek'in karşı karşıya kaldığı bu durum, Hassebröck ve Oranienburg'dan gelecek cevaplara bağlı olarak ailesi, kız kardeşi ve diğer bütün Brinnlitz sakinlerinin gözü önünde, fabrika sahasında yapılacak bir idamla sonuçlanması mümkün olan, oldukça mühim bir sürecin ilk aşamasıydı.

Janek bu gece Oskar'da, o tanıdık samimiyetinden eser kalmadığını fark etti. *Herr Direktor* Schoenbrun'un sabotaj raporunu yüksek sesle okudu. Janek, Oskar'ı genel olarak diğer tutukluların, özellikle de babasının anlattıklarından tanıyordu ve onu Schoenbrun'un raporunu bu kadar ciddi bir ifadeyle okumasının ne anlama geldiğini bilmiyordu. Oskar gerçekten de kırılan makinenin yasını mı tutuyordu? Yoksa bütün bunlar birer numara mıydı?

Okuma bittiğinde *Herr Direktor* sorular sormaya başladı. Dresner'in cevap olarak söyleyebileceği hiçbir şey yoktu. Makineyi nasıl kullanacağını bilmediğini söyleyerek yalvarmaya başladı. Makineyi açarken bir şeylerin ters gittiğini söyledi. Çok gergindi ve bir hata yapmış olabilirdi. *Herr Direktor*'a makineleri sabote etmek için hiçbir nedeni olmadığına dair yeminler etti. Schoenbrun, "Eğer mühimmat işinde deneyimli değilsen, burada olmaman gerekirdi," dedi. "*Herr Direktor* bana buradaki bütün çalışanların mühimmat endüstrisinde deneyimli oldukları hakkında güvence verdi. Fakat sen, *Häftling* Dresner, makineyi nasıl kullanacağını bilmediğini iddia ediyorsun."

Schindler öfkeli bir el işaretiyle tutuklunun o gece neler olduğunu bütün ayrıntılarıyla anlatmasını istedi. Dresner makineyi başlatmak için yaptığı hazırlıkları, ayarları,

kontrollerle yaptığı provayı, başlatma düğmesine basmasını, motorun birden kontrolden çıkıp mekanizmayı ikiye bölmesini anlatmaya başladı. Dresner konuştukça Herr Schindler daha da tedirgin olmaya ve ayağa kalkıp çocuğa öfkeli bakışlar fırlatarak odayı arşınlamaya başladı. Dresner kontrol düğmelerinde yaptığı bir değişiklikten bahsederken Schindler yumrukları sıkılmış ve gözlerinden alev saçar bir halde aniden durdu.

Çocuğa, "Ne dedin?" diye sordu. Dresner söylediklerini tekrar etti. "Basınç düğmesini ayarlardım, *Herr Direktor*."

Oskar çocuğa doğru yürüdü ve çenesine bir tokat indirdi. Dresner haykırdı, fakat bu muzaffer bir haykırıştı. Çünkü diğerlerine arkası dönük olan Oskar yanlış anlaşılmaya mahal vermeyecek bir şekilde çocuğa göz kırpmıştı. Devasa kollarını sallayarak çocuğun yanından ayrıldı. Bu sırada, "Siz lanet insanların aptallıkları yok mu!" diye gürlüyordu. "Buna inanmıyorum!"

Arkasını dönerek, sanki bu dünyadaki tek müttefikleri onlarmışçasına Schoenbrun ve Fuchs'la konuşmaya başladı. "Keşke makineyi sabote edecek kadar zeki olsalardı. O zaman en azından onları evire çevire dövmek için bir sebebim olurdu. Ama bu insanlara ne anlatabilirsin ki? Hepsi birer zaman kaybı."

Oskar'ın yumruğu bir kez daha sıkıldığında Dresner ikinci bir uçan yumruğun düşüncesiyle irkildi. Oskar, "Kaybol!" diye bağırdı.

Dresner kapıdan çıkarken Oskar'ın diğerlerine bu olayı unutmanın en iyisi olacağını söylediğini işitti. Oskar ardından, "Yukarıda harika bir şişe Martell'im var," diye ekledi.

Bu ustaca manevra Schoenbrun ve Liepold'ü tatmin etmemiş olabilirdi. Mahkeme resmi bir karara varamadığından, genç Dresner'a bir hüküm çıkmadı. Ancak Oskar'ın duruşma yapmaktan kaçındığını veya duruşma sırasında ciddiyetsiz davrandığını iddia edemezlerdi.

Dresner'ın ilerleyen yıllarda vereceği ifade, Brinnlitz'deki tutukluların yaşamlarının, hızı nedeniyle, sihirli dahi denebilecek bir dizi marifet gerektiren hareketle korunduğu şüphesini doğuruyor. Ancak işin gerçeğini söylemek gerekirse, bir hapishane ve üretim tesisi olarak Brinnlitz hem doğası gereği hem de gerçek anlamda daimi, şaşırtıcı ve yekpare bir dalavereden başka bir şey değildi.

35. BÖLÜM

Çünkü fabrika hiçbir şey üretmiyordu. Brinnlitz tutukluları bugün bile kafalarını iki yana sallayarak "Tek bir mermi bile," demeye devam ediyorlar. Orada üretilen tek bir 45 mm'lik mermi, tek bir roket fişeği bile savaşta kullanılmayacaktı. DEF'in Kraków yıllarında yaptığı üretimle Brinnlitz kayıtlarını Oskar bizzat karşılaştırmıştır. Zabłocie'deki emaye fabrikası toplamda 16.000.000 RM değerinde üretim yapmıştı. Aynı dönemde, Emalia'nın mühimmat bölümü 500.000 RM değerinde mermi üretmişti. Oskar, buna rağmen Brinnlitz'de "emaye üretimini durdurmanın bir sonucu olarak" kayda değer hiçbir üretimin yapılmadığını ifade etmiştir. Oskar'ın dediğine göre mühimmat üretimi "başlangıçla ilgili bazı zorluklarla" karşılaşmıştı. Fakat aslında DEF, Brinnlitz ayları süresince 35.000 RM değerinde, bir kamyon dolusu "mühimmat parçası" üretmeyi başarmıştı. Oskar daha sonraları, "Bu parçaların," demişti, "üretim aşaması Kraków'da başlamış ve Brinnlitz'e sonradan getirilmişti. Bunca olaydan sonra savaş çabasına daha az bir üretimle destek olmam imkânsızdı ve bu 'başlangıçla ilgili zorlukla' bahanesi hem benim, hem de çalıştırdığım Yahudiler için gittikçe daha da tehlikeli bir hal alıyordu; çünkü Silahlı Kuvvetler Bakanı Albert Speer mevcut mühimmat talebini her ay daha da arttırıyordu."

Oskar'ın bu üretimsizlik politikasının yarattığı tehlike yalnızca Silahlı Kuvvetler Bakanlığı'nda edindiği kötü şöhretle sınırlı değildi. Bu durum diğer fabrikatörleri de öfkelendiriyordu. Üretim sistemi parçalara bölünmüştü. Yani bir fabrika mermi üretmek, diğeri fünye üretmek, bir diğeri ise patlayıcıları paketlemek ve parçaları birleştirmekle görevliydi. Böylece fabrikalardan birine yapılacak olası bir hava saldırısı mühimmat üretimini tamamen sekteye uğratamayacaktı. Oskar'ın sokağın sonundaki nakliye şirketleri tarafından taşınan mermileri, onun tanımadığı ve herhangi bir şekilde ulaşamayacağı mühendisler tarafından denetleniyordu. Brinnlitz malları şimdiye dek bir kez bile kalite kontrolünden geçememişti. Oskar şikâyet mektuplarını Stern'e, Finder'e, Pemper'e veya Garde'ye gösteriyordu. Bu sırada, sanki raporları yazan bürokratlar güldürücü opera yazarlarıymışçasına, rahatsız edici kahkahalar atıyordu.

Kampın ilerleyen zamanlarında böyle bir olay daha gerçekleşti. Stern ile Mietek Pemper 28 Nisan 1945 sabahında Oskar'ın bürosundaydı. Bu sabah Brinnlitz'deki bütün tutuklular büyük bir tehlike içindeydi, çünkü *Sturmbannführer* Hassebröck hepsini ölüme mahkûm etmişti. Bugün Oskar'ın otuz yedinci doğum günüydü ve bunu kutlamak için daha şimdiden bir şişe konyak açılmıştı. Oskar'ın masasında Brno yakınlarındaki mühimmat birleştirme tesisinden gelen bir telgraf duruyordu. Telgrafta, Oskar'ın tanksavar mermilerinin çok düşük kalitede olmaları sebebiyle, hiçbir kalite kontrol testinden geçemedikleri bildiriliyordu. Kalibrasyonları hatalıydı ve doğru sıcaklıkta tavlanmadıkları için testler sırasında parçalara ayrılıyorlardı.

Bu telgraf karşısında mest olan Oskar, onu okumaları için Stern ile Pemper'e uzattı. Pemper, onun şu ölçüsüz konuşmalarından birini yaptığını hatırlıyor. "Bu hayatımda alabileceğim en güzel doğum günü hediyesi. Çünkü artık

hiçbir zavallı piç kurusunun benim ürünlerim yüzünden öldürülmediğinden eminim."

Bu olay Oskar'ın birbirine tezat oluşturan iki farklı aşırılığı hakkında bize bir şeyler söylüyor. Bunlardan birincisi, üretim yapmadığında bayram eden Oskar gibi fabrikatörlerin delilik sinyalleri vermeye başladığıdır. İkincisi ise, Viyana'nın düşmüş ve Mareşal Konev'in Elbe'deki Amerikalılara kucak açmış olmasına rağmen, dağların eteklerindeki bir mühimmat fabrikasının hâlâ performansını düzeltip, disiplin ve randıman ilkelerine uygun ürünler verebileceğine inanan Alman bir teknokratta da karizmatik bir zırdelilik olduğudur.

Fakat bu doğum günü telgrafından çıkan asıl soru, Oskar'ın doğum gününe dek olan yedi ayı nasıl geçirdiğidir.

Brinnlitz sakinleri sürekli bir şekilde yapılan teftiş ve kontrolleri anımsıyorlar. D Şubesi yetkilileri ve Teçhizat Denetim Kurulu mühendisleri fabrikayı ellerindeki kontrol listeleriyle sinsice gözetim altında tutuyorlardı. Oskar bu yetkililerle sürekli öğlen veya akşam yemekleri yiyor, onları konyak ve domuz etiyle yumuşatıyordu. Son zamanlarda Reich sınırları içinde böylesine güzel yemekler yenmiyordu. Torna tezgâhlarında, fırınlarda ve metal preslerinde çalışmış olan Yahudiler, bu yetkililerin teftiş sırasında buram buram alkol koktuklarını ve fabrikayı turlarken sendelediklerini hatırlıyorlar. Savaş zamanının son teftişlerinden birinde, Schindler'in onu dostluk gösterileriyle, yemekler ve içkiyle baştan çıkaramayacağı konusunda böbürlenen bir yetkiliye dair, bütün tutukluların anlattıkları bir hikâye vardır. Hikâyeye göre Oskar bu adamı yatakhanelerden fabrika alanına inen merdivenlerden aşağıya iterek onun yuvarlanmasını ve kafasıyla bacağını kırmasını sağladı. Ancak Brinnlitz sakinleri bu çetin cevizin kim olduğunu hatırlayamıyorlar. Bir kişi bu yetkilinin Moravya SS şefi Rasch olduğunu iddia ediyor. Oskar ise resmi olarak hiçbir isim vermemiştir.

Bu kıssadan çıkarılan sonuç, insanların Oskar'ı bütün olasılıkları gözden geçirip, çalışanları için elinden geleni ardına koymayan biri olarak gördükleridir. Ve itiraf edilmelidir ki, ilahi adalet gereği, tutukluların bu tür masallar üretmeye hakları vardır, çünkü bu kişiler zamanın en büyük tehlikesiyle karşı karşıya olan kimselerdi. Eğer inandıkları masal onları yarı yolda bıraksaydı, buna inanmanın cezasını en acı şekilde öderlerdi.

Brinnlitz'in teftişlerden sağ salim kurtulmasının diğer bir sebebi ise, Oskar'ın kalifiye işçilerinin durmak bilmeyen hileleriydi. Fırınların kalibresi elektrik teknisyenleri tarafından diledikleri gibi ayarlanıyordu. Böylece fırının içi istenen sıcaklığın belki de yüzlerce derece altındayken ibre doğru sıcaklığı gösteriyordu. Oskar silahlı kuvvetler müfettişlerine, "Üreticilere mektup gönderdim," diyerek çıkarları zarar görmüş olan kederli, şaşkın üretici rolünü oynuyordu. Beceriksiz Alman denetçilerini suçluyordu. Sorunlar çözülür gibi göründüğünde ortaya yeniden "başlangıçla ilgili birtakım zorluklardan" dert yanıyor ve gelecekteki kalitesiz mühimmat hacmi için zemin hazırlıyordu.

Dışarıdan bakıldığında alet edevat ve fırın bölümlerinde her şey normal görünüyordu. Görünüşe göre makineler kusursuzca ayarlanmışlardı, fakat gerçekte bir mikro milimetre kadar hata payları vardı. Mühimmat müfettişlerinin birçoğu oradan yalnızca sigara ve içkilerden oluşan hediyelerle değil, aynı zamanda da bu namuslu ve düzgün Alman'ın başa çıkmaya çalıştığı sıkıntılı durum nedeniyle ona karşı duydukları büyük bir anlayış ve acıma duygusuyla ayrılıyorlardı.

Stern ilerleyen yıllarda, Oskar'ın diğer Çekoslovakyalı mermi üreticilerinden kasalar dolusu mermi getirttiğini ve teftişler sırasında bunları kendi üretimiymiş gibi gösterdiğini söyleyecekti. Pfefferberg de aynı şeyleri ifade etmektedir.

Durum her ne olursa olsun, Oskar'ın türlü hokkabazlıkları sayesinde Brinnlitz varlığını sürdürmeyi başarıyordu.

Oskar kimi zaman yerel muhalifleri etkilemek adına önemli subayları fabrika turuna çıkarıp, sonrasında da güzel bir akşam yemeğine davet ediyordu. Ancak bu subaylardan hiçbiri mühendislik ve mühimmat üretiminden anlayan kimseler değildi. *Herr Direktor*'un Pomorska Sokağı'nda misafir edilmesinden beri Liepold, Hoffman ve yerel Parti *Kreisleiter*, vilayet yetkilileri veya Berlin kodamanlarından akıllarına gelen herkese Oskar'dan, onun etik değerlerinden, bağlantılarından, ırksal ve cezai yasaları çiğnemesinden dert yanan şikâyet mektupları gönderiyorlardı. Sussmuth onu Troppau'ya gelen mektup yağmurundan haberdar etmişti. Bu nedenle Oskar Ernst Hahn'ı Brinnlitz'e davet etti. Hahn Berlin'deki, SS birlikleri ve mensupların ailelerinden sorumlu dairenin yönetimindeydi. Oskar kötü karakterli serserilerin geleneksel yapmacıklığını takınarak, "O adam dillere destan bir alkolikti," demiştir. Hahn yanında çocukluk arkadaşı Franz Bosch'u da getirmişti. Oskar'ın daha önce belirttiği gibi Bosch da "iflah olmaz bir alkolikti" ve bunun yanında, Gutter ailesinin katiliydi. Ancak Oskar onun hakkındaki küçümseyici fikirlerini kendine saklayarak, halkla olan ilişkilerini sağlamlaştırmak adına Bosch'u kusursuzca ağırlamaya karar vermişti.

Hahn kasabaya geldiğinde üzerinde tıpkı Oskar'ın umduğu gibi görkemli, tertemiz bir üniforma vardı. Üniformanın üzeri şeritler ve nişanlarla süslenmişti çünkü Hahn, Parti'nin en görkemli zamanlarından beri SS teşkilatının içinde yer alan kimselerdendi. Göz kamaştırıcı bir *Standartenführer* rütbesine sahip olduğundan, en az bu rütbe kadar göz kamaştırıcı bir de emir eri bulunuyordu.

Liepold kamp sınırları dışındaki kiralık evinden ziyaretçiler için verilen yemeğe çağırılmıştı ve yemeğin başından beri oldukça huzursuz görünüyordu. Bunun sebebi

Hahn'ın görünüşe göre Oskar'a bayılıyor olmasıydı. Bütün alkolikler ona bayılırdı. Oskar daha sonraları bu ziyaretçileri ve onların üniformalarını "şatafatlı" olarak nitelendirecekti. Ama en azından Liepold artık uzak diyarlardaki yetkililere şikâyet mektupları yazdığı takdirde bu mektupların muhtemelen Oskar'ın eski âlemci dostlarından birinin masasına koyulacağına ve bu durumun Oskar yerine onun açısından tehlike arz edeceğine ikna olmuştu.

Oskar ertesi sabah arabayla Zwittau'dan geçtiği sırada yanındaki Berlinli adamlarla gülüşürken görüldü. Yerel Naziler kaldırımlarda esas duruşa geçerek bu tantanalı Reich gösterisine selam verdiler.

Ancak Hoffman diğerleri gibi kolayca boyun eğmeyecekti. Brinnltiz'deki üç yüz kadın işçinin, Oskar'ın deyimiyle, "iş bulma şansları sıfırdı". Fabrikadaki birçok kadının günlerini örgü örerek geçirdiği etrafta zaten konuşuluyordu. 1944 yılının kış aylarında, tek kıyafetleri çizgili hapishane üniforması olan kimseler için örgü örmek boş bir hobiden ibaret değildi. Fakat Hoffman, Schindler kadınlarının bileşikteki yün çuvallarından çaldıkları yünler için SS birliğine bir şikâyette bulundu. Bunun bir skandal olduğunu ve Schindler'in sözde mühimmat bölümün gerçek yüzünü gösterdiğini düşünüyordu.

Oskar, Hoffman'ı ziyaret ettiğinde, yaşlı adamın muzaffer bir ruh hali içerisinde olduğunu gördü. Hoffman, "Seni uzaklaştırmak için bir imza kampanyası başlatıp Berlin'e gönderdik," dedi. "Bu sefer fabrikanın ırksal ve ekonomik kanunlara aykırı bir şekilde işletildiğine dair yeminli ifadelere de yer verdik. Fabrikayı devralıp onu bir şeye benzetmesi için Brno'dan malul bir *Wehrmacht* mühendisi aday gösterildi."

Oskar onu dinledi, özür diledi ve pişmanmış gibi görünmeye çalıştı. Sonra Berlin'deki Albay Erich Lange'ye telefon ederek, Zwittau'daki Hoffman tayfasından gönderilen

imzalara el koymasını istedi. Bu mahkeme dışı uzlaşma Oskar'a yine de tam 8.000 RM'a mal oldu. Bunun yanında, sivil ve Partili Zwittau yetkilileri onu kış boyunca rahatsız etmeye, vatandaşların fabrika çalışanları hakkında yaptıkları şikâyetlerden ve kanalizasyon sisteminin durumundan haberdar etmek için kasabaya çağırmaya devam ettiler.

*

İyimser Lusia'nın SS müfettişleriyle, geleneksel Schindler yöntemini temsil eden kişisel bir deneyimi oldu.

Lusia hâlâ kilerdeydi ve kış boyunca orada kalacaktı. Diğer kızlar iyileşerek toparlanmak üzere üst kata çıkarılmışlardı. Ama Lusia, Birkenau'nun onu sınırsız bir şekilde zehirle doldurduğunu düşünüyordu. Ateşi sürekli yükselmeye devam ediyordu. Eklemleri iltihaplanmıştı. Koltukaltlarında çıbanlar çıkıyordu. Çıbanlardan biri patlayıp iyileşmeye başladığında yerine yenisi çıkıyordu. Dr. Handler, Dr. Biberstein'ın tavsiyelerine karşı gelerek çıbanlardan bazılarını mutfak bıçağıyla deliyordu. Lusia hayalet gibi bembeyaz bir suratla ve etrafa hastalık bulaştırır bir halde kilerde kalıp güzelce beslenmeye devam ediyordu. Avrupa'nın geniş toprakları içinde, yaşayabileceği tek yerin orası olduğunun farkındaydı. O zaman bile bunun bilincindeydi ve bütün kıtada süregelen çatışmanın o kilerde, toprağın altında yatarken geçip gitmesini diliyordu.

Fabrikanın altındaki o sıcak delikteyken gece ve gündüz kavramları anlamını yitiriyordu. Kilerin tavanındaki kapının ansızın açılıvermesi de anlamsız olabilirdi. Lusia, Emilie Schindler'in onu kontrol etmek için sessizce içeri gelmesine alışıktı. Ancak merdivenlerden inen botların sesini duyduğunda gerildi. Bu sesler ona eski *Aktion*'ları hatırlatıyordu.

Ama gelen kişi, yanında iki tane Gross-Rosen subayı bulunan *Herr Direktor*'du. Adamların botları sanki Lusia'yı ezip geçiyormuşçasına merdivenleri çatırdatıyordu. Adamlar loş ışıkta kazanlara ve Lusia'ya göz gezdirirken Oskar

onların yanında bekliyordu. Lusia o anda, belki de o günkü rüşvetin kendisi olabileceğini fark etti. Yetkililerin geldikleri yere tatmin olmuş bir şekilde dönebilmeleri için feda edilmesi gereken şey... Yatağının bir kısmı kazanlar tarafından gizleniyordu, ama Oskar onu saklamak için hiçbir çaba göstermedi; hatta yavaşça yürüyerek yatağın ucuna kadar ilerledi. İki SS subayının da yüzleri kızarmıştı ve ikisi de sendeliyordu. Oskar bu sayede Lusia'yla konuşma fırsatı buldu. Sözleri müthiş derecede sıradandı, ancak Lusia onları hayatının sonuna dek unutmayacaktı: "Endişelenme. Her şey yolunda." Yetkililere onun bulaşıcı bir hastalığının olmadığını kanıtlamak istercesine, Lusia'ya biraz daha yanaştı.

Duygusuz bir sesle, "Bu kız bir Yahudi," dedi. "Onu *Krankenstube*'ye yatırmak istemedim. Eklemleri iltihaplı. Hiçbir koşulda kurtulma ihtimali yok. Doktorlar ona otuz altı saatten daha az bir süre biçiyorlar."

Sonra sıcak su, suyun nereden geldiği ve bit temizleme istasyonu için çekilen buhar boruları hakkında laf kalabalığı yapmaya başladı. Göstergeleri, boruları ve pistonları işaret etti. Sanki belirgin bir niteliği yokmuş ve sadece mekanizmanın bir parçasıymış gibi, Lusia'nın yatağının üzerinden eğiliyordu. Lusia nereye bakacağını bilemiyor, gözlerini kapatsın mı, yoksa açık mı tutsun kestiremiyordu. Komadaymış gibi davranmaya çalıştı. Bu biraz fazla yapmacık olabilirdi, ancak Lusia o anda bunu düşünemiyordu. Oskar adamları aceleyle yukarı çıkarırken ona ihtiyatlı bir şekilde gülümsedi. Lusia altı ay daha orada kalacak ve bahar geldiğinde, değişmiş bir dünyada, kadınlığına tekrar kavuşmuş olarak, topallaya topallaya yukarı çıkacaktı.

*

Oskar kış ayları boyunca bağımsız bir cephanelik oluşturdu. Bu konuda da her zamanki efsanelere rastlıyoruz: Bazıları silahların kış sonunda Çekoslovakyalı yer altı

örgütlerinden alındığını iddia ediyor. Ama Oskar 1938 ve 1939 yıllarında gözle görülür bir Nasyonal Sosyalist olduğu için Çeklerle herhangi bir alışveriş yapmaktan kaçınması olasıdır. Bu nedenle silahların pek çoğu, Moravya SS ve polis şefi *Obersturmbannführer* Rasch vesilesiyle elde edilmişti. Bu ufak cephane zulası karabinalar, otomatik silahlar, birkaç tane tabanca ve birkaç el bombasından oluşuyordu. Oskar daha sonraları bu faaliyetini düşüncesizce dile getirecek ve cephaneyi "fabrikasını koruma bahanesiyle, Rasch'ın eşine verdiği bir elmas yüzüğün sayesinde elde ettiğini" söyleyecekti.

Oskar, Rasch'ın Brno'daki Spilberk Kalesi'nde bulunan bürosunda ne gibi bir gösteri sergilediğinin detaylarına inmemiştir. Ancak bunu hayal etmek hiç de zor değildir. Savaş gittikçe dallanıp budaklanırken kölelerinin isyana teşebbüs etmesinden endişelenen *Herr Direktor*, zenginlere yaraşır bir biçimde, elindeki otomatik silahla, öncelikle onu çok daha kötü bir senaryodan kurtarmak için eşini, sonra da kendini büro masasında öldürmeyi göze alıyordu. Bahsi geçen *Herr Direktor* ayrıca Rusların bir gün fabrika kapısına dayanmaları olasılığını da düşünüyordu. "Sivil mühendislerim Fuchs ve Schoenbrun'a, dürüst teknisyenlerime ve Alman sekreterime direnmek için bir şans tanımalıyım. Elbette bu fazlasıyla iç karartıcı bir senaryo. Bunun yerine bizlere hitap eden konulardan bahsetsem daha iyi olur, *Obersturmbannführer*. Altın mücevherlere karşı olan tutkunuzu biliyorum. Size geçen hafta elime geçen parçalardan bir örnek sunabilir miyim?"

Elmas yüzük böylece Rasch'ın kayıt defterine konarken Oskar, "Bunu görür görmez aklıma Frau Rasch geldi," diye mırıldandı.

Oskar silahları elde ettikten sonra sahte damga imalatçısı Bejski'nin erkek kardeşi Uri'yi cephanelik bekçisi olarak görevlendirdi. İnsanlar Uri'nin, Schindler'in evladıymışçasına

onun mahrem alanlarına girip çıkabildiğini fark ettiler. Emilie de onu çok seviyordu ve bu yüzden ona dairesinin anahtarlarını bile vermişti. Frau Schindler, Spira'nın hayatta kalmayı başaran oğluna da bir anne gibi yaklaşıyordu. Spira'yı düzenli olarak mutfağına çağırıyor ve ona üzerine margarin sürülmüş beyaz ekmek veriyordu.

Uri eğitmek üzere tutuklular arasından ufak bir grup oluşturduktan sonra onları teker teker Salpeter'in deposuna götürmeye ve onlara *Gewehr* 41 W tüfeklerini nasıl kullanacaklarını öğretmeye başladı. Böylece zaman içinde, her birinde beş kişi bulunan komando mangaları kuruldu. Bejski'nin eğittiklerinden bazıları Lutek Feigenbaum gibi genç oğlanlardı. Diğerleri ise Pfefferberg gibi eski Polonya askerleri veya Schindler tutuklularının "Budzynliler" diye adlandırdıkları diğer kişilerdi.

Budzynliler, Yahudi subaylar ve Polonya Ordusu askerlerinden oluşuyordu. Bu kimseler Budzyn çalışma kampının, *Untersturmführer* Liepold'ün yönetimindeki tahliye sürecinde bulunmuşlardı. Liepold onları yeni komutasıyla birlikte Brinnlitz'e getirmişti. Yaklaşık elli kişiden oluşuyorlar ve Oskar'ın mutfağında çalışıyorlardı. Tutuklular, onların oldukça politik bireyler olduklarını anımsıyor. Bu kişiler Budzyn'deki tutuklulukları sırasında Marksizm'i öğrenmişlerdi ve Komünist bir Polonya hayali kuruyorlardı. Bu nedenle Brinnlitz'de, görüp görebilecekleri en apolitik kapitalist olan Oskar Schindler'in sıcacık mutfağında yaşıyor olmaları oldukça ironik bir durumdu.

Siyonistlerin yanı sıra tutuklular arasındaki, yalnızca kendilerine kurtuluş sağlayacak bir politika güden bu dostane gruplar iyiye işaretti. Bu kimselerden birçoğu Uri Bejski'den otomatik silah eğitimi alıyorlardı, çünkü otuzlu yılların Polonya Ordusu'nda hiç böyle gelişmiş silahlar kullanmamışlardı.

Eğer Frau Rasch kocasının Brno'daki son nüfuzlu günlerinde yapılan bir partide, mesela kalede yapılan bir resital sırasında Oskar Schindler'den gelen elmas yüzüğüne dalıp gitmişse, orada kendisinin ve *Führer*'in en korkunç karabasanlarından birini görmüş olmalıydı. Silahlı ve Marksist bir Yahudi.

36. BÖLÜM

Oskar'ın, Amon ve Bosch dâhil eski âlemci dostları, bazen onu Yahudi virüsünün bir kurbanı olarak görüyorlardı. Bu mecazi bir terim değildi. Gerçek anlamda böyle bir şeyin varlığına inanıyorlar ve kurbanları hiçbir şekilde sorumlu tutmuyorlardı. Bunun başka iyi adamların başına geldiğine de tanık olmuşlardı. Beyninin belirli kısımları yarı-bakteriyel, yarı-büyülü bir esaretin pençesine düşüyordu. Eğer onlara bu esaretin bulaşıcı olup olmadığını sorsaydınız, "Evet, hem de nasıl," cevabını alırdınız. Bu kişiler, *Oberleutnant* Sussmuth'u da hastalığın belirgin bulaşıcılığına bir örnek olarak görüyorlardı.

Bunun sebebi, Oskar ve Sussmuth'un 1944-45 kışında 3.000 'den fazla kadını Auschwitz'den çıkarabilmek için iş birliği yapmış olmalarıydı. Kadınlar 300 veya 500 kişilik gruplar halinde kamptan çıkarılıp, Moravya'daki ufak çaplı alt kamplara yerleştirilmişlerdi. Oskar bu süreçte itibarını ve esnaf ağzını kullanmış, operasyonlar için gerekli rüşvet işlerinin icabına bakmıştı. Sussmuth ise evrak işlerini halletmişti. Moravya'nın tekstil fabrikaları iş gücü sıkıntısı çekiyordu ve Hoffman'ın aksine bütün fabrikatörler Yahudilerin Moravya'daki varlıklarından rahatsız değildi. Moravya'daki en az beş Alman fabrikası (Freudenthal, Jagerndorf, Liebau,

Grulich ve Traytenau'daki fabrikalar) bu kadınları işe alarak onlar için fabrikada birer kamp oluşturmuştu. Bu tür fabrikalardan hiçbiri cennete benzemiyordu ve SS mensupları fabrika yönetimlerinde Liepold'ün olmayı hayal bile edemeyeceği ölçüde baskındı. Oskar daha sonraları alt kamplardaki bu kadınları "katlanılabilir muamele altında yaşayanlar" olarak nitelendirecekti. Ancak tekstil kamplarının oldukça ufak çaplı olmaları bu kadınların hayatta kalmalarına yardımcı oluyordu çünkü bu kamplarda görevlendirilen SS mensupları yaşlı ve gevşeklerdi; ayrıca diğerleri kadar fanatik olmadıkları açıktı. Kadınlar tifüsten sakınmak, açlık hissini ise kaburgalarının altındaki bir yük gibi taşımak zorundaydılar. Ama bu ufak ve neredeyse kırsal yapılaşmalar, bahar aylarında büyük kampların birçoğunun alacağı imha emirlerinden kurtulabilecekti.

Eğer Sussmuth'a Yahudi mikrobu bulaşmışsa, o halde Oskar Schindler'in bütün organları ele geçirilmiş demekti. Oskar, Sussmuth vesilesiyle otuz tane daha maden işçisi talep etti. Oskarın o dönemde üretime karşı olan ilgisini tamamen kaybettiği basit bir gerçektir. Fakat zihninin tarafsız kısmı sayesinde tesisinin, D Şubesi'nin gözünde, varlığını sürdürebilecek kadar değerinin olması adına daha fazla kalifiye iş gücüne sahip olması gerektiğini görebiliyordu. Çılgın kış aylarında yaşanan olaylara baktığınızda, Oskar'ın bu otuz işçiyi torna ve imalat tezgâhlarından anladıkları için değil, sadece fazladan otuz kişi oldukları için istediğini görebilirsiniz; onun bu kişileri Emilie'nin duvarında asılı duran, kalbi alev almış İsa figürünün temsil ettiği katıksız tutkuyla istediğini söylemek pek mantıksız değildir. Bu hikâyeyi anlatırken *Herr Direktor*'u bir aziz gibi göstermekten kaçınmaya çalıştığım için nefsine aşırı düşkün Oskar Schindler'i ruhların kurtarıcısı gibi göstermek de kanıt gerektirmektedir.

Bu otuz maden işçisi arasında yer alan Moshe Henigman, ihtimalsiz gibi görünen bu kurtuluş hikâyesini anlatıyor. Noel'den birkaç hafta sonra Auschwitz III'ün taş ocaklarında, Krupp Weschel-Union teçhizat fabrikası, Alman Toprak ve Taş fabrikası, Farben sentetik petrol tesisi ve uçak söküm işletmesi gibi yerlerde çalışan 10.000 mahkûm sıraya dizilerek Gross-Rosen'e doğru yürütüldü. Belki de mahkûmların Aşağı Silezya'ya vardıklarında o bölgedeki fabrika kamplarına dağıtılmaları planlanıyordu. Plan gerçekten böyleyse bile, bu durum onlara eşlik eden kadın ve erkek SS mensuplarının gözünden kaçıvermişti. Ayrıca kışın gaddar soğuğu ve savaşın gidişatı dikkate alınmamıştı; sıradaki mahkûmların nasıl besleneceği ise hiç kimsenin aklına gelmemişti. Her yeni duraktan sonra mahkûmlardan topallayanlar ve öksürenler ayıklanıyor ve idam ediliyordu. Henigman'ın söylediğine göre on gün içinde 10.000 kişiden yalnızca 1.200 tanesi hayatta kalmayı başardı. Konev'in kuzeydeki Rus birlikleri Vistula'yı aşarak Varşova'nın güneyine ilerlemiş ve mahkûmların güneybatıdaki güzergâhını zapt etmişti. Sayıca azalan grup bu nedenle Opole yakınlarındaki bir SS bileşiğine götürüldü. Bu yerin kumandanı mahkûmları sözlü mülakata tabi tuttu ve kalifiye işçilerin listesi çıkarıldı. Bu ayıklama süreci devam ederken, liste dışı kalanlar vurularak öldürülüyorlardı. Adı haykırılan bir adam ne ile karşılaşacağını kestiremezdi; bu bir parça ekmek veya bir kurşun olabilirdi. Fakat Henigman, adı çağırıldığında bir SS mensubu ile bir *Kapo*nun gözetimine verildi ve gideceği güzergâh değiştirilerek güneye yollandı. Henigman, "Yolculuk için yanımıza yiyecek verilmişti," diye ifade ediyor. "Bu daha önce görülmemiş bir şeydi."

Henigman daha sonra Brinnlitz'e varmanın o muhteşem gerçek dışılığını anımsıyor. "Kadınlar ve erkeklerin bir arada çalıştığı, *Kapo*ların veya dayağın olmadığı kampların hâlâ var olduğuna inanamadık." Henigman'ın verdiği tepki

az da olsa abartılıydı, çünkü Brinnlitz'de cinsler arası ayrım mevcuttu. Ara sıra da Oskar'ın sarışın kız arkadaşı tokadını birilerinin suratına indiriyordu. Bir keresinde de Kumandan Liepold mutfaktan patates çaldığını öğrendiği genç bir oğlanı bütün gün avludaki bir tabure üzerinde bekletmişti. Taburede duran çocuğun ağzında mutfaktan çaldığı patates, çenesinde ise ağzından akan salyalar vardı ve önündeki pankartta "BEN BİR PATATES HIRSIZIYIM!" yazıyordu.

Fakat Henigman'a göre bu tür şeyler anlatılmaya bile değmezdi. "Bir insan, cehennemden çıkıp cennete gittiğinde duyduğu hisleri nasıl tarif edebilir ki?"

Oskar, Henigman'ı gördüğünde ona biraz kilo alması gerektiğini söyledi. *Herr Direktor*, "Çalışmaya hazır olduğunda gözetmenlere haber verirsin," demişti. İşletme prensiplerinde böylesine keskin ve tuhaf bir değişimle karşılaşan Henigman yalnızca sakin bir çayıra gelmediğini, bunun yanında aynanın öteki tarafına da geçmiş olduğunu düşündü.

Otuz kalaycı, on bin kişinin yalnızca ufak bir parçasıydı. Bu nedenle, Oskar'ın yalnızca ufak çaplı, ikincil bir tanrı olduğunu söylememiz gerekir. Ama herhangi bir tanrı gibi, Goldberg ile Helen Hirsch'i eşit bir şekilde kurtarmış; Dr. Leon Gross ile Henry Rosner'i ise eşit şekilde kurtarmaya çalışmıştı. Oskar aynı cömert eşitlik ilkesine dayanarak, Moravya bölgesindeki Gestapo'yla pahalı bir anlaşma yaptı. Bu anlaşmanın yapıldığını biliyoruz, ancak Oskar'a ne kadara mal olduğunu bilmiyoruz. Fakat yine de bir servete mal olduğunu tahmin edebiliriz.

Benjamin Wrozlawski adlı bir mahkûm bu anlaşmanın maddelerinden biriydi. Wrozlawski eskiden Gliwice çalışma kampında kalıyordu. Gliwice, Henigman'ın kampının aksine Auschwitz bölgesinde değildi fakat Auschwitz'e bağlı olabilecek kadar yakın bir yerdeydi. Konyev ve Jukov 12 Ocak tarihinde saldırılarını gerçekleştirdiklerinde, Höss'ün görkemli imparatorluğu ve yakınındaki bütün uydular doğrudan

işgal edilme tehlikesi altında kaldı. Gliwice mahkûmları *Ostbahn* vagonlarına bindirilerek Fernwald'a doğru gönderildiler. Wrozlawski ve Roman Wilner adlı arkadaşı vagonun tavanındaki gevşek havalandırma deliğinden bir şekilde kaçmayı başardı. Ama kaçmaya çalışan mahkûmlar tavanın üstündeki muhafızlar tarafından vuruluyordu. Wilner bu kaçış sırasında yaralandı, ancak yolculuk yapabilecek durumdaydı. Arkadaşı Wrozlawski ile birlikte kaçmayı başararak Moravya sınırındaki sessiz kasabalardan geçtiler. En sonunda bu kasabalardan birinde tutuklandılar ve Troppau'daki Gestapo bürosuna götürüldüler.

Oraya vardıktan ve üzerleri aranarak bir hücreye koyulduktan sonra, Gestapo mensuplarından biri hücreye geldi ve başlarına kötü bir şey gelmeyeceğini söyledi. İkilinin Gestapo mensubuna inanmak için hiçbir sebepleri yoktu. Gestapo, Wilner'i yaralı olmasına rağmen bir hastaneye sevk etmeyeceğini, aksi takdirde orada alıkonularak kamp sistemine geri gönderileceğini söyledi.

Wrozlawski ve Wilner neredeyse iki hafta boyunca o hücrede kapalı kaldılar. Gestapo'nun Oskar'a ulaşması ve onunla fiyat konusunda pazarlık etmesi gerekiyordu. Bu süre boyunca hücreye gelen Gestapo onlarla sanki koruma amacıyla gözaltına alınmışlarcasına konuşmaya; tutuklular ise bunun çok saçma olduğunu düşünmeye devam ettiler. Kapı açıldığında ve dışarı çıkarıldıklarında, kurşuna dizileceklerini düşündüler. Fakat bunun yerine bir SS muhafızıyla birlikte tren istasyonuna götürülüp, Brno'ya doğru yola çıkarıldılar.

Brinnlitz'e varmak ikisi için de, tıpkı Henigman için olduğu gibi sürreal, enfes ve aynı zamanda korkutucu bir deneyimdi. Wilner; Dr. Handler, Lewkowicz, Hilfstein ve Biberstein'ın gözetimi altında kliniğe yatırıldı. Wrozlawski ise çok geçmeden öğreneceği olağandışı amaçlarla fabrikanın bir köşesinde kurulan bir çeşit nekahethaneye alındı.

Herr Direktor onları ziyaret ederek, kendilerine nasıl hissettiklerini sordu. Bu akla hayale sığmayan soru ve etrafında olan bitenler Wrozlawski'yi ürküttü. Yıllar sonra ifade edeceği üzere, "bu hastanenin tıpkı diğer kamplarda olduğu gibi insanları idama hazırlıyor olduğundan" korkmuştu. Kıvamlı Brinnlitz lapasıyla besleniyor ve Schindler'i sıklıkla görüyordu. Ama itiraf etmiş olduğu üzere, hâlâ kafası karışıktı ve Brinnlitz fenomenini algılamakta zorluk çekiyordu.

Oskar'ın il merkezindeki Gestapo yetkilileriyle yaptığı anlaşmaya göre SS tarafından yakalanan kaçaklar tıklım tıklım durumdaki Brinnlitz kampına dâhil edilecekti. Bu kaçaklardan her biri ya yürütülen bir gruptan ayrılmış, ya da sığır vagonlarından atlamıştı. Kokuşmuş hapishane kıyafetleriyle özgür kalmaya çalışmışlardı. Yasal olarak her birinin kurşuna dizilmesi gerekirdi.

*

Dr. Steinberg 1963 yılında Tel Aviv'de yaptığı bir konuşmada Oskar'ın vahşi, bulaşıcı ve koşulsuz cömertliğinin bir örneğini daha dile getirdi. Steinberg, Südet tepelerindeki ufak bir çalışma kampının doktoruydu. Silezya Rusların eline geçtiği için Liberec Gauleiter'i, çalışma kamplarını ahlaklı Moravya topraklarından uzak tutmakta başarılı olamamıştı. Steinberg'in mahkûmu olduğu kamp, dağlık bölgeye dağılmış irili ufaklı birçok kamptan bir tanesiydi. Burası bazı belirsiz uçak parçaları üreten bir *Luftwaffe* kampıydı. Kampta toplam dört yüz işçi çalışıyordu. Steinberg'in ifadesine göre tutukluların tayınları kıt, iş yükü ise acımasızdı.

Steinberg, Brinnlitz kampı hakkındaki bazı dedikoduları merak ettiği için bir geçiş izni ile bir kamyon ödünç almayı başardı ve Oskar'ı görmeye gitti. Ona *Luftwaffe* kampındaki ümitsiz durumu anlattı. Steinberg, Oskar'ın Brinnlitz'deki depoların kapılarını ona hiç düşünmeden açtığını söylüyor. Oskar'ın aklını meşgul eden asıl soru, Steinberg'in neye dayanarak Brinnlitz'e gelip erzak ve malzeme alabileceğiydi.

Sonuç olarak onun Brinnlitz doktorlarından düzenli tıbbi yardım alacağı bahanesinde karar kılındı.

Bu olaydan sonra Steinberg haftada iki kez Brinnlitz'i ziyaret ederek, yanında bir miktar ekmek, irmik, patates ve sigarayla kendi kampına geri dönmeye başladı. Schindler depoda olduğu günler Steinberg'i gördüğünde, hiçbir şey söylemeden arkasını dönüp uzaklaşıyordu.

Steinberg oradan tam olarak kaç kilo gıda maddesi aldığını söylemese de, tıbbi bir bakış açısıyla, Brinnlitz yiyeceği olmasaydı *Luftwaffe* kampındaki en az elli mahkûmun bahar mevsimini göremeden ölmüş olacağını belirtmiştir.

Fakat Auschwitz'deki kadınların kurtuluşundan sonra en hayret verici olay, Goleszów kurtarmasıydı. Goleszów, Auschwitz III dâhilindeki bir taş ocağı ve çimento fabrikasıydı ve SS'e ait olan Alman Toprak ve Taş fabrikasının ana merkeziydi. Otuz maden işçisi olayında değindiğimiz üzere, 1945 yılının Ocak ayında Auschwitz derebeylikleri dağıtılmış ve ay ortasında Goleszów'daki yüz yirmi tane taş ocağı işçisi sığır vagonlarına bindirilmişti. Yolculukları bütün mahkûmlarınki kadar zorlu geçmiş olsa da, birçoğunkinden çok daha güzel bir şekilde sonuçlandı. Goleszów çalışanları gibi bütün Auschwitz tutuklularının o ay hummalı bir taşınma telaşı içerisinde olduğunu söylemeden geçmeyelim. Dolek Horowitz Mauthausen'e gönderilmişti. Ancak küçük Richard diğer çocuklarla birlikte arkada bırakılmıştı. Ruslar onu ayın sonlarına doğru Auschwitz'de SS mensupları tarafından terk edilmiş bir halde bulacaklar ve Richard ile diğer çocukların, birtakım tıbbi deneyler için alıkonduğunu ortaya çıkaracaklardı. Henry Rosner ve dokuz yaşındaki Olek (görünüşe göre Olek bir noktadan sonra laboratuvar için gereksiz bulunmuştu) Auschwitz'de bir sıraya dizilerek elli kilometre boyunca yürütülmüşlerdi ve sıranın gerisinde kalanlar alışıldığı üzere vurularak öldürülmüştü. Sosnowiec'e geldiklerinde yük vagonlarına

bindirilmişlerdi. Çocukları yetişkinlerden ayırmakla görevli bir SS muhafızı özel bir nezaket gösterisi olarak Olek'in Henry ile aynı vagona binmesine göz yummuştu. Vagon o kadar kalabalıktı ki, herkesin ayakta durması gerekiyordu. Fakat mahkûmlar soğuk ve susuzluk yüzünden ölmeye başladıklarında, Henry'nin "akıllı bir Yahudi" olarak tanımladığı biri onları kıyafetlerinden tavandaki at kancalarına asmıştı. Bu şekilde hâlâ hayatta olanlara daha fazla yer açılıyordu. Henry oğlunun biraz daha rahat edebilmesi için onu da ölen adamlar gibi battaniyeyle kancalara asmayı düşündü. Bu durum çocuğa daha rahat bir yolculuk sağlamakla kalmadı. Olek, istasyon ve manevra hatlarında durduklarında, raylardaki Almanlara haykırarak parmaklıklardan içeri kartopu fırlatmalarını istedi. Kartopu vagonun tavanına çarpınca dağılıyor ve içeriyi nemlendirip, susuz adamlara birkaç damla hayat sunuyordu.

Trenin Dachau'ya varması yedi gün sürdü ve Rosner'lerin vagonunda bulunan mahkûmların yarısı bu süreçte hayatını kaybetti. Son durağa vardıklarında vagonlarının kapısı açıldı ve bir ceset dışarıya yuvarlandı. Olek ise vakit kaybetmeden alt takımlara uzanarak bir buz sarkıtı kopardı ve onu açgözlü bir şekilde yalamaya başladı. 1945 yılının Ocak ayında Avrupa'daki tren yolculukları işte böyle geçiyordu.

Goleszów taş ocağı çalışanlarının yolculukları ise daha berbattı. Oradan kalkan iki yük vagonunun hâlâ *Yad Vashem* arşivlerinde bulunan faturaları, on günden fazla süren bu yolculuğun aç, susuz ve soğuktan donmuş olarak geçtiğini gösteriyor. On altı yaşındaki R adlı bir oğlan, susuzluklarını gidermek için iç duvarlardaki buzu kazıdıklarını hatırlıyor. Bu vagondaki mahkûmlar, Birkenau'ya vardıklarında bile dışarı çıkarılmadılar. Kamptaki öldürme süreci son hiddetli günlerini yaşıyordu. Vagonlardaki mahkûmlar için zamanları yoktu. Goleszów vagonları manevra hatlarında terk edildiler, başka lokomotiflere iliştirildiler, 80 kilometre

boyunca sürüklenip tekrar lokomotiften çözüldüler. Vagonlar rotaları değiştirilerek çeşitli kampların kapılarına götürüldüğünde ise kamp kumandanları, endüstri açısından işe yaramaz hale geldikleri gerekçesiyle içindeki mahkûmları kabul etmedi. Buna karşın, her halükarda bütün kamplar ranza ve tayın açısından kendi sınırlarını zorlamaktaydı.

Vagonlar, ocak ayı sonunda bir şafak vakti bir kez daha lokomotiften ayrılarak Zwittau'daki tren bakım istasyonunda terk edildiler. Oskar'ın depodaki bir arkadaşı ona telefon ederek, vagonların içinden tırmalama sesleri ve haykırışlar geldiğini söyledi. Bu yakarışlar birçok farklı dildeydi çünkü kapana kısılmış adamlar anlatıldığına göre Slovak, Leh, Çek, Alman, Fransız, Macar, Hollandalı ve Sırplardan oluşuyordu. Onu arayan bu arkadaşı büyük olasılıkla Oskar'ın eniştesiydi. Oskar, eniştesinden iki vagonu Brinnlitz manevra hattına sokmasını istedi.

Stern, o sabah havaya dehşetli bir soğuğun hâkim olduğunu (-30 C°) söylüyor. Titizliğiyle bilinen Bibestein bile en azından eksi 20 derece olduğunu doğruluyor. O sabah yatağından kaldırılan Poldek Pfefferberg kaynak takımlarını aldı ve vagonların donarak demir gibi sertleşmiş kapılarını kesip açmak için manevra hattına yollandı. Pfefferberg de içeriden gelen tüyler ürpertici yakarışları duyabiliyordu.

Kapılar nihayet açıldığında karşılaştıkları manzarayı betimlemek zordur. Her bir vagonun orta kısmında, donmuş cesetlerden oluşan birer piramit vardı ve cesetlerin uzuvları çılgınca eğilip bükülmüştü. Hâlâ hayatta olan yaklaşık yüz kişi korkunç bir şekilde kokuyorlardı ve kemiklerini güç bela örten ciltleri soğuktan kavrulmuştu. Daha sonra yapılacak muayenede hiçbirinin 35 kilogramdan daha fazla gelmediği ortaya çıkacaktı.

Oskar kapılar açılırken manevra hattında değildi. Goleszów'dan gelen tutuklular için sıcak bir köşenin hazırlanmakta olduğu fabrikanın içindeydi. Tutuklular Hoffman'ın

geride bıraktığı son makinelerini de sökerek garaja taşıdılar. Aşağıya birkaç top saman indirildi ve yere yayıldı. Schindler, Liepold ile konuşmak üzere Kumandan'ın bürosuna gidip gelmişti. *Untersturmführer* Goleszów mahkûmlarını kabul etmek istemedi; bu yönüyle Goleszów mahkûmlarının geçtiğimiz aylarda karşılaştıkları diğer kumandanlardan hiçbir farkı yoktu. Liepold, hiç kimsenin *bu* insanların mühimmat işçisi olduğunu kabul edemeyeceğini savundu. Oskar bunu biliyordu, fakat onları kayıtlara geçirip her biri için günde 6 RM ödemeye razıydı. "Kendilerini toparladıktan sonra onları çalıştırabilirim," dedi. Liepold bu vakanın iki yönünün de farkındaydı. Birincisi, Oskar durdurulamazdı. İkincisi ise Brinnlitz kampının ve işçiler için ödenen harcın sürekli büyümesi, Hassebröck'ün hoşuna gidebilirdi. Liepold onları çabucak eski tarihli kayıtlara geçirirdi ve Oskar bu sayede Goleszów mahkûmlarının henüz fabrikanın kapısından bile girmedikleri günler için de ödeme yapmış olurdu.

Adamlar atölyeye getirilerek battaniyelere sarıldılar ve samanların üzerine yatırıldılar. Emilie, arkasında devasa bir lapa kovası taşıyan iki mahkûmla birlikte dairesinden çıkarak onların yanına geldi. Doktorlar adamların uzuvlarının soğuktan kangren olabileceğine ve bu nedenle donma merhemlerine ihtiyaç duyduklarına karar verdiler. Dr. Biberstein, Oskar'a bu adamların vitamine ihtiyaçları olduğunu, fakat Moravya'da vitamin takviyesi ilaçlarının bulunmadığını söyledi.

Bu sırada on altı donmuş ceset bir kulübeye taşındı. Haham Levartov onlara bir göz attığında, soğuktan bükülmüş uzuvlarının, onların geleneksel bir şekilde, kemikleri kırılmadan gömülmelerini zorlaştıracağını anladı. Fakat Levartov bu durumu öncelikle Kumandan'la tartışmaları gerektiğini biliyordu. Liepold'ün elinde D Şubesi'nden gelen, SS personelinin ölüleri yakarak imha etmesine ilişkin bir dizi yönerge vardı. Kazan odaları bunun için mükemmel bir

yerdi; endüstriyel fırınlar bir cesedi neredeyse buharlaştırabilecek güçteydi. Ancak Schindler şimdiye dek cesetlerin yakılmasına ilişkin öneriyi iki kez reddetmişti.

Brinnlitz kampında ilk ölen kişi Janka Feigenbaum olmuştu. Liepold derhâl cesedin yakılmasını emretmişti. Oskar, Stern'den bunun Feigenbaum ailesi ve Levartov için kesinlikle uygunsuz bir durum olduğunu duydu. Bu fikre karşı gösterdiği direncin ayrıca kendi ruhunun derinliklerindeki Katolik kalıntılarıyla da bir ilgisi olabilirdi. O yıllarda Katolik Kilisesi ölü yakma olayına sert bir şekilde karşı çıkıyordu. Oskar, Liepold'ün fırınları kullanma isteğine karşı çıkmasının yanı sıra, marangozlara bir tabut yapmalarını emretti ve bir atlı araba temin ederek, Levartov ile Feigenbaum ailesinin muhafızlar eşliğinde ormana gidip kızı gömmelerini sağladı. Baba Feigenbaum ve oğlu, Janka'nın cesedini daha sonra çıkarabilmek için arabanın arkasından yürüyüp, fabrika kapısıyla defin yerinin arasındaki adımları saymışlardı.

Görgü tanıkları, Liepold'ün mahkûmların bu şekilde teşvik edilmesi karşısında son derece öfkelendiğini belirtiyor. Hatta bazı Brinnlitz sakinleri Oskar'ın, Levartov ile Feigenbaum'a, kendi karısı olan Emilie'ye bile hiçbir zaman göstermediği bir duyarlılık ve hürmet ile yaklaştığını söylüyor.

Liepold'ün fırınları kullanmayı ikinci kez talep etmesi, Bayan Hofstatter'in ölümü üzerine gerçekleşti. Oskar, Stern'in isteği üzerine, bir tabut daha yaptırdı ve Bayan Hofstatter'in istatistiklerinin yazıldığı metal bir levhanın cesetle birlikte tabutun içine koyulmasına izin verdi. Levartov ile bir *minyan*'ın, yani genellikle erkeklerden oluşan ve ölünün başında *Kaddiş* duasını okumakla yükümlü bir grubun, kamptan ayrılarak cenazeye katılmasına izin verildi.

Stern, Oskar'ın Bielau adlı Alman köyünün Katolik bölgesinde yer alan Yahudi mezarlığını, yalnızca Bayan

Hofstatter'in hatırına açtığını ifade ediyor. Stern'e göre Oskar Bayan Hofstatter'in öldüğü pazar günü kiliseye giderek papaza bir teklifte bulundu. Çabucak toplanan cemiyet heyeti ona Katolik mezarlığının arkasından ufak bir toprak parçası satmaya gönüllü oldu. Bazı heyet üyelerinin buna karşı çıktığını tahmin etmemiz zor değildir, çünkü o dönemde kilise hukuku, kimlerin kutsanmış toprağa gömülüp, kimlerin gömülemeyeceği hususundaki kuralları oldukça dar bir bakış açısıyla yorumlanmaktaydı.

Ancak güvenilir bazı tutuklular, bu toprak parçasının Goleszów mahkûmlarının ölüleriyle birlikte Brinnlitz'e geldikleri sırada satın alındığını iddia ediyor. Oskar daha sonraki açıklamalarından birinde o araziyi satın almasındaki ana etmenin Goleszów cesetleri olduğunu ima etmiştir. Diğer bir mahkûmun açıklamasına göre ise kilise papazı duvarın ötesindeki arazinin intihar eden kişiler için ayrıldığını ve Goleszów cesetlerinin oraya gömülebileceğini söylemiş, Oskar ise bu ölümlerin intihar sonucu değil, büyük çaplı bir katliamın sonucu olduğunu söyleyerek cevap vermiştir.

Goleszów ölümleri ve Bayan Hofstatter'in ölümü her durumda birbirine yakın tarihlerde gerçekleşmiş olmalıdır ve bu ölümlerin her ikisine de kendine özgü koşullarda kurulan Bielau Yahudi mezarlığında, geleneklerin gerektirdiği şekilde yaklaşılmıştır.

Brinnlitz tutuklularının bu konu hakkında anlattıklarından, bu defin meselesinin bütün kampa çokça moral aşıladığını anlıyoruz. Yük vagonlarından indirilen çarpık cesetlerin insana benzer bir yanları yoktu. Onlara bakmak bile kendi istikrarsız insanlığınız için endişe etmenize neden oluyordu. Bu insan dışı varlıklar beslenerek, yıkanarak veya ısıtılarak eski hallerine döndürülemezdi. Durumu düzeltmenin tek yolu dualardan geçiyordu. Bu nedenle Brinnlitz sakinleri için Levartov'un ayinleri ile yüceltici *Kaddiş*

ezgileri, savaş öncesi Kraków'un görece huzurlu ayinlerinden çok daha büyük bir önem arz ediyordu.

Oskar gelecekte yaşanabilecek vefatları göz önüne alarak, Yahudi mezarlığını düzenli tutabilmek adına, hizmet ücreti ödediği orta yaşlı bir SS *Unterscharführer*'i kiraladı.

*

Emilie Schindler'in de yapması gereken kişisel birtakım alışverişler vardı. Bejski'den edindiği bir tomar sahte belgeyi yanına aldı ve iki mahkûmdan fabrika kamyonlarına sigara ve votka yükleyerek, onu Genel Hükümet sınırındaki Ostrava adlı maden kentine götürmelerini istedi. Oradaki askeri hastanede Oskar'ın çeşitli bağlantılarıyla anlaşmalar yapıp, Biberstein'ı hayrete düşüren donma merhemleri, sülfonamid ve vitamin hapları tedarik ediliyordu. Bu tür alışverişler artık Emilie için normal olaylar haline gelmişti. Yavaşça, tıpkı kocası gibi bir seyyah olup çıkıyordu.

İlk birkaç ölümden sonra daha fazlası yaşanmadı. Goleszów mahkûmları birer *Mussulman*'dı ve bir *Mussulman*'ın durumunun iyileştirilemeyeceği ilk kurallardan biriydi. Fakat Emilie'nin içinde bunu kabullenemeyen bir parça dik başlılık vardı. Goleszów mahkûmlarını kovalar dolusu nişasta ve irmikle beslemeye devam etti. Dr. Biberstein, "Goleszów'dan kurtarılan insanların bir tanesi bile Emilie'nin bakımı olmaksızın hayatta kalamazdı," demiştir. Adamlar iyileşmeye başladıkça fabrika alanında daha fazla görünmeye, daha işe yarar gözükmeye çalışıyorlardı. Fakat Yahudi depo sorumlusu bir gün Goleszów mahkûmundan genç bir oğlana, depodaki bir kutuyu fabrikadaki makinelerden birine götürmesini söylediğinde oğlan, "Kutu otuz beş kilo, bense otuz iki kiloyum. Onu nasıl taşımamı bekliyorsun?" diye cevap vermişti.

İşe yaramaz makineler ve korkuluklardan bozma hasırlarla dolu bu fabrikaya kış mevsiminde bir ziyaretçi geldi. Hapishaneden yeni çıkan Herr Amon Goeth, Schindler

çiftine saygılarını sunmak istemişti. SS mahkemesi diyabetli olduğu gerekçesiyle onun Breslau'daki hapishaneden çıkmasına izin vermişti. Üzerinde rütbeleri sökülmüş bir üniformaya benzeyen eski bir takım elbise vardı. Bu ziyaretin ne anlama geldiğiyle ilgili bazı dedikodular vardır ve bu dedikodular bugün bile varlığını sürdürmektedir. Bazı kimseler Goeth'ün sadakaya ihtiyacı olduğu için, diğerleri ise Oskar'ın Kraków'da aracı olduğu karaborsa alışverişlerinden kazandığı nakit para veya o türden bir şeyleri Oskar'dan geri almak için fabrikayı ziyaret ettiğini düşünüyor. Oskar'ın bürosunun yakınında çalışan biri, Amon'un ondan Brinnlitz yönetim kadrosunda bir yer istediğini iddia ediyor. Hiç kimse Amon'un oraya gelmekteki amacını elde etmediğini söyleyemez. Aslında, Oskar'ın herhangi bir dönemde Amon'a aracılık etmiş olması pek muhtemel bir durum değilse bile, Amon'un Brinnlitz'e gelme sebepleri konusundaki bu üç farklı varsayım da muhtemelen doğrudur.

Amon kampın kapısından içeri adımını atarken, hapishane koşulları ve çektiği sıkıntıların onun kilo vermesine sebep olduğu anlaşılıyordu. Yüzündeki tombulluk yok olmuştu. Yüz hatları 1943 Noel'inde gettoyu tahliye etmek üzere Kraków'a gelen halini daha çok andırıyordu; fakat yine de farklıydı. Yüzünde sarılık hastalığını andıran bir sarılık, hapishane duvarlarını andıran bir grilik vardı. Ve eğer onu görebilecek gözünüz, ona bakabilecek cesaretiniz varsa, o yüzdeki yeni edilgenlik izlerini görebilirdiniz. Fakat torna tezgâhlarından başlarını kaldırıp bakan bazı tutuklular, en kötü rüyalarının derinliklerinden gelen bu beklenmedik figürün sessizce kapı ve pencerelerin önünden geçip avluda Herr Schindler'in bürosuna yöneldiğini gördü. Helen Hirsch olduğu yerde kaskatı kesilmiş ve onun geldiği gibi yok olmasını dilemekten başka bir şey yapamaz hale gelmişti. Ancak diğerleri yanlarından geçerken ona tıslamış, erkekler tezgâhlarının üzerinden eğilerek

ona tükürmüşlerdi. Yaşça daha büyük kadınlar ona meydan okurcasına örgülerini havaya kaldırmışlardı. Amon'un onlara yaşattığı onca dehşete rağmen Adem'in hâlâ toprak kazdığını, Havva'nın ise hâlâ terzilik yaptığını göstermek mahkûmlar için bir tür intikamdı.

Amon gerçekten de kendisine Brinnlitz'de bir iş istediyse bile (askıya alınmış bir *Hauptsturmführer*'in gidebileceği pek az yer vardı), Oskar onu ya konuşarak ya da parayla vazgeçirmiş olmalı. Bu açıdan, Amon ve Oskar arasındaki bu görüşmenin diğer görüşmelerden hiçbir farkı yoktur. *Herr Direktor* görüşmeden sonra Amon'u nezaketen bir fabrika turuna çıkardı. Bu tur sırasında Amon'a verilen tepkiler bir öncekinden çok daha sertti. Büroya döndüklerinde Amon'un tutukluların bu hareketleri yüzünden cezalandırılmalarını talep ettiği, Oskar'ın ise karşılık olarak o aşağılık Yahudileri nasıl cezalandıracağı hakkında biraz gevezelik edip, Herr Goeth'e sonsuz saygılarını sunduğu duyuldu.

Goeth'ün SS hapishanesinden çıkmasına izin verilmiş olmasına rağmen, adına açılan soruşturmalar hâlâ devam ediyordu. SS Mahkemesi yargıçlarından biri geçtiğimiz haftalarda Brinnlitz'e gelerek, Mietek Pemper'i Amon'un yönetim prosedürleriyle ilgili bir kez daha sorguladı. Kumandan Liepold sorgu başlamadan önce Pemper'e dikkatli olması gerektiğini, yargıcın ihtiyaç duyduğu bütün bilgileri aldıktan sonra onu idam ettirmek üzere Dachau'ya gönderebileceğini mırıldandı. Pemper akıllıca davranarak, yargıcı Płaszów'daki büroda oldukça önemsiz bir iş yaptığı konusunda ikna etmeyi başardı.

Amon nasıl olduysa SS soruşturmacılarının Pemper'i sorguladıklarını öğrenmişti. Brinnlitz'e geldikten sonra eski daktilografını Oskar'ın dış bürosunda köşeye kıstırarak yargıcın ona neler sorduğunu öğrenmek istedi. Pemper, Amon'un gözlerinde SS mahkemesi için delil niteliği taşıyan eski kölesinin hâlâ nefes alıyor olması karşısında duyduğu

büyük öfkeyi görebiliyordu. İncelmiş, eski bir takım içinde mahzun görünen, bir şekilde Oskar'ın bürosunda karaya vurmuş olan Amon'un burada yetkisiz olduğu aşikârdı. Fakat bundan asla emin olamazdınız. Amon hâlâ Amon'du ve yetki sahibi olmaya alışıktı. Pemper, "Yargıç bana soruşturmam hakkında hiç kimseyle konuşmamam gerektiğini söyledi," dedi. Goeth öfkeden deliye döndü ve Pemper'i Herr Schindler'e şikâyet etmekle tehdit etti. Bu Amon'un artık ne kadar güçsüz olduğunun kesin bir ölçütüydü. Daha önce bir tutukluya dayak atmak için Oskar'dan izin aldığı görülmemiş bir şeydi.

Amon'un orada geçirdiği ikinci gece, kadınlar kendilerini bir önceki günden çok daha muzaffer hissediyorlardı. Amon onlara dokunamıyordu. Helen Hirsch'i bile buna ikna etmişlerdi. Ancak Helen'in uykusu yine de huzursuz bir uykuydu.

Amon mahkûmlara son kez göründüğünde, arabayla Zwittau tren istasyonuna götürülmek üzereydi. Amon'un daha önce bir zavallının dünyasını başına yıkmadan aynı yeri üç kez ziyaret ettiği olmamıştı. Artık hiçbir yetkisi olmadığı açıktı. Yine de fabrikadaki herkes onun yüzüne doğrudan bakamıyordu. Otuz yıl sonra, Buenos Aires'ten Sidney'e, New York'tan Kraków'a Los Angeles'tan Kudüs'e, Płaszów'un bütün eski mahkûmları uykularında hâlâ Amon'un kudurmuş suratını göreceklerdi. Poldek Pfefferberg bir keresinde, "Goeth'ü gördüğünüzde, ölümü görürdünüz," demişti.

Görüldüğü üzere Amon, kendi koşullarınca, asla tam bir başarısızlık örneği olmamıştı.

37. BÖLÜM

Oskar'ın otuz yedinci doğum günü Oskar ve tutuklular tarafından kutlandı. Maden işçilerinden biri birkaç cıvata veya bir çift kol düğmesini alacak büyüklükte metal bir kutu yapmıştı. *Herr Direktor* fabrika alanında göründüğünde dokuz yaşındaki Niusia Horowitz bir gece önce defalarca çalıştığı Almanca konuşmayı yapmak üzere ona doğru itildi. Niusia, Oskar'ın duyabilmek için eğilmek zorunda kaldığı bir sesle, "*Herr Direktor*," dedi. "Bütün mahkûmlar bu doğum gününüzde size en iyi dileklerini sunar."

O gün tam vaktinde gelen bir Sebt günüydü çünkü bütün tutuklular bugünü bayram havasında geçen bir gün olarak hatırlayacaklardı. Sabahın erken saatlerinde, Oskar'ın Martell marka bir konyak şişesiyle kutlamalara başladığı ve Brno mühendislerinin hakaret dolu telgraflarını okuduğu sırada, avluya beyaz ekmekle dolu iki kamyon yanaştı. Bu ekmeklerden bazıları garnizona, hatta köydeki evinde bu kadar geç saate kadar uyumakta olan, akşamdan kalma Liepold'e gönderildi. Bu kadarı SS mensuplarının *Herr Direktor*'un tutuklulara daha fazla özen gösterdiği hakkındaki şikâyetlerini durdurmaya yeterliydi. Tutuklulara ise kişi başı bir kilonun dörtte üçü ağırlığında ekmekler dağıtıldı. İşçiler ekmeği yerken onu derinlemesine

inceliyor, günün tadını çıkarıyorlardı. Oskar'ın ekmekleri nereden bulduğuna dair bazı tahminler yürütülüyordu. Bu durum, kısmen de olsa, tutukluları fabrikaya pantolonlarına doldurdukları yulaf ezmesiyle gönderen değirmen müdürü Daubek'in iyi niyetiyle açıklanabilirdi. Ama o cumartesi günü dağıtılan ekmek daha çok olayın büyülü, mucizevî tarafıyla ilişkilendirilmişti.

O gün çok sevinçli olarak hatırlansa da, gerçekte işçiler arasında bayram havası estirecek hiçbir etmen yoktu. Geçen hafta Gross-Rosen sorumlusu Herr Kumandan Hassebröck'ten, Brinnlitz sorumlusu Liepold'e Rusların biraz daha ilerlemesi durumunda fabrika nüfusunun imha edilmesi konusunda uzunca bir telgraf gönderilmişti. Hassebröck'ün telgrafı, tutuklular arasında son bir ayıklamanın daha yapılacağını söylüyordu. Yaşlı ve hasta olanlar derhâl kurşuna dizilecek, sağlıklı olanlarsa Mauthausen'e doğru yürütülecekti.

Fabrikadaki tutuklular bu telgraf hakkında hiçbir şey bilmeseler de, başlarına buna benzer bir şey geleceğine dair belirsiz bir korku içindeydiler. Bütün hafta boyunca etrafta Polonyalıların Brinnlitz ormanlarında toplu mezarlar kazmak üzere oraya getirildiklerine dair söylentiler dolaşmıştı. Beyaz ekmek bu söylentilerin panzehiri olmuş, mahkûmlara gelecekleri için güvence vermişti. Yine de herkes geçmişte kilerden çok daha beklenmedik tehlikelerle dolu bir dönemin başladığını sezinleyebiliyordu.

Oskar'ın fabrika işçilerinin telgraf hakkında hiçbir şey bilmiyor olmaları, Herr Kumandan Liepold'ün da bilmediği anlamına geliyordu. Telgraf ilk olarak Liepold'ün dış bürosunda çalışan Mietek Pemper'e iletilmişti. Pemper telgrafı buhara tutarak açmış ve hiçbir şey olmamış gibi yeniden mühürleyerek, haberleri doğrudan Oskar'a iletmişti. Schindler ayağa kalkarak yazılanları okudu ve Mietek'e dönerek, "Peki o halde," diye gürledi. "Artık *Untersturmführer* Liepold'e güle güle dememiz icap ediyor."

Bunun nedeni hem Oskar'ın, hem de Mietek'in bütün garnizon içerisinde bu tür bir telgrafa itaat edebilecek tek kişinin Liepold olduğunu düşünmesiydi. Kumandan'ın temsilcisi *Oberscharführer* Motzek, kırklı yaşlardaki bir adamdı. Motzek'in de böyle telaşlı bir kıyımı gerçekleştirebilecek biri olma olasılığına rağmen, 1.300 insan evladını kılını kıpırdatmadan katletmek boyunu epeyce aşardı.

Oskar doğum gününden önceki günlerde Herr Kumandan Liepold'ün aşırılıkları hakkında Hassebröck'e gizli birkaç şikâyet telgrafı gönderdi. Nüfuzlu Brno polis şefi Rasch'ı ziyaret ederek Liepold hakkında aynı şikâyetleri yineledi. Rasch ve Hassebröck'e, Liepold'ün General Glücks'ün Oranienburg'daki bürosuna gönderdiği mektupların birer kopyasını gösterdi. Oskar, Hassebröck'ün onun geçmişte yaptığı cömertlikleri ve gelecekte yapacakları hakkında verdiği sözleri hatırlayacağını; Oskar'ın Liepold'ün görevden alınması için Brno ve Oranienburg'da baskı kurmakta olduğunu anlayacağını; *Untersturmführer*'in Brinnlitz mahkûmlarına karşı olan tutumunu soruşturmaya gerek duymadan onu görevden uzaklaştıracağını varsayarak büyük bir kumar oynuyordu.

Schindler dolaplarının karakteristiği böyleydi; Amon'la Oskar arasındaki yirmi bir oyunu burada da kendini göstermişti. Bu seferki bahis konusu ise kırk sekiz yaşında eski bir oto tamircisi olan 68821 No.lu tutuklu Hirsch Krischer'den, yirmi yedi yaşında niteliksiz bir Goleszów felaketzedesi olan 77196 No.lu tutuklu Jarum Kiaf'a kadar bütün Brinnlitz erkekleri; yirmi dokuz yaşında bir maden işçisi olan 76201 No.lu tutuklu Berta Aftergut'tan, otuz altı yaşındaki 76500 No.lu tutuklu Jenta Zwetschenstiel'e kadar bütün Brinnlitz kadınlarıydı.

Oskar, Liepold hakkında birkaç şikâyette daha bulunabilmek için Kumandan'ı fabrikanın içindeki dairesinde akşam yemeğine çağırmıştı. Tarih 27 Nisan'ı, yani Oskar'ın doğum

gününden bir gün öncesini gösteriyordu. O gece saat on bir sularında, fabrika alanında çalışmakta olan tutuklular zilzurna sarhoş olan Kumandan'ın sendeleyerek fabrikayı arşınladığını, daha sağlam görünen *Herr Direktor*'un ise ona destek olduğunu görünce şaşkına döndüler. Liepold fabrika alanından geçtiği sırada işçilerin yüzlerine odaklanmaya çalıştı. Makinelerin üzerindeki çatı kirişlerini işaret ederek öfkeyle konuşmaya başladı. *Herr Direktor* onu şimdiye kadar fabrikadan uzak tutmayı başarmıştı, fakat işte şimdi buradaydı ve ceza yetkisinin tamamını kullanacaktı. "Sizi lanet Yahudiler," diye kükrüyordu. "Şu kirişi görüyor musunuz? Şu kirişe bakın! Sizi işte oraya asacağım. Hem de her birinizi!"

Oskar onu sakinleştirdi ve omzundan tutup çıkışa doğru yönlendirdi. Bu sırada, "Haklısın, haklısın. Ama bu gece olmaz, değil mi? Başka zaman yaparsın," diye mırıldanıyordu.

Oskar ertesi gün tahmin edeceğiniz türden şikâyetlerini sıralamak üzere Hassebröck'ü ve diğerlerini aradı. "Adam sarhoş bir halde fabrikaya dalıp çalışanlarımı idam etmekle tehdit ediyor. Onlar birer hamal değiller! Çalışanlarından her biri gizli silah parçaları üreten kalifiye teknisyenlerdir." Hassebröck binlerce taş ocağı işçisinin katledilmesinden sorumluydu ve Ruslar daha fazla yaklaşmadan bütün Yahudi iş gücünün imha edilmesi gerektiğine inanıyordu, fakat buna rağmen Herr Schindler'in fabrikasında çalışanlara o zamana dek özel muamele yapılması gerektiği konusunda onunla hemfikir oldu.

Oskar, Liepold'ün görevin sonunda savaşa gitmeyi arzuladığını söyledi. "Genç, sağlıklı ve gönüllü bir asker." Hassebröck bunun üzerine, "Pekâlâ, neler yapabilirim bir bakalım," diye cevap verdi. Kumandan Liepold ise bu sırada, bir gece önceki akşam yemeği yüzünden uyuyarak Oskar'ın doğum gününü kaçırmakla meşguldü.

Oskar Liepold'ün yokluğunda harikulade bir doğum günü konuşması yaptı. Sabahtan beri *kutlama* yapıyordu, ancak hâlâ hayatta olan Schindler çalışanlarından hiçbiri onun konuşma sırasında sallandığını hatırlamıyor. Konuşmanın yazılı bir örneği bulunmamaktadır fakat 8 Mayıs akşamı yaptığı konuşmanın kopyası arşivlerde mevcuttur. Onu dinleyenlere göre iki konuşma da aynı sözcüklerden oluşuyor, ikisi de Schindler çalışanlarına birer gelecek vaat ediyordu.

Ancak bu olayları birer konuşma olarak nitelendirmek, insanlar üzerinde yarattıkları etkiyi küçümsemek olurdu. Oskar'ın içgüdüsel olarak yapmaya çalıştığı şey, gerçekliği, tutukluların ve SS mensuplarının kendilerine yaklaşımlarını yeniden düzenlemekti. Uzun zaman önce inatçı bir kararlılıkla, Edith Liebgold'un da aralarında olduğu bir grup gececiyi etrafına toplayarak, onlara savaştan sağ salim kurtulacaklarına dair sözler vermişti. Bir önceki kasım ayında Auschwitz'den kurtarılan kadınları gördüğünde de aynı kehanet yeteneğini sergilemiş ve onlara, "Artık güvendesiniz; artık benimlesiniz," demişti. *Herr Direktor*'un başka bir çağda ve başka koşullar altında yaşasaydı, Avusturalyalı John Lang veya Louisianalı Huey Long'u andıran, dinleyenleri onlarla birlik olduğuna ve diğer insanlar tarafından yapılan kötülükler karşısında kıl payı da olsa kazanacaklarına inandırmak konusunda doğuştan gelen bir yeteneğe sahip bir konuşmacı olacağına kuşku yoktur.

Oskar'ın konuşması gece saatlerinde fabrika alanında, bir araya toplanmış işçilerin karşısında, Almanca dilinde yapıldı. Bu kadar kalabalık bir gruba göz kulak olması için bir o kadar sayıda personelden oluşan bir SS müfrezesi getirilmişti. Ayrıca, sivil Alman çalışanlar da orada bulunuyordu. Oskar konuşmaya başladığında Poldek Pfefferberg tüylerinin diken diken olduğunu hissetti. Schoenbrun, Fuchs ve otomatik silahlı SS mensuplarının dilsiz suratlarına baktı.

Bu adamı öldürecekler, diye düşündü. *Ve sonra her şey yerle bir olacak.*

Konuşma, iki önemli vaatten bahsediyordu. Birincisi, bu muhteşem zorbalık artık son bulmak üzereydi. Sanki onlar da özgürlüğe hasret birer tutukluymuşçasına, duvar dibindeki SS mensuplarına da hitap ediyordu. Oskar tutuklulara, fabrikadaki SS mensuplarının birçoğunun, istekleri dışında başka birliklerden çağırılarak *Waffen* SS'e alınmış askerler olduklarını açıkladı. Oskar'ın ikinci vaadi ise, savaşın sonucunun açıklandığı son ana kadar Brinnlitz'de kalacağıydı. "Ve son anın beş dakika sonrasına kadar," diye ekledi. Tutuklular için, Oskar'ın onlara geçmişte sağladığı tüm olanaklar gibi bu konuşma da kesin bir gelecek anlamına geliyordu. Bu konuşma Oskar'ın, işçilerinin ormandaki toplu mezarlara girmemeleri için coşkuyla çalışacağını belirtiyordu. Bu konuşma mahkûmlara Oskar'ın onlar için yaptığı onca yatırımı hatırlatıyor ve onlara âdeta can veriyordu.

Bunu duyan SS mensuplarının ne kadar çileden çıktıklarını yalnızca hayal edebiliriz. Oskar az önce SS teşkilatına içten bir şekilde hakaret etmişti. Birliklerin buna karşı mı çıkacakları, yoksa kendilerine söylenen sözleri sineye çekmeyi mi tercih edecekleri, daha sonra verecekleri tepkilerden anlaşılacaktı. Oskar konuşması sırasında onları, güvenlik güçleri orayı terk edene dek Brinnlitz'den ayrılmayacağı ve bu sayede olaylar hakkında tanıklık edebileceği konusunda da uyarmıştı.

Fakat Oskar konuşmasında ifade ettiği kadar kaygısız değildi. Daha sonraları açıklayacağı üzere, Zwittau bölgesinden geri çekilmekte olan askeri birliklerin Brinnlitz'e karşı nasıl bir tutum sergileyecekleri konusunda endişeliydi. Hatta bu açıklama sırasında, "Telaşlıydık, çünkü SS muhafızlarının çaresizlik içinde kalınca başvurabilecekleri yöntemlerden korkuyorduk," demiştir. Bu sessiz bir telaş olmalıydı çünkü Oskar'ın doğum gününde onun sağladığı

beyaz ekmekleri yiyen hiçbir tutuklu bu telaşın kokusunu almamıştı. Oskar'ı endişelendiren diğer bir husus, Vlasov'un Brinnlitz sınırlarında konuşlanmış birlikleriydi. Bu birlikler üç yıl önce Moskova'da esir düşen eski Sovyet generali Andrei Vlasov tarafından komuta edilen ve Reich'ın esir aldığı Rus askerleriyle, Himmler'in yönetimi altında geçen yıl kurulmuş olan ROA, yani Rus Kurtuluş Ordusu'na mensuptu. Bu teşkilat, Brinnlitz sakinleri için büyük tehlike arz ediyordu, çünkü Stalin'in onları özel olarak cezalandırmak isteyeceğini biliyor ve müttefiklerin de onları Stalin'e iade etmesinden korkuyorlardı. Bu nedenle bütün Vlasov birlikleri şiddet dolu bir Slav çaresizliğine kapılmışlardı ve bunu votkayla yatıştırmaya çalışıyorlardı. Geri çekilmeleri emredildiğinde batıdaki Amerikan hatlarını ararken önlerine çıkan her şeyi yakıp yıkabilirlerdi.

Oskar'ın doğum günü konuşmasından iki gün sonra Liepold'ün masasına bir dizi emir ulaştı. Bu emirler *Untersturmführer* Liepold'ün Prag yakınlarındaki *Waffen* SS piyade taburuna aktarılacağını belirtiyordu. Liepold bu haber karşısında sevinçten deliye dönmese de, sessiz bir şekilde eşyalarını toplayıp Brinnlitz'i terk etti. Oskar'ın akşam yemeklerinde sıklıkla, özellikle de ikinci kırmızı şarap şişesinden sonra, bir savaş birliğinde görev almayı yeğleyeceğini söyleyip durmuştu. Son zamanlarda *Herr Direktor*'un yemek masasına, geri çekilen birliklerden birçok üst düzey *Wehrmacht* ve SS subayı davet edilmişti ve masadaki konuşmalar her zaman Liepold'ün savaşma dürtüsünü ateşler nitelikteydi. Şimdiye dek, savaşın kaybedilmek üzere olduğu konusunda diğer konuklar kadar fazla kanıtla karşılaşmış değildi.

Liepold'ün bavullarını hazırlamaya başlamadan önce Hassebröck'ün bürosunu aramış olması ihtimal dışıdır. O dönemde telefon görüşmeleri pek verimli geçmiyordu çünkü Ruslar Breslau'yu kuşatmışlardı ve Gross-Rosen'e yürüme

mesafesinde bulunuyorlardı. Bu telefon görüşmesi gerçekleşmiş olsaydı bile, Liepold'ün nakil haberi Hassebröck'ün bürosundaki kimseyi şaşırtmazdı, çünkü *Untersturmführer* etrafta vatansever konuşmalarıyla anılırdı. Böylece Josef Liepold, Brinnlitz'in kumandasını *Oberscharführer* Motzek'e bırakarak, dilekleri kabul edilmiş, tavizsiz bir asker olarak savaşa doğru yola çıktı.

*

Oskar'ınki sessiz bir bekleyiş değildi. Mayıs ayının ilk günlerinde nasıl olduysa, belki de hatların hâlâ işlev gördüğü Brno'yla yaptığı görüşmeler sayesinde, düzenli olarak alışveriş yaptığı ambarlardan birinin terk edildiği haberini aldı ve yanına yarım düzine kadar işçi alarak kamyonla ambara doğru yola koyuldu. Güneye doğru giden yollarda birkaç barikat vardı ancak her birinde, Oskar'ın daha sonraları açıkladığına göre "Moravya ve Bohemya'daki en üst düzey SS şefleri tarafından imzalanıp damgalanmış" göz kamaştırıcı sahte evraklarını göstermeleri her şeyi yoluna koymuştu. Ambara vardıklarında, yapının etrafının alevlerle sarılmış olduğunu gördüler. Civardaki askeri depolar ateşe verilmişti; ayrıca bölgede yangınların çıkmasına sebebiyet veren bombalar atılmıştı. Çekoslovak yer altı örgütlerinin garnizonla göğüs göğse çarpıştığı şehir merkezinden silah sesleri geliyordu. Herr Schindler kamyonun ambara çekilmesini emretti, kapıyı kırarak açtı ve içerisinin Egipski marka sigaralarla dolu olduğunu gördü.

Oskar bu masumane korsanlığa rağmen, Rusların Alman vatandaşlarını sorgulamadan ve kayıtlara geçirmeden öldürdükleri hakkındaki, Slovakya tarafından gelen dedikodular nedeniyle korkuya kapılmış durumdaydı. Fakat her gece BBC haber bültenini dinlerken, savaşın Ruslar Zwittau'ya ulaşamadan son bulma ihtimalinin yüksek olduğunu öğrenince rahatladı.

Doğrudan olmasa da tutukluların da BBC'ye erişmeleri mümkündü ve son durumun ne olduğunu onlar da biliyorlardı. Radyo teknisyenleri Zenon Szenwich ve Artur Rabner, Brinnlitz tarihi boyunca sürekli Oskar'ın radyolarını tamir etmişlerdi. Zenon kaynak atölyesinde kulaklıkları takıp, Londra'nın Sesi adlı öğlen haberlerini dinleyebiliyordu. Kaynakçılar gece vardiyası sırasında aynı kulaklıklarla gece yarısı haberlerini öğrenebiliyorlardı. Bir gece, büroya bir mesaj götürmesi gereken bir SS mensubu üç kişiyi radyonun başında yakalamıştı. Mahkûmlar polise, "Biz *Herr Direktor* için çalışıyoruz," demişlerdi, "radyoyu daha yeni tamir ettik."

Tutuklular, yılın başlarında Moravya'nın Amerikalılar tarafından işgal edilmesini bekliyorlardı. Fakat Eisenhower'ın Elbe'de ateşkes ilan etmesi, Moravya'yı Rusların ele geçireceğini kesinleştirdi. Oskar'ın yakın çevresindeki mahkûmlar Oskar hakkında İbranice bir mektup hazırlıyorlardı. Bu mektup, içlerinde birçok Yahudi ve hatta birçok haham bulunan Amerikan güçlerine teslim edildiğinde Oskar'ın işine yarayabilirdi. Stern ve Oskar bu nedenle *Herr Direktor*'un bir şekilde Amerikalılara ulaşmasının hayati önem taşıdığını düşünüyorlardı. Oskar'ın bu kararı bir dereceye kadar Rusların tuhaf bir dine ve varlığı belirsiz bir insaniyet algısına sahip barbarlar olduklarına ilişkin Orta Avrupa önyargılarından kaynaklanıyordu. Fakat bunun dışında, doğudan gelen bazı raporların kanıtlanması durumunda Oskar'ın korkmak için gerçekten de pek çok sebebi olurdu.

Ancak Schindler bu durum sebebiyle kesinlikle güçten düşmüş değildi. Almanların teslimiyet haberi 7 Mayıs sabahının şafağında BBC kanalından duyurulduğunda son derece uyanıktı ve yüksek beklentiler içindeydi. Avrupa'daki savaş bir sonraki gece yarısında, 8 Mayıs'ta sona erecekti. Oskar, Emilie'yi uyandırdı ve bütün gece gözüne uyku girmeyen Stern, *Herr Direktor*'un kutlama yapmasına yardımcı olması için büroya çağırıldı. Stern, Oskar'ın

artık SS garnizonu hakkında kendinden emin olduğunun farkındaydı, ancak onun bu hislerini gün içerisinde ne şekilde açığa vuracağını tahmin edebilseydi, kuşkusuz etekleri tutuşurdu.

Fabrika alanındaki mahkûmlar, olanlardan habersiz bir halde, her zamanki işlerini yürütüyordu. Bilakis diğer günlerden çok daha verimli çalışıyorlardı. Ancak *Herr Direktor* öğlene doğru Churchill'in zafer konuşmasını hoparlörlerden vererek, Brinnlitz'e taşındıklarından beri sürdürdükleri bu ticarethane numarasını yerle bir etti. İngilizce bilen Lutek Feigenbaum, şaşkına dönmüş bir halde, makinesinin başında kaskatı kesildi. Fakat diğerleri için Churchill'in kornaya benzer homurtuları, Yeni Dünya'da hayatlarının sonuna dek konuşacakları yabancı dilin ilk örneğiydi. Artık bir ölü olan *Führer*'inkine benzeyen bu konuşmayı yapan nevi şahsına münhasır ses, fabrika kapılarına ulaşıp gözetleme kulelerine hücum etti. Ancak SS mensupları haberleri ağırbaşlı bir şekilde karşıladılar. Artık gözleri kampın üzerinde değildi. Tıpkı Oskar gibi, belki de ondan çok daha keskin bir şekilde, ufukta Rusları görmeyi bekliyorlardı. Hassebröck'ün daha önce gönderdiği telgrafa göre Ruslar şu anda yemyeşil ormanlarla meşgul olmalıydılar. Fakat birlikler gece yarısına dek saatleri kovalayarak, ormanın karanlık derinliklerine bakıp, partizanların orada olup olmadıklarını tartıştılar. Aksi mizaçlı *Oberscharführer* Motzek ve SS mesnuplarının sahip olduğu görev bilinci, onları görev yerlerinde tutmaya yetiyordu. Çünkü görev bilinci, tıpkı birçok üst düzey SS şefinin daha sonraları mahkemelerde iddia edeceği gibi SS teşkilatının en önemli özelliğiydi.

*

O huzursuz iki gün içinde, barışın ilan edilmesi ve sağlanması arasında geçen süre boyunca, mahkûmlar arasından Licht adlı bir kuyumcu, Oskar için bir hediye yapmakla meşguldü. Bu hediye doğum gününde ona verilen metal

kutudan çok daha kıymetliydi. Licht az bulunur bir miktar altını işliyordu. Bu altın, kutu fabrikasının müdürü olan yaşlı Bay Jereth tarafından sağlanmıştı. Bu hediyeyi Oskar'a gece yarısından sonra kaçması için vereceklerdi; ateşli birer Marksist olan Budzynliler bile bu durumun farkındaydılar. Bu kaçışı ölümsüzleştirmek Oskar'a oldukça yakın olan Stern, Finder, Garde, Bejski kardeşler ve Pemper'in öncelikli amacıydı. Kendilerinin barışı göreceği bile kesin olmayan insanların, başka birine verecekleri uğurlama hediyesi hakkında endişelenmeleri oldukça kayda değer bir durumdur.

Ancak ellerinde hediye yapmak için kullanabilecekleri tek malzeme adi metallerdi. Daha kaliteli bir şeyler kullanma önerisi Bay Jereth'ten gelmişti. Bay Jereth altın köprüsünü göstermek için ağzını açtı. "Eğer Oskar olmasaydı, SS bunlara zaten el koyacaktı," dedi. "Dişlerim şu anda Lublin, Łódź ve Lwow'da yaşayan bir sürü yabancının eşyalarıyla birlikte bir SS deposunda duruyor olacaktı."

Elbette bu oldukça yerinde bir öneriydi. Ayrıca Jereth son derece ısrarcıydı ve bir zamanlar Krakówlu bir dişçinin yanında çalışmış olan bir mahkûmdan köprüyü çıkarmasını istedi. Licht altın köprüyü eritti ve 8 Mayıs günü öğle vakti geldiğinde, yaptığı yüzüğün içine İbranice bir cümle yazmaya başladı. Bu cümle Stern'in 1939 yılının ekim ayında Buchheister'in ön bürosunda Oskar'a söylediği bir Talmud cümlesiydi. "Her kim bir hayat kurtarırsa, bütün dünyayı kurtarmış sayılır."

İki mahkûm o öğlen vakti Oskar'ın, fabrika garajlarından birinde duran Mercedes'inin tavan ve kapılarındaki döşemeleri sökerek, *Herr Direktor*'un elmaslarını iç tarafa gizledi ve hiçbir tümsek bırakmamaya gayret ederek deri döşemeyi yeniden yapıştırdılar. Bu onlar için de tuhaf bir gündü. Garajdan çıktıklarında güneş, içindeki Spandau model silahların doldurulmuş, ancak etkisiz bir halde

beklemekte olduğu gözetleme kulelerinin ardında batmak üzereydi. Sanki bütün dünya kesin bir karar verilmesini bekliyor gibiydi.

Bu kararlar akşama doğru gelmeye başladı. Oskar, tıpkı doğum gününde yaptığı gibi, Kumandan'dan tutukluları fabrika alanında toplamasını istedi. Kaçış planlarını çoktan hazırlamış olan Alman mühendis ve sekreterler de bir kez daha yerlerini aldı. Bu Almanların arasında, Oskar'ın eski sevgilisi Ingrid de vardı. Ingrid, Brinnlitz'den Schindler'le birlikte ayrılmayacaktı. Genç bir savaş gazisi olan, topal erkek kardeşiyle birlikte kaçmayı planlıyordu. Oskar'ın çalışanları için başını bin türlü belaya sokma riskini göze aldığı düşünülürse, onun Ingrid gibi eski bir sevgilinin Brinnlitz'den, hayatta kalmasına yardımcı olabilecek birkaç parça eşya olmadan ayrılmasına izin vereceğini düşünemeyiz. Bu ikilinin daha sonraları batıda bir yerlerde dostane bir şekilde yeniden buluşmuş olmaları mümkündür.

Silahlı muhafızlar bugün de tıpkı Oskar'ın doğum günü konuşmasında olduğu gibi büyük alanı çevrelediler. Savaşın son altı saati kalmıştı ve SS mensupları her ne olursa olsun görev yerlerini terk etmemeye ant içmişlerdi. Tutuklular onlara bakıp ruh hallerini anlamaya çalışıyordu.

Herr Direktor'un bir konuşma daha yapacağı duyurulduğunda, stenografi bilen Bayan Waidmann ve Bayan Berger adlı iki mahkûm ellerine birer kalem alarak söylenenleri kâğıda geçirmeye hazırlandılar. Bu konuşma herhangi bir ön hazırlık yapılmadan ve kısa bir süre sonra bir kaçak durumuna düşecek bir adam tarafından gerçekleştirildiği için sözlü hali Wiadmann-Berger kayıtlarında göründüğünden çok daha zorluydu. Konuşmanın içeriği doğum günü konuşmasıyla aynıydı, fakat tutuklular ve Almanlar için kesin sözler içeriyordu. Bu konuşma bütün mahkûmların yaklaşmakta olan yeni çağın mirasçıları olduğunu belirtiyor; bu noktadan sonra asıl kurtarılması gereken kişilerin,

orada bulunan diğerleri (SS mensupları, Oskar'ın kendisi, Emilie, Fuchs, Schoenbrun) olduğuna dikkat çekiyordu.

Oskar, "Biraz önce," dedi, "Almanya'nın şartsız bir şekilde teslim olduğu açıklandı. İnsanların altı sene boyunca gaddarca katledilmesinin ardından verilen kurbanlar için yas tutulacak ve Avrupa yeniden barış ve düzene kavuşacak. Yıllardır benimle birlikte olup, endişelerime ortak olan sizlerin bugünlere sağ salim ulaşıp, yıkılıp yağmalanmış evlerinize dönebilmeniz ve ailelerinizden sağ kalan kimselerin izine düşebilmeniz için sizlerden koşulsuz düzen ve disiplin talep etmek istiyorum. Bu şekilde, öngörülemez sonuçlar doğurabilecek olası bir panik dalgasını engelleyebilirsiniz."

Elbette mahkûmlar arasında oluşacak bir panik dalgasını kastetmiyordu. Duvar dibinde sıralanmış SS garnizonundan bahsediyordu. SS mensuplarına orayı terk etmeleri için, mahkûmlara ise buna izin vermeleri için çağrıda bulunuyordu. Oskar, "General Montgomery," dedi, "Müttefik Kara Kuvvetleri komutanı, işgal edilmiş bölgelerin korunması sırasında olabilecek en insancıl biçimde hareket edilmesini ve Almanlar dâhil herkesin suç ve görev arasında keskin bir ayrım yapmasını emretti. Cephedeki askerler ve görevlerini diğer bölgelerde yerine getirmiş bütün mensuplar, kendilerine Alman diyen bir grubun şimdiye dek yaptıklarından sorumlu tutulmayacaktır."

Oskar hemşerileri adına, geceyi sağ salim atlatacak olan bütün mahkûmların yeni çağda binlerce kez tekrar edildiğine şahit olacağı bir savunma yapıyordu. Elbette bu savunmayı yapmaya ve karşısındaki mahkûmların kendisini hiç olmazsa tahammülle dinlemesini sağlamaya hak kazanmış biri varsa, bu kişi muhakkak Herr Oskar Schindler'di.

"Aranızdaki milyonlarca kişinin, ebeveynlerinizin, çocuklarınızın ve kardeşlerinizin imha edildiği gerçeği, birçok Alman vatandaşın hoş karşılamadığı bir durumdur ve birçok kişi, bu gaddarlıkların ne kadar kapsamlı olduğundan

hâlâ habersizdir." Oskar, yılın ilk aylarında Dachau ve Buchenwald'da bulunan ve ayrıntıları BBC tarafından yayımlanmış olan kayıt ve belgelerin, yaşanan olayların ilk defa ifşa edilmesini sağladığını söyledi. Böylece birçok Alman vatandaşı "bu canavarca kıyımdan" haberdar edilmişti. Oskar bu yüzden onlara, insanca ve adil bir şekilde davranmaları, adaletin sağlanmasını ise yetkililere bırakmaları için bir kez daha yalvarıyordu. "Eğer bir kişiyi suçlamak istiyorsanız, bunu doğru yerde yapın. Çünkü yeni Avrupa'da sizi dinleyecek olan yargıçlar, onurlu yargıçlar olacak."

Daha sonra geçtiğimiz yıl boyunca mahkûmlar konusunda sergilediği tutumdan bahsetmeye başladı. Bu bazı açılardan neredeyse nostaljik bir konuşmaydı, ama Hassebröck'ler ve Goeth'ler ile aynı kümede yargılanmaktan korktuğu açıktı.

"Birçoğunuz çalışanlarımı bir arada tutabilmek adına yıllar boyu karşılaştığım zulümler, hileler ve engellerin farkındasınız. Polonyalı işçilerin var olan bir parça haklarını korumak, onlara iş sağlayıp zorbalıkla Reich'a gönderilmelerini engellemek, onların evlerini ve mütevazı mallarını korumak bile bu kadar zorken, Yahudi çalışanları korumak çoğu zaman başa çıkılmayacak derecede zordur."

Bazı zorluklarını anlattıktan sonra Silahlı Kuvvetler yetkililerini tatmin etmek konusunda yaptıkları yardım için onlara teşekkür etti. Brinnlitz'in verimsiz üretimi göz önüne alındığında bu teşekkür oldukça ironikti. Ama Oskar'ın sesinde ironi yoktu. *Herr Direktor*'un söylemeye çalıştığı şey, gerçek anlamıyla, şuydu: *Sistemi kandırmam ve bana yardım ettiğiniz için teşekkür ederim.*

Konuşmasına yerli halkı hedef alarak devam etti. "Burada geçireceğiniz birkaç günden sonra özgürlük kapıları sizin için açıldığında, bu bölgedeki birçok insanın ek gıda ve kıyafetlerle sizlere yardımcı olduğunu unutmayın. Sizlere fazladan yiyecek bulabilmek için elimden gelen her şeyi yaptım ve gelecekte de sizleri korumak ve günlük

ekmeğinizi temin etmek için olanca kuvvetimle çabalayacağıma söz veriyorum. Saatler gece yarısını beş geçeyi gösterene dek sizler için elimden gelen her şeyi yapmaya devam edeceğim. Etraftaki evlere girip onları yağmalamayın. Aranızdaki milyonlarca kurbana yaraşır kimseler olduğunuzu kanıtlayın ve intikam duygusuyla yapacağınız bütün faaliyetlerden sakının."

Oskar mahkûmların en başından beri Brinnlitz bölgesinde istenmediğini de itiraf etti. "Schindler Yahudileri Brinnlitz'de bir tabuydu." Fakat öç alma duygusundan daha endişe verici bir şey vardı. "*Kapo*larınız ve ustabaşlarınızın düzeni ve anlayışlı davranmanızı sağlayacağına inancım tam. Kendi insanlarınıza da aynısını aşılayın, çünkü güvenliğiniz buna bağlıdır. Fabrikaya yiyecek sağlama konusunda imkânsızı başaran Daubek'in değirmenine şükranlarınızı sunun. Ben de sizin adınıza, sizlere yiyecek sağlamak için her şeyi yapmış olan cesur değirmen müdürü Daubek'e teşekkür ederim. Kurtuluşunuz için bana teşekkür etmeyin. Sizleri imhadan kurtarmak için gece gündüz çalışanlara teşekkür edin. Sizleri düşünüp sizler hakkında endişelenen ve özellikle Kraków'da her an ölümle burun buruna yaşayan korkusuz Stern, Pemper ve diğerlerine teşekkür edin. Bu onurlu saatlerde, birlikte olduğumuz sürece dikkatli olup, düzeni korumamız her birimizin üzerine düşen görevdir. Kendi aranızda bile insancıl ve adil olmayan kararlardan kaçınmanız için size yalvarıyorum. İşlerimle ilgili yaptıkları eksiksiz fedakârlıkları için şahsi ortaklarıma da teşekkür ederim."

Konudan konuya atlayan, bazı fikirleri fazlaca tüketirken bazılarını teğet geçen bu konuşma, cüretkârlığının merkezine ulaşmıştı. Oskar SS garnizonuna dönerek onlara görevlerinin gerektirdiği barbarlığa direndikleri için teşekkür etti. Fabrika alanındaki bazı mahkûmlar, "Az önce bize onları kışkırtmamamızı söylemedi mi? Şimdi niye aynısını kendi

yapıyor?" diye düşünüyordu. Çünkü SS her şeye rağmen yine de SS'ti; Goeth, Hujar ve Scheidt'in ait olduğu birlikti. Bir SS mensubuna öğretilen belirli şeyler vardı ve bunlar bir bireyin insanlık sınırlarını çizerdi. Mahkûmlar, Oskar'ın tehlikeli bir biçimde sınırları zorladığını hissediyordu.

"Buradaki, Ordu ve Donanma'dan alınarak kendi rızaları dışında bu göreve getirilmiş bütün SS muhafızlarına teşekkür ederim. Bu muhafızlar birer aile reisi olarak, görevlerinin aşağılığı ve anlamsızlığını uzun süre önce fark ettiler. Burada olağanüstü derecede insancıl ve doğru bir tavır takındılar."

Herr Direktor'un cüretkârlığı karşısında donakalmış ve biraz da gururlanmış olan mahkûmların göremedikleri nokta, Oskar'ın bu sözleri doğum günü akşamında başladığı işi bitirmek amacıyla söylediğiydi. SS mensuplarının savaşçı doğasını bu sayede yerle bir ediyordu. Çünkü muhafızlar orada durup Oskar'ın "insancıl ve doğru" nitelendirmesini yutkunarak sindirmeye çalışırken, arkalarını dönüp gitmekten başka bir seçenekleri kalmadığını anlıyorlardı.

Oskar, "Son olarak," dedi, "sizleri bu zalim yıllar içerisinde hayatlarını kaybeden milyonlarca Yahudi için üç dakikalık sessizliğe davet ediyorum."

Herkes bu sözlere itaat etti. *Oberscharführer* Motzek, Helen Hirsch, henüz geçen hafta kilerden çıkabilmiş olan Lusia, Schoenbrun, Emilie, Goldberg; hepsi... Zamanın çabucak geçmesi için sabırsızlananlar, oradan kaçıp gitmeyi dört gözle bekleyenler... Hepsi, çıkardıkları sesler en gürültülü savaşların sınırına dayanan devasa Hilo makineleri arasında sessizce beklediler.

Saygı duruşu sona erdiğinde SS mensupları çabucak alanı terk etti. Mahkûmlar ise oldukları yerde kaldı. Nihayet kendi hayatlarının sahibi olup olmadıklarını anlayabilmek için etraflarına bakındılar. Oskar ile Emilie eşyalarını toplamak üzere dairelerine doğru gitmeye yeltendiklerinde,

tutuklular onların önünü kestiler. Licht'in yüzüğü Oskar'a sunuldu. Oskar bir süre boyunca elindeki yüzüğe hayran bir şekilde baktıktan sonra içindeki yazıyı Emilie'ye gösterdi ve Stern'den bunu tercüme etmesini istedi. Oskar altını nereden bulduklarını sorup, elindeki yüzüğün aslında Jereth'in köprüsü olduğunu öğrendiğinde, tutuklular onun kahkahalara boğulmasını beklediler. Sunumu yapan grubun arasındaki Jereth, Oskar'ın kendisine dostane bir şekilde sataşmasını bekleyerek ağzındaki dişsiz bölümü işaret etti. Ancak Oskar son derece ciddileşerek, yüzüğü yavaşça parmağına geçirdi. Kimse bunu tam olarak anlayamamış olsa da, o anda bütün tutuklular yeniden özgür hallerine kavuşmuş ve Oskar yaşamını sürdürebilmek için onların hediyelerine bağımlı hale gelmişti.

38. BÖLÜM

SS garnizonu, Oskar'ın konuşmasını takip eden saatler içerisinde yavaşça fabrikayı terk etmeye başladı. Fabrikanın içinde, Budzynlilerden ve hapishane nüfusunun diğer ögelerinden seçilen komandolara Oskar'ın temin ettiği silahlar dağıtıldı. Bunun amacı kutsal bir savaşa girişmek değil, SS garnizonunu silahsızlandırmaktı. Oskar geri çekilmekte olan, hırçınlaşmış birlikleri fabrikaya çekmenin pek akıllıca olmayacağını açıklamıştı. Ancak gözetleme kulelerine antlaşma emri gibi acayip bir şeyler gelmediği sürece, oraya el bombaları atmak zorunda kalacaklardı. Fakat işin gerçeği, komandoların tek yapmaları gereken şey Oskar'ın konuşması sırasında açıkladığı silahsızlandırma sürecini resmiyete dökmekti. Ana kapıda duran muhafızlar, neredeyse minnet dolu bir şekilde, silahlarını bırakmayı kabul etti. Poldek Pfefferberg ile Jusek Horn adlı bir tutuklu, SS kışlasına giden karanlık basamaklarda Kumandan Motzek'e silah bıraktırdılar. Pfefferberg parmağını adamın sırtına dayadığında Motzek, kendisini bekleyen bir ailesi olan, kırklı yaşlardaki aklı başında her adamın yapacağı gibi, hayatının bağışlanması için yalvardı. Pfefferberg, Kumandan'ın tabancasını aldı ve Motzek, onu kurtarması için *Herr Direktor*'un adını haykırdığı ufak bir gözaltı süresinden sonra serbest bırakıldı, evine doğru koşar adım uzaklaştı.

Uri ve diğer birkaç başıbozuğun planlar yaparak saatlerini geçirdiği gözetleme kuleleri, terk edilmiş bir şekilde ele geçirildi. Garnizon silahlarına el koyan bazı tutuklular, oradan geçenlerin eski düzenin hâlâ korunduğunu düşünmeleri için kulelere yerleştirildi.

Gece yarısı olduğunda görünürde hiçbir kadın veya erkek SS mensubu kalmamıştı. Oskar, Bankier'i büroya çağırarak ona bir deponun anahtarını verdi. Burası bir Deniz Kuvvetleri Deposu'ydu ve Rusların Silezya'ya kadar ilerlemesinden önce Katowice bölgesinde yer alıyordu. Bu ambar nehir ve kanallardaki devriye teknelerine destek sağlamak üzere kurulmuş olmalıydı. Oskar, Teçhizat Denetim Kurulu'nun depoyu daha güvenli bir yere taşımaya niyetlendiğini öğrenmiş, daha sonraları söylediğine göre de "birkaç hediye yardımıyla" deponun kontratını elde etmişti. Böylece palto, üniforma, iç çamaşırı kumaşı, yün iplikler, yarım milyon makara ve bir sürü ayakkabıyla dolu on sekiz kamyon Brinnlitz'e getirilmiş ve içindekiler fabrikaya koyulmuştu. Stern ve diğerleri, Oskar'ın savaş sonunda bu malzemelere hâlâ sahip olacağını bildiğini ve onları bir başlangıç dayanağı olarak mahkûmlara dağıtmayı planladığını ifade etmişlerdir. Oskar daha sonra kaydedilen bir konuşmasında aynı şeyleri söyler. "Ambar kontratını, savaş sonunda Yahudi çalışanlarıma kıyafet dağıtabilmek için temin ettim. Yahudi tekstil uzmanları kıyafet deposunun yaklaşık 150.000 Amerikan doları (barış dönemi kurlarına göre) değerinde olduğunu belirlediler."

Brinnlitz'de bu tür değerlendirmeler yapabilecek kimseler mevcuttu. Örneğin, eskiden Stradom Sokağı'ndaki bir tekstil firmasının sahibi olan Juda Dresner ve yolun karşı tarafındaki bir tekstil şirketinde çalışmış olan Itzhak Stern.

Oskar ile Emilie, bu pahalı anahtarın Bankier'e teslim edileceği tören için çizgili hapishane kıyafetleri giymişlerdi. Oskar'ın, DEF'in ilk günlerinden beri çabaladığı dönüşüm

gözle görülür bir şekilde tamamlanmıştı. Veda etmek üzere avluya çıktığında herkes Oskar'ın bu kıyafetleri kimliğini gizlemek için kaygısızca giydiğini ve Amerikalılara ulaştığında aynı derecede kaygısızca çıkarıp bir kenara atacağını düşündü. Ancak bu kalitesiz giysileri giymek kesinlikle kaygısızca gülüp geçilecek bir deneyim değildi. Oskar sonsuza dek, her açıdan Brinnlitz ve Emalia'nın tutsağı olarak kalacaktı.

Sekiz mahkûm Oskar ve Emilie ile yolculuk etmeye gönüllü oldu. Hepsi çok gençti, fakat aralarında Richard ve Anka Rechen adlı bir çift bulunuyordu. Edek Reubinski adlı bir mühendis aralarında en yaşlılarıydı, fakat yine de Schindler'den neredeyse on yaş daha gençti. Daha sonraları, çiftin bu tuhaf yolculuğunun detaylarını aktaracak kişi Reubinski olacaktı.

Mercedes'e Emilie, Oskar ve bir şoförün binmesi kararlaştırılmıştı. Diğerleri, takas edilebilir durumdaki gıda, sigara ve içkilerle dolu bir kamyonla arkadan gelecekti. Oskar fabrikadan uzaklaşmak için sabırsızlanıyordu. Rus tehdidinin bir kolu, yani Vlasov birlikleri geri çekilmişe benziyordu. Gerçekten de geçtiğimiz birkaç gün içinde bölgeden çekilmişlerdi. Ancak diğer kolun sabaha doğru, belki de çok daha önce Brinnlitz'e varacağı tahmin ediliyordu. Emilie'yle birlikte tutuklu kıyafetleri içinde (mahkûmları pek andırmadıklarını, daha çok maskeli baloya giden burjuvalara benzediklerini itiraf etmemiz gerekir) arka koltuğunda oturdukları Mercedes yola çıkmaya hazırlanırken Oskar hâlâ söylenerek Stern için tavsiyelerde bulunuyor, Bankier ile Salpeter'e emirler veriyordu. Fakat oradan uzaklaşmak istediği açıktı. Şoför Dolek Grunhaut motoru çalıştırmayı denediğinde hiçbir şey olmadı. Oskar kaportanın altına bir göz atmak için arka koltuktan aşağıya indi. Telaşlanmıştı; birkaç saat önce buyruklarla dolu bir konuşma yapan adam gitmiş, yerine bambaşka biri gelmişti. "Ne oldu

şimdi?" diye sorup duruyordu. Ancak Grünhaut'un neler olduğunu anlaması pek kolay olmadı. Sorunu bulmak biraz zamanını aldı, çünkü bulmayı beklediği şey bu değildi. Oskar'ın oradan ayrılacağı fikri karşısında korkuya kapılan birileri kabloları kesmişti.

Herr Direktor'u uğurlayacak grupta yer alan Pfefferberg çabucak kaynak atölyesine koştu ve aletlerini getirerek işe koyuldu. Oskar'ın telaşını sezebildiği için terliyor ve elleri titriyordu. Schindler sanki Ruslar her an ortaya çıkabilirlermiş gibi kapıya bakıp duruyordu. Bu korku yersiz değildi, avludaki diğerleri de aynı ironik ihtimal karşısında işkence çekiyorlardı. Pfefferberg zorlukla çalıştığı için arabayı tamir etmesi fazlasıyla uzun sürdü. Ama en sonunda motor, Grünhaut'un anahtarı çılgınca çevirip durmasına dayanamayarak canlandı.

Motor çalışmaya başladığında Mercedes, peşindeki kamyonla birlikte avludan ayrıldı. Kimse resmi vedalara kalkışacak kadar cesur değildi, ama Hilfstein, Stern ve Salpeter tarafından imzalanmış olan ve işçileri için yaptıklarını onaylayan bir mektup Schindler çiftine teslim edilmişti. Schindler konvoyu kapıdan çıktı ve manevra hattına paralel yoldan ilerleyerek Oskar için Avrupa'nın daha güvenli kısmına giden, soldaki Havlíčkův Brod yoluna girdi. Bu olayda evliliğe benzeyen bir şeyler vardı çünkü Brinnlitz'e yanında bir sürü kadınla birlikte gelen Oskar oradan yalnızca karısı Emilie'yle ayrılıyordu. Stern ve diğerleri avluda beklemeye devam etti. Yapılan onca vaatten sonra, nihayet özgürlüklerine kavuşmuşlardı. Şimdi göğüslemek zorunda oldukları şey, özgürlüğün ağırlığı ve belirsizliğiydi.

*

Kendi içinde bazı tehlikeleri bulunan bu ara dönem tam üç gün sürdü. SS fabrikayı terk ettikten sonra, bu ölüm makinesinin Brinnlitz'de kalan tek temsilcisi Schindler'in adamlarıyla birlikte Gross-Rosen'den gelen Alman *Kapo*ydu.

*Kapo*nun Gross-Rosen'de kabarık bir sabıkası vardı, ancak Brinnlitz'de de bazı düşmanlar edinmeyi başarmıştı. Bir grup erkek mahkûm onu ranzasından sürükleyerek fabrika alanına getirdi ve onu sınır tanımaz bir gaddarlıkla, *Untersturmführer* Liepold'ün kısa bir süre önce tutuklu nüfusunu asmakla tehdit ettiği çatı kirişinden sallandırdı. Bazı kimseler araya girmeye çalıştılar, ama infazcılar durdurulamayacak ölçüde, delice bir öfkeye kapılmışlardı.

Bu olay, yeni barış döneminin ilk cinayetiydi ve Brinnlitz sakinlerinden birçoğu olanları sonsuza dek tiksintiyle anacaklardı. Bu insanlar Amon'un zavallı mühendis Krautwirt'i Płaszów *Appellplatz*'ında astığına tanıklık etmişlerdi ve bu idam, farklı bir gerekçeye sahip olsa da, onları eşit derecede sarsmıştı. Çünkü Amon, Amon'du ve asla değişmeyecekti. Ama bu seferki cellatlar kendi kardeşleriydi.

*Kapo*nun seğirmeleri durduğunda, cesedi sessiz makinelerin üzerinde sallanmaya terk edildi. Fakat bu durum, insanları çok şaşırttı. Bu olayın insanları sevindirmesi gerekiyordu, ancak aksine onlarda derin bir kuşku uyandırdı. En sonunda idamla alakası olmayan biri ipi keserek cesedi ateşe verdi. Böylece Brinnlitz'in nasıl tuhaf bir kamp olduğu bir kez daha açığa çıktı. Kanunlar gereği Yahudi ölülerini yakması gereken fırınlara kapatılan tek ceset bir Aryan'a aitti.

Deniz Kuvvetleri Deposu'ndaki eşyaların dağıtılması ertesi güne kadar devam etti. Büyük toplara sarılmış kumaşların paylaştırılmak üzere kesilmesi gerekiyordu. Moseh Bejski'nin söylediğine göre bütün mahkûmlara üçer metre kumaş, birer set iç çamaşırı ve birkaç makara pamuk ipliği dağıtıldı. Kadınlardan bazıları evlerine dönerken giyecekleri kıyafetleri daha o gün dikmeye başladılar. Diğerleri, önlerindeki karışık günlerde onları hayatta tutacak yiyeceklerle takas edebilmek için kumaşları özenle sakladı.

Oskar'ın Brno'da yağmaladığı Egipski sigaraları da mahkûmlara dağıtıldı ve her birine Salpeter'in deposundan

birer şişe votka verildi. Mahkûmlardan ancak birkaç tanesi bu votkayı içecekti, çünkü o dönemde içki bu şekilde harcanamayacak kadar değerliydi.

İkinci akşam karanlık bastırdığında, bir *Panzer* birliği Zwittau'ya yöneldi. Elindeki tüfekle birlikte, avlu girişinin yanındaki bir çalılığa saklanan Lutek Feigenbaum, ilk tank görüş alanına girdiğinde ateş etme dürtüsüne kapıldı. Fakat bunun düşüncesizlik olacağına karar verdi. Araçlar gürültüyle yanından geçti. Arkadaki tanklardan birinde bulunan nişancı, çitler ve gözetleme kulelerinin, Yahudi suçluların pusuya yatmış olabileceği anlamına geldiğini fark ederek kampa iki fişek sıktı. Fişeklerden biri avluda patladı, diğeri ise kadınların balkonuna isabet etti. Bu rastgele bir garez gösterisiydi ve silahlı mahkûmlardan hiçbiri, ya sağduyulu davrandıkları ya da korktukları için atışlara karşılık vermedi.

Son tank da gözden kaybolduğunda komandolar avludan ve kadınlar bölümünden yükselen ağıtları duydular. Kızlardan biri şarapneller yüzünden yaralanmıştı. Kız şaşkındı, ama onun yaralarını görmek diğer kadınların yıllarca biriktirdikleri ıstırabı birden açığa çıkarmıştı. Kadınlar ağıtlar yakarken Brinnlitz doktorları kızı inceleyerek yaralarının esaslı olmadığını gördüler.

*

Oskar'ın grubu kaçışlarının ilk saatlerinde bir dizi *Wehrmacht* kamyonunun kuyruğuna takılarak ilerledi. Gece olduğunda, doğanın gidişatı elverişli hale geldi ve hiç kimse onları rahatsız etmedi. Arkalarında Alman mühendislerin tesisleri dinamitlediklerini ve ara sıra da olsa Çek yeraltı örgütlerince kurulan pusudan yayılan silah seslerini duyabiliyorlardı. Havlíčkův Brod kentine yaklaştıklarında konvoyun biraz gerisinde kalmış olmalıydılar, çünkü yolun ortasında duran Çek partizanları tarafından önleri kesildi. Oskar tutuklu numarası yapmaya başladı. "Bu iyi insanlar

ve ben bir çalışma kampından firar ettik. SS ve *Herr Direktor* kaçtı. Bu da *Herr Direktor*'un arabası."

Çekler üzerlerinde silah olup olmadığını sordu. Reubinski de kamyondan inerek konuşmaya katıldı ve yanında bir tüfeği olduğunu itiraf etti. Çekler, "Pekâlâ," dediler, "onu bize verseniz iyi olur. Eğer Ruslar yolunuzu kesip silahlı olduğunuzu görürse, bunun nedenini anlamayabilir. Kendinizi savunmak için ihtiyacınız olan tek silah üzerinizdeki hapishane kıyafetleri."

Prag'ın güneydoğusunda, Avusturya yolunda bulunan bu kentte hâlâ bozguna uğramış birliklerle karşılaşma ihtimalleri vardı. Partizanlar Oskar ve diğerlerini kent meydanındaki Çek Kızıl Haç bürosuna yönlendirdiler. Gecenin geri kalanında orada güvenle uyuyabilirlerdi.

Ama kente ulaştıklarında Kızıl Haç yetkilileri onlara barış durumunun belirsizliği nedeniyle kent hapishanesinde daha güvende olacaklarını söyledi. Araçlar kent meydanında, Kızıl Haç bürosunun önünde bırakıldı ve Oskar ile Emilie yanlarındaki sekiz refakatçiyle birlikte birkaç parça eşyalarını alarak polis istasyonundaki kilitsiz hücrelerde uyumaya gitti.

Sabah vakti meydana döndüklerinde, iki aracın da soyulmuş olduğunu fark ettiler. Mercedes'in bütün döşemeleri yırtılmış, elmaslar çalınmış, kamyonun lastikleri sökülmüş ve motorlar yağmalanmıştı. Çekler akıllıca davranmışlardı. Oskar, "Böyle zamanlarda kayba uğramamızı doğal karşılamalıyız," dedi. Belki de açık teni ve mavi gözleri yüzünden onun kaçak bir SS mensubu olduğundan şüphelenmişlerdi.

Kaplice yönüne giderken kendi araçları yerine bir trene binmeye karar verdiler ve hâlâ çizgili hapishane kıyafetleri içindeyken yola koyuldular. Reubinski trenle ormana kadar giderek, yolun geri kalanını yayan kat ettiklerini anlatıyor. Ormanlık sınır bölgesinde bir yerlerde, Linz'in kuzeyinde Amerikalılarla karşılaşmayı umuyorlardı.

Sakız çiğneyerek, bir makineli tüfeğin yanında oturan iki tane genç Amerikalıya rastladıklarında ormanlık bir yolda yürüyorlardı. Oskar'ın mahkûmlarından biri onlarla İngilizce konuşmaya başladı. Amerikalılardan biri, "Hiç kimseyi bu yoldan geçirmemek için emir aldık," dedi.

Mahkûm, "Peki ormanın etrafından dolanmak yasak mı?" diye sordu.

Amerikan askeri sakızını çiğnemeye devam ediyordu. Bu tuhaf millet de sakız çiğnemeye amma meraklıydı!

Asker en sonunda, "Galiba değil," diye yanıtladı.

Böylece ormana daldılar ve yarım saat sonra yola çıktıklarında, iki sıra halinde kuzeye ilerleyen bir piyade birliğiyle karşılaştılar. Yine İngilizce bilen mahkûm vesilesiyle, birliğin keşif eriyle konuşmaya başladılar. Bu sırada birlik komutanı cipinden inerek onları sorgulamaya başladı. Grup ona karşı dürüst davranarak Oskar'ın *Herr Direktor* olduğunu, kendilerininse Yahudi olduklarını anlattı. Güvenli bir yerde olduklarını düşünüyorlardı çünkü BBC kanalından, Birleşik Devletler güçlerinde hem Alman, hem de Yahudi kökenli birçok Amerikalı bulunduğunu duymuşlardı. Kaptan, "Kıpırdamayın," dedi. Hiçbir açıklama yapmadan cipine binerek uzaklaştı ve onları genç piyade erlerinin karşısında yarı utanmış bir halde bıraktı. Erler ise onlara devasa, üretken, serbest ve kaliteli üretim yapan bir fabrikadan geldiği için tıpkı cipleri, üniformaları ve teçhizatları gibi fiyakalı bir görüntüsü olan Virginia sigarası ikram etti.

Emilie ve mahkûmlar Oskar'ın tutuklanma ihtimali yüzünden gergindi, ancak Oskar rahat bir şekilde çimlerin üzerine oturarak bu yüksek rakımlı ormanın temiz bahar havasını içine çekti. Yanında İbranice bir mektup vardı ve New York'un etnik olarak İbranicenin gayet iyi bilindiği bir şehir olduğunu biliyordu. Yarım saat sonra yolun yukarısında birkaç asker belirdi. Askerler piyade edasından uzak ve rahat bir şekilde onlara doğru gelmeye başladılar.

Gelen grup birkaç Yahudi piyade eri ve bir askeri hahamdan oluşuyordu. Epey coşkulu görünen asker grubu Yahudi mahkûmlar, Oskar ve Emilie'yi kucakladılar. Onların toplama kampından kurtulup taburun karşısına çıkan ilk kişiler olduğunu söylediler.

Selamlaşmaları sona erdiğinde Oskar İbranice yazılmış referansını çıkardı. Haham mektubu okuyunca ağlamaya başladı ve ardından detayları diğer Amerikalılara aktardı. Biraz daha alkış, birkaç tane daha el sıkışma, birkaç tane daha kucaklaşma yaşandı. Genç askerler çok açık yürekli, çok gürültülü ve çok çocuksu görünüyorlardı. Orta Avrupa'dan henüz bir veya iki nesil önce ayrılmış olsalar da Amerika'yla o kadar özdeşleşmişlerdi ki, Schindler çifti ve tutuklular onlara en az onlarınki kadar büyük bir hayretle bakıyorlardı.

Sonuç olarak Schindler gurubu alay komutanı ve hahamın konukları olarak Avusturya sınırında iki gün geçirdi. Gruptaki tutukluların barış döneminden beri içmedikleri, mükemmel kalitede kahveler içip, gönüllerince yemek yediler.

Haham iki gün sonra onlara ele geçirilmiş bir ambulans tahsis etti ve grup, harap olmuş Linz kentinden Yukarı Avusturya'ya doğru yola çıktı.

*

Brinnlitz'deki barışın ikinci gününde Rus güçleri hâlâ ortalarda yoktu. Komando grubu, kamptaki kaynaklarla düşündüklerinden çok daha uzun bir süre boyunca idare etmek durumunda kalacaklarından endişelenmeye başlamışlardı. SS mensuplarının, geçtiğimiz birkaç gün içinde Motzek ve adamlarını saymazsak, yalnızca fabrikada tifüs alarmı verildiğinde korkuya kapıldıklarını hatırladılar ve bu nedenle avlunun dışına tifüs tabelaları astılar.

Çek partizanlar öğleden sonra avlu girişinde belirerek, bekçilik yapan adamların yanına geldiler. "Artık bitti," dediler. "Nereye isterseniz gitmekte özgürsünüz."

Hapishane komandoları, "Ruslar gelince gideceğiz," diye yanıtladılar. "O zamana kadar kimseyi dışarıya çıkarmıyoruz."

Bu yanıt mahkûmların patolojik durumunu gözler önüne seriyordu. Bir süre sonra çitlerin dışındaki dünyanın tehlikeli olduğuna ve oraya kademeli bir şekilde adım atmanız gerektiğine dair bir düşünceye kapılıyordunuz. Bu yanıt ayrıca onların bilgeliğini de gösteriyordu, çünkü henüz Alman birliklerinin tamamen bölgeden ayrıldıklarından emin değillerdi.

Çekler omuz silkerek kendi yollarına gittiler.

O gece, Poldek Pfefferberg de kapıdaki nöbetçiler arasındaki yerini aldığında, yolun ilerisinden motosiklet sesleri duyuldu. Motosiklet sesleri *Panzer*ler gibi geçip gitmek yerine kampa doğru yöneldi. Kurukafalı SS armasıyla işaretlenmiş beş motosiklet karanlıkların içinden çıkarak, gürültüyle kapının önüne geldi. Poldek'in anımsadığı kadarıyla epey genç olan SS mensupları motosikletlerini durdurarak aşağıya indiler. Adamlar kapıya yanaşırken içerideki silahlı adamlar arasında ziyaretçilerin derhal vurulması gerektiği hakkında hararetli bir tartışma başladı.

Motosiklet grubunun lideri olan astsubay bu durumun ne kadar riskli olduğunu anlamış gibiydi. Ellerini iki yana açarak çitlerin birkaç adım gerisinde durdu. "Benzine ihtiyacımız var," dedi. Bir fabrika kampı olan Brinnlitz'de benzin bulabileceklerini düşünmüşlerdi.

Pfefferberg, ateş açıp yok yere sorun yaratmaktansa, istediklerini verip onları göndermelerini önerdi. Alaydan başkaları hâlâ bölgede olabilirdi ve silah sesleri yüzünden fabrikaya üşüşebilirlerdi.

Böylece SS mensuplarının içeriye girmesine izin verildi ve mahkûmlardan birkaç tanesi benzin almak üzere garaja yollandı. SS astsubayı, gayri resmi muhafızlara veya en azından Alman *Kapo*lara benzemek için mavi tulumlar giymiş

olan kamp komandolarına, silahlı mahkûmların kamplarını içeriden korumalarında tuhaf bir şey göremediğini söyledi.

Pfefferberg Almanca konuşarak, "Umarım burada tifüs salgını olduğunun farkındasınızdır," dedi ve tabelaları işaret etti.

SS mensupları birbirlerine baktılar.

Pfefferberg, "Şimdiye kadar iki düzine insan hayatını kaybetti," dedi. "Kilerde karantinaya alınmış elli kişi daha var."

Bu iddia kurukafa arması taşıyan gençleri etkilemişe benziyordu. Yorulmuşlardı. Kaçıyorlardı. Bu kadarı onlar için yeterliydi. Yetmezmiş gibi bir de bulaşıcı hastalıklarla uğraşmak istemiyorlardı.

Benzin 20 litrelik bidonlarla getirildiğinde teşekkür edip, eğilerek selam verdiler ve avludan çıktılar. Mahkûmlar adamların depolarını doldurmalarını ve sepetlerine sığdıramadıkları bidonları saygılı bir şekilde çitin dibine bırakmalarını izledi. SS mensupları eldivenlerini giydi ve yeni buldukları benzini harcamamaya dikkat ederek motorlarını çalıştırdı. Gürültüleri köyün güneybatısına doğru azalarak kesildi. Bu nazik karşılaşma, girişteki adamlar için Heinrich Himmler'in iğrenç alayının kirli üniformalarını son görüşleri olacaktı.

*

Kamp, üçüncü günde tek bir Rus subayı tarafından özgürlüğe kavuşturuldu. Atlı bir Rus askeri, manevra hattıyla caddenin Brinnlitz avlu kapısına yaklaştığı boğazdan geçerek fabrikaya ulaştı. Mahkûmlar subay yaklaşırken, bindiği atın ufak bir midilli olduğunu, üzengideki ince ayaklarının neredeyse yere değdiğini, bacaklarının ise gülünç bir şekilde atın zayıf karnının altına kıvrıldığını gördüler. Brinnlitz'e oldukça kişisel ve zorlukla kazanılmış bir kurtuluş getirdiği açıktı, çünkü üniforması yıpranmıştı ve tüfeğindeki deri kayış ter, soğuk hava ve uzun seferler sonucu o kadar hırpalanmıştı ki, çıkarılıp yerine bir urgan

takılmıştı. Atının dizginleri de urgandan oluşuyordu. Subay açık tenliydi ve Polonyalıların gözünde bütün Rusların olduğu gibi, son derece yabancı ve son derece tanıdıktı.

Lehçe ve Rusça arasında kırma dille kısa bir konuşma yaptıktan sonra kapıdaki komandoları onun içeri girmesine izin verdi. İkinci katın balkonlarında içeriye doğru bir hareketlilik başladı. Subay, atından inerken Bayan Krumholz onu yanağından öptü. Subay gülümsedi ve iki lisanı da kullanarak bir sandalye istedi. Sandalyeyi genç bir erkek mahkûm getirdi.

Subay, mahkûmların birçoğu karşısında pek de ihtiyacı olmayan bir boy üstünlüğü kazanabilmek için sandalyenin üzerine çıktı ve standart bu kurtarma konuşmasına benzeyen Rusça bir şeyler söyledi. Moshe Bejski konuşmanın özünü kavrayabilmişti. Biraz önce şerefli Sovyetler tarafından kurtarılmışlardı. Şehre inmekte ve istedikleri yöne gitmekte özgürdüler. Çünkü Sovyet yönetimi altında, tıpkı efsanevi cennetlerde olduğu gibi ne Yahudi, ne de putperest, ne erkek, ne de kadın, ne tutsaklık, ne de özgürlük vardı. Kente indiklerinde ucuz intikamlar peşinde koşmamaları emrediliyordu. Müttefikler onları tutsak edenleri bulacak, onları uygun bir cezaya tabi tutacaklardı. Özgürlüklerine kavuşmaları onlar için, diğer her şeyden ağır basmalıydı.

Subay sandalyesinden inerek gülümsedi. Sanki artık konuşmasını bitirdiğini ve soruları alabileceğini söyler gibiydi. Bejski ve diğer birkaç kişi onunla konuşmaya başlayınca Rus subayı parmağını kendisine doğrultup, yanlışlarla dolu bir Beyaz Rusya İbranicesiyle (kendi ebeveynlerinizden çok, büyükanne ve büyükbabanızdan öğrenebileceğiniz türden bir İbraniceyle) kendisinin de Yahudi olduğunu söyledi.

Şimdi konuşma yepyeni bir samimiyete bürünmüştü.

Bejski, "Hiç Polonya'da bulundun mu?" diye sordu.

Subay, "Evet," diye itiraf etti. "Şu anda Polonya'dan geliyorum."

"Orada hiç Yahudi kalmış mı?"

"Hiç Yahudi görmedim."

Mahkûmlar subayın etrafına toplanıp, sözlerini kendi dillerinde yanlarındakilere aktarıyorlardı.

Subay, Bejski'ye, "Nerelisin?" diye sordu.

"Kraków."

"İki hafta önce Kraków'daydım."

"Peki ya Auschwitz? Auschwitz'e ne oldu?"

"Auschwitz'de hâlâ az sayıda Yahudi kaldığını duydum."

Mahkûmlar düşüncelere daldılar. Rus subayının anlattığına göre Polonya bomboştu.

Subay, "Sizin için yapabileceğim bir şey var mı?" diye sordu.

Birkaç kişi sızlanarak yiyecek istedi. Subay onlara bir el arabası dolusu ekmek ve belki de biraz at eti gönderebileceğini söyledi. Yiyecekler karanlık bastırmadan önce fabrikaya ulaşırdı. Subay, "Ama köy merkezinde neler olduğunu görmeniz daha iyi olur," diye önerdi.

Bu radikal bir fikirdi; mahkûmlar artık kapıdan öylece çıkıp Brinnlitz'de alışveriş yapabilirlerdi. Aralarındaki bazı kimseler için bu hâlâ akla hayale sığmayan bir seçenekti.

Pemper ve Bejski gibi genç erkekler, kamptan ayrılmakta olan subayı takip ettiler. Eğer Polonya'da Yahudi kalmadıysa, gidecekleri hiçbir yer yok demekti. Subayın onlara komutlar vermesini istemiyorlardı, ancak içine düştükleri çıkmazı onunla paylaşmak zorundaydılar. Rus, midillisinin çite bağlanmış dizginlerini çözmek için durakladı.

Pemper ve Bejski'nin yüzlerine bakarak, "Bilmiyorum," dedi. "Nereye gidebileceğinizi bilmiyorum. Doğuya gitmeyin, bu kadarını söyleyebilirim. Ama batıya da gitmeyin." Parmakları, tekrar düğümü çözmeye odaklandı. "Bizleri hiçbir yerde istemiyorlar."

*

Brinnlitz mahkûmları, Rus subayının onlara söylediği üzere, dış dünyayla ilk temaslarını kurmak için çekingen bir tavırla kapıdan çıktılar. Bunu ilk olarak gençler denedi. Danka Schindel, dışarıya özgür bırakıldıktan bir gün sonra çıkarak kampın arkasındaki ağaçlık tepeye tırmandı. Zambaklar ile dağlaleleri tomurcuklanmaya, göçmen kuşlar ise Afrika'dan gelmeye başlamıştı. Danka bir süre boyunca tepede oturarak günün tadını çıkardı. Ardından yere yuvarlandı ve gökyüzüne bakıp çiçek kokularını içine çekerek çimenlerin üzerine uzandı. Tepede o kadar çok vakit geçirdi ki, ailesi onun köyde Ruslar veya yerel halk tarafından tartaklandığını düşünmeye başladı.

Goldberg de kamptan erken ayrılanlardandı. Kapıdan ilk çıkan gruplar birlikte Brinnlitz'den ayrılarak Kraków'daki servetini geri almak üzere yola çıktı. Daha sonraları, ayarlayabildiği en erken tarihte Brezilya'ya yerleşecekti.

Yaşlı mahkûmların birçoğu kampta kalmaya devam etti. Ruslar Brinnlitz'in içlerine kadar gelmişlerdi ve köy içindeki tepede bulunan bir villayı subay karargâhı olarak kullanıyorlardı. Mahkûmlar Rusların kampa getirdikleri kesilmiş atı aç kurtlar gibi yediler ve içlerinden bazıları bu yemeği ekmek, sebze ve Emilie Schindler'in lapasından sonra kaldırılamayacak ölçüde ağır buldular.

Lutek Feigenbaum, Janek Dresner ve genç Sternberg köy merkezinde yiyecek aramaya gittiler. Çek yeraltı örgütleri köyde devriye geziyorlar, Alman kökenli Brinnlitz halkı da bu nedenle özgür bırakılan mahkûmlara karşı dikkatli davranıyorlardı. Bir manav oğlanlara deposunda sakladığı bir torba şekeri alabileceklerini söyledi. Genç Sternberg buna karşı koyamadı ve yüzünü torbaya gömerek ağzına avuçlar dolusu şeker tıkıştırdı. Bu sebeple çok geçmeden fena halde hastalandı ve Schindler grubunun Nuremburg ile Ravensburg'da bulduğu özgürlük ve bolluğa kademeli bir şekilde yaklaşması gerektiğini öğrendi.

Merkeze yapılan bu seyahatin asıl amacı ekmek bulmaktı. Feigenbaum, Brinnlitz komandolarına mensup olduğundan üzerinde bir tabancayla tüfek bulunuyordu. Fırıncı, elinde ekmek kalmadığı konusunda ısrar edince gruptakilerden biri Feigenbaum'a, "Onu tüfekle tehdit et," dedi. Sonuçta adam bir *Sudetendeutsch*'tu ve teorik olarak Yahudilerin çektiği bütün sıkıntıları hoşnutlukla karşılıyor olması gerekirdi. Feigenbaum silahı fırıncıya doğrulttu ve dükkân ile arkadaki daireyi dolaşarak un aramaya koyuldu. Küçük oturma odasına geldiğinde fırıncının karısı ve iki kızının korku ve şaşkınlık içinde birbirlerine sarılmış olduklarını gördü. O kadar korkmuşlardı ki, *Aktion* sırasında birbirlerine sarılan herhangi bir Kraków ailesinden hiçbir farkları yoktu. Bu manzara karşısında Feigenbaum büyük bir utanç duydu. Sanki misafirliğe gelmişçesine kadınlara başını salladı ve daireden ayrıldı.

Mila Pfefferberg de köye yaptığı ilk ziyaret sırasında aynı utancı duydu. Meydana adımını attığında bir Çek partizanı Südetli iki kızı durdurdu ve ayağında yalnızca hapishane nalınları bulunan Mila'nın kendine uygun olanını alabilmesi için onlara ayakkabılarını çıkarmalarını emretti. Bu tür bir baskı karşısında yüzü kızaran Mila, yerdeki döşeme taşlarının üzerine oturarak mahcubiyet içinde bir seçim yaptı. Partizan, nalınları Südetli kıza vererek yoluna devam etti. Mila adamın gittiğinden emin olunca arkasına döndü ve koşar adımlarla kıza yetişerek ayakkabılarını ona geri verdi. Mila, ayakkabılarını geri alan *Sudetendeutscherin*'in ona ufak bir nezaket kırıntısı bile göstermeye zahmet etmediğini hatırlıyor.

Ruslar akşamları kadın aramak için kampa geliyorlardı. Pfefferberg bir keresinde kadınlar bölümüne girip Bayan Krumholz'u yakalayan bir askerin kafasına tüfek dayamak zorunda kalmıştı. Bayan Krumholz yıllar sonra Pfefferberg'i azarlayacak, "Genç bir erkekle kaçma şansım

vardı ve o hergele buna engel oldu!" diyecekti. Kızlardan üçü, daha çok gönüllü bir şekilde, Ruslar tarafından götürüldü. Kızlar üç gün sonra geri döndüklerinde çok iyi vakit geçirdiklerini iddia ettiler.

Brinnlitz'de geçirdikleri vakit tutsakların üzerinde olumsuz bir etki yaratıyordu ve bir hafta içinde yavaşça orayı terk etmeye başladılar. Tükenmiş olan ailelerin bazıları Polonya'yı bir daha asla görmek istemediklerini söyleyerek batıya doğru yola çıktılar. Bejski kardeşler, yolculuk masraflarını kumaş ve votkalarla karşılayarak İtalya'ya gittiler ve bir Siyonist gemisine binerek Filistin'e ulaştılar. Dresner'ler yürüyerek Moravya ile Bohemya'yı geçtiler ve Almanya'ya gittiler. Janek Dresner bir sene sonra açılan Erlangen-Bavarya Üniversitesi'ne giren ilk on öğrenciden biri oldu.

Manci Rosner, Henry'yle buluşacağı Podgorze'ye döndü. Olek'le birlikte Dachau'da serbest bırakılan Henry Rosner bir gün Münih'teki bir pisuarda, çizgili hapishane kıyafeti giyen başka biriyle karşılaştı. Adama nerenin mahkûmu odluğunu sorduğunda, "Brinnlitz," cevabını aldı. Adam yaşlı bir kadın dışında herkesin (daha sonraları bunun yanlış bir bilgi olduğu ortaya çıkacaktı) Brinnlitz'den sağ salim kurtulduğunu söyledi. Manci ise Henry'nin kurtulduğunu, kuzenlerinden biri onun Podgorze'de kaldığı odaya gelerek ona Dachau'da özgür bırakılan Polonyalıların bir listesini gösterdiğinde öğrenecekti. Kuzeni, "Manci," dedi, "bana bir öpücük ver. Henry ve Olek yaşıyor."

Regina Horowitz'in de buna benzer bir randevusu vardı. Kızı Niusia'yla birlikte Brinnlitz'den Kraków'a yaptığı yolculuk tam üç gün sürdü. Deniz Kuvvetleri Deposu'ndan dağıtılan bağışlar sayesinde bir oda kiraladı ve Dolek'i beklemeye başladı. Dolek nihayet buluşma yerine geldiğinde, Richard'ın nerede olduğunu soruşturmaya başladılar ancak ondan hiçbir haber alamadılar. Regina yaz aylarında bir gün Rusların Auschwitz hakkında yaptıkları ve Polonyalılara

bedava gösterilen filmi izledi. Kamp çocukları hakkında yapılan meşhur sahneleri, tellerin ardından kameraya bakan veya hemşireler tarafından Auschwitz I'i çevreleyen elektrikli tellerin dışına çıkarılan çocukları gördü. Richard, çok ufak ve çok sevimli olduğu için sahnelerin birçoğunda göze çarpıyordu. Regina çığlıklar atarak ayağa kalktı ve sinema salonundan ayrıldı. Sinema müdürü ve sokaktan geçen birkaç vatandaş onu sakinleştirmeye çalıştılar. Regina, "O benim oğlum, benim oğlum!" diye haykırmaya devam ediyordu. Artık hayatta olduğunu biliyordu ve çok geçmeden, Richard'ın Ruslar tarafından serbest bırakılarak Yahudi kurtarma örgütlerinden birine teslim edildiğini öğrendi. Kurtarma ekibi çocuğun ebeveynlerinin öldüğünü düşünerek onu Horowitz'lerin Liebling adlı eski bir tanıdıklarına evlatlık vermişti. Regina kurtarma örgütünde adresi aldı ve Liebling'lerin dairesine vardığında içeriden Richard'ın bir tavayı masaya vurarak "Bugün herkese çorba var!" diye bağırdığını duydu. Regina kapıyı tıklattığında Richard, Bay Liebling'e birinin geldiğini haber verdi.

Böylece Regina oğluna kavuştu. Ama Płaszów ve Auschwitz'in darağaçlarında gördüğü onca şeyden sonra oğlunu hiçbir oyun parkına götüremedi, çünkü Richard ne zaman bir salıncak görse histeri krizine giriyordu.

*

Oskar'ın grubu Linz'e vardığında Amerikan yetkililerine bildirildi, pek sağlam olmayan ambulanslarından kurtarıldı ve bir kamyonla kuzeydeki Nuremberg'e, başıboş kamp tutsaklarının toplandığı bir alana götürüldü. Gün geçtikçe, tıpkı şüphelenmekte oldukları gibi, özgür kalma sürecinin o kadar da dolambaçsız olmadığını fark ediyorlardı.

Richard Rechen'in Constanz'da, İsviçre sınırındaki bir gölün kenarında yaşayan bir teyzesi vardı. Amerikalılar gruba gidecek bir yerleri olup olmadığını sorduklarında, Brinnlitz grubu Rechen'in teyzesini aday gösterdi. Brinnlitz'den

gelen sekiz genç tutuklunun amacı Schindler çiftini Almanlara karşı bir intikam hareketinin başlama olasılığına karşı, mümkünse İsviçre sınırından geçirmekti. Ayrıca Schindler çifti Amerikan bölgesinde bile haksız yere verilen birkaç cezaya maruz kalmışlardı. Buna ek olarak sekiz tutuklunun her biri potansiyel bir göçmendi ve grup, bu işlemlerin İsviçre'de çok daha kolay yürüyeceğini düşünüyordu.

Reubinski, Nuremberg'deki Amerikan kumandanla olan ilişkilerinin gayet samimi olduğunu, ama adamın onarlı Constanz'a götürebilecek herhangi bir araç ayarlayamadığını hatırlıyor. Kara Orman'dan yaptıkları yolculuğu ellerinden gelen en iyi şekilde, bir kısmını yürüyerek, bir kısmını ise trenle tamamladılar. Ravensburg yakınlarında yerel hapishane kampına giderek Amerikalı kumandanla konuştular. Buraya da birkaç gün konuk oldular ve bir yandan dinlenirken bir yandan da zengin Ordu tayınlarıyla beslendiler. Bunun karşılığında da gece yarılarına kadar Yahudi kökenli olan kumandanla oturup, ona Amon, Płaszów, Gross-Rosen, Auschwitz ve Brinnlitz hakkındaki hikâyelerini anlattılar. Kumandanın onlara Constanz'a gidebilmeleri için bir araç, belki de bir kamyon verebileceğini umuyorlardı. Kumandan onlara bir kamyon tahsis edemezdi, ama bunun yerine bir otobüs ve yolculuk için erzak verebilirdi. Oskar'ın yanında hâlâ, 1.000 RM'tan fazla edecek elmas parçaları ve bir miktar nakit para olmasına rağmen otobüs onlara parayla değil, bedava verilmişti. Alman bürokratlarla yaptığı onca alışverişten sonra bu tür bir muameleye alışması Oskar için epey zor olmalıydı.

Constanz'ın batısındaki İsviçre sınırına ve Fransa işgal bölgesine geldiklerinde otobüsü Kreuzlingen köyüne park ettiler. Rechen merkezdeki nalbura giderek bir tel makası aldı. Ancak tel makası satın alındığı sırada grubun üzerinde hâlâ hapishane kıyafetleri vardı. Belki de kasadaki adam iki farklı şeyden etkilenmiş olabilirdi: (a) karşısındaki adam

bir tutukluydu ve kötü bir davranışla karşılaştığında onu koruyan Fransız askerlerini köy merkezine çağırabilirdi; (b) bu adam aslında kılık değiştirmiş bir Alman subayıydı ve ona yardım edilmesi gerekiyordu.

Sınır çitleri Kreuzlingen'in ortalarına kadar devam ediyor ve Alman tarafında Fransız Sûreté Militaire bekçileri tarafından korunuyordu. Schindler'in grubundakiler köyün kenarındaki bu bariyere yanaşarak telleri kestiler ve bekçinin diğer kenara kadar ilerlemesini bekleyerek İsviçre topraklarına adım attılar. Ancak ne yazık ki yoldaki kavşaktan geçen köylü bir kadın onları gördü ve Fransız ile İsviçre askerlerine haber vermek üzere sınıra doğru koşmaya başladı. Alman tarafındakiyle birebir aynı olan, sakin İsviçre köyünün meydanında gurubun etrafını polisler sardı fakat Richard ve Anka Rechen gruptan ayrılarak koşmaya başladılar ve çok geçmeden, arkalarından gelen bir devriye arabası tarafından tutuklandılar. Grup yarım saat içinde Fransızlara teslim edildi. Fransızlar, tutukluların üstlerini arayarak mücevherler ile nakit parayı buldular ve onları eski Alman hapishanesine götürerek ayrı hücrelere kilitlediler.

Reubinski, onların kılık değiştirmiş toplama kampı muhafızları olduklarından kuşkulandıklarını anlamıştı. Bu açıdan, Amerikalılara konuk olmaları onların aleyhine işlemişti çünkü Brinnlitz'den ilk ayrıldıklarındaki kadar cılız görünmüyorlardı. Yolculukları ve üstlerinden çıkan kıymetli eşyalar hakkında ayrı ayrı sorgulandılar. Her biri makul birer hikâye anlatmayı başardı, fakat kimse diğerlerinin de aynı şeyleri anlatıp anlatmadığını bilmiyordu. Amerikalıların aksine, Fransızların Oskar'ın kim olduğunu ve Brinnlitz'de nasıl bir görev üstlendiğini fark etmelerinden ve onu doğal olarak mahkemeye çıkarmalarından endişeleniyorlardı.

Mahkûmlar Oskar ve Emilie'nin hatırına her sorguda lafı kıvırarak orada tam bir hafta geçirdiler. Schindler çifti artık Musevilik hakkında belirli kültürel testlerden geçebilecek

kadar bilgi sahibi olmuştu. Ancak Oskar'ın davranışları ve fiziksel durumu kısa zaman önce bir SS mahkûmu olduğu hikâyesini pek doğrular nitelikte değildi. Ne yazık ki İbranice yazılmış mektubu şu anda Linz'de, Amerikan dosyalarında durmaktaydı.

Edek Reubenski, sekiz mahkûmun lideri olduğu için diğerlerinden daha fazla sorgulandı ve tutukluluğunun yedinci gününde sorgu odasına getirildiğinde odada sivil kıyafetli, Lehçe konuşan ikinci bir adam daha buldu. Bu adam Reubenski'nin Krakówlu olduğu yönündeki iddialarını doğrulamak için getirilmişti. Her nedense (Belki Polonyalı adamın sorgu sırasında gösterdiği şefkat yüzünden, belki de konuştuğu dilin ona uzun zamandır duymadığı kadar tanıdık gelmesi yüzünden), Reubinski kendini kaybedip ağlamaya başladı ve akıcı bir Lehçe kullanarak bütün hikâyeyi eksiksiz bir biçimde anlattı. Birer birer sorgu odasına çağırılan diğerler tutuklulara Reubinski'nin her şeyi itiraf ettiği bildirildi. Her birine, Lehçe konuşarak hikâyenin aslını anlatmaları emredildi. Sabahın geç saatlerinde herkesin hikâyesi birbirini tuttuğunda Schindler çifti dâhil Bütün grup sorgu odasında toplanarak, sorgu memurları tarafından kucaklandı. Reubinski, Fransız memurun ağladığını hatırlıyor. Herkes bunu gördüğüne şaşırmış ve sevinmişti: Ağlayan bir sorgu memuru. Memur kendini toparlamayı başardığında kendisi, yardımcısı, Schindler çifti ve sekiz Yahudi için öğlen yemeği getirilmesini istedi.

Grup öğleden sonra Constanz'daki gölün kıyısında bulunan bir otele yerleştirildi. Schindler çiftli ile Yahudiler bu otelde Fransız askeri hükümetinin koruması altında birkaç gün geçirdiler.

Oskar o akşam Emilie, Reubinski, Rechen çifti ve diğerleriyle akşam yemeğine otururken, geride bıraktığı bütün mal varlığı Sovyetlerin olmuş ve son birkaç mücevheriyle nakit parası kurtarma örgütleri açıklarında kayıplara karışmıştı.

Neredeyse meteliksizdi, ama birkaç "aile üyesiyle" birlikte, herhangi bir pahalı otelde beslenebileceği kadar iyi besleniyordu. İşte Oskar Schindler bundan sonraki günlerini de bütün bu olanlara benzer bir şekilde geçirecekti.

SON SÖZ

Oskar'ın verimli çağları artık geride kalmıştı. Barış dönemi onu asla savaş zamanları kadar yükseltemeyecekti. Oskar ve Emilie bir süre sonra Münih'e geldiler. Bir süre boyunca Rosner'ler ile aynı daireyi paylaştılar, çünkü Henry ile kardeşi müzisyen olarak bir Münih restoranında işe girmişlerdi ve mütevazı da olsa, oldukça iyi bir gelir elde ediyorlardı. Rosner'lerin küçük, sıkışık dairesinde Oskar'la buluşan eski bir Emalia çalışanı, onun üzerindeki yırtık paltoyu görünce şok olmuştu. Oskar'ın Kraków ve Moravya'daki mülkleri elbette Ruslar tarafından haczedilmişti ve geride kalan mücevherleri yiyecek ve içki karşılığında satılmıştı. Feigenbaum'lar Münih'e geldiklerinde Oskar'ın en son metresiyle karşılaştılar. Bu bir Yahudi kızıydı ve Brinnlitz'den çok daha kötü şartları olan kamplardan kurtarılmıştı. Oskar'ın kiralık odalarına gelen ziyaretçilerin birçoğu, Oskar'ın destansı zayıflıklarına ne kadar müsamahayla yaklaşsalar da, Emilie adına utanıyorlardı.

Oskar hâlâ çılgınca cömert bir dosttu ve tedarik edilmesi imkânsız malları bulmakta hâlâ ustaydı. Henry Rosner onun bir keresinde tavuksuz Münih'te bir tavuk kaynağı bulduğunu hatırlıyor. Oskar Almanya'ya gelen eski işçilerinin dostluğuna dört elle sarılmıştı: Rosnerler, Pfefferbergler,

Dresnerler, Feigenbaumlar ve Sternbergler... Bazı küçümseyici kimseler daha sonraları toplama kamplarıyla herhangi bir ilişkisi olmuş herkesin, koruyucu bir kalkan görevi gören Yahudi arkadaşlar edinmesinin akıllıca olduğunu söyleyeceklerdi. Ama Oskar'ın bağlılığı bu tür içgüdüsel bir tilkilikten çok daha öteye geçmişti. *Schindlerjuden* artık onun ailesi olmuştu.

Diğerleriyle birlikte Oskar da Amon Goeth'ün General Patton'ın askerleri tarafından geçen Şubat ayında, Bad Tolz'daki bir SS revirinde kalırken yakalandığını, Dachau'da tutuklandığını ve savaşın sonunda yeni Polonya hükümetine teslim edildiğini duydu. Aslında Amon yargılanmak üzere Polonya'ya teslim edilen ilk Almanlardan biriydi. Tanıklık etmeleri için eski mahkûmlardan birkaç tanesi mahkemeye çağırıldı ve hâlâ kendini kandırmakta olan Amon savunma şahitliği yapmaları için Helen Hirsch ve Oskar Schindler'i çağırmayı düşündü. Oskar, mahkemeye katılmak üzere Kraków'a gitmedi. Gidenler ise diyabet yüzünden epey zayıflamış durumdaki Goeth'ün uslu, ancak geri adım atmayan tarzda bir savunma yaptığına şahit oldular. Amon, Płaszów'da verdiği idam ve nakil kararlarının tamamının, üstleri tarafından imzalandığını ve bu nedenle hakkında yapılan suçlamalardan sorumlu olmadığını iddia etti. Onun bizzat işlediği cinayetler hakkında tanıklık edenlerin, olanları kötü niyetlerle abarttıklarını söyledi. Sabotajcılık yaptıkları için idam edilen birkaç tutuklu vardı, evet, ama her savaşta sabotajcılara rastlanırdı.

Delil sunmak üzere mahkemeye çağırılmayı bekleyen Mietek Pemper, yanında oturan başka bir Płaszów felaketzedesinin, sanık sandalyesindeki Amon'a bakarak, "Bu adam hâlâ ödümü patlatıyor," dediğini duydu. Ancak davanın ilk tanığı olan Pemper, mahkemeye Amon'un işlediği suçların eksiksiz bir katalogunu sundu. Aralarında

Dr. Biberstein ve Helen Hirsch'in de bulunduğu, ayrıntılı ve acı verici hatıralarla dolu olan diğerleri de aynını yaptılar. Amon idama mahkûm edildi ve cezasının gereği, 13 Eylül 1946 tarihinde Kraków'da yerine getirildi. Viyana'da karaborsa bağlantıları sebebiyle SS tarafından tutuklanalı tam iki sene olmuştu. Kraków basınına göre darağacına giderken hiçbir pişmanlık belirtisi göstermedi ve ölmeden önce Nasyonal Sosyalist selamı verdi.

Oskar ise Amerikalılar tarafında tutuklanan Liepold'ü Münih'te bizzat teşhis etti. Ona teşhis odasında eşlik eden eski bir Brinnlitz mahkûmu, Oskar'ın itirazlar içindeki Liepold'e, "Bunu benim mi yapmamı istersin, yoksa sokakta bekleyen elli öfkeli Yahudi'yi mi tercih edersiz?" diye sorduğunu ifade ediyor. Liepol da mahkemede tıpkı Amon gibi idama mahkûm edilecekti, fakat bunun sebebi Brinnlitz'de işlediği suçlar değil, Budzyn'deki cinayetleriydi.

Oskar o zamana dek muhtemelen Arjantin'de çiftçilik yapmayı çoktan kafasında tasarlamıştı. Derileri epey değerli olan, Güney Amerika'ya ait sucul, kemirgen kunduzlar beslemek istiyordu. Oskar, 1939 yılında Kraków'a gelmesini sağlayan ticari içgüdülerinin onu şimdi de Atlantik'e çağırdığını düşünüyor olmalıydı. Meteliksizdi, ancak savaş sırasında rapor verdiği ve Yahudiler için yaptıklarını gayet iyi bilen Ortak Dağıtım Komitesi adlı yardım kuruluşu ona yardım etmek istiyordu. Komite, 1949 yılında ona 15.000 dolarlık bir ikramiye ödedi ve komitenin yürütme kurulu başkanı M. W. Beckelman tarafından imzalanmış ("İlgili Makama" ile başlayan) bir referans mektubu verdi. Bu mektup şöyle diyordu:

Amerikan Ortak Dağıtım Komitesi, Bay Schindler'in savaş dönemi ve işgal sırasındaki aktivitelerini ayrıntılı bir şekilde incelemiştir... Bay Schindler'in bağlantıya

geçeceği bütün örgüt ve bireylerin, gösterdiği üstün çabaların karşılığında ona yardım etmek için ellerinden geleni yapmalarını bütün içtenliğimizle rica ediyoruz...

Önce Polonya'da, daha sonra ise Sudetenland'da bir Nazi fabrikası işletmecisi kılığına bürünen Bay Schindler, Auschwitz veya diğer kötü şöhretli toplama kamplarına götürülmeleri kararlaştırılan Yahudi kadın ve erkekleri, çalışan kisvesiyle fabrikasına alarak korumuştur... Tanıkların Ortak Dağıtım Komitesi'ne verdikleri ifadelere göre, "Brinnlitz kampı Nazi işgali altındaki bütün topraklar içerisinde tek bir Yahudi'nin bile öldürülmediği, hatta dövülmediği, bunun aksine onlara birer insan gibi davranıldığı tek yerdir."

Şimdi Bay Schindler hayatına yeniden başlamayı amaçlamaktadır ve onun bir zamanlar kardeşlerimize yardım ettiği gibi, bizlerin de ona yardım etmesi gerekmektedir.

Oskar gemiyle Arjantin'e doğru yola çıkarken yanına, yolculuk masraflarını karşıladığı, *Schindlerjuden*'e mensup birkaç aile aldı. Emilie'yle birlikte Buenos Aires'te bir çiftliğe yerleşti ve neredeyse on yıl boyunca orada çalıştı. Oskar sayesinde kurtulmuş, fakat onun çiftçilik yıllarına tanık olmamış kimseler, istikrarlı bir rutine uymakta her zaman zorluk çekmiş olan Oskar'ı bu şekilde hayal etmekte hâlâ zorlanıyorlar. Bazıları, Emalia ve Brinnlitz'in Stern ve Bankier gibi kıvrak zekâlı kimseler sayesinde başarılı olduğunu söylüyorlar ve bu söylediklerinde bir parça haklılar.

Herr Schindler'in, taşra işleri konusunda tam bir çalışkanlık ve sağduyu abidesi olan karısı Emilie dışında, Arjantin'de böyle bir destekçisi yoktu, elbette.

Fakat ne yazık ki Oskar'ın kunduz beslediği on yıl, canlıları tutsak etmenin faklı bir şekli olan hayvancılığın, yeterli kalitede post üretemediği bir zaman dilimi oldu. Diğer

kunduz çiftlikleri o yıllarda ürün veremedi ve Schindler çiftliği de 1957 yılında diğerleri gibi iflas etti. Emilie ve Oskar, kendilerine B'nai B'rith [61] tarafından tahsis edilen, San Vicente'deki bir eve taşındılar. Oskar Buenos Aires'in güneyindeki bu taşrada satış temsilciliği yapmaya çalıştı. Ancak bir sene içinde Almanya'ya dönmek üzere orayı terk etti; Emilie ise orada kaldı.

Oskar, Frankfurt'taki ufak bir dairede yaşadığı sırada, bir çimento fabrikası satın alabilmek için sermaye peşine düştü ve kaybettiği Polonya ve Çekoslovakya mülklerinin karşılığında tazminat almak üzere Batı Almanya Maliye Bakanlığı'na başvurdu. Bu çabası karşılığında pek az şey elde edebildi. Oskar'ın kampı sayesinde hayatta kalan Yahudilerden bazıları, Alman hükümetinin ona tazminat ödeyememiş olmasının asıl sebebinin, bakanlıklarda hâlâ varlıklarını sürdüren Hitler yanlısı kamu çalışanları olduğunu düşündüler. Ama Oskar'ın talebi büyük olasılıkla teknik nedenlerden dolayı karşılıksız kalmıştı ve bakanlıktan Oskar'a iletilen cevapta bürokratik bir art niyet bulunmuyordu.

Schindler çimento işletmesi, Ortak Dağıtım Komitesi'nden alınan sermaye ve savaş sonrası Almanya'sında finansal olarak gayet iyi yerlere gelen birkaç Schindler Yahudi'sinden alınan "krediler" sayesinde kuruldu. İşletme kısa ömürlü oldu. Oskar 1961 yılına gelindiğinde bir kez daha iflas etmişti. Fabrikası, inşaat endüstrisinin faaliyet gösteremediği birkaç sert kıştan sonra epey kötü duruma düştü, fakat Schindler Yahudileri, şirketi zarara uğratan asıl etmenin Oskar'ın tez canlılığı ve rutin bir yaşama katlanamaması olduğuna inanıyorlar.

61 Dünya çapında Yahudi örgütlerini koordine eden, Yahudi sorunları ve menfaatleriyle ilgili uluslar arası ilişkiler kuran, dünyanın en eski Yahudi hizmet organizasyonu.

İsrail'deki *Schindlerjuden* o sene Oskar'ın zor durumda olduğunu duyarak, onu İsrail'e davet ettiler. Oskar'ın bütün masraflarını kendileri karşılayacaklardı. İsrail'in Lehçe basılan gazetesinde, "Alman Oskar Schindler"i tanıyan bütün Brinnlitz Toplama Kampı tutsaklarının gazeteyle iletişime geçmesini isteyen bir ilan yayınlandı. Oskar, Tel Aviv'de coşkuyla karşılandı. Kampta yer alan kimselerin çocukları onun başına toplandılar. Oskar epey kilo almıştı ve yüz hatları kalınlaşmıştı. Ama onu eskiden beri tanıyanlar, partilerde ve davetlerde onun hâlâ eski inatçı Oskar olduğunu fark ediyordu. Becerikliliği, kıvrak zekâsı, muazzam Charles Boyer çekiciliği ve dinmek bilmeyen susuzluğu yaşadığı iki iflasa rağmen hâlâ ona ait özelliklerdi.

O sene Adolf Eichmann davası görülecekti ve bu nedenle Oskar'ın İsrail'e yaptığı ziyaret uluslar arası basında yankı uyandırdı. Eichmann duruşmasından bir gün önce Londra'nın *Daily Mail* gazetesi bu iki adamın sicilleri arasındaki keskin farklar hakkında bir yazı yazarak, *Schindlerjuden*'in Oskar'a yardım etmek için yaptıkları bir başvuruda kullanılan girizgâhtan bir bölüm aktardı. "Mısır'da yaşanan acıları unutmadık. Hâmân'ı unutmadık. Hitler'i unutmadık. Fakat adaletsiz kimselerin yanında, adil olanları da unutmadık. Oskar Schindler'i sonsuza dek hatırlayacağız."

Nazi Soykırımı'ndan sağ kurtulanlar arasında Oskar'ınki gibi iyicil kampların var olduğu fikrine şüpheci yaklaşan kimseler de vardı ve bu kuşkular, Schindler'in Kudüs'te katıldığı bir basın toplantısında, bir gazeteci sayesinde dile getirildi. Gazeteci, "Kraków bölgesindeki bütün üst düzey SS mensuplarını tanıdığınız ve onlarla sürekli bir bağlantı içinde olduğunuz gerçeğini nasıl açıklayacaksınız?" diye sordu. Oskar ise, "O dönemde Yahudilerin geleceğini SS mensupları yerine Kudüs Hahambaşı'yla

tartışmak takdir edersiniz ki oldukça faydasız ve zor bir işti," diye cevap verdi.

Yad Vashem'in Tanıklıklar Bölümü, Arjantin'deki son zamanlarında Oskar'ı bularak, ondan Kraków ve Brinnlitz'deki eylemleri hakkında genel bir beyanat talep etmişti. Şimdi ise kendi inisiyatifleri ve Itzhak Stern, Jakob Sternberg ve (bir zamanların sahte belgecisi, şimdininse saygıdeğer avukatı olan) Moshe Bejski'nin etkisi altında, Oskar'a resmi bir takdir belgesi hazırlamayı düşünüyorlardı. Heyet başkanı, Eichmann davasında duruşma hâkimliği yapan Yargıç Landau'ydu. *Yad Vashem* Oskar hakkında yaptığı araştırmalarda birçok ifade ve beyanat elde etti. Bu devasa arşivdeki beyanatlardan yalnızca dört tanesi Oskar'dan eleştirel bir dille bahsediyordu. Bu dört beyanatın sahibi de Oskar olmasaydı şimdi ölmüş olacaklarını ifade etseler de, savaşın ilk aylarındaki ticaret yöntemlerini eleştirmekten geri durmuyorlardı. Kötüleyici nitelikteki bu dört beyanattan iki tanesi, bu anlatının başında C ailesi olarak bahsi geçmiş olan baba-oğul tarafından yazılmıştı. Oskar, bu ailenin Kraków'daki emaye dükkânına *Treuhänder* olarak Ingrid'i yerleştirmişti. Üçüncü beyanat C ailesinin sekreteri tarafından verilmişti ve Stern'in 1940 yılında Oksar'a ilettiği kabadayılık ve yumruklama olaylarıyla ilgili dedikoduları tekrar ediyordu. Dördüncü beyanat, savaş öncesi dönemde Rekord olarak bilinen emaye fabrikasının bazı hisselerine sahip olduğunu ve Oskar'ın fabrikayı satın aldıktan sonra bu hisseleri görmezden geldiğini iddia eden bir adama aitti.

Yargıç Landau ve heyeti bu dört beyanatın, diğer *Schindlerjuden*'den gelen çok sayıda ifadenin yanında önemsiz olduğuna karar vermiş olmalılar ki, bunlardan hiçbir zaman bahsetmediler. Dört ifadenin her birinin, Oskar'ın yine de onları kurtardığını söylemesinden yola çıkan heyet,

Oskar'ın bu insanlara karşı çeşitli suçlar işledikten sonra, neden onları kurtarmak için kendini bu kadar büyük bir tehlikeye atmış olabileceğini sorgulamıştı.

Tel Aviv Belediyesi Oskar'ı onurlandıran ilk resmi kurum oldu. Oskar elli üçüncü yaş gününde, Kahramanlar Parkı'nda bir plaket aldı. Plaketin üzerindeki yazılar Oskar'ı 1.200 AL Brinnlitz mahkûmunun kurtarıcısı olarak tanımlıyordu. Bu plaket onun kurtardığı hayatların sayısını azımsıyor olsa da, gerçek bir sevgi ve minnettarlık göstergesiydi. Oskar bundan on gün sonra Kudüs'te Erdemli Kişi unvanını aldı. Bu unvan İsrail'in Tanrısı'nın, Yahudi olmayan kimseler arasında da adil insanlardan oluşan bir grup yarattığına dair eski inanışa dayanıyordu. Oskar ayrıca *Yad Vashem* Müzesi'ne giden Erdem Bulvarı'na bir harnup ağacı dikmeye davet edildi. Üzerinde kimin adına dikildiğini gösteren bir plaka bulunan bu ağaç hâlâ oradadır ve diğer bütün Erdemli'lerin adına dikilmiş ağaçların oluşturduğu korunun bir parçasıdır. Bu koruda ayrıca çalışanlarını eşi benzeri görülmemiş bir tutumla, yasa dışı olarak korumaya çalışan Julius Madritsch ve Płaszów'da Madritsch fabrikasının müfettişliğini yapan Raimund Titsch için de birer ağaç bulunur. O taşlı bayırdaki ağaçlardan birkaç tanesi bugün 3 metreden daha yüksek bir uzunluğa ulaşmıştır.

O sıralarda Alman basını Oskar'ın savaş döneminde kurtardığı insanlar ve *Yad Vashem* törenleri ile ilgili birkaç haber yaptı. Ancak övgü dolu bu haberler, Oskar'ın yaşamını daha kolay hale getiremedi. Frankfurt sokaklarından geçerken insanlar onu yuhalıyorlar, ona taşlar fırlatıyorlar ve işçiler onun da Yahudilerle birlikte yakılması gerektiğini söyleyerek onunla alay ediyorlardı. 1963 yılında ona "Yahudi yalakası" dediği için yumrukladığı bir fabrika işçisi Oskar'a bir tazminat davası açtı. Alman yargı sisteminin en düşük düzeyinde bulunan yerel mahkemenin yargıcı

Oskar'a uzun bir nutuk çekerek, sebep olduğu hasarın karşılığını ödemesini istedi. Oskar'ın New York, Queens'te yaşayan Henry Rosner'e yazdığı mektupta bu konu hakkında, "Eğer bunun onları tatmin etmeyeceğini bilseydim, adamı oracıkta öldürürdüm," dediği biliniyor.

Bu aşağılanmalar Oskar'ın eski kamp mahkûmlarına daha da bağımlı hale gelmesini sağladı. Eski Yahudi çalışanları onun tek duygusal ve finansal teminatıydı. Hayatının sonuna dek yılın belirli aylarını onlarla geçirdi, Tel Aviv ve Kudüs'te saygı görerek yaşadı ve bazı zamanlarda Moshe Bejski'nin onun gecede üç duble konyak içmesini engellemek için gösterdiği evlada yaraşır çabalara rağmen, Tel Aviv'deki Ben Yehudah Sokağı'nda bulunan Romanya restoranında bedava yemekler yedi. Yahudilerle geçirdiği ayların ardından tekrar ruhunun diğer kısmına dönüyordu: Frankfurt'un merkezi tren istasyonuna birkaç yüz metre uzaklıktaki fakir, ufak dairede yaşayan, kendi kendini reddetmiş biri.

Los Angeles'ta yaşayan Poldek Pfefferberg o sene, Amerika sınırları içerisindeki diğer *Schindlerjuden*'e yazdığı mektupta, her yıl en azından bir günlük kazançlarını "cesareti kırılmış, hayal kırıklığına uğramış ve yapayalnız bir haldeki" Oskar Schindler'e bağışlamalarını talep etti.

*

Oskar'ın *Schindlerjuden* ile olan bağlantıları yıllık bir temelde devam etti. Bu mevsimsel bir değişimdi: Oskar yılın bir yarısında İsrail kelebeği oluyor, diğer yarısında Frankfurt kurtçuğuna dönüşüyordu. Para konusunda sürekli bir sıkıntı içindeydi.

Itzhak Stern, Jakob Sternberg ve Moshe Bejski'nin de üyeleri olduğu bir Tel Aviv komitesi, Oskar'a yeterli miktarda emekli maaşı bağlaması için Batı Almanya hükümetiyle görüşmelerini sürdürüyordu. Bu başvurunun temeli

bir kez daha Oskar'ın savaş döneminde gösterdiği kahramanlıklar, kaybettiği mülkler ve şimdilerce iyice hassaslaşan sağlık durumuydu. Fakat Alman hükümetinden gelen ilk tepki, 1966 yılında Konrad Adenauer tarafından yönetilen Liyakat Nişanı töreniydi. Maliye Bakanlığı o tarihten itibaren Oskar Schindler'e aylık 200 marklık emekli maaşı ödeyeceğini bildirdiğinde tarihler 1 Temmuz 1968'i gösteriyordu. Üç ay sonra ise emekli Schindler, Limburg Piskoposu'nun ellerinden, St. Sylvester Papalık Şövalyeliği unvanını kazandı.

Oskar savaş suçlularını bulmak için Federal Adalet Bakanlığı'yla iş birliği yapmaya hâlâ gönüllüydü. Bu konuda oldukça amansız görünüyordu. 1967 yılındaki doğum gününde yetkili makamlarla, birçok KL Płaszów personeli hakkında gizli bilgiler paylaştı. O tarihe ait belgelerde Oskar'ın tanıklık etmekten çekinmediği ve bu konuda epey titiz davrandığı görülmektedir. Belirli bir SS mensubu hakkında hiçbir şey bilmiyor veya pek az şey biliyorsa, bunu lafı dolandırmadan söylüyordu. Zugsburger'de görev yapan Amthor ve sinirlerine hâkim olmakta güçlük çeken kadın SS müfettişi Fräulein Ohnesorge hakkında da böyle söyledi. Ancak Bosch'un bir katil ve çıkarcı olduğunu söylemekten çekinmedi ve Bosch'u Münih'teki tren istasyonunda gördüğünde yanına yaklaşıp, ona Płaszów'da yaptıklarından sonra gözüne uyku girip girmediğini sorduğunu kaydetti. Oskar'ın söylediğine göre Bosch, bir Doğu Almanya pasaportuna sahipti. Płaszów'da Alman Mühimmat Fabrikası'nın temsilciğini yapan Mohwinkel adlı bir müfettiş de açık bir şekilde hüküm giydi. Oskar onun için "zeki fakat gaddar biri" demişti. Goeth'ün koruması Grün hakkında ise Emalia mahkûmu Lamus ile aralarında geçen olayı ve kendisinin infazı nasıl da bir şişe votkayla engellediğini anlattı. (Birçok kişi bu hikâyeyi *Yad Vashem*

beyanatlarında doğrulamaktadır.) Oskar ayrıca Ritschek adlı astsubayın kötü bir şöhrete sahip olduğunu fakat kendisinin, onun işlediği suçlardan haberdar olmadığını söyledi. Adalet Bakanlığı'nın ona gösterdiği fotoğrafın Ritschek'e ait olup olmadığından da emin değildi. Oskar, Adalet Bakanlığı listesinde bulunan tek bir kişi hakkında koşulsuz bir övgü beyanatı verebilirdi. Bu kişi, ona son tutuklanması sırasında yardımcı olan mühendis Huth'tu. Oskar'ın söylediğine göre mühendis Huth zamanında tutuklular tarafından da saygı ve takdir görmüştü.

*

Oskar altmışlı yaşlarına girdiğinde, İbrani Üniversitesi'ndeki Alman Dostlukları bölümü için çalışmaya başladı. Üniversiteyle olan bu ilişkisi Oskar'ın hayatına yeni bir amaç kazandırmak isteyen *Schindlerjuden* topluluğunun çabaları sayesinde gerçekleşti ve Oskar bu sebeple Batı Almanya'da bağış toplamaya başladı. Yetkililer ve iş adamlarını baştan çıkarma yeteneği bir kez daha ortaya çıktı. Ayrıca Alman ve İsrailli çocuklar arasında bir değişim programı hazırlanmasına yardımcı oldu.

Oskar sağlığının kötü gidişatına rağmen hâlâ genç bir adam gibi yaşıyor ve içki içmeye devam ediyordu. Kudüs'teki Kral Davut Oteli'nde tanıştığı Annemarie adlı bir Alman kadınına âşıktı. Annemarie, Oskar'ın yaşamının son dönemlerinde onu hayata bağlayan unsur olacaktı.

Karısı Emilie o dönemde, Oskar'dan herhangi bir parasal destek olmaksızın, Buenos Aires'in güneyindeki San Vicente'de bulunan küçük evinde yaşamaya devam ediyordu. Bayan Schindler bu kitabın yazıldığı dönemde de orada yaşamaktadır. Emilie, Brinnlitz'de olduğu gibi, Arjantin'de de sessiz bir asalet abidesiydi. 1973 yılında Alman televizyonuna verdiği bir röportajda, terk edilmiş bir eşin öfkesi veya kinine kapılmaksızın Oskar, Brinnlitz ve

kendisinin Brinnlitz'de oynadığı rol hakkında konuştu. Bu röportajda ayrıca Oskar'ın savaş öncesinde pek olağanüstü bir faaliyette bulunmadığını ve savaşın bitiminden beridir de sıradan bir yaşam sürdüğünü, bu nedenle 1939 ve 1945 yılları arasındaki kısa ve şiddetli dönemde, derinlerde gömülü yeteneklerini ortaya çıkarmasını sağlayan kimselerle tanıştığı için oldukça şanslı olduğunu söyledi.

Oskar'ın 1972 yılında İbrani Üniversitesi Amerikan Dostları bölümünün New York ofisine bir ziyarette bulunacağı duyuldu. New Jerseyli büyük bir inşaat şirketinde hissedar olan üç *Schindler juden*, Amerikalı yetmiş beş Schindler Yahudi'sine haber salarak tam 120.000 dolarlık bağış topladı ve ona İbrani Üniversitesi Truman Araştırma Merkezi'nin bir odasını tahsis etti. Bu odada Oskar'ın kurtardığı hayatları anlatan ve kurtardığı kişilerin bir listesini içeren bir Hayat Kitabı bulunuyor. Bu hissedarlardan Murray Pantrier ve Isak Levestein adlı ikisi, Oskar'la birlikte Brinnlitz'e götürüldüklerinde on altışar yaşlarındaydı. Şimdi Oskar'ın çocukları onun ebeveynleri ve en âlâ yardım ve şeref kaynağı olmuşlardı.

Fakat Oskar çok hastaydı. Brinnlitz'de doktorluk yapan kimseler (örneğin, Alexander Biberstein) bunu biliyorlardı. Bu doktorlardan bir tanesi Oskar'ın yakın dostlarını, "Bu adamın yaşaması bile mucize. Kalbi sadece inatçılığı sayesinde çalışıyor," diye uyarmıştı.

Oskar 1974 yılının Ekim ayında Frankfurt tren istasyonu yakınındaki dairesinde kendinden geçti ve 9 Ekim günü hastanede yaşamını yitirdi. Ölüm raporu Oskar'ın, beyin ve kalp arterlerinin ileri derecede sertleşmesi nedeniyle nöbet geçirdiğini kaydediyor. Vasiyeti, birkaç *Schindler juden*'e daha önceden anlattığı gibi, Kudüs'e gömülmek istediğini belirtiyordu. İki hafta içinde, Kudüs'ün Fransisken rahibi Kilise'nin en sadakatsiz oğullarından biri olan Oskar

Schindler'in Kudüs Latin Mezarlığı'na gömülmesini kabul etti.

Oskar'ın kurşun tabutunun, Eski Kudüs'ün dar sokaklarından geçirilerek Katolik mezarlığına taşınması bir ayı buldu. Bu mezarlık güney tarafından, Yeni Ahit'te Gehenna diye geçen Hinnom Vadisi'ne bakıyordu. Cenaze alayının basında yer alan resimlerinde, diğer Schindler Yahudilerinden oluşan kalabalığın yanında, Itzhak Stern, Moshe Bejski, Helen Hirsch, Jakob Sternberg ve Juda Dresner de görülüyordu.

Oskar Schindler için bütün kıtalarda yas tutuldu.

EK BÖLÜM

SS Rütbeleri ve Ordudaki Karşılıkları

SUBAY RÜTBELERİ

Oberst-gruppenführer	Orgeneral
Obergruppenführer	Korgeneral
Gruppenführer	Tümgeneral
Brigadeführer	Tuğgeneral
Oberführer	(ordu karşılığı yok)
Standartenführer	Albay
Obersturmbannführer	Yarbay
Sturmbannführer	Binbaşı
Hauptsturmführer	Yüzbaşı
Obersturmführer	Üsteğmen
Untersturmführer	Teğmen

ASTSUBAY RÜTBELERİ

Oberscharführer	Üst düzey bir astsubay rütbesi.
Unterscharführer	Astsubay çavuşa eşdeğer bir rütbe.
Rottenführer	Onbaşıya eşdeğer bir astsubay rütbesi.